

KWARTALNIK
BEZPIECZEŃSTWO
NARODOWE
2025/47

MISJA: BEZPIECZEŃSTWO

PREZYDENTURA ANDRZEJA DUDY 2015–2025

Przewodniczący Rady Naukowej kwartalnika „Bezpieczeństwo Narodowe”:
gen. broni rez. dr inż. Dariusz Łukowski, Sekretarz Stanu, Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego

Redaktor naczelny: **prof. dr hab. Andrzej Zybortowicz**

Sekretarz redakcji: **Wioletta Czerniak**

Zespół redakcyjny: **Łukasz Kudlicki, Paweł Pietrzak, Marcin Skowron,
Grzegorz Witkowski, Lech Wojciechowski**

© Copyright by Biuro Bezpieczeństwa Narodowego 2025

© Copyright by the Authors 2025. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International License.

Adres redakcji:

ul. Karowa 10, 00-315 Warszawa

Tel.: +48 22 695 18 96, Faks: +48 22 695 18 01

E-mail: redakcja@bbn.gov.pl

Korekta i redakcja językowa: **Kinga Słowik**

Projekt graficzny i DTP: **Tomasz Czapski**

Projekt graficzny okładki: **Rafał Kosowski**

Fotografia na okładce: Prezydent Andrzej Duda podczas prezentacji wdrażanego do Sił Zbrojnych RP systemu obrony powietrznej Patriot, Ośrodek Szkolenia Poligonowego Centrum Szkolenia Artylerii i Uzbrojenia w Toruniu, 14 października 2024 r. Autor: Jakub Szymczuk / KPRP

Wydawca: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego

ul. Karowa 10, 00-315 Warszawa

Numer ISSN 1896-4923

Numer e-ISSN 2956-8536

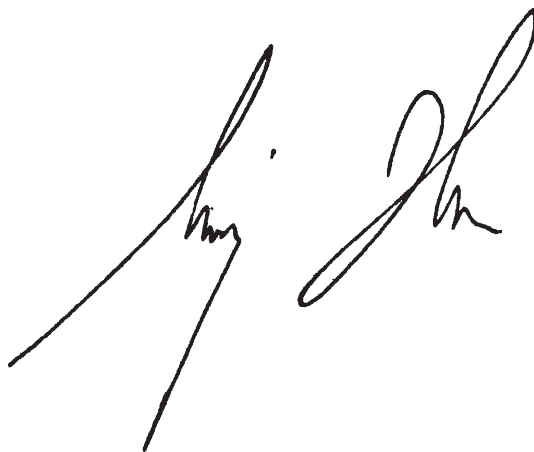
Elektroniczna wersja czasopisma dostępna jest na stronie <https://www.bezpieczenstwo-narodowe.pl> oraz www.bbn.gov.pl

Specjalne podziękowanie Redakcji dla Kolegów i Koleżanek z BBN za wsparcie w przygotowaniu wydania: Tomasza Awdankiewicza, Anety Cieślík, Emilii Czeleń, Roberta Dyderskiego, Bartosza Fraszki, Michała Grzelaka, Izabeli Jachnickiej, Aleksandry Konickiej, Joanny Kwaśniewskiej-Wróbel, Marty Rachwalskiej, Kamila Sobczyka, Alberta Tarasa, Janusza Tomaszewskiego, Pawła Turowskiego oraz Pawła Wiszniewskiego.

Opinie wyrażone w artykułach są poglądami autorów i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

Dziękuję wszystkim za te dziesięć lat, które mogłem z Wami być. W których mogłem w moim najgłębszym przekonaniu i najgłębszej intencji służyć Rzeczypospolitej, budowie Jej potencjału jako państwa bezpiecznego, suwerennego, niepodległego, które równo traktuje wszystkich Obywateli. Które potrafi bronić i wyciągnąć rękę do słabszych, a które nie musi bać się silnych. I w którym zwycięża uczciwość, a nie cynizm i draństwo. Niech żyje i zawsze zwycięża taka Polska, niech Pan Bóg ma Rzeczpospolitą w swojej opiece!

Prezydent RP Andrzej Duda, 3 maja 2025 r.

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'A' followed by a series of loops and a final flourish.

Spis treści

Andrzej Zybertowicz

Wprowadzenie 9

Dariusz Łukowski, Lucjan Bełza

Zwierzchnictwo Prezydenta RP nad Siłami Zbrojnymi
w czasie pokoju w kontekście pozycji ustrojowej organów
władzy wykonawczej. Wnioski de lege ferenda 15

Paweł Soloch

Wspieranie działań Prezydenta Andrzeja Dudy w prowadzeniu
polityki bezpieczeństwa przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
w latach 2015–2022 63

Arkady Rzegocki

Główne wektory polityki zagranicznej
Prezydenta Andrzeja Dudy 101

Przemysław Żurawski vel Grajewski

Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Prezydenta RP
Andrzeja Dudy 2015–2025 125

Krzysztof Szczerski

Inicjatywa Trójmorza – od koncepcji do rzeczywistości 243

Jakub Kumoch

Rola Prezydenta Andrzeja Dudy i ośrodka prezydenckiego
w wypracowaniu i realizacji polskiej odpowiedzi na rosyjską
inwazję na Ukrainę (2022–2023) 275

Tomasz Szatkowski

Polska w NATO podczas dwóch kadencji
Prezydenta Andrzeja Dudy 375

Wojciech Gerwel

Rozwój polsko-amerykańskiej współpracy w dziedzinie
bezpieczeństwa 411

Piotr Naimski

Prezydent Andrzej Duda w trosce o bezpieczeństwo energetyczne Polski 439

Marek Dietl

Dorobek prezydentury Andrzeja Dudy w zakresie bezpieczeństwa gospodarczego 459

Przemysław Żurawski vel Grajewski

Wnioski z dziesięciolecia (2015–2025) działalności Narodowej Rady Rozwoju w obszarze bezpieczeństwa, obronności i polityki zagranicznej 475

Marcin Skowron

Kohabitacja – strefa zdemilitaryzowana. Czy zbudowaliśmy nową jakość we współdziałaniu Prezydenta i rządu w sprawach bezpieczeństwa? 501

Andrzej Zybertowicz

Trwała mapa dla niestabilnego bezpieczeństwa (ku rekomendacjom dla kierownictwa państwa) 531

Kalendarium 555

Wykaz ilustracji 611

Noty biograficzne 613

Table of contents

Andrzej Zybertowicz

Editorial 9

Dariusz Łukowski, Lucjan Bełza

The Constitutional Authority of The President of Poland
over the Armed Forces in Peacetime: Executive Power Relations
and Legislative Recommendations 15

Paweł Soloch

Supporting President Andrzej Duda's Security Policy Through
the National Security Bureau (2015–2022) 63

Arkady Rzegocki

The Main Directions of President Andrzej Duda's
Foreign Policy 101

Przemysław Żurawski vel Grajewski

Foreign and Security Policy of The President of the Republic
of Poland Andrzej Duda (2015–2025) 125

Krzysztof Szczerski

The Three Seas Initiative – From Concept to Reality 243

Jakub Kumoch

The Role of President Andrzej Duda and his Administration
in Developing and Implementing Poland's Response
to the Russian Invasion of Ukraine (2022–2023) 275

Tomasz Szatkowski

Poland in NATO During Two Terms of President Andrzej Duda ... 375

Wojciech Gerwel

Development of Polish-American Security Cooperation 411

Piotr Naimski

President Andrzej Duda Takes Care of Poland's
Energy Security 439

Marek Dietl

President Andrzej Duda Legacy for Polish Economic Security ... 459

Przemysław Żurawski vel Grajewski

Conclusions from a Decade (2015–2025) of the National
Development Council's Activities in the Area of Security, Defence
and Foreign Policy 475

Marcin Skowron

Cohabitation – Demilitarized Zone. Have We Established
a New Quality in the Cooperation Between the President
and the Government in Security Matters? 501

Andrzej Zybertowicz

A Permanent Map for Unstable Security
(Towards Recommendations for State Leadership) 531

Historical Timeline 555

List of illustrations 611

About the Authors 613

WPROWADZENIE

Andrzej Zybertowicz

W pewnym sensie pora na podsumowanie jest zawsze. Czas bowiem się nie zatrzymuje, ciągle stawia nas przed dylematami wyborów, czyli przed „szansą” popełnienia błędów. A gdy pełni się ważny urząd państwowy, to błędy nie idą tylko na konto podejmującego decyzje.

Dla Andrzeja Dudy data 6 sierpnia 2015 r. pozostanie jedną z najdonioślejszych chwil w życiu. To dzień związany z ogromem odpowiedzialności, która odtąd spoczęła na jego barkach. W okresie dziesięciu lat, 2015–2025, Prezydent Andrzej Duda podjął liczne decyzje, od których zależał, a do pewnego stopnia zależy nadal, los bardzo wielu ludzi. Bez żadnego nadmiarowego patosu można powiedzieć – los Polski. Nawet w państwie, w którym występuje tzw. parlamentarno-gabinetowy system władzy, Prezydent może oddziaływać na wiele procesów, których konsekwencje są odczuwalne przez sporą część, a często przez wszystkich mieszkańców kraju.

Wśród wielu decyzji podejmowanych przez Prezydenta pierwszorzędne znaczenie mają te dotyczące spraw bezpieczeństwa narodowego. Temu właśnie obszarowi aktywności Andrzeja Dudy poświęcony jest niniejszy, 47. tom Kwartalnika „Bezpieczeństwo Narodowe”. Zarazem jest to ostatni tom Kwartalnika wydany przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego podczas drugiej kadencji Andrzeja Dudy.

Zadanie: bezpieczeństwo

Szanowni Czytelnicy – trzymacie w ręku swoisty raport; raport z wykonania przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę zadania, które zostało mu na mocy Konstytucji powierzone¹, a którym jest troska o bezpieczeństwo Rzeczypospolitej.

Jak Andrzej Duda się z tego zadania wywiązał? Jedno podsumowanie, bodaj pierwszą kompleksową odpowiedź na to pytanie otrzymujecie Państwo z samego wnętrza Urzędu Prezydenckiego. Nie tylko dlatego, że zebrane tu teksty są opublikowane w Kwartalniku „Bezpieczeństwo Narodowe”, wydawanym przez BBN, instytucji, której szefów Prezydent osobiście mianuje i odwołuje. Niniejsza publikacja umożliwia wyjątkowy dostęp do świata, w którym zapadają polityczne rozstrzygnięcia. Wśród autorów tego tomu są byli i obecni (w chwili zamykania tego tomu) ministrowie, w tym szefowie BBN oraz doradcy pracujący dla Andrzeja Dudy.

Jako redaktor naczelny Kwartalnika „Bezpieczeństwo Narodowe” poprosiłem ich o relacje z tego, jak wykonywali zadania powierzone im przez Prezydenta. Poprosiłem ich zarówno o zapis faktów (w tym też tych mało lub wcześniej wcale nieznanych opinii publicznej), jak i o przedstawienie swoich wrażeń, ocen i wątpliwości w pracę dla Prezydenta. Pracę, która czasem trwała ładnych kilka lat. Prosiłem również o zarysowanie, jak zapisy prawne, będące podstawą aktywności Urzędu Prezydenckiego, nie tylko warunkowały kierunki działań Andrzeja Dudy, ale niekiedy także w intrygujący sposób konfrontowały się z żywymi procesami politycznymi i z zastaną kulturą polityczną naszego społeczeństwa.

¹ Zob.: Art. 126 ust. 2: „Prezydent Rzeczypospolitej czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium”.

Autorzy 47. tomu Kwartalnika

Wśród autorów tego numeru są zatem ministrowie: prof. Krzysztof Szczerski, który przez kilka lat realizował i do pewnego stopnia współtworzył linię polityki międzynarodowej Prezydenta Andrzeja Dudy; jego następca – dr Jakub Kumoch, który zadania na tym polu wykonywał w newralgicznym, tak ważnym dla losów Polski i Europy, pierwszym okresie agresji rosyjskiej na Ukrainę; Paweł Soloch, szef BBN, który był odpowiedzialny m.in. za wykonywanie przez Prezydenta roli Zwierzchnika Sił Zbrojnych; gen. broni rez. Dariusz Łukowski, szef BBN w momencie oddawania 47. tomu Kwartalnika do druku.

Są wśród autorów osoby na różnych polach i w różnych formach doradzące Prezydentowi: dr Marek Dietl, specjalista od spraw ekonomicznych; prof. Uniwersytetu Łódzkiego Przemysław Żurawski vel Grajewski, który kierował m.in. Radą ds. Bezpieczeństwa i Obronności, działającą w ramach prezydenckiej Narodowej Rady Rozwoju; Tomasz Szatkowski, wcześniej wiceminister w MON i Stały Przedstawiciel RP przy Kwaterze Głównej NATO; Wojciech Gerwel, wcześniej ambasador w Wietnamie i wiceminister w MSZ, doradczący w sprawach polityki transatlantyckiej. Jest też niżej podpisany, który pracując dla Andrzeja Dudy, nosił dwa „kapelusze”: społecznego doradcy Prezydenta oraz etatowego doradcy kolejnych szefów BBN.

Jest prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego Arkady Rzegocki, były ambasador Polski w Wielkiej Brytanii, a obecnie w Irlandii. Jest doradca dwóch szefów BBN Lucjan Belza, były zastępca komendanta głównego Straży Granicznej. Jest także Dyrektor Gabinetu Szefa BBN Marcin Skowron. Autorem formalnie niezwiązanym z Urzędem Prezydenta RP jest były pełnomocnik rządu do spraw strategicznej infrastruktury energetycznej, dr Piotr Naimski, który jednak blisko współpracował z Prezydentem podczas realizacji kluczowego dla bezpieczeństwa energetycznego Polski projektu rurociągu Baltic Pipe.

Wskazałem na te afiliacje autorów tekstów tego numeru Kwartalnika, by otwarcie powiedzieć, że opis polityki bezpieczeństwa realizowanej podczas dziesięciu lat prezydentury Andrzeja Dudy jest

w pewien sposób nieuchronnie subiektywny. Innymi słowy, nie jest całkowicie neutralnym, w pełni zdystansowanym opisem (choć w jednym przypadku autor tekstu politykę tę nie tylko relacjonuje, lecz także poddaje krytycznej ocenie). Patrząc z metodologicznego punktu widzenia, można powiedzieć, że niektóre fragmenty tekstów powstały – tak to ujmijmy – w reporterskiej optyce poznawczej. Oto otrzymaliśmy unikalne relacje ekspertów z „obserwacji uczestniczącej” w świecie procesów ucierania się polityki bezpieczeństwa RP ostatniej dekady. Choć podczas uzgodnień redakcyjnych bardzo staraliśmy się uzyskać ogląd na tyle obiektywny, na ile potrafiliśmy, to w tych punktach, które mogą zdawać się potraktowane z niedostatecznym dystansem, prosimy Czytelników o zrozumienie (ale pamiętajmy, że polityka wciąż się toczy i jest oceniana na gorąco).

Redakcja niejednokrotnie dyskutowała z niektórymi autorami, mając na uwadze rację stanu, ochronę informacji wrażliwych, jak i komunikatywność opracowań.

Teksty tu zamieszczone, jako w zasadzie niemające charakteru naukowego, nie były recenzowane (jeśli pominąć liczne uwagi redakcji) i powstały bez konsultacji z samym Prezydentem. Redakcja i autorzy zamieszczonych opracowań są ciekawi, jak Andrzej Duda oceni niniejszą publikację. Ani autorzy tekstów, ani redakcja nie zapoznali się z książką „To ja, Andrzej Duda”, której premiera jest planowana na 6 sierpnia 2025 r. Czyli z książką zapowiadaną jako opowieść o „kulisach decyzji, które zaważyły na losach Polski i Europy”². Możliwe zatem, że punkt widzenia samego Prezydenta na niektóre sprawy opisane przez naszych autorów okaże się inny, niż sądziliśmy. Może też okazać się, że Prezydent w swoich wspomnieniach podał informacje, czy odsłonił takie uwarunkowania niektórych jego decyzji, które skorygują ogląd części spraw opisanych w Kwartalniku. Liczymy się z tym, pamiętając, że „prawda jest całością”, a „Sowa Minerwy wylatuje o zmierzchu” – mądrego oglądu spraw nie da się uzyskać, gdy pewne rzeczy się jeszcze toczą.

Z różnych przyczyn nie wszystkie obszary aktywności na polu szeroko rozumianego bezpieczeństwa RP udało nam się objąć, ufamy

² Więcej informacji o książce: <https://www.andrzejduda.pl/> (dostęp: 12 lipca 2025 r).

jednak, że oferujemy Czytelnikom obraz wielowymiarowy i pogłębiony (choć nie zawsze w stopniu w pełni satysfakcjonującym redakcję) oraz że przedkładamy Czytelnikom niebanalny wgląd w rozliczne pola aktywności Prezydenta Dudy oraz sposoby wspierania jego polityki przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego.

Prezydentura Andrzeja Dudy jeszcze nie raz będzie poddawana opisowi i ocenie. Sądzymy, że niniejszy zbiór opracowań stanie się dobrym punktem wyjścia dla kolejnych, bardziej zaawansowanych podsumowań. Mamy też nadzieję, że wnioski, jakie na bazie opracowań zawartych tutaj można wyprowadzić, okażą się przydatne dla kolejnego Prezydenta RP, dr. Karola Nawrockiego. A także dla szeroko rozumianego kierownictwa państwa oraz dla środowisk eksperckich. Główne przesłanie merytoryczne całego tomu ujmujemy za pomocą trzech następujących tez:

1. Potencjał obronny Polski został jakościowo wzmocniony – ponad dwukrotnie zwiększono wydatki na obronność, rozbudowano (osobowo i sprzętowo) Siły Zbrojne RP, umocniono pozamilitarne aspekty bezpieczeństwa narodowego.
2. Dzięki polityce Andrzeja Dudy Polska nie jest już „nowym członkiem” Sojuszu Północnoatlantyckiego; staliśmy się ważnym ogniwem Zachodu, który z pozycji tzw. biorcy wszedł w rolę dawcy bezpieczeństwa na flance wschodniej NATO.
3. Najbardziej może autorskim rysem polityki międzynarodowej Prezydenta Dudy jest Inicjatywa Trójmorza; w interesie Rzeczypospolitej leży prowadzenie polityki regionalnej i dalszy rozwój tego ambitnego projektu.

Redaktor Naczelny
Andrzej Zybortowicz

ZWIERZCHNICTWO PREZYDENTA RP NAD SIŁAMI ZBROJNYMI W CZASIE POKOJU W KONTEKŚCIE POZYCJI USTROJOWEJ ORGANÓW WŁADZY WYKONAWCZEJ. WNIOSKI DE LEGE FERENDA

THE CONSTITUTIONAL AUTHORITY
OF THE PRESIDENT OF POLAND OVER THE ARMED
FORCES IN PEACETIME: EXECUTIVE POWER RELA-
TIONS AND LEGISLATIVE RECOMMENDATIONS

Dariusz Łukowski

Lucjan Bełza

Abstrakt: Pozycja ustrojowa Prezydenta RP jako zwierzchnika Sił Zbrojnych RP budzi szereg nieporozumień w relacjach prawnych i faktycznych. Artykuł identyfikuje obszary budzące niejasności i kontrowersje w zakresie zwierzchnictwa w czasie pokoju w kontekście zależności kompetencyjnych pomiędzy organami władzy wykonawczej. Dualizm władzy prowadzi do szeregu sporów. Powodem są w szczególności zapisy Konstytucji, zgodnie z którymi Prezydentowi została przypisana rola „najwyższego przedstawiciela Rzeczypospolitej Polskiej”, „gwaranta ciągłości władzy państwowej” oraz „zwierzchnika Sił Zbrojnych”, a z drugiej strony przepisy stanowiące, że to Rada Ministrów zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne państwa oraz sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności kraju. Te przepisy wywołują naturalną skłonność albo do próby ograniczania kompetencji Prezydenta RP, albo też przypisywania Prezydentowi RP uprawnień, które nie wynikają wprost z przepisów Konstytucji lub ustaw. Tworzy to w efekcie dysfunkcje w obszarze współdziałania i ogranicza sprawność funkcjonowania egzekutywy, w szczególności poprzez wydłużanie procesów decyzyjnych, a nawet blokowanie działań. W artykule rozdziela się czynności urzędowe Prezydenta w ramach zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi od działań, które można jedynie rozpatrywać w kategoriach „symbolicznych”, „ceremonialnych” czy też „politycznych”. Artykuł identyfikuje też obszary wymagające zmian w przepisach prawnych. Postuluje się również nowelizację pewnych przepisów, mających na celu wzmocnienie obszaru obronności państwa. Należy też zauważyć, że jasne regulacje prawne są praktycznie jedynym sposobem ograniczenia obszarów konfliktowych, jeżeli chodzi o kompetencje organów. Artykuł wskazuje na kilkanaście zasadniczych kierunków działań, mających na celu likwidację ograniczeń prawnych w systemie obronnym państwa, w tym dotyczących: Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej, planów użycia Sił Zbrojnych, stałych planów obrony, Planu Reagowania Obronnego RP, systemu kierowania i dowodzenia, wojennego systemu dowodzenia, ustalenia hierarchii oraz wzajemnych zależności dokumentów strategicznych i planistycznych. Proponowane zmiany w przepisach prawnych mają istotne znaczenie do przygotowań na czas wojny.

Słowa kluczowe: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Rada Ministrów, dualizm władzy wykonawczej, zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi, zagrożenia bezpieczeństwa państwa, Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna, plany użycia Sił Zbrojnych, stałe plany obrony, Plan Reagowania Obronnego RP, system kierowania i dowodzenia, wojenny system dowodzenia

Abstract: The constitutional status of the President of Poland as the Supreme Commander of the Armed Forces raises numerous ambiguities in both legal and practical contexts. This article identifies areas of uncertainty and controversy surrounding the president's authority during peacetime, with a particular focus on the distribution of executive competencies. The dual structure of executive power leads to frequent institutional disputes. Contributing factors include constitutional provisions designating the President as "the highest representative of the Republic of Poland," "the guarantor of state continuity," and "Commander-in-Chief of the Armed Forces," juxtaposed with regulations stating that external security and overall direction of defense policy fall under the remit of the Council of Ministers. These conflicting provisions foster tendencies either to limit presidential competencies or to assign powers not explicitly granted by constitutional or statutory law. As a result, dysfunctions arise in inter-institutional cooperation, impairing the efficiency of executive processes—particularly by prolonging decision-making and even obstructing actions. The article distinguishes the President's formal responsibilities in military command from duties that may be classified as "symbolic," "ceremonial," or "political." It also pinpoints legal areas requiring reform and proposes amendments aimed at strengthening national defense. The article stresses that clear legislative frameworks are virtually the only effective way to reduce conflict over institutional competencies. Ultimately, it outlines over a dozen strategic recommendations to eliminate systemic limitations in Poland's defense architecture. These include reforms to: the Political-Strategic Defense Directive, operational plans for the use of Armed Forces, permanent defense planning, the Polish Defense Response Plan, command and control systems, wartime command structures, and the hierarchy and interdependencies of strategic and planning documents. The proposed legal changes are of key significance for wartime preparedness.

Keywords: President of the Republic of Poland, Council of Ministers, dual executive authority, military command, national security threats, Political-Strategic Defense Directive, Armed Forces deployment plans, permanent defense planning, Polish Defense Response Plan, command and control systems, wartime command structure

1. Wstęp

W okresie dwóch kadencji w latach 2015–2025 Prezydent RP Andrzej Duda zrealizował szereg przedsięwzięć związanych z szeroko rozumianym zwierzchnictwem nad Siłami Zbrojnymi.

W grudniu 2018 r. oraz w lipcu 2025 r. Prezydent w drodze postanowienia wydał Polityczno-Strategiczną Dyrektywę Obronną Rzeczypospolitej Polskiej. Stosownie do zmieniającej się sytuacji bezpieczeństwa podpisywał narodowe plany użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa.

W latach 2017, 2019 i 2023 na wniosek Ministra Obrony Narodowej określił Główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych oraz ich przygotowań do obrony państwa, które definiują wytyczne do programowania rozwoju SZ RP w perspektywie czasowej do 2039 r. Jednocześnie trzykrotnie (w latach 2017, 2018 i w 2023) wskazał osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych. Ponadto w grudniu 2019 r. postanowił w sprawie organizacji i zasad funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia SZ RP. Obecnie trwają prace nad zmianami w tym systemie.

Jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych RP uczestniczył też w corocznych odprawach Kierowniczej Kadry MON i SZ RP¹, w ramach których kierował swoje wytyczne w zakresie rozwoju i funkcjonowania Wojska Polskiego.

W ramach dwóch kadencji Prezydent RP Andrzej Duda wydał ponad 170 postanowień o użyciu lub przedłużeniu użycia Polskich Kontyngentów Wojskowych w operacjach zagranicznych oraz postanowień w sprawie wydania zgody na pobyt komponentów sił zbrojnych innych państw na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Kilkakrotnie były wydawane – w formie jawnej i niejawnej – postanowienia Prezydenta RP o zatwierdzeniu decyzji w sprawie użycia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do pomocy oddziałom Straży Granicznej lub Policji. Decyzje o potrzebie wsparcia służb porządku publicznego były związane m.in. z wizytą Papieża Franciszka w Rzeczypospolitej Polskiej oraz

¹ W latach: 2016, 2017, 2018, 2019, 2022, 2023 oraz 2025.

Światowymi Dniami Młodzieży (w 2016 r.), przeciwdziałaniem zagrożeniom związanym z sesją Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (w 2018 r.) oraz ochronie granicy państwowej przed migrantami (w 2020 r. i latach następnych).

W latach 2015–2025 Prezydent RP odbył ponad 160 spotkań z żołnierzami w ramach wizyt na poligonach, w jednostkach wojskowych, najwyższych dowództwach, podczas wojskowych uroczystości, roboczych spotkań w Pałacu Prezydenckim i siedzibie BBN oraz z żołnierzami sojusznich armii stacjonujących w Polsce. Ważne znaczenie miały również wizyty Prezydenta RP w Polskich Kontyngentach Wojskowych w Kuwejcie, Afganistanie, na Łotwie, w Rumunii, Bośni i Hercegowinie, na Sycylii, w Turcji, Estonii oraz w Eurokorpusie w Strasburgu. Ponadto Prezydent Duda ośmiokrotnie był gościem Międzynarodowego Salonu Przemysłu Obronnego w Kielcach².

Prezydent RP dwukrotnie przekazał Radzie Ministrów rekomendacje do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego – w 2018 i 2024 r. Rekomendacje Prezydenta RP z 2018 r. stanowiły podstawę do opracowania przez Radę Ministrów Strategii Bezpieczeństwa Narodowego, podpisanej przez Prezydenta w maju 2020 r. Obecnie trwają prace nad nową Strategią Bezpieczeństwa Narodowego.

Prezydent Rzeczypospolitej, stojąc na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium (art. 126 ust. 2 Konstytucji RP), ma możliwość oddziaływania na system prawny poprzez podpisywanie ustaw (art. 122 ust. 2 Konstytucji) oraz korzystanie z prawa inicjatywy ustawodawczej (art. 118 ust. 1 Konstytucji). W ciągu ostatnich 10 lat Prezydent Duda podpisał 52 ustawy dotyczące szeroko rozumianego bezpieczeństwa³. Pod-

² W latach: 2015, 2016, 2018, 2019, 2021, 2022, 2023 oraz 2024.

³ Przykładem mogą być: Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych – podpisana 22 czerwca 2016 r.; Ustawa z dnia 2 grudnia 2016 r. o ratyfikacji Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji i Naczelnym Dowództwem Sojusznich Sił w Europie uzupełniającej Protokół dotyczący statusu międzynarodowych dowództw wojskowych ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, podpisanej w Warszawie dnia 9 lipca 2016 r. – podpisana 29 grudnia 2016 r.; Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa – podpisana 1 sierpnia 2018 r.; Ustawa z dnia 17 grud-

jęte też zostały dwie inicjatywy ustawodawcze w sprawie działania organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa⁴ i inicjatywa zmiany Konstytucji RP w obszarze finansowania potrzeb obronnych państwa⁵.

* * *

Pozycja ustrojowa Prezydenta RP oraz Rady Ministrów w kontekście kompetencyjnym w niektórych obszarach budzi nieporozumienia w relacjach urzędniczych, a w środowiskach prawniczych różne wątpliwości. W ocenie prawników nie są to jednak rozbieżności ograniczające realizację ustawowych zadań organów władzy wykonawczej. W sferze urzędniczej oraz części politycznej natomiast – niezależnie od barw politycznych – w odniesieniu do uprawnień Prezydenta RP rodzi wiele mitów, a niekiedy wręcz brak zrozumienia dla funkcji głowy państwa w systemie władzy wykonawczej.

Dobrym przykładem dla pokazania wpływu politycznych i urzędniczych emocji na obszar obronności państwa mogą być losy prezydenckiego projektu ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Projekt był składany przez Prezydenta RP do Marszałka

nia 2020 r. o rezerwach strategicznych – podpisana 5 lutego 2021 r.; Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej – podpisana 2 listopada 2021 r.; Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny – podpisana 18 marca 2022 r.; Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o ochronie żeglugi i portów morskich oraz niektórych innych ustaw – podpisana 19 lipca 2023 r.; Ustawa z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w celu usprawnienia działań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji oraz Straży Granicznej na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa – podpisana 14 sierpnia 2024 r.; Ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej – podpisana 17 grudnia 2024 r.

⁴ Druk sejmowy nr 3605, 16 sierpnia 2023 r., <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3605> oraz druk sejmowy nr 405, 2 maja 2024 r., <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=405> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).

⁵ 7 marca 2025 r. Prezydent RP skierował do Marszałka Sejmu projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, poprzez zmianę art. 219 przez dodanie ust. 1a w brzmieniu: „1a. W ustawie budżetowej na finansowanie potrzeb obronnych Rzeczypospolitej Polskiej przeznaczają się corocznie wydatki z budżetu państwa w wysokości nie niższej niż 4 proc. rocznego produktu krajowego brutto”. Druk sejmowy nr 1106, 7 marca 2025 r., <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?nr=1106> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.). Pierwsze czytanie projektu odbyło się 4 czerwca 2025 r.

Sejmu podczas IX kadencji⁶ oraz X kadencji⁷ Sejmu. Projekt do dzisiaj pozostaje na etapie prac komisji, a jedyna dyskusja nad nim odbyła się podczas pierwszego czytania, 12 czerwca 2024 r.⁸. Charakter dyskusji podczas posiedzenia Sejmu wskazuje na pilną potrzebę podjęcia realnych prac nad projektem na poziomie komisji sejmowej, gdyż wiele spraw w nim ujętych było ocenianych z poziomu rywalizacji politycznej, własnych wyobrażeń o opozycji ustrojowej organów, a nie merytorycznych celów projektu ustawy. Przykładem może być wypowiedź jednego z posłów w sprawie nieprawidłowego ustalenia stanów gotowości obronnej państwa, które w jego ocenie *de facto* stoją w sprzeczności z Konstytucją RP, w której mamy katalog zamknięty stanów nadzwyczajnych. Nie można jednak zgodzić się z tym stwierdzeniem. Stany gotowości obronnej państwa, określone w projekcie ustawy, są odmienną instytucją prawną niż stany nadzwyczajne i nie mają żadnego związku ze stanami nadzwyczajnymi. Dotyczą one przygotowania elementów systemu obronnego państwa oraz skutecznego i elastycznego podjęcia działań w sytuacjach zagrożenia. Kolejnym przykładem jest pytanie od innego posła o powody zwiększania w projekcie ustawy roli Prezydenta RP kosztem ministra obrony narodowej. Należy stwierdzić, że jest to duże nieporozumienie. Projekt ustawy opiera się o rozwiązania konstytucyjne, w tym zapewnienia przestrzegania i właściwej realizacji art. 26 ust. 2 Konstytucji RP (cywilna i demokratyczna kontrola Sił Zbrojnych RP⁹) oraz właściwą relację kompetencyjną i decyzyjną w obszarze planowania i reagowania obronnego pomiędzy najważniejszymi organa-

⁶ Pismo Prezydenta RP do Marszałka Sejmu z dnia 16 sierpnia 2023 r. Druk sejmowy nr 3605, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3605> (dostęp: 11 czerwca 2025 r.).

⁷ Pismo Prezydenta RP do Marszałka Sejmu RP z 2 maja 2024 r. Druk sejmowy nr 405, <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=405> (dostęp: 11 czerwca 2025 r.).

⁸ Sprawozdanie stenograficzne z 13. Posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 czerwca 2024 r. (pierwszy dzień obrad), https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter10.nsf/0/4565D787BA9F38D1C1258B3A006327E9/%24File/13_a_ksiazka_bis.pdf (dostęp: 12 czerwca 2025 r.). Na posiedzeniu Sejmowej Komisji Obrony Narodowej w dniu 11 lipca 2024 r. podjęto decyzję o skierowaniu projektu do podkomisji sejmowej (podkomisji nadzwyczajnej), której celem będzie rozpatrzenie przedstawionego przez Prezydenta RP projektu ustawy. Zob.: Zapis przebiegu posiedzenia, 11 lipca 2024 r., <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/biuletyn.xsp?sknr=OBN-21> (dostęp: 11 czerwca 2025 r.).

⁹ Szerzej zob. np.: Z. Trejnis, *Meandry w kwestii cywilnej kontroli nad Siłami Zbrojnymi w RP po 1989 roku*, „Studia Orientalne” 2022, R. 11, nr 4 (24), s. 11–12.

mi władzy wykonawczej, tj. Prezydentem RP oraz Radą Ministrów i Prezesem Rady Ministrów (art. 10 ust. 2 w zw. z art. 146 ust. 1 i ust. 4 pkt 7, 8 i 11 Konstytucji RP) oraz pomiędzy Prezydentem RP a ministrem obrony narodowej (art. 134 ust. 2 Konstytucji RP) w zakresie sprawowania zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem ministra. Podchodząc do sprawy „statystycznie”, zadania Prezydenta RP i jego administracji (BBN) w projekcie ustawy występują w 38 przypadkach, a w odniesieniu do kompetencji administracji rządowej (Rada Ministrów, Prezes Rady Ministrów, ministrowie, wojewodowie, Szef Sztabu Generalnego WP oraz dowódcy wojskowi) – w 124 przypadkach.

Niewłaściwe rozumienie roli Prezydenta RP można zauważyć podczas spotkań z przedstawicielami administracji rządowej. Przykładowo podczas jednego ze spotkań pomiędzy MON a BBN jeden z wysokich urzędników MON wyraził pogląd, że BBN nie powinno weryfikować dokumentów kierowanych do Prezydenta RP, gdyż rola Prezydenta jest reprezentacyjna, więc powinien on podpisywać dokumenty bez kwestionowania ich treści.

Celem artykułu jest identyfikacja obszarów budzących wątpliwości i kontrowersje w obszarze zwierzchnictwa Prezydenta RP nad Siłami Zbrojnymi w czasie pokoju, wyjaśnienie tych relacji, a w przypadkach tworzących rozbieżności interpretacyjne lub w przypadku stwierdzenia luk prawnych w sferze obronności, wypracowanie propozycji wniosków *de lege ferenda*. Te wnioski mają istotne znaczenie dla przygotowań na czas wojny.

2. Dualizm władzy wykonawczej

Dokonując analizy kierunków zmian prawnych w systemie bezpieczeństwa narodowego, należy uwzględnić zasadę podziału władzy wyrażoną w art. 10 Konstytucji RP oraz obowiązujące przepisy kompetencyjne, odnoszące się do poszczególnych organów władzy.

Zgodnie z art. 10 Konstytucji RP ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się o podział i równowagę władzy ustawodawczej, władzy

wykonawczej i władzy sądowniczej, przy czym w przypadku władzy wykonawczej zakłada się jej dualizm, przyjmując, że sprawują ją Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów.

Zasada podziału władzy jest jedną z podstawowych reguł charakteryzujących demokratyczne państwo prawne. Wskazuje się nawet, że jest konsekwencją tej zasady. Zapobiega ona koncentracji władzy i jej zawłaszczaniu przez jedną opcję polityczną. Istotą tej zasady jest założenie konieczności rozdzielenia różnych funkcji, zadań i kompetencji między różne organy państwa. Z jednej strony zasada podziału władzy determinuje kształt ustroju państwa oraz charakter relacji między jego organami, z drugiej strony – służy ochronie praw i wolności jednostki, ogranicza arbitralność władzy i umożliwia jej kontrolę. Koniecznym komponentem zasady podziału władzy jest wymóg ich równoważenia się. Nie oznacza to jednak, że wyróżnione przez ustrojodawcę władze zajmują względem siebie jednakową pozycję¹⁰.

Zasada dualizmu zakłada współdziałanie obu organów, pomimo że rola w zakresie pełnienia władzy wykonawczej jest odmienna dla obu organów z uwagi na różny zakres zadań ustrojowych. Według Leszka Garlickiego w pewnym uproszczeniu można powiedzieć, że funkcja wykonawcza składa się z trzech „podfunkcji”: administrowania, zarządzania i rządzenia, przy czym granice między nimi są jeszcze bardziej płynne niż granice między trzema zasadniczymi funkcjami państwa¹¹. W praktyce działania organów władzy wykonawczej sytuacja dualizmu władzy prowadzi więc do szeregu sporów, zwłaszcza że zgodnie z art. 146 ust. 1 i 4 Konstytucji RP to Rada Ministrów została wskazana jako odpowiedzialna za wykonywanie bieżącej polityki państwa¹², a zgodnie z ust. 2 tego przepisu do Rady

¹⁰ P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, Wolters Kluwer Polska 2023, komentarz do art. 10 Konstytucji RP.

¹¹ L. Garlicki, M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Tom I, wyd. II, Wyd. Sejmowe 2016.

¹² Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej. W zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach Rada Ministrów w szczególności: zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz porządek publiczny, zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne państwa, sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie stosunków z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi, spra-

Ministrów należą sprawy polityki państwa niezastrzeżone dla innych organów państwowych i samorządu terytorialnego. Wywołuje to naturalną skłonność administracji rządowej do prób ograniczania kompetencji Prezydenta RP, nawet w sytuacjach, gdy zadania dla głowy państwa wynikają wprost z Konstytucji lub innych regulacji ustawowych. Tworzy to dysfunkcje w obszarze współdziałania i ogranicza sprawność funkcjonowania egzekutywy¹³.

Ustrojowa pozycja Prezydenta jako „najwyższego przedstawiciela Rzeczypospolitej Polskiej” i „gwaranta ciągłości władzy państwowej” została konstytucyjnie ukierunkowana przez wskazanie, że Prezydent Rzeczypospolitej czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium (art. 126 ust. 1 i 2 Konstytucji RP). Według Piotra Tulei art. 126 Konstytucji określa w sposób ogólny rolę Prezydenta RP w ustroju politycznym Polski oraz jego najważniejsze zadania (cele działalności), jak również założenia co do sposobów ich realizacji. Dokonuje on uzupełnienia regulacji zawartej w art. 10 Konstytucji, zgodnie z którym Prezydent jest – obok Rady Ministrów – organem władzy wykonawczej¹⁴. Wskazane w art. 126 zadania głowy państwa powodują z jednej strony, że roli Prezydenta nie da się sprowadzić do funkcji symboliczno-reprezentacyjnej (tak jak w systemie parlamentarno-gabinetowym), z drugiej strony uznaje się, że sformułowane one zostały zbyt wąsko, aby mówić o wprowadzeniu w Konstytucji z 1997 r. systemu rządów prezydenckich czy też semiprezydenckich. Prezydent Rzeczypospolitej w sferze urzeczywistniania przypisanych mu przez prawo funkcji oraz zadań zasadniczo działa niezależnie od Rady Ministrów i na własny rachunek. Dotyczy to funkcji Prezydenta określonych w Konstytucji, w szczególności w sferze działań niewładczych i niepolegających na wydawaniu aktów urzędowych. Określa się to samodzielnością funkcjonalną głowy państwa, która jest jednak ograniczona głównie przez instytucję kontrasygnaty oraz uzależnienia w niektórych sytuacjach

wuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności kraju oraz określa corocznie liczbę obywateli powoływanych do czynnej służby wojskowej.

¹³ L. Garlicki, *Komentarz...*, *op. cit.*

¹⁴ P. Tuleja, *Komentarz...*, *op. cit.*

od konieczności działania „na wniosek” innych organów¹⁵. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu postanowienia z 20 maja 2009 r.¹⁶ zwrócił uwagę na trzy istotne okoliczności. Po pierwsze, treść art. 126 ust. 2 Konstytucji RP wskazuje, że w przepisie tym określone są zadania, a nie kompetencje. Po drugie, wymienione w art. 126 ust. 2 Konstytucji RP zadania są realizowane przez Prezydenta RP wspólnie i we współdziałaniu z innymi organami władzy państwowej, a w zakresie żadnego ze wskazanych zadań Prezydent nie ma wyłączności ich realizacji w formach władczych. Po trzecie, zadań określonych w art. 126 ust. 2 Konstytucji RP Prezydent RP nie może realizować w sposób dowolny. Realizując je, może sięgać bowiem jedynie po kompetencje określone w Konstytucji RP i ustawach¹⁷. Tym samym z art. 126 ust. 1 i 2 Konstytucji nie wynikają żadne samoistne władcze funkcje głowy państwa. Każdorazowa podstawa prawna działania Prezydenta RP musi być jednoznacznie zdefiniowana w konkretnych normach kompetencyjnych zawartych w Konstytucji RP lub w ustawach¹⁸. Postanowienia art. 126 ust. 1 i 2 Konstytucji RP mogą być jednak źródłem działań niewładczych, podejmowanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej, takich jak orędzia czy apele. Piotr Winczorek, podzielając pogląd, że głowa państwa korzysta jedynie z kompetencji wynikających z Konstytucji RP i ustaw, podkreśla, że aktywność Prezydenta RP może jednak polegać na działaniach trudnych do opisanie w kategoriach prawnych, ale istotnych w danej sytuacji¹⁹. Według Wiesława Skrzydło dwie funkcje Prezydenta: reprezentacja państwa w stosunkach wewnętrznych i zewnętrznych, a więc jego symbolizowanie, a także zapewnienie ciągłości władzy państwowej zakładają jego rolę inspirującą, odnoszącą się nie tylko

¹⁵ *ibidem*.

¹⁶ OTK-A 2009, nr 5, poz. 78.

¹⁷ M. Haczkowska (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, LexisNexis 2014, komentarz do art. 126 Konstytucji.

¹⁸ B. Banaszak, *Kompetencje Prezydenta RP w zakresie spraw zagranicznych i ich realizacja*, w: J. Wawrzyniak, M. Laskowska (red.), *Instytucje prawa konstytucyjnego w dobie integracji europejskiej. Księga jubileuszowa dedykowana prof. Marii Kruk-Jarosz*, Warszawa 2009; M. Haczkowska, *Komentarz...*, *op. cit.*

¹⁹ P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, Warszawa 2000, s. 169, w: M. Haczkowska (red.), *Komentarz...*, *op. cit.*

do władzy wykonawczej. W tym charakterze Prezydent winien wpływać stabilizująco na władze publiczne²⁰.

Rozwijając koncepcję „stabilizacyjnej” roli Prezydenta, warto odnieść się do uwag Bożeny Dziemidok-Olszewskiej, według której Prezydent posiada pozycję wykraczającą poza tradycyjną głowę państwa w systemie parlamentarnym, także poprzez wypełnianie funkcji arbitrażu – zabezpieczającej prawidłowe i stabilne funkcjonowanie państwa. Kompetencje, przyznane w ramach funkcji arbitrażu (np. udział w procedurze tworzenia rządu, Rada Gabinetowa), nie korespondują zarówno ze skutecznym jej sprawowaniem, jak i z silną legitymacją, ale też nie pozwalają na redukcję jego roli do „notariusza” Konstytucji²¹. Z koncepcją „arbitrażu” nie zgadza się Marcin Dąbrowski, według którego przypisanie Prezydentowi RP roli arbitra jest nieprawidłowe. Prezydent RP nie jest bezstronny i apolityczny oraz bierze udział w realizacji polityki państwa. Te cechy uniemożliwiają mu zajęcie neutralnego stanowiska wobec uczestników konfliktu i jego bezstronne rozstrzygnięcie. Ponadto Konstytucja RP nie wyposaża go w odpowiednie kompetencje do pełnienia roli arbitra²². Jest to nawiązanie do pewnej fikcji „odpolityczniania” stanowisk publicznych w przypadku, gdy kandydat do objęcia funkcji (urzędu) wymaga apolityczności, formalnie rezygnuje z członkostwa w partii politycznej i jednocześnie nawet nie kryje się z tym, że zamierza realizować linię polityczną „swojej byłej” partii. Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z Konstytucją RP w przypadku Prezydenta RP ograniczeniem jest zakaz łączenia mandatu Prezydenta z innymi stanowiskami publicznymi, poza tymi związanymi z urzędem Prezydenta (art. 132). Tym samym osoba będąca członkiem partii politycznej może kandydować i zostać Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej. Partie polityczne nie tworzą w wyborach prezydenckich komitetów wyborczych, formalnie nie wysuwają kandydatów

²⁰ W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. VII, LEX 2013.

²¹ B. Dziemidok-Olszewska, *Dualizm władzy wykonawczej w III Rzeczypospolitej Polskiej – regulacje konstytucyjne i praktyka polityczna*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2022, nr 1 (65), s. 17.

²² M. Dąbrowski, *Gwarant czy arbiter? Rola Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w świetle art. 126 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2022, nr 4 (68), s. 27–39.

na Prezydenta, ale realnie mogą sterować procesem wyborów przez komitet wyborczy wyborców, zwłaszcza w przypadku udzielenia finansowego wsparcia kandydata. W tym kontekście stanowisko Marcina Dąbrowskiego w odniesieniu do arbitrażu można traktować jako zasadne. Nie tworzy to jednak ograniczeń dla koncepcji, że Prezydent może i winien wpływać stabilizująco na władze publiczne. Ta konstatacja może mieć istotne praktyczne znaczenie przy realizacji spraw z obszaru obronnego, w tym dokonywania czynności urzędowych głowy państwa.

Prezydent RP, korzystając ze swoich uprawnień, wydaje akty urzędowe. Konstytucja RP nie definiuje tego pojęcia, a w doktrynie podkreśla się jego szeroki zakres – obejmuje on wszystkie urzędowe czynności głowy państwa. Anna Frankiewicz podkreśla, że aktami urzędowym głowy państwa są nie tylko akty normodawcze (prawodawcze, takie jak rozporządzenia z mocą ustawy, rozporządzenia i zarządzenia) czy akty indywidualne (zarządzenia), lecz także inne formy urzędowej aktywności Prezydenta RP, jeżeli za ich pomocą „Prezydent podejmuje określone działania w celu realizacji zawartej w Konstytucji lub ustawie normy kompetencyjnej”²³. Wymóg akceptacji aktów urzędowych głowy państwa przez Prezesa Rady Ministrów oznacza ograniczenie samodzielności głowy państwa w wykonywaniu przyznanych formalnie kompetencji. Stanowi również wprowadzenie wymagania współdziałania najwyższych organów władzy wykonawczej, jej celem jest też osiągnięcie koordynacji ich działań. Regulacja konstytucyjna obejmuje akty urzędowe osoby pełniącej urząd Prezydenta, ale także Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, podejmowane w ramach wykonywania obowiązków głowy państwa (art. 131 Konstytucji). Jak wynika z porównania treści ust. 1 i 2, akceptacji Prezesa Rady Ministrów nie wymaga samo wydanie przez Prezydenta określonego aktu, ale akceptacja ta jest warunkiem (jednym z warunków), od którego zależy nabranie przez ten akt mocy obowiązującej²⁴. Akty urzędowe Prezydenta RP niewymagające

²³ A. Frankiewicz, *Kontrasygnata aktów urzędowych Prezydenta RP*, Kraków 2004, s. 100, w: M. Haczkowska (red.), *Komentarz...*, op. cit.

²⁴ P. Tuleja, *Komentarz...*, op. cit.

kontrasygnaty nazywamy prerogatywami. Prerogatywami Prezydenta RP są jego uprawnienia osobiste, czyli takie kompetencje, które wykonywane są przez głowę państwa samodzielnie (bez konieczności uzyskania kontrasygnaty). Prerogatywy Prezydenta zostały przedstawione enumeratywnie w art. 144 ust. 3 Konstytucji RP²⁵.

Według P. Tulei regulację z art. 146 Konstytucji RP traktować należy jako rozwinięcie (i uzupełnienie) art. 10 Konstytucji, zgodnie z którym Rada Ministrów jest organem (jednym z organów) władzy wykonawczej. Stąd też ogólne sformułowania użyte w art. 146 muszą być interpretowane zgodnie z zasadą podziału władzy, choć przy uwzględnieniu zasady współdziałania władz, ponieważ – przynajmniej co do pewnej części z nich – Rada Ministrów nie ma wyłączności. Sformułowanie art. 146 ust. 2 traktowane jest niekiedy jako przyjęcie domniemania kompetencji Rady Ministrów, przynajmniej w ramach władzy wykonawczej. Zwraca się jednak uwagę, że taka konstrukcja stałaby w sprzeczności z zasadą legalizmu (art. 7 Konstytucji), z której wynika m.in. generalny zakaz domniemania kompetencji organów władzy publicznej. Sam art. 146 ust. 2 nie powinien być więc traktowany jako samoistna i wyłączna podstawa do działań Rady Ministrów o prawnie wiążących skutkach²⁶.

W sferze zadań opisanych w art. 146 ust. 4 pkt 7–8 i 11 dochodzi do daleko idącego zazębiania się zadań Rady Ministrów i Prezydenta. Ogólnie można przyjąć, że im większy jest stopień zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa, tym istotniejsza powinna być rola głowy państwa. Według P. Tulei z uwagi na mniejszą wagę określonego zagrożenia, a także ze względu na konieczność szybkiego i sprawnego przeciwdziałania i reagowania na określone zagrożenia dopuszczalne jest przyznanie właściwych kompetencji w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wyłącznie Radzie Ministrów (TK – K 22/09)²⁷.

Praktycznie jedynym sposobem ograniczenia obszarów konfliktowych w obszarze działania władzy wykonawczej – administracji rządowej oraz Prezydenta RP – jest dookreślanie kompetencji organów

²⁵ M. Haczkowska, *Komentarz...*, op. cit.

²⁶ P. Tuleja, *Komentarz...*, op. cit.

²⁷ *ibidem*.

w drodze regulacji ustawowych. Punktem wyjścia jest przepis, iż Prezydent Rzeczypospolitej wykonuje swoje zadania w zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach (art. 126 ust. 3 Konstytucji RP).

Jednym z punktów spornych w obszarze obronności są przepisy regulujące zwierzchnictwo Prezydenta RP nad Siłami Zbrojnymi (art. 134 ust. 1 Konstytucji). Co do rozumienia samego pojęcia zwierzchnictwa w doktrynie prawa konstytucyjnego dominuje pogląd, zgodnie z którym (także w nawiązaniu do polskiej tradycji konstytucyjnej) należy je interpretować bardziej w kategoriach „symbolicznych”, „ceremonialnych” czy też „politycznych”, co oznacza, że Prezydenta nie można traktować jako dowódcy (najwyższego/naczelnego dowódcy) Wojska Polskiego²⁸. Wiąże się z tym istotny problem praktyczny, który dotyczy kompetencji Prezydenta do wydawania żołnierzom rozkazów. W literaturze wyrażany jest pogląd, w myśl którego głowa państwa jako zwierzchnik Sił Zbrojnych dysponuje władztwem o czysto politycznym charakterze, które nie wiąże się generalnie z możliwością wydawania rozkazów wojskowych²⁹. Art. 134 Konstytucji reguluje niektóre najważniejsze kompetencje Prezydenta wobec Sił Zbrojnych. Według P. Tulei umożliwia to głowie państwa należyte wykonywanie zadań, o których mówi art. 126 ust. 2 Konstytucji. Najwyższe zwierzchnictwo Prezydenta nad Siłami Zbrojnymi RP stanowi także rozwinięcie zasady cywilnej i demokratycznej kontroli nad armią (art. 26 ust. 2 Konstytucji). Przyjąć bowiem należy, że głowa państwa (w związku z zakazem pełnienia innych funkcji publicznych – art. 132 Konstytucji) nie może być żołnierzem w służbie czynnej³⁰. Trudno też byłoby uzasadnić, że cywilną kontrolę może sprawować żołnierz zawodowy. Z tego powodu również Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego nie może być żołnierzem w służbie czynnej. Problematiczne byłoby także obsadzanie w BBN stanowisk cywilnych przez żołnierzy zawodowych, jeżeli wykonywane

²⁸ *ibidem*.

²⁹ A. Bień-Kacała, T. Kacała, *Zwierzchnictwo, kierowanie i dowodzenie w Siłach Zbrojnych RP na tle regulacji konstytucyjnej*, „Przegląd Sejmowy” 2015, nr 5, s. 43–44.

³⁰ P. Tuleja, *Komentarz...*, *op. cit.*

czynności odnosiłyby się do spraw związanych z cywilną kontrolą nad armią.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wykonuje zadania w zakresie bezpieczeństwa i obronności przy pomocy Biura Bezpieczeństwa Narodowego (art. 26 ust. 1 Ustawy o obronie Ojczyzny). BBN jest urzędem cywilnym realizującym zadania w obszarach dotyczących decyzji administracyjnych oraz politycznych na styku kompetencji organów władzy wykonawczej, o których mowa w art. 10 ust. 2 Konstytucji RP, tj. Prezydenta RP oraz Rady Ministrów. Ta okoliczność powoduje, że zakres zadań BBN obejmuje obszary bezpieczeństwa realizowane przez różne resorty w administracji rządowej, w tym w szczególności spraw wewnętrznych, obrony narodowej oraz spraw zagranicznych.

Niektóre zadania realizowane przez BBN na styku różnych organów administracji rządowej tworzą zagrożenie konfliktu interesów osób delegowanych do BBN. Dotyczy to w szczególności sytuacji występowania zasady podwójnego podporządkowania, tj. utrzymania formalnego stosunku zależności z instytucją delegującą i rozpatrywania spraw pozostających w sprzeczności interesów pomiędzy BBN a instytucją delegującą. W okresie oddelegowania żołnierza zawodowego podlega, z tytułu zajmowania stanowiska służbowego albo pełnienia funkcji, bezpośredniemu przełożonemu w podmiocie, do którego nastąpiło oddelegowanie, a w zakresie stosunku służby wojskowej – ministrowi obrony narodowej³¹. Dlatego w BBN sprawy związane z cywilną kontrolą nad Siłami Zbrojnymi lub dotyczące kreowania spraw polityki rządu i Prezydenta RP (np. ujęte w Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej RP) oraz sprawy dotyczące relacji kompetencyjnych organów władzy wykonawczej nie są wykonywane przez żołnierzy w służbie czynnej³².

³¹ Art. 216 ust. 1 Ustawy o obronie Ojczyzny.

³² Wskazane powyżej sytuacje powodują konieczność przyjęcia w BBN niestandardowej struktury organizacyjnej oraz modelu zarządzania opartego na elastycznym zadaniowaniu pracowników, w tym przekazywaniu zadań poza struktury departamentów. BBN jest instytucją zaufania publicznego, w której analizowane są sprawy mające szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa narodowego. Z tego powodu pracownicy BBN muszą wykazywać się szczególną wiedzą i doświadczeniem zawodowym, a realizując zadania służbo-

Art. 134 pozostaje w ścisłym związku z art. 146 ust. 4 pkt 8 i 11 Konstytucji RP, zgodnie z którymi w zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach Rada Ministrów zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne państwa oraz sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności kraju. Ze względu na wysoce abstrakcyjny charakter sformułowań „najwyższy zwierzchnik Sił Zbrojnych” i „ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności” niezwykle trudno dokonać precyzyjnego określenia ich relacji oraz przyporządkowania im konkretnych kompetencji. Według P. Tulei najwyższe zwierzchnictwo Prezydenta nad Siłami Zbrojnymi nie może być traktowane jako podstawa twierdzeń o drugorzędnej roli Rady Ministrów w dziedzinie obronności czy też o jej podporządkowaniu Prezydentowi w sferze udziału w kierowaniu działalnością Wojska Polskiego. Zasadniczym celem art. 134 ust. 2 jest wykluczenie sytuacji, w której Prezydent wykonuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi bezpośrednio, tzn. z pominięciem właściwego ministra³³. W czasie pokoju Prezydent nie może sprawować zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi inaczej niż za pośrednictwem ministra obrony narodowej. Ogólność zapisu „za pośrednictwem” powoduje, że niektórzy przedstawiciele administracji rządowej próbują wąsko interpretować kompetencje Prezydenta RP, ograniczając się do samego pojęcia. Jest to błędne podejście, podobnie jak i z drugiej strony interpretowanie „zwierzchnictwa” w kategoriach władczego samoistnego uprawnienia. Inną jest bowiem sprawą pojęcie „zwierzchnictwa”, a inną zakres kompetencji Prezydenta RP, precyzowany w samej Konstytucji oraz przepisach rangi ustawowej w „ramach zwierzchnictwa”. Konstytucja nie określa, w jakiej formie należy urzeczywistnić ideę sprawowania zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem ministra obrony narodowej i w tym zakresie odsyła do regulacji ustawowych³⁴.

Według W. Skrzydło z tytułu sprawowania zwierzchnictwa Prezydent mianuje Szefa Sztabu Generalnego oraz dowódców rodzajów

we należące do właściwości różnych organów administracji rządowej oraz Prezydenta RP, muszą kierować się zasadą obiektywizmu, bezstronności i neutralności politycznej.

³³ Tuleja Piotr, *Komentarz...*, *op. cit.*

³⁴ Art. 134 ust. 6. Kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej, związane ze zwierzchnictwem nad Siłami Zbrojnymi, szczegółowo określa ustawa.

Sił Zbrojnych i nadaje określone w ustawach stopnie wojskowe (mianuje na pierwszy stopień oficerski i nadaje stopnie generalskie). Do zwierzchnika należy też zarządzanie powszechnej lub częściowej mobilizacji, a także użycia Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej (art. 136). W przypadku niemożności zebrania się Sejmu podejmuje postanowienie o stanie wojny na warunkach określonych w art. 116 ust. 2 Konstytucji³⁵.

Zasadnicze regulacje w zakresie „zwierzchnictwa” zostały zawarte w art. 25 ust. 1 i 3 Ustawy o obronie Ojczyzny z dnia 11 marca 2022 r.³⁶. Zgodnie z ust. 1 tego przepisu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, sprawując zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi, w szczególności: 1) określa, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych oraz ich przygotowań do obrony państwa; 2) zatwierdza, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, w drodze postanowienia: a) narodowe plany użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa, b) organizację i zasady funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia Siłami Zbrojnymi, c) sojusznicze plany obronne; 3) wskazuje, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych; 4) może uczestniczyć w odprawach kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych. Zgodnie z ust. 3 prowadzenie operacji wojskowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w czasie pokoju następuje na podstawie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wydanego na wniosek Rady Ministrów. Te z pozoru jasne przepisy w praktyce stosowania budzą szereg niejasności (ust. 1 pkt 1; ust. 1 pkt 2 lit. b), a nieraz – kontrowersji (ust. 1 pkt 2 lit. c; ust. 3).

Aspekty zwierzchnictwa Prezydenta RP nad Siłami Zbrojnymi ujęte są również w Ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej³⁷. Jednym z przepisów jest art. 10 ust. 2 pkt 5, z którego

³⁵ W. Skrzydło, *Komentarz...*, *op. cit.*

³⁶ Dz.U. z 2024 r., poz. 248.

³⁷ Dz.U. z 2022 r., poz. 2091.

wynika, że Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w czasie stanu wojennego w szczególności zatwierdza, na wniosek Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych, plany operacyjnego użycia Sił Zbrojnych. Realne możliwości wykonania tego przepisu również budzą wątpliwości. Ponadto sprawy zwierzchnictwa odnoszą się do procedur dotyczących użycia Sił Zbrojnych do pomocy Straży Granicznej (art. 11b i 11c Ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej³⁸), wsparcia działań Policji (art. 18 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji³⁹) oraz wsparcia działań antyterrorystycznych (art. 22 Ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych⁴⁰).

3. Kierunki zmian prawnych w obszarze zwierzchnictwa Prezydenta RP nad Siłami Zbrojnymi

W pełni aktualne są zapisy Strategii Bezpieczeństwa Narodowego z 2020 r. o złożoności i niepewności współczesnego środowiska bezpieczeństwa. Rosną interakcje polityczne, militarne, gospodarcze i społeczne w skali krajowej, regionalnej i globalnej. Postępująca dekompozycja porządku międzynarodowego w sposób niekorzystny wpływa na środowisko bezpieczeństwa Polski, utrudniając realizację interesów narodowych i osiąganie celów strategicznych. W wyniku tych zmian środowisko bezpieczeństwa cechują niepewność i nieprzewidywalność, będące wynikiem m.in. braku poszanowania prawa międzynarodowego i niewypełniania zobowiązań międzynarodowych. Rośnie liczba zagrożeń i wyzwań dla bezpieczeństwa o różnym charakterze. W ostatnich latach mamy do czynienia z szerokim spektrum form konfliktów zbrojnych, różniących się m.in. skalą, intensywnością, złożonością i czasem trwania oraz zacieraaniem się granic między wojną a pokojem. Globalnej niepewności sprzyjają też m.in.: podważanie traktatów i porozumień, proliferacja broni masowego rażenia oraz zagrożenie terroryzmem i przestępczością zorganizowaną. Najpoważniejsze zagrożenie dla RP stanowi

³⁸ Dz.U. z 2024 r., poz. 915 ze zm.

³⁹ Dz.U. z 2025 r., poz. 636 ze zm.

⁴⁰ Dz.U. z 2025 r., poz. 94.

neoimperialna polityka władz Federacji Rosyjskiej, realizowana również przy użyciu siły militarnej. Agresja na Gruzję, aneksja Krymu oraz działania zbrojne we wschodniej Ukrainie, a wreszcie pełnoskalowa agresja Rosji na Ukrainę naruszyły podstawowe zasady prawa międzynarodowego i podważyły filary systemu bezpieczeństwa europejskiego⁴¹.

Zmieniające się środowisko bezpieczeństwa wymaga dostosowania się do nowych zagrożeń, w tym w obszarze przygotowań organizacyjnych do prowadzenia operacji obronnej. Prowadzenie operacji obronnej to nie tylko problem Sił Zbrojnych, lecz także zadanie całego państwa. Oczywiście rola Sił Zbrojnych ma decydujące znaczenie w momencie rozpoczęcia agresji zbrojnej. Jednak aby operacja wojskowa była skuteczna, muszą zostać podjęte działania wyprzedzające przez cały system obronny państwa. Te działania mogą być realizowane tylko na bazie spójnego porządku prawnego, w tym wypracowanych i przeciwiczonych wcześniej procedur działania, na które nie będzie czasu w okresie kryzysu polityczno-militarnego lub w czasie wojny, gdy sytuacja międzynarodowa wymusza szybkość podejmowania decyzji i działań. Dlatego właściwie określony porządek prawny ma niezwykle istotne znaczenie jako element stabilizacji w relacjach wewnętrznych i międzynarodowych. Nieadekwatne lub niejasne przepisy prawne mogą skutecznie zdestabilizować działania przygotowawcze do operacji obronnej oraz samo jej prowadzenie, stworzyć chaos kompetencyjny i paraliż decyzyjny. W tym kontekście niewłaściwy porządek prawny będzie działał na korzyść przeciwnika i może być równie groźny jak jego armia⁴².

Objęcie przez Jacka Siewierę funkcji Szefa BBN w październiku 2022 r.⁴³ spowodowało zmianę jakościową w podejściu do planowania obronnego. Uwarunkowania prawne, organizacyjne i kompetencyjne

⁴¹ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf, s. 6–7 (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).

⁴² D. Łukowski, L. Bełza, S. Kita, *Wpływ aspektów prawnych na realizację zadań w obszarze strategicznego planowania obronnego*, Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2025, nr 42, s. 286.

⁴³ *Minister Jacek Siewiera nowym Szefem BBN*, 10 października 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/nominacje/minister-jacek-siewiera-nowym-szefem-bbn,59634> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).

zostały uznane za kluczowy obszar działania BBN ze względu na cele planowania strategicznego i skuteczność prowadzenia operacji obronnej. Bieżące rozwiązania dotyczące realizacji zadań przez organy władz państwowych zostały poddane weryfikacji, np. podczas przeprowadzonego w styczniu 2023 r. z inicjatywy ówczesnego Szefa BBN J. Siewiery oraz Prezydenta Dudy ćwiczenia symulacyjnego wysokiego szczebla (*Table Top Exercise*, TTX) m.in. z udziałem Prezydenta RP, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, Ministra Obrony Narodowej oraz Szefa Sztabu Generalnego WP. Było to pierwsze tego typu ćwiczenie przeprowadzone po 1990 r. Ćwiczenie wykazało, że obecna sytuacja środowiska bezpieczeństwa, wynikająca w szczególności z prowadzonej wojny w Ukrainie, oraz intensyfikacja działań poniżej progu wojny, skierowanych m.in. przeciwko Polsce, wymuszają dostosowanie lub dookreślenie zakresu odpowiedzialności zasadniczych organów kierowania obroną państwa. Ten wymóg dotyczy również usystematyzowania i uszczegółowienia ich wzajemnych zależności oraz obszarów współdziałania. Ponadto szybkość i zmienność środowiska bezpieczeństwa oraz stosowanie nowych form oddziaływania na bezpieczeństwo naszego regionu powodują, że podejmowanie decyzji w zakresie możliwości użycia przez organy władzy państwowej narzędzi militarnych i niemilitarnych dokonywane jest bardzo często pod presją czasu oraz presją niedookreślonych zakresów kompetencyjnych wynikających z aktów normatywnych. Do zasadniczych wniosków po przeprowadzonym ćwiczeniu należy zaliczyć m.in.:

- potrzebę włączenia Marszałka Sejmu oraz Marszałka Senatu w system kierowania obroną państwa oraz w system stałych dyżurów, zapewniając tym samym utrzymanie ich świadomości sytuacyjnej w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa;
- doprecyzowanie regulacji dotyczących Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej, a w szczególności wymaganego zakresu informacji, jakie powinny znaleźć się w jej treściach;

- zaangażowanie kluczowych organów kierowania obroną państwa w proces planowania operacyjnego w Siłach Zbrojnych na każdym z kluczowych etapów;
- potrzebę optymalizacji procesów opracowania, zatwierdzania i aktualizacji kluczowych dokumentów planowania operacyjnego, a w szczególności Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej oraz narodowych planów użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa⁴⁴.

W oparciu o wnioski z ćwiczeń, kontroli prowadzonych przez NIK, analiz dokumentów doktrynalnych Federacji Rosyjskiej oraz prowadzonych w Ukrainie działań wojennych Biuro Bezpieczeństwa Narodowego od lutego do maja 2023 r. prowadziło prace nad zidentyfikowaniem kluczowych obszarów wymagających zmian lub nowych regulacji ustawowych w zakresie obronności państwa. Należą do nich m.in.: opracowanie strategii obronnych oraz zasad ich realizacji; wypracowywanie strategicznych decyzji przez organy władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa; zasady strategicznego użycia Sił Zbrojnych RP do obrony państwa; reforma systemu kierowania i dowodzenia w kontekście celów wojennego systemu dowodzenia; dowodzenie operacją obronną przez Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych w sytuacji, gdy jednocześnie na terytorium RP będzie odbywać się operacja sojusznicza po uruchomieniu art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego; wzmocnienie odporności państwa. To ostatnie zagadnienie jest niezwykle istotne w kontekście możliwości ewentualnego przekazania dowódcy sojuszniczemu dowodzenia częścią lub całością operacji obronnej; zabezpieczenie działań przedsiębiorców w warunkach postępującego kryzysu polityczno-militarnego oraz w trakcie działań wojennych; ochrony ludności, w tym w bezpośredniej strefie działań wojennych. Uwzględniając sytuację geopolityczną, w czerwcu 2023 r. Prezydent RP uznał w obszarze prac legislacyjnych za priorytetową regulację stanów gotowości obronnej państwa, doprecyzowanie

⁴⁴ Uzasadnienie do projektu ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Druk sejmowy nr 405 z 2024 r., *op. cit.*

zasad planowania i strategicznego użycia Sił Zbrojnych RP do obrony państwa oraz reformę systemu kierowania i dowodzenia armią⁴⁵.

W ramach inicjatywy ustawodawczej w połowie sierpnia 2023 r. Prezydent skierował do Marszałka Sejmu RP projekt ustawy w sprawie działań organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Z uwagi na wybory parlamentarne jesienią 2023 r. oraz zasadę dyskontynuacji na początku maja 2024 r. Prezydent RP ponownie złożył do Marszałka Sejmu RP projekt powyższej ustawy. Zasadnicze obszary proponowanej regulacji obejmowały:

- założenia i organizację systemu kierowania bezpieczeństwem państwa. Proponowane zmiany miały zapewnić m.in. skuteczne reagowanie na powstałe zagrożenia. W projektowanej ustawie określono zasady zarządzania bezpieczeństwem państwa, w tym kierowania obroną, co realizują organy władzy publicznej wraz z organami dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP, a także Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.
- Ustalenie stanów gotowości obronnej państwa oraz wskazanie istotnych działań podejmowanych w ramach tych stanów (uruchamianie elementów systemu obronnego adekwatnych do zaistniałego zagrożenia).
- Doprecyzowanie elementów systemu stałych dyżurów. Poza organami administracji rządowej i samorządowej w systemie stałych dyżurów ujęto: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej – na potrzeby przekazywania informacji oraz decyzji pomiędzy Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej a Marszałkiem Sejmu, Marszałkiem Senatu, Prezesem Rady Ministrów oraz ministrami, Marszałka Sejmu – na potrzeby przekazywania informacji oraz decyzji pomiędzy Marszałkiem Sejmu a Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkiem Senatu i Prezesem Rady Ministrów; Marszałka Senatu – na potrzeby przekazywania informacji oraz decyzji pomiędzy Marszałkiem Senatu

⁴⁵ J. Siewiera, L. Belza, *Prezydencka ustawa strategiczna. Odpowiedź państwa na zagrożenia hybrydowe, podprogowe i konwencjonalne*, Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2023, nr 42, s. 13–30.

a Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkiem Sejmu i Prezesem Rady Ministrów.

- Określenie celu, struktury Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej, trybu jej opracowywania, wydawania i wprowadzania ewentualnych zmian, a także organów właściwych do podejmowania określonych decyzji. Są to kluczowe sprawy dla właściwej realizacji zadań przewidzianych w Planie Reagowania Obronnego RP oraz w narodowych planach użycia Sił Zbrojnych RP do obrony państwa.
- Sprecyzowanie założeń Planu Reagowania Obronnego RP, w tym uwzględnienie założeń przyjętych w ramach przedsięwzięć systemu zarządzania kryzysowego wynikającego z członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego.
- Sprecyzowanie zasad opracowywania narodowych planów użycia Sił Zbrojnych RP do obrony państwa.
- Doprecyzowanie i uszczegółowienie zasad reagowania obronnego na zewnętrzne zagrożenia bezpieczeństwa państwa, w tym przyjęcie nowych rozwiązań w sprawie planów operacyjnego użycia Sił Zbrojnych. Założono, że z dniem wejścia w życie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zarządzeniu mobilizacji lub użyciu Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej Polskiej narodowy plan użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa przekształca się w plan operacji obronnej.
- Wprowadzenie stałych planów obrony, które opracowuje się na wypadek zagrożeń, w tym hybrydowych, powstających nagle lub z krótkim czasem ostrzegania. Obejmują one m.in. przeciwdziałania niepożądanym działaniom w cyberprzestrzeni. W tym zakresie przedmiotowa regulacja stanowi odpowiedź na zagrożenia wynikające z wykorzystania nowoczesnych technologii w działaniach na szkodę państwa.
- Doprecyzowanie założeń w obszarze programowania obronnego. W obszarze tym ujednolicono zadania Prezydenta RP oraz Rady Ministrów w zakresie wydawania głównych i szczegółowych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych RP.

- Dokonanie zmian organizacyjnych najwyższych struktur dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP.

Projekt ustawy nie obejmował zagadnień hierarchii oraz wzajemnej zależności dokumentów strategicznych i planistycznych, a także mechanizmów je implementujących. W tym obszarze na początku 2024 r. opracowany został nowy projekt Ustawy o działaniach planistycznych na poziomie strategicznym, realizowanych w procesie planowania operacyjnego i programowania obronnego. Projekt został przekazany przez Szefa BBN J. Siewierę w trybie roboczym w maju 2024 r. ministrowi obrony narodowej. Z uwagi na brak reakcji ze strony MON problem zmian opisanych w projekcie był poruszony przez Prezydenta RP podczas odprawy Kierowniczej Kadry MON i Sił Zbrojnych RP 5 lutego 2025 r., a także podczas debaty zorganizowanej przez BBN w dniu 13 maja 2025 r. poświęconej systemowi planowania strategicznego w państwie w obszarze obronnym, zorganizowanej już przez kolejnego Szefa BBN Dariusza Łukowskiego.

Jak twierdzi Paweł Sarnecki, samodzielność funkcji Prezydenta, jego szczególne zadania konstytucyjne, a także swoisty status reprezentanta narodu nie mogą mu pozwalać – jeśli nie zawsze, to z pewnością w bardzo wielu sytuacjach – na bierne jedynie oczekiwanie na odpowiednie wnioski, przedłożenia czy inne inicjatywy wskazanych konstytucyjnie lub ustawowo organów, bez których kompetencja Prezydenta nie może być zrealizowana. Konstytucja zakłada bowiem aktywny, czynny charakter urzędu prezydenckiego, co jasno wynika z jej art. 126. Jeżeli więc Prezydent uważa za celowe podjęcie takiej „powiązanej” z innym organem kompetencji, powinien w takich sytuacjach domagać się stosownych wniosków i występować o ich przedłożenie, jak np. przy wprowadzaniu na wniosek Rady Ministrów stanu wyjątkowego i w innych sytuacjach. Może przy tym domagać się nie tylko formalnego przedłożenia, lecz także przedłożenia o określonej treści. Nie są to wówczas, co oczywiste, wiążące żądania dla danego organu „wnioskującego” określone akty Prezydenta. Występowanie z odpowiednimi wnioskami pod adresem Prezydenta jest bowiem wyłączną kompetencją tych organów, za które też one, a nie Prezydent, ponosić będą odpowiedzialność.

Tym bardziej więc należy uznać, że Prezydentowi przysługuje prawo merytorycznej oceny zasadności takich inicjatyw, od których Konstytucja lub ustawy uzależniają wykonywanie jego kompetencji. Innymi słowy, trzeba uznać, że inicjatywy te nie mają dla Prezydenta charakteru wiążącego. Tu już będzie bowiem chodzić o wykonywanie jego kompetencji, a nie kompetencji organu wnioskującego. Aby pozostać przy podanym przykładzie – autorem wprowadzenia stanu wyjątkowego będzie Prezydent, a nie Rada Ministrów. Mimo więc wystąpienia ze stosownymi wnioskami niekoniecznie musi dochodzić do zrealizowania kompetencji Prezydenta w kształcie, jaki wynikałby z uprzedniego wniosku. Należy przyjąć takie właśnie stanowisko, pomimo tego że rząd, który jest z reguły autorem tego rodzaju wniosków czy wystąpień do Prezydenta, winien wypełniać szczególną funkcję „prowadzenia polityki wewnętrznej i zagranicznej”. Rząd więc mógłby się niekiedy uskarżać, że odmienne stanowisko Prezydenta może mu przeszkadzać czy wręcz uniemożliwiać prowadzenie polityki przez siebie kształtowanej i za którą ponosi odpowiedzialność, przy braku *sensu stricto* odpowiedzialności politycznej Prezydenta. Takie jest jednak założenie Konstytucji: polityka ustalana przez rząd może być w pewnych granicach – mianowicie wówczas, gdy chodzi o ochronę wskazanych przez Konstytucję wartości – kontrolowana i korygowana przez Prezydenta. Winniśmy uznać więc istnienie pewnego zakresu swobody działania Prezydenta, także w realizacji kompetencji, wykonywanej dopiero na konieczny wniosek innego organu⁴⁶.

W lutym 2025 r. funkcję Szefa BBN obejmuje gen. broni rez. D. Łukowski⁴⁷. Kontynuowane są działania zapoczątkowane przez J. Siewierę. Następuje m.in. dalsza intensyfikacja działań w obszarze planowania strategicznego, w tym w szczególności wprowadzenie (wspólnie z MON oraz Sztabem Generalnym WP) nowego podejścia

⁴⁶ P. Sarnecki, *Komentarz do niektórych przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, komentarz do art. 126 Konstytucji, w: tegoż, *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Zakamycze 2000.

⁴⁷ Por.: *Biogram Szefa BBN*, <https://www.bbn.gov.pl/pl/informacje-o-bbn/kierownictwo/biogram/9513,General-broni-rezerwy-Dariusz-Lukowski-Sekretarz-Stanu-Szef-Biura-Bezpieczenstwa.html> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).

do Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej RP oraz planów użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa. W kwietniu 2025 r. podjęte zostają rozmowy z MON w sprawie doprecyzowania art. 25 ust. 1 pkt 2 lit. celem właściwego rozumienia zwrotu „sojusznicze plany obronne”, a także uregulowania sprawy prowadzenia sojuszniczej operacji obronnej na terenie kraju. W ocenie BBN konieczne jest w szczególności zapewnienie właściwych relacji prawnych pomiędzy Prezydentem RP, Radą Ministrów, Naczelnym Dowódcą a strukturami Sojuszu, tj. Radą Północnoatlantycką⁴⁸ oraz naczelnym dowódcą sojuszniczym w Europie⁴⁹.

W niniejszym artykule nie analizujemy zadań Prezydenta RP na czas wojny. Wspomnieć jedynie należy, że Prezydent RP kieruje obroną państwa we współdziałaniu z Radą Ministrów, z chwilą mianowania Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i przejęcia przez niego dowodzenia⁵⁰. Od czasu zarządzania Szefa BBN J. Siewiery podjęto natomiast działania prawno-organizacyjne mające na celu przygotowanie się do kierowania obroną państwa. Oprócz wspomnianego ćwiczenia TTX ze stycznia 2023 r. w maju 2024 r. przeprowadzone zostało ćwiczenie dotyczące sprawdzenia wybranych elementów Systemu Kierowania Bezpieczeństwem Narodowym w zakresie przejścia Prezydenta RP na rezerwowe miejsce pracy⁵¹. Uczestnikami ćwiczenia byli przedstawiciele najważniejszych organów władzy państwowej: Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Minister Obrony Narodowej, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Minister Spraw Zagranicznych. Niektóre rozwiązania prawne, istotne do opracowania koncepcji kierowania obroną państwa, założono w prezydenckim projekcie ustawy z sierpnia 2023 r. Z uwagi na brak prac nad projektem w podkomisji sejmowej rozwiązania prawne dotyczące systemu kierowania oraz stanów gotowości obronnej państwa przyjęto – w ramach ścisłej współpracy pomiędzy MON oraz BBN – na poziomie rozporządzeń Rady Ministrów z zaznaczeniem,

⁴⁸ NAC – *North Atlantic Council*.

⁴⁹ Głównodowodzący połączonych sił zbrojnych NATO w Europie, SACEUR – *Supreme Allied Commander Europe*.

⁵⁰ Art. 24 ust. 1 pkt 8 Ustawy o obronie Ojczyzny.

⁵¹ Niepublikowane.

że ta materia zostanie uregulowana w Ustawie o obronie Ojczyzny⁵². Uchwalone przez Radę Ministrów rozporządzenia: z dnia 14 stycznia 2025 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań w ramach przygotowań obronnych państwa⁵³; z dnia 18 marca 2025 r. w sprawie gotowości obronnej państwa⁵⁴ oraz z dnia 25 marca 2025 r. w sprawie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym⁵⁵ dały Prezydentowi RP (BBN) oraz Marszałkom Sejmu i Senatu m.in. formalną podstawę do wprowadzenia systemu stałych dyżurów, włączenia tych organów do Planu Reagowania Obronnego RP, opracowania etatu wojennego oraz opracowania planu operacyjnego funkcjonowania urzędu (opracowania kart realizacji zadań operacyjnych). Przez zadania na czas „W” powinniśmy rozumieć zadania odnoszące się do stanu pełnej gotowości obronnej państwa⁵⁶, zadania związane z wprowadzeniem stanu wojennego⁵⁷ oraz zadania czasu wojny⁵⁸. Należy zaznaczyć, że niewłaściwe jest założenie, że kierowanie obroną państwa będzie realizowane wyłącznie z chwilą przejścia na rezerwowe miejsce pracy lub zapasowe stanowisko kierowania w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 2025 r. w sprawie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym. Kompetencja Prezydenta RP w sprawie kierowania obroną państwa we współdziałaniu z Radą Ministrów jest prawnie niedookreślona. Prawdopodobnie ta sprawa będzie wymagała doprecyzowania w odrębnej regulacji prawnej z uwagi na niezbyt aktualne już regulacje prawne dotyczące stanu wojennego oraz kompetencji Naczelnego Dowódcy,

⁵² Obecnie trwają prace nad nowelizacją Ustawy o obronie Ojczyzny.

⁵³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 2025 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego i przedsiębiorców, Dz.U. z 2025 r., poz. 73.

⁵⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2025 r. w sprawie gotowości obronnej państwa, Dz.U. z 2025 r., poz. 355.

⁵⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 marca 2025 r. w sprawie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, Dz.U. z 2025 r., poz. 407.

⁵⁶ W rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 marca 2025 r. w sprawie gotowości obronnej państwa.

⁵⁷ Zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej.

⁵⁸ W rozumieniu art. 2 pkt 2 z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny.

a także brak prawnego powiązania zadania „kierowania obroną państwa” z kompetencjami Rady Ministrów, o których mowa w art. 146 ust. 1 i ust. 4 pkt 7, 8 i 11 Konstytucji RP. Przejęcie przez Prezydenta RP kierowania obroną państwa nie może bowiem ograniczyć kompetencji Rady Ministrów do kierowania poszczególnymi działami w rozumieniu Ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działaniach administracji rządowej⁵⁹. Prezydent RP nie ma bowiem konstytucyjnego uprawnienia „zastąpienia” kompetencji Rady Ministrów w ramach kierowania obroną państwa.

Podczas odprawy Kierowniczej Kadry MON i Sił Zbrojnych RP w dniu 5 lutego 2025 r. Prezydent RP wskazał kilkanaście zasadniczych kierunków działań mających na celu likwidację ograniczeń prawnych w systemie obronnym państwa. Wskazał na pilną potrzebę zniwelowania wszelkich luk prawnych i niejasności w relacjach kompetencyjnych, szczególnie jeśli chodzi o działania naczelnych organów władzy państwowej. Zaapelował do strony rządowej o konstruktywną współpracę w tym zakresie, gdyż sprawy bezpieczeństwa państwa są naszym celem nadrzędnym, ponad wszelkimi podziałami.

Opracowanie nowej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego

W 2020 r. weszła w życie Strategia Bezpieczeństwa Narodowego. Z inicjatywą opracowania rekomendacji do nowej strategii wystąpił w marcu 2024 r. do Prezydenta RP Wiceprezes Rady Ministrów – Minister Obrony Narodowej. W lipcu 2024 r. przekazane zostały stronie rządowej przez Prezydenta RP rekomendacje do nowej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego. Dokument został przygotowany w BBN, w konsultacji z 60 ekspertami. W grudniu 2024 r. Prezes Rady Ministrów wydał zarządzenie w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Opracowania Projektu Strategii Bezpieczeństwa Narodowego⁶⁰. Podjęcie prac nad nową Strategią nie było poprzedzone

⁵⁹ Dz. U. z 2024 r., poz. 1370 ze zm.

⁶⁰ Zarządzenie nr 153 Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 2024 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Opracowania Projektu Strategii Bezpieczeństwa Narodowego, M.P. z 2024 r., poz. 1038.

Strategicznym Przeglądem Bezpieczeństwa Narodowego ani też Strategicznym Przeglądem Obronnym. Nie było też przeprowadzonych ćwiczeń, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 5 Ustawy o obronie Ojczyzny. Zgodnie z tym przepisem Prezydent RP zatwierdza, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, plany krajowych ćwiczeń systemu obronnego, które są organizowane cyklicznie, nie rzadziej niż co 4 lata, przy udziale najwyższych władz państwowych, i kieruje ich przebiegiem. Pomimo zainicjowania prac nad nową Strategią Bezpieczeństwa Narodowego w listopadzie 2024 r. Prezes Rady Ministrów przesłał do Prezydenta RP projekt nowej Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej. Było to działanie odnoszące się do projektu PSDO jeszcze z czerwca 2023 r. oraz cyklu związanego ze Strategią z 2020 r. Z punktu widzenia dotychczasowej praktyki planistycznej powstała trudna sytuacja. Wydanie nowej PSDO (stosownie do wniosku z listopada 2024 r.) powinno uruchomić proces opracowania nowych planów użycia Sił Zbrojnych oraz Planu Reagowania Obronnego RP. Szczególnym problemem jest tu PRORP, który w praktyce aktywuje bardzo długi cykl planistyczny w obszarze planowania operacyjnego w administracji (ok. 28 miesięcy)⁶¹. Prace nad nową Strategią (stosownie do zarządzenia z grudnia 2024 r.) mogą trwać ok. rok. Ich konsekwencją powinno być wydanie kolejnej PSDO oraz nowych planów użycia Sił Zbrojnych i nowego PRORP. Uwzględniając czas opracowywania tych dokumentów, w 2026 r. dojdzie do nałożenia się cykli planistycznych w obszarze planowania operacyjnego w administracji. Wymusi to konieczność podjęcia niestandardowych działań po stronie Departamentu Strategii i Planowania Obronnego MON, aby nie doszło do dublowania przedsięwzięć lub, co gorsza, realizacji zadań na niższych poziomach kompetencyjnych (np. administracji samorządowej), które będą pozostawały w sprzeczności z nowymi przedsięwzięciami realizowanymi już np. na poziomie ministrów

⁶¹ Zob. § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2023 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2023 r., poz. 1569) oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 2025 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego i przedsiębiorców (Dz.U. z 2025 r., poz. 73).

lub wojewodów. Wskazane okoliczności są konsekwencją braku przepisów prawnych, które określałyby wzajemną wynikalność dokumentów i które nakazywałyby przeprowadzenie Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego przed opracowaniem rekomendacji do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego oraz regulowałyby wzajemne zależności pomiędzy dokumentami strategicznymi⁶².

Określenie zakresu Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej RP (PSDO)

Do chwili obecnej problematyka PSDO nie była szczegółowo uregulowana w dokumencie rangi ustawy, pomimo że jest dokumentem wykonawczym do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego. Aby uniknąć wątpliwości interpretacyjnych, zakres regulacji PSDO powinien w sprawach zasadniczych być jednoznaczny. Projekt Ustawy w sprawie działań organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa porządkuje te kwestie, doprecyzowując zakres treści tego dokumentu, który m.in. powinien mieć charakter dyrektywny, pozwalający na prawidłową realizację procesu planowania operacyjnego na poziomie wojskowym i cywilnym. W ten sposób realizacja zadań przez Siły Zbrojne będzie odzwierciedlać cele strategiczne polityki państwa. Zapisy PSDO powinny stanowić podstawę do uruchomienia procesów planistycznych w ramach narodowych planów użycia Sił Zbrojnych RP do obrony państwa, a także Planu Reagowania Obronnego RP.

Plany użycia Sił Zbrojnych RP oraz Plan Reagowania Obronnego RP

Jesienią 2024 r. strona rządowa przesłała Prezydentowi RP do akceptacji nowe plany użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa. Było to działanie odnoszące się jeszcze do cyklu związanego ze Strategią z 2020 r. Treść planów użycia Sił Zbrojnych (PUSZ) została uzgodniona

⁶² D. Łukowski, L. Belza, S. Kita, *op. cit.*, s. 292.

podczas roboczych spotkań BBN z przedstawicielami Sztabu Generalnego WP. Tym samym do aktualizacji pozostał Plan Reagowania Obronnego RP⁶³. W ocenie Prezydenta RP istnieje konieczność wprowadzenia przepisów zapewniających synchronizację działań pomiędzy planami użycia Sił Zbrojnych a Planem Reagowania Obronnego RP. Propozycje takich rozwiązań zostały przekazane MON przez BBN w maju 2024 r. w postaci projektu Ustawy o działaniach planistycznych na poziomie strategicznym realizowanych w procesie planowania operacyjnego i programowania obronnego.

Zmiany w systemie kierowania i dowodzenia

W projekcie Ustawy w sprawie działań organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa zawarto propozycję wprowadzenia zmian w systemie kierowania i dowodzenia. Celem zmian jest zapewnienie jedności dowodzenia oraz ujednolicenie struktur i procedur na czas pokoju i czas wojny, a także skuteczne przygotowanie się w czasie pokoju do wykonania zadań realizowanych w czasie trwania konfliktu. Zakłada się przekształcenie Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych i Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych w Dowództwo

⁶³ Zgodnie z obowiązującym do 2023 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2020 r., poz. 1911 ze zm.) w przypadku zmian w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego, Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej Rzeczypospolitej Polskiej lub w innych uzasadnionych przypadkach, plany operacyjne i programy obronne powinny zostać odpowiednio zaktualizowane (§ 13 ust. 1). Nowelizacja ww. rozporządzenia Rady Ministrów w lipcu 2023 r. (Dz.U. z 2023 r., poz. 1569) nałożyła obowiązek aktualizacji ww. planów w ramach planowania operacyjnego nie rzadziej niż raz na 12 miesięcy oraz w przypadku zmian, m.in. środowiska bezpieczeństwa państwa (§ 10 ust. 2). W związku z tymi przepisami wszystkie plany w ramach planowania operacyjnego w kraju powinny zostać ponownie zaktualizowane do lipca 2024 r. (12 miesięcy od wejścia nowego rozporządzenia Rady Ministrów), czyli *de facto* powinny uwzględniać zarówno wydanie nowej SBN w 2020 r., jak i zmianę środowiska bezpieczeństwa spowodowaną wybuchem konfliktu w Ukrainie. Zaktualizowany PRORP nie wpłynął jednak do BBN. Natomiast zamiast aktualizacji PRORP w styczniu 2025 r. (Dz.U. z 2025 r., poz. 73) doszło do kolejnej nowelizacji ww. rozporządzenia Rady Ministrów, gdzie przyjęto, że plany podlegają przeglądowi i aktualizacji nie rzadziej niż raz na 2 lata od zakończenia cyklu planistycznego (§ 10 ust. 2).

Połączonych Rodzajów Sił Zbrojnych (zwane dalej Dowództwem Sił Połączonych). Jednocześnie powinny zostać utworzone: Dowództwo Wojsk Lądowych, Dowództwo Sił Powietrznych, Dowództwo Marynarki Wojennej. Ustawa zakłada również podporządkowanie Wojsk Obrony Terytorialnej Dowódcy Sił Połączonych oraz utworzenie Wojsk Medycznych oraz Wojsk Wsparcia Sił Zbrojnych jako specjalistycznego komponentu właściwego dla zabezpieczenia medycznego i logistycznego wojsk, podporządkowanych Szefowi Sztabu Generalnego WP. Na potrzebę utworzenia dowództw rodzajów sił zbrojnych wskazywały m.in. ćwiczenia wojskowe „Jesień” w 2015 r., „Zima” w 2017 r. i „Zima” w 2021 r. Jest to również kontynuacja reformy systemu kierowania i dowodzenia rozpoczętej w 2018 r.⁶⁴. W ocenie Prezydenta RP najwyższy czas na podjęcie takich działań. Ich realizacja w momencie, kiedy Rosja odbuduje swój potencjał, będzie spóźniona. W ocenie Prezydenta RP brak uregulowania tej kwestii może negatywnie wpłynąć na przebieg operacji obronnej.

Zmiany w wojennym systemie dowodzenia

Od wielu lat w środowiskach naukowych oraz wśród praktyków toczy się dyskusja, czy w zakresie budowy struktur docelowych SKiD ma być podstawą wojennego systemu dowodzenia (WSyD) czy też odwrotnie – w kontekście planistycznym *de lege ferenda*. Z punktu widzenia *ratio legis* art. 26 ust. 1 Konstytucji RP nadrzędne powinny być rozwiązania warunkujące skuteczną obronę państwa. Przy takiej interpretacji rozwiązania przyjęte we WSyD powinny wyznaczać docelowy lub etapowy model, do którego należy dążyć przy budowie SKiD. Do rozstrzygnięcia zostaje pytanie, czy postanowienie Prezydenta RP o zatwierdzeniu WSyD może odnosić się również (tj. po zapewnieniu związku pomiędzy WSyD a planami użycia Sił Zbrojnych – PUSZ)

⁶⁴ Zob. np.: A. Warchoń, *Polski system kierowania i dowodzenia armią – aspekty polityczne i prawne*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2022, vol. 16, nr 1. Artykuł przedstawia przeobrażenia w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP, które weszły w życie w 2014 r., oraz zmiany, których pierwszy etap został wdrożony w 2018 r.

do organizacji WSyD w określonej perspektywie czasowej. Przepisy prawne nie tworzą tu żadnych ograniczeń, pozostawiają inicjatywę zakresu regulacji Ministrowi Obrony Narodowej (występuje z wnioskiem), Prezesowi Rady Ministrów (kontrasygnuje wniosek) oraz Prezydentowi RP (wydaje postanowienie o zatwierdzeniu WSyD). Sprawa organizacji WSyD w określonej perspektywie czasowej powinna być jednak powiązana z procesem rozwoju Sił Zbrojnych. Model Sił Zbrojnych jest dokumentem zatwierdzanym przez Ministra Obrony Narodowej, m.in. w celu realizacji przedsięwzięć ujętych w Programie Rozwoju Sił Zbrojnych RP (PRSZ), w którym określa się m.in. zamierzenia w zakresie: szkolenia Sił Zbrojnych, dyslokacji jednostek wojskowych, liczebności oraz struktury organizacyjnej – składu bojowego – poszczególnych elementów Sił Zbrojnych⁶⁵.

Tym samym założenia strukturalne i organizacyjne, przyjęte np. w PRSZ, mogą być podstawą do przyjęcia we WSyD rozwiązań, do których będzie się dążyć w określonej perspektywie czasowej. Zważywszy jednak na konieczność powiązania WSyD z celami i zadaniami wynikającymi z PUSZ zatwierdzany przez Prezydenta RP w drodze postanowienia WSyD powinien mieć jednoznacznie określoną strukturę i zasady funkcjonowania, które pozwolą na realizację zadań wynikających z PUSZ, a dodatkowo odnosić się do przyszłej oczekiwanej struktury organizacyjnej w określonej perspektywie czasowej. Takie rozwiązanie może z kolei stanowić wyznacznik i podstawę do planowania określonych zmian w SKiD na podstawie WSyD.

Poprawa zdolności Sił Zbrojnych do reakcji na zagrożenia w czasie pokoju (w stanie stałej gotowości obronnej państwa)

W ocenie Prezydenta RP już w czasie pokoju powinny być stworzone warunki do odpierania zagrożeń hybrydowych oraz rozwijania systemów obronnych. Istnieje potrzeba, aby w czasie pokoju, w sytuacji wystąpienia zewnętrznego zagrożenia, Minister Obrony Narodowej mógł decydować o selektywnym podniesieniu stopni gotowości

⁶⁵ Art. 37 ust. 1 Ustawy o obronie Ojczyzny.

bojowej Sił Zbrojnych. Ta koncepcja ma ścisły związek ze stałymi planami obrony, których celem jest przeciwdziałanie zagrożeniom wymagającym podjęcia natychmiastowych działań w stanie stałej gotowości obronnej państwa. Jest to krytyczna zdolność z punktu widzenia działań przeciwwaskoczeniowych. W tym kontekście Prezydent RP zwrócił uwagę, że wprowadzenie do obiegu prawnego w 2024 r. pojęcia „operacji wojskowej” nie rozwiązuje problemu. W ocenie Prezydenta RP brak właściwych uregulowań w powyższym zakresie negatywnie wpłynie na proces aktywowania operacji obronnej.

Użycie Wojsk Specjalnych w kraju i poza granicami

Wojska Specjalne odgrywają kluczową rolę związaną w prowadzeniu działań ochronnych, rozpoznawczo-bojowych oraz przeciwwaskoczeniowych. Te działania powinny być realizowane w czasie pokoju i wojny. Od dłuższego czasu Wojska Specjalne zgłaszają problem braku właściwych regulacji prawnych. W ocenie Prezydenta RP proponowane w projekcie ustawy rozwiązania w obszarze kompetencyjnym oraz planistycznym są niezbędne dla skuteczniejszej realizacji zadań przez Wojska Specjalne.

Kompetencje Wojsk Obrony Cyberprzestrzeni w czasie pokoju

Wojska Obrony Cyberprzestrzeni jako specjalistyczny komponent Sił Zbrojnych muszą posiadać zdolność do realizacji pełnego spektrum działań w cyberprzestrzeni, w szczególności w zakresie proaktywnej ochrony oraz aktywnej obrony elementów i zasobów cyberprzestrzeni kluczowych z punktu widzenia Sił Zbrojnych. Niezbędna jest możliwość nawiązywania przez Dowódcę Komponentu Wojsk Obrony Cyberprzestrzeni współpracy z właściwymi w tym przedmiocie organami i służbami, w tym służbami specjalnymi innych państw oraz organizacjami międzynarodowymi. W ocenie Prezydenta RP brak szczegółowych regulacji ogranicza realizację niektórych działań

oraz może negatywnie wpłynąć na proces aktywowania i prowadzenia operacji obronnej – w szczególności w początkowych jej fazach.

Przekształcenie narodowych planów Użycia SZ w plan operacji obronnej

Zgodnie z Ustawą o stanie wojennym plan operacyjnego użycia Sił Zbrojnych jest opracowywany przez Naczelnego Dowódcę dopiero po jego wyznaczeniu. Aby skrócić proces opracowywania planu operacyjnego, należy uregulować proces aktualizacji planów użycia w taki sposób, aby z chwilą powołania Naczelnego Dowódcy nie trzeba było podejmować prac nad nowym planem. Potrzebę taką wskazały Siły Zbrojne na podstawie prowadzonych ćwiczeń. Stosowne propozycje zmian przepisów Prezydent RP przedstawił w projekcie Ustawy w sprawie działań organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa.

Opracowanie regulacji prawnych związanych z procesem kierowania i dowodzenia operacją obronną na terytorium naszego kraju w przypadku operacji sojuszniczej

Określenie Prezydenta jako najwyższego zwierzchnika Sił Zbrojnych RP oznacza, że nie może on w tym zakresie zostać podporządkowany żadnym instytucjom krajowym czy zagranicznym, co jednak nie wyklucza nałożenia na głowę państwa pewnych powinności w ramach zobowiązania do wspólnej obrony przeciwko agresji, zawartej w umowie międzynarodowej⁶⁶. Opracowanie regulacji prawnych związanych z procesem kierowania i dowodzenia operacją obronną na terytorium naszego kraju w przypadku operacji sojuszniczej musi więc uwzględniać normy konstytucyjne. Wprowadzenie regulacji prawnych musi mieć wymiar wewnętrzny oraz zewnętrzny. Wymiar wewnętrzny powinien zapewnić właściwą relację kompetencyjną i decyzyjną w obszarze planowania i reagowania

⁶⁶ P. Tuleja, *Komentarz...*, *op. cit.*

obronnego pomiędzy najważniejszymi organami władzy wykonawczej, tj. Prezydentem RP oraz Radą Ministrów i Prezesem Rady Ministrów, a także pomiędzy Prezydentem RP a Ministrem Obrony Narodowej. Wymiar międzynarodowy musi natomiast być powiązany z kompetencjami Rady Północnoatlantyckiej, Dowódcy Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie oraz dowództw NATO realizujących działania (operacje) – zgodnie z zatwierdzonymi wcześniej planami – na terytorium RP. Brakuje np. podstaw prawnych pozwalających na przekazanie dowódcy sojuszniczemu dowodzenia operacją obronną na terytorium naszego kraju. Problem jest bardzo ważny i wymaga regulacji. Rolę Prezydenta jako reprezentanta państwa w stosunkach zewnętrznych precyzuje art. 133 Konstytucji. Niezależnie od tego z art. 126 ust. 1 w świetle zasad prawa międzynarodowego publicznego wynika, że Prezydentowi przysługuje tzw. *ius representationis omnimodae*, tzn. domniemanie kompetencji do występowania w stosunkach międzynarodowych ze skutkiem wiążącym dla danego państwa. Oddzielić to należy od kwestii wewnętrznego podziału kompetencji w dziedzinie stosunków międzynarodowych⁶⁷. Działania podjęte w 2024 r. dzięki nowelizacji art. 25 Ustawy o obronie Ojczyzny poprzez dodanie kompetencji Prezydenta RP do zatwierdzania sojuszniczych planów obronnych są niewystarczające i wymagają doprecyzowania⁶⁸. W proces decyzyjny dotyczący operacji wojskowej została włączona Rada Ministrów (złożenie wniosku) oraz Sejm RP (wyrażanie zgody na przedłużenie operacji). Należy jednak zauważyć, że art. 134 ust. 2 wymaga *implicite* powierzenia odpowiednich kompetencji w zakresie obronności Ministrowi Obrony Narodowej. Nie określa jednoznacznie ich zakresu i nie wyklucza powierzenia pewnych kompetencji w tym zakresie innym organom, pod warunkiem, że nie należą one do istoty kompetencji w zakresie obronności i nie prowadzą do sprawowania przez Prezydenta RP zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi w inny sposób niż za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej (TK – K 52/07)⁶⁹.

⁶⁷ *ibidem*.

⁶⁸ Problem dotyczy np. zatwierdzania strategicznego planu sojuszu SASP (*Saceur's Aor-Wide Strategic Plan*) oraz planów regionalnych.

⁶⁹ P. Tuleja, *Komentarz...*, *op. cit.*

Włączenie najwyższych organów władzy do systemu stałych dyżurów

Prezydent RP z zadowoleniem przyjął informację o wydaniu rozporządzeń dotyczących stanów gotowości obronnej państwa oraz systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym⁷⁰. Przyjęto sugestie Prezydenta RP o włączeniu do systemu Marszałków Sejmu i Senatu. Słabością jest uregulowanie tych zagadnień na poziomie rozporządzenia, skoro jest to materia ustawowa. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego rozporządzenie nie może uzupełniać ustawy, rozbudowywać przesłanek zrealizowania jakiejś normy prawnej określonej w ustawie lub takich elementów procedury, które nie odpowiadają jej ustawowym założeniom. Modyfikacja czy uzupełnianie ustawy w drodze rozporządzenia nie mogą być usprawiedliwiane tym, że w przepisie upoważniającym zawarte zostało sformułowanie „określa szczegółowe zasady i tryb postępowania”. Również organ wydający akt wykonawczy nie może twierdzić, że wydanie rozporządzenia o danej treści było celowe czy racjonalne, mimo że delegacja nie zawierała upoważnienia do uregulowania konkretnych materii (wyrok z 22 lutego 2010 r., P 16/09). Prezydent RP z zadowoleniem przyjął deklarację strony rządowej, że zagadnienia dotyczące stanów gotowości obronnej państwa oraz systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym zostaną w najbliższej perspektywie czasu ujęte w formie regulacji ustawowej.

Ustalenie hierarchii oraz wzajemnych zależności dokumentów strategicznych i planistycznych

Istnieje ok. 30 dokumentów o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa narodowego w sferze militarnej i pozamilitarnej, które powinny być powiązane w systemie prawnym. W większości tych dokumentów brakuje wzajemnej korelacji, a między niektórymi występują sprzeczności. Zagadnienie ustalenia hierarchii i wzajemnej

⁷⁰ Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 marca 2025 r. w sprawie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym (Dz.U. 2025 r., poz. 407).

zależności dokumentów strategicznych i planistycznych jest niezwykle istotne dla procesów przygotowań obronnych. Nieadekwatne lub niejasne przepisy prawne mogą skutecznie zdestabilizować działania przygotowawcze do operacji obronnej oraz samo jej prowadzenie – tworząc chaos kompetencyjny i paraliż decyzyjny. W 2023 r. w BBN opracowano propozycję ustalenia hierarchii oraz wzajemnej zależności dokumentów strategicznych i planistycznych, a także mechanizmów je implementujących. Na początku 2024 r. opracowano też stosowne założenia zmian w przepisach prawnych. Zostały one przekazane w trybie roboczym przez BBN do MON w maju 2024 r., w postaci projektu Ustawy o działaniach planistycznych na poziomie strategicznym, realizowanych w procesie planowania operacyjnego i programowania obronnego. Projekt ustawy określa:

- cykle planistyczne dla planowania operacyjnego i programowania obronnego, realizowane na poziomie strategicznym. Wskazane zostały kryteria zapewnienia ciągłości realizacji zadań w obszarze przygotowań obronnych państwa⁷¹;
- zasady i tryb opracowywania Strategii Bezpieczeństwa Narodowego oraz dokumentów z nią powiązanych, a także tryb ich aktualizacji. Zaproponowane zostały zależności między SBN a PSDO (w obszarze planowania operacyjnego) oraz między SBN a średniookresową strategią rozwoju kraju (w obszarze

⁷¹ W analizie wzajemnej wynikalkości dokumentów na poziomie strategicznym w obszarze obronnym przedstawiono również koncepcję S. Kozieja opracowania „Zintegrowanych planów funkcjonowania w obszarze bezpieczeństwa na poziomie wojewodów oraz samorządu terytorialnego”. O potrzebie integracji kierowania bezpieczeństwem narodowym na wszystkich szczeblach, w tym bezpieczeństwem terytorialnym (województwo, powiat, gmina) obejmującym sprawy przygotowań obronnych, zarządzania kryzysowego i funkcjonowania w czasie wojny, wskazano w Białej Księdze opracowanej z 2013 r. na podstawie wyników Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego. Zob.: Biała Księga, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013, s. 197–199. W konsekwencji zalecenie ujmowania zintegrowanej problematyki bezpieczeństwa (sprawy obronne, zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej) w jednolitych dokumentach planistycznych założono w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 r. (pkt 113): <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.). W sprawie charakterystyki elementów cywilnych i wojskowych współdziałających podczas reagowania obronnego, wskazanie dziedzin i obszarów współdziałania (głównie w kontekście potrzeb Sił Zbrojnych) oraz wskazanie podstaw określających procedury tego współdziałania, zob. np.: M. Wojciszko, G. Lewandowski, *Współdziałanie (współpraca) Sił Zbrojnych RP z administracją publiczną podczas reagowania obronnego*, „Wiedza Obronna” 2023, Vol. 284, nr 3.

programowania obronnego). Określono rolę i cele głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych i ich przygotowań do obrony państwa oraz ich zależności z innymi dokumentami, a także założenia i cele Strategii Wojskowej;

- zasady i tryb przeprowadzenia Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego, Strategicznego Przeglądu Obronnego oraz ćwiczeń obronnych;
- zadania oraz organizowanie spotkań w ramach Rady Bezpieczeństwa Narodowego, Rady Gabinetowej w sprawach obronności i bezpieczeństwa państwa oraz Gabinetu Wojennego⁷².

W ocenie Prezydenta RP ta inicjatywa wymaga pilnej kontynuacji⁷³. 13 maja 2025 r. BBN zorganizowało w Belwederze debatę poświęconą systemowi planowania strategicznego w państwie w obszarze obronnym. Podczas debaty zaprezentowany został projekt Ustawy o działaniach planistycznych na poziomie strategicznym realizowanych w procesie planowania operacyjnego i programowania obronnego.

Prezentowane ograniczenia i propozycje zmian prawnych są niezwykle istotne dla właściwych przygotowań na czas wojny. Jak słusznie zauważa Mirosław Karpiuk, współdziałanie organów z jednej strony ogranicza podjęcie nieprzemyślanych rozstrzygnięć, co w przypadku obronności jest bardzo ważne, z drugiej zaś będzie wydłużać proces decyzyjny, co z kolei już może negatywnie wpływać na

⁷² Koncepcja utworzenia odrębnego organu zapewniającego współdziałanie egzekutywy w czasie działań wojennych została zaproponowana przez Waldemara Kitlera: W. Kitler, *Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System*, AON, Warszawa 2002, s. 260–272. W. Kitler w obszarze kierowania obroną narodową zidentyfikował: nadrzędny poziom polityczny składający się z Prezydenta RP oraz Gabinetu Wojennego premiera, czyli Rady Ministrów czasu „W” w składzie takim, jak Komitet Rady Ministrów ds. Bezpieczeństwa Narodowego (KRMBN); nadrzędny poziom wykonawczy z zachowaną pozycją Prezydenta RP oraz Gabinetem Wojennym, czyli premierem i pozostałymi członkami pokojowego KRMBN; nadrzędny poziom sztabowy, Sztab Wojenny (Obrony Narodowej) powstały na bazie pokojowego Sekretariatu (Departamentu) Bezpieczeństwa Narodowego. O Wojennej Radzie Gabinetowej (poszerzonej o marszałków Sejmu i Senatu) pisał również: S. Koziej, *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 292.

⁷³ Szczegółowa analiza hierarchii oraz wzajemnych zależności dokumentów strategicznych i planistycznych została przedstawiona w publikacji: D. Łukowski, L. Bełza, S. Kita, *op. cit.* s. 296–312.

ochronę przed zagrożeniami militarnymi, a czas w takich sytuacjach jest w wielu przypadkach elementem wpływającym na skuteczność obrony. To zatem ważne, żeby w obliczu kwalifikowanych zagrożeń zewnętrznych antagonizmy polityczne nie miały wpływu na kształt obrony państwa, gdyż w takim przypadku zawsze priorytet musi mieć dobro państwa, a one nie tylko wydłużają czas na podjęcie decyzji, lecz także mogą ją wypaczyć⁷⁴. Rola głowy państwa w zakresie bezpieczeństwa zasadniczo wzrasta w sytuacji wystąpienia bezpośredniego, zewnętrznego zagrożenia dla państwa np. w przypadku zbrojnej napaści, w razie gdy umowa międzynarodowa zobowiązuje do obrony wspólnej przeciwko agresji, Prezydent posiada możliwość wprowadzenia, na wniosek Rady Ministrów, stanu wojennego na całości bądź części terytorium państwa polskiego. W czasie wojny głowa państwa realizuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP za pośrednictwem Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych. Zwierzchnictwo Prezydenta nad Naczelnym Dowódcą Sił Zbrojnych powinno mieć charakter bezpośredni. Taki postulat doktryny usankcjonował ustawodawca w Ustawie o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej⁷⁵. Kwestia zakresu kierowania przez Prezydenta RP obroną państwa, we współdziałaniu z Radą Ministrów, z chwilą mianowania Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i przejęcia przez niego dowodzenia⁷⁶ nie jest objęta niniejszym artykułem i wymaga odrębnej, dogłębnej analizy.

⁷⁴ M. Karpiuk, *Pozycja prawno-ustrojowa Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sferze obronności*, „Ius et Securitas” 2024, nr 1, s. 56–57.

⁷⁵ A. Mróz-Jagiełło, *Rola urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w systemie bezpieczeństwa narodowego*, „Problemy Techniki Uzbrojenia” 2023, z. 167, nr 5, s. 87–88.

⁷⁶ Art. 24 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny.

4. Wnioski

W ocenie autorów regulacja art. 10 Konstytucji RP nie tworzy ograniczeń dla organów wykonawczych do realizacji zadań dotyczących zwierzchnictwa Prezydenta RP nad Siłami Zbrojnymi w czasie pokoju. Nie ulega wątpliwości, że w czasie pokoju Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej. Każdorazowa podstawa działania Prezydenta RP wywołująca skutki prawne musi być jednoznacznie zdefiniowana w konkretnych normach kompetencyjnych, zawartych w przepisach prawnych. Dodatkowo uprawnienie Prezydenta RP do zatwierdzania różnych dokumentów jest realizowane na wniosek Ministra Obrony Narodowej, po uzyskaniu kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów. Ważne jest właściwe rozumienie pozycji ustrojowej organów władzy wykonawczej (relacji między organami) na poziomie politycznym i urzędniczym. Obowiązujące regulacje prawne z powodu ogólnego charakteru tworzą bowiem niekiedy niejasności na poziomie realizacyjnym. Aneksja Krymu w 2014 r. oparta o niestandardowe metody agresji i formy działania w kontekście prawa międzynarodowego, prowadzone od 2022 r. przez Rosję regularne, wielodomenowe działania wojenne w Ukrainie oraz permanentne działania hybrydowe realizowane przeciwko Polsce i państwom regionu uwidoczniły jednocześnie potrzebę doprecyzowania relacji kompetencyjnych, wprowadzenia zmian strukturalnych Sił Zbrojnych RP oraz opracowania przepisów adekwatnych do nowych zagrożeń w zakresie form i metod oddziaływania.

Wprowadzenie proponowanych regulacji prawnych powinno zapewnić nie tylko skuteczne działania Sił Zbrojnych w realizacji konstytucyjnego obowiązku obrony Rzeczypospolitej właściwą relację kompetencyjną i decyzyjną w obszarze planowania i reagowania, lecz także obronnego pomiędzy najważniejszymi organami władzy wykonawczej, tj. Prezydentem RP oraz Radą Ministrów i Prezesem Rady Ministrów (art. 10 ust. 2 w zw. z art. 146 ust. 1 i ust. 4 pkt 7, 8 i 11 Konstytucji RP) oraz pomiędzy Prezydentem RP a Ministrem Obrony Narodowej (art. 134 ust. 2 Konstytucji RP) w zakresie elastycznego

reagowania na zewnętrzne zagrożenia, w tym o charakterze bezpośrednim. Proponowane zmiany mają na celu zlikwidowanie zidentyfikowanych niejasności w obszarach kompetencyjnych organów władzy publicznej oraz organów wojskowych, likwidację obszarów uznaniowości w procesach decyzyjnych i tym samym zapewnienie przestrzegania i właściwą realizację art. 26 ust. 2 Konstytucji RP (cywilna i demokratyczna kontrola Sił Zbrojnych RP).

Wprowadzenie jasnych i precyzyjnych uregulowań w obszarze planowania i reagowania obronnego ma na celu minimalizację oddziaływań podprogowych, jakie mogą zostać zastosowane przez potencjalnego przeciwnika. Istotą działań podprogowych w wymiarze militarnym oraz pozamilitarnym jest m.in. inicjowanie przez siły zewnętrzne działań utrudniających ocenę ryzyka wystąpienia konfliktu w kontekście przesłanek prawnych do podjęcia określonych decyzji w ramach prawa krajowego i umów międzynarodowych. Proponowane zmiany prawne na poziomie rozwiązań strategicznych, w obszarze decyzji podejmowanych przez najwyższe organy cywilne i wojskowe oraz w obszarze zmian organizacyjnych w Siłach Zbrojnych, zmierzają do wzmacniania odporności Rzeczypospolitej Polskiej na zagrożenia podprogowe, hybrydowe i wojnę.

Dotychczasowe doświadczenia w obszarze planowania obronnego skłaniają do wniosku o konieczności opracowania nowych regulacji prawnych, obowiązujących m.in. w Ustawie o obronie Ojczyzny z dnia 11 marca 2022 r., w Ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych RP i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej oraz w Ustawie z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej.

Agresja Rosji na Ukrainę zdestabilizowała system bezpieczeństwa w Europie i nadała priorytet działaniom wzmacniającym zdolności obronne w wymiarze narodowym oraz sojuszniczym. Bieżące oceny wskazują na utrzymywanie się wysokiego poziomu napięcia w dłuższej perspektywie czasowej, z wysokim ryzykiem eskalacji zagrożeń o charakterze hybrydowym, skierowanych przeciwko Polsce oraz państwom regionu. Tym samym przyjęcie proponowanych

rozwiązań prawnych, adaptujących system bezpieczeństwa państwa do zidentyfikowanych ryzyk, należy ocenić jako zadanie szczególnie pilne oraz kluczowe dla zapewnienia zdolności Sił Zbrojnych RP do odpowiedniego reagowania na zagrożenia⁷⁷.

Piśmiennictwo

- Banaszak B., *Kompetencje Prezydenta RP w zakresie spraw zagranicznych i ich realizacja*, w: Wawrzyniak J., Laskowska M. (red.), *Instytucje prawa konstytucyjnego w dobie integracji europejskiej. Księga jubileuszowa dedykowana prof. Marii Kruk-Jarosz*, Warszawa 2009.
- Bień-Kacała A., Kacała T., *Zwierzchnictwo, kierowanie i dowodzenie w Siłach Zbrojnych RP na tle regulacji konstytucyjnej*, „Przegląd Sejmowy” 2015, nr 5.
- Biogram Szefa BBN*, <https://www.bbn.gov.pl/pl/informacje-o-bbn/kierownictwo/biogram/9513,General-broni-rezerwy-Dariusz-Lukowski-Sekretarz-Stanu-Szef-Biura-Bezpieczenstwa.html> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).
- Dąbrowski M., *Gwarant czy arbiter? Rola Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w świetle art. 126 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2022, nr 4 (68).
- Dziemidok-Olszewska B., *Dualizm władzy wykonawczej w III Rzeczypospolitej Polskiej – regulacje konstytucyjne i praktyka polityczna*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2022, nr 1 (65).
- Frankiewicz A., *Kontrasygnata aktów urzędowych Prezydenta RP*, Kraków 2004.
- Garlicki L., Zubik M. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Tom I, wyd. II, Wyd. Sejmowe 2016.
- Haczkowska M. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, LexisNexis 2014.

⁷⁷ Uzasadnienie do projektu ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, Druk sejmowy nr 405, *op. cit.*

- Łukowski D., Bełza L., Kita S., *Wpływ aspektów prawnych na realizację zadań w obszarze strategicznego planowania obronnego*, Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2025, nr 42.
- Karpiuk M., *Pozycja prawno-ustrojowa Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sferze obronności*, „Ius et Securitas” 2024, nr 1.
- Kitler W., *Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System*, AON, Warszawa 2002.
- Koziej S., *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006.
- Minister Jacek Siewiera nowym Szefem BBN, 10 października 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/nominacje/minister-jacek-siewiera-nowym-szefem-bbn,59634> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).
- Mróz-Jagiello A., *Rola urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w systemie bezpieczeństwa narodowego*, „Problemy Techniki Uzbrojenia” 2023, z. 167, nr 5.
- Siewiera J., Bełza L., *Prezydencka ustawa strategiczna. Odpowiedź państwa na zagrożenia hybrydowe, podprogowe i konwencjonalne*, Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2023, nr 42.
- Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. VII, LEX 2013.
- Trejnisi Z., *Meandry w kwestii cywilnej kontroli nad Siłami Zbrojnymi w RP po 1989 roku*, „Studia Orientalne” 2022, R. 11, nr 4 (24).
- Tuleja P. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. II, Wolters Kluwer Polska 2023.
- Warchoła A., *Polski system kierowania i dowodzenia armią – aspekty polityczne i prawne*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2022, vol. 16, nr 1.
- Winczorek P., *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, Warszawa 2000.
- Wojciszko M., Lewandowski G., *Współdziałanie (współpraca) Sił Zbrojnych RP z administracją publiczną podczas reagowania obronnego*, „Wiedza Obronna” 2023, Vol. 284, nr 3.

Źródła

Biała Księga, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013.

NATO Crisis Response System, NCRS (niepublikowane).

Projekt ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa (druk nr 405), <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=405> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).

Projekt ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa (druk nr 3605), <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3605> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).

Projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (druk sejmowy nr 1106), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?nr=1106> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2023 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego, Dz.U. z 2023 r., poz. 1569.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego, Dz.U. z 2020 r., poz. 1911 ze zm.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 2025 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego i przedsiębiorców, Dz.U. z 2025 r., poz. 73.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2025 r. w sprawie gotowości obronnej państwa, Dz.U. z 2025 r., poz. 355.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 marca 2025 r. w sprawie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, Dz.U. z 2025 r., poz. 407.

- Sprawozdanie stenograficzne z 13. Posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 czerwca 2024 r. (pierwszy dzień obrad), https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter10.nsf/0/4565D787BA9F38D1C1258B3A-006327E9/%24File/13_a_ksiazka_bis.pdf (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 roku, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf> (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego z 2020 roku, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf (dostęp: 12 czerwca 2025 r.).
- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2021 r., poz. 372 ze zm.
- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, Dz.U. z 2024 r., poz. 915 ze zm.
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz.U. z 2025 r., poz. 636 ze zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2002 r., nr 156, poz. 1301.
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. z 2025 r., poz. 94.
- Ustawa z dnia 2 grudnia 2016 r. o ratyfikacji Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji i Naczelnym Dowództwem Sojusznicznych Sił w Europie uzupełniającej Protokół dotyczący statusu międzynarodowych dowództw wojskowych ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, Dz.U. z 2016 r., poz. 4.
- Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, Dz.U. z 2024 r., poz. 248 ze zm.
- Ustawa z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w celu usprawnienia działań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji oraz Straży Granicznej na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa, Dz.U. z 2024 r., poz. 1248.

Zarządzenie nr 153 Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 2024 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Opracowania Projektu Strategii Bezpieczeństwa Narodowego, M.P. z 2024 r., poz. 1038.

Copyright (c) 2025 Dariusz Łukowski, Lucjan Bełza.

 <https://orcid.org/0000-0002-1894-761X>, darekl2064@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-4724-1373>, lucjanbelza@wp.pl

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208627

**WSPIERANIE DZIAŁAŃ
PREZYDENTA ANDRZEJA DUDY
W PROWADZENIU POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA
PRZECZ BIURO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO
W LATACH 2015–2022**

**SUPPORTING PRESIDENT ANDRZEJ DUDA'S SECURITY
POLICY THROUGH THE NATIONAL SECURITY BUREAU
2015–2022**

Paweł Soloch

Abstrakt: Artykuł opisuje rolę Biura Bezpieczeństwa Narodowego we wspieraniu Prezydenta Andrzeja Dudy w realizacji polityki bezpieczeństwa w latach 2015–2022. Przedstawiono w nim specyfikę polskiego systemu ustrojowego, w ramach którego Prezydent, jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych i głowa państwa, współpracuje z rządem w obszarach takich jak nominacje generalskie, opracowywanie dokumentów strategicznych oraz polityka międzynarodowa. BBN, pełniąc funkcję organu doradczego, koordynowało działania Prezydenta z rządem, organizując m.in. posiedzenia Rady Bezpieczeństwa Narodowego oraz spotkania w odpowiedzi na kryzysy, takie jak pandemia COVID-19, ewakuacja z Afganistanu, ataki hybrydowe na granicy z Białorusią oraz agresja Rosji na Ukrainę. W części dotyczącej polityki obronnej tekst omawia priorytety Prezydenta, w tym zwiększenie wydatków na obronność do 2,5 proc. PKB, rozbudowę Sił Zbrojnych, modernizację sprzętu wojskowego oraz reformę systemu kierowania i dowodzenia (SKiD), która wzmocniła rolę Szefa Sztabu Generalnego. BBN wspierało te inicjatywy, zapewniając ich ciągłość pomimo napięć z Ministerstwem Obrony Narodowej. Na poziomie międzynarodowym Prezydent Duda, przy udziale BBN, działał na rzecz wzmocnienia wschodniej flanki NATO, m.in. poprzez Szczyt w Warszawie w 2016 r. oraz format Bukaresztańskiej Dziewiątki (B9). W kontekście wojny w Ukrainie BBN koordynowało pomoc militarną i dyplomatyczną, wspierając działania Prezydenta. Tekst wskazuje, że BBN mimo ustrojowych ograniczeń odgrywało kluczową rolę w realizacji polityki bezpieczeństwa, zapewniając współpracę z rządem i partnerami międzynarodowymi. Artykuł bliżej opisuje mechanizmy funkcjonowania BBN oraz jego znaczenie w przełomowych momentach dla bezpieczeństwa Polski.

Słowa kluczowe: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego (BBN), dualizm konstytucyjny, NATO, polityka bezpieczeństwa, Prezydent RP, reformy obronne, siły zbrojne, wojna w Ukrainie

Abstract: This article examines the role of the National Security Bureau (BBN) in supporting President Andrzej Duda's security policy between 2015 and 2022. It outlines the characteristics of the Polish constitutional framework, within which the President—serving as Commander-in-Chief and Head of State—collaborates with the government on matters such as general officer appointments, the preparation of strategic documents, and international policy. The BBN, functioning as an advisory body, coordinated the President's actions with those of the government by convening

National Security Council sessions and crisis-response meetings. These gatherings addressed challenges including the COVID-19 pandemic, the evacuation from Afghanistan, hybrid attacks on the Belarusian border, and Russia's aggression against Ukraine. In the defense policy domain, the article analyses the President's priorities: increasing defense spending to 2.5 percent of GDP, expanding the Armed Forces, modernizing military equipment, and reforming the command and control system (SKiD) to enhance the authority of the Chief of the General Staff. It highlights how the BBN ensured the continuity of these initiatives despite tensions with the Ministry of National Defense. At the international level, President Duda, with the BBN's involvement, pursued the strengthening of NATO's eastern flank through the 2016 Warsaw Summit and the Bucharest Nine (B9) format. In the context of the war in Ukraine, the BBN coordinated military and diplomatic assistance to reinforce the President's efforts. The article demonstrates that, despite constitutional constraints, the BBN played a pivotal role in implementing Poland's security policy by facilitating cooperation with government institutions and international partners. It provides a detailed account of the BBN's operational mechanisms and its significance at critical junctures for national security.

Keywords: National Security Bureau (BBN), constitutional dualism, NATO, security policy, President of the Republic of Poland, defense reforms, Armed Forces, war in Ukraine

Prezydent w relacjach z rządem. Mechanizmy współpracy

Chociaż specjalną pozycję Biura Bezpieczeństwa Narodowego określa zapis w ustawie¹, w rzeczywistości jego znaczenie i możliwości realnego działania wynikają z woli i możliwości działania Prezydenta RP. Wybierany w wyborach bezpośrednich Prezydent, mimo że posiada najsilniejszy mandat do sprawowania władzy i formalnie jest najwyższym przedstawicielem państwa oraz Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych, w praktyce swoje zadania musi wykonywać

¹ Biuro Bezpieczeństwa Narodowego jest urzędem państwowym, działającym na podstawie art. 26 Ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. poz. 655).

w uzgodnieniu z rządem. Tak jest np. w wypadku nominacji general-skich i ambasadorskich, w odniesieniu do kluczowych dokumentów związanych z bezpieczeństwem kraju czy w wypadku aktywności międzynarodowych.

Te wszystkie i inne działania Prezydent musi uzgadniać (kon-trasygnata bądź formalny wniosek) z premierem bądź poszczególnymi ministrami. Prezydent nie ma formalnego wpływu na obsadę kierownictwa MON i MSZ, ministerstw kluczowych z perspektywy sprawowanego przez niego urzędu. Również komendanci i szefowie służb nie są bezpośrednio wyznaczani przez Prezydenta. Taki systemowy dualizm osłabia zdolności państwa do efektywnego działania, w skrajnych przypadkach może prowadzić do paraliżu decyzyjnego, co jest oczywistym zagrożeniem, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych wymagających podejmowania szybkich decyzji – na co wielokrotnie zwracano uwagę². Pojawiająca się rozbieżność wizji i różnice zdań odnośnie do bieżących działań czy decyzji personalnych między Prezydentem a rządem mogą rodzić napięcia i konflikty, które w naturalny sposób objawiają się w czasie kohabitacji. Ale dochodzi też do nich i w sytuacji, gdy rząd wywodzi się z tego samego obozu politycznego, co Prezydent (czego doświadczył piszący te słowa).

W relacjach z rządem formalnymi narzędziami, którymi samodzielnie dysponuje Prezydent wobec działań rządu, są możliwości blokowania niektórych jego decyzji. Chodzi tu zwłaszcza o prawo weta wobec ustaw, ale także o możliwość blokowania części nominacji.

Nieformalnie pozycję Prezydenta określa jego *soft power*, związana ze stopniem poparcia społecznego, wpływami w parlamencie, rządzie i kluczowych instytucjach państwowych, zwłaszcza tych, w których może wpływać na ich obsadę. Ta pozycja może również wynikać z jego relacji, jako formalnej głowy państwa, z przywódcami innych państw, istotnych dla naszego bezpieczeństwa, zwłaszcza z USA. Kształtowanie polityki bezpieczeństwa państwa przez

² S. Koziej (red.), Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2013, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Biala_Ksiega_inter_mm.pdf (dostęp: 7 lipca 2025 r.).

Prezydenta w ustroju, z jakim mamy do czynienia w Polsce, polega zatem bardziej na wywieraniu wpływu niż na bezpośrednim rządzeniu.

Podstawowym narzędziem, umożliwiającym to zadanie Prezydentowi, jest Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, organ opiniujący i doradczy Prezydenta. W warunkach dualizmu ustrojowego Polski najważniejsze było wypracowanie skutecznych mechanizmów współpracy Prezydenta z przedstawicielami sił politycznych reprezentowanych w parlamencie, a przede wszystkim z rządem, co udało się stworzyć podczas działań związanych z realizacją inicjatyw podjętych podczas pierwszej kadencji Andrzeja Dudy. Szczegółowe informacje na ten temat można znaleźć w publikacji podsumowującej aktywność BBN w latach 2015–2020, w wersji elektronicznej dostępnej na internetowych stronach BBN³.

Mówiąc o mechanizmach współpracy Prezydenta z przedstawicielami partii politycznych i rządu w pierwszym rządzie mamy na myśli Radę Bezpieczeństwa Narodowego (RBN), konstytucyjny organ doradczy Prezydenta w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa⁴. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że istotniejszy dla bieżącego funkcjonowania państwa okazał się stworzony z inicjatywy Prezydenta Andrzeja Dudy system regularnych spotkań Prezydent-rząd, nierzadko o decyzyjnym charakterze, w odpowiedzi na kolejne wyzwania i zagrożenia dla naszego państwa, pojawiające się zwłaszcza od końca pierwszej kadencji Prezydenta. Chodzi mianowicie o regularne spotkania związane kolejno z pandemią COVID-19, ewakuacją personelu obsługującego polski kontyngent w Afganistanie, hybrydowymi atakami polskiej granicy z Białorusią i wreszcie narady po agresji rosyjskiej na Ukrainę. Oprócz tych spotkań stworzony został system konsultacji związanych z udziałem Prezydenta w szczytach NATO czy przygotowujących jego spotkania z przywódcami państw o kluczowym znaczeniu, takich jak USA czy spotkania w formule Trójkąta Weimarskiego.

³ Publikacja: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego 2015–2020, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/BBN2015–2020.pdf> (dostęp: 7 lipca 2025 r.).

⁴ Por. art.135 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

System wspólnych narad i konsultacji z jednej strony służył przygotowaniu wspólnego planu działań i decyzji, z drugiej pozwalał na budowanie jednolitego przekazu Prezydenta i rządu w komunikacji zewnętrznej. BBN odpowiadał za obsługę organizacyjną i merytoryczną tych spotkań. W wypadku kontaktów międzynarodowych odbywało się to we współdziałaniu z Biurem Polityki Międzynarodowej.

Rola BBN w relacjach z rządem

Biuro Bezpieczeństwa Narodowego wykonując zadania powierzone przez Prezydenta, tworzyło własny system komunikacji z ministerstwami i instytucjami podległymi rządowi. Jako Szef BBN, występując w imieniu Prezydenta, również korzystałem z mechanizmu bezpośrednich, regularnych spotkań z przedstawicielami rządu, kierownikami resortów. Te spotkania były dopełnieniem bezpośrednich kontaktów głowy państwa z ministrami i służyły doprecyzowaniu działań zaakceptowanych wcześniej przez Prezydenta. W czasie takich spotkań dokonywała się wymiana bieżących informacji, a także omawiano propozycje, które następnie przedstawiałem Prezydentowi do akceptacji.

Istotne były zwłaszcza cotygodniowe spotkania z kolejnymi ministrami obrony narodowej (z przerwą lipiec 2017–styczeń 2018 w wyniku kryzysu w relacjach Prezydent-MON) i w większych odstępach czasowych: z ministrem-koordynatorem służb, MSWiA i MSZ czy szefem kancelarii premiera. To także spotkania z dowódcami, szefami służb i ambasadorami. W tym ostatnim przypadku szczególne znaczenie miała bardzo ścisła współpraca z ambasadorami RP przy NATO, zwłaszcza w kontekście przygotowań Prezydenta do kolejnych szczytów Sojuszu Północnoatlantyckiego, za które bezpośrednio odpowiadał BBN.

Ważnym dopełnieniem bezpośrednich kontaktów Szefa BBN na najwyższym szczeblu były spotkania z przedstawicielami poszczególnych instytucji, organizowane przez departamenty Biura. Te spotkania na

ogół miały charakter zamknięty i często uczestniczyli w nim przedstawiciele kilku instytucji na raz. Spotkania z przedstawicielami poziomu wykonawczego pozwalały na wymianę informacji, były kanałem dla przekazywania „oddolnie” oczekiwań i propozycji działań Prezydenta, a jednocześnie stwarzały możliwość sondowania pierwszych reakcji osób niższego szczebla ze struktur, które miały potencjalnie te propozycje realizować. Najwięcej tego typu regularnych spotkań, a także debat z udziałem zewnętrznych ekspertów organizował Departament Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Dzięki takiej aktywności i bardzo dobremu sieciowaniu z instytucjami rządowymi (w czym ogromna zasługa „liniowych” pracowników Biura) BBN było też miejscem spotkań przedstawicieli ministerstw i instytucji, które chciały przeprowadzić rozmowy w związku z różnicami zdań i jako miejsce wybierały neutralny teren Biura, pełniącego w takich wypadkach rolę swoistej „Genewy” w relacjach międzyresortowych. Pozwalało to BBN (dzięki otrzymywanym informacjom) w niektórych wypadkach przygotowywać propozycje działań pozwalających Prezydentowi na wpływanie na decyzje będące formalnie domeną rządu. Takim przykładem było zaangażowanie się Biura Bezpieczeństwa Narodowego w promowanie polskiego udziału w inicjatywie tworzenia w ramach Unii Europejskiej nowych instrumentów, służących budowaniu zdolności obronnych UE. Należały do nich Stała Współpraca Obronna (PESCO) i Europejski Fundusz Obronny (EDF).

W obrębie rządu kwestia udziału naszego kraju w tych inicjatywach była przedmiotem sporu. Prezydent poparł uczestnictwo Polski w tych projektach, co ostatecznie rozstrzygnęło dyskusję wewnątrz rządu i 11 grudnia 2017 r. znaleźliśmy się w gronie 25 państw, które ustanowiły PESCO.

Podobnie rzecz się miała z zaangażowaniem BBN, zgodnie z wolą Prezydenta, w utrzymanie obecności w Eurokorpusie, czemu służyła m.in. wizyta Szefa BBN w Strasburgu w marcu 2019 r. Chodziło o przełamanie oporu MON, który początkowo dążył do całkowitego wycofania się ze struktury. Ostatecznie we współpracy z Ministerstwem Obrony doszło do wypracowania formuły udziału Polski jako

państwa ramowego w dowództwie Eurokorpusu, pod warunkiem utrzymania jego gotowości do zaangażowania (w razie potrzeby) w operacje na flance wschodniej w ramach NATO. Ostatecznie Polska z państwa stowarzyszonego stała się państwem ramowym Eurokorpusu w 2022 r., a polski przedstawiciel, gen. Jarosław Gromadziński, został w czerwcu 2023 r. jego dowódcą.

Oczywiście możliwości działania i wywierania wpływu przez BBN na kształtowanie polityki bezpieczeństwa państwa są całkowicie uzależnione od pozycji i polityki prowadzonej przez Prezydenta. To Prezydent określa rolę i znaczenie Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego w stosunkach z partnerami zewnętrznymi. Stąd pozycja Szefa BBN i jego wpływy są całkowicie uzależnione od relacji z Prezydentem, gdyż znaczenie i rola Biura Bezpieczeństwa Narodowego oceniane są wyłącznie przez pryzmat wpływu, jaki BBN może wywierać na decyzje podejmowane przez głowę państwa.

Prezydent jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych

Prezydent Andrzej Duda objął zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP podczas uroczystości na Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego 6 sierpnia 2015 r. Zwierzchnictwo sprawował poprzez Ministrów Obrony Narodowej: Antoniego Macierewicza (2015–2018), Mariusza Błaszczaka (2018–2023), a następnie Władysława Kosiniaka-Kamysza.

Wśród priorytetów Prezydenta dotyczących Sił Zbrojnych RP znalazły się przede wszystkim kwestie zwiększenia nakładów obronnych. Inicjatywę zwiększania nakładów na obronność Prezydent Andrzej Duda przedstawił podczas zorganizowanego przez BBN spotkania z udziałem premier Beaty Szydło oraz ministrów: Obrony Narodowej Antoniego Macierewicza, Spraw Zagranicznych Witolda Waszczykowskiego i Finansów Pawła Szalamachy. Spotkanie odbyło się w czerwcu 2016 r. w Belwederze. Jego efektem było przygotowanie przez Radę Ministrów Ustawy o przebudowie i modernizacji Sił Zbrojnych RP, podpisanej przez Prezydenta 23 października 2017 r., zakładającej wzrost nakładów obronnych do poziomu co najmniej

2,5 proc. PKB, co w tamtym okresie stawiało Polskę w czołówce państw NATO i stało się jednym z naszych głównych atutów w relacjach sojuszniczych zwłaszcza ze Stanami Zjednoczonymi.

Przygotowanie, przyjęcie i podpisanie tej ustawy było możliwe w pierwszym rządzie dzięki ścisłej współpracy BBN z Ministerstwem Finansów, przy bardzo zaangażowanej postawie ministra Szałamachy. Trzeba pamiętać, że ta inicjatywa prezydencka była realizowana w czasach, kiedy zwiększanie wydatków na obronność mimo wielu deklaracji w praktyce nie było sprawą oczywistą.

Innymi kwestiami akcentowanymi podczas prezydentury Andrzeja Dudy były zwiększenie liczebności Sił Zbrojnych RP (m.in. dzięki powołaniu Wojsk Obrony Terytorialnej), a także przyspieszenie procesu modernizacji technicznej. Prezydent od samego początku wspierał budowę systemu obrony terytorialnej, tworzonego przez ówczesnego ministra obrony narodowej Antoniego Macierewicza.

Andrzej Duda regularnie też odwiedzał zakłady zbrojeniowe i co roku gościł na Międzynarodowym Salonie Przemysłu Obronnego w Kielcach, który był bardzo dobrym forum do promowania wzrostu nakładów na przemysł zbrojeniowy i przedstawiania wizji jego rozwoju. Tutaj Prezydent konsekwentnie wspierał równe traktowanie polskich podmiotów zarówno sektora państwowego, jak i prywatnego⁵, co w tamtym okresie nie było takie oczywiste i budziło nieraz głośno wyrażaną – acz w mojej opinii – nieuzasadnioną krytykę.

Niezwykle istotną dla Prezydenta kwestią było przeprowadzenie reformy systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP z 2018 r. Jedną z kluczowych zmian systemowych było w niej ustawowe przypisanie Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego roli „pierwszego żołnierza” (tj. najwyższego pod względem pełnionej funkcji w czynnej służbie wojskowej), dowodzącego całymi Siłami Zbrojnymi⁶.

⁵ Wyrazem takiego działania było przyznanie prezydenckiej nagrody Defender w 2019 r. dla WB/WB Electronics S.A za system amunicji krążącej Warmate.

⁶ Druk nr 2786, Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, uzasadnienie, s. 2, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2786> (dostęp: 7 lipca 2025 r.).

Szczególnie ważne było dla Prezydenta polepszenie warunków służby żołnierzy zawodowych. Korzystając z uprawnień, wielokrotnie w drodze rozporządzenia podnosił wskaźnik, według którego obliczane są uposażenia żołnierzy. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego organizowało dziesiątki spotkań Prezydenta z żołnierzami w ramach wizyt na poligonach, w jednostkach wojskowych, najwyższych dowództwach, podczas wojskowych uroczystości czy roboczych spotkań w Pałacu Prezydenckim i BBN. Szczególne znaczenie miały wizyty w Polskich Kontyngentach Wojskowych (Kuwejt, Afganistan, Łotwa, Rumunia, Bośnia i Hercegowina, Sycylia), podkreślających wagę przykładaną przez Prezydenta do współpracy sojuszniczej w ramach misji zagranicznych.

Praktyczne zacieśnianie współpracy Sił Zbrojnych RP w ramach NATO odbywało się przede wszystkim w ramach nowych misji sojuszniczych w Polsce i Państwach Bałtyckich (eFP⁷) oraz Rumunii (tFP⁸), a także w ramach wspólnych ćwiczeń wojskowych, związanych z obecnością sił sojuszniczych w Polsce. Prezydent szczególną wagę przykładał do naszego zaangażowania sojuszniczego. Na przykład w 2020 r. dyżur w Siłach Odpowiedzi NATO pełniły także polskie wojska lądowe, w tym wojska chemiczne oraz siły specjalne. Podczas Szczytu NATO w Londynie z inicjatywy Prezydenta Polska zadeklarowała również znaczny wkład Sił Zbrojnych RP w Inicjatywę Gotowości NATO, w ramach której Polska wystawiła jedno z sześciu dowództw brygadowych.

BBN wspierało Prezydenta jako Zwierzchnika Sił Zbrojnych w zakresie analizy i zatwierdzania dokumentów strategicznych, takich jak Główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych RP oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2021–2035, Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna RP, Plany Użycia Sił Zbrojnych RP czy dotyczących

⁷ eFP – *enhanced Forward Presence* – wzmocniona wysunięta obecność; inicjatywa NATO polegająca na rozmieszczeniu wielonarodowych batalionowych grup bojowych w Polsce, Estonii, Litwie i Łotwie (a od 2022 r. też w Bułgarii, Rumunii, Słowacji i na Węgrzech) w celu odstraszenia i obrony wschodniej flanki Sojuszu.

⁸ tFP – *tailored Forward Presence* – dostosowana wysunięta obecność; uzupełniająca inicjatywa NATO skoncentrowana głównie na Rumunii i Bułgarii w celu wzmocnienia południowo-wschodniej flanki Sojuszu poprzez wsparcie lokalnych sił zbrojnych i rozwój struktur dowodzenia.

Wojennego Systemu Dowodzenia. Prezydent kierował także strategicznymi ćwiczeniami systemu obronnego pod kryptonimem KRAJ-19.

Biuro Bezpieczeństwa Narodowego przygotowywało udział Prezydenta w dorocznych odprawach rozliczeniowo-koordynacyjnych kierowniczej kadry MON i Sił Zbrojnych RP, podczas których Zwierzchnik Sił Zbrojnych odnosił się do kluczowych spraw dotyczących polskiej armii oraz wskazywał ich cele na kolejne lata.

Relacje Prezydent–MON i BBN–MON

Prezydent jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych jest tym, który mianuje generałów, Szefa Sztabu Generalnego i dowódców rodzajów Sił Zbrojnych. Jednak zwierzchnictwo Prezydenta nad Siłami Zbrojnymi jest sprawowane za pośrednictwem ministra obrony, który podczas pokoju kieruje „całokształtem działalności sił zbrojnych”. Minister obrony nie podlega Prezydentowi i Prezydent nie ma formalnego wpływu na obsadę tego stanowiska.

Jest to rozwiązanie dysfunkcyjne (albo interpretowane w ten być może błędny sposób przez lata), w naturalny sposób niosące ryzyko napięć między Prezydentem a ministrem obrony. W praktyce wymaga to negocjacji między ośrodkiem prezydenckim a MON, zarówno w kwestii nominacji generalskich (te dokonywane są na formalny wniosek MON), jak i wyznaczania na Szefa Sztabu Generalnego i dowódców rodzajów Sił Zbrojnych. Moja rola jako Szefa BBN polegała na wyrażaniu opinii wobec kandydatur rozważanych przez Prezydenta bądź zgłaszanych przez ministra obrony, a także na przedstawianiu Prezydentowi propozycji przygotowanych przez BBN. Z polecenia Prezydenta prowadziłem również bezpośrednie rozmowy z ministrem obrony, zgodnie z wytycznymi głowy państwa i z wykorzystaniem opinii merytorycznych oraz materiałów przygotowanych przez Departament Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi BBN. Prezydent był na bieżąco informowany o przebiegu tych rozmów, a przed podjęciem decyzji pozostawał w bezpośrednim

kontakcie z ministrem obrony, a także jeśli uznał, że wymaga tego sytuacja, zwoływał spotkanie w trzyosobowym składzie: Prezydent, Szef BBN, Minister Obrony Narodowej.

Jako Szef BBN w latach 2015–2022 uczestniczyłem cztery razy w procesie wyznaczania Szefa Sztabu Generalnego: generała Mieczysława Gocuła (na drugą kadencję), generała Leszka Surawskiego i generała Andrzejczaka (na pierwszą i drugą kadencję). W wypadku nominacji generalskich formalnym wnioskodawcą jest minister obrony. W praktyce zarówno MON, jak i Prezydent proponowali swoje kandydatury (często zbieżne), które na roboczo były uzgadniane w podobnym trybie jak wypadku procesu wyznaczania Szefa Sztabu.

Choć Szef Sztabu Generalnego jest wyznaczany przez Prezydenta, na co dzień podlega ministrowi obrony i jego możliwości działania (łącznie z polityką personalną wewnątrz sztabu) zależne są od ministra. Podobnie rzecz wygląda w wypadku nominacji generalskich. Na stopień generalski mianuje Prezydent, ale na konkretne stanowisko wyznacza minister.

Taki dysfunkcyjny dualizm jest nie tylko potencjalnym źródłem napięć na linii Prezydent–minister obrony, lecz także wywołuje dylematy dla najwyższej kadry dowódczej i może rodzić pokusę rozgrywania swoich partykularnych interesów między MON i ośrodkiem prezydenckim. Powyższe czynniki w połączeniu z cechami osobistymi były przyczyną i tłem najpierw napięć, a potem otwartego konfliktu między ówczesnym ministrem obrony Macierewiczem a Prezydentem. Apogeum nastąpiło w czerwcu 2017 r., kiedy to podległa ministrowi obrony Służba Kontrwywiadu Wojskowego wszczęła „postępowanie kontrolne” wobec generała Jarosława Kraszewskiego, dyrektora Departamentu Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi (DZSZ) w BBN. Oznaczało to wstrzymanie dostępu do informacji niejawnych dla generała Kraszewskiego i w oczywisty sposób przyczyniało się do paraliżu pracy DZSZ. „Postępowanie” trwało ponad pięć miesięcy i ostatecznie zakończyło się odebraniem poświadczenia bezpieczeństwa generałowi. Przez cały czas trwania procedury Prezydent nie uzyskał jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych odpowiednich, wiarygodnych informacji dotyczących powodów podjęcia „postępowania”

i przyczyn długości jego trwania. Dopiero zakończenie czynności przez SKW i wydanie decyzji (negatywnej) umożliwiło generałowi Kraszewskiemu, zgodnie z obowiązującym prawem, odwołanie się do premiera i w konsekwencji odzyskanie dostępu do informacji niejawnych. Ostatecznie spór na linii Prezydent–minister obrony zakończyło odwołanie ministra Macierewicza w styczniu 2018 r.

W czasie trwania konfliktu obniżył się niestety poziom współpracy między BBN a MON, również w zakresie nominacji generalskich. Jednocześnie przez cały czas kryzysu udało się utrzymać kontakty i koordynację działań w kluczowych dla bezpieczeństwa obszarach, zarówno na poziomie Prezydent-minister obrony, jak i BBN-MON. Chodzi mianowicie zwłaszcza o moje bezpośrednie kontakty z ówczesnymi członkami kierownictwa ministerstwa, a także robocze kontakty komórek Biura Bezpieczeństwa Narodowego z ich odpowiednikami w Ministerstwie Obrony.

Dzięki tej współpracy udało się utrzymać drożność w realizacji kluczowych decyzji i działań związanych z bezpieczeństwem państwa, uzgadnianych przez Prezydenta i ministra obrony. Oprócz koordynacji odnośnie do rozwiązywania bieżących problemów dotyczy to zwłaszcza konsekwentnego wspierania przez Prezydenta kontynuacji realizowanego przez ministra Macierewicza programu rozbudowy Wojsk Obrony Terytorialnej. Również dzięki tej współpracy i wspólnym uzgodnieniom udało się ograniczyć niekorzystne dla wizerunku państwa skutki przekazów medialnych związanych z konfliktem.

Reformy sił zbrojnych: system kierowania i dowodzenia (SKiD) – niedokończona reforma

Reforma systemu kierowania i dowodzenia (SKiD) była jednym z priorytetów Prezydenta Andrzeja Dudy. Wynikało to m.in. z faktu, że w czasie wojny to Prezydent RP, zgodnie z obowiązującym prawem, we współdziałaniu z Radą Ministrów kieruje obroną państwa. Z tego powodu Prezydent podpisując na początku 2017 r. nowelizację

głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych RP oraz ich przygotowań do obrony państwa, formalnie uznał reformę SKiD za priorytetowe zadanie transformacyjne w Wojsku Polskim. Reforma była oczekiwana zarówno przez znaczną część środowiska żołnierzy, jak i polityczne kierownictwo państwa, ponieważ dotychczasowy system kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP, obowiązujący od 1 stycznia 2014 r., się nie sprawdził.

W 2014 r. wprowadzono rozdzielenie funkcji planowania strategicznego, przygotowania, utrzymywania i użycia Sił Zbrojnych RP między trzy organy – Szefa Sztabu Generalnego WP, Dowódcę Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych i Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Doprowadziło to do „rozmycia” odpowiedzialności i nakładania się kompetencji najwyższych dowódców.

Na polecenie Zwierzchnika Sił Zbrojnych BBN rozpoczęło prace analityczne i konsultacje w tym zakresie. W toku wewnętrznych analiz uznaliśmy, że jednoosobowe dowodzenie jest żelazną wojskową zasadą. Zależało nam, aby nowe struktury i relacje były maksymalnie kompatybilne ze strukturami NATO.

W tym celu jako Szef BBN-u odbyłem szereg wizyt w praktycznie wszystkich najważniejszych dowództwach Sojuszu Północnoatlantyckiego, aby omówić rozwiązania, które mogłyby zapewnić skuteczne współdziałanie polityczno-wojskowe Sił Zbrojnych RP z siłami sojuszniczymi. Jednocześnie, wykonując wolę Prezydenta, konsultowałem przygotowywane w ramach BBN propozycje z MON, w pierwszym rzędzie z ministrem Macierewiczem, potem z podsekretarzem Tomaszem Szatkowskim, bezpośrednio odpowiedzialnym w MON za te kwestie. Z podległym mu bezpośrednio Departamentem Strategii i Planowania Obronnego pozostawali w roboczym kontakcie przedstawiciele Departamentu Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi BBN. Równolegle nasz projekt był konsultowany z przedstawicielami struktur dowódczych SZ.

Wnioski, jakie zostały wyciągnięte w trakcie prac analitycznych, wskazały też na konieczność wzmocnienia roli Szefa Sztabu Generalnego WP i uczynienia go głównodowodzącym Siłami Zbrojnymi RP. Rekomendacje i spostrzeżenia BBN zostały pozytywnie ocenione

i przyjęte przez Zwierzchnika Sił Zbrojnych, a następnie przedstawione podczas odprawy kierowniczej kadry MON i Sił Zbrojnych w kwietniu 2017 r. Całość koncepcji SKiD, zaprezentowana Prezydentowi, była przygotowywana przede wszystkim przez Departament Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi (DZSZ) ze wsparciem innych komórek BBN. Ministerstwo Obrony Narodowej przedstawiło koncepcję SKiD zasadniczo podobną do propozycji ośrodka prezydenckiego, różną tylko w niektórych kwestiach, np. koncepcji Dowódcy Sił Połączonych⁹. Te różnice wymagały dalszych prac i uzgodnień między MON a BBN. Jednak kryzys w relacjach z MON, którego najostrejszym przejawem było zablokowanie dostępu do informacji niejawnych dyrektorowi DZSZ generałowi J. Kraszewskiemu, zatrzymał prace nad wdrożeniem reformy.

Do prac powrócono po zmianie na stanowisku ministra obrony na początku stycznia 2018 r. Dzięki otwartej i zaangażowanej postawie nowego ministra Mariusza Błaszczaka prace nabrały szybkiego tempa. W lutym w ślad za uzgodnieniami między Prezydentem Andrzejem Dudą a ministrem Błaszczakiem powołany został wspólny zespół roboczy z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Obrony Narodowej i Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Zespół zdecydował się na podział reformy SKiD na dwa etapy. W konsekwencji wypracowano kompromisową koncepcję SKiD dla etapu pierwszego i 10 listopada 2018 r. Prezydent podpisał ustawę zmieniającą system kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi. Ustanowiono, że Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego przejmuje formalne dowodzenie nad Siłami Zbrojnymi RP i jest najwyższym rangą, pod względem pełnionej funkcji, żołnierzem w czynnej służbie wojskowej, a do „czasu mianowania Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i przejęcia przez niego dowodzenia dowodzi Siłami Zbrojnymi przy pomocy dowódców rodzajów Sił Zbrojnych”¹⁰. Szefowi Sztabu Generalnego podporządkowano: Dowódcę Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych,

⁹ Patrz: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego 2015–2020, *op. cit.*, s. 51–54.

¹⁰ Ustawa z dnia 4 października o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej, Dz.U.2018 poz. 2182 oraz Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, art. 1, dodający art.7a do Ustawy z dnia 14 grudnia 1995 o urzędzie Ministra Obrony.

Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych.

Szef Sztabu Generalnego w ten sposób stawał się naturalnym kandydatem na Naczelnego Dowódcę na czas „W”. Taką rolę dla niego przewidywał Prezydent Andrzej Duda, wręczając ówczesnemu szefowi SG gen. broni Rajmundowi Andrzejczakowi oficjalny akt wskazania na naczelnego dowódcę na czas wojny. Wręczenia aktu Prezydent dokonał 15 sierpnia 2018 r., a więc jeszcze przed wejściem nowej ustawy w życie.

Ustalono też, że Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej będzie podlegał bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej do czasu osiągnięcia przez WOT pełnej gotowości. Nowe zasady, relacje, podległości i kompetencje zaczęły obowiązywać od 23 grudnia 2018 r.

Drugi etap reformy SKiD przewidywał m.in. oprócz wyznaczenia Dowódcy Sił Połączonych przywrócenie poszczególnych dowództw rodzajów Sił Zbrojnych: Wojsk Lądowych (WL), Sił Powietrznych (SP), Marynarki Wojennej (MW), Wojsk Specjalnych (WS) i Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT). Zniesione miałyby zostać Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych (DGRSZ) i Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych (DORSZ). Taka reforma obok aspektów ściśle wojskowych, zwiększających racjonalność i skuteczność Sił Zbrojnych wzmacniałaby pozycję Prezydenta, chociażby ze względu na większą liczbę wyznaczanych bezpośrednio przez niego dowódców Sił Zbrojnych¹¹.

Oczywiście taka koncepcja znalazła przeciwników zarówno w strukturach Sił Zbrojnych, jak i w samym Ministerstwie Obrony Narodowej. Ostatecznie prace nad wdrożeniem drugiego etapu reformy SKiD zahamowały wydarzenia polityczne, wybory parlamentarne i prezydenckie, oraz sytuacje kryzysowe: pandemia COVID-19, wojna hybrydowa na granicy polsko-białoruskiej i wreszcie agresja Rosji przeciw Ukrainie.

¹¹ Obecnie Prezydent wyznacza czterech dowódców SZ: Szefa Sztabu Generalnego, Dowódcę Generalnego, Dowódcę Operacyjnego i Dowódcę WOT. Zgodnie z proponowanymi reformami dowódców byłoby siedmiu: Naczelnego Dowódcę SZ, Dowódcę Sił Połączonych i pięciu dowódców rodzajów SZ: WL, SP, MW, WS, WOT.

Znaczenie ćwiczenia KRAJ

Mechanizmy współdziałania Prezydent–rząd w sytuacjach kryzysowych po 2019 r. – pandemii COVID-19, działań hybrydowych na granicy z Białorusią czy agresji Rosji na Ukrainę – okazały się dość sprawne pomimo ustrojowej, wynikającej z konstytucji ułomności systemu bezpieczeństwa państwa. Istotnym elementem, budującym wspólną świadomość w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa państwa i nawyk ścisłego współdziałania jego kierownictwa, były ćwiczenia strategiczne KRAJ przeprowadzone z inicjatywy Prezydenta w 2019 r., po raz pierwszy po 15 latach przerwy.

Zrealizowane 29 maja 2019 r. ćwiczenie KRAJ było jednym z głównych instrumentów weryfikujących w praktyce gotowość organów władzy wykonawczej na poziomie centralnym. Organizacja przedsięwzięcia była wynikiem kilkumiesięcznych konsultacji i prac planistycznych Biura Bezpieczeństwa Narodowego, Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami kierownikiem tego rodzaju ćwiczeń jest Prezydent RP, który wcześniej zatwierdza ich plany. Kompetencje głowy państwa w tym obszarze są konsekwencją jego roli ustrojowej, jako Zwierzchnika Sił Zbrojnych oraz kierującego obroną państwa w czasie wojny, we współdziałaniu z Radą Ministrów. To właśnie Prezydentowi bezpośrednio podlega Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych i to Prezydent, jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych, zatwierdza plany operacyjnego użycia sił zbrojnych przygotowane przez Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych.

Ze względu na skalę realizowanego przedsięwzięcia oprócz Prezydenta oraz Marszałków Sejmu i Senatu wzięli w nim udział również Prezes Rady Ministrów, Minister Obrony Narodowej oraz pozostali członkowie Rady Ministrów. Stronę wojskową reprezentował Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Z uwagi na charakter poruszanych zagadnień ćwiczącymi byli też szefowie służb specjalnych, a samo ćwiczenie zrealizowano z wyłączeniem jawności.

Wnioski z ćwiczenia zostały wykorzystane przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego w pracach nad Strategią Bezpieczeństwa

Narodowego RP oraz rekomendacjami do ustawy o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym. Organizacja przedsięwzięcia była wynikiem kilkumiesięcznych konsultacji i prac planistycznych Biura Bezpieczeństwa Narodowego, Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. W trakcie tych przygotowań przedstawiciele zwłaszcza tych trzech instytucji mieli możliwość weryfikacji procedur i przetestowania, w bezpośrednim kontakcie z konkretnymi odpowiedzialnymi osobami, podejmowania skoordynowanych działań w wypadku kryzysu czy zagrożenia. To wspólne doświadczenie, w połączeniu ze wzajemną znajomością osób i zasad funkcjonowania współpracujących instytucji, z pewnością przyczyniło się do sprawnej, skoordynowanej reakcji państwa wobec serii potężnych kryzysów, którym Polska musiała stawić czoło w niecały rok po ćwiczeniu KRAJ. Samo ćwiczenie stało się asumptem do kolejnych, bardziej regularnych inicjatyw tego typu w następnych latach.

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego (SBN)

12 maja 2020 r. Prezydent Andrzej Duda, na wniosek Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego, zatwierdził nową Strategię Bezpieczeństwa Narodowego RP. Dokument został opracowany w oparciu o rekomendacje przedstawione przez BBN. Na polecenie Prezydenta Andrzeja Dudy na początku 2018 r. BBN podjęło prace nad rekomendacjami do nowej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP, która miała zastąpić dokument z 2014 r.

Mając na uwadze negatywne doświadczenia z implementacji poprzednich Strategii, zamiarem BBN było przygotowanie dokumentu, którego zapisy byłyby rzeczywiście wdrażane w życie. Dlatego też zgodnie z tymi założeniami jeszcze na etapie przygotowywania rekomendacji Biuro Bezpieczeństwa Narodowego zaprosiło do współpracy w pierwszym rządzie przedstawicieli rządu i instytucji państwowych, czyli podmiotów finalnie odpowiedzialnych za realizację SBN.

W grudniu 2018 r. rekomendacje zostały przekazane do Ministerstwa Obrony Narodowej, odpowiedzialnego za koordynację

rządowych prac nad projektem. Finalny projekt Strategii został wypracowany przez utworzony na mocy zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z 20 września 2019 r. Międzyresortowy Zespół ds. Opracowania Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP. W pracach gremium uczestniczyli także przedstawiciele BBN. W końcowej fazie prac nad projektem (marzec 2020 r.) Prezydent polecił ponowną analizę treści dokumentu i uwzględnienie w nim doświadczeń instytucji państwa zdobytych w czasie walki z epidemią COVID-19. Głównym celem nowej Strategii jest budowa silnego państwa – w wymiarze instytucjonalnym, jak i obywatelskim – odpornego na zagrożenia o różnicowanym charakterze, militarnym i pozamilitarnym (m.in. katastrofy infrastrukturalne, naturalne, epidemiczne czy związane z funkcjonowaniem w cyberprzestrzeni). W tym celu Strategia postuluje działania mające zintegrować i usprawnić system zarządzania bezpieczeństwem narodowym, w tym kierowania obroną państwa. Służyć ma temu postulowane utworzenie stałego komitetu Rady Ministrów ds. bezpieczeństwa narodowego, ale też inicjatywy w zakresie budowania odporności państwa i obywateli na zagrożenia, m.in. poprzez budowę systemu obrony cywilnej w dużych aglomeracjach miejskich, szczególnie narażonych na skutki sytuacji kryzysowych. W wymiarze międzynarodowym nowa Strategia zwraca uwagę na rosnące zagrożenia wynikające z agresywnej polityki Federacji Rosyjskiej. Strategia przywiązuje dużą wagę do budowania więzi nie tylko w ramach NATO, Unii Europejskiej oraz wzmacniania relacji z USA, lecz także – w większym stopniu niż wcześniejsze dokumenty – do rozwoju współpracy regionalnej, m.in. w oparciu o ustanowione przez Prezydenta formaty: B9 w wymiarze obronnym, inicjatywy Trójmorza w wymiarze gospodarczym czy zacieśniania współpracy ze strategicznymi partnerami NATO w regionie Morza Bałtyckiego (Finlandia i Szwecja). Po raz pierwszy w dokumencie strategicznym tej rangi poruszone zostały także kwestie morskiego położenia Polski i rozwoju Marynarki Wojennej, sprawy ochrony środowiska naturalnego i walki ze skutkami zmian klimatycznych, a także rola silnej tożsamości narodowej.

Intencją BBN było, aby prace nad Strategią okazały się też swego rodzaju ćwiczeniem struktur kierujących państwem i w tym sensie nawiązywały do ćwiczenia KRAJ. Chodziło o to, aby wyciągnięte w trakcie prac wnioski stały się elementem pamięci instytucjonalnej państwa, niezależnym od zmian politycznych. Najważniejszą sprawą dla realizacji całego projektu była wola współpracy Prezydenta Andrzeja Dudy i premiera Mateusza Morawieckiego oraz ściśle współdziałanie z ministrem obrony Mariuszem Błaszczakiem. Na szczeblu wykonawczym kluczowa okazała się moja współpraca, jako Szefa BBN, z Szefem Kancelarii Premiera Michałem Dworczykiem, koordynującym udział w pracach i uzgodnieniach poszczególnych ministerstw, z zachowaniem szczególnej wyodrębnionej pozycji MON na bieżąco reprezentowanej przez sekretarza stanu Wojciecha Skurkiewicza.

Wśród wniosków wniesionych w trakcie prac nad SBN, zgłoszonych przez BBN i popartych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, było powołanie struktury koordynującej kwestie bezpieczeństwa. W rezultacie 9 października został powołany Komitet Rady Ministrów do spraw Bezpieczeństwa Narodowego i Spraw Obronnych¹², który odegrał niesłychanie istotną rolę zwłaszcza w związku z agresją Rosji wobec Ukrainy, zarówno przed jej wybuchem (przygotowanie kraju, w tym dyslokacja dodatkowych oddziałów amerykańskich), jak i w jej trakcie (decyzje dotyczące wsparcia Ukrainy, zwłaszcza w zakresie sprzętu wojskowego). W pracach Komitetu uczestniczył Szef BBN jako przedstawiciel Prezydenta.

Jedną z rekomendacji SBN dotyczyła przygotowania ustaw o obrobie cywilnej oraz o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym, mających wdrożyć kluczowe zapisy Strategii. Podjęcie prac nad projektem ustawy o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym zostało zlecone podległym instytucjom przez Prezydenta Andrzeja Dudę i premiera Mateusza Morawieckiego już przy okazji zatwierdzania nowej Strategii.

¹² Zarządzenie nr 162 Prezesa Rady Ministrów z 9 października 2020 r. w sprawie Komitetu Rady Ministrów do spraw Bezpieczeństwa Narodowego i spraw Obronnych; Zarządzenie nr 53 Prezesa Rady Ministrów z 16 maja 2024 r. w sprawie Komitetu Rady Ministrów do spraw Bezpieczeństwa Narodowego.

Rekomendacje do ustawy o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym

Z inicjatywy Prezydenta Andrzeja Dudy Biuro Bezpieczeństwa Narodowego opracowało rekomendacje do ustawy o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym, które w czerwcu 2020 r. przekazano stronie rządowej. Wstępne prace koncepcyjne dotyczące obszaru zintegrowanego zarządzania bezpieczeństwem narodowym podjęto w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego w 2016 r. Na skutek przeglądu kolejnych obszarów prawnych oraz wykorzystania doświadczeń z odbytych ćwiczeń – zwłaszcza KRAJ-19 – łączących sferę cywilną i wojskową, stopniowo doprecyzowano zagadnienia wymagające zmian legislacyjnych, a także opracowano propozycję struktury uniwersalnego i zintegrowanego systemu zarządzania bezpieczeństwem narodowym. Jego założenia opierają się o dużą elastyczność, zwiększenie tempa reakcji na zagrożenia, budowanie świadomości sytuacyjnej, jak również bardziej efektywne wykorzystanie własnego potencjału na potrzeby bezpieczeństwa narodowego.

Wyniki tych prac zostały spożytkowane w pierwszej kolejności przy okazji prac nad nową Strategią Bezpieczeństwa Narodowego RP. Szereg zawartych w niej zapisów został następnie skonkretyzowany w przygotowanych na polecenie Prezydenta rekomendacjach do ustawy o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym. Ustawa zakładała porządkowanie istniejących rozwiązań, budowanie ponadresortowego mechanizmu koordynacji działań oraz uproszczenie obszaru planistycznego. Proponowane zmiany miały przełożyć się na bardziej elastyczną i szybszą reakcję instytucji państwa na różnorodne zagrożenia, zwiększenie przejrzystości i uproszczenie procedur oraz strukturalne powiązanie funkcjonujących równolegle podsystemów w obszarze bezpieczeństwa narodowego. Szczegółowe rekomendacje obejmowały np. doprecyzowanie niektórych kompetencji Prezydenta RP w sprawach bezpieczeństwa, m.in. poprzez rozwiniecie zadań Biura Bezpieczeństwa Narodowego, powołanie komitetu Rady Ministrów ds. bezpieczeństwa narodowego, rozszerzenie kompetencji Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego oraz

Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, zintegrowanie planowania cywilnego oraz obronnego, a także skoordynowanie krajowego modelu zarządzania kryzysowego z systemem reagowania kryzysowego NATO czy uporządkowanie hierarchii dokumentów strategicznych.

Zgodnie z deklaracją Prezydenta oraz premiera 1 czerwca 2020 r. powołano międzyresortowy zespół ds. opracowania projektu ustawy o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym, w którego pracach uczestniczył także Szef BBN lub jego przedstawiciele. Ponadto jednym z elementów zmian w systemie kierowania obroną państwa było powołanie przez Szefa BBN Dyżurnej Służby Operacyjnej (DSO) wykonującej zadania na potrzeby Prezydenta RP oraz BBN. Ta komórka zapewnia obecnie stały dyżur na potrzeby gotowości obronnej państwa, a także usprawniła system przepływu informacji oraz uruchamiania procedur dotyczących kompetencji Prezydenta RP w sytuacjach kryzysowych.

Mimo podjętych prac nie udało się jednak wypracować projektu ustawy o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym. Uważam, że warto do tych prac wrócić, by wreszcie uporządkować ten obszar problemowy i stworzyć jeden spójny system zarządzania bezpieczeństwem narodowym RP.

Polityka międzynarodowa Prezydenta: rola BBN, podział zadań wewnątrz KPRP, współpraca z BPM

Prezydent jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych odgrywa wiodącą rolę (z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z dualizmu władzy naczelnych organów RP) w systemie bezpieczeństwa kraju. Podobnie rzecz wygląda w wymiarze polityki zagranicznej. W praktyce działań międzynarodowych i reprezentowania Polski przez Prezydenta i rząd wykształcił się podział, zgodnie z którym Prezydent reprezentuje nasz kraj wobec państw posiadających przedstawiciela w postaci jego odpowiednika: prezydent USA, Francji czy Ukrainy. Wobec kluczowych organizacji międzynarodowych istnieje następujący podział: w Unii

Europejskiej Polskę reprezentuje Rząd, w NATO Prezydent¹³. Ponadto Prezydent Andrzej Duda pozostawał czołowym przedstawicielem naszego kraju w inicjatywach regionalnych, zwłaszcza takich, w których był jednym z głównych założycieli i animatorów, jak Inicjatywa Trójmorza czy Bukaresztańska Dziewiątka (B9).

Polityka zagraniczna prowadzona przez Prezydenta jest wykonywana w pierwszym rządzie przez Biuro Polityki Międzynarodowej (BPM). BBN pełnił wiodącą funkcję w obszarach związanych z bezpieczeństwem, takich jak przygotowanie i obsługa Prezydenta podczas szczytów NATO, spotkań B9 czy w relacjach z doradcami ds. bezpieczeństwa innych państw z USA na czele.

W okresie prezydentury Andrzeja Dudy ugruntowała się współpraca prezydenckich doradców ds. bezpieczeństwa w formacie bałtyckim – obejmującym Polskę, Litwę i Estonię. Zbudowane dzięki tym kontaktom relacje odegrały istotną rolę w uzgadnianiu wspólnych działań po agresji rosyjskiej przeciw Ukrainie.

Z inicjatywy BBN w 2017 r. wznowiono dwustronny dialog ekspercki w formule „okrągłego stołu” ds. bezpieczeństwa z partnerami z Niemiec. W 2018 r. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego zainicjowało podobną współpracę ze Szwecją. Obrady pierwszego polsko-szwedzkiego „okrągłego stołu” nt. polityki bezpieczeństwa zainaugurował Prezydent Andrzej Duda. Regularne spotkania ze stroną szwedzką okazały się istotne w kontekście późniejszych decyzji tego kraju o przystąpieniu do NATO. W 2020 r. nastąpiła inauguracja „okrągłego stołu” z Wielką Brytanią, a wcześniej wznowiona została po kilku latach przerwy współpraca w podobnej formule z partnerami z Francji.

Osobną inicjatywą było ustanowienie regularnego trójstronnego dialogu polsko-turecko-rumuńskiego na poziomie doradców prezydenckich ds. bezpieczeństwa, będącego uzupełnieniem trilogu na poziomie ministrów spraw zagranicznych.

Wymiana informacji i nawiązywane kontakty podczas spotkań w tych formatach okazywały się niezwykle użyteczne zarówno

¹³ W Rumunii, państwie o podobnym do naszego ustroju, Prezydent reprezentuje kraj zarówno w UE, jak i w NATO.

w odniesieniu do bilateralnych spotkań Prezydenta, jak i dla przygotowań naszych pozycji na kolejne szczyty NATO czy spotkań regionalnych (np. Bukaresztańskiej Dziewiątki), a wreszcie dla aktywności Prezydenta podczas wojny w Ukrainie.

Specjalne znaczenie miały relacje z doradcami ds. bezpieczeństwa Prezydentów USA. Przykładem współpracy w tym zakresie, wykraczającej poza ramy bilateralnych konsultacji, była uzgodniona z BBN inicjatywa Johna Boltona, ówczesnego doradcy ds. bezpieczeństwa prezydenta Donalda Trumpa, zorganizowania w Warszawie spotkania w gronie doradców ds. bezpieczeństwa narodowego USA, Polski, Ukrainy i Białorusi. Spotkanie odbyło się w siedzibie BBN 31 sierpnia 2019 r. z udziałem Johna Boltona, sekretarza Rady Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy Ołeksijewa Daniłowa, sekretarza Państwowej Rady Bezpieczeństwa Białorusi generała Stanisława Zasie oraz moim jako szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Spotkanie było próbą wciągnięcia Białorusi w bliższe relacje i współpracę w sprawach bezpieczeństwa w związku z sygnałami, które wydawał się wysyłać w tym czasie do Zachodu reżim prezydenta Łukaszenki. Bezpośrednim efektem narady okazała się moja wizyta w Brześciu na zaproszenie sekretarza Państwowej Rady Bezpieczeństwa Narodowego Białorusi generała Zasie. Jednak kontynuacja dialogu w formacie doradców prezydentów czterech państw została najpierw wstrzymana wskutek odwołania ze stanowiska Johna Boltona, a następnie całkowicie zaniechana w następnym roku wskutek sfałszowania wyborów prezydenckich na Białorusi i prześladowań demokratycznej opozycji w tym kraju.

Oczywiście kompetencje i aktywność BBN pokrywały się częściowo z kompetencjami BPM, stanowiąc źródło potencjalnych napięć. Jednak w ciągu siedmiu lat udawało mi się wypracować *modus vivendi* zarówno z pierwszym szefem BPM Krzysztofem Szczerskim, jak i jego następcą Jakubem Kumochem. W kluczowych sprawach dla polityki prowadzonej przez Prezydenta działaliśmy razem. Takim przykładem współdziałania BBN z BPM było wspólne spotkanie w Waszyngtonie między mną i ministrem Krzysztofem Szczerskim z ówczesnym doradcą prezydenta USA ds. bezpieczeństwa

narodowego Herbertem R. McMasterem w końcu kwietnia 2017 r. Głównym celem spotkania było przekonanie bliskiego współpracownika Donalda Trumpa do nakłonienia prezydenta USA do przyjęcia zaproszenia na drugi Szczyt Inicjatywy Trójmorza organizowany na początku lipca 2017 r. w Warszawie. Było to poniekąd spotkanie ostatniej szansy, ponieważ wcześniej otrzymaliśmy sygnał, że prezydent Trump nie przewiduje swojego udziału w szczycie. Podczas spotkania użyliśmy wcześniej przygotowanego argumentu, że obecność prezydenta Stanów Zjednoczonych na szczycie będzie niezwykle silnym sygnałem zaangażowania USA w rozwój regionu wobec dużej aktywności Chin w tym zakresie (inicjatywa 16+1). Reakcja McMastera była niezwykle pozytywna, obiecał szybką odpowiedź, co rzeczywiście nastąpiło w następnych dniach, i prezydent Trump zjawił się 7 lipca w Warszawie, czym przyczynił się do nadania Inicjatywie Trójmorza nowej, zdecydowanie większej dynamiki.

Prezydent jako najwyższy reprezentant Polski w NATO

Od samego początku pierwszej kadencji Prezydent Andrzej Duda wskazywał na potrzebę wzmocnienia potencjału odstraszania i obrony NATO, w pierwszym rządzie jako odpowiedzi na zagrożenia ze strony Rosji. W pierwszym roku prezydentury Andrzeja Dudy dodatkowym impulsem były przygotowania do Szczytu NATO w Warszawie, którego Prezydent był gospodarzem. Zaangażowanie Prezydenta w przygotowania do szczytu oznaczało spotkania z przywódcami kluczowych dla nas państw sojuszników, udział w międzynarodowych konferencjach, odbywanie szeregu konsultacji i narad krajowych z udziałem kierownictwa kraju. Jako szef BBN w przygotowaniu do Szczytu w Warszawie współpracowałem z MON i pozostawałem w permanentnym, bardzo dobrym kontakcie z ambasadorem Jackiem Najderem.

Te kilkanaście miesięcy poprzedzające Szczyt w Warszawie pozwoliło na zbudowanie wiodącej pozycji Prezydenta jako reprezentanta Polski w NATO zarówno wobec sojuszników, jak i w relacjach

z rządem RP. Wtedy też wykształciły się mechanizmy, które czyniły ośrodek prezydencki miejscem koordynacji polityki wobec NATO. Jednocześnie Biuro Bezpieczeństwa Narodowego zaczęło odgrywać wiodącą rolę w przygotowywaniu Prezydenta oraz prezydenckiej administracji do udziału w szczytach NATO. W tej perspektywie najistotniejszym elementem pozostawała współpraca z naszym przedstawicielstwem w Brukseli.

W latach następnych, zwłaszcza w obliczu narastającego zagrożenia rosyjskiego, a potem wojny w Ukrainie, najważniejsze konsultacje i ustalenia Prezydent przeprowadzał w gronie przedstawicieli rządu: Prezesa Rady Ministrów, Ministra Spraw Zagranicznych, Ministra Obrony Narodowej, ministra koordynatora Służb Specjalnych. Za organizację i plan tych spotkań odpowiadało Biuro Bezpieczeństwa Narodowego. Jako Szef BBN na co dzień pozostawałem w roboczych kontaktach z ministrem obrony narodowej Mariuszem Błaszczakiem i ambasadorem RP przy NATO Tomaszem Szatkowskim. Przed samymi szczytami najściślej współpracowałem z ambasadorem Szatkowskim, zwłaszcza w kwestiach związanych z przygotowaniem wystąpienia Prezydenta na sesji NATO (na ogół redagowaliśmy je we dwóch) czy ustalaniem naszej pozycji wobec treści sojuszniczych komunikatów ogłaszanych na zakończenie każdego ze szczytów.

Przygotowaniom do kolejnych szczytów NATO towarzyszyły moje indywidualne wizyty konsultacyjne w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli, także we wszystkich najważniejszych dowództwach sojuszniczych w Europie i Stanach Zjednoczonych. Na bieżąco utrzymywałem też kontakt z moimi odpowiednikami i partnerami w krajach sojuszniczych.

Szczyt NATO w Warszawie 8–9 lipca 2016 r. był wielkim sukcesem organizacyjnym i wizerunkowym Polski oraz Prezydenta Andrzeja Dudy jako najwyższego przedstawiciela naszego kraju, ale przede wszystkim okazał się przełomem w procesie wzmacniania wschodniej flanki Sojuszu. Podjęto wtedy decyzję o ustanowieniu wysuniętej wojskowej obecności sił sojuszniczych w Polsce i państwach bałtyckich. Oznaczało to zmianę paradygmatu bezpieczeństwa Europy Środkowo-Wschodniej, polegającego na uzupełnieniu idei szybkiego

wzmocnienia terytorium państw sojusznicznych, leżących na wschodniej flance przez ciągłą obecność Sojuszu „na miejscu”.

W trakcie kolejnych szczytów Sojuszu zapadały dalsze decyzje wzmacniające zdolności NATO do odpowiedzi na zagrożenia dla naszego regionu. Jako największy regionalny sojusznik Polska wniosła własny wkład wojskowy w te działania, skierowała kontyngenty wojskowe na Łotwę w ramach wysuniętej obecności NATO i do Rumunii w ramach dopasowanej obecności NATO oraz – rotacyjnie – uczestniczyła w ochronie przestrzeni powietrznej państw bałtyckich w ramach misji Baltic Air Policing. Dzięki temu potwierdzono, że Polska jest nie tylko „konsumentem” bezpieczeństwa, lecz także wnosi wkład w jego zapewnianie.

Podczas specjalnego spotkania w Brukseli 25 maja 2017 r. Prezydent apelował do europejskich sojuszników o zwiększenie nakładów obronnych i wzmocnienie potencjału militarnego, jako właściwej odpowiedzi na zagrożenie płynące ze strony Rosji. Polska podawana była wówczas za wzór, od lat przeznaczając ok. 2 proc. PKB na obronność. Spotkanie zakończyło się uzgodnieniem procesu wdrażania do 2024 r. zobowiązań w tym zakresie.

Na Szczycie NATO w Brukseli 11–12 lipca 2018 r. Prezydent Andrzej Duda zabiegał o kontynuowanie procesu adaptacji strategicznej. W podziękowaniu za skuteczną implementację postanowień szczytu w Warszawie podkreślał skalę wyzwań wciąż stojących przed Sojuszem. Wskazywał m.in. na znaczenie reformy Struktury Dowodzenia NATO oraz uaktualnienie wojskowej strategii wzmocnienia. Polska włączyła się także w amerykańską propozycję ustanowienia Inicjatywy Gotowości NATO, mającą na celu zwiększenie puli sił gotowych do natychmiastowego użycia.

W czasie tego szczytu prezydent Trump szczególnie mocno podniósł kwestię zwiększenia wydatków obronnych przez członków Sojuszu, a Polska w tym kontekście została przedstawiona jako wyjątkowo pozytywny przykład.

Rocznicowe spotkanie przywódców NATO w Londynie 3–4 grudnia 2019 r. stanowiło sygnał sojuszniczej jedności i solidarności, czego znaczenie wielokrotnie podkreślał Prezydent. W czasie szczytu

Prezydent Duda skutecznie zabiegał o polityczną akceptację zaktualizowanego planu obronnego dla Polski i państw bałtyckich (GRP), przełamując opór Turcji, która uzależniała przyjęcie planu od uwzględnienia przez NATO jej własnych interesów związanych z kwestią kurdyjską. Tutaj istotną rolę odegrały bezpośrednie relacje Prezydenta Andrzeja Dudy z prezydentem Recepem Erdoganem, zapoczątkowane jego wizytą w Warszawie w 2017 r., a utrwalone regularnymi relacjami na poziomie doradców ds. bezpieczeństwa w formule bilateralnej (moja wizyta w Ankarze w styczniu 2019 r.) i współpracy w ramach trójkąta polsko-rumuńsko-tureckiego.

Podczas spotkania w Londynie Prezydent zdecydował o zwiększeniu polskiego wkładu do Sojuszniczej Inicjatywy Gotowości o dwie eskadry samolotów F-16, co przesądziło o sukcesie całego projektu.

Z kolei Szczyt NATO w Brukseli 14 czerwca 2021 r. odbywał się z udziałem nowego prezydenta USA Joe Bidena, w cieniu nadciągającej agresji rosyjskiej przeciw Ukrainie, którą nowa administracja amerykańska początkowo zdawała się traktować z mniejszą uwagą niż wyzwanie chińskie. Ponadto prezydent Biden obejmował swój urząd w warunkach ostrej polaryzacji społeczeństwa amerykańskiego i momentami fizycznej wręcz konfrontacji ze zwolennikami swojego poprzednika Donalda Trumpa, z którym z kolei władze Polski, a w szczególności Prezydent Duda, mieli bardzo dobre relacje. To powodowało początkowy dystans (w porównaniu z poprzednikami) w relacjach polsko-amerykańskich. Oczywiście intencją Prezydenta Dudy było przełamanie impasu i stąd działania podległych mu struktur: Biura Polityki Międzynarodowej i Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Ich skutkiem była m.in. wideokonferencja z nowym doradcą ds. bezpieczeństwa narodowego prezydenta Bidena, Jake’iem Sullivanem, którą odbyłem 3 lutego 2021 r. wspólnie z szefem BPM Krzysztofem Szczerskim. Ostatecznie na Szczycie NATO w Brukseli na prośbę strony amerykańskiej doszło do spotkania Prezydenta Dudy z prezydentem Bidenem. Skutkiem bezpośredniej rozmowy obu prezydentów i osobistym sukcesem Prezydenta Dudy było nadanie nowej dynamiki współpracy z nową administracją naszego najważniejszego sojusznika, skierowanie jej większej uwagi na zagrożenie,

jakie stanowiła Rosja. Bezpośrednie spotkanie obu przywódców umożliwiło robocze kontakty na poziomie prezydenckich doradców. Przykładem była rozmowa telefoniczna z Sullivanem, którą odbyłem wspólnie z nowym szefem BPM Jakubem Kumochem na początku października 2021 r.

W następnym tygodniu, 7 października, odbyłem już w Brukseli bezpośrednie rozmowy z doradcą prezydenta Bidena, na marginesie spotkania narodowych doradców ds. bezpieczeństwa państw NATO. Wtedy to mieliśmy możliwość bardziej szczegółowego omówienia przygotowań i wariantów wspólnego reagowania wobec coraz bardziej prawdopodobnej agresji Rosji przeciw Ukrainie, a także znaczenia w tym kontekście grupy państw frontowych, czyli formatu Bukaresztańskiej Dziewiątki (B9).

Kolejne szczyty, wirtualny 25 lutego 2022 r., w Brukseli 24 marca 2022 r. i w Madrycie 29–30 czerwca 2022 r., odbywały się już w kontekście agresji rosyjskiej przeciw Ukrainie. Bardzo ważne były decyzje szczytu madryckiego: zaproszenie Szwecji i Finlandii do Sojuszu. W tym kontekście warto wspomnieć o regularnej współpracy ze Szwecją w formule strategicznego dialogu eksperckiego (poziom sekretarzy stanu, dyrektorów departamentów, ekspertów), zapoczątkowanej przez BBN w 2018 r. Towarzyszyła temu współpraca prezydenckich doradców ds. bezpieczeństwa w formacie bałtyckim (Litwy, Łotwy i Estonii). Na tym samym szczycie prezydent Biden ogłosił przeniesienie do Poznania wysuniętego dowództwa V Korpusu US Army z zadaniem koordynowania działania wszystkich jednostek amerykańskich rozmieszczonych na wschodniej flance NATO.

Osobną aktywnością BBN w związku z operacjami NATO było wspieranie Prezydenta w kwestii udziału Polski w działaniach ewakuacyjnych z Afganistanu w sierpniu 2021 r. BBN koordynował narady z rządem z tym związane, pozostawał w stałym kontakcie z Dowództwem Operacyjnym Sił Zbrojnych i naszą misją na lotnisku w Kabulu, kierowaną przez ambasadora Macieja Langa. To w kontakcie z tymi dwoma podmiotami BBN wypracował dla Prezydenta rekomendacje dotyczące zakończenia misji, czym przyczynił się do podjęcia przez niego, w dość dramatycznym momencie, decyzji

o ostatecznym wycofaniu się z Afganistanu, rozstrzygając różnice zdań w tym względzie.

Bukaresztańska Dziewiątka (B9) – wzmocnienie flanki wschodniej NATO i jej rola w relacjach USA

Jednym z istotnych elementów procesu wzmacniania wschodniej flanki NATO była aktywność Prezydenta w polityce regionalnej, w szczególności współpraca w ramach Bukaresztańskiej Dziewiątki (Polski, Bułgarii, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Rumunii, Słowacji i Węgier).

Formalna współpraca w ramach B9 została ustanowiona przez prezydentów Polski oraz Rumunii bezpośrednio przed Szczytem NATO w Warszawie w 2016 r. Jej celem było wzmocnienie głosu państw wschodniej flanki NATO oraz wypracowanie wspólnych decyzji przedstawianych następnie na sojuszniczym forum.

Prezydent Andrzej Duda w ścisłej współpracy z prezydentem Rumunii Klausem Iohannisem doprowadził do ukształtowania B9 jako forum poszukiwania inicjatyw służących zwiększeniu zaangażowania NATO w bezpieczeństwo regionu oraz wzmacniania solidarności wschodniej flanki NATO. Prezydenci byli współgospodarzami pierwszego spotkania B9 w Bukareszcie 4 listopada 2015 r., na którym skoordynowano stanowiska państw regionu przed Szczytem NATO w Warszawie w czerwcu 2016 r. Silny głos regionu w trakcie szczytu był jednym z elementów przesądzających o ustanowieniu wysuniętej wojskowej obecności NATO na flance wschodniej. Od 2016 r. spotkania B9 nabrały corocznego regularnego charakteru.

Uzupełnieniem współpracy prezydentów B9 było też uruchomienie cyklu spotkań doradców ds. bezpieczeństwa państw „dziewiątki”. Pierwsze z nich jako Szef BBN zorganizowałem w Polsce 2 marca 2016 r.

Jeśli chodzi o znaczenie B9 w relacjach z USA, to przez całą pierwszą kadencję prezydentury Donalda Trumpa Format Bukaresztańskiej Dziewiątki pozostawał na dalszym planie w stosunku do

Inicjatywy Trójmorza. Znaczenie B9 wzrosło w czasach administracji Joe Bidena z dwóch powodów. Początkowo można było odnieść wrażenie, że nowa administracja amerykańska jest zainteresowana raczej szukaniem innej, różniącej jej od poprzedników formuły współpracy i obecności USA na wschodniej flance NATO i UE. Takie wnioski można było wyciągnąć z pierwszej rozmowy telefonicznej, którą odbyłem na początku lutego 2021 r. wspólnie z Krzysztofem Szczerskim z nowym doradcą ds. bezpieczeństwa narodowego prezydenta Bidena, Jake’iem Sullivanem. W jej trakcie przedstawiłem znaczenie B9 dla budowy bezpieczeństwa zarówno regionalnego, jak i w wymiarze całego kontynentu.

Skutkiem zainteresowania nowej administracji waszyngtońskiej tym formatem było uczestnictwo prezydenta Bidena w formule wideo w Szczycie B9 w Bukareszcie w maju tego samego roku (uczestniczył w nim też Sekretarz Generalny NATO Jens Stoltenberg).

Od jesieni 2021 r. w związku z narastającym prawdopodobieństwem agresji rosyjskiej przeciw Ukrainie zarówno kontakty bilateralne polsko-amerykańskie, jak i w formule USA+B9 stały się bardziej intensywne na szczeblu głów państw, a także na poziomie ich doradców ds. bezpieczeństwa. Kwestia znaczenia współpracy USA–B9 była szczegółowo omawiana przeze mnie z Jake’iem Sullivanem 7 października 2021 r. na marginesie spotkania doradców ds. bezpieczeństwa państw NATO w Brukseli.

Począwszy od telefonicznych konsultacji prezydenta Bidena z B9 w dniach poprzedzających atak Rosji na Ukrainę, 9 grudnia 2021 r.¹⁴, Bukaresztańska Dziewiątka stała się platformą bieżących konsultacji prezydenta USA z szefami państw regionu, a oprócz tego Polska i Rumunia jako państwa wiodące były dopraszane do innych formatów konsultacyjnych (USA+G7+UE+NATO).

Obecnie z jednej strony możemy obserwować różnice wewnątrz Dziewiątki wobec angażowania się w pomoc Ukrainie (Węgry i Słowacja), z drugiej zaś inicjatywy na rzecz rozszerzenia formatu,

¹⁴ Nastąpiło to zaraz po telefonicznym kontakcie Bidena z przywódcami Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec i Włoch, co wywołało zaniepokojenie i rozczarowanie ze strony państw wschodniej Europy i spowodowało, że prezydent USA zdecydował się na konsultacje również i z B9.

o czym świadczy udział państw nordyckich na ostatnim szczycie B9 w Wilnie. Niezależnie od ostatecznego kształtu i dalszego znaczenia B9 (czy B9+) w przyszłości nie zmienia to faktu, że odegrał on niezwykle istotną rolę zwłaszcza przez pierwsze dwa lata wojny w Ukrainie.

Agresja Rosji przeciw Ukrainie

Informacje na temat zaangażowania się BBN we wsparcie Prezydenta w jego aktywności wobec agresji rosyjskiej przeciw Ukrainie, z uwagi na ciągle dziejący się konflikt, siłą rzeczy mogą być przedstawione w ograniczony sposób. Przekonanie o nadchodzącym ataku Moskwy od lata 2021 r. było budowane na podstawie meldunków służb wywiadowczych własnych i sojuszniczych. Informacje z tym związane przekazywane były również w rozmowach z wysokimi przedstawicielami państw NATO, tak jak to miało miejsce podczas moich rozmów z Jake’iem Sullivanem podczas spotkania w Brukseli 7 października 2021 r.

Jesienią 2021 r. podstawową sprawą było przygotowanie wsparcia sojuszniczego na wypadek wybuchu wojny. W pierwszym rządzie chodziło tu o stworzenie warunków do przerzutu i obecności wojsk amerykańskich wspomagających reakcje państwa polskiego w momencie rozpoczęcia działań rosyjskich przeciw Kijowowi. Przy czym gotowość do reagowania uwzględniać musiała różne scenariusze przyszłych zdarzeń. Tu ciężar przygotowań spoczywał na Ministerstwie Obrony kierowanym przez ministra Błaszczaka i przedstawicielach Sił Zbrojnych działających w kontakcie z Pentagonem i wojskowymi wysłannikami US Army w Polsce. W celu zapewnienia Prezydentowi bieżącej informacji do udziału w dokonywanych przygotowaniach został przeze mnie oddelegowany ówczesny Dyrektor Departamentu Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi generał Dariusz Łukowski. W tym okresie jeszcze jesienią 2021 r. dokonano wyboru lotniska w Rzeszowie – Jasionce¹⁵ – jako miejsca

¹⁵ Inicjatywa wyszła od MON, zgodnie z intencją rządu realizowaną przez ministra Błaszczaka, aby powodować obecność amerykańską możliwie blisko naszej wschodniej granicy.

potencjalnego przerzutu żołnierzy amerykańskich, co nastąpiło na początku lutego 2022 r., tuż przed atakiem rosyjskim na Ukrainę. W sumie Amerykanie przerzucili na teren południowo-wschodniej Polski 5 tys. żołnierzy z 82 Dywizji Powietrznodesantowej, a w następnych tygodniach Rzeszów w naturalny sposób stał się hubem dla pomocy wojskowej udzielanej Ukrainie.

Również jesienią 2021 r. BBN we współpracy z minister Małgorzatą Paprocką, odpowiedzialną w Kancelarii Prezydenta za sprawy prawno-ustrojowe, dokonał przeglądu aktów prawnych pod kątem działań, jakie państwo polskie musiałoby podjąć w zależności od rozwoju sytuacji.

W tym czasie główny ciężar relacji ze stroną ukraińską spoczywał na BPM, z Jakubem Kumochem na czele. BPM organizowało grudniowe spotkanie prezydentów Polski i Ukrainy w Wiśle i wizytę Prezydenta Dudy wspólnie z prezydentem Litwy w Kijowie tuż przed atakiem rosyjskim. Zarówno przed atakiem rosyjskim, jak i w następnych miesiącach Biuro Bezpieczeństwa Narodowego i Biuro Polityki Międzynarodowej były głównymi strukturami obsługującymi działania Prezydenta. Oczywiście aktywności moje jako szefa BBN i Jakuba Kumocha kierującego BPM w wielu przypadkach zachodziły na siebie i stąd często występowaliśmy razem w delegacjach Prezydenta czy osobnych spotkaniach bez jego udziału.

Jednak istniał pewien podział zadań. BPM było wiodące dla kontaktów ze stroną ukraińską, a w relacjach krajowych dla kontaktów z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Z kolei Biuro Bezpieczeństwa Narodowego koordynowało kwestie naszej współpracy i kontaktów w ramach NATO, a w relacjach krajowych byłem pierwszą osobą Prezydenta do spraw kontaktów z Ministrem Obrony Narodowej czy Ministrem Koordynatorem Służb Specjalnych, a także łącznikiem między Prezydentem a rządem m.in. poprzez uczestnictwo zarówno w naradach organizowanych przez Prezydenta, jak i w posiedzeniach Komitetu Rady Ministrów do spraw Bezpieczeństwa Narodowego i spraw Obronnych.

BBN pozostawało natomiast w permanentnym kontakcie z Radą Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy z sekretarzem Ołeksijem

Daniłowem na czele. Jednocześnie utrzymywałem stały kontakt z Jensem Plötnerem, doradcą Kanclerza Olafa Scholtza ds. międzynarodowych i bezpieczeństwa, i Emmanuelem Bonne, doradcą Prezydenta Emmanuela Macrona, co miało znaczenie zwłaszcza w kontekście przygotowań do spotkania Trójkąta Weimarskiego. Spotkanie odbyło się 8 lutego 2022 r. w Berlinie, a Prezydentowi towarzyszyły trzy osoby: ja jako Szef BBN, Szef BPM Jakub Kumoch i sekretarz stanu w MSZ Szymon Szykowski vel Sęk. Było to pierwsze od 2011 r. spotkanie na tak wysokim szczeblu i miało bardzo dynamiczny charakter.

Przywódcy Niemiec i Francji dążyli do uzyskania akceptacji przez stronę polską komunikatu końcowego w duchu niekorzystnych dla Ukrainy porozumień mińskich, żyrowanych przez Berlin i Paryż, a które właśnie okazywały się całkowicie bezużyteczne wobec nadciągających wydarzeń. Prezydent Andrzej Duda zachował zdecydowane stanowisko wspierające racje Ukrainy i ostateczny wspólny komunikat został uzgodniony po konsultacjach telefonicznych ze stroną ukraińską, przeprowadzonych przez doradców prezydentów Francji i Polski: Kumocha i Bonne’a.

Przebieg Szczytu Trójkąta Weimarskiego w Berlinie potwierdził, że postawa Niemiec i Francji jako czołowych państw UE nie będzie decydująca dla przebiegu wydarzeń w następnych tygodniach. Tutaj najważniejszymi okazały się zdolność państwa ukraińskiego do samodzielnego odparcia ataku rosyjskiego w pierwszych dniach wojny, a zaraz potem reakcja Stanów Zjednoczonych i Polski udzielającej, jako państwo frontowe, bezwarunkowej pomocy Ukrainie w każdym (również wojskowym) wymiarze, przy jednoczesnym zaangażowaniu władz państwa i spontanicznej akcji setek tysięcy Polaków. W pierwszych tygodniach wojny istotne okazało się również niezwykle silne zaangażowanie Wielkiej Brytanii. Jako Szef BBN zarówno przed atakiem rosyjskim na Ukrainę, jak i w pierwszych tygodniach wojny pozostawałem w stałym kontakcie z doradcą premiera Wielkiej Brytanii Stephenem Lovegrovem.

Zaangażowanie Polski odegrało decydującą rolę dla przebiegu wojny, zwłaszcza w pierwszym półroczu jej trwania. Najważniejsza

była decyzja o przyjęciu wojsk sojuszniczych i utworzeniu na naszym terytorium hubu, umożliwiającego stały przerzut prawie całej pomocy wojskowej Zachodu dla Ukrainy. Drugą była decyzja o przekazaniu walczącej Ukrainie w pierwszych miesiącach agresji prawie 300 czołgów i innych pojazdów stanowiących wyposażenie dla dwóch brygad pancernych. Byliśmy pierwszymi udzielającymi pomocy w postaci ciężkiego uzbrojenia w tak dużej skali, w trudnym momencie walk Ukraińców z najeźdźcą rosyjskim, podczas gdy w tym samym czasie inne państwa, łącznie z USA, zachowywały powściągliwość i przekazały Kijowowi tylko lekki sprzęt wojskowy w obawie przed eskalacją ze strony Moskwy.

Decyzje w tych sprawach wypracowywał i podejmował rząd (w wypadku organizacji hubu w Rzeszowie w porozumieniu z Amerykanami). Kwestie bieżącej pomocy Ukrainie, zapewnienia bezpieczeństwa w kraju również przed działaniami hybrydowymi, a także wojskowej współpracy sojuszniczej były omawiane przez istniejący od jesieni 2020 r. (dzięki wnioskowi wynikającym z podpisanej przez Prezydenta SBN) Komitet Rady Ministrów do spraw Bezpieczeństwa Narodowego i spraw Obronnych, kierowany kolejno przez wicepremiera Jarosława Kaczyńskiego, a następnie ministra obrony Mariusza Błaszczaka. Uczestniczyłem w tych obradach jako przedstawiciel Prezydenta.

Równolegle odbywały się narady zwoływane przez Prezydenta i organizowane przez BBN. Te z kolei, obok wymiany informacji z rządem, służyły koordynacji i określaniu strategii działań kierownictwa państwa, zwłaszcza w odniesieniu do polityki zagranicznej, w której Prezydent odgrywał wiodącą rolę. W tym wypadku międzynarodową pozycję głowy państwa budowały jego rola w kontaktach z Ukrainą dzięki osobistym relacjom z prezydentem Ukrainy Wołodymyrem Zełenskim oraz duża popularność wśród samych Ukraińców, poczynając od pierwszej od wybuchu wojny wizyty Prezydenta w Kijowie 13 kwietnia 2022 r. (za organizację i koordynację wyjazdów odpowiadał BBN).

Kluczowe znaczenie miały też relacje z prezydentem Stanów Zjednoczonych Joe Bidenem. Prezydent Duda od samego początku

zabiegał o wsparcie dla Ukrainy, zwłaszcza dla zniesienia ograniczeń w zakresie dostaw rodzajów broni. Tę kwestię poruszał wielokrotnie w rozmowach telefonicznych z prezydentem Bidenem przy silnym wsparciu ze strony ówczesnego premiera Wielkiej Brytanii Borisa Johnsona, z którym rozmawiał bezpośrednio w Londynie 7 kwietnia 2022 r. Zmiana postawy w odniesieniu do dostaw ciężkiej broni, rakiet i lotnictwa ze strony USA nastąpiła po wizycie prezydenta Bidena w Polsce 25–26 marca w Rzeszowie i Warszawie, a także po bezpośrednich rozmowach z Prezydentem Dudą.

Swoją determinacją i działaniami Polska wywierała z jednej strony presję na swoich sojuszników, z drugiej zaś narażała się na ryzyko odwetu ze strony Rosji. Kwestia zabezpieczenia naszego kraju przed taką ewentualnością, z uwzględnieniem scenariuszy odpowiedzi w razie ataku, była przedmiotem narad wewnętrznych zwoływanych przez Prezydenta, a także w ramach Komitetu Bezpieczeństwa. Stała się też przedmiotem rozmów Prezydenta Dudy z sojusznikami, zwłaszcza z prezydentem USA, a także moich, bardziej szczegółowych rozmów z Jakiem Sullivanem (telefonicznych i bezpośrednich: podczas wizyty prezydenta Bidena w Polsce w marcu 2022 r., a później podczas mojej wizyty w Waszyngtonie 3–4 sierpnia) i przedstawicielami Pentagonu oraz w roboczym kontakcie z ambasadorem USA w Warszawie Markiem Brzezińskim.

Podsumowanie

Ustrojowe ograniczenia narzucane Prezydentowi nie zmieniają faktu, że jest on najwyższym przedstawicielem państwa w relacjach międzynarodowych, zwierzchnikiem sił zbrojnych, a dzięki bezpośrednim wyborom posiada najsilniejszy mandat do pełnienia swojego urzędu spośród wszystkich polityków sprawujących władzę w Polsce. Ma to kluczowe znaczenie zwłaszcza w momentach kryzysowych dla państwa: przesilenia politycznego wewnątrz kraju czy zagrożenia zewnętrznego. Dobitnie pokazały to pierwsze miesiące agresji rosyjskiej przeciw Ukrainie.

Ograniczenia Prezydenta odnośnie do bieżącego kierowania państwem są niewspółmiernie duże w stosunku do jego formalnej, a w sytuacjach kryzysowych realnej roli głowy państwa, obdarzonej mandatem otrzymanym bezpośrednio od milionów obywateli. Jego kompetencje pozwalają jedynie na wywieranie wpływu na rząd bez możliwości bezpośredniego sprawowania władzy, co w sytuacjach kryzysowych niesie ze sobą ryzyko wielkiego spowolnienia, a w skrajnych przypadkach – paraliżu procesu kierowania państwem w sytuacji zagrożenia.

Rozwiązaniem byłoby albo wprowadzenie systemu kanclerskiego, albo prezydenckiego lub półprezydenckiego, w którym prezydent wyznaczałby niektórych ministrów, zwłaszcza Obrony i Spraw Zagranicznych. Każda z tych zmian wymagałaby zmiany konstytucji, co na dzień dzisiejszy wydaje się mało prawdopodobne.

W tej sytuacji w większości wypadków Prezydent uczestniczy w kierowaniu państwem za pomocą pośrednich środków, z groźbą blokady w tle jako ostatecznym argumentem. Dlatego też istotne staje się budowanie sprawnych kanałów komunikacji na linii Prezydent–rząd na różnych poziomach, a także wypracowywaniu procedur podejmowania decyzji z udziałem Prezydenta, czemu służyło m.in. przeprowadzenie ćwiczenia KRAJ. Oczywiście o współpracę jest łatwiej w sytuacji, gdy Prezydent i rząd wywodzą się z jednego środowiska politycznego.

Z takim stanem mieliśmy do czynienia przez osiem lat obu kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy, co nie oznaczało, że spory, a nawet konflikty, nie miały miejsca. Jednocześnie musimy pamiętać, że prezydentura Andrzeja Dudy, zwłaszcza pod koniec pierwszej i przez całą drugą kadencję, w związku z zagrożeniami, jakie się pojawiły, wymagała od Prezydenta bezpośredniego zaangażowania w podejmowanie decyzji dotyczących bezpieczeństwa kraju w stopniu nieporównywalnie większym, niż czynili to jego poprzednicy.

Wyzwania, takie jak pandemia COVID-19, ewakuacja i zaangażowanie naszych żołnierzy w Afganistanie, wojna hybrydowa na granicy z Białorusią i wreszcie kierowanie państwem wobec agresji rosyjskiej przeciw Ukrainie, wymagały ścisłej koordynacji działań Prezydenta i rządu.

W czasie pierwszej kadencji Prezydenta Dudy dzięki wspólnemu wysiłkowi udało się wypracować mechanizmy współdziałania z rządem, co mimo pewnych słabości systemu kierowania państwem pozwoliło w sprawny sposób stawiać czoła kolejnym zagrożeniom, z którymi mamy do czynienia od ponad pięciu lat.

Copyright (c) 2025 Paweł Soloch.

✉ pawel.soloch@msz.gov.pl

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208628

GŁÓWNE WEKTORY POLITYKI ZAGRANICZNEJ PREZYDENTA ANDRZEJA DUDY

THE MAIN DIRECTIONS OF PRESIDENT ANDRZEJ DUDA'S FOREIGN POLICY

Arkady Rzegocki

Abstrakt: Celem artykułu jest analiza kierunków, priorytetów i narzędzi polityki zagranicznej prowadzonej przez Prezydenta Andrzeja Dudę w latach 2015–2025. Autor podejmuje próbę oceny aktywności międzynarodowej głowy państwa w świetle konstytucyjnych kompetencji oraz praktyki ustrojowej. Szczególna uwaga została poświęcona relacjom transatlantyckim, polityce bezpieczeństwa (w tym współpracy w ramach NATO oraz inicjatywom regionalnym, takim jak Trójmorze), a także stosunkom z Ukrainą w kontekście rosyjskiej agresji. Artykuł wskazuje na rosnącą personalizację polityki zagranicznej i jej silne związki z agendą bezpieczeństwa, przy jednoczesnym ograniczonym wpływie Prezydenta na strategiczne decyzje unijne. Analizę oparto o przemówienia, wywiady, dokumenty rządowe oraz literaturę przedmiotu, a także o wybrane przykłady aktywności dyplomatycznej Prezydenta. Zasadniczą tezą artykułu jest stwierdzenie, że Prezydent Duda konsekwentnie promował atlantycki i bezpieczeństwocentryczny model polityki zagranicznej, przy jednoczesnym wzmacnianiu powiązań regionalnych oraz zwiększonej aktywności na dotychczas marginalnych kierunkach – przede wszystkim w Azji, Afryce oraz Ameryce Południowej.

Słowa kluczowe: Andrzej Duda, polityka zagraniczna, wektory polityki zagranicznej, prezydentura, bezpieczeństwo narodowe, stosunki międzynarodowe, NATO, Unia Europejska, Trójmorze, dyplomacja prezydencka

Abstract: The article analyzes the foreign policy of President Andrzej Duda between 2015 and 2025, focusing on its main directions and priorities. Particular attention is given to relations with the United States, cooperation within NATO, the Three Seas Initiative, and support for Ukraine following Russian aggression. The author highlights the dominance of security-related themes and the limited influence of the president on EU policy. President Duda is portrayed as an active promoter of the transatlantic dimension of Polish foreign policy. Special emphasis is placed on regional initiatives, especially the Three Seas Initiative, which has become one of the key instruments of Poland's foreign policy. This initiative has contributed to strengthening cooperation in Central and Eastern Europe and increasing infrastructural and energy independence. In parallel, the article discusses the opening of new strategic directions in Asia, Africa, and South America, which represents an attempt to diversify international partnerships and enhance Poland's global standing. Despite the dominance of security issues and strong transatlantic ties, President Duda has

sought to pursue an active and multi-directional diplomacy. The article is based on an analysis of official documents, speeches, and diplomatic practice, and its central thesis is that Poland has consistently worked to position itself as a regional leader with growing global ambitions.

Keywords: Andrzej Duda, foreign policy, foreign policy vectors presidency, national security, international relations, NATO, European Union, Three Seas Initiative, presidential diplomacy

Dyplomacja pozostaje jednym z najważniejszych instrumentów polityki zagranicznej państwa. Z kolei kluczowym zadaniem polityki zagranicznej jest realizacja racji stanu państwa, a więc dbanie o fundamentalne interesy wspólnoty politycznej koniecznej do jej przetrwania i rozwoju¹. Polityka zagraniczna jest więc także jednym z najistotniejszych instrumentów zapewniających państwu i jego obywatelom bezpieczeństwo.

Dwie kadencje prezydentury Andrzeja Dudy charakteryzowały się jego ponadprzeciętną aktywnością dyplomatyczną, która z jednej strony kontynuowała ważniejsze kierunki polskiej polityki, ale znacznie częściej je twórczo rozwijała, a nawet zapoczątkowała nowe obszary aktywności. Prezydent Andrzej Duda był jedną z najaktywniejszych głów państw na arenie międzynarodowej oraz najbardziej aktywnym w polityce zagranicznej polskim prezydentem po 1989 r. Można to mierzyć liczbą wizyt zagranicznych, spotkań międzynarodowych, ale przede wszystkim licznymi inicjatywami o charakterze międzypaństwowym.

Aktywności prezydenta i realizacji jego zamierzeń mocno sprzyjała bliska współpraca z rządem najpierw premier Beaty Szydło, a następnie Mateusza Morawieckiego, a co za tym idzie – także bliskie współdziałanie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i podległymi mu placówkami. Istotne trudności w realizacji polityki zagranicznej Prezydenta mogliśmy zaobserwować w latach koabitacji w 2015 r.,

¹ Więcej o racji stanu w: A. Rzegocki, *Racja stanu a polska tradycja myślenia o polityce*, OMP, Kraków 2008.

a także po 2023 r., gdy rząd kołacji powstałej w wyniku wyborów z 15 października 2023 r. zaczął koncentrować się na utrudnianiu działań głowy państwa także na arenie międzynarodowej².

Polityka zagraniczna Prezydenta Andrzeja Dudy, prowadzona przez dekadę od objęcia urzędu w 2015 r., charakteryzowała się konsekwentnym dążeniem do wzmocnienia pozycji Polski na arenie międzynarodowej, ze szczególnym naciskiem na bezpieczeństwo narodowe, współpracę transatlantycką oraz integrację regionalną. Jego działania dyplomatyczne odzwierciedlały próby łączenia tradycyjnych sojuszy z nowymi inicjatywami współpracy międzynarodowej.

Wzmacnianie bezpieczeństwa narodowego i współpraca z NATO

Od początku swojej prezydentury Andrzej Duda postawił kwestię bezpieczeństwa narodowego na czołowym miejscu swojej agendy politycznej. W obliczu rosnącego zagrożenia ze strony Rosji, destabilizacji na wschodniej flance NATO oraz nowych wyzwań hybrydowych i technologicznych Prezydent Duda konsekwentnie zabiegał o wzmacnianie polskich sił zbrojnych, modernizację armii oraz pogłębianie współpracy sojuszniczej – przede wszystkim w ramach NATO i dwustronnych relacji z USA.

W ciągu ostatnich lat Polska przekształciła się z państwa korzystającego z gwarancji bezpieczeństwa i zmniejszającego swoją armię w aktywny filar kolektywnej obrony Sojuszu Północnoatlantyckiego. Prezydent Duda był jednym z głównych orędowników stałej obecności wojsk NATO na wschodniej flance – postulując ją m.in. na

² Przykładem może być pomijanie Prezydenta Andrzeja Dudy w procedurze odwoływania i mianowania ambasadorów, w wyniku czego ponad 70 proc. polskich placówek od końca lipca 2023 r. nie było kierowane przez ambasadorów pełnomocnych i nadzwyczajnych, podobnie podczas polskiej prezydencji w UE w 2025 r. tylko sześć placówek było kierowanych przez ambasadorów (na 27 członków UE). Inny przykład to brak szczytu UE-USA, który miał się odbyć w Polsce podczas polskiej prezydencji, gdyż – jak donosiły media – gospodarzem byłaby głowa państwa polskiego. Rząd, w tym minister Radosław Sikorski, także dystansował się od szczytu Trójmorza organizowanego przez Prezydenta RP w kwietniu 2025 r.

szczytach w Warszawie (2016), Brukseli (2018), Londynie (2019) i Madrycie (2022)³.

Prezydent Andrzej Duda od początku prezydentury konsekwentnie dążył do wzmocnienia odstraszania i obrony NATO na wschodniej flance. Jego działania przyczyniły się do historycznych decyzji podjętych podczas szczytów NATO⁴, np.:

- Warszawa 2016 – przełomowy szczyt, podczas którego dzięki zabiegom Polski podjęto decyzję o rozmieszczeniu batalionowych grup bojowych NATO (*enhanced Forward Presence*, eFP) w Polsce, na Litwie, Łotwie i w Estonii; zapadła także decyzja o rozbudowie infrastruktury wojskowej w Polsce.
- Bruksela 2018 i 2021 – Andrzej Duda aktywnie zabiegał o dalsze zwiększenie sił NATO w regionie, podkreślając konieczność adaptacji Sojuszu do zagrożeń ze strony Rosji.
- Londyn 2019 – Prezydent akcentował konieczność wzmocnienia odporności na zagrożenia hybrydowe i cyberataki oraz większe zaangażowanie sojuszników w regionie.
- Madryt 2022 – w nowej Koncepcji Strategicznej NATO Rosja została uznana za zagrożenie dla pokoju; Polska zabiegała o ustanowienie w Polsce trwałych struktur dowodzenia USA i NATO.
- Wilno 2023 – Polska i inne państwa wschodniej flanki popierały decyzję o utworzeniu tzw. regionalnych planów obronnych oraz zwiększeniu liczby wojsk w gotowości do 300 000⁵.

Prezydent Duda wielokrotnie podkreślał, że obecność wojskowa USA i NATO jest najlepszym gwarantem bezpieczeństwa, odstraszania i stabilizacji w Europie Środkowo-Wschodniej. Dzięki jego

³ Por.: J. Deren, *Warszawski Szczyt NATO projekcją sojuszniczego bezpieczeństwa*, w: „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2016, t. 10, nr 1; W. Lorenz, *Szczyt strategicznej adaptacji NATO*, „Biuletyn PISM” 2015, nr 56 (1293), https://pism.pl/publikacje/2016___Szczyt_strategicznej_adaptacji_NATO (dostęp: 8 lipca 2025 r.); M. Menkiszak, P. Żochowski, *Rosja wobec szczytu NATO w Warszawie*, „Analizy OSW”, 13 lipca 2016 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-07-13/rosja-wobec-szczytu-nato-w-warszawie> (dostęp: 7 lipca 2025 r.).

⁴ Szczegółowe informacje na temat szczytów są dostępne na oficjalnej stronie Prezydenta RP.

⁵ *Szczyt NATO: Ważne decyzje dla wschodniej flanki Sojuszu*, 11 lipca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-podsumowal-szczyt-nato,89054> (dostęp: 7 lipca 2025 r.).

staraniom udało się m.in. rozmieścić wielonarodowe batalionowe grupy bojowe NATO w Polsce w ramach eFP, utworzyć w Poznaniu Wysunięte Dowództwo V Korpusu Armii USA – pierwsze tego typu dowództwo amerykańskie w Europie Środkowo-Wschodniej, zwiększyć obecność żołnierzy USA w Polsce do ponad 10 000, z infrastrukturą wspierającą działania operacyjne, oraz doprowadzić do obecności wojsk NATO także w innych państwach wschodniej flanki NATO⁶. Warto podkreślić, że Andrzej Duda zawsze postrzegał bezpieczeństwo Polski w kontekście bezpieczeństwa naszych sąsiadów, a szczególnie całej wschodniej flanki NATO, czego znakomitym wyrazem była aktywność w ramach Bukaresztańskiej Dziewiątki – B9.

Prezydent Duda nie tylko apelował o solidarność sojuszniczą, lecz także konsekwentnie wspierał zwiększanie krajowych zdolności obronnych. Za jego prezydentury Polska podniosła wydatki na obronność do 4,7 proc. PKB, co jest najwyższym poziomem w NATO, przyjęła Ustawę o obronie Ojczyzny, która zakłada m.in. powiększenie liczby żołnierzy do 300 tys. i znaczące inwestycje w infrastrukturę obronną, dokonała zakupu nowoczesnego uzbrojenia, m.in. myśliwców F-35, systemów rakietowych HIMARS, baterii Patriot, czołgów Abrams i K2, haubic K9 oraz dronów bojowych⁷. Prezydent wielokrotnie podkreślał, że silna Polska to wiarygodny partner NATO, a modernizacja sił zbrojnych to inwestycja w pokój.

W 2023 r. Prezydent Duda w wywiadach dla zachodnich mediów zasugerował, że Polska jest gotowa rozważyć udział w programie

⁶ M. Sobczak, *Polska w NATO – bezpieczeństwo i obecność wojsk USA*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2022, nr 1 (34), s. 45–60; *Prezydent Duda: obecność amerykańskich wojsk umacnia bardzo silnie nasze bezpieczeństwo*, Polska Agencja Prasowa, 18 maja 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/prezydent-duda-obecnosc-amerykanskich-wojsk-umacnia-bardzo-silnie-nasze-bezpieczenstwo> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).

⁷ J. Ciślak, *Rekordowe zakupy broni w 2023 roku. MON wyda 100 mld zł*, Defence24, 28 października 2022 r., <https://defence24.pl/polityka-obronna/rekordowe-zakupy-broni-w-2023-roku-mon-wyda-100-mld-zl-relacja> (dostęp: 8 lipca 2025 r.); K. Kostrzewa, J. Borowski, *Kolejne armatohaubice K9 i koreańskie czołgi K2 już w Polsce*, Polska Agencja Prasowa, 22 marca 2023 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1551465%2Ckolejne-armatohaubice-k9-i-koreanskie-czolgi-k2-juz-w-polsce.html> (dostęp: 8 lipca 2025 r.); M. Chwistek, *Gigantyczne zakupy polskiej armii. Jaki sprzęt kupiliśmy w ostatnich latach?*, Komputer Świat, 15 sierpnia 2023 r., <https://www.komputerswiat.pl/artykuly/redakcyjne/gigantyczne-zakupy-polskiej-armii-jaki-sprzet-kupilismy-w-ostatnich-latach/1bde7ff> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).

nuclear sharing NATO, czyli rozmieszczeniu amerykańskiej broni jądrowej na jej terytorium – na wzór Niemiec czy Belgii⁸. Choć decyzja nie została formalnie podjęta, deklaracja miała silny wymiar strategiczny i psychologiczny – była sygnałem odstrasżającym wobec Rosji i dowodem pełnego zaufania do sojuszu z USA.

Prezydent Duda aktywnie uczestniczył we wszystkich szczytach NATO, regularnie spotykał się z sekretarzem generalnym Sojuszu, a także inicjował spotkania prezydentów państw wschodniej flanki, m.in. w ramach Bukareszteńskiej Dziewiątki (B9). Celem tych działań było: wzmocnienie głosu regionu Europy Środkowo-Wschodniej w NATO, koordynacja stanowisk wobec zagrożeń hybrydowych i konwencjonalnych, budowanie solidarności i przygotowanie wspólnych propozycji dla całego Sojuszu. To m.in. dzięki działalności Prezydenta Andrzeja Dudy w ostatnich latach Polska z państwa biorcy bezpieczeństwa stała się jednym z filarów NATO, z armią porównywaną do najsilniejszych w Europie, *de facto* eksporterem bezpieczeństwa.

Agresja Rosji na Ukrainę w 2022 r. stała się momentem przełomowym dla całej architektury bezpieczeństwa w Europie. Prezydent Duda jeszcze przed rozpoczęciem pełnoskalowej wojny prowadził bardzo aktywną politykę, m.in. realizując spotkania na najwyższym szczeblu niemal codziennie, a czasem nawet dwa razy w ciągu jednego dnia. Dlatego też od samego początku pełnoskalowej agresji Rosji Prezydent Polski stanął na czele międzynarodowych apeli o wsparcie dla Ukrainy – militarne, polityczne i finansowe, zabiegał o zwiększenie obecności NATO w Polsce i regionie, wspierał Ukrainę na forum Sojuszu, podkreślał, że „broni ona nie tylko swojego terytorium, ale całego demokratycznego porządku”. Wyjątkowa aktywność dyplomatyczna Prezydenta Andrzeja Dudy, premiera Mateusza Morawieckiego, ministra spraw zagranicznych Zbigniewa Raua w 2022 r. doprowadziły do jednoznacznego poparcia państw Zachodu dla Ukrainy, a także wymusiły realną pomoc wielu państw europejskich i pozaeuropejskich.

⁸ *Prezydent RP dla Financial Times o broni nuklearnej na terenie Polski*, 13 marca 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wywiady/prezydent-rp-dla-financial-times-o-broni-nuklearnej-na-terenie-polski,98686> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).

W maju 2022 r. Prezydent RP był pierwszym zagranicznym przywódcą, który wygłosił przemówienie w Radzie Najwyższej Ukrainy od początku wojny – co zostało odebrane jako wyraz solidarności, ale i strategicznego przywództwa.

Prezydent Andrzej Duda przeprowadził znaczące i trwale wzmocnienie pozycji Polski w strukturach NATO oraz brał aktywny udział w zwiększaniu zdolności kraju do samodzielnej obrony. Jego konsekwentne działania na rzecz obecności sojuszniczej, wzrostu wydatków obronnych i nowoczesnego uzbrojenia sprawiły, że Polska dziś jest nie tylko chroniona, lecz także aktywnie chroni innych – stając się kluczowym ogniwem bezpieczeństwa w regionie, przy tym mocno promując regionalną współpracę.

Współpraca transatlantycka

Od początku swojej prezydentury Andrzej Duda kładł silny nacisk na pogłębianie strategicznego partnerstwa Polski ze Stanami Zjednoczonymi. Relacje transatlantyckie – zarówno w kontekście bezpieczeństwa, jak i gospodarki czy energii – były dla niego jednym z filarów polityki zagranicznej, opartej o przekonanie, że silne więzi z USA stanowią gwarancję suwerenności, bezpieczeństwa, rozwoju i stabilności Polski w niestabilnym otoczeniu geopolitycznym.

Najważniejszym wymiarem współpracy transatlantyckiej była ścisła współpraca wojskowa. W czasie kadencji Prezydenta Dudy Polska stała się jednym z najbliższych partnerów USA w Europie Środkowo-Wschodniej. Dowodem mogą być następujące fakty: zwiększenie obecności wojskowej USA, rozbudowa baz, rotacyjna obecność wojsk lądowych, lotnictwa i sił specjalnych, utworzenie Wysuniętego Dowództwa V Korpusu Armii USA w Poznaniu (2020) – pierwszy stały element dowódczy sił USA w regionie, zakupy amerykańskiego uzbrojenia – myśliwce F-35, czołgi Abrams, wyrzutnie HIMARS, systemy Patriot. To wszystko zacieśniło współpracę wojskowo-przemysłową i uczyniło Polskę kluczowym ogniwem interoperacyjności z siłami USA. Prezydent Duda wielokrotnie podkreślał, że partnerstwo

z USA to nie tylko relacja wojskowa, lecz także geopolityczny wybór cywilizacyjny.

Drugim filarem relacji transatlantyckich była dyplomacja gospodarcza i energetyczna. Polska zyskała na znaczeniu jako kluczowy odbiorca amerykańskiego LNG – wspierając dywersyfikację dostaw gazu i uniezależnienie od Rosji oraz jako partner inwestycyjny – przyciągając miliardy dolarów inwestycji w centra danych oraz centra badawczo-rozwojowe (Microsoft, Google), e-commerce (Amazon), sektor finansowy i IT oraz jako członek regionalnych projektów wspieranych przez USA, takich jak Fundusz Trójmorza czy wspólne inicjatywy infrastrukturalne.

W 2019 r. podpisano polsko-amerykańską deklarację współpracy w zakresie energetyki jądrowej, która otworzyła drogę do budowy pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce przy wsparciu amerykańskiej technologii (Westinghouse).

Jednym z najbardziej symbolicznych osiągnięć prezydentury Andrzeja Dudy w relacjach z USA było zniesienie obowiązku wizowego dla Polaków podróżujących do Stanów Zjednoczonych. Pomimo obietnic składanych przez niemal wszystkich poprzedników Prezydenta Andrzeja Dudy przez lata Polska była jednym z ostatnich państw UE poza programem ruchu bezwizowego. Dzięki wspólnym wysiłkom dyplomatycznym, spadkowi odsetka odmów wiz i wsparciu administracji Donalda Trumpa 6 listopada 2019 r. Polska została oficjalnie objęta programem Visa Waiver. Od tego momentu obywatele RP mogą podróżować do USA bez wiz w celach turystycznych i biznesowych na okres do 90 dni. Prezydent Duda nazwał ten moment „przełamanie historycznej bariery”, a wydarzenie to miało wymiar zarówno praktyczny, jak i symboliczny – jako dowód wzajemnego zaufania i statusu Polski jako pełnoprawnego partnera.

Prezydent Duda wykazał silne przywództwo także w czasie globalnych kryzysów, takich jak: wojna w Ukrainie – Polska stała się kluczowym sojusznikiem USA w organizowaniu pomocy militarnej i humanitarnej dla Kijowa; pandemia COVID-19 – nastąpiła współpraca z USA w zakresie dostaw sprzętu medycznego i szczepionek; zmiany klimatyczne – np. Prezydent brał udział w szczytach klimatycznych

ONZ (COP), promując wspólne działania z USA na rzecz transformacji energetycznej.

Warto podkreślić, że Prezydent Duda utrzymywał dobre relacje osobiste z kolejnymi prezydentami USA – zarówno Donaldem Trumpem, jak i Joe Bidenem. Spotkania bilateralne, wizyty w Białym Domu i konsultacje w ramach NATO służyły budowaniu zaufania i postrzegania Polski jako stałego, godnego zaufania sojusznika USA.

W 2020 r. prezydent Trump nazwał Polskę „jednym z najlepszych sojuszników Ameryki”. Z kolei w 2022 i 2023 r. prezydent Biden odwiedził Warszawę dwukrotnie, co było jasnym sygnałem dla świata o randze relacji polsko-amerykańskich. Szczególnym osiągnięciem Prezydenta Dudy w relacjach z USA było podpisanie trzech kluczowych deklaracji o strategicznym partnerstwie polsko-amerykańskim:

1. 2 czerwca 2019 r. – Wspólna Deklaracja Prezydentów o Współpracy Obronnej w zakresie obecności sił zbrojnych USA na terytorium Polski.
2. 23 września 2019 r. – Wspólna Deklaracja o Współpracy Wojskowej przewidująca rozmieszczenie dodatkowych sił USA w Polsce, budowę nowych instalacji wojskowych oraz utworzenie Wysuniętego Dowództwa V Korpusu w Poznaniu.
3. 15 sierpnia 2020 r. – Umowa o Współpracy Obronnej (EDCA): kompleksowa umowa regulująca zasady stacjonowania wojsk amerykańskich w Polsce, ich status prawny, logistykę oraz inwestycje infrastrukturalne⁹.

Te trzy dokumenty określiły Polskę jako kluczowego sojusznika USA w regionie i stanowią fundament obecnych relacji wojskowych, politycznych i strategicznych. Podkreślono w nich także rozwój współpracy energetycznej (LNG i atom), technologicznej i inwestycyjnej. Prezydent Duda uznawał partnerstwo z USA za „strategiczny wybór cywilizacyjny” dla Polski, gwarantujący nie tylko bezpieczeństwo, lecz także rozwój gospodarczy.

Prezydent Andrzej Duda uczynił współpracę transatlantycką jednym z filarów polskiej polityki zagranicznej. Dzięki jego działaniom Polska stała się strategicznym partnerem USA, zarówno w wymiarze

⁹ Więcej informacji na ten temat na stronie Prezydenta RP.

bezpieczeństwa, jak i gospodarki czy energii. Zniesienie wiz do USA, wzmocnienie obecności wojskowej, rozwój infrastruktury oraz wspólne projekty energetyczne to konkretne dowody na to, że relacje Warszawy z Waszyngtonem osiągnęły w ostatnich latach bezprecedensowy poziom zaufania i współpracy.

Inicjatywa Trójmorza

Prezydent Duda był jednym z głównych inicjatorów i promotorów Inicjatywy Trójmorza (*Three Seas Initiative*, 3SI), mającej na celu zacieśnienie współpracy między krajami Europy Środkowej w obszarze energetyki, transportu i cyfryzacji. W ramach tej inicjatywy powstały m.in. Fundusz Inwestycyjny oraz wspólny indeks giełdowy CEEplus, obejmujący największe spółki z regionu.

Inicjatywa Trójmorza to projekt współpracy 12 państw Europy Środkowo-Wschodniej (po dołączeniu Grecji 13 państw), położonych między Adriatykiem, Bałtykiem i Morzem Czarnym. Od początku była ona strategicznym priorytetem Prezydenta Andrzeja Dudy, który konsekwentnie budował jej pozycję jako regionalnej platformy współpracy gospodarczej, infrastrukturalnej, cyfrowej i energetycznej.

Głównymi celami Inicjatywy pozostają: zwiększenie spójności infrastrukturalnej w regionie, dywersyfikacja dostaw energii i uniezależnienie się od Rosji, wzmocnienie znaczenia regionu w ramach UE i NATO, budowanie wspólnej siły gospodarczej krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Prezydentowi Polski w ramach Inicjatywy Trójmorza udało się ugruntować ten format jako trwałej platformy współpracy. Udało się także utrwalić regularne szczyty 3SI z udziałem prezydentów i szefów rządów (od 2016 r. – w Warszawie, Bukareszcie, Tallinnie, Sofii, Rydze, Zagrzebiu, Wilnie, a w 2025 r. w Warszawie), zyskać silne poparcie USA, Niemiec, Japonii i UE, co nadało formatowi znaczenie międzynarodowe, oraz włączyć do inicjatywy państwa partnerskie, takie jak Ukraina, w 2024 r. – także Mołdawię, w 2025 r. Albanie i Czarnogórę, co rozszerzyło zasięg polityczny.

Z inicjatywy Polski i Rumunii powołano *Three Seas Investment Fund* – Fundusz Inwestycyjny Trójmorza, którego celem jest finansowanie projektów infrastrukturalnych w regionie. Polska zainwestowała w Fundusz przez BGK (Bank Gospodarstwa Krajowego). Udało się także przyciągnąć środki z USA i UE. Choć skala finansowania jest nadal ograniczona, to fundusz stał się realnym instrumentem wspierania projektów transportowych, energetycznych i cyfrowych.

W ramach 3SI Prezydent Duda konsekwentnie promował kluczowe projekty łączące Europę Północną z Południową, w tym Via Carpathia – korytarz drogowy od Litwy do Grecji, Rail-2-Sea – kolejowe połączenie Gdańska z Konstancą, interkonektory gazowe i infrastruktura LNG – dla zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego, transformacja cyfrowa i sieci 5G – jako priorytet współpracy technologicznej. Prezydent RP skutecznie wykorzystywał format 3SI do wzmocnienia pozycji Polski w UE i NATO. Trójmorze zostało zauważone w Waszyngtonie, Brukseli i Berlinie jako potencjalny „nowy głos” Europy Środkowo-Wschodniej.

Wśród słabszych punktów i wyzwań na przyszłość dotyczących Inicjatywy Trójmorza należy wymienić brak spójności politycznej w regionie. Mimo deklaratywnego poparcia część państw członkowskich ma różne priorytety polityczne i geopolityczne, co utrudnia realizację wspólnych projektów. Przykładowo Czechy, Austria i Słowenia wykazywały umiarkowane zainteresowanie, Chorwacja i Węgry miały własne, często odmienne agendy, trzeba także wymienić różne podejście do kwestii Ukrainy i Rosji poszczególnych państw. Brak owej spójności będzie charakteryzował państwa Trójmorza w przyszłości, ale kluczowe jest kontynuowanie tego formatu ze względu na konieczność budowy infrastruktury, a także prowadzenia polityki cierpliwego, wytrwałego zbliżania się poszczególnych państw regionu.

Mimo utworzenia Funduszu Trójmorza słabym punktem było i jest ograniczone finansowanie. Dotychczasowy zebrany kapitał był niższy niż oczekiwano, czasem brakowało realnej koordynacji inwestycyjnej na poziomie UE – wiele projektów nie ma wystarczającego wsparcia ze strony Komisji Europejskiej. Z tych powodów niestety

Trójmorze nie stało się jeszcze pełnoprawnym narzędziem integracji infrastrukturalnej regionu.

Choć Trójmorze ma integrować i integruje, to Polska była przez niektóre kraje postrzegana jako dominujący aktor, co czasem wywoływało dystans lub ostrożność mniejszych państw. Andrzej Duda uczynił z Inicjatywy Trójmorza jeden z najważniejszych projektów swojej prezydentury, traktując ją jako instrument wzmacniania pozycji regionu i przeciwwagi wobec dominacji Zachodu i Rosji. Udało mu się zbudować realny format polityczny, który zyskał międzynarodowe uznanie i stworzył ramy dla współpracy gospodarczej. Przyszłość Trójmorza zależy od dalszego zaangażowania politycznego, wsparcia UE oraz USA i realnego wdrażania projektów infrastrukturalnych.

Bukaresztańska Dziewiątka (B9)

Jednym z kluczowych formatów regionalnej współpracy w zakresie bezpieczeństwa, który zyskał na znaczeniu podczas prezydentury Andrzeja Dudy, była Bukaresztańska Dziewiątka (B9). Inicjatywa została powołana w 2015 r. z inicjatywy prezydentów Polski i Rumunii jako forum konsultacji i koordynacji państw wschodniej flanki NATO, obejmujące Bułgarię, Czechy, Estonię, Litwę, Łotwę, Polskę, Rumunię, Słowację i Węgry.

Celem B9 jest wzmacnianie współpracy w ramach Sojuszu oraz wypracowywanie wspólnych stanowisk wobec kluczowych wyzwań dla bezpieczeństwa regionu. Bukaresztańska Dziewiątka odegrała szczególnie ważną rolę po agresji Rosji na Ukrainę w 2022 r. i stała się głosem wschodniej flanki w rozmowach z partnerami transatlantyckimi. W ramach B9 odbyły się liczne spotkania i szczyty na szczelnie prezydentów, w tym:

- Warszawa (2018),
- Koszyce (2019),
- Tallin (2020, online),
- Bukareszt (2021),
- Warszawa (2022),

- Bratysława (2023),
- Wilno (2024).

Podczas tych szczytów wydawano wspólne deklaracje potwierdzające jedność i solidarność w NATO oraz konieczność wzmacniania obecności wojskowej na wschodniej flance Sojuszu. W Deklaracji Warszawskiej z 2022 r. podkreślono, że Rosja stanowi główne i bezpośrednie zagrożenie dla euroatlantyckiego bezpieczeństwa, a B9 apelowała o dalsze zwiększanie sił sojuszniczych w regionie, w tym poprzez trwałą obecność wojsk USA i NATO w Europie Środkowo-Wschodniej.

Prezydent Duda odgrywał kluczową rolę w utrzymaniu spójności i aktywności tego formatu, traktując B9 jako ważny element wzmacniający bezpieczeństwo Polski i całego regionu w architekturze NATO¹⁰.

Aktywność w organizacjach międzynarodowych – na czele z ONZ

Do najważniejszych osiągnięć polskiej aktywności w Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) należy zaliczyć niestałe członkostwo Polski w Radzie Bezpieczeństwa ONZ (2018–2019) – jeden z największych sukcesów polskiej dyplomacji ostatnich lat, przy rekordowym wsparciu 190 państw za (2 wstrzymały się od głosu). Prezydent Duda aktywnie wspierał tę kandydaturę, a później regularnie zabierał głos podczas posiedzeń Rady. Następnie Polska była członkiem Rady Praw Człowieka (2020–2022), a w czerwcu 2023 r. została wybrana do Rady Gospodarczej i Społecznej ONZ (ECOSOC) na lata 2024–2026.

Ważne znaczenie miały wystąpienia na Zgromadzeniu Ogólnym ONZ (co roku od 2015), w których Prezydent RP poruszał kwestie bezpieczeństwa międzynarodowego, agresji Rosji, praw człowieka, transformacji energetycznej i pomocy humanitarnej. Wreszcie promocja międzynarodowego prawa, solidarności i odpowiedzialności – Andrzej Duda silnie akcentował konieczność przestrzegania prawa

¹⁰ Więcej informacji o B9 na oficjalnej stronie Prezydenta RP.

międzynarodowego, szczególnie w kontekście wojny w Ukrainie i łamania Karty Narodów Zjednoczonych przez Rosję.

Prezydent Andrzej Duda był także bardzo aktywny w NATO – Sojuszu Północnoatlantyckim. Regularnie brał udział w szczytach NATO (Warszawa 2016, Bruksela 2018 i 2021, Londyn 2019, Madryt 2022, Wilno 2023). Współorganizował Szczyt NATO w Warszawie w 2016 r., który przyniósł kluczową decyzję o rozmieszczeniu wojsk NATO na wschodniej flance, w tym w Polsce. Ponadto Prezydent RP był jednym z inicjatorów i jedną z osób wspierających rozwój formatu Bukaresztańskiej Dziewiątki (B9) – regularnych spotkań państw wschodniej flanki NATO, koordynując wspólne stanowiska w sprawach bezpieczeństwa. Wreszcie wielką zasługą Andrzeja Dudy było wzmocnienie relacji z USA i amerykańskiej obecności wojskowej w Polsce – w tym wspomniane utworzenie Wysuniętego Dowództwa V Korpusu w Poznaniu.

Chociaż Prezydent Duda nie odgrywał pierwszoplanowej roli w polityce Unii Europejskiej, gdyż to przede wszystkim domena rządu, jego aktywność była zauważalna w kluczowych momentach. Do takich działań można zaliczyć: aktywną dyplomację na rzecz przyjęcia Ukrainy i Mołdawii jako kandydatów do UE; aktywne wspieranie Ukrainy na forum międzynarodowym; poparcie dla wspólnej polityki energetycznej, z naciskiem na bezpieczeństwo dostaw i dywersyfikację źródeł (w tym rozbudowę interkonektorów i terminali LNG); zabiegi o większą spójność infrastrukturalną regionu Europy Środkowej i Wschodniej, realizowane poprzez Trójmorze – wspierane także przez UE.

Jeżeli chodzi o Radę Europy i OBWE, tutaj Prezydent wspierał polskie starania m.in. przez poparcie dla misji obserwacyjnych OBWE w Ukrainie i Gruzji. Bardzo aktywnie krytykował imperialną, agresywną politykę Rosji w forum OBWE, szczególnie po pełnoskalowej inwazji na Ukrainę, a także wspierał konieczność współpracy między państwami członkowskimi, szczególnie w kontekście zagrożeń hybrydowych i dezinformacji.

Prezydent Duda był jednym z najaktywniejszych liderów europejskich przed i po rozpoczęciu rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Na forach

międzynarodowych występował jako rzecznik sprawy ukraińskiej – w ONZ, NATO, UE, Trójmorzu. W 2022 r. Prezydent zbudował silny sojusz z prezydentem Wołodymyrem Zełenskim – po 24 lutego 2022 r. jako pierwszy przywódca przemawiał w Radzie Najwyższej Ukrainy w maju 2022 r., co było symbolicznym aktem wsparcia, a także pokazem bliskiej współpracy między Polską i Ukrainą. Zresztą Prezydent RP mocno zabiegał o wsparcie humanitarne, militarne i polityczne dla Ukrainy – z dużym uznaniem międzynarodowym. Był jednym z pierwszych liderów, którzy odwiedzili Kijów w czasie wojny (marzec 2022 r.). Aktywnie i w dużej mierze skutecznie promował europejską perspektywę Ukrainy i Mołdawii na forum UE i Trójmorza.

Prezydent Andrzej Duda od początku swojej kadencji aktywnie promował współpracę Polski z państwami Europy Środkowo-Wschodniej oraz dążył do budowania trwałych i skutecznych platform współpracy regionalnej. Celem tych działań była nie tylko integracja regionu, lecz także zwiększenie jego podmiotowości na forum Unii Europejskiej, NATO i organizacji międzynarodowych.

Prezydent Andrzej Duda promował współpracę regionalną zarówno poprzez Trójmorze, jak i poprzez takie inicjatywy jak Grupa Wyszehradzka, Bukareszteńska Dziewiątka, Trójkąt Weimarski, Trójkąt Lubelski, skupiające kraje Europy Środkowej i Wschodniej. Te platformy współpracy mają na celu zapewnienie silnej obecności wojskowej NATO w regionie oraz koordynację działań na rzecz wspólnego bezpieczeństwa.

Dyplomacja gospodarcza

Choć polityka zagraniczna Prezydenta Andrzeja Dudy kojarzy się przede wszystkim z bezpieczeństwem i relacjami z NATO, istotnym filarem jego aktywności była także dyplomacja gospodarcza. Od początku swojej kadencji Prezydent podejmował działania mające na celu wspieranie polskiego eksportu, promocję inwestycji zagranicznych w Polsce, dywersyfikację źródeł energii oraz budowanie pozycji

Polski jako lidera Europy Środkowej w kluczowych projektach infrastrukturalnych.

Prezydent Duda odbył dziesiątki wizyt zagranicznych o charakterze gospodarczym, często towarzyszyły mu delegacje polskich przedsiębiorców oraz przedstawiciele instytucji finansowych i naukowych. Szczególną wagę przywiązywał do rynków pozaeuropejskich – były to m.in. Bliski Wschód, Azja, Ameryka Łacińska i Afryka. Promował polski eksport, budował wizerunek Polski jako bezpiecznego i atrakcyjnego miejsca dla inwestorów. Często otwierał nowe rynki i nowe kierunki dla polskiej ekspansji gospodarczej.

Kolejnym ważnym aspektem gospodarczym oraz z dziedziny bezpieczeństwa było aktywne wsparcie dywersyfikacji źródeł energii i uniezależnienie Polski od rosyjskich surowców. Działania Prezydenta obejmowały rozwój importu LNG ze Stanów Zjednoczonych i Kataru, m.in. dzięki terminalowi w Świnoujściu, wspieranie budowy interkonektorów gazowych i sieci energetycznych w Europie Środkowo-Wschodniej, wsparcie dla rozwoju energetyki jądrowej – zacieśnienie współpracy z USA i Koreą Południową w tym zakresie, wsparcie dla budowy Baltic Pipe – rury gazowej łączącej Polskę z Danią. W tym kontekście gospodarka i geopolityka były ściśle powiązane – dyplomacja energetyczna stała się narzędziem wzmacniania niezależności i bezpieczeństwa państwa.

Prezydent Duda wielokrotnie spotykał się z przedstawicielami światowego biznesu, podkreślając atuty Polski: stabilną gospodarkę, wykwalifikowaną siłę roboczą i centralne położenie w Europie. Szczególnie aktywnie promował inwestycje amerykańskie (m.in. Google, Microsoft, Intel czy Amazon); partnerstwa technologiczne i badawcze (z firmami z Korei Południowej, Japonii i Niemiec); rozwój sektora nowych technologii (sztucznej inteligencji, e-mobilności i energetyki odnawialnej). W czasie spotkań międzynarodowych Prezydent Duda często prezentował Polskę jako „bramę do regionu” i zachęcał do lokowania centrów logistycznych, finansowych i produkcyjnych właśnie nad Wisłą.

Ważnym aspektem dyplomacji gospodarczej było też wsparcie dla polskiego eksportu, zwłaszcza produktów rolno-spożywczych.

Dzięki osobistemu zaangażowaniu Prezydenta udało się m.in. otworzyć nowe rynki zbytu dla polskiego mięsa, jabłek czy nabiału (np. w Azji i Afryce), złagodzić bariery sanitarne i administracyjne, promować „markę Polska” na międzynarodowych targach i forach gospodarczych.

Andrzej Duda przez całą swoją prezydenturę traktował dyplomację gospodarczą jako narzędzie wzmacniania pozycji Polski w świecie. Skupienie na bezpieczeństwie energetycznym, promocji eksportu, przyciąganiu inwestorów i integracji regionu Europy Środkowej wpisuje się w długofalową wizję rozwoju gospodarczego państwa. Choć wiele inicjatyw wymaga czasu, część z nich – jak Inicjatywa Trójmorza, zacieśnienie relacji z USA czy otwarcie nowych rynków w Azji i Afryce – już dziś przynosi konkretne korzyści dla polskiej gospodarki.

Dyplomacja kulturalna, historyczna oraz polonijna

Prezydent Andrzej Duda traktował dziedzictwo kulturowe, historię, język i osiągnięcia cywilizacyjne Polski jako narzędzia wpływu międzynarodowego, które mogą m.in.: budować sympatię i szacunek wobec Polski, tworzyć tzw. polską miękką siłę (*soft power*), promować polską kulturę, sztukę, naukę i tradycje demokratyczne, umacniać tożsamość narodową wśród Polonii i Polaków za granicą, przeciwdziałać dezinformacji historycznej i stereotypom.

Prezydent RP szczególnie mocno akcentował znaczenie prawdy historycznej i pamięci narodowej w relacjach międzynarodowych. Aktywnie bronił prawdy o II wojnie światowej – w odpowiedzi na próby fałszowania historii (zwłaszcza przez Rosję). Prezydent Duda m.in. nie wziął udziału w V Światowym Forum Holokaustu w Jerozolimie w 2020 r., ponieważ nie zapewniono tam Polsce prawa głosu. Inicjował międzynarodową edukację o zbrodni katyńskiej, powstaniu warszawskim, Holokauście i Solidarności.

Prezydent mocno wspierał obchody stulecia odzyskania niepodległości i zapraszał do wspólnego świętowania Polaków i Polonię

z całego świata. W ramach dyplomacji kulturalnej Prezydent Duda wspierał także szkoły polonijne i nauczycieli języka polskiego za granicą, harcerstwo, chóry, zespoły folklorystyczne i stowarzyszenia kultury, powstawanie polskich bibliotek i centrów kultury w krajach zamieszkania Polonii. Koniecznie trzeba także zaznaczyć dużą aktywność Pierwszej Damy: Agata Kornhauser-Duda, jako nauczycielka i polonistka, aktywnie włączała się w dyplomację kulturalną. Jej działania obejmowały spotkania z dziećmi i młodzieżą w szkołach polonijnych na świecie; promocję czytelnictwa i literatury polskiej; wraz z Prezydentem patronat nad akcją Narodowe Czytanie, co dzięki jej zaangażowaniu także trafiło szeroko do Polonii na całym świecie; udział w wydarzeniach artystycznych, koncertach i spektaklach w towarzystwie polskich twórców.

Szczególną wagę dla polskiego wizerunku miało zaangażowanie polskiego państwa i polskiego społeczeństwa w pomoc Ukrainie oraz kilku milionom ukraińskich uchodźców. W 2022 r. światowe media dostrzegły Polskę jako kraj solidarności, odwagi i gościnności, co miało pozytywny wpływ na jej wizerunek międzynarodowy. Prezydent i Pierwsza Dama aktywnie promowali wizerunek Polski jako kraju wspierającego demokrację i prawa człowieka, a także podkreślali znaczenie polskiej pomocy humanitarnej.

Należy zaznaczyć ogromne zaangażowanie zarówno Prezydenta Andrzeja Dudy, jak i Pierwszej Damy Agaty Kornhauser-Dudy we wsparcie i budowanie więzi z Polonią i Polakami za granicą. Przez całą swoją prezydenturę Andrzej Duda konsekwentnie realizował strategię bliskiej i otwartej współpracy z Polonią i Polakami za granicą. Podczas swoich wizyt zagranicznych zarówno Prezydent, jak i Pierwsza Dama spotykali się z Polonią, odwiedzali najważniejsze ośrodki polonijne na całym świecie. Para Prezydencka starała się przełamać stereotyp dystansu urzędu do Polonii – wizyty miały charakter nie tylko oficjalny, lecz także często bardzo osobisty, emocjonalny, wzmacniający poczucie wspólnoty narodowej.

Prezydent pamiętał także o wyróżnieniach, odznaczeniach oraz uznaniu dla działaczy polonijnych. Wielokrotnie odznaczał zasłużonych przedstawicieli Polonii – nauczycieli, działaczy społecznych,

księży, harcerzy, dziennikarzy. Regularnie przyznawał Medale Stulecia Odzyskanej Niepodległości oraz Krzyże Zasługi, a także brał udział w zjazdach organizacji polonijnych, m.in. w Zjeździe Polonii i Polaków z Zagranicy w Warszawie.

Nowe kierunki polityki zagranicznej i gospodarczej – Afryka, Azja, Ameryka Południowa

Tradycyjnie polska polityka zagraniczna skupiała się na relacjach transatlantyckich, integracji europejskiej i bezpieczeństwie regionalnym. Jednak w trakcie drugiej kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy coraz silniej zaznaczył się zwrot ku krajom Globalnego Południa. Podjęte działania wpisują się w szerszy kontekst budowania międzynarodowej pozycji Polski jako państwa aktywnego, niezależnego i gotowego do współpracy z nowymi partnerami politycznymi i gospodarczymi.

Afryka coraz częściej pojawia się w agendzie polskiej polityki zagranicznej. Prezydent Duda jako pierwszy polski przywódca po 30 latach odbył oficjalne wizyty na tym kontynencie – m.in. w Nigerii, Rwandzie, Kenii i Tanzanii. Te wizyty stały się impulsem do promocji polskich firm w takich sektorach, jak rolnictwo, energetyka, infrastruktura i technologie wodne. Ułatwiły eksport żywności i maszyn rolniczych, a Polska zaoferowała także know-how w zakresie nowoczesnych, przystępnych technologii; zainaugurowanie lub wzmocnienie współpracy edukacyjnej i zdrowotnej, czyli wsparcie dla lokalnych uniwersytetów, rozwój programów stypendialnych oraz transfer wiedzy medycznej; wreszcie wzmocnienie obecności politycznej. Działaniom Prezydenta często towarzyszyła aktywność MSZ, otwieranie nowych ambasad, większa pomoc rozwojowa ze strony Polski, ale także zabieganie o większą pomoc w ramach ONZ i UE. Te wizyty były przykładem strategicznego zwrotu ku kontynentowi, który w najbliższych dekadach będzie miał kluczowe znaczenie demograficzne i gospodarcze.

Z kolei w Azji Prezydent Duda koncentrował się na pogłębieniu relacji zarówno z Chinami (oprócz współpracy gospodarczej udało się także m.in. znieść wizy dla polskich turystów), jak i z takimi państwami jak: Korea Południowa, która stała się strategicznym partnerem Polski w dziedzinie energetyki jądrowej i obronności (m.in. zakup czołgów K2 i haubic K9), Japonia – nastąpiło wzmocnienie współpracy technologicznej, inwestycyjnej i naukowej, Indie – rozwój relacji gospodarczych oraz wzajemnego wsparcia na forach międzynarodowych, wreszcie Wietnam, Indonezja, Filipiny – rynki wschodzące o dużym potencjale eksportowym dla polskich firm.

Prezydent Duda był odpowiedzialny także za odnowienie kontaktów i współpracy polityczno-gospodarczej z tak ważnymi państwami Ameryki Południowej, jak Brazylia – najważniejszy partner gospodarczy Polski w regionie, Chile, Peru, Argentyna – kraje zainteresowane współpracą technologiczną, rolną i energetyczną czy Kolumbią – współpraca w zakresie rozwoju infrastruktury i edukacji. Prezydent Duda podczas spotkań i forów międzynarodowych (np. ONZ, COP, forum Trójmorza) podkreślał potrzebę zacieśniania relacji z krajami Ameryki Południowej jako przyszłymi partnerami strategicznymi.

Dywersyfikacja polityki zagranicznej – zarówno geograficzna, jak i tematyczna – świadczy o ambicji zbudowania Polski jako gracza średniego szczebla na arenie globalnej. Prezydent Duda uznał, że Polska nie powinna ograniczać się do Europy i NATO, lecz aktywnie szukać partnerstw w świecie, który coraz bardziej przesuwa się na południe i wschód. Nowe kierunki polityki zagranicznej Prezydenta Andrzeja Dudy – Afryka, Azja i Ameryka Południowa – świadczą o chęci rozszerzenia horyzontów polskiej dyplomacji. Dzięki wizytom państwowym, misjom gospodarczym, otwieraniu nowych ambasad i promocji polskiego biznesu Polska zaczęła budować fundamenty pod trwałe relacje z krajami, które będą odgrywać coraz większą rolę w globalnej gospodarce i polityce.

Polityka zagraniczna Prezydenta Andrzeja Dudy wyróżniała się konsekwencją i proaktywnością, co umocniło pozycję Polski jako ważnego gracza na arenie międzynarodowej. Do największych

sukcesów należy zaliczyć trwałą obecność sił NATO i wojsk amerykańskich na wschodniej flance Sojuszu, w tym w Polsce, co znacząco podniosło poziom bezpieczeństwa kraju. Dynamiczny rozwój Inicjatywy Trójmorza umacnia współpracę regionalną i przyczynia się do zrównoważonego rozwoju infrastrukturalnego w Europie Środkowo-Wschodniej. Polska dyplomacja, z aktywnym udziałem Prezydenta, zaznaczyła swoją podmiotowość szczególnie przed i w czasie pełnoekranowej agresji Rosji na Ukrainę. Trzeba także pamiętać o aktywności Prezydenta w ONZ, ale również w krajach Afryki, Azji i Ameryki Południowej, dzięki czemu zbudowano nowe mosty współpracy politycznej i gospodarczej. Wszystko to świadczy o skutecznej realizacji ambitnej, wielowektorowej strategii, która przez ostatnią dekadę wzmocniła globalną pozycję Polski.

Piśmiennictwo

Andrzej Duda w Kijowie. Prezydent mówił o członkostwie Ukrainy w NATO, Rzeczpospolita, 28 czerwca 2023 r., <https://www.rp.pl/dyplomacja/art38668291-andrzej-duda-w-kijowie-prezydent-mowil-o-czlonkostwie-ukrainy-w-nato> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).

Ciślak J., *Rekordowe zakupy broni w 2023 roku. MON wyda 100 mld zł*, Defence24, 28 października 2022 r., <https://defence24.pl/polityka-obronna/rekordowe-zakupy-broni-w-2023-roku-mon-wyda-100-mld-zl-relacja> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).

Chwistek M., *Gigantyczne zakupy polskiej armii. Jaki sprzęt kupiliśmy w ostatnich latach?*, Komputer Świat, 15 sierpnia 2023 r., <https://www.komputerswiat.pl/artykuly/redakcyjne/gigantyczne-zakupy-polskiej-armii-jaki-sprzet-kupilismy-w-ostatnich-latach/1bde7ff> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).

Deren J., *Warszawski Szczyt NATO projekcją sojuszniczego bezpieczeństwa*, w: „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2016, t. 10, nr 1.

Dutkiewicz P., Jackson R.J. (red.), *NATO Looks East*, Praeger, Westport 1998.

- Gheciu A.I., *NATO in the "New Europe": The Politics of International Socialization After the Cold War*, Stanford University Press, 2005.
- Grzywacz A., *Polska dyplomacja na Globalnym Południu – nowe kierunki w Afryce i Ameryce Łacińskiej*, „Sprawy Międzynarodowe” 2023, nr 3.
- Kostrzewa K., Borowski J., *Kolejne armatohaubice K9 i koreańskie czołgi K2 już w Polsce*, Polska Agencja Prasowa, 22 marca 2023 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1551465%2Ckolejne-armatohaubice-k9-i-koreanskie-czolgi-k2-juz-w-polsce.html> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).
- Lorenz W., *Szczyt strategicznej adaptacji NATO*, „Biuletyn PISM” 2015, nr 56 (1293), https://pism.pl/publikacje/2016___Szczyt_strategicznej_adaptacji_NATO (dostęp: 8 lipca 2025 r.).
- Menkiszak M., Żochowski P., *Rosja wobec szczytu NATO w Warszawie*, „Analizy OSW”, 13 lipca 2016 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-07-13/rosja-wobec-szczytu-nato-w-warszawie> (dostęp: 7 lipca 2025 r.).
- Michta A., *East Central Europe after the Warsaw Pact: Security Dilemmas in the 1990s*, Praeger, 1999.
- Michta A., *The Limits of Alliance: The United States, NATO, and the EU in North and Central Europe*, Rowman & Littlefield Publishers, 2006.
- O’Hanlon M.E., *Beyond NATO: A New Security Architecture for Eastern Europe*, Rowman & Littlefield Publishers, 2017.
- Peterson J.W., Lubecki J. (red.), *Defending Eastern Europe*, Manchester University Press, 2021.
- Prezydent Andrzej Duda w Forcie Stewart*, Polska Zbrojna, 14 marca 2024 r., <https://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/41352> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).
- Prezydent Duda: obecność amerykańskich wojsk umacnia bardzo silnie nasze bezpieczeństwo*, Polska Agencja Prasowa, 18 maja 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/prezydent-duda-obecnosc-amerykanskich-wojsk-umacnia-bardzo-silnie-nasze-bezpieczenstwo> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).
- Prezydent RP dla Financial Times o broni nuklearnej na terenie Polski*, 13 marca 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wywiady/prezydent-rp-dla-financial-times-o-broni-nuklearnej-na-terenie-polski,98686> (dostęp: 8 lipca 2025 r.).

Rzegocki A., *Racja stanu a polska tradycja myślenia o polityce*, OMP, Kraków 2008.

Sobczak M., *Polska w NATO – bezpieczeństwo i obecność wojsk USA*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2022, nr 1 (34).

Szczyt NATO: *Ważne decyzje dla wschodniej flanki Sojuszu*, 11 lipca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-podsumowal-szczyt-nato,89054> (dostęp: 7 lipca 2025 r.).

Szymański P., *Aktywność Polski na forum ONZ i globalny wymiar dyplomacji Dudy*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 2021, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.

Copyright (c) 2025 Arkady Rzegocki.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208629

POLITYKA ZAGRANICZNA I BEZPIECZEŃSTWA PREZYDENTA RP ANDRZEJA DUDY 2015–2025

**FOREIGN AND SECURITY POLICY OF THE PRESIDENT
OF THE REPUBLIC OF POLAND ANDRZEJ DUDA
2015–2025**

Przemysław Żurawski vel Grajewski

Abstrakt: Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Prezydenta Andrzeja Dudy kształtowała się w cieniu zagrożenia rosyjskiego, które Polska postrzega jako egzystencjalne. Jednocześnie kraj stanął w obliczu kolejnego wyzwania dla swojej suwerenności, jakie stanowiły centralistyczne ambicje UE. Polityka zagraniczna Dudy odnosiła się głównie do pierwszego zagrożenia. Prezydent zidentyfikował trzy kluczowe źródła strategicznej dźwigni niezbędnej do przeciwdziałania rosyjskiemu imperializmowi: bliskie więzi ze Stanami Zjednoczonymi (skutecznie pielęgnowane podczas pierwszej kadencji prezydenta Trumpa), regionalną współpracę z krajami o podobnych poglądach (zainicjował takie ramy jak Bukaresztańska Dziewiątka i Inicjatywa Trójmorza) oraz silne wsparcie dla Ukrainy w jej wojnie obronnej przeciwko Rosji. Polityka Prezydenta Dudy wobec Chin była początkowo kierowana iluzją, podczas gdy jego podejście do Turcji okazało się pragmatyczne i skuteczne. Zaangażowanie Prezydenta na kierunku ONZ było energiczne, odgrywało ono jednak w dużej mierze rolę pomocniczą.

Słowa kluczowe: Andrzej Duda, Prezydent RP, Polska, polityka zagraniczna i bezpieczeństwa, Ukraina, Rosja, USA, NATO, Bukaresztańska Dziewiątka, Inicjatywa Trójmorza, państwa bałtyckie, Chiny, Turcja, Afryka, ONZ, Unia Europejska

Abstract: President Andrzej Duda's foreign and security policy was shaped under the shadow of the Russian threat, which Poland perceives as existential. At the same time, the country faced another challenge to its sovereignty posed by the EU's centralizing ambitions. Duda's foreign policy primarily addressed the former threat. The President identified three key sources of strategic leverage necessary to counter Russian imperialism: close ties with the United States (successfully cultivated during President Trump's first term), regional cooperation with like-minded countries (he initiated frameworks such as the Bucharest Nine and the Three Seas Initiative), and strong support for Ukraine in its defensive war against Russia. President Duda's policy toward China was initially guided by illusion, whereas his approach to Turkey proved pragmatic and effective. Although his involvement at the United Nations was vigorous, it played a largely auxiliary role.

Keywords: Andrzej Duda, President of Poland, Poland, foreign and security policy, Ukraine, Russia, USA, NATO, Bucharest Nine, Three Seas Initiative, Baltic States, China, Turkey, Africa, UN, European Union

Wstęp

Dwie kadencje prezydenckie Andrzeja Dudy (2015–2020 i 2020–2025) to bardzo wyrazisty okres w dziejach polskiej polityki zagranicznej. System konstytucyjny Rzeczypospolitej Polskiej nie czyni wprowadzie z głowy państwa głównego jej architekta, ale pozostawia Prezydentowi szerokie możliwości oddziaływania na jej kształt¹. Wzrastają one gwałtownie w sytuacji współpracy z rządem i większością sejmową, a dramatycznie maleją w warunkach kohabitacji z niechętnym mu gabinetem i parlamentem. Dlatego też wewnętrzną cezurą właściwą dla opisu tytułowego tematu, dzielącą go na dwie części, nie jest 2020 r., oddzielający pierwszą kadencję Prezydenta od drugiej, ale 13 grudnia 2023 r., czyli dzień objęcia rządów przez gabinet Donalda Tuska. Uwarunkowania wewnątrzpolskie funkcjonowania Prezydenta Andrzeja Dudy jako współtwórcy polskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w latach 2015–2023 były bowiem zasadniczo takie same, a ich głęboka zmiana nastąpiła dopiero u schyłku 2023 r., objęła cały 2024 r. i kończącą drugą kadencję prezydentury pierwszą połowę 2025 r.

Pamiętając o tej istotnej dla zrozumienia natury działań Prezydenta periodyzacji jego obu kadencji, w niniejszym tekście zrezygnowano jednak z chronologicznego opisu aktywności Andrzeja Dudy w interesującym nas obszarze. Przyjęto problemową strukturę wykładu, jako dającą bardziej przejrzysty obraz istoty prowadzonej przezeń polityki.

Interesujące będą odpowiedzi na pytania o to, w jakich uwarunkowaniach międzynarodowych prowadzona była polityka zagraniczna i bezpieczeństwa piątego² Prezydenta III RP. Na jakich kierunkach działań była ona skoncentrowana? Co zadecydowało o takim właśnie

¹ Kompetencje prezydenta w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państwa w systemie konstytucyjnym RP patrz: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., art. 133–136, <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

² Formalnie Andrzej Duda jest szóstym Prezydentem III RP, zważywszy jednak, że Wojciech Jaruzelski objął ten urząd nie z woli Polaków, ale z nominacji Zgromadzenia Narodowego, w którym na mocy kontraktu okrągłostołowego 65 proc. posłów na Sejm nie posiadało mandatu demokratycznego do podejmowania jakichkolwiek decyzji, w tym tej o wyborze prezydenta, tytuł przyznany Jaruzelskiemu należy uznać za uzurpację okresu przejściowego.

ich wyborze? Jakie główne inicjatywy polityczne promował, z jakim skutkiem, zdołał wypromować lub nie w obszarze tejże polityki? Jak był postrzegany za granicą w państwach, wobec których prowadził szczególnie aktywną politykę? Jaki bilans i jakie dziedzictwo zostawił po sobie w omawianej dziedzinie?

Punkt startu – wojna na wschodzie i „wojna” na zachodzie

Andrzej Duda obejmował urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w warunkach dwóch rozwijających się konfliktów. Pierwszym – tak chronologicznie, jak i co do wagi politycznej – była jak najbardziej dosłowna wojna za wschodnią granicą, rozpoczęta rok przed jego zwycięstwem wyborczym, nielegalną aneksją Krymu przez Federację Rosyjską w marcu 2014 r.³ i zbrojną agresją Rosji przeciw Ukrainie w Donbasie. Ta wojna w początkach pierwszej kadencji Andrzeja Dudy⁴ wkraczała więc w drugi rok działań zbrojnych,

³ Szerzej patrz: A. Wilk, *Rosyjska interwencja wojskowa na Krymie*, „Analizy OSW”, 5 marca 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-03-05/rosyjska-interwencja-wojskowa-na-krymie> (dostęp: 5 lipca 2025 r.) oraz *idem*, *Militarne konsekwencje aneksji Krymu*, 19 marca 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-03-19/militarne-konsekwencje-aneksji-krymu> (dostęp: 5 lipca 2025 r.), a także: T. A. Olszański, A. Sarna, A. Wierzbowska-Miazga, *Konsekwencje aneksji Krymu*, „Analizy OSW”, 19 marca 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-03-19/konsekwencje-aneksji-krymu> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: J. Felsztyński, M. Stanczew, *Trzecia wojna światowa? Bitwa o Ukrainę*, Poznań 2015, s. 284–286.

⁴ T. Kuzio, *Putin’s war against Ukraine. Revolution, Nationalism, and Crime*, Toronto 2017, s. 252–289. Patrz też: M. Żyła, V. Urban, *Straty ukraińskie w trakcie operacji antyterrorystycznej do pierwszego porozumienia mińskiego*, w: T. Kubaczyk, S. Piotrowski, M. Żyła (red.), *Międzynarodowe konsekwencje konfliktu zbrojnego na Ukrainie*, Warszawa 2016, s. 214–236; A. Wilk, *Ukraińska operacja antyterrorystyczna w Kramatorsku i Słowiańsku – gra pozorów?*, „Analizy OSW”, 8 maja 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-05-08/ukrainska-operacja-antyterrorystyczna-w-kramatorsku-i-slowiansku-gra-pozorow> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); W. Konończuk, *Wschodnia Ukraina: ofensywa separatystów w oczekiwaniu na „referendum”*, 8 maja 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-05-08/wschodnia-ukraina-ofensywa-separatystow-w-oczekiwaniu-na-referendum> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). O gwałtownej eskalacji walk patrz: P. Żochowski, R. Sadowski, M. Menkiszak, *Rosyjska interwencja zbrojna we wschodniej Ukrainie*, 3 września 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-09-03/rosyjska-interwencja-zbrojna-we-wschodniej-ukrainie> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); A. Wilk, W. Konończuk, *Wojna ukraińsko-rosyjska pod szyldem operacji antyterrorystycznej*, 6 sierpnia 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-08-06/wojna-ukrainsko-rosyjska-pod-szyldem-operacji-antyterrorystycznej> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); R. Sadowski, A. Wierzbowska-

mając przy tym już za sobą najintensywniejszą na tym etapie konfliktu fazę walk, w tym te najkrwawsze w kotle pod Iłowajskiem (10 sierpnia–2 września 2014 r.) i bitwie pod Debalcewem (14 stycznia–18 lutego 2015 r.)⁵. Intensyfikacji do rozmiarów wielkoskalowej wojny uległa zaś dopiero 24 lutego 2022 r.⁶, co w rozstrzygający sposób wpłynęło na międzynarodowe uwarunkowania trzech ostatnich lat drugiej kadencji piątego Prezydenta III RP.

Mentalne oraz polityczne odrzucenie werdyktu wyborczego Polaków w roku 2015 przez opozycję, która sama siebie określiła mianem „totalnej”⁷, i co za tym idzie, wszczęcie przez nią akcji podważania legalności sprawowania władzy przez zwycięski obóz Zjednoczonej Prawicy, wkrótce rozwinęło się w drugi konflikt – tym razem polityczny, zagrażający Polsce od zachodu. W polemologii (nauce o wojnie) istnieje pojęcie umiędzynarodowionych wewnętrznych konfliktów zbrojnych – starć zbrojnych między rządem a sprzeciwiającą mu się orężnie grupą opozycji wewnątrzpaństwowej, prowokujących wojskową

-Miazga, *Separatysty oddają inicjatywę Kijowowi*, 9 lipca 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-07-09/separatysty-oddaja-inicjatywe-kijowowi> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). O kontekście politycznym agresji rosyjskiej z 2014 r. patrz: J. Felsztyński, M. Stanczew, *op. cit.*, s. 287–342. Por.: Ł. Donaj, *Rosja wobec Ukrainy*, w: A. Stelmach, L. Hurska-Kowalczyk (red.), *Ukraina po (Euro)majdanie. Od autorytaryzmu do protodemokracji*, Toruń 2016, s. 227–250. O towarzyszącej im kampanii dezinformacyjnej patrz: M. Marek, *Operacja Ukraina. Kampanie dezinformacyjne, narracje, sposoby działania rosyjskich ośrodków propagandowych przeciwko państwu ukraińskiemu okresie 2013–2019*, Warszawa 2020, s. 21–55.

⁵ P. Smoliński, *Normy taktyczne – Ukraina 2014*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2022, nr 4, s. 50–53. Patrz też: *Bataliony ochotnicze pod Iłowajskiem. Dotkliwa porażka Ukrainy*, Defence24, 27 lutego 2016 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/bataliony-ochotnicze-pod-ilowajskiem-dotkliwa-porazka-ukrainy> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); W. Mucha, *Krew i ziemia. O Ukraińskiej rewolucji*, Warszawa 2014, s. 305–307.

⁶ Szerzej patrz: A. M. Dyner, A. Legucka, M. Piechowska, *Rosyjski atak na Ukrainę*, „Komentarz PISM”, nr 12, 24 lutego 2022 r., s. 1–2, <https://www.pism.pl/publikacje/rosyjski-atak-na-ukraine> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: A. Wilk et al., *Rok wojny w analizach Ośrodka Studiów Wschodnich*, pod red. A. Eberhardta, T. Iwańskiego i W. Konończuka, Warszawa, luty 2023, s. 37–49.

⁷ Sformułowania tego użył po raz pierwszy Grzegorz Schetyna 26 lutego 2016 r., mówiąc: „Będziemy opozycją totalną. Najtwardszą z możliwych opozycji”. Zob.: *„Będziemy walczyć z władzą, która jest nieudolna, ale chce być totalna”*, 26 lutego 2016 r., <https://tvn24.pl/polska/bedziemy-walczy-z-wladza-ktora-jest-nieudolna-ale-chce-byc-totalna-ra-622721-ls3175228> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: P. Radwanowicz, *Grzegorz Schetyna: Będziemy opozycją totalną. Będziemy przeszkadzać w niszczeniu kraju*, i.pl, 26 lutego 2016 r., <https://i.pl/grzegorz-schetyna-bedziemy-opozycja-totalna-bedziemy-przeszkadzac-w-niszczeniu-kraju/ar/9441037> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

interwencję państwa trzeciego/państw trzecich⁸. Starcie obozu konserwatywnego w Polsce (mimo występujących podziałów w jego łonie między Zjednoczoną Prawicą a Prezydentem⁹) z opozycją „totalną” nie miało na szczęście charakteru zbrojnego, ale skutkowało umiędzynarodowieniem owego sporu i interwencją polityczną państw trzecich (Niemiec¹⁰, USA¹¹, Ukrainy¹²) oraz UE¹³. Najdalej w presji na Polskę posunęły się Niemcy, czego symbolem jest słynne sformułowanie

⁸ P. Żurawski vel Grajewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wymiar militarny*, Warszawa 2012, s. 51.

⁹ Ochłodzenie relacji między Prezydentem Andrzejem Dudą a obozem Zjednoczonej Prawicy nastąpiło po zawetowaniu przez głowę państwa ustawy o KRS i Sądzie Najwyższym. Por.: *Prezydent: Zdecydowałem o zawetowaniu ustawy o Sądzie Najwyższym i KRS*, 24 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-zdecydowalem-o-zawetowaniu-ustawy-o-sadzie-najwyzszym-i-krs,669> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Zawetowanie miało długoletni ciąg dalszy – patrz: *Apel do Prezydenta RP o zawetowanie ustawy o Sądzie Najwyższym*, 9 lutego 2023 r., <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/apel-do-prezydenta-rp-o-zawetowanie-ustawy-o-sadzie-najwyzszym> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Minister Sprawiedliwości chwali weto w sprawie ustawy o Sądzie Najwyższym*, Prawo.pl, 11 lutego 2023 r., <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/minister-sprawiedliwosci-chwali-weto-w-sprawie-ustawy-o-sadzie,519780.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Podobny skutek miało zawetowanie ustawy degradacyjnej. Szerzej patrz: *Weto Prezydenta do tzw. ustawy degradacyjnej*, 30 marca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/weto-prezydenta-do-tzw-ustawy-degradacyjnej,919> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Prezydent zawetował ustawę degradacyjną! „Chciałbym, by te sprawy były załatwione, ale nie w ten sposób”*, „wPolityce”, 30 marca 2018 r., <https://wpolityce.pl/polityka/388221-prezydent-zawetowal-ustawe-degradacyjna-chcialbym-by-te-sprawy-byly-zalatwione-ale-nie-w-ten-sposob> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁰ Niemcy działały zarówno bezpośrednio, jak i za pomocą instrumentarium UE, np. inspirując działania Ukrainy (patrz przypis 11). Jako przykład publicznej retoryki towarzyszącej tym działaniom por.: K. Domagała-Pereira, *Szef frakcji EPL: „Budujemy zaporę ogniową przeciwko PiS”*, Deutsche Welle, 26 czerwca 2023 r., <https://www.dw.com/pl/ostre-s%C5%82owa-szefa-epl-budujemy-zapor%C4%99-ogniow%C4%85-przeciwko-pis/a-66034699> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹¹ „*Pieniądze podatnika z USA pomagały obalić polski rząd*”. *Elon Musk reaguje na doniesienia „Gazety Polskiej”*, Niezależna.pl, 27 lutego 2025 r., <https://niezalezna.pl/polityka/pieniazde-podatnika-z-usa-pomagaly-obalic-polski-rzad-elon-musk-reaguje-na-doniesienia-gazety-polskiej/538303> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: F. Styczynski, *How the Biden Admin Interfered in Poland's Elections to Shift Our Ally Leftward*, „The Daily Signal”, 28 lutego 2025 r., <https://www.dailysignal.com/2025/02/28/how-biden-admin-interfered-polands-elections-shift-ally-leftward/> (dostęp: 25 lipca 2025 r.).

¹² Szerzej patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Stosunki polsko-ukraińskie...*, s. 30–31.

¹³ Działania UE w porozumieniu z ówczesną opozycją na rzecz obalenia rządu Zjednoczonej Prawicy w Polsce są godne osobnego dużego opracowania. Jako przykład jej poczyniań patrz: A. Mężynski, *Trzaskowski o KPO: Jestem dobrej myśli, że KE będzie stawiała dodatkowe warunki*, „Dziennik. Gazeta Prawna”, 28 maja 2022 r., <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8427306,kpo-wybory-rafal-trzaskowski-bruksela-pis.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

niemieckiej eurodeputowanej – wiceprzewodniczącej Parlamentu Europejskiego Katriny Barley – by „zagłodzić finansowo” (aushungern finanziell) Polskę i Węgry, a podejmowane post factum próby przedstawienia tej wypowiedzi jako pomyłki, względnie jako rzeczy akceptowalnej, gdyż dotyczącej Węgier, a nie Polski, są mało przekonujące¹⁴.

Konflikt zainicjowany został już między elekcją Andrzeja Dudy na urząd Prezydenta RP a objęciem przez niego owego urzędu poprzez przedterminowy wybór przez większość sejmową, zdominowaną przez koalicję PO-PSL, trzech sędziów do Trybunału Konstytucyjnego i wadliwy prawnie wybór wszystkich pięciu¹⁵, dokonany w politycznym zamiarze sparaliżowania przyszłego sejmu z nową większością konserwatywną poprzez przekształcenie TK w „trzecią izbę parlamentu z prawem weta”. Wyboru tego dokonano mimo apelu Andrzeja Dudy – działającego jeszcze jako prezydent elekt – by tego nie czynić¹⁶. Po zwycięskich dla prawicy wyborach nowa większość sejmowa, działając zgodnie z literą i z duchem prawa, uchyliła wadliwe decyzje poprzedników¹⁷. Opozycja „totalna” w obronie swych poczynań odwołała się jednak do Unii Europejskiej i wobec niechęci

¹⁴ Por.: M. Pankowska, *Niemka chce zagłodzić Polskę i Węgry? Prawica w amoku po słowach wiceprzewodniczącej PE*, OKO.press, 2 października 2020 r., <https://oko.press/niemka-chce-zaglodzic-polske-i-wegry> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵ Ta wadliwość wynikała z pośpiechu, w jakim działał Sejm VII kadencji. Dążąc do przedterminowego wyboru sędziów do Trybunału Konstytucyjnego, Sejm zmienił regulamin ich zgłaszania. W miejsce dotychczasowego zapisu: „Wnioski w sprawie wyboru przez Sejm poszczególnych osób na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego mogą zgłaszać – Prezydium Sejmu albo co najmniej 50 posłów” pojawił się jednak, wskutek niekompetencji sporządzających nowy tekst zapis: „Prawo zgłaszania kandydata na sędziego Trybunału przysługuje Prezydium Sejmu oraz grupie co najmniej 50 posłów”. Koalicja PO-PSL nie dostrzegając różnicy między *albo* a *oraz* zgłosiła więc swych kandydatów bez dopełnienia przepisu swej własnej w pośpiechu przyjętej regulacji. Zob.: Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r., Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.sejm.gov.pl/prawo/regulamin/kon7.htm> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); T. Zalasinski, *Zasady wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego – dotychczasowa praktyka oraz zmiany wynikające z nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym*, INPRIS, 30 lipca 2015, https://www.inpris.pl/fileadmin/user_upload/documents/OMX/OMX_TK_2015/ZALASINSKI_zasady_wyboru_sedziow_TK.pdf (dostęp: 25 lipca 2025 r.).

¹⁶ *Duda apeluje do rządu: Nie dokonujcie poważnych zmian ustrojowych*, „Dziennik. Gazeta Prawna”, 29 maja 2015 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/874517,duda-apeluje-do-rzadu-nie-dokonujcie-powaznych-zmian-ustrojowych.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁷ Ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, Dz.U. 2015 poz. 1928.

lewicowo-liberalnego mainstreamu UE do konserwatywnego Prezydenta i rządu polskiego uzyskała jej poparcie, co uruchomiło konflikt Polski na kierunku zachodnim. Rzeczpospolita znalazła się zatem w stanie zagrożenia eskalacją zbrojnych starć za swą wschodnią granicą i jednocześnie podlegała narastającej presji ze strony UE jako całości i ze strony swego bezpośredniego sąsiada – Niemiec, z którymi silnie związana była ówczesna polska opozycja. Po 2020 r. do presji na rząd RP dołączyły także Stany Zjednoczone pod rządami Joe Bidena. Wyżej wskazane uwarunkowania determinowały politykę zagraniczną Prezydenta Rzeczypospolitej w latach 2015–2025, czyniąc z zagrożenia rosyjskiego, mającego charakter militarny i egzystencjalny, jej główne wyzwanie, a z presji płynącej z Zachodu główny czynnik determinujący możliwości pozyskania poparcia sojuszników na rzecz zablokowania ekspansjonizmu Kremla i określający cenę, którą za to wsparcie (rzeczywiście jak w wypadku USA czy jedynie pozorne jak w wypadku UE i Niemiec) zażądają oni od Polski.

Główne kierunki polityki zagranicznej Prezydenta Andrzeja Dudy

Współpraca regionalna

Aktywność w polityce zagranicznej Prezydent Andrzej Duda rozpoczął od wizyty w Estonii. Wybór Tallina na cel jego pierwszej podróży zagranicznej był posunięciem niezwykle trafnym tak w wymiarze symbolicznym, jak i praktycznym. Prezydent symbolicznie zrywał z praktyką poprzedniej ekipy rządzącej (PO-PSL) – lekceważenia mniejszych sąsiadów o poglądach w zakresie polityki bezpieczeństwa podobnych do polskich i wspólnego z Polską poczucia zagrożenia ze strony Rosji. Odrzucił oderwane od rzeczywistości ukazywanie Rzeczypospolitej jako państwa o rzekomo silnej pozycji w Unii Europejskiej (za rządów Tuska i Komorowskiego), grającego w ramach Trójkąta Weimarskiego w zespole z Niemcami i Francją, a zatem „płynącego w głównym nurcie integracji europejskiej” i mającego w swym zasięgu wejście do „dyktatoriatu europejskiego”, w ramach którego miałyby „współdecydować

o losach Europy”¹⁸, co, w myśl tej koncepcji, zwalniać by ją miało z potrzeby przywiązywania większej wagi do stosunków z państwami o wielokrotnie mniejszym od Polski potencjale. Ta fatalna linia polityki, jakże charakterystyczna dla lat 2008–2015, została szybko i skutecznie zamknięta przez piątego Prezydenta III RP.

Kierunek bałtycki w polskiej polityce zagranicznej był ważny, a jednocześnie u zarania pierwszej kadencji Andrzeja Dudy obciążony złym stanem relacji z Litwą, odziedziczonym po epoce kierowania MSZ RP przez ministra Radosława Sikorskiego. Był on jednak wynikiem nie tylko arogancji owego szefa polskiej dyplomacji wobec Litwy¹⁹, ale i poczynaniami samych Litwinów – tak w zakresie polityki wobec mniejszości polskiej na Wileńszczyźnie (co jest osobnym, skomplikowanym tematem)²⁰, jak i np. w odniesieniu do czołowej inwestycji polskiej na terenie Republiki Litewskiej – rafinerii Orlen Możejki, której dokonanie ocaliło Litwę przed penetracją rosyjską, co w owym czasie zupełnie nie zostało przez Wilno docenione. Wręcz przeciwnie – Litwini mnożyli trudności w funkcjonowaniu tego przedsiębiorstwa²¹. W obliczu rosyjskiej agresji na Ukrainie ten stan musiał być szybko przezwyciężony. Udając się do Tallina, Prezydent Duda zademonstrował wyraziście dwie rzeczy – solidarność z zagrożonymi przez Rosję państwami bałtyckimi i wolę rozwijania współpracy z nimi oraz to, że nie musi być ona rozwijana w oparciu o Wilno, gdyby Litwa nie zmodyfikowała swego stanowiska. Jednocześnie

¹⁸ *Polska powinna być w gronie głównych decydentów UE*, 26 września 2009 r., Polskie Radio, <http://www.polskieradio.pl/5/115/Artykul/175206,II-Sole24-Ore-Polska-powinna-byc-w-gronie-glownych-decydentow-UE> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Sikorski: Polska może dołączyć do grupy decydentów, z której Wielka Brytania właśnie wyszła*, Tok FM, 24 stycznia 2013 r., <https://www.tokfm.pl/Tokfm/7,103087,13285771,sikorski-polska-moze-dolaczyc-do-grupy-decydentow-z-ktorej.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁹ Odczucie takie było na Litwie powszechne – patrz np.: „*Oczywiste jest, że Sikorski nie cierpi Litwy*”, 14 lutego 2011 r., <https://tvn24.pl/swiat/oczywiste-jest-ze-sikorski-nie-cierpi-litwy-ra161738-ls3520428> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²⁰ Szerzej o stosunkach polsko-litewskich w czasach ministra Sikorskiego w latach 2007–2014, a także o problemie mniejszości polskiej na Litwie patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Polska polityka wschodnia 1989–2015. Wymiar narodowy i unijny*, Kraków 2016, s. 175–192. Obraz całościowy aktywności politycznej Polaków na Litwie patrz: P. Sobik, *Akcja Wyborcza Polaków na Litwie w systemie politycznym Republiki Litewskiej*, Wojnowice 2017, s. 576.

²¹ P. Żurawski vel Grajewski, *Polska polityka...*, op. cit., s. 188–189.

nawiązywał w ten sposób do linii politycznej Lecha Kaczyńskiego, który skutecznie poparł Estonię w 2007 r. w czasie tzw. „wojny o pomnik brązowego żołnierza” i użyczył stron internetowych Kancelarii Prezydenta RP estońskim instytucjom państwowym, zaatakowanym przez rosyjskich hakerów²². Sukces wizyty w Tallinie nie tylko owocował świetnymi relacjami polsko-estońskimi, lecz także został odebrany jako sygnał także w Wilnie. Cel został osiągnięty. Relacje polsko-litewskie od 2015 r. poprawiały się nieustannie. Świadomość wspólnego rosyjskiego zagrożenia miała tu oczywiście rozstrzygające znaczenie, ale udział Prezydenta Andrzeja Dudy w tym procesie był znaczący, a w kolejnych latach polityczna bliskość, wypracowana w kontaktach między nim a jego litewskim odpowiednikiem – prezydentem Gitanasem Nausėdą, osiągnęła poziom z najlepszych czasów współdziałania prezydentów Lecha Kaczyńskiego i Valdasas Adamkusa.

Polska, po okresie mrzonek o „wielkiej europejskiej piątce”, w której miałyby rzekomo „współdecydować o losie Unii Europejskiej”, wracała do współpracy w regionie i pierwszy zademonstrował ten fakt właśnie Andrzej Duda.

Ta linia polityczna wkrótce stała się „znakiem firmowym” aktywności piątego Prezydenta III RP i to od razu w dwóch ważnych formatach współpracy regionalnej – z dziedziny bezpieczeństwa i w zakresie infrastruktury – obu zainicjowanych z jego walnym udziałem.

²² P. Zychowicz, *Cyberinwazja na Estonię z rosyjskich komputerów*, „Rzeczpospolita” 2007, nr 115 (7712), s. A1 i A6. Por.: A.R., *Rosjanie przyznali się do cyberataku*, „Gazeta Polska” 2009, nr 11 (816), s. 15. Szerzej patrz: M. Terlikowski, *Ataki elektroniczne na Estonię. Implikacje dla bezpieczeństwa międzynarodowego i Polski*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2007, t. 7, nr 4 (38), s. 53–74. Szerzej o samym sporze rosyjsko-estońskim patrz: *Russia's Involvement in the Tallinn Disturbances*, International Centre for Defence Studies in Tallinn, 11 maja 2007 r., <https://icds.ee/en/russias-involvement-in-the-tallinn-disturbances/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: P. Torsti, *Why do History Politics Matter? The Case of the Estonian Bronze Soldier*, w: J. Aunesluoma, P. Kettunen (red.), *The Cold War and the Politics of History*, Helsinki 2008, s. 19–35.

Bukaresztańska Dziewiątka

4 listopada 2015 r. na szczycie państw wschodniej flanki NATO w Bukareszcie powstała z inicjatywy Prezydenta Andrzeja Dudy i gospodarza spotkania prezydenta Rumunii Klausa Iohannisa Bukaresztańska Dziewiątka (B9)²³. Przybrała ona charakter grupy lobbingowej w łonie Sojuszu Północnoatlantyckiego i objęła Bułgarię, Czechy, Estonię, Litwę, Łotwę, Polskę, Rumunię, Słowację i Węgry²⁴. Grupa ta, działając pod wrażeniem agresji rosyjskiej na Ukrainę, zgłosiła pod adresem NATO postulat wzmocnienia obrony wschodniej flanki Sojuszu. Ten postulat w zasadniczych zrębach został uznany za zasadny i przyjęty do wykonania na Szczycie NATO w Warszawie (8–9 lipca 2016 r.). Grupa B9 nie była jednolita. Wsparcia w postaci wysuniętej wzmocnionej obecności wojskowej (*enhanced forward presence*) z udziałem kontyngentów z wiodących mocarstw NATO zażądały Polska, państwa bałtyckie, Rumunia i Bułgaria – tzn. państwa dzielące z Rosją granice lądowe lub morskie. Czechy, Słowacja i Węgry, granic takich nie posiadając, nie prosiły o tego typu rozwinięcie wojskowe, ale poparły postulaty pierwszej grupy państw, które czuły się zagrożone. Decyzje Sojuszu, podjęte na jego warszawskim szczycie, dodatkowo zróżnicowały Bukaresztańską „9”. System wzmocnionej wysuniętej obecności wojskowej²⁵, zbudowany z udziałem kontyngentów z głównych mocarstw NATO, otrzymały jedynie Polska (brygadową grupę bojową z USA jako narodem ramowym) i państwa bałtyckie – batalionowe grupy bojowe z Wielką Brytanią (w Estonii), Kanadą (na Łotwie) i Niemcami (na Litwie). Rumunii (nieposiadającej granicy lądowej z Rosją) przyznano jedynie „dostosowaną obecność wojskową” (*tailored forward presence*) – wielonarodową brygadę,

²³ *Prezydent w Bukareszcie: Pokazaliśmy jedność i decyzyjność*, 4 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-szefow-panstw-wschodniej-flanki-nato,2831> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²⁴ Szerzej patrz: K. Pawłowski, *Bukareszteńska Dziewiątka: współpraca państw wschodniej flanki NATO*, „IEŚ Policy Papers” 2020, nr 4, s. 45.

²⁵ *Wzmocniona Wysunięta Obecność (enhanced Forward Presence, eFP)*, Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/batalionowa-grupa-bojowa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

ale bez komponentu mocarstwowego²⁶. Bułgarii – geograficznie najbardziej oddalonej od Rosji – nie przyznano wówczas żadnego wsparcia. Mimo to do wiosny 2017 r. na wschodniej flance NATO powstał w ten sposób system „odstraszania przez ukaranie” (*deterrence by punishment*) na wzór tego, jaki w okresie zimnej wojny funkcjonował w Berlinie Zachodnim, gdzie nie potęga garnizonu alianckiego powstrzymywała Kreml od decyzji o zajęciu miasta, ale fakt, że taka decyzja oznaczałaby wojnę ze Stanami Zjednoczonymi, Wielką Brytanią i Francją. Ten poziom odstraszania osiągnęła także Polska począwszy od wiosny 2017 r.

Inicjatywa Trójmorza

Drugim formatem współpracy regionalnej, zainicjowanym przy ważnym udziale Prezydenta Andrzeja Dudy, była Inicjatywa Trójmorza (*Three Seas Initiative*, 3SI)²⁷. Ta platforma współpracy infrastrukturalnej w wymiarze energetycznym, transportowo-komunikacyjnym i cyfryzacyjnym dwunastu (trzynastu od 2023 r. – po przystąpieniu Helady) państw członkowskich wschodniej flanki UE (Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Grecji, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier) wzięła początek z nieformalnego spotkania piątego Prezydenta III RP z prezydent Chorwacji – Kolindą Grabar-Kitarović, odbytego w Nowym Jorku 29 września 2015 r.²⁸. Sformalizowanie projektu nastąpiło na Szczycie w Dubrowniku (25–26 sierpnia 2016 r.), gdzie stosowną deklarację wydali przywódcy dwunastu państw przystępujących do owej inicjatywy²⁹. W kolejnych latach

²⁶ *Dostosowana Wysunięta Obecność (tailored Forward Presence, tFP)*, Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/wysunieta-obecnosc> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²⁷ Szerzej o Inicjatywie Trójmorza patrz: A. Orzelska-Stączek, P. Ukielski, *Inicjatywa Trójmorza z perspektywy jej uczestników*, seria *East of the West. Wschód Zachodu*, t. 5, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2020, s. 212. Por.: P. Kowal, A. Orzelska-Stączek, *Inicjatywa Trójmorza: geneza, cele i funkcjonowanie*, seria *East of the West. Wschód Zachodu*, t. 3, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2019, s. 158.

²⁸ *Views and News. Newsletter of the Office of the President of the Republic of Croatia*, nr 2, grudzień 2015, s. 1–21. Por.: K. Sobczyk, *Współpraca ośrodków prezydenckich państw wschodniej flanki NATO w toku przygotowań do szczytu Sojuszu w Warszawie*, Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, nr 1–4 (37–40), s. 58.

²⁹ *Joint Statement on the Three Seas Initiative (The Dubrovnik Statement)*, 25 sierpnia 2016 r., <http://predsjednica.hr/files/The%20Joint%20Statement%20on%20The%20>

aktywność polskiego Prezydenta była jednym z głównym motorów napędowych 3SI. Andrzej Duda był obecny na wszystkich szczytach tego formatu współpracy i w charakterze gospodarza wystąpił na przełomowym dla jej rozwoju Szczycie warszawskim w 2017 r., na którym gościł prezydenta USA Donalda Trumpa³⁰. Ten ostatni udzielił 3SI silnego poparcia politycznego, co skutkowało aktywizacją w ramach owej struktury tych państw wschodniej flanki NATO, które najsilniej odczuwały zagrożenie rosyjskie i z tego tytułu były wrażliwe na wszelkie polityczne sugestie płynące z Waszyngtonu. Poparcie ze strony USA zneutralizowało też wyrażenie do 2017 r. demonstrowaną niechęć Niemiec wobec Trójmorza, na którą były wyczulone inne poza Polską kraje tej inicjatywy. Odtąd więc zdecydowanej zmianie w kierunku poważnego zaangażowania w 3SI uległa polityka Litwy, Łotwy, Estonii i Rumunii, które wraz z Polską i Chorwacją stworzyły nowy „motor polityczny” Trójmorza. Po zmianie na stanowisku prezydenta tej ostatniej (Kolindę Grabar Kitarović – współinicjatorkę Inicjatywy Trójmorza w 2015 r. – zastąpił 18 lutego 2020 r. niechętnie do tego formatu współpracy nastawiony Zoran Milanović³¹) z grupy odpadł wprawdzie Zagrzeb, ale dobre relacje między Prezydentem Dudą i prezydentem Trumpem, ułatwiały przyciąganie poparcia USA dla 3SI z wyżej wskazanym oddziaływaniem na całą wschodnią flankę UE i NATO. Inicjatywa Trójmorza na tyle wrosła w rzeczywistość relacji Stanów Zjednoczonych z Europą Środkową, w tym z Polską, że

Three%20Seas%20Initiative(1).pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.) oraz: *The Three Seas Initiative: Central and Eastern Europe takes charge of its own destiny*, „Visegrad Post”, 28 sierpnia 2016 r., <https://visegradpost.com/en/2016/08/28/the-three-seas-initiative-central-and-eastern-europe-takes-charge-of-its-own-destiny/> (dostęp: 5 sierpnia 2025 r.). Por.: *Wspólna deklaracja w sprawie Inicjatywy Trójmorza*, 25 sierpnia 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wspolna-deklaracja-w-sprawie-inicjatywy-trojmorza,2909> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Szerzej patrz: P. Kowal, A. Orzelska-Stączek, *op. cit.*, s. 56–60; G. Zbińkowski, *The Three Seas Initiative and its Economic and Geopolitical Effect on the European Union and Central and Eastern Europe*, „Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe” 2019, t. 22, nr 2, s. 1–113.

³⁰ Szczyt Trójmorza z udziałem prezydenta USA, 6 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/szczyt-trojmorza-z-udzialem-prezydenta-usa-plen,648> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

³¹ G. Andrijanić, *Prezydentura Milanovicia jest złą wiadomością dla Trójmorza. Mówi o „straszynym” pomysśle „irytującym Moskwę i Berlin”*, „wPolityce”, 18 stycznia 2020 r., <https://wpolityce.pl/swiat/482831-prezydentura-milanovicia-jest-zla-wiadomoscia-dla-trojmorza> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

na kanwie Szczytu 3SI w Tallinie w 2020 r. stała się ona elementem rywalizacji wyborczej w USA między prezydentem Donaldem Trumpem a jego kontrkandydatem Joe Bidenem. Naturalnie był to w tej kampanii temat marginalny, ale w walce o głosy Polonii na tyle istotny, że Michael Carpenter, doradca Bidena ds. międzynarodowych, uznał za stosowne wyrazić w imieniu swego szefa w wywiadzie dla PAP poparcie dla Trójmorza³². Wiarygodność tej deklaracji, złożonej nie przez samego kandydata Demokratów, ale przez jego doradcę, była niska, niemniej jednak fakt jej złożenia jawił się jako znamieny. Już po wyborach w Stanach Zjednoczonych, 18 listopada 2020 r. Izba Reprezentantów Kongresu USA przyjęła jednomyślnie głosami zarówno Demokratów, jak i Republikanów rezolucję H. RES 672, w której poparła Inicjatywę Trójmorza, uznała ją za leżącą w żywotnym interesie USA jako projekt konkurencyjny wobec wpływów Rosji i Chin (Inicjatywa Pasa i Drogi oraz 17+1) w Europie Środkowej, potępiła Nord Stream 2 i imperialną politykę Rosji oraz zachęcała do włączenia do współpracy z 3SI Ukrainy, Mołdawii i Bałkanów Zachodnich³³. Kurs na Niemcy, obrany przez nową administrację amerykańską Joe Bidena w polityce wobec Europy, spowodował w kolejnych latach relatywny spadek zaangażowania USA w poparcie dla Inicjatywy Trójmorza. Na początku pojawiły się nawet naciski na jej faktyczne podporządkowanie RFN. Posunięto się aż do sugestii, by na siedzibę planowanego wówczas Sekretariatu Trójmorza wybrać Berlin (choć dziś zarzucono już ten pomysł)³⁴. Po odrzuceniu tych „rad” przez Polskę Waszyngton nie wycofał się jednak zupełnie z zaangażowania

³² M. Obremski, *Doradca Bidena o relacjach z Polską, NATO i Trójmorzu*, PAP, 17 października 2020 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C738290%2CDoradca-bidena-o-relacjach-z-polska-nato-i-trojmorzu.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

³³ H.Res.672 – Expressing support of the Three Seas Initiative in its efforts to increase energy independence and infrastructure connectivity thereby strengthening the United States and European national security, 18 listopada 2020 r., Congress.gov, <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/672/text> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

³⁴ D. Fried, G. Mosbacher, I. Brzezinski, *Czym jest Inicjatywa Trójmorza? Od wizji do działania*, Trójmorze, 5 lipca 2022 r., <https://trimarium.pl/projekt/brzezinski-fried-mosbacher-czym-jest-inicjatywa-trojmorza-od-wizji-do-dzialania/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Komentarz patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Co w istocie mówi nam tekst Frieda, Mosbacher i Brzezinskiego?*, Trójmorze, 29 kwietnia 2022 r., https://trimarium.pl/think_tank/prof-zurawski-vel-grajewski-co-w-istocie-mowi-nam-tekst-frieda-mosbacher-i-brzezinskiego/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

w tę platformę współpracy swych środkowoeuropejskich sojuszników (i biernej w tym formacie, a mającej status państwa neutralnego Austrii). Jak napisali w słynnym artykule poświęconym 3SI Georgette Mosbacher, Daniel Fried i Ian Brzeziński, Trójmorze „zdołało prze-trwać przejście z administracji Trumpa na administrację Bidena, co jest nie lada wyczynem, zważywszy na politykę zmian w ekipach do spraw amerykańskiej polityki zagranicznej.”³⁵ Zważywszy, iż głównym państwem Trójmorza jest Polska, a głównym inicjatorem i promotorem tej inicjatywy jej Prezydent Andrzej Duda, wyżej wskazany wyczyn jest w lwiej części jego zasługą.

Relacje ze Stanami Zjednoczonymi

Prezydenturę Andrzeja Dudy w kontekście relacji ze Stanami Zjednoczonymi można podzielić na wyraźne trzy okresy, wyodrębniane na bazie kadencji poszczególnych kolejnych prezydentów USA – Baracka Obamy (do 20 stycznia 2017 r.), Donalda Trumpa (2017–2021), Joe Bidena (2021–2025) i powtórnie Trumpa (od 20 stycznia 2025 r.). Ten podział nie wynikał jednak ze zmian stosunku Prezydenta Dudy do Stanów Zjednoczonych – te bowiem zawsze w jego koncepcji polityki zagranicznej pozostawały najważniejszym strategicznym sojusznikiem Rzeczypospolitej. Wiązało się to ze zmienną polityką Waszyngtonu wobec Warszawy, sposobu postrzegania przez USA miejsca Polski w systemie bezpieczeństwa transatlantyckiego i motywowanych ideologicznie różnic stosunku Demokratów i Republikanów do konserwatywnego rządu polskiego i wywodzącego się z tegoż obozu Prezydenta. Ostatni rok prezydentury Baracka Obamy był jednocześnie pierwszym pełnym rokiem prezydentury Andrzeja Dudy. Najważniejszym wydarzeniem z tego okresu okazał się Szczyt NATO w Warszawie, zakończony pełnym sukcesem Polski – tzn. przyjęciem przez Sojusz wyżej wspomnianych postulatów polskich w zakresie wysuniętej obecności wojskowej na jego wschodnich rubieżach. Na ten sukces złożyła się praca całej polskiej dyplomacji, należy jednak odnotować, że w trakcie swej wizyty w USA i spotkania z prezydentem Obamą (28 września 2015 r.) Prezydent Duda przekonywał

³⁵ D. Fried, G. Mosbacher, I. Brzezinski, *op. cit.*

gospodarza Białego Domu do przyjęcia polskich postulatów w dziedzinie bezpieczeństwa, później zaakceptowanych na rzeczonym szczycie NATO³⁶. Notabene podobną rozmowę odbył także z premierem Kanady Justinem Trudeau 10 maja 2016 r.³⁷, a więc niespełna dwa miesiące przed warszawskimi decyzjami Sojuszu. W następnej rozmowie z Barackiem Obamą – 21 września 2016 r. – Andrzej Duda z kolei zabiegał skutecznie o amerykańskie poparcie dla kandydatury Polski na miejsce niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ³⁸.

Rok 2017 – pierwszy rok pierwszej kadencji Donalda Trumpa – przyniósł wizytę 45. prezydenta USA w Warszawie i także wyżej wspomniany szczyt Trójmorza. Uzasadnia to tezę, że dwie ważne platformy współpracy regionalnej na wschodniej flance NATO i UE, zainicjowane z walnym udziałem piątego Prezydenta III RP – B9 i 3SI oraz wzmocnienie pozycji Polski na forum ONZ w warunkach rosyjskiej agresji na Ukrainie uzyskały poparcie Waszyngtonu.

Relacje między Prezydentem Dudą a prezydentem Trumpem w czasie pierwszej kadencji obu głów państw układały się bardzo dobrze. Zaowocowały one serią spotkań i wspólnych deklaracji. Już spotkanie w Warszawie 6 lipca 2017 r. – przy okazji szczytu Trójmorza – przyniosło rozmowę obu prezydentów na temat bezpieczeństwa i infrastruktury w Europie Środkowej – co w kontekście 3SI wydaje się naturalne³⁹. Współpraca polsko-amerykańska w zakresie inwestycji, badań i innowacji była z kolei omawiana przez obu prezydentów na kanwie Światowego Forum Ekonomicznego w Davos

³⁶ *Rozmowy z prezydentami USA, Ukrainy i szefem Rady Europejskiej*, 28 września 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-z-prezydentami-usa-ukrainy-i-szefem-rady-europejskiej>, 2821 (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

³⁷ *Z premierem Kanady o konieczności wzmocnienia wschodniej flanki NATO*, 10 maja 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-premierem-justinem-trudeau>, 2876 (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

³⁸ *W USA Prezydent zabiegał o poparcie kandydatury Polski do RB ONZ*, 21 września 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/w-usa-prezydent-zabiegalo-o-poparcie-kandydatury-polski-do-rady-bezpieczenstwa-onz>, 2926 (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

³⁹ *Donald Trump: Nigdy nie byliśmy bliżsi Polski, niż w tej chwili*, 6 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydentow-polski-i-usa>, 647 (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

26 stycznia 2018 r.⁴⁰. Kolejne spotkania obu głów państw skutkowały ważkimi deklaracjami w tym zakresie. Pierwszą z nich była przyjęta 18 września 2018 r. w trakcie wizyty Prezydenta RP w Białym Domu polsko-amerykańska deklaracja „Obrona wolności i budowanie dobrobytu”, dotycząca współpracy obu państw w zakresie bezpieczeństwa militarnego i energetycznego oraz wymiany handlowej, a także inwestycji, badań i innowacji⁴¹. To w trakcie towarzyszącego owej deklaracji spotkania Duda-Trump po raz pierwszy z ust polskiego Prezydenta padło słynne potem sformułowanie o utworzeniu w Polsce amerykańskiej bazy wojskowej o nazwie „Fort Trump”⁴². Kwestie bezpieczeństwa były przy tym (co naturalne w relacjach zwierzchnika Sił Zbrojnych RP z supermocarstwem, będącym de facto hegemonom Sojuszu Północnoatlantyckiego) głównym nurtem polityki Andrzeja Dudy na kierunku amerykańskim w kontekście toczącej się od 2014 r. wojny w Ukrainie i narastającego zagrożenia rosyjskiego. Kolejnym wyrazem jego aktywności na tym polu były dwie w krótkim czasie następujące po sobie deklaracje międzyprezydencjonalne z 12 czerwca⁴³ i 23 września 2019 r.⁴⁴, dotyczące zwiększenia amerykańskiej obecności wojskowej w Polsce i pogłębienia współ-

⁴⁰ *Spotkanie Prezydentów RP i USA w Davos*, 26 stycznia 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-prezydentow-rp-i-usa-w-davos-plen,3014> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁴¹ *Wspólna deklaracja o polsko-amerykańskim partnerstwie strategicznym*, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydenci-polski-i-usa-podpisali-wspolna-deklaracje-o-partnerstwie-strategicznym,1108> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: „*Sojusz między Polską i USA nigdy nie był tak mocny*”, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/sojusz-miedzy-polska-i-usa-nigdy-nie-byl-tak-mocny-plen,3073> (dostęp: 5 lipca 2025 r.) oraz: *Wizyta Pary Prezydenckiej w Białym Domu*, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-duda-trump-w-bialym-domu,3072> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁴² *Remarks by President Trump and President Duda of the Republic of Poland in Joint Press Conference*, The White House, 18 września 2018 r., <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-duda-republic-poland-joint-press-conference/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁴³ *Wspólna Deklaracja Prezydentów o Współpracy Obronnej w zakresie obecności sił zbrojnych USA na terytorium RP*, 12 czerwca 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wspolna-deklaracja-prezydentow-o-wspolpracy-obronnej-w-zakresie-obecnosci-sil-zbrojnych-usa-na-terytorium-rp-plen,1411> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁴⁴ *Wspólna deklaracja Prezydentów PL i USA na temat pogłębiania współpracy obronnej*, 23 września 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wspolna-deklaracja-na-temat-poglebiania-wspolpracy-obronnej,1512> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

pracy obronnej między naszymi państwami. Poprzedziła je 4 czerwca 2019 r. rozmowa Prezydenta Dudy z sekretarzem generalnym NATO Jensem Stoltenbergiem na temat wzrostu liczebności sił USA w Polsce⁴⁵. Między tymi deklaracjami dotyczącymi bezpieczeństwa militarnego dzięki aktywności Prezydenta Andrzeja Dudy doszło do podobnego oświadczenia woli w kwestiach energetycznych w postaci polsko-amerykańsko-ukraińskiej deklaracji międzyprezydenckiej z 31 sierpnia 2019 r. o tranzycie amerykańskiego LNG ze Świnoujścia na Ukrainę⁴⁶.

Kolejne spotkanie prezydentów Polski i Stanów Zjednoczonych miało miejsce w Białym Domu 20 czerwca 2020 r. i znów w lwiej części poświęcone było kwestiom bezpieczeństwa wojskowego, choć rozmawiano także o współpracy gospodarczej i energetycznej oraz o telekomunikacji⁴⁷. Była to stała linia polityczna Prezydenta RP. Jego wysiłki, mające na celu wzmocnienie obecności wojskowej USA w Polsce, symbolizowane wyżej wspomnianą koncepcją „Fort Trump” z 2018 r., wkrótce po tej rozmowie zostały uwieńczone powodzeniem w postaci podpisania z jego udziałem⁴⁸ w setną rocznicę bitwy warszawskiej, 15 sierpnia 2020 r. polsko-amerykańskiej umowy o wzmocnionej współpracy wojskowej – EDCA (*Enhanced Defense Cooperation Agreement*)⁴⁹.

⁴⁵ Z szefem NATO o planach zwiększenia obecności militarnej USA w Polsce, 4 czerwca 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-wizyta-bruksela,3124> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁴⁶ W. Jakóbk, *Porozumienie Polska-USA-Ukraina: Rosja używa gazu do polityki. Odpowiedź to rozwój dostaw LNG*, Biznes Alert, 31 sierpnia 2019 r., <https://biznesalert.pl/polska-ukraina-usa-porozumienie-wspolpraca-bezpieczenstwo-dostaw-gazu-region-energetyka-gaz/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁴⁷ Prezydent Andrzej Duda w Białym Domu, 24 czerwca 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-andrzej-duda-w-bialym-domu-pleng,3166> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁴⁸ Umowa o wzmocnionej współpracy obronnej z USA podpisana, 15 sierpnia 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/umowa-o-wzmocnionej-wspolpracy-obronnej-polski-i-usa-podpisana,1871> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁴⁹ Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o wzmocnionej współpracy obronnej, podpisana w Warszawie dnia 15 sierpnia 2020 r., „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, 3 grudnia 2020 r., poz. 2153, s. 125. Por.: Poland (20–1113) – Enhanced Defense Cooperation Agreement, Office of Treaty Affairs, 13 listopada 2020 r., <https://www.state.gov/poland-20-1113-enhanced-defense-cooperation-agreement/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Polska naturalnie nie angażowała się w kampanię wyborczą w USA w 2020 r. Nie miała ambicji oddziaływać na jej wynik ani nie podejmowała żadnych działań w tym kierunku. Taką postawę zachował też Prezydent Andrzej Duda. Mimo to było oczywiste, że pożądanym przez polski obóz konserwatywno-prawicowy rezultatem wyborów w Stanach Zjednoczonych byłaby reelekcja Trumpa. Utrzymywane do końca pierwszej kadencji 45. prezydenta USA dobre relacje na linii Duda-Trump były po porażce wyborczej tego ostatniego krytykowane jako błąd – prowadzenie jednowariantowej, bezalternatywnej polityki, narażającej kraj na niechęć nowej administracji demokratycznej Joe Bidena. Ta krytyka była nieuzasadniona i oparta o błędne przesłanki. Próby „prewencyjnego” dystansowania się Andrzeja Dudy i Polski wobec Trumpa w trakcie amerykańskiej kampanii wyborczej w nadziei, że gdyby jego konkurenci doszli do władzy i mieli intencje karania Polski za współpracę z nim, będą łagodniejsi, byłyby błędem. Słusznie więc ich nie czyniono, wychodząc z założenia, że jeśli o polityce Waszyngtonu względem Polski nie będą decydowały interesy państwowe Stanów Zjednoczonych, lecz postawione ponad nimi emocje stron sporu wewnątrzamerykańskiego i ideologiczne sympatie Demokratów, manewry wizerunkowe Polski na niewiele się zdadzą, a mogą jedynie popsuć dobre relacje polsko-amerykańskie i zbudować nieufność administracji Trumpa wobec polskich partnerów. Należało korzystać z dobrej koniunktury w stosunkach polsko-amerykańskich, których relacje między prezydentami obu państw były istotnym składnikiem, a nie skracać ją w obawie, że owa bliskość z 45. prezydentem USA nie spodoba się jego następcy i to w sytuacji, gdy gra wyborcza nie była rozstrzygnięta, a szanse na reelekcję Trumpa wysokie. Straty wynikające z ewentualnego dystansowania się od urzędującego prezydenta USA byłyby natychmiastowe i wymierne, ewentualne zaś korzyści – mające wystąpić w przyszłości – bardzo iluzoryczne, gdyż oparte o założenie wdzięczności jego następcy, dotąd generalnie niechętnego obozowi rządowemu w Polsce i Prezydentowi RP, będącemu jego emanacją⁵⁰.

⁵⁰ Szerzej patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Turbulencje na wewnątrzamerykańskiej scenie politycznej jako wyzwanie dla polskiej polityki zagranicznej*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2020, nr 1 (80), s. 40–52.

Na dodatek od wiosny 2020 r. – tzn. od opublikowania podpisanego przez Bidena artykułu w „Foreign Affairs” ze stycznia/marca/kwietnia 2020 r.⁵¹ – było jasne, że zawarte w nim deklaracje, dotyczące przyszłej polityki zagranicznej ówczesnego kandydata Demokratów, były wzajemnie sprzeczne. „Ukaranie rosyjskiej agresji” nie mogło iść w parze z „odbudową historycznego partnerstwa z sojusznikami z NATO” – wszak relacje z zagrożonymi przez Rosję sojusznikami ze wschodniej flanki Sojuszu były za kadencji Trumpa doskonałe, a chłód panował w stosunkach z tymi aliantami, którzy jak Niemcy i Francja pragnęli porozumienia z Rosją. Nie można było jednocześnie „karać Rosji” np. zablokowaniem Nord Stream 2 i „odbudowywać relacji” z Berlinem. Biden musiał wybrać i nietrudno było zgadnąć, co wybierze, bez względu na postawę Polski i to nie tyle wobec Trumpa, co wobec USA w ogóle. Ta teza znalazła wkrótce potwierdzenie w okresie kryzysu tranzytu władzy w Waszyngtonie, towarzyszącego ustąpieniu Trumpa i objęciu władzy przez Bidena. To w trakcie jego trwania, korzystając z wywołanego nim względnego paraliżu polityki zagranicznej USA, Niemcy, sprawujące wówczas prezydencję w UE, parły do porozumienia Unia Europejska-Chiny⁵². To właśnie tej linii – w imię solidarności ze Stanami Zjednoczonymi – sprzeciwiła się Polska⁵³. Wkrótce administracja Bidena, najwyraźniej zafascynowana wizją odbudowy relacji z Niemcami i wypracowania wraz z nimi porozumienia z Rosją,

⁵¹ J.R. Biden, Jr., *Why America Must Lead Again. Rescuing U.S. Foreign Policy After Trump*, 23 stycznia 2020 r., <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-01-23/why-america-must-lead-again> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁵² H. von der Burchard, *Merkel pushes EU-China investment deal over the finish line despite criticism*, Politico, 29 grudnia 2020 r., <https://www.politico.eu/article/eu-china-investment-deal-angela-merkel-pushes-finish-line-despite-criticism/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: I. Tharoor, *The awkward timing of Europe's deal with China*, The Washington Post, 5 stycznia 2021 r., <https://www.washingtonpost.com/world/2021/01/05/europe-china-deal-biden-awkward/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁵³ *Poland opposes fast-tracking of EU-China deal – source*, The First News, 28 grudnia 2020 r., <https://www.thefirstnews.com/article/poland-opposes-fast-tracking-of-eu-china-deal-source-18716> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: A. Krzysztozek, *Unia Europejska osiągnęła porozumienie z Chinami ws. umowy inwestycyjnej*, EURACTIV.pl, 30 grudnia 2020 r., <https://www.euractiv.pl/section/polityka-zagraniczna-ue/news/unia-europejska-ue-porozumienie-chiny-umowa-inwestycyjna-pekin/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); T. Bielecki, *Umowa UE z Chinami. Sukces Berlina, ale kłopoty z USA?*, Deutsche Welle, 30 grudnia 2020 r., <https://www.dw.com/pl/umowa-ue-z-chinami-sukces-berlina-ale-k%C5%82opoty-z-usa/a-56097733> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

„nagrodziła” za to Polskę, a „ukarała” Niemcy zawieszeniem sankcji na Nord Stream ⁵⁴. Krytykowane przez niechętnych Prezydentowi RP publicystów⁵⁵ pogratulowanie Joe Bidenowi przez Andrzeja Dudę „udanej kampanii”, a nie zwycięstwa wyborczego⁵⁶, choć było w tym momencie zbędnym już demonstrowaniem przywiązania do Trumpa, nie miało większego znaczenia dla kształtowania tej nowej strategii polityki zagranicznej USA.

Zmiana lokatora Białego Domu wyhamowała dynamizm relacji międzyprezydenckich w stosunkach polsko-amerykańskich. Joe Biden jeszcze jako kandydat na prezydenta USA zaangażował się w krytykę obozu konserwatywnego w Polsce i to na podstawie fałszywych przesłanek⁵⁷. Pierwsze miesiące jego prezydentury upłynęły zaś pod znakiem odbudowy relacji amerykańsko-niemieckich i znalezienia przy współudziale Niemiec modus vivendi z Rosją. Temu służyło wyżej wspomniane zawieszenie przez Joe Bidena sankcji na Nord Stream 2, a także przedłużenie traktatu o redukcji strategicznej broni jądrowej New Start z Rosją⁵⁸ i wreszcie spotkanie Biden–Putin 16 czerwca 2021 r. w Genewie⁵⁹. To ostatnie na dodatek przygotowane

⁵⁴ M. Lee, E. Knickmeyer, F. Jordans, *US spares ally Germany in sanctions for Nord Stream pipeline*, AP News, 19 maja 2021 r., <https://apnews.com/article/russia-europe-germany-business-government-and-politics-6e538d7960c4dfbc334228f2f1db03bf> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: S. Dębski, *Nord Stream 2: German and U.S. Credibility Suffers Serious Damage*, 21 maja 2021 r., https://pism.pl/publikacje/Nord_Stream_2_German_and_US_Credibility_Suffers_Serious_Damage (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁵⁵ W. Jurasz, *Kuriozalne „gratulacje” Dudy dla Bidena [Komentarz]*, Onet, 15 grudnia 2020 r., <https://wiadomosci.onet.pl/opinie/wybory-w-usa-kuriozalne-gratulacje-dudy-dla-bidena/ev6w44t> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁵⁶ *Prezydent Andrzej Duda: Gratulacje dla Joe Bidena za udaną kampanię prezydencką*, 7 listopada 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-andrzej-duda-gratulacje-dla-joe-bidena-za-udana-kampanie-prezydencka,1950> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁵⁷ Skrytykował rzekome „strefy wolne od LGBT”. Por.: *Joe Biden krytykuje Polskę. Jest odpowiedź ambasady*, Fakt, 22 września 2020 r., <https://www.fakt.pl/polityka/joe-biden-krytykuje-polske-jest-odpowiedz-ambasady/5hj5nfn> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁵⁸ D.M. Herszenhorn, *Putin and Biden confirm extension of New START treaty*, Politico, 27 stycznia 2021 r., <https://www.politico.eu/article/putin-and-biden-confirm-extension-of-new-start-treaty/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: A. Kacprzyk, *Przedłużenie obowiązywania układu Nowy START*, 27 stycznia 2021 r., https://pism.pl/publikacje/Przedluzenie_obowiazywania_ukladu_Nowy_START (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁵⁹ J. Crawford, *Biden-Putin in Geneva: looking for common ground*, Swissinfo.ch, 16 czerwca 2021 r., <https://www.swissinfo.ch/eng/politics/biden-putin-in-geneva-looking-for-common-ground/46691734> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: R. Koffler, *Biden loses to*

zostało z zupełnym zlekceważeniem państw wschodniej flanki NATO. Konsultacje z tymi krajami odbyły się dopiero na publiczne dopomnianie się o nie dyplomacji polskiej⁶⁰ i miały miejsce tuż przed spotkaniem z Putinem, a zatem (mimo rozsądnego politycznie urzędowego optymizmu oficjalnego komentarza szefa BBN Pawła Solocho⁶¹) nosiły charakter kurtuazyjny, a nie merytoryczny⁶². Konsultacji z Ukrainą przed szczytem amerykańsko-rosyjskim zaś w ogóle nie było, a jedynie poinformowano ją o rezultatach rozmowy Biden-Putin post factum⁶³. Marginalizowanie kontaktów z Polską, rządzoną przez konserwatywną koalicję Zjednoczonej Prawicy, zdominowaną przez PiS, było tłumaczone, przynajmniej przez polską „opozycję totalną”, niechęcią Bidena do kontaktów z ówczesnymi władzami polskimi⁶⁴. Ten

Putin at Geneva summit just by showing up, The Hill, 15 czerwca 2021 r., <https://thehill.com/opinion/national-security/558385-biden-loses-to-putin-at-geneva-summit-just-by-showing-up/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: M. Menkiszak, W. Rodkiewicz, *Szczyt Biden–Putin: ćwiczenia z komunikacji strategicznej*, 16 czerwca 2021 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-06-16/szczyt-biden-putin-cwiczenia-z-komunikacji-strategicznej> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶⁰ J. Bielecki, *Rau: Biden decyduje ponad naszymi głowami*, Rzeczpospolita, 10 czerwca 2021 r., <https://www.rp.pl/kraj/art8565331-rau-biden-decyduje-ponad-naszymi-glowami> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶¹ P. Soloch: *spotkanie Duda-Biden wpisuje się w to, czego oczekiwaliśmy od nowej administracji amerykańskiej*, 15 czerwca 2021 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/p-soloch-spotkanie-duda-biden-wpisuje-sie-w-to-czego-oczekiwalismy-od-nowej-administracji-amerykanskej,12018> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶² K. Turecki, *Szczyt NATO w Brukseli. Kilka minut prezydenta Bidena dla prezydenta Dudy*, 14 czerwca 2021 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/biden-podczas-spotkania-z-duda-uspokoi-obawy-europy-wschodniej/ms59xm2> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: K. Rębisz, M. Czarnecki, *Duda rozmawiał z Bidenem na szczycie NATO w Brukseli*, Gazeta Wyborcza, 14 czerwca 2021 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,27199246,andrzej-duda-jednak-spotkal-sie-z-joe-bidenem.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też zdawkowe informacje oficjalne: *Prezydent na szczycie NATO w Brukseli*, 14 czerwca 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-na-szczycie-nato-w-brukseli,3202> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶³ Szerszy kontekst trzymania Ukrainy przez USA poza konsultacjami amerykańsko-rosyjskimi patrz: M. Drabczuk, *USA, Rosja i NATO: o Ukrainie bez Ukrainy*, Instytut Europy Środkowej, „Komentarze IES” 2021, nr 414 (111), 26 czerwca 2021 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/usa-rosja-i-nato-o-ukrainie-bez-ukrainy/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶⁴ Jako przykład patrz: M. Czarnecki, *Biden spotyka się dziś w Brukseli z przywódcami państw bałtyckich, ale nie z Andrzejem Dudą*, Gazeta Wyborcza, 14 czerwca 2021 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,27197784,biden-spotyka-sie-dzis-w-brukseli-z-przywodcami-panstw-baltyckich.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: D. Długosz, *Spotkanie Dudy z Bidenem było jak przywitanie w korytarzu. „Chłód jest bardzo widoczny”*, Newsweek, 14 czerwca 2021 r., <https://www.newsweek.pl/polska/polityka/spotkanie-dudy-z-bidenem-bylo-jak-przywitanie-w-korytarzu-chlod-jest-bardzo-widoczny/cceq29z> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

argument nie ma jednak zastosowania ani wobec państw bałtyckich czy Rumunii, ani wobec Ukrainy i tym samym jest mało przekonujący. Dla Polski, skrajnie nieufnej w stosunku do Rosji, pod rządami prezydenta Dudy i Zjednoczonej Prawicy nie było miejsca w ówczesnej koncepcji polityki zagranicznej administracji prezydenckiej USA. Z tego samego powodu (twardej postawy wobec Kremla, niepasującej do nowej linii Białego Domu) wyżej opisane posunięcia Waszyngtonu odbywały się nie tylko bez konsultacji z Polską, lecz także i bez konsultacji z innymi sojusznikami ze wschodniej flanki NATO – państwami bałtyckimi i Rumunią. Kurs na nowy „reset” z Rosją (choć tak tego nie nazywano) nie wynikał ze stanu relacji USA z jakimkolwiek państwem z Europy Środkowowschodniej. Było wręcz przeciwnie. To nadzieja na porozumienie z Moskwą determinowała zachowanie administracji Bidena wobec Ukrainy i środkowoeuropejskich sojuszników Stanów Zjednoczonych. Wystudzenie relacji polsko-amerykańskich nie wynikało zatem z takiego czy innego posunięcia strony polskiej, w tym z działań Prezydenta Andrzeja Dudy, ale z generalnej zmiany linii polityki Waszyngtonu wobec Niemiec, Rosji i Europy Środkowej w kierunku nowej próby ugody z Kremlen. Gdy ta linia się załamała wskutek wielkoskalowej agresji rosyjskiej na Ukrainę z 24 lutego 2022 r., częstotliwość wizyt Joe Bidena w Polsce i spotkań z Prezydentem Dudą, a także rozmów telefonicznych głów państw, znacznie wzrosły. Już 4 marca 2022 r. obaj prezydenci omawiali telefonicznie sytuację wytworzoną wskutek rosyjskiej agresji⁶⁵. Ten problem był odtąd stałym tematem ich rozmów.

Jeszcze w grudniu 2021 r. Polska i jej Prezydent znajdowali się pod presją administracji USA w związku z planowaną ustawą dotyczącą statusu i funkcjonowania stacji telewizyjnej TVN, budzącej wątpliwość co do legalności funkcjonowania na polskim rynku medialnym, ale posiadanej przez kapitał amerykański, a zatem bronionej przez Waszyngton. Prezydent po wahaniach zawetował rzeczoną ustawę⁶⁶.

⁶⁵ *Readout of President Biden's Call With President Andrzej Duda of Poland*, 4 marca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/biden_duda_readout/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶⁶ *Prezydent zawetował ustawę o radiofonii i telewizji*, 27 grudnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-zawetowal-ustawy-o-radiofonii-i-telewizji,47225> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Wypowiedź dot. weta noweli ustawy o radiofo-*

Z perspektywy czasu ten krok można ocenić jako błąd. Strategiczna linia polityki USA wobec Polski i szerzej Europy Środkowej nie zależy bowiem od losu amerykańskiej inwestycji w stację telewizyjną. Trudno sobie wyobrazić, aby w kontekście rosyjskiego uderzenia na Ukrainę postępowanie Waszyngtonu było inne niż miało to miejsce, gdyby Prezydent Duda ustawy tej nie zawetował. W grudniu 2021 r. wielkoskalowy najazd rosyjski na Ukrainę był zaś już rzeczą, z którą jak najpoważniej należało się liczyć – pytanie nie brzmiało, czy on nastąpi, ale kiedy. Ten najazd wpłynął zaś przemożnie na poczynania lokatora Białego Domu wobec Polski.

Pierwszą wizytę w naszym kraju 46. prezydent USA złożył już w dniach 25–26 marca 2022 r. – czyli nieco ponad miesiąc po zmasowanej rosyjskiej inwazji na Ukrainę⁶⁷, a kolejną niemalże w rocznicę najazdu – tzn. 21 lutego 2023 r.⁶⁸. W międzyczasie obaj prezydenci znów rozmawiali telefonicznie w dniach 8 czerwca⁶⁹ i 15 listopada 2022 r.⁷⁰. Prawie rok później w Waszyngtonie doszło do spotkania prezydenta USA z Prezydentem RP w nietypowym formacie, gdyż jednocześnie lokator Białego Domu zaprosił także premiera Donal-

nii i telewizji, 27 grudnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wypowiedz-dot-weta-noweli-ustawy-o-radiofonii-i-telewizji,47251> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶⁷ *Remarks by President Biden and President Andrzej Duda of Poland in Briefing on the Humanitarian Efforts for Ukraine*, 25 marca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/biden_duda_rzeszow/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Spotkanie Prezydentów Polski i USA*, 26 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydentow-polski-i-usa,51184> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Readout of President Biden's Meeting with President Andrzej Duda of Poland*, 26 marca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/readout_biden_duda/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.); *Remarks by President Biden and President Andrzej Duda of Poland before Expanded Bilateral Meeting*, 26 marca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/remarks_expanded_meeting/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶⁸ *Prezydenci Polski i USA o bezpieczeństwie i współpracy*, 21 lutego 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydenci-polski-i-usa-o-bezpieczenstwie-i-wspolpracy,64956> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Minister Przydacz o rozmowach Prezydentów Polski i USA*, 21 lutego 2023 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/minister-marcin-przydacz-w-gosciu-wydarzen,65013> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); *Readout of President Biden's Meeting with President Andrzej Duda of Poland*, 21 lutego 2022 r., https://pl.usembassy.gov/pres_biden_duda_2023/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁶⁹ *Readout of President Biden's Call with President Andrzej Duda of Poland*, 8 czerwca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/readout_biden_duda_june/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁷⁰ *Readout of President Joe Biden's Call with President Andrzej Duda of Poland*, 15 listopada 2022 r., https://pl.usembassy.gov/readout_pres_biden_pres_duda/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

da Tuska⁷¹. Ponowne spotkanie w podobnym formacie miało także miejsce 12 marca 2024 r. znów w Waszyngtonie⁷². Okoliczności wymienionych spotkań i rozmów, wytworzone przez wojnę w Ukrainie, zmieniły dramatyzm sytuacji, w których je prowadzono, ale tematyka, podejmowana w ich trakcie przez Andrzeja Dudę, pozostawała (co naturalne) zasadniczo ta sama, co poprzednio – tzn. była skoncentrowana na konieczności powstrzymania zagrożenia ze strony rosyjskiego imperializmu i na wynikających z tego kwestiach bezpieczeństwa wojskowego i energetycznego (zakupy uzbrojenia z USA dla Polski, amerykańska obecność wojskowa w naszym kraju, import LNG ze Stanów Zjednoczonych itd.)⁷³. Te kontakty, bez względu na ich rytm, nie oznaczały jednak przełomu w relacjach między Prezydentem Andrzejem Dudą i Polską rządzoną przez obóz Zjednoczonej Prawicy, a progresywistyczną administracją Joe Bidena⁷⁴, postawioną wobec wyboru między interesem narodowym USA (nakazującym wsparcie najbardziej proamerykańskiego obozu w Polsce) a sympatiami polityczno-ideologicznymi partii demokratycznej, wiążącymi ją z ówczesną polską opozycją i unijnym mainstreamem. Waszyngton wybrał to drugie. Nie była to jednak decyzja Polaków, lecz Amerykanów. Andrzej Duda nie miał instrumentów, by ją zmienić. Nie był także w stanie wpłynąć na zmianę amerykańskiej polityki wobec Ukrainy w kierunku zdjęcia ograniczeń politycznych, narzucanych

⁷¹ *Biały Dom. Spotkanie z Prezydentem USA*, 12 marca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/bialy-dom-spotkanie-z-prezydentem-usa,82501> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Wypowiedź Prezydenta po rozmowach w Białym Domu*, 12 marca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/waszyngton-bialy-dom-wypowiedz-prezydenta-rp-dla-mediow,82550> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Komentarz patrz: M.A. Piotrowski, M. Piotrowski, *Spotkanie prezydenta i premiera RP z prezydentem USA*, „Komentarz PISM”, nr 15, 14 marca 2024 r., <https://www.pism.pl/publikacje/spotkanie-prezydenta-i-premiera-rp-z-prezydentem-usa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁷² *Readout of President Biden's Meeting with President Andrzej Duda and Prime Minister Donald Tusk of Poland*, 12 marca 2024 r., <https://pl.usembassy.gov/readout-of-president-bidens-meeting-with-president-andrzej-duda-and-prime-minister-donald-tusk-of-poland/> (dostęp: 5 lipca 2024 r.).

⁷³ Przykładowo patrz: *Wypowiedź po spotkaniu z Prezydentem USA*, 26 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wypowiedz-po-spotkaniu-z-prezydentem-usa,51249> (dostęp: 5 lipca 2024 r.).

⁷⁴ A. Krzysztošek, *Biden's visit not a sign of breakthrough between Poland and the US*, EURACTIV.pl, 28 marca 2022 r., https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/bidens-visit-not-a-sign-of-breakthrough-between-poland-and-the-us/ (dostęp: 5 lipca 2024 r.).

Kijowowi przez Waszyngton w zakresie użycia dostarczanych mu przez USA systemów uzbrojenia i przekazywania ich w stosownej do potrzeb liczbie i tempie. Polska nie miała możliwości przełamania żywionych nad Potomakiem obaw co do – jak to tam określano – scenariusza „eskalacji wojny” w Ukrainie⁷⁵. Gdy jednak 17 listopada 2024 r. – po pojawieniu się żołnierzy północnokoreańskich na froncie w Ukrainie – prezydent Biden ogłosił wycofanie zastrzeżeń amerykańskich co do użycia dostarczanych Ukrainie pocisków ATACMS do rażenia celów w głębi Rosji (oficjalnie w regionie kurskim)⁷⁶, Prezydent Andrzej Duda natychmiast poparł tę decyzję, a co rzadkie, działał w tym wypadku w takim samym kierunku co rząd, który uczynił podobnie⁷⁷.

Kolejna zmiana lokatora Białego Domu i ponowne zamieszkanie w nim Donalda Trumpa wzbudziły w Pałacu Prezydenckim w Warszawie nadzieje na powrót w relacjach między Prezydentem Polski a prezydentem Stanów Zjednoczonych dobrej atmosfery znanej z lat 2017–2020. Andrzej Duda niewątpliwie liczył na zwiększenie się w tej sytuacji możliwości przekonywania głowy państwa amerykańskiego do polskiej wizji natury zagrożenia rosyjskiego i sytuacji w Ukrainie. Pierwsze, nad wyraz krótkie spotkanie obu prezydentów

⁷⁵ Rosyjskie propagandowe zagrożenie bronią jądrową wpływało na część zachodnich analityków. Zob. np.: *Russian defector makes chilling claim about Putin's nuclear plan on invasion day*, MSN, 27 listopada 2024 r., <https://www.msn.com/en-us/news/world/russian-defector-makes-chilling-claim-about-putin-s-nuclear-plan-on-invasion-day/ar-AA1uQNol?ocid=hpmsn&cvid=3e24ccc471914e02963a035fbfdee7ec&ei=13> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Global nuclear arsenals are expected to grow as states continue to modernize—New SIPRI Yearbook out now*, SIPRI, 13 czerwca 2022 r., <https://www.sipri.org/media/press-release/2022/global-nuclear-arsenals-are-expected-grow-states-continue-modernize-new-sipri-yearbook-out-now> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); G. Carbonaro, *Risk of Nuclear Conflict at Highest Point Since Height of Cold War—SIPRI*, Newsweek, 13 czerwca 2022 r., <https://www.newsweek.com/risk-nuclear-conflict-highest-point-since-height-cold-war-sipri-1715161> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁷⁶ K. Liptak, N. Bertrand, O. Liebermann, *Biden authorizes Ukraine to use long-range US weapons in Russia*, CNN, 18 listopada 2024 r., <https://edition.cnn.com/2024/11/17/politics/biden-authorizes-ukraine-missiles-russian-targets/index.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁷⁷ A. Krzysztozek, *Warsaw praises Biden for lifting block on long-range missile use to strike Russia*, EURACTIV.pl, 19 listopada 2024 r., <https://www.euractiv.com/section/politics/news/warsaw-praises-biden-for-lifting-block-on-long-range-missile-use-to-strike-russia/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

nie potwierdziło tych nadziei⁷⁸. Nowa linia polityki amerykańskiej wobec Rosji i Ukrainy konstruowana jest najwyraźniej bez brania pod uwagę opinii Polski w tym i jej Prezydenta.

Polityce Trumpa na kierunku rosyjskim i ukraińskim towarzyszy głęboka krytyka Polski ze strony mainstreamu Unii Europejskiej i wiodących mocarstw unijnych, połączona z ofensywą polityczną Berlina i Paryża, mającą na celu autonomizację bezpieczeństwa europejskiego, rozumianą jako jego uniezależnienie od wpływu USA i oparcie o scentralizowaną w tym celu UE. Ta operacja odbywa się pod hasłem „USA nas porzuca, Rosja nam grozi”, które ma wieść do wniosku o niezbedności konsolidacji UE poprzez zniesienie zasady jednomyślności w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa. Taki krok oddałby absolutny już prymat najludniejszym państwom Unii, dysponującym największą siłą głosu, czyli Niemcom i Francji, dążącym do wypchnięcia USA z europejskiej architektury bezpieczeństwa⁷⁹. Rozważając ten scenariusz, trudno abstrahować od faktu, że w ostatnich 30 latach to właśnie Berlin i Paryż były głównymi szermierzami „strategicznego partnerstwa z Rosją”⁸⁰. Obserwujemy wyraźne dążenie Trumpa do nowego porozumienia z Moskwą – tak charakterystyczne

⁷⁸ Spotkanie Andrzeja Dudy z Donaldem Trumpem, 22 lutego 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-andrzeja-dudy-z-donaldem-trumpem,97773> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Wypowiedź Andrzeja Dudy po spotkaniu z Prezydentem Stanów Zjednoczonych*, 22 lutego 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wypowiedz-prezydenta-po-spotkaniu-z-prezydentem-stanow-zjednoczonych,97798> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Komentarze polityczne patrz: *Politycy o spotkaniu Duda-Trump: dobrze, że się odbyło, szkoda, że w takiej formie*, PAP, 23 lutego 2025 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/politycy-o-spotkaniu-duda-trump-dobrze-ze-sie-odbylo-szkoda-ze-w-takiej-formie-0> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁷⁹ O niemieckiej wizji Europy i relacji transatlantyckich patrz: *Speech by Foreign Minister Heiko Maas: “Courage to Stand Up for Europe – #EuropeUnited”*, Federal Foreign Office, 13 czerwca 2018 r., <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-europeunited/2106528> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: J. Dobrowolska-Polak, *Wizja globalnej roli Unii Europejskiej Heiko Maasa i Jean-Claude’a Junckera*, „Ekspertyzy Instytutu Zachodniego”, nr 13, 28 września 2018 r., s. 6. Patrz też: *Stanowisko współsprawozdawcy Helmuta Scholza w sprawie polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony. Projekt sprawozdania w sprawie wniosków Parlamentu Europejskiego dotyczących zmiany traktatów*, (2022/2051(INL)), Komisja Spraw Konstytucyjnych, Parlament Europejski, 22 sierpnia 2023 r., s.123, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/AFCO-PR-746741_PL.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁸⁰ Przegląd polityki UE wobec Rosji w ostatnich dekadach patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Wizyta Josepa Borrelli w Moskwie – logiczny skutek czy zaskakująca porażka polityki Unii Europejskiej wobec Rosji*, „Sprawy Międzynarodowe” 2021, t. 74, nr 3, s. 193–236.

także dla pierwszego okresu prezydentury jego licznych poprzedników. Trzeba przy tym przyznać, że przez obecnego prezydenta USA jest demonstrowane ono znacznie brutalniej. Nie unieważnia to jednak oceny dotychczasowej polityki państw unijnego rdzenia i samej Brukseli wobec Rosji. UE wbrew deklaracjom swych polityków nie jest w stanie zastąpić USA w charakterze gwaranta wojskowego bezpieczeństwa Europy. W tych warunkach linia polityczna Prezydenta Andrzeja Dudy, przyjęta wobec Waszyngtonu, cechuje się dążeniem do zachowania jak najlepszych kontaktów z Białym Domem. Prezydent nie przyłączył się do europejskiego chóru krytyki poczynań Trumpa, przeciwnie publicznie demonstrowuje wiarę w powodzenie wysiłków prezydenta USA w zakresie doprowadzenia przezeń do obiecywanego pokoju.

Wobec braku wglądu opinii publicznej w proces decyzyjny, kształtujący stosunek Andrzeja Dudy do „pokojoywej ofensywy” Donalda Trumpa (co jest notabene stanem naturalnym), a obserwując utrzymanie przez Prezydenta RP linii zdecydowanego poparcia integralności terytorialnej i niepodległości Ukrainy, jesteśmy skazani jedynie na domysły i spekulacje co do istoty postawy zajętej przez głowę państwa polskiego wobec poczynań obecnego lokatora Białego Domu. Obraz sytuacji, jaki rysuje się w oczach zewnętrznego obserwatora, skłania do wniosku, że celem Prezydenta Dudy jest zachowanie jak najlepszych relacji z Donaldem Trumpem i przetrwanie okresu dążenia przezeń do „resetu” z Rosją. Jeśli taki jest zamysł Prezydenta RP, przyjętą przez niego strategię należy uznać za słuszną. Nie ma powodów, by uważać, że Trump osiągnie w swych relacjach z Kremlem to, czego nie udało się uzyskać jego poprzednikom – tzn. takie ułożenie relacji z Moskwą, by zapewnić stabilny pokój w Europie i akceptowalny modus vivendi z Rosją. W interesie Polski nie leży zatem udział w antyamerykańskiej „krucjacie” unijnego mainstreamu, prowadzonej w politycznie poprawnej szacie antytrumpizmu, lecz przeczekanie tej niekorzystnej dla Polski dekonstrukcji. Załamanie się relacji amerykańsko-rosyjskich jest bowiem, mimo odwrotnych nadziei Trumpa, najbardziej prawdopodobnym scenariuszem dalszego rozwoju wydarzeń. Prezydent Duda zatem w swych wypowiedziach

na temat 47. prezydenta USA prezentuje ton urzędowego optymizmu, a mając doświadczenie w kontaktach z nim z okresu jego pierwszej kadencji, może przypuszczać, że Trump oszukany przez Putina nie przyjmie roli „pierwszego naiwnego”, lecz zareaguje w sposób dla Moskwy dotkliwy. Polska powinna więc zachować możliwość włączenia się w politykę Waszyngtonu, gdy znów będzie ona odpowiadała interesom Rzeczypospolitej, bez obciążeń związanych z udziałem w antytrumpistowskim kursie unijnego mainstreamu. Zważywszy na fakt, że druga i ostatnia kadencja prezydencka Andrzeja Dudy kończy się w sierpniu 2025 r., jest wysoce prawdopodobne, że wykorzystanie oczekiwanej zmiany w polityce USA wobec Rosji będzie już udziałem jego następcy. Prezydent Rzeczypospolitej nie jest publicystą, a publiczna z jego strony krytyka poczyniła prezydenta USA, ktokolwiek by nim nie był, nie ma szans stać się instrumentem skutecznego oddziaływania na Waszyngton, może zaś zablokować możliwość lobbingu interesów polskich w Białym Domu w przyszłości. Przyjętą linię polityczną Andrzeja Dudy wobec Donalda Trumpa należy więc uznać za taktycznie uzasadnioną.

Relacje z Ukrainą

Jednym z wiodących kierunków polityki zagranicznej Prezydenta Andrzeja Dudy od zawsze były relacje z Ukrainą. Także i na tym kierunku (podobnie jak w relacjach z USA) znajdowały się one pod decydującym wpływem możliwości, które otwierały się lub zamykały wraz ze zmianami na urządzie prezydenta państwa partnerskiego – w omawianym wypadku Ukrainy. Podobnie jak w odniesieniu do relacji z USA relacje z Ukrainą prowadzono w warunkach asymetrii konstytucyjnych uprawnień głowy państwa polskiego w stosunku do takich uprawnień głowy państwa ukraińskiego. Pozycja ustrojowa prezydenta Ukrainy jest bowiem znacznie silniejsza niż prezydenta Rzeczypospolitej⁸¹.

⁸¹ Szerzej patrz: A. Stec, *Pozycja ustrojowa prezydenta w systemie konstytucyjnym Ukrainy (1991–2012)*, Lwów 2014, s. 90–309; P. Pietnoczka, *Ewolucja pozycji ustrojowej instytucji prezydenta na Ukrainie*, „Studia Politologiczne” 2018, t. 47, s. 220–238; M. Wawrzonek, *Ewolucja władzy wykonawczej na Ukrainie po „pomarańczowej rewolucji”*, w: M. Drzo-

Kierunek ukraiński był, jak wskazano, jednym z najważniejszych w polityce zagranicznej piątego Prezydenta III RP. Pierwszą wizytę w Kijowie Andrzej Duda złożył w dniach 14–15 grudnia 2015 r. Przedmiotem rozmów były sankcje nakładane na Rosję za agresję na Krym i Donbas w kontekście porozumień mińskich, droga Ukrainy do UE i NATO, w których to staraniach Polska nieustannie wspierała Kijów, współpraca wojskowa i kwestie historyczne⁸². Ten zestaw tematyczny – z modyfikacjami wynikającymi z dynamizmu sytuacji międzynarodowej, szczególnie po 24 lutego 2022 r. – w zasadniczych zrębach stanowi trwałą ośnowę relacji polsko-ukraińskich także w ich międzyprezydenckim wymiarze.

Do kolejnego spotkania między prezydentami doszło już 9 lipca 2016 r. na kanwie warszawskiego Szczytu NATO⁸³. Kolejna wizyta miała miejsce w Kijowie z okazji ukraińskiego dnia niepodległości, co było ważnym gestem symbolicznym⁸⁴.

Gestom towarzyszyły przy tym konkrety. 2 grudnia 2016 r. w Warszawie, w 25. rocznicę uznania przez Polskę niepodległości Ukrainy, podpisano w obecności prezydentów Andrzeja Dudy i Petra Poroszenki⁸⁵ „Umowę Ogólną między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy w sprawie wzajemnej współpracy w dziedzinie obronności”⁸⁶. Ustanowiono na

nek, A. Wołek (red.), *Władza wykonawcza w Polsce i w Europie*, Kraków-Nowy Sącz 2009, s. 174–190.

⁸² „Ukraina jest wielkim strategicznym partnerem Polski”, 15 grudnia 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/drugi-dzien-wizyty-na-ukrainie,2846> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁸³ *Spotkanie z Prezydentem Petro Poroszenką*, 9 lipca 2016 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-z-prezydentem-ukrainy-petro-poroszenka,273> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁸⁴ *Andrzej Duda w Kijowie z okazji 25. rocznicy niepodległości Ukrainy*, 24 sierpnia 2016 r., <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,101,prezydent-na-uroczystosciach-z-okazji-25-rocznicy-uchwalenia-aktu-niepodleglosci-ukrainy.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁸⁵ O samej wizycie prezydenta Poroszenki patrz: *Wizyta Prezydenta Ukrainy*, 2 grudnia 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wizyta-prezydenta-ukrainy,408> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁸⁶ *Umowa Ogólna między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy w sprawie wzajemnej współpracy w dziedzinie obronności*, sporządzona w Warszawie dnia 2 grudnia 2016 r., „Monitor Polski. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej”, Warszawa, dnia 18 stycznia 2019 r., poz. 50, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000050> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

jej podstawie 24 obszary współpracy, realizowanej w różnych formach, a dołączony do niej protokół stał się podstawą dodatkowego rozszerzenia porozumienia na współdziałanie w zakresie dostawy uzbrojenia i techniki wojskowej oraz świadczenia usług o charakterze wojskowo-technicznym i podjęcia współpracy przemysłowej w sferze technologii raketowych, w tym wykorzystywanych w systemach wynoszenia na orbitę i innych technologii przeznaczonych dla wojsk lądowych⁸⁷.

Andrzej Duda miał też decydujący wkład w łagodzenie napięć polsko-ukraińskich, powstających na tle sporów o historię. Pod wpływem protestów strony ukraińskiej i środowisk eksperckich w Polsce, dotyczących „ukraińskich” zapisów nowelizacji ustawy o IPN, Prezydent wprowadził samą ustawę podpisał, ale natychmiast skierował ją do Trybunału Konstytucyjnego⁸⁸. Była to decyzja ze wszech miar słuszną, zważywszy na fakt, że ustawy sejmowe nie są tekstami publicystycznymi, a zapisy zawarte w rzeczonym akcie prawnym istotnie kompromitowały ustawodawcę polskiego zarówno w kontekście prawnego sensu użytych terminów, jak i w warstwie czysto historycznej (np. poprzez błędną datację wydarzeń)⁸⁹. Pod kątem zgodności z Konstytucją RP miały zostać ocenione artykuł 55a oraz użyte w tym akcie prawnym terminy „ukraińscy nacjonaści” i „Małopolska Wschodnia”. 17 stycznia 2019 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł niezgodność z Konstytucją RP obu terminów podanych w wątpliwość przez Prezydenta Andrzeja Dudę⁹⁰, a wyrok nabył mocy prawnej po jego

⁸⁷ A. Romanowska, *Współpraca obronna Polski i Ukrainy. Stan obecny i perspektywy*, „The Warsaw Institute Review”, 26 czerwca 2017 r., <https://warsawinstitute.org/pl/wspolpraca-obronna-polski-i-ukrainy-stan-obecny-i-perspektywy/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Zacieśnienie współpracy obronnej z Ukrainą*, Ministerstwo Obrony Narodowej, 2 grudnia 2016 r., <http://www.mon.gov.pl/aktualnosci/artikel/najnowsze/zaciesnienie-wspolpracy-obronnej-z-ukraina-d2016-12-02/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁸⁸ Wniosek Prezydenta RP, K1/18, <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?&pokaz=dokumenty&sygnatura=K%201/18> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁸⁹ Krytyka ustawy w jej aspekcie „ukraińskim” patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Popis ignorancji*, „Gazeta Polska” 2018, nr 11 (1283), s. 34–35.

⁹⁰ Nowelizacja ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej, sygn. akt K 1/18, Warszawa, 17 stycznia 2019 r., <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/wyroki/art/10462-nowelizacja-ustawy-o-instytucie-pamieci-narodowej> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

publikacji w Dzienniku Ustaw, tj. 23 stycznia 2019 r.⁹¹. Najważniejsze, choć nie wszystkie punkty sporne nowelizacji ustawy o IPN zostały usunięte⁹², co naturalnie znacznie złagodziło toczący się wokół niej spór polsko-ukraiński, który z czasem wygasł, pomimo iż w tekście ustawy pozostały absurdy historyczne i prawne – np. cezury czasowe oderwane od realiów historycznych stosunków polsko-ukraińskich, a odzwierciedlające punkty zwrotne w dziejach operacji służb sowieckich przeciw podziemiowi ukraińskiemu⁹³ (co wiele mówi o źródłach inspiracji tekstu ustawy), nieuznawanie biegu przedawnienia z czasów II Rzeczypospolitej, klasyfikacja zbrodni w zależności od narodowości sprawcy, a nie natury czynu zabronionego itd.

Mimo wysiłków Prezydenta Andrzeja Dudy relacje z Ukrainą w okresie prezydentury Petra Poroszenki – szczególnie w wymiarze polityki historycznej – nie układały się dobrze. To właśnie przede wszystkim kwestiom historycznym poświęcono wizytę Prezydenta RP w Ukrainie i jego rozmowy z prezydentem Poroszenką 13 grudnia 2017 r.⁹⁴. Nie osiągnięto jednak w ich wyniku istotnego postępu w zakresie zadanionych problemów, dotyczących dziedzictwa tragicznej przeszłości z lat II wojny światowej. Brak ukraińskiej zgody na ekshumacje i godny pochówek ofiar rzezi wołyńskiej ciążył nad atmosferą relacji polsko-ukraińskich i zmuszał Prezydenta Polski do dobitnego nieraz

⁹¹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2019 r., sygn. akt K 1/18, „Dziennik Ustaw” 2019, poz. 131, <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2019.016.0000131,wyrok-trybunalu-konstytucyjnego-sygn-akt-k-118.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁹² Szerzej patrz: O. Popowycz, *Czy zniknęły „ukraińskie” przepisy ustawy o IPN?*, POLUKR, 11 lutego 2019 r., <https://www.polukr.net/blog/2019/02/czy-zniknely-ukrainskie-przepisy-ustawy-o-ipn/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁹³ Przyjęte w ustawie cezury czasowe 1925–1950 są inspirowane tradycją rosyjską. Rok 1925 to wywołany przez Sowietów rozłam w Ukraińskiej Organizacji Wojskowej i wydzielenie z niej komunistycznej i antypolskiej Zachodnioukraińskiej Organizacji Ludowo-Rewolucyjnej. Był to punkt zwrotny w planach pracy sowieckich służb, ale dla realiów stosunków polsko-ukraińskich był bez znaczenia. Rok 1950 także jest przejęty z tradycji rosyjskiej. Nie ma żadnego znaczenia dla stosunków polsko-ukraińskich. Jest rokiem śmierci z rąk NKWD komendanta UPA Romana Szuchewycza, współodpowiedzialnego za ludobójstwo na Wołyniu. Jego śmierć nie nastąpiła jednak na terytorium ówczesnego państwa polskiego i nie miała związku z konfliktem polsko-ukraińskim ani z żadnymi w tym czasie popełnianymi zbrodniami nacjonalistów ukraińskich na Polakach, gdyż od 1947 r. UPA nie prowadziła już walki z Polakami, a konflikt polsko-ukraiński wygasł.

⁹⁴ *Prezydent z wizytą na Ukrainie*, 13 grudnia 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-rozpoczyna-wizyte-na-ukrainie,3009> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

demonstrowania swego niezadowolenia z tego stanu rzeczy. Samotne – bez towarzystwa gospodarza – złożenie kwiatów 8 lipca 2018 r., czyli w przeddzień rocznicy kulminacji rzezi wołyńskiej (11 lipca 1943 r.) – dokonane w szczerym polu, w miejscu, w którym kiedyś znajdowała się polska wieś Pokuta na Wołyniu, było tego najwyrazistszym przykładem⁹⁵. Spotkania Duda-Poroszenko, odbywane przy okazji wspólnego udziału obu prezydentów w posiedzeniach rozmaitych gremiów międzynarodowych⁹⁶, nie przyniosły widocznych rezultatów.

Ukraińska rewolucja wyborcza 2019 r., kiedy to obywatele Ukrainy przy pomocy kartki wyborczej zmienili prezydenta i 80 proc. składu Rady Najwyższej⁹⁷, skutkowałą głęboką zmianą na lepsze także relacji między głowami obu naszych państw. Pierwsze spotkanie Prezydenta Dudy z nowo wybranym prezydentem Wołodymyrem Zełenskim było dosyć krótkie i miało miejsce 4 czerwca 2019 r. na kanwie udziału obu głów państw w Szczycie NATO w Brukseli. Rozmawiano o kwestiach historycznych i naturalnie o aspiracjach Ukrainy do członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim, popieranych niezmiennie przez Polskę⁹⁸. I ta rozmowa nie przyniosła przełomu w kwestiach tragicznego spadku wspólnych dziejów. Rozmowy na temat historii kontynuowano przy okazji kolejnej wizyty Prezydenta RP w Ukrainie – w Kijowie i Odessie, ale to nie ta problematyka (choć ważna) determinowała stosunki polsko-ukraińskie. Oprócz tradycyjnych już tematów z dziedziny bezpieczeństwa tym razem pojawił się

⁹⁵ W 75. rocznicę rzezi wołyńskiej Prezydent oddał cześć pomordowanym, 8 lipca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/w-75-rocznice-rzezi-wolynskiej-prezydent-na-ukrainie-oddaje-czesc-pomordowanym-rodakom,3047> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁹⁶ Por. spotkanie przy okazji Szczytu NATO w Brukseli: „Wszystko, co udało się ustalić, potwierdza jedność NATO”, 12 lipca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/szczyt-nato-dzien-drugi,3050> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Zob. też informacje o spotkaniu przy okazji pobytu na Światowym Forum Ekonomicznym w Davos 24 stycznia 2019 r.: *W Davos nt. sytuacji bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej*, 24 stycznia 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-nt-sytuacji-bezpieczenstwa-w-europie-srodkowej-i-wschodniej,3116> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁹⁷ H. Bazhenova, *Rada Najwyższa Ukrainy: bilans pierwszego roku*, „Komentarze IEŚ”, nr 230 (133), 5 sierpnia 2020 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/rada-najwyzsza-ukrainy-bilans-pierwszego-roku/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

⁹⁸ *Spotkanie Prezydentów Polski i Ukrainy*, 4 czerwca 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-prezydent-ukrainy,3125> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

w rozmowach wzajemnych wątek współpracy infrastrukturalnej, w tym w ramach Inicjatywy Trójmorza⁹⁹.

Prezydent Duda – jak opisano to wyżej – to jeden z dwojga inicjatorów koncepcji 3SI. Ważnym celem jego polityki było przy tym włączenie w możliwie szerokiej formie także Kijowa do tego formatu regionalnej współpracy infrastrukturalnej. Mimo braku formalnego członkostwa w Inicjatywie Trójmorza Ukraina stała się uczestnikiem licznych jej projektów szczegółowych, w tym flagowego przedsięwzięcia – Via Carpatia, w którym uczestniczy jako pełnoprawna jego strona na mocy deklaracji łańcuckiej II z 3 marca 2016 r.¹⁰⁰, potwierdzonej w deklaracji łańcuckiej III z 17 kwietnia 2019 r.¹⁰¹.

Gdyby biegnącą południkowo Via Carpatia potraktować jak kręgosłup, dobudowanie jej równoleżnikowych „żeber” na trasach Lublin–Chełm–Kowel–Łuck–Kijów, Lublin–Zamość–Lwów–Tarnopol–Winnica–Humań i Rzeszów–Lwów i dalej do Humania jest projektem naturalnym. Elementem systemu sieci transportowej w regionie będzie wszak już dziś planowana Autostrada GO (Gdańsk–Odessa), która ma wieść z Gdańska właśnie przez Lublin i Zamość do Lwowa i potem do Tarnopola, Chmielnickiego, Winnicy i Humania, gdzie połączy się z autostradą Kijów–Odessa. Przedsięwzięcie to otrzymało już obietnicę wsparcia finansowego z UE¹⁰². Będzie ono osią współpracy portów w obu miastach krańcowych planowanej trasy – tzn. Gdańsk z Odessą. Odnośne Memorandum intencyjne w tej sprawie pomiędzy przedsiębiorstwem państwowym Administracja

⁹⁹ *Para Prezydencka rozpoczęła wizytę na Ukrainie*, 11 października 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-uda-sie-w-niedziele-z-wizyta-na-ukraine,3172> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁰⁰ *Łańcut Declaration II of the Ministers of Transport Hungary, the Republic of Lithuania, the Republic of Poland, Romania, the Slovak Republic, the Republic of Turkey and Ukraine, on Strengthening the Cooperation in the Area of Transport in the Carpathians and Continuation of the Via Carpatia Development*, w: *10 lat Deklaracji Łańcuckiej, czyli krótko o Via Carpatia*, Muzeum Zamek w Łańcucie, <https://www.zamek-lancut.pl/pl/Aktualnosci,357> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁰¹ *Wspólnym głosem w Łańcucie o trasie Via Carpatia*, 17 kwietnia 2019 r., <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/wspolnym-glosem-w-lancucie-o-trasie-via-carpatia> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁰² *UE ma wesprzeć finansowanie budowy trasy Odessa–Gdańsk*, Forsal, 21 lutego 2018 r., <https://forsal.pl/artykuly/1105966,ue-ma-wesprzec-finansowanie-budowy-trasy-odessa-gdansk.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Portów Morskich Ukrainy a zarządem Portu Morskiego SA „Gdańsk” podpisali przedstawiciele obu firm 13 października 2020 r. w Odesie, w obecności prezydentów Polski i Ukrainy Andrzeja Dudy i Wołodymyra Zełenskiego¹⁰³. We wspólnym oświadczeniu głów państw, wydanym z okazji wizyty Prezydenta RP w Ukrainie, znalazło się przy tym stwierdzenie, iż „Rzeczypospolita Polska wspiera pogłębianie współpracy Ukrainy z Inicjatywą Trójmorza”¹⁰⁴. Rozwój stosunków z Ukrainą w formacie partnersko-trójmorskim i historia jej starań o wejście do 3SI, a także rola Prezydenta Andrzeja Dudy w inspirowaniu tej linii politycznej, są godne osobnego dużego artykułu¹⁰⁵. Wątek trójmorski był bowiem od 2015 r. ważnym elementem składowym poczynań Prezydenta RP, w tym także jego polityki wobec Kijowa. Ukraina w znacznej mierze dzięki staraniom Polski, a w tym w szczególności Prezydenta Andrzeja Dudy, została włączona do współpracy trójmorskiej ze specjalnie dla niej stworzonym statusem partnera uczestniczącego na szczycie 3SI w Rydze w 2022 r.¹⁰⁶.

Narastająca od wiosny 2021 r. groźba zmasowanej inwazji rosyjskiej na Ukrainę skutkowałą wzmożeniem polskiego wsparcia dla zagrożonego sąsiada. Przyniosła też w efekcie wzrost częstotliwości

¹⁰³ *Współpraca portów Gdańsk i Odessa*, 13 października 2020 r., <https://wgospodarcze.pl/informacje/86631-wspolpraca-portow-gdansk-i-odessa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁰⁴ *Wspólna deklaracja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy i Prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskiego*, 12 października 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/art,1181,wspolna-deklaracja-prezydentow-polski-i-ukrainy.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁰⁵ Szerzej o relacjach Ukraina-Trójmorze patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Twelve EU Countries on the Eastern Flank of NATO: What about Ukraine?*, „East/West: Journal of Ukrainian Studies” 2021, t. 8, nr 2, s. 49–83, <https://ewjus.com/index.php/ewjus/article/view/514> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁰⁶ Szerzej patrz: A. Rebelińska, N. Dziurdzińska, *Przywódcy państw Trójmorza przyznali Ukrainie status partnera uczestniczącego Inicjatywy*, PAP, 20 czerwca 2022 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1255911%2Cprzywodycy-panstw-trojmorza-przyznali-ukrainie-status-partnera> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: Ł. Lewkowicz, M. Gołębiowska, *Po szczycie Inicjatywy Trójmorza w Rydze: nowy status współpracy z Ukrainą i wsparcie Stanów Zjednoczonych*, „Komentarze IEŚ”, nr 639 (151), Instytut Europy Środkowej, 24 czerwca 2022 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/po-szczycie-inicjatywy-trojmorza-w-rydze-nowy-status-wspolpracy-z-ukraina-i-wsparcie-stanow-zjednoczonych/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: K. Dudzińska, *Siódmy szczyt Inicjatywy Trójmorza w Rydze*, „Komentarz PISM”, nr 98, 23 czerwca 2022 r., <https://www.pism.pl/publikacje/siodmy-szczyt-inicjatywy-trojmorza-w-rydze> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

i wagi kontaktów między Prezydentem Dudą a prezydentem Zeńskim. Ten pierwszy, składając wizytę w Kijowie 23 sierpnia 2021 r. w trakcie kulminacji kryzysu na granicy polsko-białoruskiej, litewsko-białoruskiej i łotewsko-białoruskiej¹⁰⁷, udzielił zdecydowanego poparcia Ukrainie¹⁰⁸ i współuczestniczył w intensyfikacji wspólnych działań państw wschodniej flanki NATO (Polski, Estonii, Łotwy i Litwy) w kwestii białorusko-rosyjskiej agresji hybrydowej przy użyciu sztucznie wytworzonej presji imigracyjnej na nasze państwa¹⁰⁹. Jednocześnie włączył się wyraziście w ukraińską inicjatywę Platformy Krymskiej¹¹⁰, której celem było zapobieżenie ewoluowaniu kwestii zaboru Krymu przez Rosję w kierunku uznania jej za „trwałe prowizorium” – jak określił to lider niemieckiego FDP Christian Lindner¹¹¹.

¹⁰⁷ Szerzej patrz: M. Konieczny, *Operacja „Śluza” – kryzys uchodźczy związany z przetrzymaniem nielegalnych migrantów przez polsko-białorską granicę*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2022, R. XXII, z. 2, s. 89–102.

¹⁰⁸ Kijów. Spotkanie Prezydentów Polski i Ukrainy, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/kijow--spotkanie-prezydentow-polski-i-ukrainy,34330> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁰⁹ Kijów. Spotkanie Prezydentów Polski, Estonii, Łotwy i Litwy, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-prezydentow-polski-estonii-lotwy-i-litwy,34329> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Prezydenci Estonii, Łotwy, Litwy i Polski w sprawie Białorusi*, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/listy/wspolne-oswiadczenie-prezydentow-estonii-lotwy-litwy-i-polski-w-sprawie-bialorusi,34350> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹¹⁰ *Inauguracyjny Szczyt Platformy Krymskiej w Kijowie*, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/inauguracyjny-szczyt-platformy-krymskiej-w-kijowie,34333> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Andrzej Duda na szczycie Platformy Krymskiej*, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/mprzydacz-prezydent-andrzej-duda-uczestniczy-w-posiedzeniu-platformy-krymskiej,73545> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Komentarz patrz: A. Oksiuta, *Rzecznik MSZ: Szczyt Platformy Krymskiej – pokaz wsparcia dla Ukrainy*, „Gazeta Prawna”, 24 sierpnia 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8523407,szczyt-platformy-krymskiej-ukraina-polska-duda-wsparcie.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹¹¹ *FDP-Chef Lindner: Putin wieder an den Tisch der G7 holen*, Westfälische Rundschau, 5 listopada 2017 r., <https://www.wr.de/politik/fdp-chef-lindner-putin-wieder-an-den-tisch-der-g7-holen-id212212403.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por. krytykę wypowiedzi Lindnera przez ministra spraw zagranicznych Ukrainy Pawła Klimkina: K. Mössbauer, F. Piatov, *Aussenminister Klimkin im Interview, »Wir Ukrainer werden niemals aufgeben!«*, Bild, 27 października 2017 r., <https://www.bild.de/politik/ausland/headlines/ukraine-aussenminister-klimkin-interview-53667156.bild.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Szerzej patrz: A. Ciechanowicz, *Wybory do Bundestagu – być albo nie być dla liberałów*, „Komentarze OSW”, nr 248, 23 sierpnia 2017 r., s. 5, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2017-08-23/wybory-do-bundestagu-byc-albo-nie-byc-dla-liberalow> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Skala i wyrazistość poparcia, jakiego sprawie niepodległości i integralności terytorialnej Ukrainy udzielił w imieniu Rzeczypospolitej jej Prezydent, została wówczas symbolicznie doceniona w Kijowie upamiętnieniem go jako pierwszego w alei „Walk of the Brave”, utworzonej ku czci przywódców, którzy w czasie rosyjskiej agresji odwiedzili Ukrainę¹¹². Był to jeden z szeregu gestów budujących ówczesną atmosferę wzajemnej bliskości między głowami obu naszych państw. Zacieśniany sojusz polityczny z Ukrainą niemal natychmiast został przekształcony przez Prezydenta Dudę w dźwignię polityki polskiej także wobec Mołdawii, co z kolei otwierało pole współpracy z Rumunią. Symbolem tego kierunku działania była wizyta polskiej pary prezydenckiej w Kiszyniowie, gdzie doszło także do spotkania nie tylko z gospodynią miejsca – prezydent Mołdawii Maią Sandu, ale także do wspólnego wystąpienia prezydentów: Polski Andrzeja Dudy, Ukrainy Wołodymyra Zełenskiego i Rumunii Klausu Iohannisa¹¹³.

Stosunki między Prezydentem Dudą a prezydentem Wołodymyrem Zełenskim układały się znacznie lepiej niż relacje z Poroszenką, a po zmasowanej inwazji rosyjskiej z 24 lutego 2022 r. weszły – jak się zdawało – w fazę serdeczną. Pełnoskalowa agresja Rosji na Ukrainę mimo całego jej tragizmu otworzyła bowiem nowy – jak można było sądzić – wspinały rozdział w relacjach polsko-ukraińskich. Politycznie głęboko podzielona wewnętrznie Polska zjednoczyła się w woli pomocy napadniętemu sąsiadowi. Wytworzona tym najazdem atmosfera dominująca w polskiej opinii publicznej dawała Prezydentowi Dudzie w ciągu pierwszego roku intensywnych walk rosyjsko-ukraińskich stabilne poparcie

¹¹² Prezydent Duda wyróżniony w Kijowie. Jego nazwisko jako pierwsze pojawiło się w symbolicznej alei „Walk of the brave”, 23 sierpnia 2022 r., <https://wpolityce.pl/polityka/611570-prezydent-duda-wyrozniony-w-kijowie-zdjecia-i-wideo> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹¹³ Prezydent RP z wizytą w Mołdawii, 26 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-rp-z-wizyta-w-moldawii,34337> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Prezydent rozpoczyna dwudniową wizytę w Mołdawii*, 26 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/prezydent-w-czwartek-rozpoczyna-dwudniowa-wizyte-w-moldawii,34360> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); „Polska będzie wspierać transformację Mołdawii”, 26 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/polska-bedzie-wspierac-transformacje-moldawii,34361> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

społeczne dla jego polityki maksymalizacji wsparcia dla walczącej z Rosją Ukrainy.

Gdy w końcu lutego 2022 r. prezydent Zełenski zdecydował się podjąć negocjacje rozejmowe z Rosją, w technicznych aspektach rozpoczęcia rozmów na Białorusi stronie ukraińskiej asystowała Polska. 28 lutego 2022 r. wyznaczeni do tego zadania pracownicy Kancelarii Prezydenta RP spotkali się z grupą wysokich rangą ukraińskich urzędników na granicy polsko-ukraińskiej i towarzyszyli im w przełocie polskim śmigłowcem do polskiej bazy wojskowej w pobliżu granicy z Białorusią. Stamtąd delegacja ukraińska już na własną rękę wjechała na Białoruś, gdzie spotkała się z delegacją rosyjską pod przewodnictwem doradcy Putina – Władimira Miedinskiego¹¹⁴. Rozmowy zakończyły się fiaskiem¹¹⁵, ale udział KPRP w ich zapoczątkowaniu wart jest odnotowania.

Prezydent Andrzej Duda był też inicjatorem jak najszybszego nadania Ukrainie oficjalnego statusu państwa kandydującego do Unii Europejskiej. To on bowiem już nazajutrz po rosyjskim uderzeniu – 25 lutego 2022 r. – wszczął akcję dyplomatyczną, skutkującą wystosowaniem 28 lutego przez prezydentów ośmiu państw Europy Środkowej (Bułgarii, Czech, Estonii, Łotwy, Litwy, Polski, Słowacji i Słowenii) apelu do Unii Europejskiej o natychmiastowe nadanie Ukrainie statusu państwa kandydującego¹¹⁶. Sprecyzowane stanowisko Prezydenta RP w kwestii członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej, do którego potem przekonywano pozostałe państwa członkowskie UE, zostało ujęte w cztery punkty programowe:

¹¹⁴ A. Troianovski, A. Entous, M. Schwirtz, *Ukraine-Russia Peace Is as Elusive as Ever. But in 2022 They Were Talking*, New York Times, 15 czerwca 2024 r., <https://www.nytimes.com/interactive/2024/06/15/world/europe/ukraine-russia-ceasefire-deal.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹¹⁵ Szerzej patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Międzynarodowe położenie Ukrainy i perspektywy jego zmian (stan w listopadzie roku 2024)*, w: S. Stępień (red.), *Wojna na Ukrainie. Rosyjski imperializm a niepodległość Ukrainy. Analizy – refleksje – kalendarium*, Warszawa-Przemyśl 2024, s. 31–56.

¹¹⁶ *Prezydenci ws. szybkiej ścieżki kandydowania Ukrainy do UE*, 28 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/list-otwarty-prezydentow-w-sprawie-poparcia-szybkiej-sciezki-kandydowania-ukrainy-do-ue,49582> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

1. „Polska opowiada się za ekspresową ścieżką członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej”.
2. „Status kandydata musi być ogłoszony natychmiast. Rozmowy o członkostwie powinny ruszyć niezwłocznie”.
3. „Ukraina powinna uzyskać dostęp do funduszy pozwalających na jej odbudowę”.
4. „Polska zdaje sobie sprawę z kosztów i jako członek UE gotowa jest w nich współuczestniczyć”¹¹⁷.

Wychodząc z tym pomysłem, Prezydent RP uchwycił chwilę, w której zignorowanie takiego apelu przez UE byłoby szczególnie politycznie niezręczne. Mimo to, jak pisał szef Biura Polityki Międzynarodowej Kancelarii Prezydenta RP Jakub Kumoch, „pierwsze reakcje liderów Zachodu były asekuracyjne, a w jednym wypadku wrogie”¹¹⁸. Formalne uznanie przez Brukselę Ukrainy za państwo kandydujące musiało potrwać, ale sprawa nie zeszła już z agendy dyskusji w łonie UE i w rezultacie 23 czerwca 2022 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję, w której wezwał do niezwłocznego przyznania Ukrainie rzezczonego statusu kandydata do członkostwa w Unii Europejskiej¹¹⁹, co też i nastąpiło tego samego dnia na mocy stosownej decyzji Rady Europejskiej, przyznającej Ukrainie ten status i deklarującej wsparcie polityczne i pomoc materialną dla walczącego z rosyjskim najazdem kraju oraz wprowadzającej kolejny pakiet sankcji nakładanych na agresora¹²⁰. Polska, a w tym jej Prezydent, w swym poparciu dla Ukrainy skutecznie kształtowała debatę unijną, inicjując wybrane tematy i osiągając wyznaczone sobie cele, bez czekania na czyjekolwiek

¹¹⁷ Upubliczniona notatka służbowa ambasadora Jakuba Kumocha, w omawianym okresie ministra będącego Szefem Biura Polityki Międzynarodowej Kancelarii Prezydenta RP: @JakubKumoch, X (dawniej Twitter) 4 listopada 2024 r., <https://x.com/JakubKumoch/status/1853410661793202244> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹¹⁸ Por. wpis: @JakubKumoch, X (dawniej Twitter), 4 listopada 2024 r., <https://x.com/JakubKumoch/status/1853411884025967052> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹¹⁹ European Parliament resolution of 23 June 2022 on the candidate status of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia (2022/2716(RSP), P9_TA(2022)0249, Candidate status of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Parlament Europejski, 2019–2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0249_EN.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹²⁰ *European Council meeting (23 and 24 June 2022) – Conclusions*, Bruksela, 24 czerwca 2022 r., EUCO 24/22, CO EUR 21, CONCL 5, s. 1–4, <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

sugestie czy przyzwolenie. To Warszawa wyznaczała nowe kierunki i trendy polityczne w Europie w odniesieniu do Kijowa. Nie miała wprowadzić samodzielnego potencjału ich przeformułowania, ale poprzez własną aktywność wytwarzała atmosferę polityczną, w której otwarte przeciwstawienie się im okazywało się politycznie zbyt kosztowne nawet dla tak potężnych graczy unijnych jak Niemcy czy Francja, bardzo niechętnych pogłębianiu skali zerwania z Rosją.

W 2022 r. Prezydent Andrzej Duda był w Ukrainie czterokrotnie¹²¹ – pierwszy raz 23 lutego, dzień przed wielkoskalową inwazją, wraz z prezydentem Litwy Gitanasem Nausėdą¹²². 13 kwietnia Prezydent RP przybył do Kijowa wraz z prezydentami państw bałtyckich¹²³. 22 maja wygłosił orędzie przed Radą Najwyższą Ukrainy¹²⁴, a 23 sierpnia wziął ponownie udział w obradach Platformy Krymskiej¹²⁵. Także Szczyt Trójmorza w Rydze stał się dla niego okazją do nakreślenia kierunków wsparcia, którego należy udzielić Ukrainie tak w wymiarze pomocy w materiałach wojskowych, jak i w zakresie rozwiązania problemu rosyjskiej blokady morskich szlaków eksportu ukraińskie-

¹²¹ Szerzej o zaangażowaniu Prezydenta RP Andrzeja Dudy w organizowanie międzynarodowego poparcia dla Ukrainy i poglądach na temat rosyjskiej agresji na ten kraj, panujących w Kancelarii Prezydenta RP: A. Rebelińska, *Kumoch: Dla prezydenta największym rozczarowaniem mijającego roku była postawa KE ws. KPO*, *Gazeta Prawna*, 24 grudnia 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8617621,pieniadze-z-kpo-andrzej-duda-ue-kamienie-milowe.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹²² *Polska i Litwa solidarne z Ukrainą*, 23 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wizyta-kijow,49254> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: Z. Parafianowicz, *Polska na wojnie*, Warszawa 2023, s. 20–23.

¹²³ *Prezydenci Polski, Estonii, Litwy i Łotwy w Ukrainie*, 13 kwietnia 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydenci-polska-estonia-litwa-lotwa-kijow,52273> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: B. Bodalska, *Prezydenci państw bałtyckich i Polski w Kijowie: Stoimy u waszego boku, Ukraina wygra*, EURACTIV.pl, 14 kwietnia 2022 r., <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/polska-litwa-lotwa-estonia-ukraina-rosja-duda-karis-levits-nauseda-zelenski/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹²⁴ *Andrzej Duda przed Radą Najwyższą Ukrainy*, 22 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/andrzej-duda-z-wizyta-na-ukrainie,54043> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Treść wystąpienia patrz: *Wystąpienie Prezydenta RP przed Radą Najwyższą Ukrainy*, 22 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-przed-rada-najwyzsza,54083> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹²⁵ *Andrzej Duda na szczycie Platformy Krymskiej*, 23 sierpnia 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/mprzysiadacz-prezydent-andrzej-duda-uczestniczy-w-posiedzeniu-platformy-krymskiej,73545> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

go zboża na Morzu Czarnym¹²⁶. Polska pomoc udzielona Ukrainie i aktywność Prezydenta Rzeczypospolitej budowały prestiż Polski w ukraińskiej opinii publicznej. W końcu 2022 r. Prezydent Polski Andrzej Duda stał się najpopularniejszym politykiem zagranicznym na Ukrainie, cieszącym się zaufaniem 87 proc. Ukraińców¹²⁷.

Początek 2023 r. był świadkiem kontynuacji tej linii politycznej. 11 stycznia 2023 r. we Lwowie w ramach drugiego Szczytu Trójkąta Lubelskiego doszło do spotkania prezydentów Polski, Ukrainy i Litwy. Z tej okazji została wydana przez nich trójstronna deklaracja, w której w kontekście nadchodzącej 160. rocznicy wybuchu powstania styczniowego powołano się na wspólną dla wszystkich trzech narodów tradycję walki z zagrożeniem rosyjskim i potwierdzono „wiełowiekowe więzi strategiczne między Litwą, Polską i Ukrainą, które kiedyś tworzyły jedno państwo, bastion przeciwko tyranii ze Wschodu”. Potwierdzono także gotowość do dalszego wzmacniania zdolności obronnych Ukrainy „poprzez kontynuowanie silnego wsparcia wojskowego, obronnego, politycznego, dyplomatycznego, gospodarczego, logistycznego i humanitarnego” oraz promowanie takiego wsparcia na forum NATO i UE. Wskazano także na „konieczność przejrzystego procesu odbudowy Ukrainy po wojnie” i „promowania przez Ukrainę współpracy, wspierania i tworzenia równych warunków dla polskich i litewskich oraz innych zagranicznych inwestycji i innych działań biznesowych w procesie odbudowy Ukrainy”. Ukraina i Litwa zadeklarowały przy tym, iż „uznają kluczową rolę Polski jako centrum wysyłania niezbędnej pomocy międzynarodowej na rzecz odbudowy Ukrainy”. Prezydenci potwierdzili też w owej deklaracji wolę współpracy trójstronnej Warszawy, Wilna i Kijowa na rzecz „deokupacji terytoriów Ukrainy, tymczasowo okupowanych przez Rosję, w szczególności poprzez wykorzystanie Międzynarodowej Platformy Krymskiej”. Udzielili także poparcia dla zwołania

¹²⁶ *Wypowiedź Andrzeja Dudy przed Szczytem Trójmorza w Rydze*, 20 czerwca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wypowiedz-andrzeja-dudy-przed-szczytem-trojmorza-w-rydze,55601> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹²⁷ *Duda najpopularniejszym przywódcą na Ukrainie. Ufa mu 87 proc. Ukraińców*, Rzeczpospolita, 10 stycznia 2023 r., <https://www.rp.pl/polityka/art37752361-duda-najpopularniejszym-przywodca-na-ukrainie-ufa-mu-87-proc-ukraincow> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Szczytu Globalnej Formuły Pokoju, zainicjowanego przez Ukrainę w formule przedstawionej przez prezydenta Zełenskigo na Szczycie Przywódców G20 na Bali 15 listopada 2022 r.¹²⁸. Wystąpienie prezydenta Ukrainy na Bali, co warto podkreślić, miało miejsce tuż po tym, jak wojska ukraińskie 11 listopada 2022 r. wyzwoliły Chersoń, co wówczas powszechnie odebrano jako strategiczny sukces Ukrainy i porażkę Rosji, zapowiadającą jej dalsze klęski¹²⁹. Dodawało to także wiarygodności twardemu stanowisku Kijowa wobec Moskwy, zaprezentowanemu w owym przemówieniu. To pod tym właśnie twardym stanowiskiem podpisywali się we Lwowie prezydenci Polski i Litwy.

Przywódcy państw Trójkąta Lubelskiego w deklaracji z 11 stycznia podkreślili także „swoje poparcie dla utworzenia – zgodnie z zasadami prawa międzynarodowego – międzynarodowego trybunału ad hoc w sprawie zbrodni agresji popełnionej przez Federację Rosyjską przeciwko Ukrainie w celu pociągnięcia do odpowiedzialności osób odpowiedzialnych za tę zbrodnię” oraz zadeklarowali „gotowość do przeprowadzenia trójstronnych konsultacji dotyczących międzynarodowych gwarancji bezpieczeństwa dla Ukrainy przed uzyskaniem członkostwa w NATO, w tym na podstawie propozycji zainicjowanych przez Ukrainę w ramach Paktu Bezpieczeństwa Kijowskiego z dnia 13 września 2022 r.”. Udzielili także poparcia ukraińskim aspiracjom do członkostwa w UE i w NATO oraz zadeklarowali dalszy rozwój

¹²⁸ Tekst deklaracji Zełenskigo ze Szczytu G20 na Bali patrz: *Ukraine has always been a leader in peacemaking efforts; if Russia wants to end this war, let it prove it with actions – speech by the President of Ukraine at the G20 Summit*, 15 listopada 2022 r., <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-zavzhdi-bula-liderom-mirotvorchih-zusil-yaksho-rosi-79141> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Komentarz do tego wystąpienia patrz: S. Lau, *Zełensky tells 'G19' leaders: Don't ask Ukraine to compromise*, Politico, 15 listopada 2022 r., <https://www.politico.eu/article/volodymyr-zelenskyy-tells-g20-dear-g19-leaders-dont-ask-ukraine-to-compromise-russia/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Szerzej o samym szczycie G20 na Bali patrz: D. Wnukowski, *Szczyt G20 na Bali – krytyka wojny na Ukrainie i próba wzmocnienia światowej gospodarki*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, „Komentarz PISM”, nr 142, 17 listopada 2020 r., s. 1–2, <https://pism.pl/publikacje/szczyt-g20-na-bali-krytyka-wojny-na-ukrainie-i-proba-wzmocnienia-swiatowej-gospodarki> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹²⁹ Jako przykład patrz entuzjastyczny komentarz w „Politico”: S. Kuznetsov, *Ukraine liberates Kherson in another stunning defeat for Russia*, Politico, 11 listopada 2022 r., <https://www.politico.eu/article/ukraine-liberates-kherson-army-war-defeat-russia-dnipro/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

współpracy w ramach LITPOLUKRBRIG¹³⁰. Ukraina uznała przy tym „pionierską rolę Polski i Litwy, których prezydenci byli jednymi z pierwszych, którzy zwrócili się o status kandydata dla Ukrainy”. W deklaracji podkreślono także „znaczenie rozszerzenia Inicjatywy Zbożowej Morza Czarnego na inne porty morskie Ukrainy” i „wkład Ukrainy w poprawę globalnego bezpieczeństwa żywnościowego” oraz wagę „wielopoziomowego zaangażowania Ukrainy, jako Państwa Uczestniczącego, w działania w ramach Inicjatywy Trójmorza (3SI)”, przy czym zadeklarowano, że „Litwa i Polska, jako pełnoprawni członkowie 3SI, będą promować udział Ukrainy w różnych projektach w celu ułatwienia odbudowy powojennej, w szczególności w obszarach infrastruktury energetycznej, transportu i cyfryzacji”¹³¹.

Obszerne zacytowanie treści wyżej opisywanej deklaracji trójstronnej prezydentów Polski, Ukrainy i Litwy jest o tyle uzasadnione, że deklaracja ta, wydana pod koniec okresu ścisłego współdziałania Warszawy i Kijowa – zaledwie pół roku przed początkiem załamania się ich relacji wzajemnych, stanowi niejako przegląd i podsumowanie skali zbieżności stanowisk obu państw i zakresu ich współdziałania, dodatkowo jeszcze potwierdzanego i „kontrasygnowanego” przez Litwę. Ten stan, niezwykle korzystny dla wszystkich trzech państw-stron deklaracji lwowskiej, trwał jednak jeszcze tylko do połowy maja.

Wiosną 2023 r. relacje polsko-ukraińskie załamały się gwałtownie po serii incydentów dyplomatycznych, zwieńczonych toczonym otwarcie sporem na arenie międzynarodowej, w tym na forum UE, WTO i ONZ, o tranzyt zboża i innych ukraińskich produktów rolnych, szmuglowanych nielegalnie na rynek polski po przekroczeniu granicy polsko-ukraińskiej¹³². Początkowo polscy zwolennicy ścisłej współpracy z Ukrainą sądzili, że powstały konflikt polityczny z południowo-wschodnim sąsiadem to skutek jakichś zakulisowych spo-

¹³⁰ Wspólna brygada polsko-litewsko-ukraińska. Szerzej patrz: *Historia*, LITPOLUKRBRIG, MON, <http://litpolukrbrig.wp.mil.pl/pl/111.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹³¹ *Joint Declaration by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy, President of Poland Andrzej Duda and President of Lithuania Gitanas Nausėda at the Second Lublin Triangle Summit, Joint declaration by Presidents of Ukraine, Poland and Lithuania*, 11 stycznia 2023 r.

¹³² Narastanie kryzysu, jego przebieg i prawdopodobne przyczyny patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Stosunki polsko-ukraińskie...*, *op. cit.*, s. 10–30.

rów w Kijowie i przypisywali te posunięcia premierowi Denysowi Szmyhalowi w przekonaniu, że prezydent Zełenski, postrzegany dotąd w Polsce jako bohater walki z Moskwą i znany z bliskich relacji z Prezydentem Dudą, wkrótce przywróci normalny stan spraw. Tym większe było w Polsce rozczarowanie zachowaniem głowy państwa ukraińskiego podczas debaty generalnej 78. Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ (19 września 2023 r.), kiedy to prezydent Ukrainy nie-dwuznacznie wskazywał na Polskę, mówiąc, „że niektórzy w Europie, niektórzy z naszych przyjaciół w Europie, w teatrze politycznym odgrywają solidarność, robiąc thriller ze zbożem. Może się wydawać, że odgrywają własną rolę, ale w rzeczywistości pomagają przygotować scenę dla moskiewskiego aktora”¹³³. Po polskiej stronie czary go-ryczy dopełnił fakt, że Zełenski w czasie przemówienia Prezydenta Polski manifestacyjnie opuścił salę obrad¹³⁴. Dzień później, 20 września, w trakcie wystąpienia w Radzie Bezpieczeństwa ONZ prezydent Ukrainy zaproponował poszerzenie jej składu o Japonię, Indie, reprezentanta Ameryki Łacińskiej oraz „świata islamskiego” i – co warto odnotować – Niemcy (uzasadnieniu ich obecności w tym gremium poświęcił najwięcej uwagi)¹³⁵. Wizerunek Ukrainy jako państwa porzucającego sojusz z Polską, wypróbowany w ogniu pierwszego roku wojny, na rzecz współpracy z Berlinem, który w najbardziej

¹³³ Address by H.E. Volodymyr Zelenskyy, the President of Ukraine, at the 78th session of the UN General Assembly, (19 September 2023), 19 września 2023 r., General Debate, General Assembly, United Nations, s. 2, https://gadebate.un.org/sites/default/files/gastatements/78/ua_en_rev.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por. komentarz mediów przychylnych ówczesnej opozycji w Polsce: A. Zalewska, *Kryzys na linii Polska-Ukraina. Zełenski skrytykował Warszawę. „Te słowa traktujemy jako niesprawiedliwe”*, 20 września 2023 r., <https://fakty.tvn24.pl/zobacz-fakty/kryzys-na-linii-polska-ukraina-zelenski-skrytykowal-warszawe-te-slowa-traktujemy-jako-niesprawiedliwe-st7353236> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹³⁴ *Zełenski wyszedł z sali, przemawiał Duda. Padły potem ostre słowa*, 20 września 2023 r., <https://www.salon24.pl/newsroom/1325960,zelenski-o-pomocy-sojuszniow-dla-rosjan-mial-na-mysli-polske> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹³⁵ Zełenski dosłownie powiedział: „One should take into account the changes that have taken place in Europe, notably that Germany has become one of the key global guarantors of peace and security. This is a matter of fact. Therefore, it is also a matter of fact that Germany deserves a place among the permanent members of the Security Council”. *The use of veto power requires reform, and this can be a key reform in the UN – address by the President of Ukraine at the UN Security Council meeting*, 20 września 2023 r., <https://www.president.gov.ua/en/news/zastosuvannya-prava-veto-potrebuye-reformuvannya-i-ce-mozhe-85745> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

dramatycznym okresie walk demonstrował postawę wyczekiwania na szybki upadek Kijowa, zyskał w oczach polskiej opinii publicznej kolejne, trudno podważalne potwierdzenie¹³⁶.

Oskarżenie Polski po tym wszystkim, co uczyniła dla Ukrainy, o to, że wspiera Rosję, wstrząsnęło polską opinią publiczną¹³⁷. Wstrząs usiłowali łagodzić Prezydent Duda¹³⁸, szef Biura Polityki Międzynarodowej Kancelarii Prezydenta RP Jakub Kumoch¹³⁹ i minister spraw zagranicznych RP Zbigniew Rau, podkreślając niezachwianą wolę Polski kontynuowania pomocy dla walczącej z Rosją Ukrainy¹⁴⁰. Relacji wzajemnych, zrujnowanych przez ekipę Zełenskiego, nie dało się już jednak odbudować do poziomu sprzed owego kryzysu.

Prezydent Duda mimo kryzysu relacji z Kijowem pozostał zdecydowanym rzecznikiem współpracy polsko-ukraińskiej i kontynuowania jak najszerszego wsparcia materialnego i politycznego Polski dla walczącej z Rosją Ukrainy. To stanowisko zgodne było z jak najbardziej fundamentalnym interesem Rzeczypospolitej, polegającym na złamaniu groźby odrodzenia się rosyjskiego imperium wzdłuż całości wschodnich granic Polski. Zasada kierująca ową polityką była dosyć prosta i trudna do podważenia. Można by ją streścić w zdaniu, iż

¹³⁶ Patrz komentarz w tym duchu na słynącym z fachowości i wyważenia portalu Defence24: M. Bruszewski, *Niemiecka pułapka dla Ukrainy. Klin Berlina między Warszawą a Kijowem [Komentarz]*, Defence24, 21 września 2023 r., <https://defence24.pl/wojna-na-ukrainie-raport-specjalny-defence24/niemiecka-pulapka-dla-ukrainy-klin-berlina-miedzy-warszawa-a-kijowem-komentarz> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹³⁷ Dobrą ilustracją skali szoku jest nasycony negatywnymi odczuciami wobec Ukrainy tekst znanego ekonomisty prof. Witolda Modzelewskiego z Instytut Studiów Podatkowych Uniwersytetu Warszawskiego, zwykle stroniącego od upubliczniania tak emocjonalnych opinii. Zob.: W. Modzelewski, „*Śludzy narodu ukraińskiego*” zdradzeni przez swojego pana, Serwis Doradztwa Podatkowego, Instytut Studiów Podatkowych Uniwersytetu Warszawskiego, <https://isp-modzelewski.pl/serwis/sludzy-narodu-ukrainskiego-zdradzeni-przez-swojego-pana/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹³⁸ *Andrzej Duda łagodzi konflikt z Ukrainą. Mówi o „sojuszu na setki lat”*, Rzeczpospolita, 22 września 2023 r., <https://www.rp.pl/dyplomacja/art39151501-andrzej-duda-lagodzi-konflikt-z-ukraina-mowi-o-sojuszu-na-setki-la> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹³⁹ M. Kędryna, *op. cit.*

¹⁴⁰ Z. Rau, *Polish FM: We will continue to back Ukraine, but we must protect our farmers*, Politico, 22 września 2023 r., <https://www.politico.eu/article/polish-fm-zbigniew-rau-farmers-support-russia-ukraine-war/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: Rau, *W relacjach z Ukrainą wchodzimy w czas dekonstrukcji*, Defence24, 3 października 2023 r., <https://defence24.pl/geopolityka/rau-w-relacjach-z-ukraina-wchodzimy-w-czas-dekonstrukcji> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

każdy rosyjski czołg, wóz bojowy, samolot czy śmigłowiec, każdy zestaw artyleryjski i każdy inny środek walki zniszczony w Ukrainie, jak też każdy rosyjski żołnierz tam zabity, nigdy już nie weźmie udziału w zbrojnej inwazji na Polskę. Koszty wspierania Ukrainy były w sensie finansowym wysokie, ale to rzadki w dziejach przypadki, gdy za złamanie groźby najazdu Polska płaciła pieniędzmi, a nie krwią. Tak oglądana cena wsparcia udzielanego najechanemu sąsiadowi staje się niska. Warto także podkreślić, że działano z pełną świadomością faktu, że tak jak żadna liczba broni i sprzętu, wyprodukowana we Francji między wrześniem 1939 r. a majem 1940 r., nie zrekompensowała Paryżowi skutków zniknięcia Wojska Polskiego, tak i żadna liczba broni i sprzętu – głównie zresztą postsowieckiego pochodzenia – zgromadzona w polskich magazynach mobilizacyjnych, nie zrekompensuje uszczerbku bezpieczeństwa Rzeczypospolitej, który byłby wynikiem ewentualnego załamania się armii ukraińskiej. Broń polska w rękach ukraińskich żołnierzy robiła dokładnie to, do czego była przeznaczona – niszczyła wrogów Rzeczypospolitej. Błędem dyplomacji polskiej stało się przy tym długotrwałe ukrywanie skali polskiej pomocy w broni, amunicji, sprzęcie i ekwipunku wojskowym dla Ukrainy. Warto więc odnotować, że ten błąd został przezwyciężony dzięki decyzji Prezydenta o opublikowaniu stosownych danych¹⁴¹.

Narastający od wiosny 2024 r. w polityce USA nurt poszukiwania kompromisu z Rosją skutkował przedstawieniem 11 kwietnia 2024 r. przez doradcę Donalda Trumpa (wówczas jeszcze kandydata na prezydenta USA) – gen. Keitha Kellogga – planu pokojowego dla Ukrainy, opartego o pomysł zamrożenia linii frontu i negocjowania z Rosją rozejmu/pokoju w zamian za poluzowanie sankcji. Ukraina wprawdzie nie byłaby zmuszona do cesji terytorialnych, ale dalszą walkę o odzyskanie utraconych ziem miałyby prowadzić „w drodze dyplomatycznej”. Ten pomysł jest przy tym reklamowany jako „koniec zabijania”¹⁴². Dojście do władzy Trumpa spowodowało, że taki plan za-

¹⁴¹ *Polska pomoc dla Ukrainy*, 11 listopada 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/polska-pomoc-dla-ukrainy,93620> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁴² K. Kellogg, F. Fleitz, *America First, Russia, & Ukraine, Research Report*, Center for American Security, 11 kwietnia 2024 r., <https://americafirstpolicy.com/issues/america-first-russia-ukraine> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

czął być forsowany przez dyplomację USA, co postawiło Prezydenta Dudę w niekomfortowej sytuacji wyżej wspomnianej konieczności łączenia wysiłków na rzecz utrzymania dobrych kontaktów z lokatorem Białego Domu i jednoczesnego nieżyrowania z gruntu błędnej i sprzecznej z interesami RP linii politycznej 47. prezydenta USA w odniesieniu do Moskwy i Kijowa. Odrzuciwszy retorykę, plan Trumpa-Kellogga w istocie byłby kapitulacją wobec Rosji, a zawarta w nim obietnica „końca zabijania” w odniesieniu do terenów pod okupacją rosyjską jest zupełnie bezpodstawna. Jego negatywny wydźwięk łagodzi tylko ewentualność, że odrzucenie go przez Rosję skutkowałoby dobrojeniem Ukrainy przez USA, co jednak jest nadzieją komentatorów¹⁴³, a nie wynika z opublikowanej treści planu. Zgoda na szukanie „kompromisu z Rosją” w drodze ustępstw terytorialnych ze strony Ukrainy jest jednak wśród amerykańskich elit ponadpartyjna¹⁴⁴. Tej linii politycznej sprzyja także spadek zainteresowania społeczeństw Zachodu wojną rosyjsko-ukraińską¹⁴⁵.

Latem 2024 r. kampania prezydencka w Polsce zaczęła odciskać swe piętno na wypowiedziach uczestniczących w niej polityków, nawet tych, którzy sami nie kandydowali. Wątek ukraiński szybko stał się jednym z zagadnień poruszanych w ramach rywalizacji międzypartyjnej o elektorat. W lipcu szef MON Władysław Kosiniak-Kamysz epatował opinię publiczną stwierdzeniem, że bez rozwiązania sprawy upamiętnienia ofiar rzezi wołyńskiej Ukraina nie wejdzie do Unii Europejskiej¹⁴⁶. Uzyskawszy dla tego stwierdzenia publicz-

¹⁴³ G. Slattery, S. Lewis, *Exclusive: Trump handed plan to halt US military aid to Kyiv unless it talks peace with Moscow*, Reuters, 25 czerwca 2024 r., <https://www.reuters.com/world/us/trump-reviews-plan-halt-us-military-aid-ukraine-unless-it-negotiates-peace-with-2024-06-25/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁴⁴ R. Haass, *The Perfect Has Become the Enemy of the Good in Ukraine. Why Washington Must Redefine Its Objectives*, 4 listopada 2024 r., <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/perfect-has-become-enemy-good-ukraine-haass> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁴⁵ J. Wilton, „Wołodymyr Zełenski już nie porywa”. *Stało się to, czego wszyscy się obawiali*, 21 września 2023 r., <https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/wolodymyr-zelenski-w-onz-juz-nie-porywa-ale-nie-z-jego-winy-opinia/8zv3mpl,79cfc278> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁴⁶ P. Celej, *Kosiniak-Kamysz: Ukraina w Unii Europejskiej dopiero po rozwiązaniu kwestii Wołynia*, *Gazeta Prawna*, 24 lipca 2024 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/9552441,cosiniak-kamysz-ukraina-w-unii-europejskiej-dopiero-po-rozwiazaniu-kw.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: H. Волосацька, «Дорога України до ЄС через

ne poparcie ze strony Donalda Tuska¹⁴⁷ (choć ten ostatni miesiąc wcześniej – 8 lipca – zapewniał prezydenta Zełenskigo na konferencji w Warszawie o pełnym poparciu Polski dla jak najszybszego członkostwa Ukrainy w UE¹⁴⁸), Kosiniak-Kamysz powtórzył ową tezę raz jeszcze w październiku, co zostało wówczas oprotestowane przez Prezydenta Andrzeja Dudę¹⁴⁹. Stanowisko prezydenta było słuszne. Ukraina, cokolwiek by zrobiła lub nie, i tak nie ma szansy na członkostwo w Unii Europejskiej. Powodem tego stanu rzeczy jest zaś niechęć elektoratów wiodących państw UE do ponoszenia kosztów poszerzenia Wspólnoty o jakiekolwiek biedne państwo, a tym bardziej tak duże¹⁵⁰. W interesie mocarstw unijnych leży naturalnie łudzenie Kijowa perspektywą członkostwa tak długo, jak się da, gdyż daje im to dźwignię polityczną na Ukrainę. Obsadzanie Polski w charakterze

Волинь»? Як у Польщі сприйняли нову заяву польського політика [Droga Ukrainy do UE przez Wołyń?] Jak Polska przyjęła nową wypowiedź polskiego polityka], „Радіо Свобода”, 26 lipca 2024 r., <https://www.radiosvoboda.org/a/volyn-istorychni-pytannya-polshcha-y-evropeyskyy-soyuz-pokhovannya/33052284.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁴⁷ Premier pytany o wypowiedź Kosiniaka Kamysza stwierdził, że ma on rację, ale że „Ameryki nie odkrył”, a „Ukraina nie będzie członkiem Unii Europejskiej bez polskiej zgody. Ukraina musi spełniać standardy, a one są wielorakie – to nie jest tylko kwestia granicy, handlu, standardów prawno-ekonomicznych. To jest także kwestia standardów, powiedziałbym, kulturowo-politycznych”. *„Mam jednoznacznie negatywną ocenę”. Premier o wypowiedzi szefa MSZ Ukrainy*, PAP, 30 sierpnia 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/mam-jednoznacznie-negatywna-ocene-premier-o-wypowiedzi-szefa-msz-ukrainy> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Tę wypowiedź naturalnie odnotowały media ukraińskie: *Без розв'язання історичних проблем з Польщею Україна не увійде до ЄС – Туск, „Укрінформ” [Bez rozwiązania problemów historycznych z Polską Ukraina nie wejdzie do UE – Tusk, Ukrinform]*, 30 sierpnia 2024 r., <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3900474-bez-roz vazanna-istoricnih-problem-z-polseu-ukraina-ne-uvijde-do-es-tusk.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁴⁸ *Spotkanie premiera Donalda Tuska z prezydentem Ukrainy Wołodymyrem Zełenskim*, YouTube, Kancelaria Premiera, 8 lipca 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=VFe-W0YRbD8> (dostęp: 5 lipca 2024 r.).

¹⁴⁹ Prezydent RP w kontekście wypowiedzi Kosiniaka Kamysza stwierdził, że: „Blokowanie Ukrainie wejścia do UE, ponieważ Ukraina blokuje ekshumacje Polaków pomordowanych przez Ukraińców w czasie rzezi wołyńskiej, to wpisywanie się w politykę Putina”. *Kosiniak-Kamysz: Ukraina nie wejdzie do UE, jeżeli nie rozwiąże sprawy Wołynia*, Rzeczpospolita, 2 października 2024 r., <https://www.rp.pl/polityka/art41234351-kosiniak-kamysz-ukraina-nie-wejdzie-do-ue-jezeli-nie-rozwiaze-sprawy-wolynia> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵⁰ Szerzej patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *W trójkącie Polska-Ukraina-Unia Europejska (Spory Polski z mainstreamem UE a perspektywa integracji europejskiej dla Ukrainy)*, w: *Trójkąt Lubelski – Rzeczpospolita Wielu Narodów*, Centrum Europy Wschodniej UMCS, 26 października 2021 r., s. 1–10, <https://www.umcs.pl/pl/wydarzenia,11507,w-troj kacie-polska-ukraina-unia-europejska-spory-polski-z-mainstreamem-ue-a-perspektywa-integracji-europejskiej-dla-ukrainy-,108636.htm> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

głównego hamulcowego procesu integracji europejskiej naszego południowo-wschodniego sąsiada zdejmując natomiast z Niemiec, Francji czy Niderlandów odium zastopowania tego procesu, przerzucając je na Warszawę, i leży w interesie owych państw. Nie ma jednak żadnego interesu Rzeczypospolitej w tym, by przyjmować na siebie tę niewdzięczną rolę. Prezydent RP słusznie więc czynił, starając się zapobiec temu scenariuszowi.

15 stycznia 2025 r. prezydent Zełenski złożył wizytę w Warszawie i spotkał się m.in. z Prezydentem Dudą, omawiając z nim kwestie bezpieczeństwa i zagadnienie ukraińskich aspiracji do członkostwa w UE, a także problemy historyczne związane z kwestią ekshumacji i godnego upamiętnienia ofiar zbrodni wołyńskiej¹⁵¹. Przy okazji pobytu w Warszawie prezydent Zełenski pozwolił sobie na krytyczne wypowiedzi pod adresem popieranego przez PiS kandydata na urząd prezydenta RP – Karola Nawrockiego, który w ramach kampanii wyborczej warunkował zgodę Polski na członkostwo Ukrainy w NATO od rozwiązania problemów historycznych w relacjach między obu państwami. Abstrahując od dyskusyjnej tezy Nawrockiego, nieprzychylna recenzja wypowiedzi przez głowę państwa ukraińskiego wypowiedzi jednego z kandydatów do objęcia urzędu prezydenta RP w trakcie trwania kampanii wyborczej odebrane zostało jako nieuprawniona ingerencja i próba wsparcia kontrkandydata – tzn. Rafała Trzaskowskiego. W tej sytuacji krytyczny komentarz Prezydenta RP Andrzeja Dudy¹⁵² do tego incydentu należał do najłagodniejszych. Prezydent bowiem mimo utraty zaufania do Wołodymyra Zełenskiego i jego ekipy kontynuował swą linię polityczną wsparcia dla Ukrainy, wychodząc najpewniej z założenia, że błędy jednej ze stron

¹⁵¹ *Spotkanie Prezydentów Polski i Ukrainy*, 15 stycznia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydentow-polski-i-ukrainy,96110> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Konferencja Prezydenta RP po spotkaniu z Prezydentem Ukrainy*, 15 stycznia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/konferencja-prezydenta-rp-po-spotkaniu-z-prezydentem-ukrainy,96134> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵² *Prezydent po ataku prezydenta Ukrainy na Nawrockiego: Na miejscu Wołodymyra Zełenskiego zachowałbym większą ostrożność*, „wPolityce”, 16 stycznia 2025 r., <https://wpolityce.pl/polityka/718722-tylko-u-nas-prezydent-duda-dobitnie-o-slowach-zelenskigo> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

(w omawianym wypadku – ukraińskiej – tzn. Zełenskiego) nie mogą być usprawiedliwieniem dla popełniania błędów także przez drugą stronę (polską). Interesy RP w zakresie powstrzymania rosyjskiego ekspansjonizmu (skutecznie blokowanego przez opór Ukrainy) pozostawały wszak niezmiennie, bez względu na zachowania Zełenskiego i jego ekipy. Trudno tej postawie odmówić słuszności.

Relacje z państwami bałtyckimi

Relacje z państwami bałtyckimi zawsze zajmowały bardzo istotne miejsce w polityce zagranicznej piątego Prezydenta III RP. Jak wyżej wskazano, pierwszą swą podróż zagraniczną w charakterze głowy państwa Andrzej Duda odbył do Estonii. Ten kierunek pozostał ważny dla Andrzeja Dudy przez cały okres jego prezydentury, o czym świadczy także jego najświeższa wizyta w Tallinie, złożona 8 kwietnia 2025 r., i poświęcona w lwiej części kwestiom bezpieczeństwa¹⁵³. Intensywne kontakty tak bilateralne, jak i wielostronne z każdym z państw bałtyckich były utrzymywane przez Prezydenta Dudę w trakcie obu jego kadencji. Regionalny wymiar stosunków z Litwą, Łotwą i Estonią mieścił się także w wyżej opisanych formatach Bukaresztańskiej Dziewiątki i Inicjatywy Trójomorza (Prezydent RP brał oczywiście udział w szczytach 3SI w Tallinie w 2020 r.¹⁵⁴, w Rydze w 2022 r.¹⁵⁵ i w Wilnie w 2024 r.¹⁵⁶ – te dwa ostatnie odbywały

¹⁵³ *W Estonii o bezpieczeństwie w regionie i na świecie*, 8 kwietnia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/w-estonii-o-bezpieczenstwie-w-regionie-i-na-swiecie,99684> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵⁴ *5. szczyt Inicjatywy Trójomorza w Tallinie*, 19 października 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/tallin-5-szczyt-inicjatywy-trojmorza,3176> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Szerzej o samym szczycie patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *V Szczyt Trójomorza w Tallinie*, 10 marca 2021 r., <https://trimarium.pl/profesor-przemyslaw-zurawski-vel-grajewski-v-szczyt-trojmorza-w-tallinie/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵⁵ *Szczyt Inicjatywy Trójomorza w Rydze*, 20 czerwca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/szczyt-inicjatywa-trojmorza-ryga,55567> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: B. Bodalska, *Prezydent Andrzej Duda na szczycie Inicjatywy Trójomorza w Rydze*, EURACTIV.pl, 20 czerwca 2022 r., <https://www.euractiv.pl/section/polityka-wewnetrzna-ue/news/duda-szczyt-inicjatywa-trojmorze-ryga-ukraina-bezpieczenstwo/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵⁶ Szerzej o trójmorskim wymiarze relacji z Litwą w kontekście owego szczytu patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Litwa wobec Inicjatywy Trójomorza w kontekście nadchodzącego szczytu IT w Wilnie*, 3 SI Research Center, ISP PAN, kwiecień 2024, <https://trojmorze.isp-pan.waw.pl/publikacje-w-ramach-centrum-badawczego-3si/litwa-wobec-inicjatywy-troj->

się już w kontekście wielkoskalowej wojny w Ukrainie i siłą rzeczy były także platformą uzgadniania polityki uczestniczących w nich państw wobec tego faktu). Ważnym wątkiem w tych relacjach okazała się współpraca wojskowa w ramach NATO (udział kontyngentu polskiego w batalionowej grupie bojowej Sojuszu Północnoatlantyckiego rozmieszczonej w ramach wysuniętej wzmocnionej obecności na Łotwie¹⁵⁷, LITPOLUKRBRIG, Air Policing Mission¹⁵⁸ itd.), nad którą Prezydent sprawował patronat jako zwierzchnik Sił Zbrojnych RP. Ważkim, a po 24 lutego 2022 r. wiodącym polem współdziałania prezydentów Polski i państw bałtyckich stało się – z reguły wspólne – organizowanie wsparcia politycznego i materialnego dla walczącej z najazdem rosyjskim Ukrainy i lobbowanie na jej rzecz w UE, NATO, 3SI i ONZ. W kontaktach prezydenta Dudy z państwami bałtyckimi obecne były także wątki biznesowe – zwykle w kontekście trójmorskim¹⁵⁹.

Obok wyżej wymienionych pól aktywności – w znacznej części zaprezentowanych już we wcześniejszych partiach niniejszego artykułu – w relacjach z Litwą, Łotwą i Estonią na osobną uwagę zasługuje ich wymiar historyczny i symboliczno-kulturowy. Prezydent Andrzej Duda nie tylko bowiem składał wizyty w każdym z państw bałtyckich w stulecie ich niepodległości, uczestniczył w rocznicowych celebracjach na

morza-w-kontekście-nadchodzącego-szczytu-it-w-wilnie-11-kwietnia-2024-roku/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵⁷ *Spotkanie z żołnierzami w Bazie Wojskowej w Ādaži*, 28 czerwca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-zolnierzami-w-bazie-wojskowej-w-dai,3045> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵⁸ Ta misja jest pełniona przez NATO od 30 marca 2004 r. i polskie eskadry brały w niej wielokrotnie udział także podczas obu kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy, który jako zwierzchnik Sił Zbrojnych kontrasygnował ich użycie – ostatnio w okresie grudzień 2023–luty 2024. Najświeższym tego przykładem jest ponowne przejmowanie odpowiedzialności za strzeżenie nieba nad państwami bałtyckimi przez polską eskadrę w okresie marzec–lipiec 2025 r. Por.: A. Krzysztozek, *Polska będzie strzec nieba państw bałtyckich. „Dowód solidarności NATO”*, EURACTIV.pl, 26 lutego 2025 r., <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/polska-bedzie-strzec-nieba-panstw-baltyckich-dowod-solidarnosci-nato/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁵⁹ Jako przykład patrz: *Wizyta Prezydenta na Litwie*, 18 listopada 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wizyta-prezydenta-na-litwie,3178> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Litwie¹⁶⁰ i w Estonii¹⁶¹, a na Łotwie¹⁶² był aż dwa razy w roku jubileuszowym jej niepodległości (choć nie dokładnie w rocznicę jej proklamacji), lecz także konsekwentnie włączał bałtyckich sąsiadów Polski i Ukrainę do wspólnych obchodów wielkich rocznic z dziejów Rzeczypospolitej Obojga Narodów – zarówno Konstytucji 3 maja i Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów¹⁶³, jak i tych „pośmiertnych”, do których zaliczyć można powstanie styczniowe – ostatnią wojnę ponadetnicznego narodu politycznego, demosu dawnej Rzeczypospolitej, stoczoną przez jej osieroconych obywateli, niepokorzonych z obcą przemocą i dążących do jej odrodzenia mimo upływu 68 lat od jej upadku.

Przy okazji obchodów 230. rocznicy Konstytucji 3 maja doszło do wydania wspólnej deklaracji prezydentów Polski, Litwy, Łotwy, Estonii i Ukrainy, odwołujących się do owego dziedzictwa¹⁶⁴.

Wymiar historyczny polityki zagranicznej Prezydenta Andrzeja Dudy miał szczególnie na kierunku litewsko-białoruskim skutki zgola praktyczne. 22 listopada 2019 r. Prezydent RP wziął udział w uroczystościach pogrzebowych uczestników powstania styczniowego na Litwie i Białorusi, straconych przez Rosjan na Placu Łukiskim w Wilnie, pogrzebanych w nieznanym przez długi czas miejscu,

¹⁶⁰ *Uroczystości 100. rocznicy odbudowy Państwa Litewskiego*, 16 lutego 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/uroczystosci-100-rocznicy-odbudowy-panstwa-litewskiego,3024> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Przy okazji tej wizyty, obok jej wymiaru rocznicowego, doszło także do rozmów Prezydenta RP i jego litewskiej odpowiednik – Darii Grybauskaitė. Ich przedmiotem były bezpieczeństwo, współpraca gospodarcza i kwestie mniejszości polskiej na Litwie. Zob.: *Rozmowy Prezydentów Polski i Litwy*, 17 lutego 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-prezydentow-polski-i-litwy-plen,3027> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁶¹ *Wizyta w Republice Estońskiej*, 22 czerwca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wizyta-w-republice-estonskiej-plen,3043> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁶² *Para Prezydencka z wizytą na Łotwie*, 27 czerwca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-rozpoczela-wizyte-na-lotwie,3044> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); *Prezydent na szczycie Grupy Arraiolos na Łotwie*, 13 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-na-szczycie-grupy-arraiolos-na-lotwie,3069> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁶³ *3 Maja w Warszawie spotkanie Prezydentów pięciu państw*, 3 maja 2021 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/3-maja-w-warszawie-szczyt-pieciu-prezydentow,11970> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁶⁴ *Deklaracja Prezydentów Polski, Estonii, Ukrainy, Łotwy i Litwy*, 3 maja 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wspolna-deklaracja-prezydentow-polski-estonii-ukrainy-lotwy-i-litwy,4458> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

a odnalezionych w 2017 r. i zidentyfikowanych z imienia i nazwiska – w tym przywódców powstania – Zygmunta Sierakowskiego i Konstantego Kalinowskiego. Drugi z wymienionych jest symbolem białoruskiego udziału w powstaniu, a także budzicielem nowożytnego białoruskiego poczucia narodowego. Jego pogrzeb zgromadził więc w Wilnie kiludziesiąt tysięcy rzeszę Białorusinów i był wydarzeniem co do znaczenia dla białoruskiego poczucia narodowego porównywalnym z wizytą Jana Pawła II w Polsce w 1979 r. Nadanie pogrzebowi powstańców charakteru państwowego, z udziałem prezydentów Polski i Litwy, z asystą wojskową i wspaniałą oprawą, było w prezydenckim wymiarze tego wydarzenia wspólnym dziełem Andrzeja Dudy i Gintasa Nausėdy, o dużym znaczeniu symboliczno-emocjonalnym, zdolnym do głębokiego oddziaływania moralnego na narody, których dziejów dotyczyło. Jak słusznie zauważył Prezydent RP w wygłoszonym wówczas w katedrze wileńskiej przemówieniu: „Spotykamy się tutaj wszyscy: Polacy, Litwini, Białorusini, Łotysze, Ukraińcy – jako ludzie wolni, reprezentanci wolnych narodów, które są gospodarzami we własnych suwerennych państwach. Łączy nas wspólnota doświadczeń i wartości, z których najważniejszą jest dla nas wszystkich wolność (...) Upamiętniamy naszych historycznych bohaterów, ale robimy to, myśląc nie o przeszłości, lecz ze względu na wspólną przyszłość”¹⁶⁵.

Nie da się naturalnie udowodnić bezpośredniego związku między wileńskim pogrzebem powstańców styczniowych, a masowymi protestami Białorusinów rok później w obronie własnego werdyktu wyborczego, sfalszowanego przez reżim Łukaszenki – protestów, które także przed Polską stawiały nowe wyzwania w zakresie jej polityki wschodniej¹⁶⁶. Białoruski wymiar uroczystości wileńskich i ich wpływ na stan świadomości społecznej na Białorusi nie mogą być

¹⁶⁵ WILNO: *Pożegnanie uczestników powstania styczniowego*, 22 listopada 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wilno-pogrzeb-uczestnikow-powstania-styczniowego,3154> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁶⁶ Szerzej patrz: P. Żurawski vel Grajewski, „Orzeł obok znaku Pogoni” *Białoruś jako wyzwanie dla polskiej polityki zagranicznej*, Fundacja Republikańska, 30 grudnia 2020 r., <https://fundacjarepublikanska.org/orzel-obok-znaku-pogoni-bialorus-jako-wyzwanie-dla-polskiej-polityki-zagranicznej/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

jednak zasadnie kwestionowane¹⁶⁷. Prezydent Andrzej Duda miał w tym procesie swój udział.

Polska w 2020 r. poparła protestujących Białorusinów, a w tej akcji czynny był także jej Prezydent, działający przy tym w koalicji ze swymi odpowiednikami z regionu. 21 września 2020 r. wspólną deklarację na temat Białorusi, zawierającą apel do UE o wsparcie demokratycznych dążeń Białorusinów, wydali bowiem prezydenci Polski (Andrzej Duda), Litwy (Gitanas Nausėda) i Rumunii (Klaus Iohannis)¹⁶⁸. Nie była ona skuteczna, bo i być nie mogła. Nikt zresztą nie miał złudzeń co do jej oczekiwanych krótkoterminowych efektów. Był to natomiast gest moralny – jeden z tych, które budują kapitał dobrych relacji między narodami, pamiętającymi, kto okazał się ich sprzymierzeńcem w trudnych dla nich chwilach, a kto pozostał wrogi lub obojętny. Polska w imię przyszłych relacji z niepodległą i demokratyczną Białorusią nie może w takich momentach dziejowych zachowywać się biernie lub asekurancko. Prezydent Andrzej Duda zajął więc w imieniu Rzeczypospolitej stanowisko, które zająć należało.

Relacje z Turcją

W polityce zagranicznej Prezydenta Andrzeja Dudy relacje z Turcją, nie tak intensywne jak z państwami bałtyckimi, miały zarówno ważny wymiar dwustronny – szczególnie w sytuacji eskalacji zagrożenia rosyjskiego, jak i stanowiły ważne uzupełnienie formuły Trilogu polsko-turecko-rumuńskiego, funkcjonującego na szczeblu ministrów spraw zagranicznych¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Szerzej patrz: A. Szabaciuk, *Białoruski kontekst pogrzebu powstańców styczniowych w Wilnie 22 listopada 2019 r.*, „Komentarze IEŚ”, nr 92, 6 grudnia 2019 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/bialoruski-kontekst-pogrzebu-powstancow-styczniowych-w-wilnie-22-listopada-2019-r/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁶⁸ *Oświadczenie Prezydentów Polski, Litwy i Rumunii w sprawie Białorusi*, 21 września 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/art,1163,oswiadczenie-prezydentow-polski-litwy-i-rumunii-w-sprawie-bialorusi.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Min. Szczerzy o stanowisku Prezydentów ws. Białorusi*, 21 września 2020 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/art,2193,min-szczerzy-o-stanowisku-prezydentow-ws-bialorusi.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁶⁹ Szerzej o Trilogu patrz: P. Oleksy, J. Olchowski, *Trilog Polska – Rumunia – Turcja*, „Komentarze IEŚ”, nr 737 (249), 30 listopada 2022 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/trilog>

Prezydent Recep Tayyip Erdoğan odwiedził Warszawę 17 października 2017 r.¹⁷⁰, a zatem ponad rok po nieudanej próbie wojskowego zamachu stanu w Turcji, która została wprawdzie stłumiona przez wierne mu siły i opór społeczeństwa, lecz stała się też punktem zwrotnym w relacjach Ankarą z Zachodem, oskarżającym władze tureckie o tendencje autorytarne. Była ona jedną z przyczyn wychłodzenia relacji turecko-amerykańskich i wyhamowała proces akcesji Turcji do Unii Europejskiej¹⁷¹.

Polska nie wzięła udziału w zachodniej kampanii krytyki władz tureckich, dochodząc do słusznego wniosku, że nie odniesie ona praktycznego skutku, a jedynie pogorszy stosunki krytykujących z Turcją. Takie wystudzenie relacji z Ankarą nie służyłoby zaś żadnym istotnym interesom Rzeczypospolitej, a przeciwnie, szkodziłoby im. Potencjał wspólnych interesów Polski i Turcji na kierunku rosyjskim i kaukaskim, rywalizacja turecko-rosyjska na Kaukazie, w Syrii i w Libii, a także wspólne wsparcie ze strony Polski i Turcji dla integralności terytorialnej Ukrainy zbliżały oba kraje mimo okresowych taktycznych „flirtów” Ankarą z Moskwą. Ta linia, milcząco przyjęta przez rząd RP, wspierana była przez Prezydenta Dudę. Publicznie dał jej wyraz szef gabinetu Prezydenta Krzysztof Szczerski¹⁷². Z tych przesłanek wypływało goszczenie Erdoğan w Warszawie (dla którego była to pierwsza wizyta w państwie zachodnim od czasów nieudanego puczu) i podpisanie przy tej okazji szeregu umów polsko-tureckich, w tym o współpracy wojskowej¹⁷³, jak też wsparcie, którego

-polska-rumunia-turcja/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: M. Chudziak, P. Oleksy, *Czy trilog ma przyszłość? Rumunia i Turcja jako partnerzy dla polityki zagranicznej Polski*, „Prace IES” 2023, nr 5, s. 87.

¹⁷⁰ *Wizyta Prezydenta Turcji*, 17 października 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wizyta-prezydenta-turcji,750> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Szerzej patrz: J. Marszałek-Kawa, A. Burak, *Turkey's View of President Recep Tayyip Erdoğan's Visit to Poland in 2017. Prospects and Conclusions*, „Polish Political Science Yearbook” 2019, nr 48 (3), s. 500–513.

¹⁷¹ Szerzej patrz: *Nieudany pucz w Turcji i jego następstwa*, 18 lipca 2016 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-07-18/nieudany-pucz-w-turcji-i-jego-nastepstwa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁷² Krzysztof Szczerski w RMF FM: *Rozmowa prezydentów Dudy i Erdoğan bez tematów tabu*, 17 października 2017 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/krzysztof-szczerski-byl-gosciem-w-radiu-rmf,10545> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁷³ *Wizyta Prezydenta Turcji...*, *op. cit.*

Prezydent Duda w swym przemówieniu publicznie udzielił tureckim staraniom o członkostwo w UE¹⁷⁴, a także wyrazy wdzięczności za historyczną solidarność Imperium Osmańskiego z Polską w dobie zaborów oraz publiczne uznanie dla roli Turcji na Bliskim Wschodzie i jej wagi w kontekście kryzysu migracyjnego¹⁷⁵.

Kontakty polsko-tureckie na szczeblu prezydenckim do 2022 r. nie były częste, ale zawsze należały do owocnych. Prezydent Duda złożył oficjalną wizytę w Turcji dopiero w trakcie swej drugiej kadencji – 24–25 maja 2021 r. Poświęcona była ona kwestiom bezpieczeństwa, współpracy w ramach NATO i połączona z odwiedzinami polskiego kontyngentu wojskowego, pełniącego służbę w tym kraju w ramach NATO-wskich sił wzmocnienia¹⁷⁶. Obecność kontyngentu Wojska Polskiego w Turcji wynikała z faktu dołączenia Polski we wrześniu 2020 r. do Dostosowanych Środków Wzmocnienia Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego dla Turcji, co skutkowało w kwietniu 2021 r. przybyciem tam żołnierzy polskich. Była to ze strony Warszawy demonstracja poszanowania tureckich interesów bezpieczeństwa i przywiązania Polski do zasady „NATO 360 stopni” – tzn. równoprawnego traktowania zagrożeń bezpieczeństwa Sojuszu z różnych kierunków geograficznych. Fakt, że wizyta Prezydenta Dudy w Ankarze miała miejsce na miesiąc przed szczytem NATO, wskazuje, że jej istotnym powodem była wola zasygnalizowania Turcji potrzeby wzajemności – tzn. głębszego jej zaangażowania na wschodniej flance NATO¹⁷⁷. Zamierzony skutek osiągnięto i już

¹⁷⁴ *President: Poland backs Turkey's European ambitions*, 17 września 2017 r., <https://www.prezydent.pl/news/president-of-turkey-starts-warsaw-visit,36555> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁷⁵ *Spotkanie prezydentów Polski i Turcji z mediami. Wystąpienie prezydenta Andrzeja Dudy*, 17 października 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/spotkanie-prezydentow-polski-i-turcji-z-mediami-wystapienie-prezydenta-andrzeja-dudy,3510> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁷⁶ *Para Prezydencka rozpoczyna wizytę w Turcji*, 23 maja 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-rozpoczyna-wizyte-w-turcji,3187> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Ankara. Spotkanie Prezydentów Polski i Turcji*, 24 maja 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/ankara-spotkanie-prezydentow-polski-i-turcji,3190> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁷⁷ K. Wasilewski, *Wizyta prezydenta Andrzeja Dudy w Republice Turcji*, „Komentarz PISM”, nr 45, 25 maja 2021 r., s. 1–2, https://www.pism.pl/publikacje/Wizyta_prezydenta_Andrzeja_Dudy_w_Republice_Turcji (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

w lipcu-wrześniu 2021 r. nad polskim niebem pojawiły się sojusznicze tureckie myśliwce¹⁷⁸. Odtąd kontakty wojskowe polsko-tureckie nadal się rozwijają¹⁷⁹. Skutkiem omawianej wizyty był także zakup przez Polskę 24 dronów tureckich Bayraktar TB2, słynnych wówczas ze skuteczności w walce z rosyjskimi wojskami w Ukrainie, za sumę 270 mln dolarów¹⁸⁰.

Rosyjska wielkoskalowa agresja na Ukrainę ożywiła także polsko-tureckie kontakty międzyprezydenckie. Oba państwa były wszak żywotnie zainteresowane powstrzymaniem Rosji, a utrzymany w poprzednich latach dobry stan relacji Warszawy z Ankarą owocował w tej sytuacji praktyczną współpracą. Andrzej Duda udał się z wizytą do Ankary już 16 marca 2022 r., a zatem w trzecim tygodniu po rosyjskim uderzeniu na Ukrainę. Przedmiotem rozmów z prezydentem Erdoğanem była oczywiście sytuacja wytworzona decyzją Kremla, a także polsko-turecka współpraca gospodarcza¹⁸¹.

18 sierpnia 2022 r. obaj prezydenci kontaktowali się telefonicznie w związku z logistyczną pomocą Polski w organizacji podróży prezydenta Erdoğan na Ukrainę¹⁸², a 19 września 2023 r. spotkali się na marginesie 78. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku,

¹⁷⁸ J. Fiszer, J. Gruszczyński, *Tureckie F-16 w Polsce*, ZBiAM, listopad 2021 r., <https://zbiam.pl/artykuly/tureckie-f-16-w-polsce/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁷⁹ Najnowszy przykład tej współpracy patrz: *Tureccy żołnierze pomagają w operacji Feniks. Budują most w Krosnowicach*, 10 stycznia 2025 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/tureccy-zolnierze-pomagaja-w-operacji-feniks-buduja-most-w-krosnowicach> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸⁰ B. Bodalska, *Wizyta prezydenta Dudy w Turcji: Polska kupiła wojskowe drony za ponad 270 mln dolarów*, EURACTIV.pl, 25 maja 2021 r., <https://www.euractiv.pl/section/polityka-zagraniczna-ue/news/wizyta-prezydenta-dudy-w-turcji-polska-kupila-wojskowe-drony-za-ponad-270-mln-dolarow/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸¹ *W Ankarze spotkanie z Prezydentem Turcji*, 16 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-prezydentem-turcji,50559> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: *Prezydent Duda z wizytą w Turcji. Rozmawiał o „potencjalnej wymianie gospodarczej”*, Money.pl, 16 marca 2022 r., <https://www.money.pl/gospodarka/prezydent-duda-z-wizyta-w-turcji-rozmawial-o-potencjalnej-wymianie-gospodarczej-6747943840561920a.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸² *Andrzej Duda rozmawiał z Prezydentem Turcji*, 18 sierpnia 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/andrzej-duda-rozmawial-z-prezydentem-turcji,57711> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

w którym wymienili poglądy na temat sytuacji bezpieczeństwa w regionie Europy Środkowo-Wschodniej¹⁸³.

Wypracowane przez Prezydenta Dudę we współpracy z rządem Zjednoczonej Prawicy dobre relacje z Turcją okazały się do dziś stabilne. Kontakty wówczas zadzierzgnięte, mimo krytyki ze strony ówczesnej opozycji¹⁸⁴, zostały podjęte przez nią w bieżącym roku już z pozycji obozu rządowego, czego dobitną manifestacją była wizyta premiera Donalda Tuska w Ankarze w dniach 12–13 marca 2025 r.¹⁸⁵.

Kierunek chiński

Kontakty z Chinami należały do jednego z najważniejszych kierunków aktywności międzynarodowej Prezydenta Andrzeja Dudy, przynajmniej w czasie jego pierwszej kadencji. Wszczęte zostały stosunkowo szybko, gdyż z pierwszą wizytą do ChRL udał się on już w dniach 22–27 listopada 2015 r., co wiązało się z próbą wpisania Polski w chińską inicjatywę „Jednego Pasa, Jednej Drogi”¹⁸⁶ – koncepcji lądowego

¹⁸³ *Spotkanie z Prezydentem Turcji w Nowym Jorku*, 19 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-prezydentem-turcji-w-nowym-jorku,74932> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸⁴ Jako przykłady patrz: B. Mikołajewska, *Agenci Erdogana szarpali manifestantki i zabrali im transparenty. Prezydent Duda nie reaguje, policja bada, MSZ czeka*, OKO.press, 19 października 2017 r., <https://oko.press/agenci-erdogana-szarpali-manifestantki-zabrali-im-transparenty-prezydent-duda-reaguje-policja-bada-msz-czeka> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); J. Majmurek, *Andrzej Duda spotyka się z autokratami. W ten sposób nie dodaje sobie aurytetu*, Newsweek, 22 września 2021 r., <https://www.newsweek.pl/opinie/andrzej-duda-w-onz-dlaczego-spotyka-sie-z-erdoganem-i-bolsonaro/8jds1pc> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Szerszy przegląd tego typu retoryki mediów związanych z ówczesną opozycją patrz: *Wizyta Tuska w Turcji nie wywołała oburzenia lewicowo-liberalnych elit, jak to miało miejsce ws. prezydenta Dudy. „Teraz Erdogan jest demokratą”*, 13 marca 2025 r., <https://wpolityce.pl/polityka/723723-co-za-obluda-wizyta-tuska-w-turcji-nie-wywolala-oburzenia> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸⁵ *Polska i Turcja wzmacniają współpracę na rzecz pokoju i bezpieczeństwa*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, 12 marca 2025 r., <https://www.gov.pl/web/premier/polska-i-turcja-wzmacniaja-wspolprace-na-rzecz-pokoju-i-bezpieczenstwa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); A. Borek, *Erdogan: Turcja i Polska dowodzą dwoma największymi wojskami lądowymi w NATO*, Gazeta Prawna, 12 marca 2025 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9756676,erdogan-turcja-i-polska-dowodza-dwoma-najwiekszymi-wojskami-ladowymi.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸⁶ *„Chcemy współpracować z Chinami dla rozwoju Polski i Europy”*, 23 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-otworzyl-polsko-chinskie-forum-gospodarcze-w-szanghaju,2839> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *„Europa Środkowo-Wschodnia ma ogromne znaczenie dla rozwoju stosunków z Chinami”*, 24 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/europa-srodkowo-wschodnia-ma-ogromne-znaczenie-dla-rozwoju-stosunkow-z-chinami,2841>

szlaku handlowego z Chin do Europy¹⁸⁷, uniezależniającego eksport chiński na tym kierunku od szlaków morskich, łatwo kontrolowanych przez dominujące na oceanach Stany Zjednoczone. Kilka miesięcy później – 20 czerwca 2016 r. – przewodniczący ChRL Xi Jinping złożył wizytę w Polsce i gościł w Pałacu Prezydenckim¹⁸⁸, a owocem tego spotkania była międzyprezydencka deklaracja „w sprawie ustanowienia wszechstronnego strategicznego partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką Ludową”¹⁸⁹. W KPRP dominowała wówczas nadzieja na uczynienie z Polski głównego hubu dla chińskiego eksportu do Europy¹⁹⁰. Zaangażowanie Prezydenta RP w tę koncepcję było jednak błędem. Ze względów oczywistych szlak musiał w znacznej części przebiegać przez terytorium Federacji Rosyjskiej. Jego drożność zależała zatem od polityki Moskwy i to w dwóch wymiarach – jej zdolności do blokowania przewozu towarów dla określonego kraju, gdyby Moskwa znalazła się z nim w sporze, i ryzyka politycznego obłożenia Rosji sankcjami w związku z prowadzoną przez nią polityką militarnej agresji wobec sąsiadów. Nadzieja na chińskie inwestycje infrastrukturalne w Polsce była z kolei wyrazem

(dostęp: 5 lipca 2025 r.); *Prezydent o partnerstwie z Chinami* ws. „Jednego Pasa i Jednego Szlaku”, 24 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-o-partnerstwie-z-chinami-ws-jednego-pasa-i-jednego-szlaku,2840> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); *Prezydent Duda z przywódcą Chin o współpracy i partnerstwie*, 25 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-przewodniczącym-chińskiej-republiki-ludowej,2842> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸⁷ Szerzej patrz: T. Morozowski, „Jeden Pas i Jedna Droga” Chin do Europy?, „Biuletyn Instytutu Zachodniego” 2017, nr 319, s. 1–6. Patrz też: D. Adamus, *Nowy Jedwabny Szlak – wszystkie drogi prowadzą do Pekinu*, „Tygodnik Spraw Obywatelskich” 2020, nr 10, <https://instytutsprawobywatelskich.pl/nowy-jedwabny-szlak-wszystkie-drogi-prowadza-do-pekinu/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); M. Kaczmarek, *Nowy Jedwabny Szlak: uniwersalne narzędzie chińskiej polityki*, „Komentarze OSW”, nr 161, 9 lutego 2015 r., s. 1–9, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-02-10/nowy-jedwabny-szlak-uniwersalne-narzedzie-chińskiej-polityki> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸⁸ *Wizyta przewodniczącego ChRL Xi Jinpinga w Polsce*, Prezydent.pl, 22 czerwca 2016 r., <https://www.prezydent.pl/multimedia/wideo/wizyta-przewodniczącego-chrl-xi-jingpinga-w-polsce,644> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁸⁹ Por.: *Wspólne oświadczenie w sprawie ustanowienia wszechstronnego strategicznego partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką Ludową*, https://www.prezydent.pl/storage/file/core_files/2021/8/5/dd7eb4341c771ad4823274303896926e/20_06_16_wspolne_oswiadczenie_pl_polski.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁹⁰ *Prezydent: Mam nadzieję, że Polska stanie się dla Chin bramą do Europy*, 20 czerwca 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wspolne-oswiadczenie-ws-ustanowienia-wszechstronnego-strategicznego-partnerstwa,247> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

abstrahowania od negatywnych doświadczeń w tym zakresie, zebranych przy okazji zaangażowania firm chińskich w budowę polskich autostrad w latach 2009–2011¹⁹¹, co skutkowało wówczas serią bankructw polskich firm – podwykonawców¹⁹². Ważnymi kontekstami całego projektu były także jego aspekt antyamerykański i korelacja z chińską inicjatywą 17+1 (i jej modyfikacjami)¹⁹³, uznawaną w USA (nie bez racji) za instrument chińskiej penetracji w Europie. Zważywszy na to, że Waszyngton (wprawdzie dopiero w 2020 r.) uznał Inicjatywę Trójmorza za konkurencyjną wobec inicjatywy 17+1, co było dla Amerykanów jednym z argumentów na rzecz poparcia tej pierwszej, nie można było jednocześnie angażować Polski w chińskie projekty „Nowego Jedwabnego Szlaku” i starać się o wsparcie USA dla Trójmorza. Wybór między jednym a drugim był przy tym oczywisty. Okres fascynacji perspektywą współpracy z Chinami na szczęście szybko minął, a szeroko dyskutowane plany z nim związane nie miały dalszego ciągu.

Wielkoskalowa agresja rosyjska na Ukrainę i rola Chin jako poplecznika Moskwy skłoniły Prezydenta Dudę do próby wpłynięcia na stanowisko Pekinu w drodze rozmowy telefonicznej z Xi Jinpingem odbytej 29 lipca 2022 r. Naturalnie nie przyniosła ona spektakularnego sukcesu i Pekin nie zmienił swej polityki, ale punktem zbieżnym było obustronne zadeklarowanie poszanowania dla suwerenności i integralności terytorialnej wszystkich państw oraz troska o skutki

¹⁹¹ M. Kośka, *Miały być oszczędności, wyszedł największy blamaż drogowy w XXI wieku*, Wprost, 22 sierpnia 2021 r., <https://biznes.wprost.pl/gospodarka/infrastruktura/10475967/historia-autostrady-a2-chinskie-konsorcjum-covec-zeszlo-z-budowy-gdyz-zle-oszacowalo-koszty.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁹² K. Majczyk, *Plaga upadłości wśród wykonawców autostrad to wina GDDKiA*, Forsal, 10 maja 2013 r., <https://forsal.pl/artykuly/702992,plaga-upadlosci-wsrod-wykonawcow-autostrad-to-wina-gddkia.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁹³ Szerzej patrz: M. Kaczmarek, J. Jakóbowski, *Chiny – Europa Środkowo-Wschodnia: „16+1” widziane z Pekinu*, „Komentarze OSW”, nr 166, 15 kwietnia 2015 r., s. 1–7, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-04-14/chiny-europa-srodkowo-wschodnia-161-widziane-z-pekinu> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: D. Héjj, *Współpraca Chin z Europą Środkową. 17+1 skurczył się do 14+1*, Gazeta Prawna, 17 sierpnia 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8519307,chiny-europa-srodkowa-17-plus-1-litwa-lotwa-estonia.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

rosyjskiej blokady morskiej eksportu ukraińskich płodów rolnych dla światowego rynku żywnościowego¹⁹⁴.

Kolejna wizyta Andrzeja Dudy w Chinach i bezpośrednie spotkanie z przewodniczącym ChRL miały miejsce dopiero 24 czerwca 2024 r. w zupełnie zmienionych już okolicznościach międzynarodowych. Tym razem przedmiotem rozmów był eksport Polski do Chin, a najbardziej spektakularnym rezultatem deklaracja Xi Jinpinga o zamiarze zniesienia wiz dla obywateli polskich podróżujących do ChRL w celach turystycznych i biznesowych¹⁹⁵. W trakcie owej wizyty Prezydent Duda spotkał się także z chińskim premierem Li Qiangiem, z którym w rozmowie oprócz kwestii gospodarczych wskazywał także na zagrożenia, jakie dla chińskiego eksportu do Polski i szerzej do Europy stwarzają „sytuacje wojenne, które mają dzisiaj miejsce”, czyli wojna narzucona Ukrainie przez Rosję¹⁹⁶.

Bilans polityki Andrzeja Dudy na kierunku chińskim mimo początkowych iluzji nią kierujących okazał się zatem ogólnie rzecz biorąc pozytywny. Otwarcie dla Polaków ruchu bezwizowego do Chin i wynikające z niego zwiększenie szans na wzrost aktywności polskiego biznesu, a zatem i eksportu na ten chłonny rynek, jak też zachowanie przyjaznych relacji z Pekinem bez jednoczesnego narażania na szwank stosunków z Waszyngtonem także można oceniać w kategoriach sukcesu. Dysproporcja potencjałów obu stron i rozbieżność ich interesów strategicznych na kierunku rosyjskim i amerykańskim nie pozwalały oczekiwać wiele więcej.

¹⁹⁴ *Rozmowa telefoniczna Andrzeja Dudy z Xi Jinpingiem*, 29 lipca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/rozmowa-telefoniczna-andrzeja-dudy-z-xi-jinpingiem,57175> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁹⁵ *Rozmowy polityczne Andrzeja Dudy w Pekinie*, 24 czerwca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-polityczne-pekini,87995> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁹⁶ *Prezydent Andrzej Duda w Chinach. O czym rozmawiał z premierem Li Qiangiem?*, PAP, 26 kwietnia 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/prezydent-andrzej-duda-w-chinach-o-czym-rozmawial-z-premierem-li-qiangiem> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Aktywność na kierunku Unii Europejskiej

Aktywność na kierunku Unii Europejskiej nie była „znakiem firmowym” prezydentury Andrzeja Dudy. Zasadniczo wynikało to z umocowania urzędu prezydenckiego w polskim systemie konstytucyjnym i biurokratyczno-wspólnotowej natury instytucji unijnych o określonym traktatowo systemie kontaktów z przedstawicielami państw członkowskich oraz uprawnieniami instytucji centralnych UE¹⁹⁷. Polityka na tym kierunku musi być w owych warunkach przede wszystkim polityką rządową – wykonywaną przez premiera i ministrów. Uprawnienia prezydenta pozwalają na „wytwarzanie atmosfery” i inspirowanie działań rządu, ale z powodu braku stosownego dla tego urzędu forum, głowie państwa polskiego jest niezwykle trudno działać bezpośrednio w Brukseli. Wyjątek mogą tu stanowić szczyty UE, ale w sytuacji zgodności linii politycznej prezydenta i premiera nie ma powodu, by ten pierwszy zastępował tego drugiego. Dokonawszy tych zastrzeżeń, nie sposób jednak nie zauważyć, że zaangażowanie Prezydenta na kierunku unijnym było stosunkowo niskie. Nie tyle zresztą brakowało go w kontaktach z instytucjami unijnymi i zarządzającymi nimi politykami (jak wskazano, było to zadanie dla premiera i ministrów), ile w objaśnianiu obywatelom położenia politycznego Polski i natury gry wewnątrzunijnej oraz wynikających z niej wyzwań i zagrożeń. Prezydent miał także rolę do odegrania w zakresie inspirowania polityki rządowej na kierunku unijnym. Ta polityka była bowiem zbyt ustępliwa, mimo iż cel polityczny unijnego mainstreamu – obalenie rządu Zjednoczonej Prawicy w Polsce – był dla obserwatorów sceny politycznej jasny co najmniej od 2017 r. – tzn. od raportu Komisji Weneckiej na temat stanu praworządności w Polsce¹⁹⁸. Ostatnim momentem, w którym można było z widokiem na

¹⁹⁷ Szerzej patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Władza polityczna w Unii Europejskiej*, Ośrodek Myśli Politycznej, 9 grudnia 2014 r. i 2 kwietnia 2020 r., <http://usa-ue.pl/teksty-i-komentarze/teksty/wladza-polityczna-w-unii-europejskiej/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

¹⁹⁸ *Poland, Opinion on the Draft Act Amending the Act on the National Council of the Judiciary, on the Draft Act Amending The Act on The Supreme Court, Proposed by the President of Poland, and on the Act on the Organisation of Ordinary Courts Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8–9 December 2017), On the basis of comments by Mr. Richard Barrett (Member, Ireland), Ms. Claire Bazy Malaurie (Member, France), Mr. Ri-*

sukces podjąć próbę przełamania presji unijnego mainstreamu na Polskę, był grudzień 2020 r., gdy decydowały się ramy finansowe UE na lata 2021–2027. Rząd nie zdecydował się wówczas na krok zmierzający do wymuszenia na Brukseli rezygnacji z dalszego nacisku na Warszawę, a błędem prezydenta była milcząca akceptacja tej de facto zgody na jego kontynuację¹⁹⁹. Wydaje się też, że podobnie zbyt mało słyszalny jest głos Prezydenta w zakresie forsowanego od 2021 r. projektu centralizacji UE²⁰⁰. Tymczasem z końcem 2023 r. w rozstrzygającą fazę realizacji wszedł zamysł masowego transferu uprawnień od państw członkowskich do unijnej centrali w 64 obszarach merytorycznych – od polityki zagranicznej po edukację. Ten fakt kończy epokę „cichego” pogłębiania integracji metodą pozatraktatową, zapoczątkowaną w 2005 r. po fiasku traktatu konstytucyjnego, i rodzi bezpośrednie zagrożenie dla suwerenności państwowości polskiej. Zagrożenie to, choć innej natury niż to z kierunku rosyjskiego, swą wagą ustępuje tylko temu ostatniemu i potężne oraz godne podziwu zaangażowanie Prezydenta w zwalczanie groźby wiszącej nad Polską, a wynikającej z polityki Kremla, kontrastuje w tej sytuacji z relatywnie niewielką skalą aktywności głowy państwa w zakresie przeciwstawienia się wyzwaniu dla suwerenności Rzeczypospolitej, płynącemu z Brukseli. Pewne symptomy zdecydowanej zmiany tej postawy nastąpiły dość późno²⁰¹.

chard Clayton (Member, United Kingdom), Mr. Philip Dimitrov (Member, Bulgaria), Mr. Christoph Grabenwarter (Member, Austria), European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission), Strasbourg, 11 December 2017, Opinion No. 904 / 2017 CDL-AD(2017)031 Engl. Only.

¹⁹⁹ Szerzej o ówczesnej sytuacji negocjacyjnej Polski na forum UE patrz: P. Żurawski vel Grajewski, *Ani triumf, ani zgon. Ocena „kompromisu” zawartego na szczycie Unii Europejskiej 10 grudnia 2020 r.*, 23 kwietnia 2021 r., <https://fundacjarepublikanska.org/ani-triumf-ani-zgon-ocena-kompromisu-zawartego-na-szczycie-unii-europejskiej-10-grudnia-2020-r/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²⁰⁰ Szerzej o planach centralizacji UE patrz: *Report on proposals of the European Parliament for the amendment of the Treaties*, 7.11.2023 (2022/2051(INL), Report – A9-0337/2023, parlament Europejski, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0337_EN.html (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Komentarz patrz: J. Saryusz-Wolski, *Notatka dotycząca prac Parlamentu Europejskiego nad raportem ws. zmian traktatów UE zgodnie z procedurą art. 48 TUE*, 16 lipca 2023 r., s. 1 (w posiadaniu autora).

²⁰¹ Jako przykład patrz: *Andrzej Duda uderzył w Unię Europejską. „To pokazuje hipokryzję tych ludzi”*, 1 września 2024 r., <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/andrzej-duda-uderzyl-w-unie-europejska-to-pokazuje-hipokryzje-tych-ludzi/pdqkzzy> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Aktywność na kierunku afrykańskim

Aktywność na kierunku afrykańskim ze względów oczywistych nie należała przez większość czasu trwania obu kadencji prezydenckich Andrzeja Dudy do priorytetowych obszarów jego działania. W pierwszej kadencji Prezydent RP odwiedził tylko jedno państwo Czarnego Łądu – Etiopię. Tę wizytę, mającą miejsce w dniach 6–10 maja 2017 r., tak w sensie kulturowym, jak i gospodarczym można potraktować jako symboliczną. Pozwala na to fakt, że odwiedzane państwo jest chrześcijańską „wyspą w morzu islamu” i należy do najstarszych w Afryce, a pomijając epizod okupacji włoskiej w latach 1936–1941²⁰², jest krajem o najdłuższej tradycji nieprzerwanej niepodległości na tym kontynencie. Jednocześnie w 2017 r. Etiopia – ze wzrostem PKB sięgającym 8,9 proc. rocznie – zajmowała drugie miejsce na świecie pod względem tempa rozwoju²⁰³, a była bezapelacyjnym liderem gospodarczym Afryki.

Andrzej Duda w trakcie wizyty w Etiopii spotkał się z prezydentem tego państwa Mulatu Teshome Wirtu, z premierem Hajle Marjam Desalegne oraz z patriarchą Etiopskiego Kościoła Ortodoksyjnego Abune Mathiasem. Zasadniczym celem podróży Prezydenta do Etiopii było zdobycie poparcia Unii Afrykańskiej dla kandydatury Polski na niestalego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ. Realizacji tego zadania służyło przemówienie Prezydenta RP na forum Unii Afrykańskiej, której Addis Abeba jest siedzibą²⁰⁴. Ten cel – w odniesieniu do Addis Abeby został osiągnięty – tzn. Etiopia, sama wówczas będąc

²⁰² Szerzej o podboju i utracie Abisynii (Etiopii) przez Włochy patrz: D. Nicolle, R. Ruggeri, *The Italian Invasion of Abyssinia 1935–36*, Osprey No.309, 1997, s. 48. Por.: A. Sbacchi, *Italian mandate or protectorate over Ethiopia in 1935–1936*, „Rivista di Studi Politici Internazionali” 1975, t. 42, nr 4 (168), s. 559–592; M. Glover, *An Improvised War: The Ethiopian Campaign 1940–1941*, Londyn, Nowy Jork 1987, s. 202.

²⁰³ Prezydent: Trzeba zwiększyć wymianę handlową między Polską i Etiopią, 8 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-zwiekszy-wymiane-handlowa-miedzy-polska-i-etiofia,2968> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²⁰⁴ Prezydent na forum UA: Jesteśmy otwarci na przyjazną i partnerską współpracę, 9 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-na-forum-unii-afrykanskiej-jestesmy-otwarci-na-przyjazna-i-partnerska-wspolprace,3420> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Ostatni dzień wizyty w Etiopii*, 9 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/ostatni-dzien-wizyty-w-etiopii,2969> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ, poparła starania Polski²⁰⁵.

Poza wymiarem politycznym wizytę w Etiopii poświęcono przede wszystkim budowie związków gospodarczych w ramach ustanowionego przez rząd RP programu dla polskiego biznesu – GoAfrica²⁰⁶, co z uwagi na odległość geograficzną i brak strategicznych interesów geopolitycznych Polski w tym regionie, nie może zaskakiwać. Wspólna konferencja prasowa prezydentów Polski i Etiopii, towarzysząca ich spotkaniu, w znacznej mierze poświęcona więc została kwestiom wzajemnej wymiany handlowej²⁰⁷. W ramach gospodarczego wymiaru wizyty Andrzeja Dudy w Etiopii doszło także do spotkania prezydenta RP z sekretarzem wykonawczym Komisji Gospodarczej ONZ ds. Afryki Abdallą Hamdokiem²⁰⁸. Symboliczne dla polskiej obecności ekonomicznej w Etiopii były zaś odwiedziny Prezydenta RP w montowni ciągników Ursus w Adamie²⁰⁹.

W kolejnych latach Prezydent odwiedził Egipt (dwukrotnie), Nigerię, Senegal, Wybrzeże Kości Słoniowej, Kenię, Rwandę i Tanzanię. Pierwsza wizyta polskiej pary prezydenckiej w Egipcie miała miejsce w dniach 29–31 maja 2022 r. Głównym tematem rozmów Prezydenta RP z prezydentem Egiptu Abd el-Fatahem es-Sisim były kwestie związane z kryzysem żywnościowym, wywołanym rosyjską agresją na Ukrainę i blokadą ukraińskich portów, z których zboże wcześniej

²⁰⁵ *Prezydenci Polski i Etiopii za wzrostem dwustronnego handlu*, 8 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydenci-polski-i-etiopii-za-wzrostem-dwustronnego-handlu-3418> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²⁰⁶ Szerzej patrz: M. Bonikowska, „Go Africa: co dalej?”, *Analiza Centrum Stosunków Międzynarodowych*, marzec 2016, s. 1–14, <https://csm.org.pl/wp-content/uploads/2016/03/CSM-Analiza-Bonikowska-AFRYKA-21.03.2016.pdf> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: D. Wnukowski, „GoAfrica”: efekty promocji polskiego biznesu w Afryce, „Biuletyn PISM”, nr 47 (1284), 13 maja 2015 r., s. 1–2, https://www.pism.pl/publikacje/_GoAfrica__efekty_promocji_polskiego_biznesu_w_Afryce (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²⁰⁷ *Prezydent: Trzeba zwiększyć wymianę...*, *op. cit.* Patrz też: *Prezydenci Polski i Etiopii...*, *op. cit.*

²⁰⁸ *Para Prezydencka udaje się z wizytą do Etiopii*, 6 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-udaje-sie-z-wizyta-do-etiopii,2966> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²⁰⁹ *Pierwszy dzień wizyty Pary Prezydenckiej w Etiopii*, 7 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/pierwszy-dzien-wizyty-pary-prezydenckiej-w-etopii,2967> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

docierało do Afryki. Wizyta miała także silny akcent polonijny²¹⁰. Po raz wtóry Egipt stał się zaś celem wizyty Prezydenta Andrzeja Dudy w listopadzie owego roku z okazji 27. konferencji ONZ w sprawie zmian klimatu COP27. Prezydent wziął czynny udział w tym spotkaniu i poruszył tematykę podobną jak w czasie poprzedniej wizyty – tzn. problem wojny w Ukrainie i płynącego z niej zagrożenia bezpieczeństwa żywnościowego, a także zagadnienia klimatyczne²¹¹.

6 września 2022 r. polska para prezydencka rozpoczęła kolejną podróż afrykańską, a pierwszym państwem przez nią odwiedzionym była Nigeria. Andrzej Duda spotkał się tam ze swym odpowiednikiem prezydentem Muhammadu Buharim. W rozmowach z nim poruszał – podobnie jak w Egipcie – kwestie bezpieczeństwa żywnościowego w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę, ale też zagadnienia związane z dostawami nigeryjskiego LNG do gazoportu w Świnoujściu i z importem przez Polskę nigeryjskiej ropy naftowej²¹².

Ze stolicy Nigerii, Abudży, Prezydent RP udał się 7 września 2022 r. do Abidżanu – stolicy Wybrzeża Kości Słoniowej, gdzie spotkał się z prezydentem tego państwa Alassane Ouattarą. Rozmawiano o współpracy w zakresie rolnictwa, nowoczesnych technologii i energetyki, a także o wojnie w Ukrainie i jej skutkach (kryzysie żywnościowym i energetycznym)²¹³.

²¹⁰ Kryzys żywnościowy głównym tematem wizyty Prezydenta w Egipcie, 27 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/kryzys-zywnosciowy-glownym-tematem-wizyty-prezydenta-w-egipcie,54488> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: *Prezydent rozpoczął wizytę w Kairze*, 29 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-z-malzonka-rozpoczna-dzis-wizyte-w-egipcie,54444> (dostęp: 5 lipca 2025 r.); *Wizyta Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Pana Andrzeja Dudy z Małżonką w Arabskiej Republice Egiptu*, czerwca 2022 r., <https://www.gov.pl/web/egipt/wizyta-prezydenta-rzeczypospolitej-polskiej-pana-andrzeja-dudy-z-malzonka-w-arabskiej-republice-egiptu> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²¹¹ *Prezydent na konferencji COP27 w Egipcie*, Prezydent.pl, 7 listopada 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-udaje-sie-do-egiptu-w-zmie-udzial-w-konferencji-cop27,60578> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²¹² *Nigeria. Pierwszy przystanek wizyty Prezydenta w Afryce Zachodniej*, 6 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/nigeria-pierwszy-przystanek-wizyty-prezydenta-w-afryce-zachodniej,58330> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²¹³ *Wizyta w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej*, 7 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wizyta-republika-wybrzeza-kosci-slono-wej,58367> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Dyplomatyczne tournée Andrzeja Dudy po Afryce Zachodniej zakończone zostało wizytą w Dakarze, stolicy Senegalu i spotkaniem z prezydentem tego państwa Mackym Sallą. Tematyka rozmów była podobna jak w Abudży i w Abidżanie – dostawy surowców energetycznych do Polski, rosyjski szantaż żywnościowy i zagrożenie wynikające z rosyjskiej propagandy²¹⁴.

Wizyty w Nigerii, na Wybrzeżu Kości Słoniowej i w Senegalu były pierwszymi wizytami Prezydenta RP w tych krajach, choć w przypadku dwóch z nich nie były to pierwsze spotkania przywódców. Prezydent Senegalu gościł w Polsce w 2016 r. (co było elementem polskiej kampanii na rzecz uzyskania poparcia dla wyboru Polski na miejsce niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ²¹⁵), a z prezydentem Nigerii Andrzej Duda spotkał się na konferencji COP24 w Katowicach w 2018 r.²¹⁶.

Seria wizyt w Afryce Zachodniej odbywała się w cieniu rosyjskiej wielkoskalowej agresji na Ukrainę i jej skutków globalnych w odniesieniu do Afryki odczuwanych głównie w wymiarze odcięcia dostaw ukraińskiej żywności, a z drugiej strony wzmożonego popytu na surowce energetyczne, wynikającego z rezygnowania przez większość państw europejskich z ich importu z Rosji i poszukiwaniu przez nie alternatywnych źródeł dostaw. Polska na szczęście rozwiązała ten problem już wcześniej, zapewniając sobie dostawy przez Gazociąg Bałtycki ze złóż norweskich do Niechorza i przez terminal LNG w Świnoujściu. Kwestia zaopatrywania tego ostatniego przez dostawę z Nigerii była w tych warunkach sprawą kontynuacji już zapoczątkowanej praktyki, co nie umniejsza jednak jej wagi. Wizyty dały

²¹⁴ *Wizyta Prezydenta z Małżonką w Republice Senegalu*, 6 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/senegal,58409> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²¹⁵ „*Wizyta prezydenta Senegalu elementem kampanii na rzecz kandydatury na niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ*”, 27 października 2016 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/wizyta-prezydenta-senegalu-elementem-kampanii-na-rzecz-kandydatury-na-niestalego-czlonka-rady-bezpieczenstwa-onz,10078> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²¹⁶ *Nigeria. Pierwszy przystanek wizyty...*, *op. cit.*

uzasadnione poczucie sukcesu, choć w kolejnych latach występowały problemy z kontynuacją wówczas zainicjowanych działań²¹⁷.

Wola nadrobienia zaległości wynikających z niezrealizowanej wizyty afrykańskiej w 2023 r. (co wynikało wówczas z zaburzenia planów owej podróży przez konieczność zajęcia się przez Andrzeja Dudę pilniejszymi sprawami, wynikającymi z wojny w Ukrainie²¹⁸) spowodowała, że aktywność Prezydenta na kierunku Czarnego Lądu uległa ponownej wyraźniej intensyfikacji w początkach 2024 r. W dniach 4–10 lutego owego roku Andrzej Duda odbył „dyplomatyczne tournée” i odwiedził kolejno Kenię, Rwandę i Tanzanię. W publicznie deklarowanym oficjalnym ujęciu priorytetowym celem realizowanym w trakcie tych wizyt był rozwój współpracy dwustronnej w wymiarach politycznym, gospodarczym i militarnym między Polską a odwiedzanymi krajami. Wśród praktycznych konkretów, które legły u podstaw podróży Andrzeja Dudy do wymienionych państw, należy natomiast wskazać wolę zwalczania rosyjskiej dezinformacji, silnie propagandowo oddziałującej na Afrykę w kontekście wojny w Ukrainie, i wzmocnienie więzi gospodarczych, a w tym umocnienie się Polski na afrykańskim rynku zbrojeniowym. Ważny był też wymiar rozpoznawczy wizyty – określenie potencjału do prowadzenia niezależnej polityki polskiej na wizytowanym kontynencie.

Podróż Prezydenta RP do Afryki z lutego 2024 r. rozpoczęła się od wizyty w Kenii, z którą relacje Polski, acz dobre, nie osiągnęły nigdy wcześniej poziomu bezpośrednich rozmów międzyprezydenckich. Andrzej Duda był więc w tym zakresie prekursorem. Mimo iż stosunki dyplomatyczne między Polską a Kenią zostały nawiązane jeszcze za czasów PRL, 13 grudnia 1963 r., a rok później Polska uruchomiła w Nairobi ambasadę, do dziś nie osiągnięto w tym zakresie wzajemności. Kenia nie ma swej ambasady w Warszawie, a w Polsce akredytowany jest ambasador kenijski rezydujący w Berlinie. Jedną z kwestii praktycznych w trakcie wizyty Andrzeja Dudy w Kenii była więc sprawa otwarcia ambasady kenijskiej w naszym kraju. Przedmiotem

²¹⁷ A. Olech, *Prezydent Duda udaje się do Afryki [OPINIA]*, 31 stycznia 2024 r., <https://defence24.pl/geopolityka/prezydent-duda-udaje-sie-do-afryki-opinia> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²¹⁸ *ibidem*.

rozmów prowadzonych przez Prezydenta RP w Nairobi były poza tym problemy wynikające z rosyjskiej blokady portów ukraińskich na Morzu Czarnym, kwestie bezpieczeństwa żywnościowego Afryki i towarzysząca wojnie w Ukrainie rosyjska dezinformacja skierowana do społeczeństw afrykańskich oraz możliwe obszary współpracy dwustronnej (wymiana handlowa, wsparcie na rzecz zielonych energii, współpraca w dziedzinie rolnictwa i kooperacja kredytowa²¹⁹, a także perspektywy współpracy militarnej – tzn. sprzedaż Kenii polskiego uzbrojenia). Wizyta nie miała charakteru przełomowego, ale i też nie należało tego oczekiwać, za to fakt, że dla Kenii, która jest krajem stabilnym i otwartym na nowych partnerów z Europy Środkowo-Wschodniej, najważniejszy punkt odniesienia stanowią Stany Zjednoczone, pomagał w zacieśnianiu wzajemnych relacji i komponował się z ogólną linią polityczną polityki polskiej, reprezentowaną przez Prezydenta Andrzeja Dudę, który dobrze uchwycił moment, by wykorzystać te okoliczności z korzyścią dla Rzeczypospolitej.

Rwanda była drugim w kolejności państwem odwiedzanym w trakcie omawianej podróży Prezydenta RP. Relacje z tym krajem w omawianym okresie rozwijały się dynamicznie i wysunął się on na pozycję czołowego partnera Polski na Czarnym Lądzie. Stosunki dyplomatyczne między oby państwami nawiązane zostały wprawdzie już 10 lipca 1962 r., ale ożywieniu uległy dopiero niedawno – za rządów Zjednoczonej Prawicy. Od 2018 r. miało miejsce aż kilkadziesiąt spotkań i rozmów polsko-rwandyjskich na szczeblu ministerialnym, włącznie z wizytą ministra spraw zagranicznych i współpracy międzynarodowej Rwandy Vincenta Biruty w Polsce w czerwcu 2023 r.²²⁰. W Warszawie jest też akredytowany attaché obrony Rwandy jako jeden z dwóch w całej Unii Europejskiej (drugi znajduje się we Francji). Dźwignięto też poziom relacji wzajemnych w zakresie placówek dyplomatycznych w obu krajach. Rwanda otworzyła am-

²¹⁹ Kenia jest beneficjentem udzielonego przez Polskę kredytu pomocy wiązanej oraz wsparcia w ramach pomocy rozwojowej. *Wyплаты w ramach Umowy między rządem RP a rządem Kenii o udzieleniu kredytu w pomocy wiązanej*, z dn. 22.09.2015 r., <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/wypłaty-w-ramach-umowy-miedzy-rzadem-rp-a-rzadem-kenii-o-udzieleniu-kredytu-w-pomocy-wiazanej-z-dn-22092015-r> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²²⁰ *Wizyta szefa dyplomacji Rwandy w Polsce*, 18 czerwca 2023 r., <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/wizyta-szefa-dyplomacji-rwandy-w-polsce> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

basadę w Warszawie 7 października 2021 r. Od 1 grudnia 2022 r. trwała natomiast operacjonalizacja ambasady RP w Kigali, której uroczyste otwarcie miało miejsce właśnie przy okazji omawianej wizyty Andrzeja Dudy²²¹.

W latach 2022–2023 rósł polski eksport do Rwandy. Sprzedawano tam głównie broń, amunicję i wyposażenie wojskowe, a także zboża; maszyny rolnicze i sprzęt elektroniczny. W tej sytuacji ważnym tematem rozmów Andrzeja Dudy w Kigali była więc współpraca wojskowa w zakresie eksportu polskiego uzbrojenia. Polska Grupa Zbrojeniowa i inne polskie podmioty z tej branży od lat budowały swą markę na rynku rwandyjskim. Owocowało to już wcześniej podpisaniem umów polsko-rwandyjskich m.in. na: sprzedaż karabinów, radarów antydronowych, a także remont i naprawę śmigłowców. Wizyta Prezydenta RP w Kigali odbywała się natomiast w kontekście rozważania przez Rwandę zakupu przeciwlotniczych zestawów rakietowych polskiej produkcji²²². Kontekst międzynarodowy tych rozmów był drażliwy, a to z uwagi na konflikt graniczny między Rwandą a Demokratyczną Republiką Kongo, w której wizyta Prezydenta RP w Kigali wzbudziła niechęć i oskarżenia Polski o stronnictwo²²³, ale w wymiarze relacji polsko-rwandyjskich kontekst do tego typu decyzji był bardzo dobry. Wynikał bowiem z dynamicznie rozwijających się wzajemnych relacji gospodarczych, w tym także tych tworzonych z wykorzystaniem instrumentarium Unii Europejskiej. W czerwcu 2023 r. odbyło się bowiem pierwsze w historii Forum Biznesowe

²²¹ A. Olech, *op. cit.*

²²² *ibidem*.

²²³ J. Nabiałek, *Kongo protestuje przeciwko Zachodowi i oskarża Polskę o dwulicowość*, 14 lutego 2024 r., <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/9431525,kongo-protestuje-przeciwko-zachodowi-i-oskarza-polske-o-dwulicowosc.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: A. Olech, *RPA wysyła żołnierzy do Kongo. W kraju trwają protesty przeciwko Polsce*, 15 lutego 2024 r., <https://defence24.pl/geopolityka/rpa-wysyla-zolnierzy-do-konga-w-kraju-trwaja-protesty-przeciwko-polsce> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Do 2008 r. Polska miała ambasadę w stolicy DRK Kinszasie. Na mocy decyzji ministra Sikorskiego została ona jednak zlikwidowana i to we wstępnym procesie ograniczenia liczby polskich ambasad na świecie, który przyspieszył dopiero w 2013 r., kiedy to do zamknięcia przeznaczono aż 23 ambasady. M. Potocki, *Sikorski chce zamykać polskie ambasady*, *Gazeta Prawna*, 6 maja 2013 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/701683,sikorski-chce-zamyka-polskie-ambasady.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

UE – Rwanda²²⁴, w którym wzięło udział ponad 100 firm, w tym 12 z Polski. Niektóre z nich otworzyły stałe placówki w stolicy Rwandy. Państwo to jest także beneficjentem polskiej pomocy rozwojowej na lata 2021–2030, a dzięki polskim programom stypendialnym w omawianym okresie studiowało w naszym kraju ok. 1500 rwandyjskich studentów²²⁵. Wizyta i rozmowy toczone przez Prezydenta RP nie były zatem odosobnionym incydentem w relacjach wzajemnych, lecz ukoronowaniem dobrze rozwijającego się procesu.

W trakcie pobytu w Kigali Prezydent Duda prowadził także rozmowy na temat problemu migracji na kontynencie afrykańskim, wniosków z umowy rwandyjsko-brytyjskiej dotyczącej azylantów, uchodźców i migrantów²²⁶, sytuacji na granicy Rwandy z Demokratyczną Republiką Konga, gdzie narastało ryzyko wybuchu wojny, i podobnie jak w Kenii – bezpieczeństwa żywnościowego i rosyjskiej dezinformacji²²⁷.

W Rwandzie bardzo aktywni są także polscy misjonarze. Prezydent podkreślił zatem również i ten wymiar związków owego kraju z Polską, gdy odwiedził szkołę Sióstr Franciszkanek dla dzieci niewidomych w Kibeho²²⁸.

Ostatnim odwiedzionym w trakcie omawianej podróży państwem była Tanzania. Podobnie jak w dwóch poprzednich wypadkach stosunki dyplomatyczne z tym krajem zostały nawiązane jeszcze

²²⁴ *Forum Biznesowe UE-Rwanda z udziałem polskich firm w dniach 26–27 czerwca*, Polska w Tanzanii, 3 lipca 2023 r., <https://www.gov.pl/web/tanzania/forum-biznesowe-ue-rwanda-z-udzialem-polskich-firm-w-dniach-26-27-czerwca> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²²⁵ A. Olech, *Prezydent Duda udaje się...*, *op. cit.*

²²⁶ Agreement between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Rwanda for the Provision of an Asylum Partnership to Strengthen Shared International Commitments on the Protection of Refugees and Migrants, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/656f51d30f12ef07a53e0295/UK-Rwanda_MEDP_-_English_-_Formatted__5_Dec_23_-_UK_VERSION.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: Agreement between the United Kingdom and the Republic of Rwanda, Policy paper, Gov.UK, 25 kwietnia 2024 r., <https://www.gov.uk/government/publications/agreement-between-the-united-kingdom-and-the-republic-of-rwanda> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²²⁷ *Kigali. Rozmowy Prezydentów Polski i Rwandy*, 7 lutego 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/kigali-rozmowy-prezydentow-polski-i-rwandy,80922> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Por.: A. Olech, *Prezydent Duda udaje się...*, *op. cit.*

²²⁸ *Rwanda. Wizyta w Ośrodku dla Dzieci Niewidomych w Kibeho*, 8 lutego 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rwanda-wizyta-w-osrodku-dla-dzieci-niewidomych-w-kibeho,81082> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

w czasach PRL w 1961 r., a zatem bezpośrednio po „roku Afryki”. Już od 1962 r. funkcjonowała polska ambasada w Dar es Salaam. Wprawdzie analogicznie jak w wypadku Rwandy w 2008 r. na mocy decyzji ministra Sikorskiego zlikwidowano tę placówkę, ale odtworzono ją za rządów Zjednoczonej Prawicy w 2017 r. Tak jak w wypadku Rwandy interesy Tanzanii w Polsce reprezentowane są zaś z ambasady tego kraju w Berlinie²²⁹. Wzajemne relacje ożywiały się jednak w ostatnich latach na tyle, że w 2022 r. Polskę odwiedziła ówczesna minister spraw zagranicznych Tanzanii Stergomena Tax, przy czym na uwagę zasługuje fakt, że była to jej pierwsza wizyta zagraniczna po objęciu urzędu²³⁰.

Z polskiego punktu widzenia potencjał współpracy z Tanzanią nie był duży. Można jednak domniemywać, że o wybraniu właśnie jej na miejsce wizyty Prezydenta RP zadecydowała wola doprowadzenia do końca spraw z przeszłości, w tym szczególnie rozwiązanie problemów wynikłych w związku z realizacją przez polskie firmy kontraktów w ramach umowy kredytowej dotyczącej pomocy wiązanej z 2015 r. Ta wizyta miała także wymiar symboliczny, a to z powodu odpowiedniczki Andrzeja Dudy – prezydent Tanzanii Sami Suluhu Hassan, która była pierwszą w historii tego kraju kobietą zaprzysiężoną na ten urząd. Po swym zaprzysiężeniu zniósła zakaz zgromadzeń politycznych i wieców ugrupowań opozycyjnych, co uczyniło z niej postać ważną dla demokratyzacji kraju. Wizyta Prezydenta RP i spotkanie z nią było więc ze strony Polski demonstracją poparcia dla obranej przez nią linii politycznej. Ponieważ prezydent Tanzanii jest znana z zaangażowania w kwestie klimatyczne, problemy związane z tym zagadnieniem były głównym tematem rozmów prowadzonych przez Prezydenta Dudę w Dar es Salaam. Podobnie jednak jak w Kenii i Tanzanii realizowano także polską agendę polityki zagranicznej. Prezydent RP zwrócił uwagę na wynikające z rosyjskiej agresji na Ukrainę zagrożenia dla bezpieczeństwa żywnościowego

²²⁹ A. Olech, *Prezydent Duda udaje się...*, op. cit.

²³⁰ *Wizyta Minister Spraw Zagranicznych Tanzanii w Polsce*, 17 października 2022 r., <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/minister-spraw-zagranicznych-i-wspolpracy-wschodnioafrykanskiej-zjednoczonej-republiki-tanzanii-pani-stergomena-tax-zlozy-oficjalna-wizyte-w-polsce> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Afryki i dezinformacyjną akcję propagandową prowadzoną przez służby Federacji Rosyjskiej na Czarnym Lądzie.

Wizyty Prezydenta RP w Kenii, Rwandzie i Tanzanii miały podwójny wymiar. W sferze politycznej były one próbą wpłynięcia na owe kraje w kwestii ich głosowań, odejścia od współpracy z Rosją i uzyskania korzyści w zakresie ich stosunku do Polski poprzez wizerunkowe eksploatowanie faktu, że Rzeczpospolita nie miała nigdy w swej historii nawet epizodów kolonialnych. Wizyta Andrzeja Dudy w Afryce w 2024 r. miała miejsce kilkanaście dni po wizytach delegacji chińskiej i amerykańskiej, a przed przybyciem delegacji ukraińskiej, rosyjskiej i francuskiej²³¹, co świadczyło o dobrym rozpoznaniu kalendarza politycznego regionu, wobec którego Prezydent w tym właśnie momencie podjął aktywne działania dyplomatyczne. Wspomniana proamerykańska orientacja Kenii ułatwiała porozumienie co do generalnych wyzwań polityki światowej, ubiegnięcie zaś dyplomatów rosyjskich i naświetlenie afrykańskim rozmówcom istoty polityki i propagandy moskiewskiej niewątpliwie były działaniami potrzebnymi i czasowo dobrze rozegranymi.

Aktywność na forum ONZ

Do najwyższych wśród rozmaitych rodzajów poczynañ piątego Prezydenta III RP należała aktywność na forum ONZ. Można sądzić, że wynikało to z jego wykształcenia prawniczego i z natury samej Organizacji Narodów Zjednoczonych, będącej wszak forum działań opartych o prawo międzynarodowe. Pod koniec pierwszej kadencji prezydenckiej Andrzeja Dudy Polska była od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2019 r. niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ, a w maju 2018 r. i sierpniu 2019 r. sprawowała przewodnictwo w tym organie²³². Ten fakt stanowił zatem kontekst działań Prezydenta RP w Organizacji Narodów Zjednoczonych w owym okresie.

²³¹ A. Olech, *Prezydent Duda udaje się...*, op. cit.

²³² R. Tarnogórski, *Polska niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ*, „Komentarz PISM”, 2 czerwca 2017 r., https://pism.pl/publikacje/Komentarz_PISM_Polska_niesta_ym_cz_onkiem_Rady_Bezpiecze_stwa_ONZ (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Nieco tendencyjne podsumowanie członkostwa Polski w RB ONZ, pisane z pozycji wrogich wobec ówczesnego obozu rządowego w Polsce, patrz: A. Wolska, *Kadencja Polski w Radzie Bezpieczeństwa ONZ: Ostrożnie z pochwałami?*, 27 stycznia 2020 r., <https://www.euractiv.pl/section/bezpie>

W czasie obu swych kadencji prezydenckich Andrzej Duda wystąpił na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ, Zgromadzenia Ogólnego ONZ i gremiów towarzyszących aż 26 razy²³³. Relacjonowanie każdego z jego licznych przemówień w tym gremium wymagałoby osobnego obszernego tekstu. Odnotujmy zatem jedynie, że cechą charakterystyczną każdego z nich było odwoływanie się do prawa jako do podstawy stosunków międzynarodowych i potępienie jego zbrojnego pogwałcenia. Najazd rosyjski na Ukrainę dał po temu liczne okazje, a forum ONZ było jedną z liczących się platform, na których Prezydent RP prowadził wytrwałą akcję politycznego wspierania Kijowa i potępienia Moskwy. We wrześniu 2023 r. było też niestety miejscem wyżej opisanej eskalacji sporu polsko-ukraińskiego, sprowokowanego przez prezydenta Zełenskiego.

Skuteczność działań prowadzonych w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych jest wprost proporcjonalna do siły i prestiżu samego ONZ, a zatem niska. Nie jest to wszakże powód, by rezygnować z tego poziomu korzyści, jaki można uzyskać, wykorzystując owo forum. Bierność na tej płaszczyźnie byłaby oddawaniem pola Rosji i jej propagandzie, stanowiłaby więc „grzech zaniechania”. Prezydent Andrzej Duda dobrze zatem przysłużył się Rzeczypospolitej swoimi licznymi wystąpieniami przed tym gremium.

Wnioski

Prezydent Andrzej Duda prowadził w ciągu obu swych kadencji intensywną działalność na forum międzynarodowym. Przyniosła ona liczne i wymierne sukcesy. Do najważniejszych z nich niewątpliwie należą zainicjowanie Trójmorza i Bukaresztańskiej Dziewiątki, walny udział w budowie wzmocnionej obecności wojskowej NATO na wschodniej flance Sojuszu, w tym obecności amerykańskiej w Polsce, wypracowanie dobrych relacji z administracją Trumpa

czenstwo-i-obrona/news/kadencja-polski-w-radzie-bezpieczenstwa-onz-ostroznie-z-pochwalami/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

²³³ Lista wystąpień prezydenta Andrzeja Dudy w Radzie Bezpieczeństwa, Zgromadzeniu Ogólnym i szczytach tematycznych ONZ zawarta jest w Bibliografii.

i przyciągnięcie jej poparcia dla strategicznych projektów polskich w okresie pierwszej kadencji owego republikańskiego prezydenta USA, budowa silnych więzi z państwami bałtyckimi, utrzymanie dobrych relacji z Turcją i przede wszystkim odegranie centralnej roli w organizowaniu wsparcia międzynarodowego dla Ukrainy walczącej z rosyjskim najazdem. Te osiągnięcia Prezydent wypracowywał we współdziałaniu z rządem Zjednoczonej Prawicy, choć w kwestiach Trójmorza, B9 i relacji z Trumpem rola wiodąca przypadła właśnie Andrzejowi Dudzie. Najważniejszym jego osiągnięciem, z zasługą dzieloną z rządem Mateusza Morawieckiego i całym ówczesnym obozem rządzącym, jest niewątpliwie walny udział Polski (udzielenie przez nią Ukrainie wsparcia materiałowego i politycznego) w zatrzymaniu militarnej agresji Rosji w 2022 r. i polityczne zmarginalizowanie wówczas Niemiec, pragnących porozumienia z Moskwą. Te sukcesy były skutkiem współdziałania Polski i Ukrainy. W Moskwie i w Berlinie o tym wiadomo i każde z tych państw na swój sposób, wynikający z różnic cywilizacyjno-ustrojowych, przeciwdziała powtórzeniu się tej sytuacji.

Najważniejszą rekomendacją i wnioskiem z wyżej przeprowadzonej analizy w zakresie popełnionych błędów jest stwierdzenie, że naczelną zasadą, którą powinien kierować się Prezydent RP, jest obrona suwerennych praw Rzeczypospolitej. Względy taktyczne – obawa przed narażeniem na szwank stosunków z kluczowymi sojusznikami – nie powinny być motywem rezygnacji z tej zasady lub choćby naginania jej. Sojusz, o ile jest wartościowy – tzn. oparty o realną wspólnotę strategicznych interesów państwowych – przetrwa tego typu napięcia. Gdyby zaś z tak błahych powodów miał się załamać, oznaczałoby to jedynie, że był kruchy, a w godzinie próby i tak by zawiódł. Tworzenie precedensu w postaci nieuprawnionych ustępstw prowokuje zaś kolejne naciski w przyszłości, podejmowane przez podmioty zewnętrzne, w nadziei uzyskania podobnego efektu. Koszty ustępstwa nie ograniczają się więc do jednorazowej zapłaty jego ceny, lecz mają tendencję, by rosnąć w kolejnych etapach politycznej rozgrywki. Dlatego też nie wolno się na nie godzić.

W swym pożegnalnym wystąpieniu – ostatnim wygłoszonym na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ w charakterze Prezydenta RP w trakcie specjalnej sesji tego gremium 4 marca 2025 r. Prezydent Andrzej Duda powiedział: „Widziałem, jak rosyjski imperializm próbuje się odrodzić i przekreślić wszystkie uniwersalne wartości: pokój, poszanowanie suwerenności i integralności państw. (...) Europa Środkowo-Wschodnia doskonale wie, jakim zagrożeniem dla suwerenności jest imperialna polityka Federacji Rosyjskiej. Dlatego tak bardzo angażowałem się we wzmocnienie naszej polityki bezpieczeństwa” i dodał: „Wspólnie z państwami regionu przygotowywaliśmy się na najtrudniejsze zagrożenia – na rosyjskie ataki hybrydowe na nasze granice, sabotaże na lądzie i na morzu oraz na najgorszy scenariusz – pełnoskalową agresję na naszego sąsiada – Ukrainę. Wspólnie i jako jedni z pierwszych, zareagowaliśmy na jawne i brutalne złamanie prawa międzynarodowego. Od pierwszego dnia wojny mówiliśmy jasno, kto jest ofiarą, a kto agresorem i nieprzerwanie wspieramy Ukrainę, która broni się przed neokolonialnymi zapędami Rosji”²³⁴. Te słowa dobrze oddają istotę polityki zagranicznej obu kadencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy i mogą służyć zarówno za jej motto, jak i za jej podsumowanie.

²³⁴ *Wystąpienie Prezydenta RP przed Zgromadzeniem Ogólnym ONZ*, 4 marca 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-przed-zgromadzeniem-ogolnym-onz,98112> (dostęp: 5 lipca 2025 r.). Patrz też: A. Duda, *Nieustannie wspieramy Ukrainę, przed neokolonialnymi zapędami Rosji*, „Wszystko co najważniejsze”, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/andrzej-duda-wzmocnianie-bezpieczenstwa-wystapienie-w-onz/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Piśmiennictwo

Akty prawne

Agreement between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Rwanda for the Provision of an Asylum Partnership to Strengthen Shared International Commitments on the Protection of Refugees and Migrants, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/656f51d30f12ef07a53e0295/UK-Rwanda_MEDP_-_English_-_Formatted__5_Dec_23_-_UK_VERSION.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Agreement between the United Kingdom and the Republic of Rwanda, Policy paper, Gov.UK, 25 kwietnia 2024 r., <https://www.gov.uk/government/publications/agreement-between-the-united-kingdom-and-the-republic-of-rwanda> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

European Parliament resolution of 23 June 2022 on the candidate status of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia (2022/2716(RSP), P9_TA(2022)0249, Candidate status of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Parlament Europejski, 2019–2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0249_EN.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

H.Res.672 – Expressing support of the Three Seas Initiative in its efforts to increase energy independence and infrastructure connectivity thereby strengthening the United States and European national security, 18 listopada 2020 r., Congress.gov, <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/672/text> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Łańcut Declaration II of the Ministers of Transport Hungary, the Republic of Lithuania, the Republic of Poland, Romania, the Slovak Republic, the Republic of Turkey and Ukraine, on Strengthening the Cooperation in the Area of Transport in the Carpathians and Continuation of the Via Carpatia Development, w: 10 lat Deklaracji Łańcuckiej, czyli krótko

- o Via Carpatia, Muzeum Zamek w Łańcucie, <https://www.zamek-lancut.pl/pl/Aktualnosci,357> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Nowelizacja ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej, sygn. akt K 1/18, Warszawa, 17 stycznia 2019 r., <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/wyroki/art/10462-nowelizacja-ustawy-o-instytucie-pamieci-narodowej> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Poland (20–1113) – Enhanced Defense Cooperation Agreement, Office of Treaty Affairs, 13 listopada 2020 r., <https://www.state.gov/poland-20-1113-enhanced-defense-cooperation-agreement/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r., Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.sejm.gov.pl/prawo/regulamin/kon7.htm> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o wzmocnionej współpracy obronnej, podpisana w Warszawie dnia 15 sierpnia 2020 r., „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, 3 grudnia 2020 r., poz. 2153.
- Umowa Ogólna między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy w sprawie wzajemnej współpracy w dziedzinie obronności, sporządzona w Warszawie dnia 2 grudnia 2016 r., „Monitor Polski. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej”, Warszawa, dnia 18 stycznia 2019 r., poz. 50, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000050> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, Dz.U. 2015 poz. 1928.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2019 r., sygn. akt K 1/18, „Dziennik Ustaw” 2019, poz. 131, <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2019.016.0000131,wyrok-trybunalu-konstytucyjnego-sygn-akt-k-118.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Dokumenty nieopublikowane

- Saryusz-Wolski J., *Notatka dotycząca prac Parlamentu Europejskiego nad raportem ws. zmian traktatów UE zgodnie z procedurą art. 48 TUE*, 16 lipca 2023 r. (w posiadaniu autora).

Dokumenty i materiały opublikowane na oficjalnych stronach internetowych organizacji międzynarodowych, urzędów i instytucji państwowych:

- Address by H.E. Volodymyr Zelenskyy, the President of Ukraine, at the 78th session of the UN General Assembly, (19 September 2023), 19 września 2023 r., General Debate, General Assembly, United Nations, https://gadebate.un.org/sites/default/files/gastatements/78/ua_en_rev.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Apel do Prezydenta RP o zawetowanie ustawy o Sądzie Najwyższym, 9 lutego 2023 r., <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/apel-do-prezydenta-rp-o-zawetowanie-ustawy-o-sadzie-najwyzszym> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Andrzej Duda na szczycie Platformy Krymskiej, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/mprzydacz-prezydent-andrzej-duda-uczestniczy-w-posiedzeniu-platformy-krymskiej,73545> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Andrzej Duda przed Radą Najwyższą Ukrainy, 22 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/andrzej-duda-z-wizyta-na-ukrainie,54043> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Andrzej Duda rozmawiał z Prezydentem Turcji, 18 sierpnia 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/andrzej-duda-rozmawial-z-prezydentem-turcji-,57711> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Andrzej Duda w Kijowie z okazji 25. rocznicy niepodległości Ukrainy, 24 sierpnia 2016 r., <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,101,prezydent-na-uroczystosciach-z-okazji-25-rocznicy-uchwalenia-aktu-niepodleglosci-ukrainy.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Ankara. Spotkanie Prezydentów Polski i Turcji, 24 maja 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/ankara-spotkanie-prezydentow-polski-i-turcji,3190> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Baku. Oświadczenie Andrzeja Dudy podczas COP29, 12 listopada 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/baku-oswiadczenie-andrzeja-dudy-podczas-cop29-plen,93962> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*

- Biały Dom. Spotkanie z Prezydentem USA*, 12 marca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/bialy-dom-spotkanie-z-prezydentem-usa,82501> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- COP27. Oświadczenie narodowe Prezydenta RP Andrzeja Dudy*, 8 listopada 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/cop27-oswiadczenie-narodowe-prezydenta-rp-andrzeja-dudy,60683> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „Chcemy współpracować z Chinami dla rozwoju Polski i Europy”*, 23 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-otworzyl-polsko-chinskie-forum-gospodarcze-w-szanghaju,2839> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Deklaracja Prezydentów Polski, Estonii, Ukrainy, Łotwy i Litwy*, 3 maja 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wspolna-deklaracja-prezydentow-polski-estonii-ukrainy-lotwy-i-litwy,4458> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Donald Trump: Nigdy nie byliśmy bliżsi Polski, niż w tej chwili*, 6 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydentow-polski-i-usa-,647> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Dostosowana Wysunięta Obecność (tailored Forward Presence, tFP)*, Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/wysunieta-obecnosc> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „Europa Środkowo-Wschodnia ma ogromne znaczenie dla rozwoju stosunków z Chinami”*, 24 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/europa-srodkowo-wschodnia-ma-ogromne-znaczenie-dla-rozwoju-stosunkow-z-chinami,2841> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- European Council meeting (23 and 24 June 2022) – Conclusions*, Bruksela, 24 czerwca 2022 r., EUCO 24/22, CO EUR 21, CONCL 5, <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Historia*, LITPOLUKRBRIG, MON, <http://litpolukrbrig.wp.mil.pl/pl/111.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Forum Biznesowe UE-Rwanda z udziałem polskich firm w dniach 26–27 czerwca*, Polska w Tanzanii, 3 lipca 2023 r., <https://www.gov.pl/web/tanzania/forum-biznesowe-ue-rwanda-z-udzialem-polskich-firm-w-dniach-26-27-czerwca> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Inauguracyjny Szczyt Platformy Krymskiej w Kijowie*, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/inauguracyjny-szczyt-platformy-krymskiej-w-kijowie,34333> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Joint Statement on the Three Seas Initiative (The Dubrovnik Statement)*, 25 sierpnia 2016 r., [http://predsjednica.hr/files/The%20Joint%20Statement%20on%20The%20Three%20Seas%20Initiative\(1\).pdf](http://predsjednica.hr/files/The%20Joint%20Statement%20on%20The%20Three%20Seas%20Initiative(1).pdf) (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Joint Declaration by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy, President of Poland Andrzej Duda and President of Lithuania Gitanas Nausėda at the Second Lublin Triangle Summit, Joint declaration by Presidents of Ukraine, Poland and Lithuania*, 11 stycznia 2023 r.
- Kigali. Rozmowy Prezydentów Polski i Rwandy*, 7 lutego 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/kigali-rozmowy-prezydentow-polski-i-rwandy,80922> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Kijów. Spotkanie Prezydentów Polski, Estonii, Łotwy i Litwy*, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-prezydentow-polski-estonii-lotwy-i-litwy,34329> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Kijów. Spotkanie Prezydentów Polski i Ukrainy*, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/kijow--spotkanie-prezydentow-polski-i-ukrainy,34330> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Konferencja Prezydenta RP po spotkaniu z Prezydentem Ukrainy*, 15 stycznia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/konferencja-prezydenta-rp-po-spotkaniu-z-prezydentem-ukrainy,96134> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Krzysztof Szczerski w RMF FM: Rozmowa prezydentów Dudy i Erdoğan bez tematów tabu*, 17 października 2017 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/krzysztof-szczerski-byl-gosciem-w-radiu-rmf,10545> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Kryzys żywnościowy głównym tematem wizyty Prezydenta w Egipcie*, 27 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/kryzys-zywnosciowy-glownym-tematem-wizyty-prezydenta-w-egipcie,54488> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Minister Przydacz o rozmowach Prezydentów Polski i USA*, 21 lutego 2023 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/minister-marcin-przydacz-w-gosciu-wydarzen,65013> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Minister Spraw Zagranicznych Tanzanii w Polsce*, 17 października 2022 r., <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/minister-spraw-zagranicznych-i-wspolpracy-wschodnioafrykanskiej-zjednoczonej-republiki-tanzanii-pani-stergomena-tax-zlozy-oficjalna-wizyte-w-polsce> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Min. Szczerski o stanowisku Prezydentów ws. Białorusi*, 21 września 2020 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/art,2193,min-szczerski-o-stanowisku-prezydentow-ws-bialorusi.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Nigeria. Pierwszy przystanek wizyty Prezydenta w Afryce Zachodniej*, 6 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/nigeria-pierwszy-przystanek-wizyty-prezydenta-w-afryce-zachodniej,58330> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- ONZ. Wystąpienie Prezydenta podczas „Szczytu dla Przyszłości”*, 23 września 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/onz-wystapienie-prezydenta-podczas-szczytu-dla-przyszlosci,91737> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Ostatni dzień wizyty w Etiopii*, 9 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/ostatni-dzien-wizyty-w-etiopii,2969> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Oświadczenie Prezydentów Polski, Litwy i Rumunii w sprawie Białorusi*, 21 września 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/art,1163,oswiadczenie-prezydentow-w-polski-litwy-i-rumunii-w-sprawie-bialorusi.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Para Prezydencka rozpoczęła wizytę na Ukrainie*, 11 października 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-uda-sie-w-niedziele-z-wizyta-na-ukraine,3172> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Para Prezydencka rozpoczyna wizytę w Turcji*, 23 maja 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-rozpoczyna-wizyte-w-turcji,3187> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Para Prezydencka udaje się z wizytą do Etiopii*, 6 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-udaje-sie-z-wizyta-do-etiopii,2966> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Para Prezydencka z wizytą na Łotwie*, 27 czerwca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-rozpoczela-wizyte-na-lotwie,3044> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
5. *szczyt Inicjatywy Trójmorza w Tallinie*, 19 października 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/tallin-5-szczyt-inicjatywy-trojmorza,3176> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Pierwszy dzień wizyty Pary Prezydenckiej w Etiopii*, 7 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/pierwszy-dzien-wizyty-pary-prezydenckiej-w-etopii,2967> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Poland, Opinion on the Draft Act Amending the Act on the National Council of the Judiciary, on the Draft Act Amending The Act on The Supreme Court, Proposed by the President of Poland, and on the Act on the Organisation of Ordinary Courts Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8–9 December 2017), On the basis of comments by Mr. Richard Barrett (Member, Ireland), Ms. Claire Bazy Malaurie (Member, France), Mr. Richard Clayton (Member, United Kingdom), Mr. Philip Dimitrov (Member, Bulgaria), Mr. Christoph Grabenwarter (Member, Austria), European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission), Strasbourg, 11 December 2017, Opinion No. 904 / 2017 CDL-AD(2017)031 Engl. Only.*
- „Polska będzie wspierać transformację Mołdawii”*, 26 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/polska-bedzie-wspierac-transformacje-moldawii,34361> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Polska i Litwa solidarne z Ukrainą*, 23 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wizyta-kijow,49254> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Polska i Turcja wzmacniają współpracę na rzecz pokoju i bezpieczeństwa*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, 12 marca 2025 r., <https://www.gov.pl/web/premier/polska-i-turcja-wzmacniaja-wspolprace-na-rzecz-pokoju-i-bezpieczenstwa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Polska pomoc dla Ukrainy*, 11 listopada 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/polska-pomoc-dla-ukrainy,93620> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- President: Poland backs Turkey's European ambitions*, 17 września 2017 r., <https://www.prezydent.pl/news/president-of-turkey-starts-warsaw-visit,36555> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent Duda z przywódcą Chin o współpracy i partnerstwie*, 25 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-przewodniczacym-chinskiej-republiki-ludowej,2842> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent: Mam nadzieję, że Polska stanie się dla Chin bramą do Europy*, 20 czerwca 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wspolne-oswiadczenie-ws-ustanowienia-wszechstronnego-strategicznego-partnerstwa,247> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent o partnerstwie z Chinami ws. „Jednego Pasa i Jednego Szlaku”*, 24 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-o-partnerstwie-z-chinami-ws-jednego-pasa-i-jednego-szlaku,2840> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydenci Estonii, Łotwy, Litwy i Polski w sprawie Białorusi*, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/listy/wspolne-oswiadczenie-prezydentow-estonii-lotwy-litwy-i-polski-w-sprawie-bialorusi,34350> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydenci Polski, Estonii, Litwy i Łotwy w Ukrainie*, 13 kwietnia 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydenci-polska-estonia-litwa-lotwa-kijow,52273> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydenci Polski i Etiopii za wzrostem dwustronnego handlu*, 8 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydenci-polski-i-etiopii-za-wzrostem-dwustronnego-handlu-,3418> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydenci Polski i USA o bezpieczeństwie i współpracy*, 21 lutego 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydenci-polski-i-usa-o-bezpieczenstwie-i-wspolpracy,64956> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Prezydenci ws. szybkiej ścieżki kandydowania Ukrainy do UE*, 28 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/list-otwarty-prezydentow-w-sprawie-poparcia-szybkiej-sciezki-kandydowania-ukrainy-do-ue,49582> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent Andrzej Duda: Gratulacje dla Joe Bidena za udaną kampanię prezydencką*, 7 listopada 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-andrzej-duda-gratulacje-dla-joe-bidena-za-udana-kampanie-prezydencka,1950> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent Andrzej Duda w Białym Domu*, 24 czerwca 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-andrzej-duda-w-bialym-domu-pleng,3166> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent: Musimy piętnować wszelkie przypadki łamania praw człowieka*, 12 grudnia 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-musimy-pietnowac-wszelkie-przypadki-lamania-praw-czlowieka,78654> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent na forum UA: Jesteśmy otwarci na przyjazną i partnerską współpracę*, 9 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-na-forum-unii-afrykanskiej-jestesmy-otwarci-na-przyjazna-i-partnerska-wspolprace,3420> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent na konferencji COP27 w Egipcie*, Prezydent.pl, 7 listopada 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-udaje-sie-do-egiptu-wezmie-udzial-w-konferencji-cop27,60578> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent na szczycie Grupy Arraiolos na Łotwie*, 13 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-na-szczycie-grupy-arraiolos-na-lotwie,3069> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent na szczycie NATO w Brukseli*, 14 czerwca 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-na-szczycie-nato-w-brukseli,3202> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent podczas debaty generalnej 76. sesji ZO NZ*, 21 września 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-w-debacie-generalnej-76-sesji-zo-nz,35144> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Prezydent rozpoczął wizytę w Kairze*, 29 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-z-malzonka-rozpoczyna-dzis-wizyte-w-egipcie,54444> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent rozpoczyna dwudniową wizytę w Mołdawii*, 26 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/prezydent-w-czwartek-rozpoczyna-dwudniowa-wizyte-w-moldawii,34360> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent: Trzeba zwiększyć wymianę handlową między Polską i Etiopią*, 8 maja 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-zwiekszyc-wymiane-handlowa-miedzy-polska-i-etioopia,2968> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent w Bukareszcie: Pokazaliśmy jedność i decyzyjność*, 4 listopada 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-szefow-panstw-wschodniej-flanki-nato,2831> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent z wizytą na Ukrainie*, 13 grudnia 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-rozpoczyna-wizyte-na-ukrainie,3009> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent RP z wizytą w Mołdawii*, 26 sierpnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-rp-z-wizyta-w-moldawii,34337> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent zawetował ustawę o radiofonii i telewizji*, 27 grudnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-zawetowal-ustawy-o-radiofonii-i-telewizji,47225> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent: Zdecydowałem o zawetowaniu ustawy o Sądzie Najwyższym i KRS*, 24 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-zdecydowalem-o-zawetowaniu-ustawy-o-sadzie-najwyzszym-i-krs,669> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- P. Solocho: spotkanie Duda-Biden wpisuje się w to, czego oczekiwaliśmy od nowej administracji amerykańskiej*, 15 czerwca 2021 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/p-soloch-spotkanie-du-da-biden-wpisuje-sie-w-to-czego-oczekiwalismy-od-nowej-administracji-amerykanskiej,12018> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Readout of President Biden's Meeting with President Andrzej Duda and Prime Minister Donald Tusk of Poland*, 12 marca 2024 r., <https://pl.usembassy.gov/readout-of-president-bidens-meeting-with-president-andrzej-duda-and-prime-minister-donald-tusk-of-poland/> (dostęp: 5 lipca 2024 r.).
- Readout of President Biden's Call With President Andrzej Duda of Poland*, 4 marca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/biden_duda_readout/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Readout of President Biden's Call with President Andrzej Duda of Poland*, 8 czerwca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/readout_biden_duda_june/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Readout of President Biden's Meeting with President Andrzej Duda of Poland*, 21 lutego 2022 r., https://pl.usembassy.gov/pres_biden_duda_2023/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Readout of President Biden's Meeting with President Andrzej Duda of Poland*, 26 marca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/readout_biden_duda/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Readout of President Joe Biden's Call with President Andrzej Duda of Poland*, 15 listopada 2022 r., https://pl.usembassy.gov/readout_pres_biden_pres_duda/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Remarks by President Biden and President Andrzej Duda of Poland before Expanded Bilateral Meeting*, 26 marca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/remarks_expanded_meeting/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Remarks by President Biden and President Andrzej Duda of Poland in Briefing on the Humanitarian Efforts for Ukraine*, 25 marca 2022 r., https://pl.usembassy.gov/biden_duda_rzeszow/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Remarks by President Trump and President Duda of the Republic of Poland in Joint Press Conference*, The White House, 18 września 2018 r., <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-duda-republic-poland-joint-press-conference/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Report on proposals of the European Parliament for the amendment of the Treaties*, 7.11.2023 (2022/2051(INL), Report – A9–0337/2023, Parlament Europejski, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0337_EN.html (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Rozmowa telefoniczna Andrzeja Dudy z Xi Jinpingiem*, 29 lipca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/rozmowa-telefoniczna-andrzeja-dudy-z-xi-jinpingiem,57175> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Rozmowy polityczne Andrzeja Dudy w Pekinie*, 24 czerwca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-polityczne-pekini,87995> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Rozmowy Prezydentów Polski i Litwy*, 17 lutego 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-prezydentow-polski-i-litwy-plen,3027> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Rozmowy z prezydentami USA, Ukrainy i szefem Rady Europejskiej*, 28 września 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-z-prezydentami-usa-ukrainy-i-szefem-rady-europejskiej-,2821> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Rwanda. Wizyta w Ośrodku dla Dzieci Niewidomych w Kibeho*, 8 lutego 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rwanda-wizyta-w-osrodku-dla-dzieci-niewidomych-w-kibeho,81082> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Sesja plenarna Konferencji COP28 – oświadczenie Prezydenta RP*, 1 grudnia 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/sesja-plenarna-konferencji-cop28-oswiadczenie-prezydenta-rp,78049> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „Sojusz między Polską i USA nigdy nie był tak mocny”*, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/sojusz-miedzy-polska-i-usa-nigdy-nie-byl-tak-mocny-plen,3073> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Speech by Foreign Minister Heiko Maas: “Courage to Stand Up for Europe – #EuropeUnited”*, Federal Foreign Office, 13 czerwca 2018 r., <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-europeunited/2106528> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Spotkanie Andrzeja Dudy z Donaldem Trumpem*, 22 lutego 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-andrzeja-dudy-z-donaldem-trumpem,97773> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Spotkanie premiera Donalda Tuska z prezydentem Ukrainy Wołodymyrem Zełenskim*, YouTube, Kancelaria Premiera, 8 lipca 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=VFe-W0YRbD8> (dostęp: 5 lipca 2024 r.).
- Spotkanie prezydentów Polski i Turcji z mediami. Wystąpienie prezydenta Andrzeja Dudy*, 17 października 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/spotkanie-prezydentow-polski-i-turcji-z-mediami-wystapienie-prezydenta-andrzeja-dudy,3510> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Spotkanie Prezydentów Polski i Ukrainy*, 4 czerwca 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-prezydent-ukrainy,3125> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Spotkanie Prezydentów Polski i Ukrainy*, 15 stycznia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydentow-polski-i-ukrainy,96110> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Spotkanie Prezydentów Polski i USA*, 26 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydentow-polski-i-usa,51184> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Spotkanie Prezydentów RP i USA w Davos*, 26 stycznia 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-prezydentow-rp-i-usa-w-davos-plen,3014> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Spotkanie z Prezydentem Petro Poroszenką*, 9 lipca 2016 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-z-prezydentem-ukrainy-petro-poroszenka,273> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Spotkanie z Prezydentem Turcji w Nowym Jorku*, 19 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-prezydentem-turcji-w-nowym-jorku,74932> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Spotkanie z żołnierzami w Bazie Wojskowej w Ādaži*, 28 czerwca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-zolnierzami-w-bazie-wojskowej-w-dai,3045> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Stanowisko współsprawozdawcy Helmuta Scholza w sprawie polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony. Projekt sprawozdania w sprawie wniosków Parlamentu Europejskiego dotyczących zmiany traktatów*, (2022/2051(INL)), Komisja Spraw Konstytucyjnych, Parlament Europejski, 22 sierpnia 2023 r., s.123, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/AFCO-PR-746741_PL.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Szczyt Inicjatywy Trójomorza w Rydze*, 20 czerwca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/szczyt-inicjatywa-trojmorza-ryga,55567> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Szczyt Trójomorza z udziałem prezydenta USA*, 6 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/szczyt-trojmorza-z-udzialem-prezydenta-usa-plen,648> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- The use of veto power requires reform, and this can be a key reform in the UN – address by the President of Ukraine at the UN Security Council meeting*, 20 września 2023 r., <https://www.president.gov.ua/en/news/zastosuvannya-prava-veto-potrebuye-reformuvannya-i-ce-mozhe-85745> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- 3 Maja w Warszawie spotkanie Prezydentów pięciu państw*, 3 maja 2021 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/3-maja-w-warszawie-szczyt-pieciu-prezydentow,11970> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Ukraine has always been a leader in peacemaking efforts; if Russia wants to end this war, let it prove it with actions – speech by the President of Ukraine at the G20 Summit*, 15 listopada 2022 r., <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-zavzhdi-bula-liderom-mirotvorchih-zusil-yaksho-rosi-79141> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Umowa o wzmocnionej współpracy obronnej z USA podpisana*, 15 sierpnia 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/umowa-o-wzmocnionej-wspolpracy-obronnej-polski-i-usa-podpisana,1871> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „Ukraina jest wielkim strategicznym partnerem Polski”*, 15 grudnia 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/drugidzien-wizyty-na-ukrainie,2846> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Uroczystości 100. rocznicy odbudowy Państwa Litewskiego*, 16 lutego 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/uroczystosci-100-rocznicy-odbudowy-panstwa-litewskiego,3024> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Views and News. Newsletter of the Office of the President of the Republic of Croatia*, nr 2, grudzień 2015.
- W Ankarze spotkanie z Prezydentem Turcji*, 16 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-prezydentem-turcji,50559> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- W Davos nt. sytuacji bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej*, 24 stycznia 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-nt-sytuacji-bezpieczenstwa-w-europie-srodkowej-i-wschodniej,3116> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- W Estonii o bezpieczeństwie w regionie i na świecie*, 8 kwietnia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/w-estonii-o-bezpieczenstwie-w-regionie-i-na-swiecie,99684> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Weto Prezydenta do tzw. ustawy degradacyjnej*, 30 marca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/weto-prezydenta-do-tzw-ustawy-degradacyjnej,919> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- WILNO: Pożegnanie uczestników powstania styczniowego*, 22 listopada 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wilno-pogrzeb-uczestnikow-powstania-styczniowego,3154> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta Pary Prezydenckiej w Białym Domu*, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/rozmowy-duda--trump-w-bialym-domu,3072> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta Prezydenta na Litwie*, 18 listopada 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wizyta-prezydenta-na-litwie,3178> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Pana Andrzeja Dudy z Małżonką w Arabskiej Republice Egiptu*, 1 czerwca 2022 r., <https://www.gov.pl/web/egipt/wizyta-prezydenta-rzeczypospolitej-polskiej-pana-andrzeja-dudy-z-malzonka-w-arabskiej-republice-egiptu> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „Wizyta prezydenta Senegalu elementem kampanii na rzecz kandydatury na niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ”*, 27 października 2016 r., <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/wizyta-prezydenta-senegalu-elementem-kampanii-na-rzecz-kandydatury-na-niestalego-czlonka-rady-bezpieczenstwa-onz,10078> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta Prezydenta Turcji*, 17 października 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wizyta-prezydenta-turcji,750> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Wizyta Prezydenta Ukrainy*, 2 grudnia 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wizyta-prezydenta-ukrainy,408> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta Prezydenta z Małżonką w Republice Senegal*, 6 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/senegal,58409> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta przewodniczącego ChRL Xi Jinpinga w Polsce*, Prezydent.pl, 22 czerwca 2016 r., <https://www.prezydent.pl/multimedia/wideo/wizyta-przewodniczacego-chrl-xi-jinpinga-w-polsce,644> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta szefa dyplomacji Rwandy w Polsce*, 18 czerwca 2023 r., <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/wizyta-szefa-dyplomacji-rwandy-w-polsce> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta w Republice Estońskiej*, 22 czerwca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wizyta-w-republice-estonskiej-plen,3043> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta w Republice Wybrzeża Kości Słoniowej*, 7 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wizyta-republika-wybrzeza-kosci-sloniowej,58367> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wniosek Prezydenta RP*, K1/18, <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?&pokaz=dokumenty&sygnatura=K%201/18> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- W 75. rocznicę rzezi wołyńskiej Prezydent oddał cześć pomordowanym*, 8 lipca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/w-75-rocznice-rzezi-wolynskiej-prezydent-na-ukrainie-oddaje-czesc-pomordowanym-rodakom,3047> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wspólna deklaracja o polsko-amerykańskim partnerstwie strategicznym*, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydenci-polski-i-usa-podpisali-wspolna-deklaracje-o-partnerstwie-strategicznym,1108> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wspólna deklaracja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy i Prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskiego*, 12 października 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/art,1181,wspolna-deklaracja-prezydentow-polski-i-ukrainy.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Wspólna Deklaracja Prezydentów o Współpracy Obronnej w zakresie obecności sił zbrojnych USA na terytorium RP*, 12 czerwca 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wspolna-deklaracja-prezydentow-o-wspolpracy-obronnej-w-zakresie-obecnosci-sil-zbrojnych-usa-na-terytorium-rp-plen,1411> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wspólna deklaracja Prezydentów PL i USA na temat pogłębiania współpracy obronnej*, 23 września 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wspolna-deklaracja-na-temat-poglabiania-wspolpracy-obronnej,1512> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wspólna deklaracja w sprawie Inicjatywy Trójmorza*, 25 sierpnia 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wspolna-deklaracja-w-sprawie-inicjatywy-trojmorza,2909> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wspólne oświadczenie w sprawie ustanowienia wszechstronnego strategicznego partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką Ludową*, https://www.prezydent.pl/storage/file/core_files/2021/8/5/dd7eb4341c771ad4823274303896926e/20_06_16_wspolne_oswiadczenie_pl_polski.pdf (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wspólnym głosem w Łańcucie o trasie Via Carpatia, Ministerstwo Infrastruktury*, 17 kwietnia 2019 r., <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/wspolnym-glosem-w-lancucie-o-trasie-via-carpatia> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „Wszystko, co udało się ustalić, potwierdza jedność NATO”*, 12 lipca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/szczyt-nato-dzien-drugi,3050> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- W USA Prezydent zabiegał o poparcie kandydatury Polski do RB ONZ*, 21 września 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/w-usa-prezydent-zabiegalo-poparcie-kandydatury-polski-do-rady-bezpieczenstwa-onz,2926> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wyплаты w ramach Umowy między rządem RP a rządem Kenii o udzieleniu kredytu w pomocy wiązanej*, z dn. 22.09.2015 r., <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/wyplaty-w-ramach-umowy-miedzy-rzadem-rp-a-rzadem-kenii-o-udzieleniu-kredytu-w-pomocy-wiazanej-z-dn-22092015-r> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wypowiedź Andrzeja Dudy po spotkaniu z Prezydentem Stanów Zjednoczonych, 22 lutego 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wypowiedz-prezydenta-po-spotkaniu-z-prezydentem-stanow-zjednoczonych,97798> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wypowiedź Andrzeja Dudy przed Szczytem Trójmorza w Rydze, 20 czerwca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wypowiedz-andrzeja-dudy-przed-szczytem-trojmorza-w-rydze,55601> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wypowiedź dot. weta noweli ustawy o radiofonii i telewizji, 27 grudnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wypowiedz-dot-weta-noweli-ustawy-o-radiofonii-i-telewizji,47251> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wypowiedź Prezydenta po rozmowach w Białym Domu, 12 marca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/waszyngton-bialy-dom-wypowiedz-prezydenta-rp-dla-medium,82550> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wypowiedź po spotkaniu z Prezydentem USA, 26 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wypowiedz-po-spotkaniu-z-prezydentem-usa,51249> (dostęp: 5 lipca 2024 r.).

Wystąpienie Andrzeja Dudy na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ, 24 września 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wystapienie-andrzeja-dudy-na-forum-rady-bezpieczenstwa-onz-plen,91929> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie na 77. Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, 20 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-na-77-sesji-zgromadzenia-ogolnego-onz,58873> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie podczas debaty generalnej 74. sesji ZO ONZ, 24 września 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-podczas-debaty-generalnej-74-sesji-zo-onz,4021> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Wystąpienie podczas Debaty Generalnej 78. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ*, 19 września 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/podczas-debaty-generalnej-78-sesji-zgromadzenia-ogolnego-onz,74976> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wystąpienie podczas posiedzenia Rady Bezpieczeństwa ONZ*, 26 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-podczas-posiedzenia-rady-bezpieczenstwa-onz-plen,3736> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wystąpienie podczas szczytu Leaders Summit on Climate*, 23 kwietnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-podczas-szczytu-klimatycznego-leaders-summit-on-climate,4453> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wystąpienie podczas szczytu ONZ ws. uchodźców*, 19 września 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-podczas-szczytu-onz-ws-uchodzcow,3292> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wystąpienie Prezydenta RP na 70. sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych*, 28 września 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-w-debacie-generalnej-70-sesji-zgromadzenia-ogolnego-narodow-zjednoczonych,3223> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wystąpienie Prezydenta na 73. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ*, 26 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-na-73-sesji-zgromadzenia-ogolnego-onz,3737> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wystąpienie Prezydenta RP podczas debaty generalnej 79. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ*, Prezydent.pl, 24 września 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-podczas-debaty-generalnej-79-sesji-zgromadzenia-ogolnego-onz,91826> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wystąpienie Prezydenta RP podczas Debaty Otwartej Rady Bezpieczeństwa ONZ*, 20 września 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-podczas-debaty-otwartej-rady-bezpieczenstwa-onz,75085> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie Prezydenta RP podczas Debaty Wysokiego Szczebla Rady Bezpieczeństwa ONZ, 18 stycznia 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/oswiadczenie-prezydenta-rp-podczas-debaty-wysokiego-szczebla-rady-bezpieczenstwa-onz,3562> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie Prezydenta RP podczas Debaty Wysokiego Szczebla Rady Bezpieczeństwa ONZ, 17 maja 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-andrzej-dudy-podczas-debaty-wysokiego-szczebla-rady-bezpieczenstwa-onz,3629> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie Prezydenta podczas okrągłego stołu na temat przyszłości praw człowieka, 12 grudnia 2023, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-podczas-okraglego-stolu-na-temat-przyszlosci-praw-czlowieka,78865> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie podczas otwarcia Szczytu Klimatycznego, 3 grudnia 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-podczas-uroczystego-otwarcia-szczytu-klimatycznego-oraz-szczytu-liderow-cop24,3794> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie podczas spotkania z okazji 30-lecia Konwencji Praw Dziecka, 25 września 2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-podczas-spotkania-z-okazji-30-lecia-konwencji-praw-dziecka-pleng,4023> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie Prezydenta RP podczas 72. Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, 19 września 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-w-debacie-generalnej-podczas-72-sesji-zgromadzenia-ogolnego-onz,3491> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie Prezydenta RP przed Radą Najwyższą Ukrainy, 22 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-przed-rada-najwyzsza,54083> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie Prezydenta RP przed Zgromadzeniem Ogólnym ONZ, 4 marca 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-przed-zgromadzeniem-ogolnym-onz,98112> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie Prezydenta RP w debacie generalnej podczas 75. Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, 23 września 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-pana-andrzeja-dudy-w-debacie-generalnej-podczas-75-sesji-zgromadzenia-ogolnego-onz,4357> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wystąpienie Prezydenta RP w ramach Szczytu dot. agendy rozwojowej po 2015, 27 września 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-w-ramach-szczytu-dot-agendy-rozwojowej-po-2015,3222> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wzmocniona Wysunięta Obecność (enhanced Forward Presence, eFP), Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/batalionowa-grupa-bojowa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Zacieśnienie współpracy obronnej z Ukrainą, Ministerstwo Obrony Narodowej, 2 grudnia 2016 r., <http://www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/najnowsze/zaciesnienie-wspolpracy-obronnej-z-ukraina-d2016-12-02/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Z premierem Kanady o konieczności wzmocnienia wschodniej flanki NATO, 10 maja 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-premierem-justinem-trudeau,2876> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Z szefem NATO o planach zwiększenia obecności militarnej USA w Polsce, 4 czerwca 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-wizyta-bruksela,3124> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Wpisy polityków w mediach społecznościowych

@JakubKumoch, X (dawniej Twitter) 4 listopada 2024 r., <https://x.com/JakubKumoch/status/1853410661793202244> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

@JakubKumoch, X (dawniej Twitter), 4 listopada 2024 r., <https://x.com/JakubKumoch/status/1853411884025967052> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Prasa i internetowe portale informacyjne

Adamus D., *Nowy Jedwabny Szlak – wszystkie drogi prowadzą do Pekinu*, „Tygodnik Spraw Obywatelskich” 2020, nr 10, <https://instytutsprawobywatelskich.pl/nowy-jedwabny-szlak-wszystkie-drogi-prowadza-do-pekinu/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Andrzej Duda łagodzi konflikt z Ukrainą. Mówi o „sojuszu na setki lat”, Rzeczpospolita, 22 września 2023 r., <https://www.rp.pl/dyplomacja/art39151501-andrzej-duda-lagodzi-konflikt-z-ukraina-mowi-o-sojuszu-na-setki-la> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Andrzej Duda uderzył w Unię Europejską. „To pokazuje hipokryzję tych ludzi”, 1 września 2024 r., <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/andrzej-duda-uderzyl-w-unie-europejska-to-pokazuje-hipokryzje-tych-ludzi/pdqkzzy> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Andrijanić G., *Prezydentura Milanovicia jest złą wiadomością dla Trójmorza. Mówi o „strasznym” pomyśle, „irytującym Moskwę i Berlin”, „wPolityce”, 18 stycznia 2020 r.*, <https://wpolityce.pl/swiat/482831-prezydentura-milanovicia-jest-zla-wiadomoscia-dla-trojmorza> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

A.R., *Rosjanie przyznali się do cyberataku*, „Gazeta Polska” 2009, nr 11 (816).

Bataliony ochotnicze pod Iłowajskiem. Dotkliwa porażka Ukrainy, Defence24, 27 lutego 2016 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/bataliony-ochotnicze-pod-ilowajskiem-dotkliwa-porazka-ukrainy> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

„Będziemy walczyć z władzą, która jest nieudolna, ale chce być totalna”, 26 lutego 2016 r., <https://tvn24.pl/polska/bedziemy-walczyc-z-wladza-ktora-jest-nieudolna-ale-chce-byc-totalna-ra622721-ls3175228> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Bielecki J., *Rau: Biden decyduje ponad naszymi głowami*, Rzeczpospolita, 10 czerwca 2021 r., <https://www.rp.pl/kraj/art8565331-rau-biden-decyduje-ponad-naszymi-glowami> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Bielecki T., *Umowa UE z Chinami. Sukces Berlina, ale kłopoty z USA?*, Deutsche Welle, 30 grudnia 2020 r., <https://www.dw.com/pl/umowa-ue-z-chinami-sukces-berlina-ale-k%C5%82opoty-z-usa/a-56097733> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Без розв'язання історичних проблем з Польщею Україна не увійде до ЄС – Туск* [Bez rozwiązań problemów historycznych z Polską Ukraina nie wejdzie do UE – Tusk], „Укрінформ”, 30 sierpnia 2024 r., <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3900474-bez-rozva-zanna-istoricnih-problem-z-polseu-ukraina-ne-uvijde-do-es-tusk.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Bodalska B., *Prezydenci państw bałtyckich i Polski w Kijowie: Stoimy u waszego boku, Ukraina wygra*, EURACTIV.pl, 14 kwietnia 2022 r., <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/polska-litwa-lotwa-estonia-ukraina-rosja-duda-karis-levits-nauseda-zelenski/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Bodalska B., *Prezydent Andrzej Duda na szczycie Inicjatywy Trójmorza w Rydze*, EURACTIV.pl, 20 czerwca 2022 r., <https://www.euractiv.pl/section/polityka-wewnetrzna-ue/news/duda-szczyt-inicjatywa-trojmorze-ryga-ukraina-bezpieczenstwo/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Bodalska B., *Wizyta prezydenta Dudy w Turcji: Polska kupiła wojskowe drony za ponad 270 mln dolarów*, EURACTIV.pl, 25 maja 2021 r., <https://www.euractiv.pl/section/polityka-zagraniczna-ue/news/wizyta-prezydenta-dudy-w-turcji-polska-kupila-wojskowe-drony-za-ponad-270-mln-dolarow/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Borek A., *Erdogan: Turcja i Polska dowodzą dwoma największymi wojskami lądowymi w NATO*, „Gazeta Prawna”, 12 marca 2025 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9756676,erdogan-turcja-i-polska-dowodza-dwoma-najwiekszymi-wojskami-ladowymi.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Bruszewski M., *Niemiecka pułapka dla Ukrainy. Klin Berlina między Warszawą a Kijowem [Komentarz]*, Defence24, 21 września 2023 r., <https://defence24.pl/wojna-na-ukrainie-raport-specjalny-defence24/niemiecka-pulapka-dla-ukrainy-klin-berlina-miedzy-warszawa-a-kijowem-komentarz> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Burchard H. von der, *Merkel pushes EU-China investment deal over the finish line despite criticism*, Politico, 29 grudnia 2020 r., <https://www.politico.eu/article/eu-china-investment-deal-angela-merkel-pushes-finish-line-despite-criticism/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Carbonaro G., *Risk of Nuclear Conflict at Highest Point Since Height of Cold War—SIPRI*, “Newsweek”, 13 czerwca 2022 r., <https://www.newsweek.com/risk-nuclear-conflict-highest-point-since-height-cold-war-sipri-1715161> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Celej P., *Kosiniak-Kamysz: Ukraina w Unii Europejskiej dopiero po rozwiązaniu kwestii Wołynia*, Gazeta Prawna, 24 lipca 2024 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/9552441,kosiniak-kamysz-ukraina-w-unii-europejskiej-dopiero-po-rozwiazaniu-kw.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Crawford J., *Biden-Putin in Geneva: looking for common ground*, Swissinfo.ch, 16 czerwca 2021 r., <https://www.swissinfo.ch/eng/politics/biden-putin-in-geneva-looking-for-common-ground/46691734> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Czarnecki M., *Biden spotyka się dziś w Brukseli z przywódcami państw bałtyckich, ale nie z Andrzejem Dudą*, Gazeta Wyborcza, 14 czerwca 2021 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,27197784,biden-spotyka-sie-dzis-w-brukseli-z-przywodcami-panstw-baltyckich.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Długosz D., *Spotkanie Dudy z Bidenem było jak przywitanie w korytarzu. „Chłód jest bardzo widoczny”*, Newsweek, 14 czerwca 2021 r., <https://www.newsweek.pl/polska/polityka/spotkanie-dudy-z-bidenem-bylo-jak-przywitanie-w-korytarzu-chlod-jest-bardzo-widoczny/cceq29z> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Domagała-Pereira K., *Szef frakcji EPL: „Budujemy zaporę ogniową przeciwko PiS”*, Deutsche Welle, 26 czerwca 2023 r., <https://www.dw.com/pl/ostre-s%C5%82owa-szefa-epl-budujemy-zapor%C4%99-ogniow%C4%85-przeciwko-pis/a-66034699> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Duda A., *Nieustannie wspieramy Ukrainę, przed neokolonialnymi zapędami Rosji*, „Wszystko co najważniejsze”, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/andrzej-duda-wzmacnianie-bezpieczenstwa-wystapienie-w-onz/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Duda *apeluje do rządu: Nie dokonujcie poważnych zmian ustrojowych*, *Dziennik. Gazeta Prawna*, 29 maja 2015 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/874517,duda-apeluje-do-rzadu-nie-dokonujcie-powaznych-zmian-ustrojowych.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Duda *najpopularniejszym przywódcą na Ukrainie. Ufa mu 87 proc. Ukraińców*, *Rzeczpospolita*, 10 stycznia 2023 r., <https://www.rp.pl/polityka/art37752361-duda-najpopularniejszym-przywodca-na-ukrainie-ufa-mu-87-proc-ukraincow> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- FDP-Chef Lindner: Putin wieder an den Tisch der G7 holen*, *Westfälische Rundschau*, 5 listopada 2017 r., <https://www.wr.de/politik/fdp-chef-lindner-putin-wieder-an-den-tisch-der-g7-holen-id212212403.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Fiszer J., Gruszczyński J., *Tureckie F-16 w Polsce*, *ZBiAM*, listopad 2021 r., <https://zbiam.pl/artykuly/tureckie-f-16-w-polsce/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Héjj D., *Współpraca Chin z Europą Środkową. 17+1 skurczył się do 14+1*, *Gazeta Prawna*, 17 sierpnia 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8519307,chiny-europa-srodkowa-17-plus-1-litwa-lotwa-estonia.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Herszenhorn D.M., *Putin and Biden confirm extension of New START treaty*, *Politico*, 27 stycznia 2021 r., <https://www.politico.eu/article/putin-and-biden-confirm-extension-of-new-start-treaty/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Jakóbiak W., *Porozumienie Polska-USA-Ukraina: Rosja używa gazu do polityki. Odpowiedź to rozwój dostaw LNG*, *Biznes Alert*, 31 sierpnia 2019 r., <https://biznesalert.pl/polska-ukraina-usa-porozumienie-wspolpraca-bezpieczenstwo-dostaw-gazu-region-energetyka-gaz/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Joe Biden *krytykuje Polskę. Jest odpowiedź ambasady*, *Fakt*, 22 września 2020 r., <https://www.fakt.pl/polityka/joe-biden-krytykuje-polske-jest-odpowiedz-ambasady/5hj5nfn> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Jurasz W., *Kuriozalne „gratulacje” Dudy dla Bidena [Komentarz]*, 15 grudnia 2020 r., <https://wiadomosci.onet.pl/opinie/wybory-w-usa-kuriozalne-gratulacje-dudy-dla-bidena/ev6w44t> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Koffler R., *Biden loses to Putin at Geneva summit just by showing up*, The Hill, 15 czerwca 2021 r., <https://thehill.com/opinion/national-security/558385-biden-loses-to-putin-at-geneva-summit-just-by-showing-up/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Kosiniak-Kamysz: *Ukraina nie wejdzie do UE, jeżeli nie rozwiąże sprawy Wołynia*, Rzeczpospolita, 2 października 2024 r., <https://www.rp.pl/polityka/art41234351-kosiniak-kamysz-ukraina-nie-wejdzie-do-ue-jezeli-nie-rozwiaze-sprawy-wolynia> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Kośka M., *Miały być oszczędności, wyszedł największy blamaż drogowy w XXI wieku*, Wprost, 22 sierpnia 2021 r., <https://biznes.wprost.pl/gospodarka/infrastruktura/10475967/historia-autostrady-a2-chinskie-konsorcjum-covec-zeszlo-z-budowy-gdyz-zle-oszacowalo-koszty.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Krzysztosek A., *Biden’s visit not a sign of breakthrough between Poland and the US*, EURACTIV.pl, 28 marca 2022 r., https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/bidens-visit-not-a-sign-of-breakthrough-between-poland-and-the-us/ (dostęp: 5 lipca 2024 r.).
- Krzysztosek A., *Polska będzie strzec nieba państw bałtyckich. „Dowód solidarności NATO”*, EURACTIV.pl, 26 lutego 2025 r., <https://www.euractiv.com/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/polska-bedzie-strzec-nieba-panstw-baltyckich-dowod-solidarnosci-nato/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Krzysztosek A., *Unia Europejska osiągnęła porozumienie z Chinami ws. umowy inwestycyjnej*, EURACTIV.pl, 30 grudnia 2020 r., <https://www.euractiv.com/section/polityka-zagraniczna-ue/news/unia-europejska-ue-porozumienie-chiny-umowa-inwestycyjna-pekini/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Krzysztosek A., *Warsaw praises Biden for lifting block on long-range missile use to strike Russia*, EURACTIV.pl, 19 listopada 2024 r., <https://www.euractiv.com/section/politics/news/warsaw-praises-biden-for-lifting-block-on-long-range-missile-use-to-strike-russia/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Kuznetsov S., *Ukraine liberates Kherson in another stunning defeat for Russia*, Politico, 11 listopada 2022 r., <https://www.politico.eu/article/ukraine-liberates-kherson-army-war-defeat-russia-dnipro/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Lau S., *Zelenskyy tells ‘G19’ leaders: Don’t ask Ukraine to compromise*, Politico, 15 listopada 2022 r., <https://www.politico.eu/article/volodymyr-zelenskyy-tells-g20-dear-g19-leaders-dont-ask-ukraine-to-compromise-russia/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Lee M., Knickmeyer E., Jordans F., *US spares ally Germany in sanctions for Nord Stream pipeline*, AP News, 19 maja 2021 r., <https://apnews.com/article/russia-europe-germany-business-government-and-politics-6e538d7960c4dfbc334228f2f1db03bf> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Liptak K., Bertrand N., Liebermann O., *Biden authorizes Ukraine to use long-range US weapons in Russia*, CNN, 18 listopada 2024 r., <https://edition.cnn.com/2024/11/17/politics/biden-authorizes-ukraine-missiles-russian-targets/index.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Majmurek J., *Andrzej Duda spotyka się z autokratami. W ten sposób nie dodaje sobie autorytetu*, Newsweek, 22 września 2021 r., <https://www.newsweek.pl/opinie/andrzej-duda-w-onz-dlaczego-spotyka-sie-z-erdoganem-i-bolsonaro/8jds1pc> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Majczyk K., *Plaga upadłości wśród wykonawców autostrad to wina GDDKiA*, Forsal, 10 maja 2013 r., <https://forsal.pl/artykuly/702992,plaga-upadlosci-wsrod-wykonawcow-autostrad-to-wina-gddkia.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „*Mam jednoznacznie negatywną ocenę*”. *Premier o wypowiedzi szefa MSZ Ukrainy*, PAP, 30 sierpnia 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/mam-jednoznacznie-negatywna-ocene-premier-o-wypowiedzi-szefa-msz-ukrainy> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Mężyński A., *Trzaskowski o KPO: Jestem dobrej myśli, że KE będzie stawiała dodatkowe warunki*, „Dziennik. Gazeta Prawna”, 28 maja 2022 r., <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8427306,kpo-wybory-rafal-trzaskowski-bruksela-pis.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Mikołajewska B., *Agenci Erdogana szarpali manifestantki i zabrali im transparenty. Prezydent Duda nie reaguje, policja bada, MSZ czeka*, OKO.press, 19 października 2017 r., <https://oko.press/agenci-erdogana-szarpali-manifestantki-zabrali-im-transparenty-prezydent-duda-reaguje-policja-bada-msz-czeka> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Modzelewski W., „*Śludzy narodu ukraińskiego*” zdradzeni przez swojego pana, Serwis Doradztwa Podatkowego, Instytut Studiów Podatkowych Uniwersytetu Warszawskiego, <https://isp-modzelewski.pl/serwis/sludzy-narodu-ukrainskiego-zdradzeni-przez-swojego-pana/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Mössbauer K., Piatov F., *Aussenminister Klimkin im Interview*, »Wir Ukrainer warden niemals aufgeben!«, Bild, 27 października 2017 r., <https://www.bild.de/politik/ausland/headlines/ukraine-aussenminister-klimin-interview-53667156.bild.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Nabiałek J., *Kongo protestuje przeciwko Zachodowi i oskarża Polskę o dwulicowość*, Forsal, 14 lutego 2024 r., <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/9431525,kongo-protestuje-przeciwko-zachodowi-i-oskarza-polske-o-dwulicowosc.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Obremski M., *Doradca Bidena o relacjach z Polską, NATO i Trójmorzu*, PAP, 17 października 2020 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C738290%2Cdoradca-bidena-o-relacjach-z-polska-nato-i-trojmorzu.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „*Oczywiste jest, że Sikorski nie cierpi Litwy*”, 14 lutego 2011 r., <https://tvn24.pl/swiat/oczywiste-jest-ze-sikorski-nie-cierpi-litwy-ra161738-ls3520428> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Oksiuta A., *Rzecznik MSZ: Szczyt Platformy Krymskiej – pokaz wsparcia dla Ukrainy*, „Gazeta Prawna”, 24 sierpnia 2022 r., <https://www.gazeta-prawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8523407,szczyt-platformy-krymskiej-ukraina-polska-duda-wsparcie.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Olech A., *Prezydent Duda udaje się do Afryki [OPINIA]*, Defence24, 31 stycznia 2024 r., <https://defence24.pl/geopolityka/prezydent-duda-udaje-sie-do-afryki-opinia> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Olech A., *RPA wysyła żołnierzy do Konga. W kraju trwają protesty przeciwko Polsce*, Defence24, 15 lutego 2024 r., <https://defence24.pl/geopolityka/rpa-wysyla-zolnierzy-do-konga-w-kraju-trwaja-protesty-przeciwko-polsce> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Pankowska M., *Niemka chce zagłodzić Polskę i Węgry? Prawica w amoku po słowach wiceprzewodniczącej PE*, OKO.press, 2 października 2020 r., <https://oko.press/niemka-chce-zaglodzic-polske-i-wegry> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- „Pieniądze podatnika z USA pomagały obalić polski rząd”. *Elon Musk reaguje na doniesienia „Gazety Polskiej”*, Niezależna.pl, 27 lutego 2025 r., <https://niezalezna.pl/polityka/pieniadze-podatnika-z-usa-pomagaly-obalic-polski-rzad-elon-musk-reaguje-na-doniesienia-gazety-polskiej/538303> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Poland opposes fast-tracking of EU-China deal – source*, The First News, 28 grudnia 2020 r., <https://www.thefirstnews.com/article/poland-opposes-fast-tracking-of-eu-china-deal---source-18716> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Politycy o spotkaniu Duda-Trump: dobrze, że się odbyło, szkoda, że w takiej formie*, PAP, 23 lutego 2025 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/politycy-o-spotkaniu-duda-trump-dobrze-ze-sie-odbylo-szkoda-ze-w-takiej-formie-0> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Polska powinna być w gronie głównych decydentów UE*, 26 września 2009 r., Polskie Radio, <http://www.polskieradio.pl/5/115/Artykul/175206,Il-So-le24-Ore-Polska-powinna-byc-w-gronie-glownych-decydentow-UE> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Popowycz O., *Czy zniknęły „ukraińskie” przepisy ustawy o IPN?*, POLUKR, 11 lutego 2019 r., <https://www.polukr.net/blog/2019/02/czy-zniknely-ukrainskie-przepisy-ustawy-o-ipn/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Potocki M., *Sikorski chce zamykać polskie ambasady*, Gazeta Prawna, 6 maja 2013 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/701683,sikorski-chce-zamykac-polskie-ambasady.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Prezydent Andrzej Duda w Chinach. O czym rozmawiał z premierem Li Qiangiem?*, PAP, 26 kwietnia 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/prezydent-andrzej-duda-w-chinach-o-czym-rozmawial-z-premierem-li-qiangiem> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Prezydent Duda wyróżniony w Kijowie. Jego nazwisko jako pierwsze pojawiło się w symbolicznej alei „Walk of the brave”, „wPolityce”, 23 sierpnia 2022 r., <https://wpolityce.pl/polityka/611570-prezydent-duda-wyroz-niony-w-kijowie-zdjecia-i-wideo> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Prezydent Duda z wizytą w Turcji. Rozmawiał o „potencjalnej wymianie gospodarczej”, Money.pl, 16 marca 2022 r., <https://www.money.pl/gospodarka/prezydent-duda-z-wizyta-w-turcji-rozmawial-o-potencjalnej-wymianie-gospodarczej-6747943840561920a.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Prezydent po ataku prezydenta Ukrainy na Nawrockiego: Na miejscu Wołodymyra Zełenskiego zachowałbym większą ostrożność, 16 stycznia 2025 r., <https://wpolityce.pl/polityka/718722-tylko-u-nas-prezydent-du-da-dobitnie-o-slowach-zelenskigo> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Prezydent zawetował ustawę degradacyjną! „Chciałbym, by te sprawy były załatwione, ale nie w ten sposób”, „wPolityce”, 30 marca 2018 r., <https://wpolityce.pl/polityka/388221-prezydent-zawetowal-ustawe-degrada-cyjna-chcialbym-by-te-sprawy-byly-zalatwione-ale-nie-w-ten-sposob> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Radwanowicz P., Grzegorz Schetyna: Będziemy opozycją totalną. Będziemy przeszkadzać w niszczeniu kraju, i.pl, 26 lutego 2016 r., <https://i.pl/grzegorz-schetyna-bedziemy-opozycja-totalna-bedziemy-przeszkadzac-w-niszczeniu-kraju/ar/9441037> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Rau Z., Polish FM: We will continue to back Ukraine, but we must protect our farmers, Politico, 22 września 2023 r., <https://www.politico.eu/article/polish-fm-zbigniew-rau-farmers-support-russia-ukraine-war/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Rau: W relacjach z Ukrainą wchodzimy w czas dekonstrukcji, Defence24, 3 października 2023 r., <https://defence24.pl/geopolityka/rau-w-relacjach-z-ukraina-wchodzimy-w-czas-dekonstrukcji> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*
- Rebelińska A., Kumoch: Dla prezydenta największym rozczarowaniem mijającego roku była postawa KE ws. KPO, Gazeta Prawna, 24 grudnia 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8617621,pieniadze-z-kpo-andrzej-duda-ue-kamienie-milowe.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).*

- Rebelińska A., Dziurdzińska N., *Przywódcy państw Trójmorza przyznali Ukrainie status partnera uczestniczącego Inicjatywy*, PAP, 20 czerwca 2022 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1255911%2Cprzywodcy-panstw-trojmorza-przyznali-ukrainie-status-partnera> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Rębisz K., Czarnecki M., *Duda rozmawiał z Bidenem na szczycie NATO w Brukseli*, Gazeta Wyborcza, 14 czerwca 2021 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,27199246,andrzej-duda-jednak-spotkal-sie-z-joe-bidenem.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Russian defector makes chilling claim about Putin's nuclear plan on invasion day*, MSN, 27 listopada 2024 r., <https://www.msn.com/en-us/news/world/russian-defector-makes-chilling-claim-about-putin-s-nuclear-plan-on-invasion-day/ar-AA1uQNol?ocid=hpmsn&cvid=3e24cc-c471914e02963a035fbfdee7ec&ei=13> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Sikorski: Polska może dołączyć do grupy decydentów, z której Wielka Brytania właśnie wyszła*, Tok FM, 24 stycznia 2013 r., <https://www.tok-fm.pl/Tokfm/7,103087,13285771,sikorski-polska-moze-dolaczyc-do-grupy-decydentow-z-ktorej.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Slattery G., Lewis S., *Exclusive: Trump handed plan to halt US military aid to Kyiv unless it talks peace with Moscow*, Reuters, 25 czerwca 2024 r., <https://www.reuters.com/world/us/trump-reviews-plan-halt-us-military-aid-ukraine-unless-it-negotiates-peace-with-2024-06-25/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Styczynski F., *How the Biden Admin Interfered in Poland's Elections to Shift Our Ally Leftward*, "The Daily Signal", 28 lutego 2025 r., <https://www.dailysignal.com/2025/02/28/how-biden-admin-interfered-polands-elections-shift-ally-leftward/> (dostęp: 25 lipca 2025 r.).
- Tarnogórski R., *Polska niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ*, „Komentarz PISM”, 2 czerwca 2017 r., https://pism.pl/publikacje/Komentarz_PISM_Polska_niesta_ym_cz_onkiem_Rady_Bezpiecze_stwa_ONZ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Troianovski A., Entous A., Schwirtz M., *Ukraine-Russia Peace Is as Elusive as Ever. But in 2022 They Were Talking*, New York Times, 15 czerwca 2024 r., <https://www.nytimes.com/interactive/2024/06/15/world/europe/ukraine-russia-ceasefire-deal.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Tureccy żołnierze pomagają w operacji Feniks. Budują most w Krosnowicach*, PAP, 10 stycznia 2025 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/tureccy-zolnierze-pomagaja-w-operacji-feniks-buduja-most-w-krosnowicach> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Turecki K., *Szczyt NATO w Brukseli. Kilka minut prezydenta Bidena dla prezydenta Dudy*, 14 czerwca 2021 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/biden-podczas-spotkania-z-duda-uspokoil-obawy-europy-wschodniej/ms59xm2> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- UE ma wesprzeć finansowanie budowy trasy Odessa-Gdańsk*, Forsal, 21 lutego 2018 r., <https://forsal.pl/artykuly/1105966,ue-ma-wesprzec-finansowanie-budowy-trasy-odessa-gdansk.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Волосацька Н., «Дорога України до ЄС через Волинь»? Як у Польщі сприйняли нову заяву польського політика [„Droga Ukrainy do UE przez Wołyń”? Jak w Polsce przyjęto nową wypowiedź polskiego polityka], „Радіо Свобода”, 26 lipca 2024 r., <https://www.radiosvoboda.org/a/volyn-istorychni-pytannya-polshcha-yevropeyskyy-soyuz-pokhovan-nya/33052284.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wolska A., *Kadencja Polski w Radzie Bezpieczeństwa ONZ: Ostrożnie z pochwałami?*, EURACTIV.pl, 27 stycznia 2020 r., <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/kadencja-polski-w-radzie-bezpieczenstwa-onz-ostroznie-z-pochwalami/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wilton J., „Wołodimir Zełenski już nie porywa”. Stało się to, czego wszyscy się obawiali, 21 września 2023 r., <https://www.onet.pl/informacje/one-twiadomosci/wolodymyr-zelenski-w-onz-juz-nie-porywa-ale-nie-z-jego-winy-opinia/8zv3mpl,79cfc278> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wizyta Tuska w Turcji nie wywołała oburzenia lewicowo-liberalnych elit, jak to miało miejsce ws. prezydenta Dudy. „Teraz Erdogan jest demokratą”*, 13 marca 2025 r., <https://wpolityce.pl/polityka/723723-co-za-ob-luda-wizyta-tuska-w-turcji-nie-wywolala-oburzenia> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Współpraca portów Gdańsk i Odessa*, 13 października 2020 r., <https://wgo-spodarcze.pl/informacje/86631-wspolpraca-portow-gdansk-i-odessa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Zalewska A., *Kryzys na linii Polska-Ukraina. Zełenski skrytykował Warszawę*. „Te słowa traktujemy jako niesprawiedliwe”, 20 września 2023 r., <https://fakty.tvn24.pl/zobacz-fakty/kryzys-na-linii-polska-ukraina-ze-lenski-skrytykował-warszawę-te-słowa-traktujemy-jako-niesprawiedliwe-st7353236> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Zełenski wyszedł z sali, przemawiał Duda. Padły potem ostre słowa, 20 września 2023 r., <https://www.salon24.pl/newsroom/1325960,ze-lenski-o-pomocy-sojuszni-kow-dla-rosjan-mial-na-mysli-polske> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Zychowicz P., *Cyberinwazja na Estonię z rosyjskich komputerów*, „Rzeczpospolita” 2007, nr 115.

Żurawski vel Grajewski P., *Popis ignorancji*, „Gazeta Polska” 2018, nr 11.

Monografie

Glover M., *An Improvised War: The Ethiopian Campaign 1940–1941*, Londyn, Nowy Jork 1987.

Felsztyński J., Stanczew M., *Trzecia wojna światowa? Bitwa o Ukrainę*, Poznań 2015.

Kowal P., Orzelska-Stączek A., *Inicjatywa Trójmorza: geneza, cele i funkcjonowanie*, seria *East of the West. Wschód Zachodu*, t. 3, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2019.

Kuzio T., *Putin's war against Ukraine. Revolution, Nationalism, and Crime*, Toronto 2017.

Marek M., *Operacja Ukraina. Kampanie dezinformacyjne, narracje, sposoby działania rosyjskich ośrodków propagandowych przeciwko państwu ukraińskiemu okresie 2013–2019*, Warszawa 2020.

Mucha W., *Krew i ziemia. O Ukraińskiej rewolucji*, Warszawa 2014.

Nicolle D., Ruggeri R., *The Italian Invasion of Abyssinia 1935–36*, Osprey, No.309, 1997.

Orzelska-Stączek A., Ukielski P., *Inicjatywa Trójmorza z perspektywy jej uczestników*, seria *East of the West. Wschód Zachodu*, t. 5, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2020.

Parafianowicz Z., *Polska na wojnie*, Warszawa 2023.

Sobik P., *Akcja Wyborcza Polaków na Litwie w systemie politycznym Republiki Litewskiej*, Wojnowice 2017.

Żurawski vel Grajewski P., *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wymiar militarny*, Warszawa 2012.

Żurawski vel Grajewski P., *Polska polityka wschodnia 1989–2015. Wymiar narodowy i unijny*, Kraków 2016.

Artykuły w czasopismach naukowych, rozdziały w pracach zbiorowych i ekspertyzy think thanków

Bazhenova H., *Rada Najwyższa Ukrainy: bilans pierwszego roku*, „Komentarze IEŚ”, nr 230 (133), 5 sierpnia 2020 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/rada-najwyzsza-ukrainy-bilans-pierwszego-roku/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Biden J.R., Jr., *Why America Must Lead Again. Rescuing U.S. Foreign Policy After Trump*, 23 stycznia 2020 r., <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-01-23/why-america-must-lead-again> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Bonikowska M., „*Go Africa: co dalej?*”, Analiza Centrum Stosunków Międzynarodowych, marzec 2016, <https://csm.org.pl/wp-content/uploads/2016/03/CSM-Analiza-Bonikowska-AFRYKA-21.03.2016.pdf> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Chudziak M., Oleksy P., *Czy trilog ma przyszłość? Rumunia i Turcja jako partnerzy dla polityki zagranicznej Polski*, „Prace IEŚ” 2023, nr 5.

Ciechanowicz A., *Wybory do Bundestagu – być albo nie być dla liberałów*, „Komentarze OSW”, nr 248, 23 sierpnia 2017 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2017-08-23/wybory-do-bundestagu-byc-albo-nie-byc-dla-liberalow> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Dębski S., *Nord Stream 2: German and U.S. Credibility Suffers Serious Damage*, 21 maja 2021 r., https://pism.pl/publikacje/Nord_Stream_2_German_and_US_Credibility_Suffers_Serious_Damage (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

Dobrowolska-Polak J., *Wizja globalnej roli Unii Europejskiej Heiko Maasa i Jean-Claude’a Junckera*, „Ekspertyzy Instytutu Zachodniego”, nr 13, 28 września 2018 r.

- Donaj Ł., *Rosja wobec Ukrainy*, w: A. Stelmach, L. Hurska-Kowalczyk (red.), *Ukraina po (Euro)majdanie. Od autorytaryzmu do protodemokracji*, Toruń 2016.
- Drabczuk M., *USA, Rosja i NATO: o Ukrainie bez Ukrainy*, Instytut Europy Środkowej, „Komentarze IEŚ” 2021, nr 414 (111), 26 czerwca 2021 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/usa-rosja-i-nato-o-ukrainie-bez-ukrainy/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Dudzińska K., *Siódmy szczyt Inicjatywy Trójomorza w Rydze*, „Komentarz PISM”, nr 98, 23 czerwca 2022 r., <https://www.pism.pl/publikacje/siodmy-szczyt-inicjatywy-trojmorza-w-rydze> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Dyner A.M., Legucka A., Piechowska M., *Rosyjski atak na Ukrainę*, „Komentarz PISM”, nr 12, 24 lutego 2022 r., <https://www.pism.pl/publikacje/rosyjski-atak-na-ukraine> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Fried D., Mosbacher G., Brzezinski I., *Czym jest Inicjatywa Trójomorza? Od wizji do działania*, 5 lipca 2022 r., <https://trimarium.pl/projekt/brzezinski-fried-mosbacher-czym-jest-inicjatywa-trojmorza-od-wizji-do-dzialania/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Global nuclear arsenals are expected to grow as states continue to modernize—New SIPRI Yearbook out now*, SIPRI, 13 czerwca 2022 r., <https://www.sipri.org/media/press-release/2022/global-nuclear-arsenals-are-expected-grow-states-continue-modernize-new-sipri-yearbook-out-now> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Haass R., *The Perfect Has Become the Enemy of the Good in Ukraine. Why Washington Must Redefine Its Objectives*, 4 listopada 2024 r., <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/perfect-has-become-enemy-good-ukraine-haass> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Kacprzyk A., *Przedłużenie obowiązywania układu Nowy START*, 27 stycznia 2021 r., https://pism.pl/publikacje/Przedluzenie_obowiazywania_ukladu_Nowy_START (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Kaczmarek M., Jakóbski J., *Chiny – Europa Środkowo-Wschodnia: „16+1” widziane z Pekinu*, „Komentarze OSW”, nr 166, 15 kwietnia 2015 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-04-14/chiny-europa-srodkowo-wschodnia-161-widziane-z-pekinu> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Kaczmarek M., *Nowy Jedwabny Szlak: uniwersalne narzędzie chińskiej polityki*, „Komentarze OSW”, nr 161, 9 lutego 2015 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-02-10/nowy-jedwabny-szlak-uniwersalne-narzedzie-chinskiej-polityki> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Kellogg K., Fleitz F., *America First, Russia, & Ukraine, Research Report*, Center for American Security, 11 kwietnia 2024 r., <https://americafirstpolicy.com/issues/america-first-russia-ukraine> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Konieczny M., *Operacja „Śluza” – kryzys uchodźczy związany z przerzutem nielegalnych migrantów przez polsko-białoruską granicę*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2022, R. XXII, z. 2.
- Konończuk W., *Wschodnia Ukraina: ofensywa separatystów w oczekiwaniu na „referendum”*, 8 maja 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-05-08/wschodnia-ukraina-ofensywa-separatystow-w-oczekiwaniu-na-referendum> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Lewkowicz Ł., Gołębiowska M., *Po szczycie Inicjatywy Trójmorza w Rydze: nowy status współpracy z Ukrainą i wsparcie Stanów Zjednoczonych*, „Komentarze IEŚ”, nr 639 (151), Instytut Europy Środkowej, 24 czerwca 2022 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/po-szczycie-inicjatywy-trojmorza-w-rydze-nowy-status-wspolpracy-z-ukraina-i-wsparcie-stanow-zjednoczonych/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Marszałek-Kawa J., Burak A., *Turkey's View of President Recep Tayyip Erdoğan's Visit to Poland in 2017. Prospects and Conclusions*, „Polish Political Science Yearbook” 2019, nr 48 (3).
- Minister Sprawiedliwości chwali weto w sprawie ustawy o Sądzie Najwyższym*, Prawo.pl, 11 lutego 2023 r., <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/minister-sprawiedliwosci-chwali-weto-w-sprawie-ustawy-o-sadzie,519780.html> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Morozowski T., *„Jeden Pas i Jedna Droga” Chin do Europy?*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego” 2017, nr 319.
- Nieudany pucz w Turcji i jego następstwa*, 18 lipca 2016 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-07-18/nieudany-pucz-w-turcji-i-jego-nastepstwa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Oleksy P., Olchowski J., *Trilog Polska – Rumunia – Turcja*, „Komentarze IEŚ”, nr 737 (249), 30 listopada 2022 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/trilog-polska-rumunia-turcja/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Olszański T.A., Sarna A., Wierzbowska-Miazga A., *Konsekwencje aneksji Krymu*, 19 marca 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-03-19/konsekwencje-aneksji-krymu> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Menkiszak M., Rodkiewicz W., *Szczyt Biden–Putin: ćwiczenia z komunikacji strategicznej*, 16 czerwca 2021 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-06-16/szczyt-biden-putin-cwiczenia-z-komunikacji-strategicznej> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Pawłowski K., *Bukareszteńska Dziewiątka: współpraca państw wschodniej flanki NATO*, „IEŚ Policy Papers” 2020, nr 4.
- Pietnoczka P., *Ewolucja pozycji ustrojowej instytucji prezydenta na Ukrainie*, „Studia Politologiczne” 2018, t. 47.
- Piotrowski M.A., Piotrowski M., *Spotkanie prezydenta i premiera RP z prezydentem USA*, „Komentarz PISM”, nr 15, 14 marca 2024 r., <https://www.pism.pl/publikacje/spotkanie-prezydenta-i-premiera-rp-z-prezydentem-usa> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Romanowska A., *Współpraca obronna Polski i Ukrainy. Stan obecny i perspektywy*, „The Warsaw Institute Review”, 26 czerwca 2017 r., <https://warawainstitute.org/pl/wspolpraca-obronna-polski-i-ukrainy-stan-obecny-i-perspektywy/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Russia’s Involvement in the Tallinn Disturbances*, International Centre for Defence Studies in Tallinn, 11 maja 2007 r., <https://icds.ee/en/russias-involvement-in-the-tallinn-disturbances/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Sbacchi A., *Italian mandate or protectorate over Ethiopia in 1935–1936*, „Rivista di Studi Politici Internazionali” 1975, t. 42, nr 4 (168).
- Sadowski R., Wierzbowska-Miazga A., *Separatyści oddają inicjatywę Kijowowi*, 9 lipca 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-07-09/separatysci-oddaja-inicjatywe-kijowowi> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Smoliński P., *Normy taktyczne – Ukraina 2014*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2022, nr 4.
- Sobczyk K., *Współpraca ośrodków prezydenckich państw wschodniej flanki NATO w toku przygotowań do szczytu Sojuszu w Warszawie*, Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, nr 1–4 (37–40), Biuro Bezpieczeństwa Narodowego.
- Stec A., *Pozycja ustrojowa prezydenta w systemie konstytucyjnym Ukrainy (1991–2012)*, Lwów 2014.

- Szabaciuk A., *Białoruski kontekst pogrzebu powstańców styczniowych w Wilnie 22 listopada 2019 r.*, „Komentarze IEŚ”, nr 92, 6 grudnia 2019 r., <https://ies.lublin.pl/komentarze/bialoruski-kontekst-pogrzebu-powstancow-styczniowych-w-wilnie-22-listopada-2019-r/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Tharoor I., *The awkward timing of Europe's deal with China*, The Washington Post, 5 stycznia 2021 r., <https://www.washingtonpost.com/world/2021/01/05/europe-china-deal-biden-awkward/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Terlikowski M., *Ataki elektroniczne na Estonię. Implikacje dla bezpieczeństwa międzynarodowego i Polski*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2007, t. 7, nr 4 (38).
- The Three Seas Initiative: Central and Eastern Europe takes charge of its own destiny*, „Visegrád Post”, 28 sierpnia 2016 r., <https://visegradpost.com/en/2016/08/28/the-three-seas-initiative-central-and-eastern-europe-takes-charge-of-its-own-destiny/> (dostęp: 5 sierpnia 2025 r.).
- Torsti P., *Why do History Politics Matter? The Case of the Estonian Bronze Soldier*, w: Aunesluoma J., Kettunen P. (red.), *The Cold War and the Politics of History*, Helsinki 2008.
- Wasilewski K., *Wizyta prezydenta Andrzeja Dudy w Republice Turcji*, „Komentarz PISM”, nr 45, 25 maja 2021 r., https://www.pism.pl/publikacje/Wizyta_prezydenta_Andrzeja_Dudy_w_Republice_Turcji (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wawrzonek M., *Ewolucja władzy wykonawczej na Ukrainie po „pomarańczowej rewolucji”*, w: Drzonek M., Wołek A. (red.), *Władza wykonawcza w Polsce i w Europie*, Kraków–Nowy Sącz 2009.
- Wilk A., *Militarne konsekwencje aneksji Krymu*, 19 marca 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-03-19/militarne-konsekwencje-aneksji-krymu> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wilk A., *Rosyjska interwencja wojskowa na Krymie*, 5 marca 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-03-05/rosyjska-interwencja-wojskowa-na-krymie> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Wilk A., *Ukraińska operacja antyterrorystyczna w Kramatorsku i Słowiańsku – gra pozorów?*, 8 maja 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-05-08/ukrainska-operacja-antyterrorystyczna-w-kramatorsku-i-slowiansku-gra> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wilk A., Konończuk W., *Wojna ukraińsko-rosyjska pod szyldem operacji antyterrorystycznej*, 6 sierpnia 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-08-06/wojna-ukrainsko-rosyjska-pod-szyldem-operacji-antyterrorystycznej> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wilk A., Żochowski P., Matuszak S., Nieczytor K., Rogoża J., Iwański T., Menkiszak M., Domańska M., Kłysiński K., Wiśniewska I., Chawryło K., Ber J., Rodkiewicz W., Michalski A., *Rok wojny w analizach Ośrodka Studiów Wschodnich*, pod red. Eberhardta A., Iwańskiego T. i Konończuka W., Warszawa, luty 2023.
- Wnukowski D., „GoAfrica”: efekty promocji polskiego biznesu w Afryce, „Biuletyn PISM”, nr 47 (1284), 13 maja 2015 r., https://www.pism.pl/publikacje/_GoAfrica___efekty_promocji_polskiego_biznesu_w_Afryce (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Wnukowski D., *Szczyt G20 na Bali – krytyka wojny na Ukrainie i próba wzmocnienia światowej gospodarki*, „Komentarz PISM”, nr 142, 17 listopada 2020 r., <https://pism.pl/publikacje/szczyt-g20-na-bali-krytyka-wojny-na-ukrainie-i-proba-wzmocnienia-swiatowej-gospodarki> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Zalasiński T., *Zasady wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego – dotychczasowa praktyka oraz zmiany wynikające z nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym*, INPRIS, 30 lipca 2015, https://www.inpris.pl/fileadmin/user_upload/documents/OMX/OMX_TK_2015/ZALASINSKI_zasady_wyboru_sedziow_TK.pdf (dostęp: 25 lipca 2025 r.).
- Zbińkowski G., *The Three Seas Initiative and its Economic and Geopolitical Effect on the European Union and Central and Eastern Europe*, „Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe” 2019, t. 22, nr 2.
- Żochowski P., Sadowski R., Menkiszak M., *Rosyjska interwencja zbrojna we wschodniej Ukrainie*, 3 września 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-09-03/rosyjska-interwencja-zbrojna-we-wschodniej-ukrainie> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).

- Żurawski vel Grajewski P., *Ani triumf, ani zgon. Ocena „kompromisu” zawartego na szczycie Unii Europejskiej 10 grudnia 2020 r.*, Fundacja Republikańska, 23 kwietnia 2021 r., <https://fundacjarepublikanska.org/ani-triumf-ani-zgon-ocena-kompromisu-zawartego-na-szczycie-unii-europejskiej-10-grudnia-2020-r/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żurawski vel Grajewski P., *Co w istocie mówi nam tekst Frieda, Mosbacher i Brzezinskiego?*, 29 kwietnia 2022 r., https://trimarium.pl/think_tank/prof-zurawski-vel-grajewski-co-w-istocie-mowi-nam-tekst-frieda-mosbacher-i-brzezinskiego/ (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żurawski vel Grajewski P., *Litwa wobec Inicjatywy Trójomorza w kontekście nadchodzącego szczytu IT w Wilnie*, 3 SI Research Center, ISP PAN, kwiecień 2024, <https://trojmorze.isppan.waw.pl/publikacje-w-ramach-centrum-badawczego-3si/litwa-wobec-inicjatywy-trojmorza-w-kontekście-nadchodzącego-szczytu-it-w-wilnie-11-kwietnia-2024-roku/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żurawski vel Grajewski P., *Międzynarodowe położenie Ukrainy i perspektywy jego zmian (stan w listopadzie roku 2024)*, w: Stępień S. (red.), *Wojna na Ukrainie. Rosyjski imperializm a niepodległość Ukrainy. Analizy – refleksje – kalendarium*, Warszawa–Przemyśl 2024.
- Żurawski vel Grajewski P., *„Orzeł obok znaku Pogoni” Białoruś jako wyzwanie dla polskiej polityki zagranicznej*, Fundacja Republikańska, 30 grudnia 2020 r., <https://fundacjarepublikanska.org/orzeł-obok-znaku-pogoni-bialorus-jako-wyzwanie-dla-polskiej-polityki-zagranicznej/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żurawski vel Grajewski P., *V Szczyt Trójomorza w Tallinie*, 10 marca 2021 r., <https://trimarium.pl/profesor-przemyslaw-zurawski-vel-grajewski-v-szczyt-trojmorza-w-tallinie/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żurawski vel Grajewski P., *Stosunki polsko-ukraińskie w latach 2022–2024 w kontekście odporności środkowoeuropejskich członków Unii Europejskiej na wyzwanie pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę*, New Direction, Bruksela 2024, https://newdirection.online/publication/stosunki_polsko_ukraiskie_w_latach_2022_2024 (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żurawski vel Grajewski P., *Turbulencje na wewnątrzamerykańskiej scenie politycznej jako wyzwanie dla polskiej polityki zagranicznej*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2020, nr 1 (80).

- Żurawski vel Grajewski P., *Twelve EU Countries on the Eastern Flank of NATO: What about Ukraine?*, “East/West: Journal of Ukrainian Studies” 2021, t. 8, nr 2, <https://ewjus.com/index.php/ewjus/article/view/514> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żurawski vel Grajewski P., *Wizyta Josepa Borrelli w Moskwie – logiczny skutek czy zaskakująca porażka polityki Unii Europejskiej wobec Rosji*, „Sprawy Międzynarodowe” 2021, t. 74, nr 3.
- Żurawski vel Grajewski P., *Władza polityczna w Unii Europejskiej*, Ośrodek Myśli Politycznej, 9 grudnia 2014 r. i 2 kwietnia 2020 r., <http://usa-ue.pl/teksty-i-komentarze/teksty/wladza-polityczna-w-unii-europejskiej/> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żurawski vel Grajewski P., *W trójkącie Polska-Ukraina-Unia Europejska (Spory Polski z mainstreamem UE a perspektywa integracji europejskiej dla Ukrainy)*, w: *Trójkąt Lubelski – Rzeczpospolita Wielu Narodów*, 26 października 2021 r., <https://www.umcs.pl/pl/wydarzenia,11507,w-troj-kacie-polska-ukraina-unia-europejska-spory-polski-z-mainstreamem-ue-a-perspektywa-integracji-europejskiej-dla-ukrainy-,108636.htm> (dostęp: 5 lipca 2025 r.).
- Żyła M., Urban V., *Straty ukraińskie w trakcie operacji antyterrorystycznej do pierwszego porozumienia mińskiego*, w: Kubaczyk T., Piotrowski S., Żyła M. (red.), *Międzynarodowe konsekwencje konfliktu zbrojnego na Ukrainie*, Warszawa 2016.

Copyright (c) 2025 Przemysław Żurawski vel Grajewski.

 0000-0002-3427-3141, przemyslaw.zurawski@wsmip.uni.lodz.pl

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208630

INICJATYWA TRÓJNORZYSTA – OD KONCEPCJI DO RZECZYWISTOŚCI

**THE THREE SEAS INITIATIVE – FROM CONCEPT
TO REALITY**

Krzysztof Szczerski

Abstrakt: Inicjatywa Trójmorza, która obchodzi w tym roku dziesięciolecie swego istnienia, jest przykładem skutecznie przeprowadzonego pomysłu na nowy format współpracy regionalnej w Europie. Tekst stanowi analizę czynników, które przyczyniły się do powołania i rozwoju Inicjatywy, opisuje jej najważniejsze elementy oraz stawia pytania o jej przyszłość. Analiza jest dokonana ze szczególnym uwzględnieniem polskiej perspektywy spojrzenia na Inicjatywę Trójmorza i roli Prezydenta RP Andrzeja Dudy w jej działaniach.

Słowa kluczowe: Inicjatywa Trójmorza, współpraca regionalna, integracja europejska, relacje transatlantyckie, połączenia infrastrukturalne, Europa Środkowa

Abstract: The Three Seas Initiative, which celebrates its tenth anniversary this year, is an example of an effectively implemented idea for a new format of regional cooperation in Europe. The text is an analysis of the factors that contributed to the establishment and development of the Initiative, describes its most important elements and asks questions about its future. This analysis is made with particular emphasis on the Polish perspective on the Three Seas Initiative and the role of the President of the Republic of Poland Andrzej Duda in its activities.

Keywords: Three Seas Initiative, regional cooperation, European integration, transatlantic relations, infrastructure connectivity, Central Europe

Powstanie i rozwój Inicjatywy Trójmorza stanowi, w moim przekonaniu, znakomitą lekcję tego, w jaki sposób można tworzyć w stosunkach międzynarodowych rzeczywistość polityczną, jakie elementy są do tego niezbędne, jakie są czynniki sukcesu, ale również jakie wyzwania stoją przed tego typu przedsięwzięciami, by uczynić je trwałymi i efektywnymi.

Ta refleksja jest niezbędna właśnie dlatego, że mówimy w tym przypadku o „rzeczywistości”, a nie o „projekcie” czy „idei”, które mogą być intelektualnie ważne, ale bez realizacji pozostają wyłącznie w sferze dywagacji. Inicjatywa Trójmorza przełamała barierę teorii

i przeszła na grunt praktyki politycznej. Na przestrzeni lat to jeden z bardzo niewielu przykładów, gdy Polska była w stanie przeprowadzić samodzielny projekt w polityce międzynarodowej, wyrastający nie z zapotrzebowania zewnętrznego czy procesów szerszych, mających swe źródło poza nami (jak np. integracja europejska czy współpraca transatlantycka), ale z myślenia podmiotowego o własnym regionie.

Niniejszy tekst jest refleksją nad Inicjatywą Trójmorza z takiego właśnie ujęcia: retrospektywnego, a jednocześnie zakładającego wyciągnięcie wniosków na przyszłość. Skłania do tego moment pewnego symbolicznego zamknięcia etapu uruchamiania tej Inicjatywy – dziesięciolecie pierwszego szczytu Trójmorza w Dubrowniku w 2016 r. (poprzedzonego nieformalnym spotkaniem w Nowym Jorku podczas tygodnia wysokiego szczebla Zgromadzenia Ogólnego ONZ we wrześniu 2015 r.) z jednoczesnym zakończeniem piastowania urzędu Prezydenta RP przez Andrzeja Dudę, który nie tylko w Polsce uważany jest za jednego z głównych twórców i organizatorów tej Inicjatywy oraz osobę, która przez całą dekadę była *spiritus movens* jej funkcjonowania. Dziesiąty szczyt Inicjatywy Trójmorza miał miejsce w Warszawie 29 kwietnia 2025 r.

Ujmując rzecz bardzo hasłowo: pierwsza dekada Inicjatywy Trójmorza to historia politycznej sprawczości, podmiotowości i konsekwencji działania, także w przewycięzaniu rozmaitych przeszkód i słabości, co pozwoliło na stworzenie „platformy geoeconomicznej wspierającej zaufany ekosystem przyjaznej współpracy”¹.

Dotychczasowa historia Trójmorza to nie opowieść o zbiegu okoliczności, łaskawym losie, sukcesie, który zrodził się znikąd i przyszedł bez problemów. Wręcz odwrotnie, to lekcja tego, w jaki sposób można działać w polityce międzynarodowej tak, by zrealizować swoje cele, budując wokół nich przychylne środowisko polityczne, nawet pomimo pierwotnej niechęci, oraz włączając innych do tego działania. Na tym właśnie polega szczególny charakter Inicjatywy,

¹ Cyt. za: *Wspólna Deklaracja 10. szczytu Inicjatywy Trójmorza, Warszawa, 29 kwietnia 2025 r.*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wspolna-deklaracja-10-szczytu-inicjatywy-trojmorza,100878> (dostęp: 10 maja 2025 r.).

będącej bez wątpienia jednym z najważniejszych elementów politycznego dziedzictwa prezydentury Andrzeja Dudy w relacjach zagranicznych, porównywalnym i jednocześnie komplementarnym z sukcesem szczytu NATO w Warszawie (2016 r.) i zbudowaniem silnych podstaw relacji polsko-amerykańskich w obszarze bezpieczeństwa militarnego i rozwoju gospodarczego.

Obecnie, gdy nawet pobieżnie przejrzy się Internet, można znaleźć bardzo wiele publikacji, raportów i analiz dotyczących Trójmorza. Powstały specjalistyczne ośrodki badawcze², w tym także na uniwersytetach i w Polskiej Akademii Nauk³, funkcjonują organizacje pozarządowe zajmujące się Trójmorzem i środowiska biznesowe skupiające się na inwestycjach oraz działalności gospodarczej na tym obszarze. Gdy bierzemy to za oczywistość, to jednak warto mieć w tyle głowy bardzo prostą refleksję, a mianowicie, że „przed rokiem 2015 Trójmorze nie istniało. Nie istniało jako pojęcie z zakresu polityki międzynarodowej i nie istniało jako funkcjonujący format współpracy regionalnej w naszej części Europy. Oczywiście były państwa Trójmorza, ale nigdy nie spotykały się w tej grupie i nie definiowały swoich celów poprzez odwoływanie się do wspólnej przestrzeni między Bałtykiem, Adriatykiem i Morzem Czarnym oraz współpracy na osi północ-południe”⁴. Nie istniało także samo słowo „Trójmorze”, o czym mogę zaświadczyć będąc jego współtwórcą (wraz z moim bratem Andrzejem), gdy zastanawiałem się, jak dobrze w polskim języku zakorzenić angielski tytuł „Three Seas Initiative”, który był użyty po raz pierwszy po szczycie w Dubrowniku.

To, co dziś postrzegamy jako po prostu zstaną rzeczywistość, fakt polityczny, instytucję (w rozumieniu socjologii polityki), tak naprawdę powstało na naszych oczach, jest współcześnie zakorzenionym fenomenem, który z jednej strony wykazuje dynamikę, ale z drugiej

² Na szczególną uwagę zasługują prace Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych oraz Instytutu Europy Środkowej w Lublinie.

³ Centrum Badawcze Inicjatywy Trójmorza funkcjonowało w ramach ISP PAN w latach 2022–2025.

⁴ K. Szczerski, *Europa Karpat w kontekście Inicjatywy Trójmorza – ścieżki ku nowej definicji Europy Środkowej*, w: J. Pomorski, B. Surmacz (red.), *Europa Karpat – budowanie marki. Od teorii do praktyki*, Wyd. IEŚ, Lublin 2023, s. 39.

wciąż jest na tyle nieutrwalone, że należy zastanowić się, jak zapewnić jego stabilność w dłuższej perspektywie czasu.

Niniejszy tekst nie jest kroniką Inicjatywy Trójmorza. Dzięki powstałym ośrodkom badawczym i ich publikacjom, także dostępnym w Internecie, każdy bez trudu może zapoznać się z kalendarium kolejnych wydarzeń, mapą państw wchodzących w skład Inicjatywy i z nią powiązanych różnymi kategoriami więzów czy też z dokumentami wypracowanymi w toku jej prac⁵. Tekst przedstawia Inicjatywę poprzez analizę jej czynników sprawczych od powstania, poprzez rozwój, aż do momentu pytań o jej przyszłość. Jest to zatem rodzaj komentarza do warstwy faktograficznej. Taka perspektywa jest niezbędna, by zrozumieć istotę rozwoju i znaczenie Inicjatywy Trójmorza.

Źródła

Willa Decjusza to urokliwe miejsce na obrzeżach Krakowa – zabytkowy renesansowy pałacyk, którego nazwa pochodzi od pierwszego właściciela majątku – Justa Ludwika Decjusza, żyjącego w XVI w. To właśnie tam we wrześniu 2015 r., a zatem miesiąc po objęciu urzędu, Prezydent Andrzej Duda spotkał się z ówczesną prezydent Chorwacji Kolindą Grabar-Kitarović. Wówczas po raz pierwszy oboje rozmawiali o środkowoeuropejskiej współpracy na osi Północ-Południe. Tę rozmowę należy uznać za początek Inicjatywy Trójmorza. Towarzyszyło jej symboliczne wydarzenie, które wiele mówi o źródłach tej współpracy. Po zakończeniu rozmów politycznych prezydenci odwiedzili Katedrę na Wawelu i wspólnie oddali hołd historycznym postaciom: królowi Władysławowi Warneńczykowi, Józefowi

⁵ Z publikacji zwartych szczególnie warto odnotowania są: R. Zenderowski, *Geopolityka Trójmorza. Przestrzeń – historia – dawne idee i współczesne koncepcje*, Wydawnictwo Collegium Inherethnicum, Warszawa 2021; J. Jakóbowski, K. Popławski, *W kierunku budowy bliższych powiązań. Trójmorze jako obszar gospodarczy*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2020; A. Orzelska-Strączek, P. Ukielski, *Inicjatywa Trójmorza z perspektywy jej uczestników*, ISP PAN, Warszawa 2020; W. Roszkowski, *Orzeł, lew i krzyż. Historia i kultura krajów Trójmorza*, Biały Kruk, Kraków 2022/2023.

Piłsudskiemu i Prezydentowi Lechowi Kaczyńskiemu⁶. Te postacie wskazują na dziedzictwa, na których ufundowana była wspólnota myśli strategicznej obojga prezydentów zasiadających przy stole rozmów w Willi Decjusza. Z polskiej strony to myśl polityczna i koncepcje Międzymorza, z którymi wiążemy dzieło Józefa Piłsudskiego, a w wymiarze współczesnym myśl i czyn polityczny śp. Prezydenta Kaczyńskiego z jego głębokim przekonaniem, że podmiotowość, siła i status Polski są ściśle powiązane z pozycją naszego regionu: Europy Środkowej. Im silniejsze, bardziej samodzielne i gotowe do współpracy są państwa regionu, tym mocniejsza pozycja naszego kraju jako jego zwornika. Po tragicznej śmierci Prezydenta ta myśl stała się jednym z podstawowych elementów doktryny politycznej środowiska, z którego wywodził się Prezydent Andrzej Duda i którego realizacji podjął się po objęciu urzędu. Jej istotą było nie tylko poszukiwanie wspólnoty interesów w naszym regionie, lecz także budowa środkowoeuropejskiej solidarności. U progu prezydentury Andrzeja Dudy zorganizowano w Warszawie niezwykle ważną konferencję „Suwerenność, solidarność, bezpieczeństwo. Lech Kaczyński a Europa Środkowa i Wschodnia”, która zgromadziła liderów państw regionu współpracujących ze śp. Prezydentem Lechem Kaczyńskim (pojawili się na niej byli prezydenci Estonii, Litwy, Rumunii, Czech i Gruzji). Jak mówił Prezydent Duda: „Myślę, że musimy jego politykę rozumieć przez pryzmat słów, jakie wypowiedział św. Jan Paweł II: «solidarność to razem, nigdy jeden przeciw drugiemu». Taką właśnie wspólnotę pan prezydent Lech Kaczyński starał się budować w naszej części Europy. (...) To była w moim przekonaniu ogromnie ważna polityka, nie tylko dla naszych krajów, ale dla Europy, a w szczególności Unii Europejskiej. W tej polityce zawierały się najlepsze europejskie wartości. (...) To jest droga, z której absolutnie nie wolno schodzić (...). Kiedy patrzymy i rozmawiamy o tym, jakie były cele i idee Lecha Kaczyńskiego, to trzeba powiedzieć tak: czasy się zmieniły, ale one nie straciły na aktualności. Uwzględniając

⁶ Por.: *Spotkanie prezydenta Andrzeja Dudy z prezydent Chorwacji*, 8 września 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-krajowe/spotkanie-prezydenta-andrzeja-dudy-z-prezydent-chorwacji-,2268> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

to, co już się zdarzyło, mam przekonanie, że to jest jedyny słuszny kierunek polityki, jaki nam został – do realizacji w Europie Środkowo-Wschodniej. (...) Dziś większość Europy Środkowo-Wschodniej mówi (...) o tym, że trzeba budować wspólnotę od Bałtyku przez Adriatyk, po Morze Czarne, że trzeba budować wspólnotę energetyczną, także poprzez rozwój infrastruktury transportowej. (...) To jest rzeczywiście element, o którym mogę powiedzieć, że ta polityka pana prezydenta Lecha Kaczyńskiego trwa w naszej części Europy”⁷. Z takimi przekonaniem Prezydent Andrzej Duda jechał na pierwszy szczyt Trójmorza w 2016 r.

Jednocześnie ze strony chorwackiej symboliczne złożenie wieńca na grobie Władysława Warneńczyka miało wskazywać na chęć podkreślenia i utrwalenia usytuowania Chorwacji w Europie Środkowej jako historycznym środowisku jej przynależności w kontrze zarówno do definiowania jej jako jednego z krajów „postjugosłowiańskich”, jak i w drodze do przezwyciężenia bolesnej historii wojen bałkańskich z lat 90. Pamiętajmy bowiem, że Chorwacja, którą dzisiaj postrzegamy jako jeden z najbardziej lubianych kierunków wakacyjnego wypoczynku i jedno z najbardziej przyjaznych państw Europy, ma za sobą traumę wojny z lat 1991–1995, a do Unii Europejskiej przystąpiła dopiero w 2013 r., czyli zaledwie dwa lata przed spotkaniem prezydentów w Krakowie. Stąd w chorwackiej myśli strategicznej zrodziła się idea odwołania się do innych źródeł tożsamości niż obszar jugosłowiańsko-bałkański. To znaczy do sięgnięcia do środkowoeuropejskich korzeni. Ich personifikacją stał się w przypadku krakowskiego szczytu król Władysław Warneńczyk, który był jednocześnie władcą Polski i Węgier, ale jego pełnia tytułatura brzmiała: *Wladislaus, Dei gracia rex Polonie, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rascie, Bulgarie, Sclavonie, nec non terrarum Cracovie, Sandomirie, Lancicie, Syradie, Cuyavie, Lythuanie princeps supremus, Pomeranie, Russieque dominus et heres etc.*⁸. Od XII w. nastąpiła bowiem unia

⁷ A. Duda, wystąpienie na konferencji „Suwerenność, solidarność, bezpieczeństwo. Lech Kaczyński a Europa Środkowa i Wschodnia”, Warszawa 2015.

⁸ Władysław z Bożej Łaski król Polski, Węgier, Dalmacji, Chorwacji, Raszki, Bułgarii, Sławonii, ziemi krakowskiej, sandomierskiej, łęczyckiej, sieradzkiej, Kujaw, najwyższy książę Litwy, pan i dziedzic Pomorza i Rusi itd.

personalna Węgier i Chorwacji i każdorazowy władca obejmujący tron węgierski był także władcą chorwackim. Z tego powodu Władysław był naszym wspólnym „trójmorskim władcą”.

Szczegóły pierwszego spotkania, będącego zaczynem Inicjatywy Trójmorza, zostają opisane tak szeroko, by wskazać na ważny czynnik jej sukcesu, mogący umykać analitykom polityki, a mianowicie na głębokie korzenie historyczno-ideowe, które legły u jej podstaw. Są one po prostu pewnym rodzajem strategicznej tożsamości regionu, uświadomionej wspólnoty losu, wówczas podkreślonej wizytą przy grobowcach przywódców żyjących przecież na przestrzeni ponad pięciu wieków, a jednak symbolicznie dzielących te same cele i ambicje: tworzenia wspólnoty regionalnej, także w oporze przed zewnętrznymi siłami, chcącymi ją unicestwić. Ich świadomymi kontynuatorami mieli stać się prezydenci Polski i Chorwacji po 2015 r.

Jednocześnie należy pamiętać, że także w analizach zewnętrznych wobec naszego regionu było podkreślane jego znaczenie jako obszaru kluczowego dla tradycyjnie rozumianej gry o dominację w stosunkach międzynarodowych, z klasyczną, wielokrotnie cytowaną analizą Halforda J. Mackindera⁹.

I tak zapisać możemy pierwszy element budujący sukces Trójmorza: uświadomione przez liderów głębokie dziedzictwo strategiczne łączące kraje regionu, do którego chcą sięgać i które uznają za wartościowe. Można powiedzieć, że kraje tego regionu pomimo rozmaitych szczegółowych odmienności łączą pewna szczególna wspólnota losu, doświadczenie historyczne i wynikająca z niego wrażliwość, szczególnie w kwestii bezpieczeństwa, oraz pełne wyczulenie rozumienie uwarunkowań geopolitycznych. Narody tego regionu „myślą historią”, bo też historia niejednokrotnie je bardzo doświadczyła. Jednym z największych głosicieli prawdy o znaczeniu tego doświadczenia dla budowania prawdziwej europejskiej jedności był św. Jan Paweł II i to na wiele lat przed tym, zanim uwarunkowania polityczne stworzyły

⁹ Por: H.J. Mackinder, *Demokratyczne ideały a rzeczywistość*, Wyd. Zona Zero, Warszawa 2019 (wydanie oryginalne 1919).

na to szansę¹⁰. Myśl polityczna podkreślająca wagę Europy Środkowej dla polskiej polityki była trwałym elementem myślenia politycznego środowiska, z którego wywodzi się Prezydent Andrzej Duda. Jeszcze jako posłowie Prawa i Sprawiedliwości w kadencji parlamentarnej 2011–2015 podkreślaliśmy to wielokrotnie w debatach sejmowych. W marcu 2012 r. w debacie nad priorytetami polskiej polityki zagranicznej stawialiśmy tę sprawę, jasno mówiąc o celach potencjalnego przyszłego polskiego rządu: „Polska czerpie swą siłę z siły regionu Europy Środkowej i Europy Wschodniej i poprzez to wzmacnia potencjał całej Europy. Rząd Prawa i Sprawiedliwości będzie prowadził politykę nastawioną na budowę podmiotowości i wolności państw naszej regionalnej przestrzeni politycznej. Widzimy to jako obraz czterech kręgów koncentrycznych, których Polska może być zwornikiem: zachodnioeuropejskiego, bałtycko-nordyckiego, wschodniego i południowego z Bałkanami”¹¹. Rok wcześniej pozwoliłem sobie, nieco metaforycznie, zobrazować tę ideę poprzez figurę asa trefla: „Do pytania o polską rację stanu w Unii Europejskiej można również podejść od strony geopolityki – kwestii terytorialnego rozmieszczenia naszych potencjałów, pól oddziaływania i potencjalnych kierunków ekspansji. Dla tak rozumianej racji stanu wzorcem, według mnie, może stać się figura trefla, stąd moje przekonanie, że Polska w europejskiej talii kart powinna być asem trefl. Nie chodzi w tym przypadku o symbolikę samej karty, ale o rozmieszczenie polskich interesów na mapie Europy. Krąg zachodni to partnerzy z krajów Unii Europejskiej. Niekoniecznie wyłącznie największy i centralni – Polska powinna poszukiwać ich wśród różnorodnych krajów średnich i małych, włączając w to także kraje wyszehradzkie. Krąg północny to kraje skandynawskie i bałtyckie. Polska musi wejść aktywnie w region Morza Bałtyckiego i postrzegać go jako strategicznie ważny. Krąg wschodni to nasz obowiązek wspierania wolnych i demokratycznych państw w tym regionie – na Wschodzie powinniśmy trwale zagwarantować

¹⁰ Por.: P. Mazurkiewicz, *Oddychać dwoma płucami, Tożsamość Europy Środkowej*, w: tegoż, *Europa jako Kinder niespodzianka*, Wyd. OMP, Kraków 2017, s. 351–376; J. Sosnowska, *Hetman Chrystusa. Biografia św. Jana Pawła II*, t. I–IV, Biały Kruk, Kraków 2018–2020.

¹¹ K. Szczerski, Sprawozdanie stenograficzne z 11. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29 marca 2012 r. (drugi dzień obrad), pkt. 9.

sobie przyjazne sąsiedztwo przynależące do łacińskiego kręgu cywilizacyjnego. **Do tego dołączona być winna ekspansja naszych interesów w kierunku Morza Czarnego i Adriatyku**¹². Te wypowiedzi przywołano nie ze względów autosenymentalnych, lecz po to, by podkreślić wagę drugiego istotnego czynnika powodzenia koncepcji Trójmorza. Jest nim przemyślany program polityczny. W dzisiejszych czasach, gdy wielu osobom wydaje się, że polityka sprowadza się do aktywności w mediach społecznościowych, gromadzenia polubień, wzbudzania kontrowersji generujących emocje czy popisów krótkosłownych (na tyle, na ile pozwala platforma komunikacji), Trójmorze jest dowodem na to, że to, co niejałowe, musi być przemyślane, przepracowane i przedyskutowane. Ta inicjatywa świadczy o żywotności tego, co w środowisku akademickim nazywa się (polską) myślą polityczną. Nieprzypadkowo dyskusje wokół koncepcji współpracy regionalnej, nienazwanej jeszcze wówczas Trójmorzem, w kontekście miejsca Polski w Unii Europejskiej toczyły się początkowo przede wszystkim w środowisku Kongresu Polska Wielki Projekt, skupiającego konserwatywne środowiska intelektualne, oraz w ramach konferencji Europa Karpat, która towarzyszyła Forum Ekonomicznemu, odbywającemu się wówczas w Krynicy z udziałem polityków, a także naukowców z krajów środkowoeuropejskich. Gdy zatem po zwycięstwie wyborczym i ukonstytuowaniu się zespołu przygotowującego początek działalności publicznej Prezydenta Andrzeja Dudy, jeszcze przed zaprzysiężeniem, odbywały się rozmowy o kierunkach polityki zagranicznej Prezydenta, kwestia współpracy w regionie Europy Środkowej była jednym z najważniejszych celów, tym bardziej że wszystko zostało już przemyślane i intelektualnie opracowane. Trójmorze nie powstało zatem jako zbieg okoliczności, przypadkowa inicjatywa, rezultat biegu wydarzeń. Od początku było świadomą realizacją myśli politycznej środowiska nowego Prezydenta Polski.

Jest wreszcie i trzeci element, oprócz tradycji i myśli politycznej, składający się na to, że u swych początków Trójmorze miało solidne podstawy rozwoju. Tym czynnikiem był praktyczny realizm polityczny stojący u jego podstaw. Inicjatywa nie sprowadzała się bowiem do

¹² K. Szczerski, *Polska w Europie: doktryna asa trefl*, „Reczy Wspólne” 2011, nr 3 (5).

dywagacji akademickich czy planów ideowych. Nie rozpoczęła się od szczytnych haseł i teoretycznych rozważań czy historycznych dyskusji, które są oczywiście istotne, ale nie tworzą z samej swej natury faktów politycznych. Od samego początku poszukiwano praktycznego klucza do realizacji jego założeń. Można do pewnego stopnia porównać to z „metodą Schumana” (a tak naprawdę bardziej Jeana Monneta, który był wśród „Ojców Europy” tym najbardziej twardo stąpającym po ziemi), która dała początek integracji europejskiej. Jej istotą było przekonanie, że powodzenie współpracy państw musi mieć podstawę w konkretnych dziedzinach gospodarki, łączących interesy poszczególnych krajów, co tym samym skłania je do zbiorowego działania i porzucenia wąskiej perspektywy wewnętrznej. W przypadku integracji europejskiej tym zaczynem była współpraca w obszarze węgla i stali, dziedzin gospodarki wówczas o znaczeniu strategicznym. W przypadku Trójmorza są to strategiczne dziedziny współczesnej ekonomii: transport, energetyka i cyfryzacja. W tym miejscu warto wspomnieć, że na pierwszym nieformalnym spotkaniu państw przyszłej Inicjatywy w Nowym Jorku we wrześniu 2015 r. podstawą rozmowy, wprowadzającą w zagadnienie współpracy regionalnej, był raport przygotowany przez Atlantic Council i Central Europe Energy Partners zatytułowany „Completing Europe – From the North-South Corridor to Energy, Transportation, and Telecommunications Union”¹³. To opracowanie eksperckie wskazywało na potencjał korytarza Północ-Południe we wspomnianych trzech obszarach, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii energetycznych, nie nazywając tego jeszcze Trójmorzem i nieco inaczej rozkładając akcenty. Ważne jest jednakże to, że od samego początku Inicjatywie oprócz myśli politycznej towarzyszyła świadomość jej potencjału biznesowego, a jednocześnie braków rozwojowych hamujących ten potencjał. Deficyty infrastrukturalne regionu środkowoeuropejskiego wynikały przede wszystkim z dominującego po okresie zimnej

¹³ Por.: *Completing Europe – From the North-South Corridor to Energy, Transportation, and Telecommunications Union*, Atlantic Council, 21 listopada 2014 r., <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/completing-europe-from-the-north-south-corridor-to-energy-transportation-and-telecommunications-union> (dostęp: 1 marca 2025 r.).

wojny paradygmatu rozwojowego skupionego na osi Wschód-Zachód. Wiązało się to z potrzebami rynkowymi (gospodarki regionu potrzebowały pilnie podłączyć się do obiegu ekonomicznego Europy Zachodniej) i interesami zewnętrznymi (region był postrzegany jako łącznik dla zachodniego biznesu z mitycznym bogatym rynkiem rosyjskim/poradzieckim). Stąd też inwestycje we wspomnianych trzech obszarach, na co wskazywał cytowany raport, „przecinały” niejako Europę Środkową po liniach poprzecznych, co zamiast generować współpracę, wywoływało raczej efekt rywalizacji o ulokowanie tranzytu czy docelowych inwestycji. Dopiero odpowiednia koniunktura przywódcza spowodowała, że liderzy z państw regionu (Prezydenci Polski i Chorwacji) podjęli to wyzwanie wynikające z analiz ekonomicznych. Jednocześnie każdy z nich przedsięwziął w swoim państwie inwestycje uwiarygadniające ten polityczny kierunek, zmierzające do uniezależnienia regionu od dominacji osi Wschód-Zachód i interesów głównych graczy, czyli Niemiec i Rosji, symbolizowanych w dziedzinie energetyki przez projekt Nord Stream. Odpowiedzią na tę dominację było powstanie w Polsce terminala LNG w Świnoujściu (zainicjowanego jeszcze przez śp. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego) i podobny plan uruchomienia takiej instalacji na wyspie Krk w Chorwacji. Spięcie interkonektorami tych dwóch terminali pozostanie jednym z docelowych założeń Inicjatywy Trójomorza.

Znaczenie

Gdy zastanawiamy się nad tym, w jakich wymiarach Inicjatywa Trójomorza ma szczególne znaczenie i jak mierzyć jej wagę dla współczesnych stosunków międzynarodowych w Europie, to należy rozpocząć od kwestii definicyjnych i językowych. Język tworzy bowiem rzeczywistość. To, co nie jest nazwane, nie istnieje. Dlatego pierwsze ważne znaczenie Trójomorza to przededefiniowanie pojęcia Europy Środkowej w kontekście polityki europejskiej. W tekście zamieszczonym równoległe w czasopiśmie „Wszystko Co Najważniejsze” i „L’Opinion” Prezydent Andrzej Duda, nawiązując do Trójomorza, nazwał Europę

Środkową „wspólnotą aktywizmu, sukcesu i ambitnych aspiracji” i pisał, że „idea Europy Środkowej ciągle niesie w sobie dynamizm i pozytywną treść. Gdybym miał w skondensowany sposób zaprezentować współczesne oblicze Europy Środkowej, w tym Polski jako największego kraju tego regionu, to powiedziałbym: wspólnota sukcesu i jednocześnie wspólnota aspiracji. Europa Środkowa stanowi znakomity przykład, jak potężną, twórczą siłą jest wolność. Wolność, której siostrami są: swoboda gospodarcza, przedsiębiorczość, samorządność. Otwierają one przestrzeń do realizacji śmiałych ambicji i aspiracji. Razem z wolnością przychodzi rozwój. Trzy dekady, które minęły od upadku komunizmu, od przełomu w naszym regionie zainicjowanego przez polski ruch Solidarność – to opowieść o wielkim sukcesie gospodarczym, awansie społecznym i cywilizacyjnym, jaki rzadko kiedy dokonał się w dziejach świata w tak krótkim czasie. Polska i cała Europa Środkowa są fascynującym świadectwem możliwości, które daje wolność. Możemy (...) służyć inspiracją, jak pozytywne efekty przynoszą współpraca, tworzenie wspólnych inicjatyw i przedsięwzięć. To dzięki nim Europa Środkowa przestała być, jak w czasach dla nas niepomysłnych, peryferyjną przestrzenią między Zachodem i Wschodem, między imperialnymi potęgami – stała się natomiast strukturą połączoną wielorakimi więziami, świadomą swych interesów i mającą wpływ na bieg spraw europejskich”¹⁴. Te słowa znakomicie podsumowują pierwszy ważny wymiar funkcjonowania Trójmorza: zmianę paradygmatu myślenia o regionie środkowoeuropejskim z postrzegania peryferyjnego, zakorzenionego w niekorzystnej niedawnej przeszłości i nazywania go obszarem postkomunistycznym, krajami byłego bloku radzieckiego czy wreszcie „nowymi państwami członkowskimi Unii” nawet po 20 latach członkostwa (sic!), do nowego wzorca skojarzeniowego. Trójmorze jest pojęciem neutralnym, bez bagażu historycznego, a jednocześnie definiowanym przez takie pojęcia jak: wolność, solidarność, dynamika, rozwój, aspiracje, wspólnota¹⁵.

¹⁴ A. Duda, *Europa Środkowa – wspólnota aspiracji*, „Wszystko Co Najważniejsze” 2021, nr 26.

¹⁵ Por.: K. Szczerski, *Zadania polityki środkowoeuropejskiej*, w: W. Paruch (red.), *Europa Karpat. Rzecz o współpracy*, Wyd. Sejmowe, Warszawa 2017, s. 43–54.

Jednocześnie konsekwentnie Inicjatywa Trójmorza była budowana nie w kontrze do zasadniczego nurtu integracji europejskiej, ale w uzupełnieniu. Przejawia się to przede wszystkim w jednym z dwóch warunków koniecznych, by stać się państwem członkowskim Inicjatywy: po pierwsze, należy być krajem położonym na osi Północ-Południe w szeroko rozumianym obszarze środkowoeuropejskim pomiędzy Morzem Bałtyckim, Czarnym i Adriatyckim (Śródziemnym), a po drugie, trzeba być państwem członkowskim Unii Europejskiej. Ten drugi warunek czyni Inicjatywę Trójmorza formą pogłębionej współpracy wewnątrz Unii, a nie w kontrze do niej, nie tworzy też żadnego modelu alternatywnego, przekraczającego granice geograficzne obecnej integracji europejskiej. Inicjatywę Trójmorza można rozumieć zarówno w kategoriach realizacji europejskiej zasady pomocniczości (tworzenia oddolnych przestrzeni współpracy w ramach Unii), jak i założeń tzw. „zmiennej geometrii integracji” czy też „funkcjonalnego zróżnicowania integracji”, które zakładają, że część państw unijnych może podjąć decyzję o zacieśnieniu lub odmiennym natężeniu współpracy w określonych obszarach¹⁶.

W 2018 r. podczas wystąpienia skierowanego do korpusu dyplomatycznego akredytowanego w Warszawie, zebranego na tradycyjnym corocznym spotkaniu w Pałacu Prezydenckim u progu Nowego Roku, Prezydent Andrzej Duda stwierdził: „Musimy pokazać, że Unia Europejska jako projekt polityczny ma przyszłość. W tym duchu, działając na rzecz wspólnego interesu, rozpoczęliśmy w naszym regionie pogłębioną współpracę w ramach Inicjatywy Trójmorza. Zależy nam bowiem tak na jedności Unii Europejskiej, jak i na sile oraz podmiotowości Europy Środkowej. Te dwa parametry – zjednoczona, niepodzielna Unia, a w niej dynamicznie rozwijająca się Europa Środkowa są nieodzowne i współzależne. Zaburzenie efektywnego funkcjonowania jednego z nich z pewnością utrudni działanie drugiego. W tym kontekście kluczowe znaczenie ma spójna, gęsta sieć komunikacji transportowej na osi Północ-Południe. Drogi, koleje,

¹⁶ Por.: A. Zielińska-Głębocka, *Dynamika Unii Europejskiej w świetle teorii integracji*, „Studia Europejskie” 1999, nr 3, s. 11–32; J. Ruszkowski, *Źródła zróżnicowanej integracji europejskiej*, „Przegląd Europejski” 2024, nr 3, s. 7–24.

porty morskie i lotnicze, żegluga śródlądowa to składniki jednolitego rynku europejskiego. To realne narzędzia zbliżania społeczeństw, tworzenia miejsc pracy i poprawy możliwości działalności biznesowej. Równolegle konieczne jest wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez stworzenie wolnego rynku gazu w regionie środkowoeuropejskim, odpornego na szantaż energetyczny. I to jest sedno Inicjatywy Trójmorza”¹⁷. Wobec tych słów należy wspomnieć, że początkowo powstanie Trójmorza nie spotkało się z przychylnością elit brukselskich. Dochodziły do nas sygnały o niechęci, a czasami nawet otwartym podważaniu sensu Inicjatywy, pokazywanej jako projekt „rozbijający spójność europejską”, co stało w sprzeczności z przywoływanymi zasadami pomocniczości czy elastyczności integracji wewnątrz Unii Europejskiej i stanowiło realizację koncepcji „centralizacyjnej jedności”. Było to w znacznym stopniu motywowane generalną podejrzliwością co do projektów, które nie są inicjowane przez główne ośrodki decyzyjne w Unii, i obawą przed konkurencyjnością regionu. Dlatego podejmowaliśmy od samego początku działania przekonujące środowiska brukselskie co do prawdziwej intencji Trójmorza i z czasem opór ten udało się przełamać, choć do entuzjazmu było daleko¹⁸. Nasze działania okazały się na tyle skuteczne, iż od 2018 r. w szczytach Inicjatywy uczestniczą najwyżsi przedstawiciele Komisji Europejskiej, a w 2019 r. podczas szczytu Trójmorza w Słowenii ówczesny przewodniczący Komisji Europejskiej zadeklarował w jej imieniu pełne poparcie dla Inicjatywy¹⁹ i podkreślił, że „w latach 2004–2020 z funduszy strukturalnych w region Inicjatywy Trójmorza zainwestowaliśmy 60 miliardów euro. Plan Junckera wygenerował dodatkowe 42 miliardy euro dla

¹⁷ Cyt. za: *Wystąpienie Prezydenta RP na spotkaniu noworocznym z Korpusem Dyplomatycznym*, 11 stycznia 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-na-spotkaniu-noworocznym-z-korpusem-dyplomatycznym,3559> (dostęp: 1 marca 2025 r.).

¹⁸ Por.: T. Bielecki, *Trójmorze przekonuje do swych prounijnych intencji*, Deutsche Welle, 16 września 2018 r., <https://www.dw.com/pl/tr%C3%B3jmorze-przekonuje-do-swych-prounijnych-intencji/a-45501804> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

¹⁹ Juncker: *W pełni popieram Inicjatywę Trójmorza*, Forsal, 20 lutego 2019 r., <https://forsal.pl/swiat/unia-europejska/artykuly/7465361,juncker-w-pelni-popieram-inicjatywe-trojmorza.html> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

12 państw uczestniczących w Trójmorzu. Jestem przekonany, że zrobiliśmy i dalej będziemy robić wszystko, co tylko możemy, by wspierać lepszą spójność i lepszą siatkę połączeń w tym regionie również w kolejnych latach (...) a w propozycji Komisji w sprawie budżetu UE na lata 2021–2027 chcemy wyasygnować 42,3 miliardy euro (...) w tym regionie”²⁰.

To prowadzi do drugiego ważnego elementu znaczenia Trójmorza w wymiarze politycznym. Jest nim kontekst międzynarodowy, także wykraczający poza samo pole europejskie. Poprzez atrakcyjne i nowoczesne zdefiniowanie regionu środkowoeuropejskiego, wskazujące na jego potencjał dynamicznego rozwoju, skumulowaną liczbę ludności i wielkość rynku oraz skalę potrzebnych inwestycji, Inicjatywa stała się magnesem przyciągającym zainteresowanie zewnętrznych partnerów. Jest tak dlatego, że „[w] drugiej dekadzie XXI wieku daje się zauważyć szybko rosnące zainteresowanie tym regionem ze strony światowych potęg. Powodem było samo jego położenie pomiędzy Rosją a Europą Zachodnią, które w geopolitycznej grze Rosji, USA, Chin i Niemiec zaczyna odgrywać coraz istotniejszą rolę. Ponadto – co należy mieć na uwadze – ważnym czynnikiem jest szybki rozwój gospodarczy państw regionu, związane z tym rosnące zapotrzebowanie na surowce energetyczne oraz wzrastające ambicje polityczne poszczególnych krajów Inicjatywy Trójmorza”²¹. Ta dynamika przyciągania Inicjatywy realizuje się w praktyce w dwóch wymiarach: po pierwsze, kolejne kraje zabiegają o członkostwo w Trójmorzu (jak dotychczas do pierwotnego składu udało się dołączyć Grecji), po drugie, zwiększa się grono partnerów Inicjatywy z otoczenia europejskiego i z innych części świata.

W efekcie tej międzynarodowej grawitacji, jaką wokół regionu wytworzyła Inicjatywa Trójmorza, bilans jej pierwszego dziesięciolecia to: 13 państw członkowskich UE (Austria, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry i Grecja), cztery państwa stowarzyszone uczestniczące

²⁰ Cyt. za: *Inicjatywa Trójmorza „złapała wiatr w żagle”*, 6 czerwca 2019 r., <https://tvn24.pl/swiat/slowenia-szczyt-trojmorza-ra942556-ls2294613> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

²¹ R. Zenderowski, *op. cit.*, s. 7; H. Zhigao, *America's Return to Central and Eastern Europe and its Implications*, „China International Studies” maj/czerwiec 2020, nr 82, s. 109–122.

(Ukraina, Mołdawia, Czarnogóra i Albania – te dwa ostatnie przystąpiły w 2025 r.) oraz sześciu partnerów strategicznych Inicjatywy (Stany Zjednoczone, Japonia, Komisja Europejska, Niemcy, Hiszpania i Turcja – dwa ostatnie ponownie od szczytu w 2025 r.). W sumie daje to aż 23 interesariuszy Trójmorza z trzech kontynentów.

Szczegółowe omówienie otoczenia międzynarodowego Trójmorza wymagałoby osobnego opracowania, w niniejszym artykule ważne jest tylko, aby wspomnieć, że bez wątpienia przełomowym wydarzeniem w globalnym postrzeganiu Inicjatywy okazał się udział w jej drugim szczycie, zaledwie rok po jej formalnym ukonstytuowaniu się, w Warszawie w 2017 r. prezydenta USA Donalda Trumpa. Było to duże osiągnięcie dyplomacji Prezydenta Andrzeja Dudy na kierunku transatlantyckim, warto bowiem pamiętać, że to już druga tak istotna obecność amerykańskiego prezydenta w Polsce rok po roku (po szczycie NATO w 2016 r., w którym wziął udział Barack Obama) i to niezależnie od barw politycznych lokatora Białego Domu – zarówno prezydent wywodzący się z Demokratów, jak i lider republikański byli gośćmi Prezydenta Dudy w Warszawie podczas wydarzeń fundamentalnych dla partnerstwa transatlantyckiego. Obecność Donalda Trumpa w 2017 r. otworzyła drogę do światowego zainteresowania się Trójmorzem jako projektem politycznym o dużym potencjale, tym bardziej że Prezydent USA jasno zadeklarował w Warszawie, iż „USA stoi ramię w ramię z krajami Trójmorza”. Prezydent Trump w wystąpieniu podczas szczytu zapewnił o poparciu USA dla dążeń krajów Trójmorza do „większego dobrobytu i bezpieczeństwa” i podkreślił gotowość do współpracy w obszarach bezpieczeństwa energetycznego, wojskowego oraz polityki innowacyjnej. Powiedział również: „kiedy wasze kraje będą silne, wszystkie wolne kraje Europy są silniejsze, zaś Zachód staje się również silniejszy. Nasze i wasze kraje mogą przynieść więcej bezpieczeństwa, pokoju i dobrobytu wszystkim naszym ludziom”²². Od warszawskiego szczytu w 2017 r.

²² Cyt. za: *Szczyt Trójmorza z udziałem prezydenta USA*, 6 lipca 2017 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/szczyt-trojmorza-z-udzialem-prezydenta-usa-plen,648> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

administracja amerykańska będzie obecna na wysokich szczeblach w każdym kolejnym spotkaniu liderów Inicjatywy.

Oprócz Stanów Zjednoczonych szczególnymi partnerami Trójmorza stały się także Niemcy, które przełamały początkową niechęć i zamiast torpedować jego rozwój, uznały, że warto z Inicjatywą współdziałać. Tę zmianę należy wiązać z polityczną decyzją Prezydenta Franka-Waltera Steinmeiera, co zakomunikował podczas dwóch wizyt w Warszawie (2017 i 2018 r.) po objęciu urzędu w marcu 2017 r., a także z nową polityką rządu niemieckiego, z trudem utworzonego po wyborach w 2017 r. (wiosna 2018 r.)²³. Od 2018 r. w części obrad szczytów Trójmorza regularnie uczestniczy na zasadzie partnera Prezydent RFN (początkowo MSZ) lub jego przedstawiciel. Warto także wspomnieć, że od 2024 r. partnerem strategicznym Trójmorza jest Japonia²⁴, Chiny natomiast pozostają obserwatorem niezwiązanym żadną więzią z Inicjatywą i koncentrują się na wypracowanym własnym formacie, znanym pierwotnie jako „Inicjatywa 16+1”, która przechodzi obecnie dynamiczne perturbacje.

Osobnym zagadnieniem pozostaje perspektywa relacji Inicjatywy Trójmorza ze wschodnimi sąsiadami. Przełomem w tym względzie było najpierw uznanie Ukrainy za partnera uczestniczącego, w 2023 r. Ukrainy i Mołdawii za partnerów stowarzyszonych Inicjatywy, a w 2024 r. osobisty udział prezydenta Ukrainy w obradach szczytu Inicjatywy w Wilnie²⁵ oraz w Warszawie (poprzez połączenie zdalne z Kijowa). Ta kwestia wzbudza ostatnio najwięcej uwagi oczywiście w związku z toczącą się wojną wywołaną rosyjską agresją na

²³ Szczegółowo o wieloznacznym podejściu Niemiec do Inicjatywy Trójmorza: M. Brzezińska, *Inicjatywa Trójmorza w niemieckiej percepcji polityki i strategii budowania wpływu*, „3 Seas Initiative Insight – Alert” 2020, nr 1, Warszawa, Collegium Interethnicum.

²⁴ J. Lachert, *Japonia będzie partnerem Trójmorza. Bezpieczeństwo przede wszystkim*, Wirtualny Nowy Przemysł, 11 kwietnia 2024 r., <https://www.wnp.pl/rynki/japonia-bedzie-partnerem-trojmorza-bezpieczenstwo-przede-wszystkim,823917.html> (dostęp: 2 marca 2025 r.). Więcej o perspektywach współpracy Trójmorza z Japonią: K. Rumiński, *Japonia wobec Trójmorza – perspektywy współpracy*, Raport Ośrodka Badań Azji Centrum Badań nad Bezpieczeństwem Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2021.

²⁵ Por.: K. Popławski, *Do gry wchodzi Grecja, liczy na nią Ukraina. Inicjatywa Trójmorza to dla regionu wielka szansa*, Klub Jagielloński, 8 maja 2024 r., <https://klubjagiellonski.pl/2024/05/08/do-gry-wchodzi-grecja-liczy-na-nia-ukraina-inicjatywa-trojmorza-to-dla-regionu-wielka-szansa/> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

Ukrainę w 2022 r. Znalazła ona swój mocny polityczny wymiar szczególnie podczas ostatniego szczytu Inicjatywy w Warszawie. W swojej wypowiedzi otwierającej obrady Prezydent Andrzej Duda powiedział jasno: „Przyszło nam żyć w czasach i świecie pełnym napięć i niepokojów. Pięć państw Inicjatywy Trójmorza dzieli granicę z Ukrainą, która stała się ofiarą brutalnej agresji ze strony Rosji. W naszym najbliższym sąsiedztwie toczy się wciąż pełnoskalowa wojna wywołana przez brutalny i drapieżny reżim. Do historii przechodzi świat, jaki znamy, a na naszych oczach kształtuje się nowa architektura bezpieczeństwa, w której Trójmorze, oferujące współpracę na rzecz budowania stabilności w niestabilnym świecie, stanowi w istocie odpowiedź na te wyzwania. Nie jest więc zaskoczeniem, że coraz mocniej akcentujemy w ramach naszej Inicjatywy wymiar bezpieczeństwa, rozumiany jako także rozwój infrastruktury podwójnego znaczenia – polepszenia warunków mobilności wojskowej, cyberbezpieczeństwa, a także ochrony infrastruktury krytycznej”²⁶. We wspólnej deklaracji warszawskiego szczytu aż 6 ustępów poświęcono Ukrainie, deklarując wsparcie polityczne w kontekście agresji, ale także w wymiarze wsparcia integracji europejskiej tego kraju. Dla tych zapisów nie udało się jednak uzyskać konsensu wśród członków Inicjatywy (odrębne zdanie zgłosiły Węgry).

Zagadnienie relacji Trójmorza z Ukrainą, zwłaszcza po rosyjskiej agresji rozpoczętej w 2021 r., przekracza ramy tego opracowania i wymaga poświęcenia mu odrębnego miejsca. Ważne, by pamiętać, że współpraca z Ukrainą powinna być oparta o wzorce działania samej Inicjatywy i nie może zmieniać jej zasadniczego pragmatycznego i praktycznego charakteru współpracy regionalnej w obszarach specjalizacji: transporcie, energetyce i cyfryzacji, bez angażowania się bezpośrednio w kwestie militarne. Są to jednocześnie kwestie na tyle strategiczne, że niosą one za sobą ogromny potencjał na przyszłość także w kontekście powojennej odbudowy Ukrainy, tym bardziej że „ukraiński rząd od początku inwazji wyraża zainteresowanie

²⁶ Cyt. za: *Wystąpienie Prezydenta RP otwierające sesję plenarną 10. Szczytu Inicjatywy Trójmorza*, 29 kwietnia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-otwierajace-sesje-plenarna-10-szczytu-inicjatywy-trojmorza,100913> (dostęp: 10 maja 2025 r.).

rozbudową połączeń północ-południe. Wyrazem synergii interesów Ukrainy i [Inicjatywy Trójmorza] było rozszerzenie sieci bazowej TEN-T (Transeuropejskiej Sieci Transportowej, której budowa ma zakończyć się do 2030 r.) o korytarz wiodący przez Przemysł i Lwów do wschodniej Rumunii i Mołdawii²⁷. Podobne praktyczne projekty, o dużym znaczeniu strategicznym, można realizować w dwóch pozostałych zakresach tematycznych Trójmorza.

Ostatni, trzeci ważny wymiar znaczenia Inicjatywy Trójmorza to wymiar praktyczny. Ten format charakteryzuje bowiem nie tyle skupienie się na samym rytmie współpracy dyplomatycznej zwieńczanej dorocznymi szczytami Inicjatywy, które odbywają się w poszczególnych krajach członkowskich, co raczej obudowanie jej funkcjonowania przez narzędzia współpracy gospodarczej, biznesowej, inwestycyjnej i projektowej zarówno na poziomie rządów, jak i samorządów terytorialnych. Od samego niemal początku Inicjatywy obradom politycznym towarzyszyły spotkania biznesowe²⁸, formalnie ukonstytuowane w Forum Biznesu Trójmorza w 2018 r. Od 2021 r. obraduje za to co roku Samorządowy Kongres Trójmorza w Lublinie²⁹.

Równocześnie należy wspomnieć o dwóch instrumentach inwestycyjnych, które zostały uruchomione przez powstanie Inicjatywy. Pierwszy z nich to Fundusz Inwestycyjny Inicjatywy Trójmorza, którego polskim udziałowcem jest Bank Gospodarstwa Krajowego³⁰. List intencyjny w sprawie utworzenia Funduszu podpisali przedstawiciele państwowych banków inwestycyjnych z krajów Inicjatywy w 2018 r., a formalnie został on zarejestrowany 29 maja 2019 r. Jak podaje Bank, „fundusz Trójmorza jest obecnie zaangażowany w 5 projektów inwestycyjnych obejmujących swoim zasięgiem 9 krajów regionu Europy Środkowo-Wschodniej, w sektorach transportu, energetyki i digitalizacji. Wielkość funduszu to 928 mln EUR”³¹.

²⁷ *ibidem*.

²⁸ Podczas Szczytu w Warszawie organizatorami pierwszego forum biznesowego był PISM wraz z Atlantic Council.

²⁹ Szczegóły na temat Forum można znaleźć na stronie internetowej: <https://congress.lubelskie.pl/> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

³⁰ Szczegóły na temat Funduszu można znaleźć na stronie internetowej: <https://www.bgk.pl/programy-i-fundusze/fundusze/fundusz-trojmorza/> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

³¹ *ibidem*.

Fundusz jest pokłosiem dyskusji, jakie toczono były już od pierwszych spotkań Inicjatywy na temat jej gospodarczego instrumentu inwestycyjnego. Początkowo analizowano pomysł utworzenia odrębnego banku inwestycyjnego, ale ostatecznie zdecydowano się na model funduszu, którego operacyjny kształt zaproponował polski BGK i stał się największym jego inwestorem.

Po drugie, obok Funduszu we wrześniu 2019 r. z inicjatywy polskiej Giełdy Papierów Wartościowych powstał Indeks giełdowy Trójmorza, formalnie nazwany „Indeks CEEplus”. Jak podaje analiza Instytutu Europy Środkowej, „w skład indeksu wchodzi 114 najbardziej płynnych spółek notowanych na rynkach giełd w Warszawie, Pradze, Budapeszcie, Zagrzebiu i Bukareszcie. Perspektywę dołączenia widzą także giełdy w Bratysławie i Lublanie (...) CEEplus dostarczy zatem miarodajnej wiedzy o potencjale państw Trójmorza. Dotychczas «rozdrobnienie», czyli duża liczba relatywnie niewielkich państw w regionie, nie sprzyjało przyciąganiu kapitału. A jest on potrzebny – zwłaszcza na inwestycje w bardziej innowacyjne, a przez to także bardziej ryzykowne przedsięwzięcia. Za sprawą CEEplus głos giełd z Europy Środkowo-Wschodniej będzie też lepiej słyszalny w debacie na temat rynków kapitałowych w Unii Europejskiej”³².

Biorąc pod uwagę flagowe projekty infrastrukturalne realizowane przez państwa Trójmorza także w ramach polityki spójności Unii Europejskiej, to do 2022 r. państwa zgłosiły w sumie 91 projektów infrastrukturalnych. Warto wymienić tylko te najważniejsze, ujęte w deklaracji z warszawskiego szczytu: gazociąg BRUA łączący poprzez interkonektory Bułgarię, Rumunię, Austrię i Węgry, terminal LNG na wyspie Krk oraz rozbudowany gazoport w Świnoujściu, Rail Baltica, Rail2Sea (linia kolejowa Gdańsk-Konstanca), synchronizacja energii elektrycznej krajów bałtyckich z europejskimi sieciami kontynentalnymi, Via Baltica i Via Carpatia. Do tej listy można dodać zrealizowane i będące w zaawansowanej fazie realizacji: Baltic Pipe (nowo zbudowany kilometrowy gazociąg o długości 900

³² M. Gołębiowska, *Indeks giełdowy państw Inicjatywy Trójmorza walczy o dużą stawkę*, „Komentarze IES” 2020, nr 116 (19), <https://ies.lublin.pl/komentarze/index-gieldowy-panstw-inicjatywy-trojmorza-walczy-o-duza-stawke/> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

km, który umożliwia przesył gazu ze złożeń w Norwegii do Danii oraz Polski, a także państw sąsiednich, zrealizowany przez Energinet i Gaz-System), interkonektor gazowy Polska-Słowacja (wspólny projekt Polski oraz Słowacji realizowany przez polski Gaz-System oraz jego słowacki odpowiednik – Eustream, zapewnia on również Węgrom bezpośredni dostęp do terminala LNG w Świnoujściu), rozbudowa terminali kontenerowych w polskich portach, w tym Baltic Hub w Gdańsku i terminal w Świnoujściu³³, Gazociąg Międzysystemowy Polska-Litwa (projekt, którego stronami są operator polskiego systemu przesyłowego Gaz-System oraz jego litewski odpowiednik – AB Amber Grid), interkonektor z Ukrainą (transgraniczna linia przesyłowa, której celem jest silniejsza konsolidacja rynków gazu oraz zwiększenie bezpieczeństwa i dywersyfikacji dostaw surowca w regionie), Amber Rail Freight Corridor (jego zadaniem jest połączenie słoweńskich portów morskich znajdujących się nad Adriatykiem z portami śródlądowymi na rzece Dunaj na Słowacji oraz Węgrzech), Baltic – Adriatic Corridor (projekt, który zakłada połączenie głównych węzłów – portowych, lotniczych, miejskich, a także innych terminali transportowych przez rozbudowę infrastruktury: drogowej, lotniczej, kolejowej oraz morskiej między Morzem Adriatyckim i Bałtyckim, tzn. pomiędzy Polską, Słowacją, Czechami, Austrią, Słowenią oraz Włochami), Koleje Dużych Prędkości Polska-Ukraina (porozumienie o współpracy w dziedzinie budowy Kolei Dużych Prędkości zostało podpisane przez spółkę Centralny Port Komunikacyjny, CPK, oraz Koleje Ukrainy, Ukrzaliznyca, podczas Railway Direction Days w 2023 r. w Warszawie)³⁴, a wreszcie wspomniane już strategicznie ważne wydarzenie z lutego 2025 r., którym była pełna synchronizacja sieci elektroenergetycznych państw bałtyckich z sieciami europejskimi³⁵.

³³ M. Retman, *Świnoujście będzie niedługo portowym gigantem? Jest przełomowa decyzja w sprawie budowy terminalu kontenerowego*, Forsal, 27 lutego 2025 r., <https://forsal.pl/gospodarka/aktualnosci/artykuly/9732699,swinoujście-bedzie-niedługo-portowym-gigantem-jest-przełomowa-decyzja.html> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

³⁴ Za pomoc w opracowaniu listy dziękuję Panu Tomaszowi Kucharskiemu.

³⁵ Por.: K. Dudzińska, *Synchronizacja sieci elektroenergetycznych państw bałtyckich*, 11 lutego 2025 r., <https://www.pism.pl/publikacje/synchronizacja-sieci-elektroenergetycznych-panstw-baltyckich> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

Ta różnorodna, praktyczna współpraca trójmorska przypomina poniekąd pana Jourdain, który ze zdumieniem stwierdził, że „już przeszło czterdzieści lat mówię prozą, nie mając o tym żywnego pojęcia!”³⁶. My także dynamicznie realizujemy cele Trójmorza, często ich tak nie nazywając. Efekty Inicjatywy są tymczasem w wymiarze praktycznym rzeczywiście strategiczne.

Perspektywy

W kwietniu 2023 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ, przy jednogłównym poparciu wszystkich państw świata, przyjęło rezolucję 77/282 zatytułowaną „Budowanie globalnej odporności i promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez regionalne i międzyregionalne połączenia infrastrukturalne”³⁷. Inicjatywa i projekt tej rezolucji to polski pomysł, przy którym współdziałaliśmy na forum ONZ w Nowym Jorku z krajami Trójmorza i partnerami (m.in. Japonią i Salwadorem). Jako ambasador RP przy ONZ w Nowym Jorku miałem ogromną satysfakcję najpierw zgłosić ten pomysł, a następnie wraz z moim zespołem ekspertów³⁸ pisać tekst tej rezolucji i negocjować jej zapisy tak, by powstał dokument, pod którym mogły się podpisać wszystkie państwa świata. Dzięki temu rezolucja, z racji jej konsensualnego przyjęcia, ustanawia nowy globalny język dotyczący kwestii inwestycji w powiązania infrastrukturalne i ich znaczenia dla budowania odporności na kryzysy, takie jak klęski żywiołowe, konflikty zbrojne, pandemie czy polityczne naciski. Głównym celem rezolucji, której tekst jest rozbudowany i zawiera obok paragrafów preambularnych 26 konkretnych paragrafów operacyjnych, odnoszących się do działań państw członkowskich, jest wspieranie działań na rzecz ponadgranicznych powiązań energetycznych, transportowych i telekomunikacyjnych. Rezolucja promuje podejście polegające na połączeniu

³⁶ Molier, *Mieszczanin szlachcicem*, tłum. T. Boy-Żeleński.

³⁷ Tekst rezolucji: *Building global resilience and promoting sustainable development through regional and interregional infrastructure connectivity: resolution*, United Nations Digital Library, <https://digitallibrary.un.org/record/4010473?v=pdf> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

³⁸ Szczególną pracę wykonały Weronika Grabacz i Joanna Skoczek.

rozwoju i bezpieczeństwa. Nie kryliśmy od początku, że inspiracją do jej opracowania była Inicjatywa Trójmorza³⁹.

W Polsce brakuje organów zainteresowanych pracami ONZ, może poza Radą Bezpieczeństwa, dlatego przyjęcie tej rezolucji przeszło niezauważone. Tymczasem na forum organizacji i wśród państw członkowskich z każdego zakątka świata odbiła się ona szerokim echem i przysporzyła nam statusu państwa inicjującego dokumenty międzynarodowe w ważnym obszarze na styku polityki rozwojowej i polityki bezpieczeństwa.

Ta rezolucja zostaje wspomniana dlatego, że wskazuje ona na pierwszy aspekt istotny dla rozważań o przyszłości Inicjatywy Trójmorza. Chodzi mianowicie o jej globalny wymiar i atrakcyjność prezentowanego podejścia: międzypaństwowej, regionalnej współpracy w obszarze infrastrukturalnym jako wzorca budowania bezpieczeństwa rozwojowego. Jest to model rozwojowy, który z sukcesem może być zaadaptowany w innych regionach świata, co już ma miejsce w Ameryce Środkowej, na Dalekim i Bliskim Wschodzie, gdzie podobne inicjatywy są realizowane bądź dyskutowane. Okazuje się, że na świecie jest więcej „Trójmórz”. Tym samym można pokusić się o globalizację modelu trójmorskiego: nadać mu uniwersalny charakter dzięki sprawdzonym rozwiązaniom, a tym samym stworzyć z Inicjatywy jeden z elementów wielostronnej współpracy na świecie. Trójmorze posiada ogromny potencjał nie tylko skierowany do wewnątrz – to znaczy na przyciąganie zainteresowania regionem środkowoeuropejskim w wymiarze inwestycji i potencjału dynamicznego rozwoju, prowadzącego do zwiększania jego konkurencyjności w Europie i na świecie. Inicjatywa ma także istotny potencjał zewnętrzny, skierowany do innych części świata, jako przykład skutecznego i interesującego podejścia do współpracy regionalnej w zakresie strategicznych obszarów rozwojowych z jednoczesnym jasno sprecyzowanym obszarem specjalizacji, który może być postrzegany jako „lewar potencjału”. Przez to pojęcie należy rozumieć obszar, w którym inwestycje przynoszą pozytywne

³⁹ *Rezolucja dotycząca połączeń infrastrukturalnych i bezpieczeństwa przyjęta z inicjatywy Polski*, 26 kwietnia 2023 r., <https://www.gov.pl/web/onz/rezolucja-dotyczaca-polaczen-infrastrukturalnych-i-bezpieczenstwa-przyjeta-z-inicjatywy-polski> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

konsekwencje nie tylko w konkretnej dziedzinie, lecz także przenoszą się na inne polityki państwa i jego pozycji międzynarodowej. Energetyka, transport, telekomunikacja i cyfryzacja bez wątpienia są takimi lewarami potencjału, bo obok gospodarki mają ogromne znaczenie dla kwestii bezpieczeństwa militarnego czy właśnie budowania odporności na rozmaite sytuacje kryzysowe. Aby to było możliwe, Inicjatywa Trójmorza musi w najbliższym czasie sama wykazać się odpornością i nie ulec dwóm potencjalnym zagrożeniom dla jej istnienia.

Pierwszym z nich jest słabość instytucjonalna. Od samego początku istniał opór części krajów członkowskich Inicjatywy do nadania jej bardziej formalnego kształtu instytucjonalnego. Nie podważając wartości samego formatu i gotowości do kontynuowania rozmaitych przedsięwzięć w jego ramach, rozmowy o powołaniu stałego sekretariatu, ustanowienia składek członkowskich na rzecz jego pracy czy innych rodzajów podstaw organizacyjnych zawsze spotykały się z brakiem entuzjazmu. W efekcie jedynymi elementami ładu instytucjonalnego Inicjatywy są formalizacja członkowska i jego kryteriów, ustanowienie kilku wariantów współpracy przez państwa niewchodzące w skład Inicjatywy, powołanie Forum Biznesu czy wreszcie ustanowienie rotacyjnego, jednorocznego przewodnictwa w Trójmorzu. Kraj sprawujący ową prezydencję staje się jednocześnie sekretariatem Inicjatywy i organizuje szczyt oraz forum.

W moim przekonaniu w przyszłości rozwiązania kwestii instytucjonalizacji nie da się uniknąć. Jej brak stanowi barierę efektywnościową w rozwoju Inicjatywy i naraża ją na funkcjonalną niestabilność, która może spowodować jej załamanie przy złej koniunkturze. Ta szczególna, nieformalna struktura Inicjatywy kontrastuje z jej potencjałem politycznym, rozpoznawalnością międzynarodową i zewnętrzną atrakcyjnością. Jednocześnie należy pamiętać, że samo powstanie struktur organizacyjnych nie daje gwarancji rozwoju, o czym świadczą różnego rodzaju formaty regionalne, których działalność sprowadza się w rzeczywistości do aktywności ich sekretariatów⁴⁰.

⁴⁰ Por. działalność Inicjatywy Środkowoeuropejskiej, zrodzonej jako „Pentagonale”, która dzisiaj działa przede wszystkim w oparciu o Sekretariat utrzymywany w dużej mierze przez jej inicjatorów, czyli Włochy.

Drugim poważnym wyzwaniem dla Inicjatywy Trójomorza są oczywiście zawirowania personalno-polityczne w krajach członkowskich. Zakończenie dziesięcioletniej prezydentury Andrzeja Dudy zamyka okres sprawowania urzędów przez wszystkich pierwotnych założycieli Inicjatywy. Na urządach głów państw znajdzie się od drugiej połowy tego roku nowa generacja liderów państw członkowskich. O ile w dużej liczbie krajów kolejni przywódcy kontynuowali linię trójmorską, to przecież nie dzieje się tak wszędzie i nie ma gwarancji, że tak będzie zawsze. Dlatego istotne jest, by podjąć w każdym kraju odrębnie wysiłek przeniesienia kwestii współpracy regionalnej w Trójmorzu do kategorii „racji stanu”, czyli zakresu spraw wyłączonych z bieżącego sporu partyjno-personalnego. Czy to możliwe? Pokażą to najbliższe lata. Kolejny szczyt Inicjatywy zapowiedziany jest na 2026 r. w Chorwacji. Jednocześnie z wymiarem sporu wewnętrznego łączy się problem zawirowań polityki zagranicznej poszczególnych krajów Trójmorza, zagrażających spójności tej Inicjatywy. W dzisiejszym świecie rozmaitych kryzysów, dezinformacji, emocji, a w przypadku naszego regionu – bezpośrednio wystawienia na toczącą się wojnę, polityka poszczególnych krajów poddawana jest ogromnym napięciom, które powodują, że państwa mogą odmiennie postrzegać korzystne dla siebie rozwiązania sytuacji. Inicjatywie Trójmorza grozi więc rozpad bądź zawieszenie nie tylko dlatego, że kolejne pokolenia liderów stracą nią zainteresowanie, lecz także dlatego, że wspólnota naszego regionu ulegnie politycznemu rozpadowi⁴¹.

Tym zagrożeniom należy stawić czoła, leży to w naszym interesie i w naszym zasięgu, tym bardziej, że w czasie ostatniego swojego spotkania z akredytowanym z Polsce korpusem dyplomatycznym, w styczniu 2025 r., w wystąpieniu będącym niejako przesłaniem na przyszłość, Prezydent Andrzej Duda powiedział, że „w aspekcie wielostronnie korzystnych środkowoeuropejskich relacji gospodarczych, zacieśniania więzów związanych z transportem, łączami teleinformatycznymi, transferem nośników energii, kapitału

⁴¹ O zagrożeniach dla przyszłości Inicjatywy m.in.: Ł. Ogrodnik, J. Pieńkowski, *Jubileuszowy szczyt Inicjatywy Trójmorza*, 5 maja 2025 r., <https://pism.pl/publikacje/jubileuszowy-szczyt-inicjatywy-trojmorza> (dostęp: 10 maja 2025 r.).

i technologii, szczególne nadzieje pokładałam w Inicjatywie Trójmorza – to jest płaszczyźnie współpracy, którą miałem zaszczyt zainicjować w 2015 roku wraz z ówczesną prezydent Chorwacji Kolindą Grabar-Kitarović. W tym roku Polska będzie gospodarzem jubileuszowego 10. Szczytu Inicjatywy Trójmorza. Będzie to okazja, aby podsumować dotychczasowe osiągnięcia w rozwoju tego przedsięwzięcia i oceny jego rosnącego potencjału. Warto przypomnieć, że państwa zrzeszone w Inicjatywie to blisko 150-milionowy rynek pracy i zbytu, rynek konsumentów, stale rozbudowywana infrastruktura transportowa na skrzyżowaniu głównych europejskich szlaków handlowych na osiach północ-południe i wschód-zachód oraz ogromne możliwości inwestycyjne. Strategiczne założenia tego formatu umożliwiły jasne zdefiniowanie polityki bezpieczeństwa energetycznego naszego regionu. Obierając za punkt wyjścia przekonanie, że energia nie jest po prostu kolejnym towarem, ale podstawą naszego bezpieczeństwa i – w ostatecznym rozrachunku także naszej suwerenności, udało nam się zdywersyfikować źródła jej dostaw. Ale, patrząc szerzej, dzięki Inicjatywie Trójmorza już nikt nie ma dziś wątpliwości, że rozwój i zwiększanie połączeń infrastrukturalnych – nie tylko energetycznych, ale też transportowych i cyfrowych – ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa naszego regionu i odporności zamieszkujących go społeczeństw. Tym samym Inicjatywa Trójmorza niesie ze sobą istotne korzyści nie tylko dla jej członków, ale też dla państw pragnących z nią współpracować, a przede wszystkim dla całej Unii Europejskiej, której państwa członkowskie Inicjatywy Trójmorza są immanentną częścią. Format ten ma przed sobą wielką przyszłość⁴².

Na zakończenie warszawskiego Szczytu Inicjatywy Trójmorza Prezydent Andrzej Duda dokonał jej swego podsumowania: „Obecnie Trójmorze to 140 projektów priorytetowych, dwa fundusze inwestycyjne i kolejny w fazie projektowej, a także rozbudowana sieć partnerstw oraz wiele inicjatyw oddolnych, obejmujących współpracę regionalną, naukową i gospodarczą. (...) Po dekadzie

⁴² Cyt. za: *Prezydent RP: Bezpieczeństwo Polski jest dla mnie priorytetem*, 15 stycznia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-rp-bezpieczenstwo-polski-jest-dla-mnie-priorytetem,96146> (dostęp: 2 marca 2025 r.).

funkcjonowania tego formatu, Trójmorze umocniło swoją funkcję jako jedno z istotnych narzędzi wzmacniania relacji transatlantycznych zarówno w wymiarze politycznym, jak i gospodarczym. Jednocześnie, jako projekt państw należących do wspólnoty europejskiej, Inicjatywa Trójmorza – również poprzez wspomniane przed chwilą działania na rzecz pogłębiania relacji euroatlantyckich – wzbogaca i wzmacnia Unię Europejską. (...) Jako współtwórca tej inicjatywy oraz Prezydent Rzeczypospolitej, który przez ostatnie dziesięć lat miał zaszczyt współpracować w tym formacie, wyrażam głębokie przekonanie, że Trójmorze w nadchodzących latach będzie nadal umacniało swoją rolę jako napęd rozwoju naszego regionu”⁴³. I niech to pozostanie naszym zobowiązaniem.

Piśmiennictwo

- Bielecki T., *Trójmorze przekonuje do swych prounijnych intencji*, Deutsche Welle, 16 września 2018 r., <https://www.dw.com/pl/tr%C3%B3jmorze-przekonuje-do-swych-prounijnych-intencji/a-45501804> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Brzezińska M., *Inicjatywa Trójmorza w niemieckiej percepcji polityki i strategii budowania wpływu*, „3 Seas Initiative Insight – Alert” 2020, nr 1, Warszawa, Collegium Interethnicum.
- Building global resilience and promoting sustainable development through regional and interregional infrastructure connectivity: resolution*, United Nations Digital Library, <https://digitallibrary.un.org/record/4010473?v=pdf> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Completing Europe – From the North-South Corridor to Energy, Transportation, and Telecommunications Union*, Atlantic Council, 21 listopada 2014 r., <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/>

⁴³ Cyt. za: Prezydent RP: Życzę Przywódcom państw Trójmorza powodzenia w rozwijaniu tej inicjatywy, 29 kwietnia 2025 r., <https://www.rprezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/konferencja-trojmorze,100979> (dostęp: 10 maja 2025 r.).

- completing-europe-from-the-north-south-corridor-to-energy-transportation-and-telecommunications-union (dostęp: 1 marca 2025 r.).
- Duda A., *Europa Środkowa – wspólnota aspiracji*, „Wszystko Co Najważniejsze” 2021, nr 26.
- Duda A., wystąpienie na konferencji „Suwerenność, solidarność, bezpieczeństwo. Lech Kaczyński a Europa Środkowa i Wschodnia”, Warszawa 2015.
- Dudzińska K., *Synchronizacja sieci elektroenergetycznych państw bałtyckich*, 11 lutego 2025 r., <https://www.pism.pl/publikacje/synchronizacja-sieci-elektroenergetycznych-panstw-baltyckich> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Gołębiowska M., *Indeks giełdowy państw Inicjatywy Trójmorza walczy o dużą stawkę*, „Komentarze IEŚ” 2020, nr 116 (19), <https://ies.lublin.pl/komentarze/indeks-gieldowy-panstw-inicjatywy-trojmorza-walczy-o-duza-stawke/> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Jakóbowski J., Popławski K., *W kierunku budowy bliższych powiązań. Trójmorze jako obszar gospodarczy*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2020.
- Juncker: *W pełni popieram Inicjatywę Trójmorza*, Forsal, 20 lutego 2019 r., <https://forsal.pl/swiat/unia-europejska/artykuly/7465361,juncker-w-peelni-popieram-inicjatywe-trojmorza.html> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Inicjatywa Trójmorza „złapała wiatr w żagle”*, 6 czerwca 2019 r., <https://tvn24.pl/swiat/slowenia-szczyt-trojmorza-ra942556-ls2294613> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Lachert J., *Japonia będzie partnerem Trójmorza. Bezpieczeństwo przede wszystkim*, Wirtualny Nowy Przemysł, 11 kwietnia 2024 r., <https://www.wnp.pl/rynki/japonia-bedzie-partnerem-trojmorza-bezpieczenstwo-przede-wszystkim,823917.html> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Mackinder H.J., *Demokratyczne ideały a rzeczywistość*, Wyd. Zona Zero, Warszawa 2019 (wydanie oryginalne 1919).
- Mazurkiewicz P., *Oddychać dwoma płucami, Tożsamość Europy Środkowej*, w: tegoż, *Europa jako Kinder niespodzianka*, Wyd. OMP, Kraków 2017.
- Molier, *Mieszczanin szlachcicem*, tłum. T. Boy-Zeleński.
- Ogrodnik Ł., Pieńkowski J., *Jubileuszowy szczyt Inicjatywy Trójmorza*, 5 maja 2025 r., <https://pism.pl/publikacje/jubileuszowy-szczyt-inicjatywy-trojmorza> (dostęp: 10 maja 2025 r.).

- Orzelska-Strączek A., Ukielski P., *Inicjatywa Trójmorza z perspektywy jej uczestników*, ISP PAN, Warszawa 2020.
- Popławski K., *Do gry wchodzi Grecja, liczy na nią Ukraina. Inicjatywa Trójmorza to dla regionu wielka szansa*, Klub Jagielloński, 8 maja 2024 r., <https://klubjagiellonski.pl/2024/05/08/do-gry-wchodzi-grecja-liczy-na-nia-ukraina-inicjatywa-trojmorza-to-dla-regionu-wielka-szansa/> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Prezydent RP: *Bezpieczeństwo Polski jest dla mnie priorytetem*, 15 stycznia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-rp-bezpieczenstwo-polski-jest-dla-mnie-priorytetem,96146> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Prezydent RP: *Życzę Przywódcom państw Trójmorza powodzenia w rozwijaniu tej inicjatywy*, 29 kwietnia 2025 r., <https://www.rprezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/konferencja-trojmorze,100979> (dostęp: 10 maja 2025 r.).
- Retman M., *Swinoujście będzie niedługo portowym gigantem? Jest przełomowa decyzja w sprawie budowy terminalu kontenerowego*, Forsal, 27 lutego 2025 r., <https://forsal.pl/gospodarka/aktualnosci/artykuly/9732699,swinoujscie-bedzie-niedlugo-portowym-gigantem-jest-przelomowa-decyzja.html> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Rezolucja dotycząca połączeń infrastrukturalnych i bezpieczeństwa przyjęta z inicjatywy Polski*, 26 kwietnia 2023 r., <https://www.gov.pl/web/onz/rezolucja-dotyczaca-polaczen-infrastrukturalnych-i-bezpieczenstwa-przyjeta-z-inicjatywy-polski> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Roszkowski W., *Orzeł, lew i krzyż. Historia i kultura krajów Trójmorza*, Biały Kruk, Kraków 2022/2023.
- Rumiński K., *Japonia wobec Trójmorza – perspektywy współpracy*, Raport Ośrodka Badań Azji Centrum Badań nad Bezpieczeństwem Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2021.
- Ruszkowski J., *Źródła zróżnicowanej integracji europejskiej*, „Przegląd Europejski” 2024, nr 3.
- Sosnowska J., *Hetman Chrystusa. Biografia św. Jana Pawła II*, t. I–IV, Biały Kruk, Kraków 2018–2020.

- Spotkanie prezydenta Andrzeja Dudy z prezydent Chorwacji*, 8 września 2015 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-krajowe/spotkanie-prezydenta-andrzeja-dudy-z-prezydent-chorwacji,2268> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Szczerski K., *Europa Karpat w kontekście Inicjatywy Trójmorza – ścieżki ku nowej definicji Europy Środkowej*, w: Pomorski J., Surmacz B. (red.), *Europa Karpat – budowanie marki. Od teorii do praktyki*, Wyd. IEŚ, Lublin 2023.
- Szczerski K., *Polska w Europie: doktryna asa trefl*, „Reczy Wspólne” 2011, nr 3 (5).
- Szczerski K., Sprawozdanie stenograficzne z 11. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29 marca 2012 r. (drugi dzień obrad).
- Szczerski K., *Zadania polityki środkowoeuropejskiej*, w: Paruch W. (red.), *Europa Karpat. Rzecz o współpracy*, Wyd. Sejmowe, Warszawa 2017.
- Szczyt Trójmorza z udziałem prezydenta USA*, 6 lipca 2017 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/szczyt-trojmorza-z-udzialem-prezydenta-usa-plen,648> (dostęp: 2 marca 2025 r.).
- Wspólna Deklaracja 10. szczytu Inicjatywy Trójmorza, Warszawa, 29 kwietnia 2025 r.*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wspolna-deklaracja-10-szczytu-inicjatywy-trojmorza,100878> (dostęp: 10 maja 2025 r.).
- Wystąpienie Prezydenta RP na spotkaniu noworocznym z Korpusem Dyplomatycznym*, 11 stycznia 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-na-spotkaniu-noworocznym-z-korpusem-dyplomatycznym,3559> (dostęp: 1 marca 2025 r.).
- Wystąpienie Prezydenta RP otwierające sesję plenarną 10. Szczytu Inicjatywy Trójmorza*, 29 kwietnia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-prezydenta-rp-otwierajace-sesje-plenarna-10-szczytu-inicjatywy-trojmorza,100913> (dostęp: 10 maja 2025 r.).
- Zenderowski R., *Geopolityka Trójmorza. Przestrzeń – historia – dawne idee i współczesne koncepcje*, Wydawnictwo Collegium Inherethnicum, Warszawa 2021.

Zielińska-Głębocka A., *Dynamika Unii Europejskiej w świetle teorii integracji*, „Studia Europejskie” 1999, nr 3.

Zhigao H., *America's Return to Central and Eastern Europe and its Implications*, „China International Studies” maj/czerwiec 2020, nr 82.

Copyright (c) 2025 Krzysztof Szczerski.

 0000-0002-5028-1627, krzysztof.szczerski@uj.edu.pl

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208631

ROLA PREZYDENTA ANDRZEJA DUDY I OŚRODKA PREZYDENCKIEGO W WYPRACOWANIU I REALIZACJI POLSKIEJ ODPOWIEDZI NA ROSYJSKĄ INWAZJĘ NA UKRAINĘ (2022–2023)

THE ROLE OF PRESIDENT ANDRZEJ DUDA
AND HIS ADMINISTRATION IN DEVELOPING
AND IMPLEMENTING POLAND'S RESPONSE
TO THE RUSSIAN INVASION OF UKRAINE (2022–2023)

Jakub Kumoch

Abstrakt: Niniejszy artykuł przedstawia kompleksową analizę roli, którą odegrał prezydent Andrzej Duda i jego ośrodek w pierwszym roku konfliktu rosyjsko-ukraińskiego. Autor, były szef Biura Polityki Międzynarodowej w KPRP i Sekretarz Stanu odpowiedzialny za politykę zagraniczną ośrodka prezydenckiego, łączy analizę oraz własne doświadczenia, aby zrekonstruować strategię Polski w obliczu i podczas rosyjskiej agresji na Ukrainę. Wskazuje na pewne, wcześniej mniej znane fakty i dane, które mogą rzucić nieco inne światło na naturę i charakter wsparcia Polski dla Ukrainy. Artykuł ma na celu ukazanie zakresu działań podejmowanych przez Rzeczpospolitą Polską i jej Prezydenta w celu zapewnienia, rozbudowy i przyspieszenia zachodniej pomocy dla Ukrainy. Opisuje stosunki Polski z administracją USA i kierownictwem UE, negocjacje z przywódcą Chin oraz przedstawia szersze spojrzenie na wojenny rozwój stosunków polsko-ukraińskich. Artykuł opiera się o osobiste wspomnienia i notatki jednego ze współtwórców polityki tamtego okresu, bezpośrednio odpowiedzialnego za politykę ukraińską ośrodka prezydenckiego.

Słowa kluczowe: wojna rosyjsko-ukraińska, Andrzej Duda, Wołodymyr Zełenski, Joe Biden, Xi Jinping, Władimir Putin, Polska, Ukraina, Rosja, UE, Chiny, konflikt, NATO

Abstract: This paper provides a comprehensive analysis of the role played by President Andrzej Duda and his administration during the first year of the Russian aggression against Ukraine. The author, President Andrzej Duda's former chief foreign policy advisor and Head of the Presidential International Policy Bureau, applies the form of a hybrid memoir, to reconstruct Poland's strategy in the wake of and during the Russian aggression against Ukraine, and reveals certain previously unknown facts and figures, which may shed a different light on the nature and character of Poland's support for Ukraine. This article is based on personal recollections and contemporary notes of one of the leading policy makers at the time, who was directly responsible for the Presidential administration's policy on Ukraine. This article seeks to show the scope of the efforts undertaken by the Republic of Poland and its President, in order to secure, broaden and accelerate Western help to Ukraine. It describes Poland's relations with the US administration and the EU leadership and the talks with the leader of China. It also provides a broader take on the wartime development of Polish-Ukrainian relations.

Keywords: Russian-Ukrainian war, Andrzej Duda, Volodymyr Zelensky, Joe Biden, Xi Jinping, Vladimir Putin, Poland, Ukraine, Russia, EU, China, conflict, NATO

Prezydent Andrzej Duda jest uważany za głównego twórcę i koordynatora polskiej odpowiedzi na rosyjską agresję na Ukrainę, a jego rola w 2022 r. w zarządzaniu kryzysową sytuacją, w jakiej znalazła się Polska, najczęściej nie jest podważana i – poza środowiskami skrajnymi – rzadko bywa poddawana szerszej krytyce. Wynika to z dość powszechnego uznania kluczowej roli Prezydenta RP w polityce wschodniej, co oparte jest o wypracowany przez lata konsensus w sprawie jej kierunku. Uzus, wykształcony przez ostatnie dekady, powoduje, że w sytuacji wydarzeń na wschodzie, mających wpływ na bezpieczeństwo państwa, od prezydenta jest wręcz oczekiwane przejęcie roli lidera i – niekiedy – wyjście poza pojmowane zawężając kompetencje konstytucyjne. Analogiczną rolę do Andrzeja Dudy odegrali wcześniej Aleksander Kwaśniewski w czasie rewolucji pomarańczowej na Ukrainie w 2004 r. oraz Lech Kaczyński w czasie rosyjskiej inwazji na Gruzję i skutecznego zmobilizowania przywódców Europy Środkowo-Wschodniej do wspólnego lotu do Tbilisi w 2008 r.

W sytuacji kryzysu na wschodzie prezydent korzysta z mechanizmów, jakie daje mu formalna zwierzchność nad siłami zbrojnymi, wpływ na obsadę placówek dyplomatycznych, a także z instrumentów, którymi są dzisiaj Biuro Polityki Międzynarodowej i Biuro Bezpieczeństwa Narodowego. Wykorzystuje też fakt postrzegania go jako głównego przywódcy Polski w państwach postsowieckich, a więc tych, których najczęściej dotyczy sytuacja pogorszenia się bezpieczeństwa oraz wypracowanej kluczowej roli w kontaktach z prezydentem USA i Sekretarzem Generalnym NATO.

Prezydent dysponuje też – w warunkach konfliktu – takimi uprawnieniami jak zwoływanie Rady Bezpieczeństwa Narodowego czy prawo do wygłaszania orędzia. Może też samodzielnie i w sposób

dość elastyczny kształtować harmonogram swoich wizyt międzynarodowych. Kryzysy generują także zgodę społeczną na rezygnację ze znacznej części aktywności prezydenta w kraju. Andrzej Duda dokładnie tymi instrumentami posługiwał się w czasie bezpośrednio poprzedzającym i bezpośrednio następującym po rosyjskiej inwazji na Ukrainę.

W niniejszym artykule skupiam się wyłącznie na „prezydenckim” aspekcie 2022 r., który – w mojej ocenie – był najintensywniejszym i wymagającym nieszablonowości w polskiej polityce zagranicznej po 1989 r. Ponieważ w wydarzeniach tych miałem swój udział jako świadek, niekiedy pomysłodawca, współuczestnik procesu decyzyjnego czy wykonawca odpowiedzialny za wdrożenie w życie jego rezultatu, artykuł nie może mieć charakteru stricte naukowego. Jest bowiem oparty o obserwację uczestniczącą, a wnioski i spostrzeżenia w naturalny sposób mają charakter subiektywny. Omawiany okres pierwszego roku pełnoskalowej wojny rosyjsko-ukraińskiej i poprzedzające go kilka miesięcy kryzysu na granicy polsko-białoruskiej (które uważam za część tej samej operacji) zbiega się bowiem w czasie z moją służbą dla Prezydenta RP w charakterze Sekretarza Stanu – Szefa Biura Polityki Międzynarodowej jego kancelarii. Odstępuję też od używania wobec siebie trzeciej osoby, co jest przyjęte w tekstach stricte naukowych, ponieważ mogłoby to być błędnie odebrane jako unikanie odpowiedzialności za doradzane i podejmowane decyzje.

Dla pełnej uczciwości wobec Czytelnika od razu czynię zatem zastrzeżenie, że artykuł celowo oparto o zaobserwowane procesy i abstrahuje on od działalności innych ośrodków władzy oraz działań innych państw i rządów. Jest niejako próbą odtworzenia uwarunkowań i motywacji, którymi kierował się ośrodek prezydencki. Uznałem, że tylko w takim kształcie będzie on miał wartość dodaną w postaci relacji bezpośredniego świadka i uczestnika.

Artykuł wymaga też kilku innych zastrzeżeń. Będąc po części relacją uczestnika opisywanych zdarzeń, narażony jest na wybiórczość pamięci, a także jednoźródłowość. Niektórych wydarzeń nie jestem w stanie udowodnić inaczej niż własnym słowem, niekiedy

popartym wątlým materiałem dowodowym. Posługuję się też własnymi notatkami sporządzanymi na bieżąco w okresie między 24 lutego 2022 r. a 12 stycznia 2023 r., dniu, w którym opuściłem stanowisko sekretarza stanu i szefa Biura Polityki Międzynarodowej Kancelarii Prezydenta (BPM). Ich istnienie było znane wąskiej grupie współpracowników, pokazywałem je, jednak nigdy tych dokumentów nie opublikowałem w całości¹.

Zaznaczam przy tym, że artykuł abstrahuje od mojej wiedzy wynikającej z materiałów niejawných. O ile to możliwe, staram się pisać o własnych motywacjach, znacznie oszczędniej traktując motywacje samego Prezydenta Dudy. Wychodzę bowiem z założenia, że moje liczne rozmowy z Prezydentem w tamtym okresie miały charakter poufny i odczuwam oczywistą wstrzemięźliwość dyplomaty przed ich ujawnianiem. O motywach Prezydenta Dudy piszę więc wyłącznie tam, gdzie on sam uznał za stosowne podzielić się nimi publicznie.

W czasie gdy powstawał ten artykuł, pełniłem funkcję Ambasadora RP w Chinach. Objąłem ją wkrótce po opuszczeniu Kancelarii Prezydenta RP i byłem pracownikiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Zaznaczam jednak, że artykuł jest wyrazem wyłącznie moich własnych obserwacji i przekonań z czasów poprzedzających moją późniejszą służbę, a tezy w nim zawarte nie są jednoznaczne ze stanowiskiem Ministerstwa lub jakiegokolwiek organu państwa polskiego.

Bardzo dziękuję za pomoc w uzyskaniu dostępu do części materiałów moim dawnym współpracownikom i współpracowniczkom z Biura Polityki Międzynarodowej, w szczególności panu dyrektorowi Marcinowi Łapczyńskiemu, który zresztą w opisywanych wydarzeniach odegrał zauważalną, a momentami bardzo istotną rolę, oraz kolegom i koleżankom z Biura Bezpieczeństwa Narodowego, w tym zastępcy szefa Biura, panu ministrowi Mieszkowi Pawlakowi, do niedawna mojemu następcy na stanowisku szefa BPM.

¹ Oznaczone są one jako „archiwum prywatne” i pozostają w moim posiadaniu.

Andrzej Duda wobec Europy Wschodniej – uwarunkowania i motywacje

Wypracowana przez lata praktyka, zgodnie z którą Prezydent RP i jego ośrodek odgrywa wyższą (niż wynika to z uwarunkowań konstytucyjnych) rolę w polityce wobec państw postsowieckich, wynika z dwóch czynników – zewnętrznego i wewnętrznego. Czynnik zewnętrzny to ustrój państw-partnerów. W większości z nich prezydent jest zwierzchnikiem władzy wykonawczej, a premier wyłącznie organizatorem prac rządu. Powoduje to, że tylko w nielicznych przypadkach uznają oni premierów za swoich odpowiedników. Czynnik wewnętrzny to wspomniany już uzus, który powstał za prezydentury Aleksandra Kwaśniewskiego i utrzymał się w czasach jego następców, szczególnie w czasie prezydentury Lecha Kaczyńskiego.

Pewną rolę w podziale działań prezydent-premier może również odgrywać członkostwo Polski w Unii Europejskiej, angażuje ono bowiem premiera. Przez to sytuacja, w której prezydent wykazuje większą aktywność na wschodzie, w państwach pozaeuropejskich, w polityce wobec USA i polityce bezpieczeństwa, rząd zaś zdecydowanie w polityce unijnej, jest dziś zasadniczo przyjmowana mimo braku prowadzącej ku temu normy prawno-konstytucyjnej. Zjawisko to nasila się w sytuacji, gdy prezydent sprawuje urząd przy rządzie z własnego obozu politycznego, a słabnie w sytuacji kohabitacji. W przypadku Andrzeja Dudy i omawianego okresu miał miejsce pierwszy z modeli.

Andrzej Duda obejmował prezydenturę w trakcie trwającego od blisko półtora roku konfliktu wywołanego rosyjską inwazją Krymu i Donbasu i po utracie przez Ukrainę kontroli nad częścią swojego terytorium. Za jego urzędowania doszło także do szeregu innych wydarzeń w najbliższym sąsiedztwie Polski. Wśród nich najistotniejszym wydaje się nieudana rewolucja w 2020 r. na Białorusi, a istotnym, choć pozbawionym bezpośredniego wpływu na bezpieczeństwo Polski – prozachodni zwrot Mołdawii i dojście do władzy Prezydent Maia Sandu w 2021 r. W relacjach z Ukrainą prezydentura Dudy pokrywa

się częściowo z prezydenturą Petra Poroszenki (2014–2019) oraz Wołodomyra Zełenskiego (od 2019 r.).

Istotnym czynnikiem był fakt, że od niemal samego początku prezydentury Dudy w Polsce nasilał się proces przywracania pamięci o ofiarach UPA. Ten proces dotyczył w bardzo dużej mierze wyborców ugrupowań konserwatywnych i prawicowych, w tym osób głosujących w wyborach 2015 r. na Andrzeja Dudę, a jego efektem ubocznym był spadek sympatii wobec Ukrainy i Ukraińców w tym istotnym segmencie społeczeństwa.

Relacje Dudy i Poroszenki są uważane dość powszechnie za trudne, przede wszystkim ze względu na sprawy historyczne. Do kluczowych momentów należały m.in. ustawa parlamentu Ukrainy z 2015 r., nadająca uprawnienia kombatanckie bojownikom UPA² i uznająca krytykę działalności UPA za działanie naruszające prawo, a także uchwała Sejmu z 2016 r., określająca zbrodnię wołyńską wprost jako ludobójstwo³. Po obu stronach, przez Polskę i Ukrainę, przetaczała się fala komentarzy najczęściej obwiniająca drugą stronę o eskalowanie sporu. Co znamienne, bez echa przechodziły z kolei jakiegokolwiek gesty pojednawcze. W szczególności należy do nich nieprzebicie się do szerszej opinii publicznej gestu Poroszenki, który w lipcu 2016 r. uklęknął przez pomnikiem ofiar zbrodni wołyńskiej na warszawskim Żoliborzu⁴.

Poważną przyczyną umiarkowanego zaufania były wpadki protokolarne w czasie wizyt polskiego Prezydenta na Ukrainie⁵. Pomiędzy Andrzejem Dudą a Petrem Poroszenką pozostawali w intensywnym kontakcie i spotykali się relatywnie często, to po ich 4-letnim okresie

² *Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті [O statusie prawnym i upamiętnieniu bojowników o niepodległość Ukrainy w XX wieku]*, Відомості Верховної Ради (ВВР) [Biuletyn Rady Najwyższej (WWR)] 2015, nr 25, s. 190.

³ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2016 r. w sprawie oddania hołdu ofiarom ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1943–1945, „Monitor Polski”, 29 lipca 2016 r., poz. 726.

⁴ Zob.: *Prezydent Ukrainy oddał hołd ofiarom zbrodni wołyńskiej*, WP, 8 lipca 2016 r., <https://wiadomosci.wp.pl/prezydent-ukrainy-oddal-hold-ofiarom-zbrodni-wozynskiej-6025264754233985a> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁵ Takie jak spóźnienie się prezydenta Ukrainy na spotkanie z Dudą w Charkowie w grudniu 2017 r. Z tego powodu wizyta była bliska przerwania.

współpracy nie pozostał żaden istotny dokument ani nie została rozwiązana żadna istotna sprawa w relacjach polsko-ukraińskich.

Po wyborach w 2019 r. nowym prezydentem Ukrainy został Wołodymyr Zełenski, ale – co należy zaznaczyć – kilka miesięcy po jego zwycięstwie wybuchła pandemia koronawirusa, co spowodowało zamarcie na kilkanaście miesięcy wizyt międzypaństwowych i bardzo mocno ograniczyło aktywność większości państw w polityce zagranicznej. W polskiej polityce zagranicznej przywrócenie pełnej aktywności państwa nastąpiło późną wiosną i latem 2021 r.

Poważna zmiana w uwarunkowaniach polityki białoruskiej nastąpiła z kolei po 8 sierpnia 2020 r., gdy reżim Aleksandra Łukaszenki najprawdopodobniej nie zdołał metodami administracyjnymi zapewnić realnie wysokiego wyniku dla urzędującego prezydenta w wyborach, w których przeciwko sprawującemu od 1994 r. władzę przywódcy stanęła Swiatłana Cichanouska, żona jednego z więzionych polityków – dawnego kandydata na prezydenta. Odpowiedzią na powyborcze protesty było masowe użycie przez siły bezpieczeństwa przemocy przeciwko obywatelom, co wywołało o wiele poważniejszą falę protestów. Późnym latem 2020 r. panowało przekonanie, że reżim Łukaszenki jest zagrożony upadkiem. Pomimo że władze odzyskały kontrolę nad sytuacją, nieudana rewolucja wywołała kilka zjawisk: zwiększenie się rosyjskiej kontroli nad Łukaszenką, falę emigracji politycznej, z której część trafiła do Polski, powszechne, dorozumiane uznanie przez wiele środowisk na Zachodzie Cichanouskiej za zwyciężczynię wyborów prezydenckich, a zatem *sui generis* prezydenta-elekta Białorusi, jednoznaczne zaniechanie przez reżim liberalizacji prowadzonej przed 2020 r., cechującej się m.in. umiarkowanym wspieraniem używania języka białoruskiego w sferze publicznej, wcześniej rugowanego przez Łukaszenkę, oraz zwiększaniem obecności symboliki narodowej w przestrzeni publicznej. Jedną z konsekwencji wydarzeń 2020 r. było również wycofanie przez Zachód uznania dla Aleksandra Łukaszenki jako prezydenta Białorusi i wzrost wrogości jego reżimu wobec Polski i państw bałtyckich.

Należy przy tym jasno rozgraniczyć sprawy ukraińskie i białoruskie: Andrzej Duda zabiegał o relacje z kolejnymi prezydentami Ukrainy i pojednanie polsko-ukraińskie postawił wysoko na liście swoich celów, nie dążył natomiast do jakichkolwiek kontaktów z Władimirem Putinem i Aleksandrem Łukaszenką, a wręcz uważał, że ich brak jest dowodem pewnej „czystości” w sprawach wschodnich. Tę postawę rozumiem jako po części pryncypialną, a po części nacechowaną realizmem politycznym: spór z Rosją ma charakter systemowy, a Łukaszenka nie jest samodzielny i wiarygodny partnerem. Kontakty z Moskwą i Mińskiem niosłyby wyłącznie ryzyko polityczne i wizerunkowe, próba realizacji jakichkolwiek trudnych porozumień wymagałaby bardzo skrupulatnej współpracy z rządem i jego agendami. Wydaje się zatem zasadne, że skoro Duda nie miał ani przedmiotu ewentualnego kontaktu z Putinem lub Łukaszenką, ani żadnej innej korzyści z takiej relacji, to wolał się powstrzymać przed „spotkaniem dla spotkania”.

Andrzej Duda był od samego początku swojej prezydentury zainteresowany wschodem i prowadzeniem polityki wschodniej, posiada dość szerokie rozeznanie w sprawach wschodnich, dobrze rozumie rosyjski, czyta w tym języku, jeśli trzeba – mówi stosunkowo sprawnie i zrozumiale. W momencie wybuchu wojny był jedynym przywódcą dużego państwa zachodniego posiadającym tę kompetencję językową. Parokrotnie doradzałem mu używanie tego jako *argumentum ad auctoritatem*.

Narzędzia państwa polskiego w polityce wschodniej

Politykę zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej, w tym politykę wschodnią, realizuje rząd reprezentowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, które posiada wyspecjalizowany Departament Wschodni. Na przełomie 2020/2021 r. Polska posiadała ambasadę w 9 spośród 12 państw byłego ZSRR niebędących członkami Unii Europejskiej, wszystkich za wyjątkiem Turkmenistanu, Tadżykistanu i Kirgistanu. Ponadto w tym okresie istniało kilkanaście polskich

konsulatów generalnych, 4 instytuty polskie i 1 agencja konsularna. W przypadku jednej z ambasad (Mińsk), ambasador Artur Michalski był od października 2020 r. – podobnie jak wielu innych przedstawicieli państw UE – odwołany na konsultacje, a placówką kierował jego zastępca, były rzecznik MSZ oraz dziennikarz z wieloletnim doświadczeniem na wschodzie, Marcin Wojciechowski. Na czele kluczowych ambasad stali ludzie o wysokiej pozycji w MSZ – ambasador na Ukrainie Bartosz Cichocki to były wiceminister spraw zagranicznych, a w Rosji – Krzysztof Krajewski, wcześniej dwukrotny ambasador (w Azerbejdżanie i Bułgarii) oraz szef protokołu dyplomatycznego.

Prezydent dysponował powołanym w kwietniu 2021 r. Biurem Polityki Międzynarodowej (BPM), na którego czele stał początkowo Krzysztof Szczerski i którego zastąpiłem po mianowaniu go ambasadorem przy ONZ w połowie lipca 2021 r. BPM, w planach swojego twórcy mające być odpowiednikiem Biura Bezpieczeństwa Narodowego w odniesieniu do zagadnień zagranicznych, jest wyspecjalizowaną agendą Kancelarii Prezydenta, a na jego czele stoi Sekretarz Stanu odpowiedzialny za kreowanie, przygotowanie i realizację działań Prezydenta RP w sferze międzynarodowej. Szef BPM przedstawia Prezydentowi do akceptacji propozycje jego aktywności międzynarodowej, w tym wizyt, ich kolejności, wystąpień publicznych, reakcji na wydarzenia międzynarodowe oraz zapewnia wsparcie eksperckie w czasie realizowanych działań. Może również występować jako *de facto* rzecznik Prezydenta w sprawach międzynarodowych. Odpowiednikiem tej funkcji, w Polsce mającej wysoką rangę sekretarza stanu, w większości państw świata jest funkcja „doradcy prezydenta ds. międzynarodowych”. Biuro liczy sobie zaledwie nieco ponad 20 osób, ale współpracując z ambasadami, niekiedy je zadaniując za pośrednictwem MSZ, jest w stanie przejąć odpowiedzialność za znaczną i najbardziej widoczną część polityki państwa w danym zakresie terytorialnym.

Od lipca 2021 r. dodatkowo znaczenie biura wzmacniała aktywność medialna jego szefostwa, które w całości miało albo doświadczenie w mediach, albo w dyplomacji publicznej, a także swoisty „podział obowiązków”, który wykształcał się we współpracy z ministrem

spraw zagranicznych Zbigniewem Rauem. Profesor Rau jako szef MSZ państwa sprawującego roczną prezydenturę w OBWE musiał się liczyć z rolą ewentualnego, w miarę neutralnego mediatora w konfliktach, w tym w zbliżającym się konflikcie rosyjsko-ukraińskim, podczas gdy BPM mogło realizować jednoznacznie nieneutralne stanowisko Prezydenta RP. Stąd w pierwszych miesiącach wojny mogło powstać wrażenie uzurpacji kompetencji MSZ przez BPM. W istocie przez cały omawiany okres MSZ i BPM, KPRP bardzo ściśle i dość harmonijnie ze sobą współpracowały, a ja sam i kierownictwo BPM byliśmy w stałym kontakcie z ministrem Rauem, jego zastępcami oraz doradcami i najbliższymi współpracownikami. KPRM w tym okresie była kierowana przez Michała Dworczyka, który przykłada dużą rolę do polityki wschodniej, mówi dobrze po rosyjsku i posiada bardzo rozbudowaną sieć kontaktów na Ukrainie, Litwie i Białorusi – częściowo wyrobioną w czasie wojny, częściowo jeszcze przed nią.

Doświadczenia wschodnie i/lub znajomość języków wschodnich posiadała w tym okresie większość kierownictwa MSZ i BPM, w szczególności odpowiedzialny za Wschód wiceminister spraw zagranicznych Marcin Przydacz, zaproponowany przeze mnie później na mojego następcę w BPM, gdzie zresztą przed przejściem do MSZ był wicedyrektorem. Po rosyjsku mówi też Rau i inny jego ówczesny zastępca – Paweł Jabłoński.

Zaplecze analityczne rządu stanowiły trzy główne instytucje zajmujące się analizą polityki międzynarodowej – Ośrodek Studiów Wschodnich, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych i Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego, dawne Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, w pewnym stopniu również Instytut Europy Wschodniej w Lublinie, z którym miałem jednak bardzo ograniczony kontakt. Dyrektor PISM Sławomir Dębski był przez cały kluczowy okres głównym doradcą Zbigniewa Raua, a zarówno on, jak i dykcja OSW (Adam Eberhardt, Wojciech Konończuk) czy Centrum im. Mieroszewskiego (Ernest Wyciszewicz, Łukasz Adamski) byli często proszeni o ekspertyzy i briefingi dla prezydenta, premiera i ministra spraw zagranicznych. Prezydent korzystał również z pracy eksperckiej Jana Malickiego, dyrektora Studium Europy Wschodniej

Uniwersytetu Warszawskiego, Rafała Dzieciołowskiego z Fundacji Solidarności Międzynarodowej oraz związanego z licznymi instytucjami eksperta ds. polityki wschodniej prof. Przemysław Żurawskiego vel Grajewskiego. Przez cały omawiany okres również BPM pozostawało w stałym kontakcie ze wspomnianymi ekspertami i ich zespołami.

Bardzo nieszablonową i zupełnie nieoczekiwaną rolę odegrała też inna instytucja państwa polskiego – Instytut Pileckiego, podlegający Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jego berliński oddział, powołany w 2019 r., pod kierownictwem dyrektora Hanny Radziejowskiej, początkowo bojkotowany przez znaczną część niemieckich środowisk intelektualnych jako instytucja kojarzona z ówczesnym rządem RP, zdobył ich uznanie, biorąc pod swoją kuratelę część środowisk diaspory białoruskiej, w tym osoby prześladowane po nieudanej rewolucji 2020 r.

W czasie pełnoskalowej wojny Radziejowska powtórzyła te same działania wobec diaspory ukraińskiej. W ten sposób odzyskała dużą część zaufania środowisk intelektualnych Berlina i przekształciła powołaną za rządów PiS instytucję w uznanego partnera. Odegrała przy tym istotną rolę w zbudowaniu zaufania środowisk białoruskich i ukraińskich wobec państwa polskiego. Zabieg był celowy i miał dorozumianą aprobatę ówczesnego ministra kultury Piotra Glińskiego oraz wiceminister Magdaleny Gawin.

Ostatnią instytucją, która stanowiła *de facto* narzędzie w polityce wschodniej, była telewizja „Biełsat” i stworzone wokół niej środowisko proniepodległościowych, prodemokratycznych, białoruskojęzycznych i związanych z Polską działaczy białoruskich. Twórczyni „Biełsatu”, Agnieszka Romaszewska-Guzy, miała duże tendencje do wychodzenia poza swoją rolę dziennikarki i managera, biorąc aktywny udział w debacie na temat polityki wschodniej, ale również wspierając administrację państwową analitycznie i będąc otwartą na przekazy polskiej dyplomacji publicznej oraz współpracę z instytucjami państwa polskiego. Jej działalność oceniam jako konstruktywną i pozytywną.

Wszystkie opisane powyżej środowiska, instytucje i osoby były znane Prezydentowi Dudzie i korzystał on – pośrednio lub bezpośrednio – z ich rad, niekiedy idei. Wspomniane osoby były też często rozmówcami Prezydenta.

Nowa polityka wschodnia i rola Prezydenta Andrzeja Dudy

Jednym z zadań, które otrzymałem w kwietniu 2021 r., gdy Prezydent Duda powierzył mi kierowanie w perspektywie kilku miesięcy BPM, było opracowanie dla niego nowej, postpandemicznej polityki wschodniej. Sam wychodziłem z założenia (to opinia, której nigdy nie zmieniłem), że prezydent w polityce zagranicznej powinien być obecny przede wszystkim na wschodzie, gdzie stykają się jego kompetencje w dziedzinie polityki zagranicznej oraz obronności i gdzie opinia publiczna oraz klasa polityczna oczekują działań głowy państwa. Uważałem, że znaczna część aktywności w zachodniej Europie to – w przypadku prezydenta – „polityka dla zdjęcia” i przepis na konflikt kompetencyjny z rządem.

W tamtym czasie zawężone były kompetencje prezydenta na innym kierunku – w polityce transatlantyckiej. Zwycięstwo Joe Bidena w wyborach prezydenckich w USA i objęcie przezeń w styczniu 2021 r. prezydentury rozpoczęło – krótki, jak się potem okazało – okres bardzo niskiej intensywności politycznych stosunków polsko-amerykańskich, w którym mentalna zależność od partnera amerykańskiego, jeden z mankamentów naszej polityki, była prawdopodobnie najsłabsza. Liczyliśmy się z sytuacją, w której w ciągu czterech lat nie dojdzie do żadnej wizyty dwustronnej na poziomie prezydenckim i tę sytuację Prezydent Duda zdawał się akceptować. Demokratyczna administracja przyjmowała – w opinii otoczenia Prezydenta – optykę partnerów zachodnioeuropejskich, by w sposób dość podobny postrzegać naturę sprawowanych w Polsce rządów oraz negatywnie oceniać ich główne projekty ustrojowe. W tej sytuacji nadaktywność na wschodzie mogła przynajmniej częściowo przykryć okres „cichych dni” w relacjach z USA. A prowadzić powinna – jak uważałem

– do osiągnięcia porozumienia polsko-ukraińskiego w sprawach historycznych, przejęcia opieki nad „demokratyczną Białorusią”, skupioną wokół Swiatłany Cichanouskiej, zacieśnienia relacji z Litwą i państwami bałtyckimi oraz obejmować jednoznaczne wsparcie dla procesu reform proeuropejskich w Mołdawii⁶, w tym zaproponowanie nowemu rządowi Mołdawii ustanowienia polskich doradców oraz pomocy w kluczowych reformach systemowych. Jako kontra wobec oskarżeń pod adresem Polski o autorytaryzm miało posłużyć wytykanie rządowi części państw Zachodu ich zaangażowania w budowę Nord Stream 2. Andrzej Duda miał też – w czasie „cichych dni” – wolną rękę przy krytykowaniu administracji prezydenta Bidena, która przecież dopiero co wycofała sankcje przeciwko projektowi, wprowadzone przez administrację Donalda Trumpa.

Rolę Prezydenta Dudy postrzegałem również jako aktywnego uczestnika w rozwiązywaniu sporów między państwami regionu oraz kontynuatora własnego bądź co bądź projektu Trójmorza. Uważałem też, że Andrzej Duda powinien dbać o swoje relacje z liderami krajów, w których kluczową rolę odgrywają osobiste stosunki liderów – z Turcją, Chinami i państwami Azji Środkowej.

Polityka europejska w takim ujęciu została by niemal w całości poświęcona rządowi. Wyjątkiem była Francja, zainteresowana kontraktem na budowę sieci elektrowni atomowych, którą to zgodę doradzałem uzależniać od francuskiej pomocy w przeprowadzeniu „resetu” między Polską i Komisją Europejską oraz odblokowania należnych Polsce funduszy z Krajowego Planu Odbudowy. Bez nadmiernej wiary, że Francja się takiego zadania skutecznie podejmie. Stąd dwie długie rozmowy z Emmanuelem Macronem w czasie otwarcia Igrzysk Olimpijskich w Tokio i potem w czasie wizyty roboczej w Paryżu traktowałem w kategoriach budowy ewentualnej wartości dodanej.

Poza oczywistymi korzyściami z rozwoju relacji z państwami naszego sąsiedztwa aktywność na Wschodzie miała z jednej strony przełamać narrację o tym, że Polska jest „izolowana w sferze międzynarodowej”,

⁶ Na zaniedbania w tej sprawie zwrócił mi uwagę ówczesny rzecznik prezydenta – Błażej Spychalski.

a z drugiej zbudować pozycję Prezydenta RP w świecie postcovidowym, gdy działalność państw dopiero ożywała. Wsparcie dla demokracji na Wschodzie, w oczywisty sposób o wiele bardziej szczere niż w części państw Zachodu, miało z kolei być „odtrutką” na narrację, że polski rząd łamie zasady „demokratycznego państwa prawa”.

Prezydent Andrzej Duda posiadał wszelkie cechy oraz umiejętności, by stać się liderem Europy Środkowo-Wschodniej. Jest otwarty na politykę wschodnią, dobrze nawiązuje relacje interpersonalne, które w wielu z państw regionu odgrywają nieproporcjonalnie duże znaczenie, ma też całkowicie czystą kartę w kontaktach z Rosją, a przede wszystkim jest uznany jako współinicjator idei Trójmorza. W sprawach historycznych z Ukrainą zajmował zawsze pryncypialną⁷, ale nie konfrontacyjną postawę, a w relacjach polsko-białoruskich, w mojej ocenie, niezwykle ważną rolę odegrał jego gest z czerwca 2021 r., kiedy jako Prezydent odwiedził Zaleszany, gdzie oddał hołd białoruskim ofiarom oddziału „Burego”⁸.

Przed wszystkim jednak Duda okazywał szacunek liderom regionu niezależnie od realnej wagi politycznej ich państw. Jego praktyką było np. nieodmawianie spotkań nawet urzędnikom niższej rangi (szefom parlamentów, premierom, ministrom spraw zagranicznych) odwiedzającym Polskę, o ile reprezentowali oni jedno z państw Europy Środkowo-Wschodniej. Budowało to jego wizerunek wśród elit politycznych tych krajów i wpisywało się w postawę, którą

⁷ W 2018 r. Duda bardzo jasno odrzucił w sprawie Wołynia symetryzm. „To nie była żadna wojna między Polską a Ukrainą, to była zwykła czystka etniczna, tak byśmy to dziś nazwali. Po prostu chodziło o to, żeby Polaków z tych terenów usunąć. Takie decyzje zostały wówczas podjęte na szczeblu politycznym przez ukraińską organizację OUN-B, zlecone do wykonania UPA, która niestety wywiązała się ze swojego zadania” – mówił. Zob.: *W 75. rocznicę rzezi wołyńskiej Prezydent oddał cześć pomordowanym*, 8 lipca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/w-75-rocznice-rzezi-wozynskiej-prezydent-na-ukrainie-oddaje-czesc-pomordowanym-rodakom,3047> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁸ Uważam ten historyczny gest, za którego twórcę i pomysłodawcę uchodzi późniejszy szef BPM Wojciech Kolarski, za jeden z filarów późniejszych relacji z diasporą białoruską. Ułatwia on również dialog polsko-ukraiński, ponieważ uniemożliwia oskarżanie Polski o nieumiejętność rozliczenia się z własnymi ciemnymi kartami na wschodzie. Zob.: *Prezydent Duda oddał cześć Białorusinom zamordowanym przez żołnierzy „Burego”*, 8 czerwca 2021 r., <https://wiadomosci.onet.pl/bialystok/podlasie-prezydent-zlozyl-kwiaty-przy-pomniku-pomordowanych-bialorusinow/fzby5c3> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

w odniesieniu do niemieckiej polityki określono kiedyś jako *Kultur der Zurückhaltung*, kulturę samoograniczania. Nawiązywał też liczne przyjaźnie z liderami regionu, czasem trwające znacznie dłużej niż ich prezydentury⁹.

Realizując wybrane przez siebie elementy tej polityki Prezydent – w porozumieniu z rządem Mateusza Morawieckiego i przy wsparciu MSZ – realizował w drugiej połowie 2021 r. kilka głównych projektów:

- Wsparcie dla reform w Mołdawii rozpoczęte od przyjęcia *ad hoc* zaproszenia na 30-lecie niepodległości Mołdawii i odbycie przy okazji nieplanowanej wcześniej wizyty dwustronnej, zorganizowanej w ekspresowym tempie. Jego efektem miało być powołanie na prośbę prezydenta Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów do spraw Wspierania Reform w Republice Mołdawii¹⁰ oraz obsadzenie przez polskich doradców części stanowisk w nowym mołdawskim rządzie. Te projekty były inicjowane przez Prezydenta, a w fazie realizacji przekazywane rządowi do wykonania. Część z nich – jak obsadzenie nowej ekipy polskimi doradcami – pozostała niestety na papierze. Polska udzieliła natomiast Mołdawii całkowicie realnej pomocy na przełomie października i listopada 2021 roku gdy w odpowiedzi na próbę narzucenia przez Gazprom Mołdawii nowych cen gazu i uderzenia w ten sposób w prozachodnie władze, PGNiG jako pierwsza nierosyjska firma w historii rozpoczęło dostawę surowca zmuszając Gazprom do obniżenia ceny¹¹.
- Wsparcie dla demokratycznej Białorusi. Jego jednoznaczną deklaracją było niewywołane, będące własną inicjatywą Prezydenta, nagranie do Białorusinów, wygłoszone częściowo w języku

⁹ Do takich należą relacje Andrzeja Dudy z prezydentem Litwy Gitanasem Nausėdą oraz byłymi prezydentami Czech, Słowacji, Słowenii, Węgier i Chorwacji: Milošem Zemanem, Andrejem Kiską, Jánosem Áderem i Kolindą Grabar-Kitarović.

¹⁰ Zarządzenie nr 177 Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 września 2021 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów do spraw Wspierania Reform w Republice Mołdawii, „Monitor Polski”, 9 września 2021 r., poz. 825.

¹¹ Kryzys gazowy w Mołdawii. Prezydent RP: mamy coraz więcej narzędzi, by przeciwstawiać się szantażom gazowym, money.pl, 31 października 2021 r., <https://www.money.pl/gospodarka/zamieszanie-z-moldawia-prezydent-rp-mamy-coraz-wiecej-narzedzi-by-przeciwstawiac-sie-szantażom-gazowym-6699707904023456a.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

białoruskim w rocznicę Porozumień Sierpniowych 1980 r.¹². Sama treść była dość prosta i zapewniała białoruskich emigrantów, że mogą w Polsce pozostać i że Polska nie odstąpi od popierania ich sprawy. Ponieważ jednak sam fakt użycia języka białoruskiego, planowany jako „odtrutka” na rosyjską propagandę sugerującą, że Polska nie szanuje Białorusinów, wywołał bardzo szybką, pozytywną reakcję przedstawicieli otoczenia Cichanouskiej¹³, ten zabieg Prezydent powtórzył występując na uroczystym posiedzeniu Sejmu Litwy z okazji 230-lecia Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów, gdzie obszernie fragmenty swojego wystąpienia powiedział po litewsku¹⁴ i otrzymał długą owację na stojąco¹⁵.

- Intensyfikację współpracy z Litwą, Łotwą i Estonią. Prezydenci tych krajów spotykali się przez całą drugą połowę 2021 i cały 2022 r. wielokrotnie przy okazji różnych formatów, a kulminacją ich bliskiej współpracy był wspólny wyjazd do Kijowa już w czasie wojny w kwietniu 2022 r. Prezydenta Dudę łączą szczególnie bliskie, osobiste relacje z prezydentem Litwy Gitanasem Nausėdą.
- Podkreślanie swojego sprzeciwu wobec Nord Stream 2, budowanie w ten sposób własnego autorytetu i wskazywanie osób

¹² *Przesłanie Prezydenta RP do Białorusinów*, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 31 sierpnia 2021 r., <https://www.youtube.com/watch?v=t6ItiThz9MQ> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹³ Wkrótce z inicjatywy białoruskiej przy wsparciu Instytutu Pileckiego w Berlinie nawiązany został nieoficjalny kontakt między jej przedstawicielem odpowiedzialnym za politykę zagraniczną, a w BPM KPRP i rozpoczęły się prace nad serią rozmów Prezydenta RP ze Szwiatłaną Cichanouską. Do tej pory jej środowisko skłaniało się raczej ku uczestniczeniu w projektach realizowanych przez polską opozycję i wstrzemięźliwie zachowywało się wobec rządu Zjednoczonej Prawicy oraz prezydenta Dudy. Od 2021 r. BPM bardzo intensywnie współpracowało ze środowiskiem Cichanouskiej.

¹⁴ *Uroczyste posiedzenie litewskiego Sejmu z okazji 230-lecia Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów*, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 31 sierpnia 2021 r., <https://www.youtube.com/watch?v=G500FSvTx9g> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁵ Kwestia językowa, która odegrała kolosalną rolę w tworzeniu się narodów i narodowości w XIX-wiecznej Europie Wschodniej, według mnie jest znacznie silniejsza niż w Europie Zachodniej. Dlatego okazywanie szacunku językom państw mogących wobec Polski mieć – słuszne bądź nawet urojone – poczucie krzywdy jest poważnym elementem budowy wizerunku Rzeczypospolitej Polskiej. Prezydent RP, o ile jest w stanie wykonać to dobrze, powinien używać tego instrumentu, przemawiając w całości lub w części w językach narodowych w całym regionie.

odpowiedzialnych za budowę jako współwinnych pogorszenia się sytuacji bezpieczeństwa w Europie Środkowo-Wschodniej¹⁶. Za część tych działań Prezydent był krytykowany przez krajowe media, np. po tym, jak nie doszło do jego spotkania z ustępującą kanclerz Niemiec Angelą Merkel w czasie jej pożegnalnej wizyty w Polsce¹⁷.

- Sondowanie możliwości zbudowania osobistej relacji z Wołodymyrem Zełenskim oraz jego ośrodkiem prezydenckim. Urząd prezydenta jest bez wątpienia głównym ośrodkiem władzy na Ukrainie, a osobą odpowiedzialną za jego politykę zagraniczną został Andrij Sybiha, z którym niemal jednocześnie opuściliśmy Turcję, gdzie służyliśmy jako ambasadorowie swoich krajów, zaprzyjaźniliśmy się i dość dużo czasu poświęcaliśmy dyskusjom o przyszłości stosunków polsko-ukraińskich, sprawie wołyńskiej i wielu innych aspektach wspólnych relacji. Wołodmyr Zełenski był w Polsce na obchodach 3 maja 2021 r., z kolei Andrzej Duda do wybuchu wojny był dwukrotnie na Ukrainie i jeden raz podejmował Wołodymyra Zełenskiego w Polsce, odbywał z nim również liczne rozmowy telefoniczne. Celem numer jeden była początkowo próba wypracowania konsensusu w sprawach historycznych, a następnie podtrzymywanie Ukrainy w oporze wobec żądań rosyjskich. W styczniu 2022 r. rozmowy obu przywódców coraz bardziej zdominował temat nadchodzącej wojny i sposobu komunikacji oraz koordynacji działań przez oba kraje.

¹⁶ W 25-minutowym wystąpieniu przed Zgromadzeniem Ogólnym Prezydent RP poświęcił około 20 proc. czasu polskiemu sąsiedztwu wschodniemu, w tym sytuacji na Ukrainie, Białorusi i w Mołdawii. Mówił też: „Uczestniczyłem niedawno w szczycie Platformy Krymskiej w Kijowie i byłem tam jednym z nielicznych przywódców bogatej Północy. Szukałem tam wzrokiem tych, którzy budowali i zaakceptowali budowę rurociągu Nord Stream 2. Nie znalazłem ich”. Zob.: *Poland – President Addresses United Nations General Debate, 76th Session*, kanał Narodów Zjednoczonych na portalu Youtube.com, 21 września 2021 r., <https://www.youtube.com/watch?v=rY50s2N-GhU> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁷ B. T. Wieliński, *Odwet Dudy na Merkel*, Wyborcza.pl, 12 września 2021 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,27562248,odwet-dudy-na-merkel.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.); J. Bielecki, *Duda znajdzie czas dla Merkel?*, Rzeczpospolita, 9 września 2021 r., <https://www.rp.pl/dyplomacja/art18903791-duda-znajdzie-czas-dla-merkel> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Te kierunki uzupełniał szereg innych, również najczęściej związanych z Europą Środkowo-Wschodnią: nacisk we wszystkich rozmowach na kontynuowanie projektów Trójmorza, szukanie partnerów na Bałkanach, aż do osobistego zaangażowania się Prezydenta w mediacje między Bułgarią i Macedonią Północną czy współpracę prezydentów Grupy Wyszehradzkiej, bardzo mocno osłabionej dopiero po wybuchu wojny na Ukrainie, ale w końcu 2021 r. wciąż jeszcze aktywnej.

Ta polityka była od samego początku zamierzona, a dokonany wybór wzmacniały dodatkowo wydarzenia w pobliżu polskich granic – najpierw wywołany przez reżim Aleksandra Łukaszenki kryzys na granicy polsko-białoruskiej, a następnie zbliżająca się wojna na Ukrainie.

Agresja hybrydowa reżimu Łukaszenki, wykształcenie mechanizmu koordynacji prezydent-rząd

Atak hybrydowy z użyciem ściągniętych na granicę migrantów został zapowiedziany przez Aleksandra Łukaszenkę 2 lipca 2021 r. i początkowo był realizowany jako agresja hybrydowa przeciwko granicom Litwy. Od samego początku uważaliśmy za kwestię czasu jego przesunięcie na granicę polsko-białoruską. Pierwsze oznaki, że tak się dzieje, pojawiły się na przełomie lipca i sierpnia, a kluczowa faza zdaje się przypadać na okres między 8 sierpnia a 11 listopada 2021 r.

Andrzej Duda uważał, że celem jest stworzenie w Polsce kryzysu uchodźczego, który ma destabilizować kraj przed zakładanym większym wydarzeniem (jak się okazało, była nim agresja Rosji przeciwko Ukrainie). Był zwolennikiem twardej obrony granicy, a jednocześnie zdawał sobie sprawę, że należy zapewnić maksymalnie humanitarne traktowanie imigrantów – postrzegał ich jako ofiary reżimu Łukaszenki, a nie jako sprawców kryzysu. Był przekonany, że Łukaszenka działa na zlecenie Moskwy. Przewidywał, że prawdziwy kryzys humanitarny nadejdzie zimą, gdy w lasach pojawią się liczne przypadki zamarznięć.

Zakładał, że w kształtowaniu polskiej odpowiedzi są trzy możliwe opcje: ignorowanie kryzysu ze świadomością, że fala imigrantów i tak dotrze do Niemiec, reakcja „standardowa”, a więc tworzenie obozów dla uchodźców po polskiej stronie granicy i wzywanie na pomoc organizacji międzynarodowych oraz reakcja „siłowa”, a więc maksymalne uszczelnienie granicy i niedopuszczanie do jej przekraczania. Pierwsza z opcji najprawdopodobniej doprowadziłaby do wprowadzenia przez Niemcy kontroli na granicy z Polską, kryzys polityczny w ramach UE oraz analogiczny kryzys uchodźczy, tym razem na zamkniętej granicy polsko-niemieckiej. Druga opcja stanowiłaby zachętę dla reżimu Łukaszenki, by zwiększyć napływ migrantów, choćby wielokrotnie, i doprowadzić w Polsce do destabilizacji wewnętrznej, w tym możliwego kryzysu rządowego. Trzecia opcja, choć prowadząca do propagandowej akcji przeciwko Polsce i zapewne potępienia jej „brutalności”, *de facto* w największym stopniu prowadziła do zatrzymania kryzysu, bo groziła, że „kryzysem uchodźczym” zostanie dotknięta sama Białoruś. Podzielałem ten pogląd.

W wystąpieniu na sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych Andrzej Duda oskarżył przy tym Łukaszenkę o wykorzystywanie nieszczęścia nielegalnych imigrantów, ich instrumentalizację i o deptanie ich godności¹⁸. Jednocześnie na jednym z posiedzeń z kluczowymi członkami rządu odpowiedzialnymi za ochronę granicy Prezydent bardzo jasno zakomunikował rządowi, że wszelkie działania wobec migrantów muszą obejmować dbanie o ich życie i zdrowie. Kierował się przy tym nie tylko przesłankami humanitarnymi, lecz także dbałością o wizerunek państwa i przeciwdziałaniem powstaniu poważnego kryzysu humanitarnego o dużej liczbie ofiar. Prezydent wychodził też z założenia, że humanitarny system ochrony granicy musi być w pełni gotowy przed zimą, zanim sytuacja stanie się dramatycznie niebezpieczna¹⁹.

¹⁸ Zob.: *Poland – President Addresses...*, *op. cit.*

¹⁹ Paradoksalnie o porażce Łukaszenki w kryzysie granicznym 2021 r. zadecydował – w mojej ocenie – jego błąd po masowym szturmie kurdyjskich uchodźców na przejścia graniczne 8 listopada 2021 r. Reżim skierował dużą część z nich do przekształconych na noclegownie magazynów w pobliżu granicy. W ten sposób przestało istnieć najpoważniejsze zagrożenie humanitarne – że osoby, którym uniemożliwiono przekroczenie granicy, znajdują się w stanie zagrożenia życia.

Ta sprawa zajmowała dużą część rozmów z innymi przywódcami. Prezydent Duda zapewnił poparcie dla polskich działań ze strony przywódców państw bałtyckich²⁰, oświadczenie prezydentów Grupy Wyszehradzkiej²¹, a także – co w mojej ocenie było niezwykle ważne – wyraźne stanowisko liderki demokratycznej Białorusi Swiatłany Cichanouskiej²².

W imieniu Prezydenta i za jego aprobatą nawiązałem też kontakt z MSZ Turcji, żądając wprowadzenia restrykcji dla linii lotniczych przewożących migrantów na Białoruś i powołując się na niedawną pomoc Andrzeja Dudy w uratowaniu tureckiego sezonu turystycznego, gdy dzięki interwencji Prezydenta zdjęto Turcję z listy krajów objętych tuż przed latem obostrzeniami wyjazdowymi. 12 listopada tureckie linie lotnicze wydały zakaz sprzedaży obcokrajowcom biletów na Białoruś²³.

Prezydent jako zwierzchnik sił zbrojnych parokrotnie odwiedzał też granicę i spotykał się z żołnierzami oraz strażnikami granicznymi. Przede wszystkim jednak kryzys graniczny pomógł w wypracowaniu mechanizmu, który rzutował później na sprawność aparatu państwowego wobec nadciągającej wojny. To wtedy Prezydent zaczął zwoływać narady w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego z udziałem

²⁰ *Wspólne oświadczenie Prezydentów Estonii, Łotwy, Litwy i Polski w sprawie Białorusi*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 23 sierpnia 2021 r., <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/9098,Wspolne-oswiadczenie-Prezydentow-Estonii-Lotwy-Litwy-i-Polski-w-sprawie-Bialorus.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

²¹ *Joint Statement of the Presidents of the Visegrad countries regarding the situation on the borders of Poland, Lithuania and Latvia*, 29 listopada 2021 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/joint-statement--of-the-presidents-of-the-visegrad-countries--regarding-the-situation-on-the-borders-of-poland-lithuania,45632> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

²² M. Makowski, *Cichanouska: To nie Polska jest odpowiedzialna za kryzys na granicy, tylko Łukaszenka*, WP, 12 października 2021 r. <https://wiadomosci.wp.pl/cichanouska-to-nie-polska-jest-odpowiedzialna-za-kryzys-na-granicy-tylko-lukaszenka-6692960238131840a?pvclid=01JZ39KP029FDJ0MFP26Z2NXJE> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

²³ Nie przypisuję sobie przy tym sprawstwa, zakładając, że równoległe naciski mogły mieć miejsce ze strony Litwy, Komisji Europejskiej i innych aktorów. Podstawowym argumentem na rzecz zaprzestania lotów przez Stambuł był w naszym przypadku fakt, że w lipcu 2021 r. Prezydent Duda doprowadził do wprowadzenia Turcji na listę krajów, wobec których w sezonie turystycznym obowiązywały bardziej liberalne przepisy dotyczące podróży. Zob.: *Tureckie linie lotnicze wprowadziły zakaz sprzedaży biletów na loty na Białoruś*, Wyborcza.pl, 11 listopada 2021 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,27795080,pap-tureckie-linie-lotnicze-wprowadza-zakaz-sprzedazy-biletow.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

jego samego i jego kluczowych współpracowników, premiera, najważniejszych członków rządu, głównych dowódców sił zbrojnych i szefów służb, popularnie nazwany „gabinetem wojennym”²⁴. Ta forma komunikacji, którą w 2022 r. zastosowano – według moich wyliczeń – 24 razy, okazała się bardzo skutecznym sposobem przyspieszania działań aparatu państwowego. Kryzys graniczny doprowadził do wypracowania jej formy i operacyjności jeszcze przed rozpoczęciem rosyjskiej inwazji na Ukrainę.

Zmieniał się wyłącznie jej skład, sama struktura dyskusji pozostawała natomiast dość standardowa. Spotkania trwały od kilkunastu minut do kilku godzin, za każdym razem uczestniczył w nich Prezydent Duda, w zdecydowanej większości premier Morawiecki i/lub koordynujący prace resortów „siłowych” wicepremier Kaczyński, szef KPRM Michał Dworczyk oraz ministrowie obrony (Mariusz Błaszczak), spraw zagranicznych (Zbigniew Rau, czasem zastępowany przez wiceministra Marcina Przydacza) i spraw wewnętrznych (Mariusz Kamiński). Armię reprezentowali szef sztabu generalnego gen. Rajmund Andrzejczak oraz Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych gen. broni Tomasz Piotrowski, niemal za każdym razem reprezentowani byli szefowie AW, ABW, SKW i SWW, czasem CBA, oraz Komendant Główny Straży Granicznej gen. dyw. Tomasz Praga, w prawie wszystkich „gabinetach wojennych” brał udział Szef BBN Paweł Soloch (który swoją funkcję przestał pełnić dopiero pod koniec 2022 r.), w zdecydowanej większości z nich brałem udział jako szef BPM. Częstym uczestnikiem był też Szef Gabinetu Prezydenta RP Paweł Szrot, a także rzecznik rządu Piotr Müller. Taki skład pozwalał na natychmiastowe rozdysponowanie zadań, wdrożenie ich w życie przez główne instytucje państwa, uniknięcie sporów, a także posługiwanie się wspólnym przekazem medialnym. Przez cały okres spotkań „gabinetów wojennych” uczestniczyli w nich sporadycznie dopraszani eksperci lub dyplomaci (np. Krzysztof Krajewski i Maciej Lang, ambasadorowie RP w Rosji i Rumunii), a także goście ukraińscy

²⁴ Twórcą tego popularnego określenia jest najprawdopodobniej Paweł Szrot, wówczas Szef Gabinetu Prezydenta RP i współorganizator znacznej części omawianych spotkań.

(np. minister spraw zagranicznych Dmytro Kułeba, który referował stan negocjacji rosyjsko-ukraińskich) lub amerykańscy (np. Dyrektor CIA William Burns i Dyrektor Wywiadu Narodowego w gabinecie prezydenta USA Avril Haines).

Za każdym razem dyskusję rozpoczynało wystąpienie Prezydenta, po czym głos oddawano przedstawicielom służb dla zreferowania sytuacji na granicy lub – później – na froncie. Następnie Prezydent udzielał głosu przedstawicielom rządu, a całość kończyła swobodna dyskusja. Czasem w jej trakcie wypracowywano oświadczenia i dokumenty. Obrady nie były protokołowane i nagrywane, ich szczegóły były też objęte klauzulą. Stąd w niniejszym opracowaniu ich konkluzje pojawiają się wyłącznie w odniesieniu do oświadczeń i faktów, które zostały później upublicznione.

Ośrodek prezydencki wobec relacji polsko-amerykańskich

20 stycznia 2021 r. 46. prezydentem USA został Joe Biden. Po pierwszej prezydenturze Donalda Trumpa, z którym Andrzej Duda wypracował dobre relacje, tę zmianę uznawano za niekorzystną dla rządzącej Polską większości parlamentarnej i dla samego Prezydenta. W środowiskach Demokratów dominował brak przychylności dla konserwatywnych rządów w Europie oraz tendencja do poszukiwania możliwie daleko idącej synergii z Komisją Europejską i największymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej, w szczególności z Niemcami. Symptodem tego ostatniego było zniesienie w maju 2021 r., wprowadzonych przez administrację Trumpa, sankcji przeciwko gazociągowi Nord Stream 2²⁵. Był to krok bardzo negatywnie odbierany wśród polskiej elity władzy, w tym przez samego Prezydenta Andrzeja Dudę. Z naszej perspektywy jednoznaczne opowiedzenie się przez USA za „niemieckim przywództwem” w Europie, połączone z negatywnymi doświadczeniami z administracją prezydenta Obamy w czasie pierwszej agresji rosyjskiej na Ukrainę w 2014 r.,

²⁵ *U.S. waives sanctions on Nord Stream 2 as Biden seeks to mend Europe ties*, Reuters, 19 maja 2021 r., <https://www.reuters.com/business/energy/us-waive-sanctions-firm-ceo-behind-russias-nord-stream-2-pipeline-source-2021-05-19/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

w czasie gdy Biden był wiceprezydentem, budziło uzasadnione obawy, że USA nie zamierzają wykazywać się nadmierną asertywnością wobec Rosji i że nad głowami Europy Środkowo-Wschodniej może zostać zawarte „historyczne porozumienie” z prezydentem Putinem. Z kolei przyjęta retoryka proponująca konfrontację „świata demokratycznego” ze „światem autorytarnym”, w świetle sposobu, w jaki przedstawiano Polskę (i Węgry), groziła z tej perspektywy, że Polska nie zostanie w pełni zaliczona w poczet pierwszego z obozów. Był to zresztą jeden z motywów, które również zadecydowały o aktywności Prezydenta Dudy wobec demokratycznej Białorusi i o jego zaangażowaniu w Mołdawii. Pozwalały bowiem przedstawiać Polskę jako promotora demokracji na Wschodzie i osłabiać zarzuty o brak czystej karty w tym względzie.

Między otoczeniem prezydenta Dudy i prezydenta Bidena brakowało realnych kontaktów, a polski Prezydent postrzegany był w nowej administracji jako „przyjaciel Trumpa”. Choć asymetryczne gratulacje „za udaną kampanię prezydencką”²⁶ i złożenie ich Bidenowi dopiero po zaprzysiężeniu²⁷ nie odbiły się w USA szerokim echem, to utwierdzały w tym przekonaniu wielu uważających, że „polski konserwatywny prezydent” nie buduje dobrych relacji z nowym gospodarzem Białego Domu. Do wybuchu wojny prezydenci Duda i Biden widzieli się tylko raz – w kuluarach szczytu NATO w czerwcu 2021 r.²⁸. Choć daleki jestem od bagatelizowania tego spotkania i nazywania go – jak część mediów – „spotkaniem przy windzie” (o spotkaniu Biden-Duda poinformowała również strona amerykańska,

²⁶ *Prezydent Andrzej Duda: Gratulacje dla Joe Bidena za udaną kampanię prezydencką*, 7 listopada 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-andrzej-duda-gratulacje-dla-joe-bidena-za-udana-kampanie-prezydencka,1950> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

²⁷ *Andrzej Duda pogratulował Joe Bidenowi objęcia urzędu Prezydenta USA*, 20 stycznia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/listy/andrzej-duda-pogratulowal-joe-bidenowi-objecia-urzedu-prezydenta-usa,6383> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

²⁸ *Prezydent Andrzej Duda na szczycie NATO w Brukseli*, 15 czerwca 2021 r., <https://www.prezydent.pl/multimedia/wideo/prezydent-na-szczycie-nato-w-brukseli,789,23> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

która nie zrobiłaby tego, gdyby był to klasyczny *pull-aside*²⁹), to w połowie 2021 r. perspektywa spotkania Biden-Duda lub wizyty którekolwiek z prezydentów u drugiego wydawała się odległa³⁰. W tym okresie kontakty polsko-amerykańskie odbywały się głównie za pośrednictwem MSZ. W lutym minister Zbigniew Rau spotkał się w Waszyngtonie z sekretarzem stanu Antonym Blinkenem³¹, a w czerwcu rozmawiał z nim telefonicznie³². Dużą rolę w roboczych kontaktach z Amerykanami odgrywał w tym czasie wiceminister Przydacz³³.

Warto nadmienić, że Stany Zjednoczone przez znaczną część 2021 r. nie miały w Polsce ambasadora, a placówką kierował *chargé d'affaires*. W oczywisty sposób nie sprzyjało to intensyfikacji kontaktów.

Wszystko to składało się na obraz administracji Bidena jako mało przychylnej polskiemu rządowi, niezainteresowanej intensyfikacją relacji z Polską i przychylnie spoglądającej na niemiecką wizję współpracy Europa-USA, obejmującą m.in. bardziej elastyczne podejście do Rosji i jej polityki. Wizerunek administracji 46. prezydenta USA osłabiała też nieudana ewakuacja z Kabulu, która w sierpniu 2021 r. przekształciła się w kryzys humanitarny. W jego rozbrajaniu

²⁹ *Readout of President Biden's Meeting with President Andrzej Duda of Poland*, The White House, 14 czerwca 2021 r., <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2021/06/14/readout-of-president-bidens-meeting-with-president-andrzej-duda-of-poland/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

³⁰ W trakcie przygotowań do wyjazdu Prezydenta RP na Sesję Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych prosiłem Ambasadę RP oraz podległe mi Biuro Polityki Międzynarodowej o niewystępowanie o spotkanie z prezydentem Bidenem, zakładając, że zgoda strony amerykańskiej jest mało prawdopodobna, a wyciek o takich (nieudanych) staraniach, stawiający polskiego prezydenta w złym świetle, o wiele prawdopodobniejszy. Andrzej Duda w swoim wystąpieniu na sesji bardzo mocno i jednoznacznie skrytykował tych, którzy „budowali i umożliwili budowę” Nord Stream 2.

³¹ *Secretary Antony J. Blinken and Polish Foreign Minister Zbigniew Rau Before Their Meeting*, U.S. Department of State, 4 lutego 2021 r., <https://2021-2025.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-polish-foreign-minister-zbigniew-rau-before-their-meeting/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

³² *Rozmowa telefoniczna ministra Zbigniewa Raua z sekretarzem stanu USA Antonym J. Blinkenem*, 17 czerwca 2021 r., <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/rozmowa-telefoniczna-ministra-zbigniewa-raua-z-sekretarzem-stanu-usa-antonym-j-blinkenem> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

³³ Na wyraźne obniżenie kontaktów na najwyższym szczeblu zwracali uwagę także analitycy PISM. Zob.: A. Dąbrowski, Ł. Kulesa, M. Piotrowski, *Relacje polsko-amerykańskie w czasie prezydentury Joe Bidena*, 14 lipca 2021 r., <https://www.pism.pl/publikacje/relacje-polsko-amerykanskie-w-czasie-prezydentury-joe-bidena> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Polska odegrała ponadnormatywną rolę (procesem zarządzał w kraju wiceminister Przydacz, a na miejscu były ambasador w Afganistanie Maciej Lang, sprowadzony pośpiesznie z ambasady w Rumunii).

Nie poprawiły tego wizerunku pierwsze reakcje na doniesienia o koncentracji rosyjskich wojsk na granicy rosyjsko-ukraińskiej. Na dwa dni przed rozmową z Władimirem Putinem 8 grudnia³⁴ prezydent Biden odbył konferencję telefoniczną wyłącznie z przywódcami zachodniej Europy, pomijając Polskę i inne kraje naszego regionu. Jego rozmówcami byli prezydent Francji, kanclerz Niemiec oraz premierzy Wielkiej Brytanii i Włoch, a w oświadczeniu znalazło się lansowane przez Francję i Niemcy, a zwalczane później przez Polskę, wezwanie do „implementacji porozumień mińskich”³⁵. W tym czasie Polska miała już informację, że Rosjanie w rozmowach z Amerykanami proponując globalne porozumienie, składają również propozycję redukcji sił amerykańskich w Europie Środkowo-Wschodniej. Dopiero po rozmowie z Putinem Biały Dom zaproponował połączenie telefoniczne prezydenta Bidena z przywódcami Dziewiątki Bukaresztańskiej.

Był to dość nietypowy format rozmowy asymetrycznej, w której strona amerykańska wskazała dwóch rozmówców po drugiej stronie – w imieniu B9 głos mieli zabrać (dokładnie w tej kolejności) Gitanas Nausėda i Andrzej Duda. Paradoksalnie ten narzucony format, nieuwzględniający zasad protokołu i zasady równości państw, okazał się dla Polski bardzo dużą szansą na przekazanie swojego stanowiska. Oświadczenie, które Prezydent odczytał, zostało stworzone na linii MSZ-BPM, zaakceptowane przez rząd i Prezydenta, a następnie Stały Przedstawiciel przy NATO, ambasador Tomasz Szatkowski, uzyskał poparcie dla niego ze strony 8 spośród 9 państw B9. Duda otrzymał zatem mandat do wystąpienia w imieniu prawie całej Europy Środkowo-Wschodniej i blisko jednej trzeciej państw NATO. Celem było

³⁴ *Biden warns Putin of ‘strong measures’ amid Ukraine invasion fears*, BBC, 8 grudnia 2021 r., <https://www.bbc.com/news/world-europe-59567377> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

³⁵ *Readout of President Joe Biden’s Call with European Allies*, The White House, 6 grudnia 2021 r., <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2021/12/06/readout-of-president-joe-bidens-call-with-european-allies/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

storpedowanie rozmów z Rosją o redukcji obecności USA w Europie Środkowej i przekonanie USA do twardej linii wobec Rosji.

Wystąpienie Dudy było bardzo zawoalowaną krytyką dotychczasowych działań USA³⁶. Jako wzór Prezydent przedstawił Baracka Obamę i jego decyzję z 2016 r. o rotacyjnej obecności sił amerykańskich w Europie Środkowej. „I co zrobiła Rosja” – mówił – „Nic, bo Rosja znakomicie rozumie język siły”. Duda prosił też o stosowanie wobec Europy Środkowo-Wschodniej zasady „nic o nas bez nas”, używając wyrażenia, które w odpowiedzi prezydent Biden powtórzył bodajże dwukrotnie. Wbrew wcześniejszym ograniczeniom dopuszczono do głosu jeszcze dwóch przywódców państw i rządów, których wystąpienia zawierały elementy podobne do wypowiedzi polskiego Prezydenta.

Znamienny i symboliczny był fakt, że wcześniej tego samego dnia odbywał się zwołany przez Bidena wirtualny Szczyt Demokracji – wczesny projekt jego administracji, w myśl którego państwa miały brać na siebie zobowiązania w dziedzinie wzmacniania demokratycznego zarządzania. Prezydent Duda – zgodnie z przyjętymi założeniami – zobowiązał się w imieniu Polski do dalszego wspierania ruchów demokratycznych na Wschodzie, a wraz z nim wystąpiła przebywająca w Warszawie Swiatłana Cichanouska³⁷. Realizację tego pomysłu poprzedzono długimi negocjacjami z jej otoczeniem. Owocem jest opisany już dialog BPM – gabinet Cichanouskiej.

Oba wydarzenia tego samego dnia budowały wizerunek polskiego Prezydenta jako lidera Europy Środkowo-Wschodniej. Wzmacniały w ten sposób jego pozycję wobec USA. Duda wychodził na racjonalnego przywódcę, którego postulaty były też zapewne zbieżne z opinią części doradców prezydenta Bidena. Fakt, że Polska mogła mówić w imieniu całego regionu, na pewno dodawał wystąpieniu

³⁶ Andrzej Duda rozmawiał z Joe Bidenem i przywódcami B9, 9 grudnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/andrzej-duda-rozmawial-z-joe-bidenem-i-przywódcami-b9,46510> (dostęp: 1 lipca 2025 r.); *Readout of President Joseph R. Biden, Jr.'s Participation in the Bucharest Nine Virtual Summit*, 9 grudnia 2021 r., https://pl.usembassy.gov/bucharest_biden/ (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

³⁷ *Szczyt dla Demokracji z udziałem Prezydenta RP*, 9 grudnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/szczyt-dla-demokracji-z-udzialem-prezydenta-rp,46419> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

siły politycznej. Dodatkowo – w mojej ocenie – Dudę wzmocniły relacje z Zełenskim (w 2021 r. ich kontakty były coraz bardziej intensywne) oraz zawetowanie 27 grudnia projektu Ustawy o radiofonii i telewizji, popularnie zwanej przez media opozycyjne „lex TVN”³⁸. Przy okazji zaświadczam, że w sprawie tej ustawy nie dopuszczono do żadnych bezpośrednich nacisków na Prezydenta ze strony przedstawicieli administracji USA, a także Komisji Europejskiej. Andrzej Duda podjął decyzję bez nacisków z zagranicy.

Dzień po wecie odbyła się rozmowa szefów BPM i BBN z Narodowym Doradcą ds. Bezpieczeństwa Prezydenta USA – Jake’iem Sullivanem. Ponieważ temat ustawy był wyczerpany, rozmowa w znacznej większości poświęcona została sprawie Ukrainy. Wspólnie z Pawłem Solochem wyraziłem opinię, że Stany Zjednoczone powinny zwiększyć dostawy broni dla Ukrainy i zapowiedzieć, że w przypadku eskalacji te dostawy będą rosnąć. Przekonywałem Sullivana – w oparciu o swoje własne rozmowy z przedstawicielami administracji Zełenskiego – że Ukraińcy nie domagają się obecności obcych wojsk, w tym armii USA, a jedynie pomocy w wyposażeniu armii ukraińskiej. Podobnie mówiłem w czasie naszego spotkania w Waszyngtonie 15 lutego 2022 r. Wówczas również przekazałem, że w wypadku rosyjskiego ataku Polska jest gotowa być hubem dla dostaw broni i *de facto* odegrać rolę, która w czasie wojny w Afganistanie w latach 80. przypadła Pakistanowi³⁹.

Te rozmowy zapoczątkowały moją bardzo bliską współpracę z Jake’iem Sullivanem, z którym pozostawaliśmy w stałym kontakcie w czasie wojny, a także w koleżeńskich reakcjach już po moim odejściu z Kancelarii Prezydenta w styczniu 2023 r. Był to w czasie

³⁸ *Prezydent zawetował ustawę o radiofonii i telewizji*, 27 grudnia 2021 r., <https://t.prezydent.pl/prawo/zawetowane/prezydent-zawetowal-ustawy-o-radiofonii-i-telewizji,47225> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

³⁹ Za to porównanie i powiedzenie, że „Polska jest gotowa być Pakistanem tej wojny”, byłem potem krytykowany przez towarzyszących mi dyplomatów. Podtrzymuję jednak swoją opinię, że próbując osiągnąć cel, należy posługiwać się paralelami zrozumiałymi dla rozmówcy. W Polsce porównanie to doprowadziło do nazywania później w części środowisk wojskowych i bezpieczeństwa hubu pod Rzeszowem „Rzeszawarem”, w nawiązaniu do pakistańskiego Peshawaru, który odgrywał podobną rolę w czasie wojny afgańskiej.

wojny dostępny partner, odpowiadający na wiadomości, skłonny do współpracy, słuchający i lojalny.

Nasza rozbieżność dotyczyła natomiast tuż przed wojną istotnej kwestii: byłem w lutym przekonany, że Ukraina w wypadku agresji stawi Rosji skuteczny opór. W czasie dwudniowego pobytu w Ameryce znalazłem tylko jednego rozmówcę, który podzielił w pełni moje zdanie – był nim dawny Naczelny Dowódca Sojusznicy w Europie (SACEUR), gen. Philip Breedlove. Uważam, że ten brak wiary w realną siłę armii ukraińskiej i jej zdolności bojowe mógł odegrać istotną rolę w opóźnianiu amerykańskich dostaw broni. Był poważnym obciążeniem ówczesnej polityki USA.

Uważam też, że zanim nawiązana została „wojenna” relacja z administracją Bidena, podstawowym uwarunkowaniem relacji polsko-amerykańskich w przededniu rosyjskiej inwazji na Ukrainę był deficyt zaufania w sprawach wschodnich. Polska miała powody, by obawiać się powtórki scenariusza z 2014 r. i – w wypadku wojny – ograniczenia amerykańskiej polityki do działań pozorowanych. Nieznana była jeszcze wówczas przyszła skala zaangażowania społeczeństw Zachodu, w tym amerykańskiego, po stronie Ukrainy. Stało się ono – w mojej ocenie – czynnikiem, który po wybuchu wojny stanowił główny impuls dla tak silnego zaangażowania państw i rządów. Dopóki ten czynnik nie wystąpił, obraz był diametralnie odmienny od tego po 24 lutego. Bardzo obawialiśmy się sytuacji, w której Ukraina w obliczu agresji ponownie zostanie bez pomocy Zachodu, tym razem mając u swojego boku jedynie Polskę i kilka państw regionu. Nie chcieliśmy powtórzyć scenariusza z 2014 r.

W ośrodku prezydenckim panował w szczególności brak pełnej jasności co do celów rozlokowania w Polsce 82 Dywizji Powietrznodesantowej, której zdecydowana część dotarła do Rzeszowa przed rosyjską inwazją Ukrainy⁴⁰. W tym czasie w rozmowach z Amerykanami bardzo często podnoszono motyw „ewakuacji” amerykańskich obywateli, czasem termin „ewakuacja” stosowano w szerszym

⁴⁰ *Pentagon dla PAP: do Polski dotarli prawie wszyscy żołnierze z 82. dywizji powietrznodesantowej*, PAP, 18 lutego 2022 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1082676%2Cpentagon-dla-pap-do-polski-dotarli-prawie-wszyscy-zolnierze-z-82-dywizji> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

kontekście – rozumieliśmy to jako możliwą próbę ewakuowania również części ukraińskich elit. O tym, że obawy te były uzasadnione, świadczyły relacje amerykańskich mediów, także te już po rozpoczęciu rosyjskiego ataku, gdy – najprawdopodobniej – zaoferowano lub zasugerowano ewakuację prezydenta Wołodymyra Zełenskiego⁴¹.

Wpisywało się to w naszą percepcję, wynikającą również z moich rozmów z Sullivanem, że USA nie wierzą w szanse obrony Ukrainy, a rozważając możliwość wojny partyzanckiej na wzór Afganistanu, nie uwzględniają uwarunkowań geograficznych Ukrainy⁴².

W licznych dyskusjach w kraju, także tych zamkniętych, zwalczałem wówczas pogląd, że wojna może być okazją do rozlokowania w Polsce stałych baz amerykańskich. Uważałem (i do dziś uważam), że zostałyby to odebrane jako błędny sygnał, że USA mogą „odpuścić” Ukrainę, o ile tylko dadzą dodatkowe gwarancje bezpieczeństwa Polsce. Gdyby tak się stało, Ukraina przegrałaby wojnę, a sytuacja bezpieczeństwa Polski uległaby radykalnemu pogorszeniu. Same bazy byłyby tylko wsparciem tymczasowym. Nikt bowiem nie jest w stanie udzielić gwarancji ich permanentnego statusu w okresie długoterminowym, a istnienie niepodległej Ukrainy oraz starania o niezależną Białoruś stanowią istotną oś polskiej polityki wschodniej od lat 90. i przy zmieniających się rządach. Państwa i ich istnienie są relatywnie stałym zjawiskiem, podczas gdy bazy wojskowe z natury – tymczasowym.

O ile jednak w relacjach z USA w odniesieniu do wojny można mówić o „deficycie zaufania”, to w relacjach z sojusznikami europejskimi nie jest przesadą mówienie o jego braku. Polska elita władzy, w tym sam Prezydent, była przekonana, że w interesie w szczególności Niemiec i Francji jest zapobieżenie wojnie za wszelką cenę, nawet jeżeli miałoby to oznaczać destabilizację Ukrainy i *de facto* rosyjską kontrolę nad nią. Wyraźnie podkreślam przy tym, że piszę

⁴¹ S. Harris, E. Francis, R. Dixon, *U.S. stands ready to evacuate Zelensky, Russia's 'target No. 1'*, The Washington Post, 25 lutego 2022 r., <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/25/russia-ukraine-president-zelensky-family-target/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁴² Stąd moja generalnie negatywna ocena amerykańskich działań w przededniu wojny. Służby USA zdobyły niezmiernie cenną informację – prawdopodobnie od źródła wewnątrz rosyjskiego systemu władzy – o planowanej agresji, ale nie poddały jej właściwej analizie.

o przekonaniu. Utwierdzał nas w tym przebieg spotkania Trójkąta Weimarskiego, po którym w ośrodku prezydenckim uznano, że ten format nie będzie skutecznym instrumentem w czasie nadchodzącej wojny.

Z powyższych powodów Prezydent RP działał metodą faktów dokonanych, kierował się wyłącznie tym, co uważał za interes RP. Niekiedy ku irytacji sojuszników. Ta metoda, którą od początku wspierałem, niekiedy lansowałem, okazała się w kilku kluczowych punktach skuteczna.

Działania wobec nadchodzącej wojny na Ukrainie

Pierwsze informacje o wzmacnianiu rosyjskiej obecności w pobliżu granic Ukrainy Polska uzyskała od wywiadu amerykańskiego. Jest to powszechnie przyjęta i zgodna z moją wiedzą wersja. Najprawdopodobniej nastąpiło to na przełomie października i listopada 2021 r. w Kwaterze Głównej NATO, a potem było tam – w połowie listopada – przedmiotem briefingu przeprowadzonego przez wspomnianą już Avril Haines. Pod koniec listopada premier Mateusz Morawiecki zwołał zamknięte spotkanie z przedstawicielami opozycji⁴³, na którym sytuację referował również ambasador Szatkowski.

O nadchodzących doniesieniach informowano też Prezydenta RP, z którym w pełni podzielałem głęboki sceptycyzm co do realizmu opisywanej sekwencji zdarzeń (Rosja miała próbować zająć Kijów w ciągu 72 godzin, a jedno z doniesień mówiło nawet o 3 godzinach). Prezydent poruszył kwestię pojawiających się już wówczas w mediach doniesień w rozmowie telefonicznej z Zeńskim, gdy odbywał serię konsultacji w czasie szturmu migrantów na granicę polsko-białoruską 8 listopada 2021 r.⁴⁴. Kolejna, około godzinna rozmowa miała

⁴³ *Morawiecki: Dziękuję opozycji*, Do Rzeczy, 29 listopada 2021 r., <https://dorzeczy.pl/opinie/232897/mateusz-morawiecki-dziekuje-opozycji.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁴⁴ *Rozmowa Andrzeja Dudy z Wołodymyrem Zeńskim*, 8 listopada 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/rozmowa-andrzeja-dudy-z-wołodymyrem-zelenskim-42973> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

miejsce 24 listopada⁴⁵, a tydzień później, 2 grudnia, sytuacja była przedmiotem rozmów prezydentów Polski, Ukrainy i Litwy, tworzących format Trójkąta Lubelskiego. Prezydenci Duda i Nauseda zdecydowali się też na uczestnictwo w zorganizowanym *ad hoc* w rezydencji Zełenskiego w Karpatach spotkaniu Trójkąta Lubelskiego pod koniec grudnia 2021 r.⁴⁶, stając się najczęstszymi w tamtym okresie rozmówcami Wołodymyra Zełenskiego. Przez cały ten okres doniesienia o ruchach wojsk rosyjskich były jednym z przedmiotów obrad „gabinetów wojennych”.

Warto przy tym zauważyć, że Wołodymyr Zełenski był w tamtym okresie wstrzeźliwy w komentowaniu amerykańskich doniesień i podkreślał – zgodnie ze stanem faktycznym – że wojna na Ukrainie trwa od 2014 r., a w wypadku jej dalszej eskalacji armia ukraińska jest w stanie stawić skuteczny opór⁴⁷. Ta ostatnia opinia była podzielana przez Andrzeja Dudę. Na przekonanie to składało się kilka zasadniczych elementów: informacje od naszych służb, armii i ambasady w Kijowie o wysokim morale armii ukraińskiej, które zostało odbudowane po serii porażek w 2014 r. Uznawaliśmy zgodnie, że tworzona w warunkach bojowych siła zbrojna ma o wiele bardziej skuteczny system rekrutacji, naboru i awansów, poziom determinacji społecznej w wypadku ponownej agresji Rosji jest na Ukrainie ekstremalnie wysoki, informacje z wewnątrz armii ukraińskiej mówiły zaś wręcz o środowiskach oficerskich i podoficerskich, w których dominuje żądza rewanżu za 2014 r. Budującą była również pewność siebie Zełenskiego i jego ekipy. Niezależnie jednak od wiary

⁴⁵ *Rozmowa telefoniczna Prezydentów Polski i Ukrainy*, 24 listopada 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/rozmowa-prezydentow-polski-i-ukrainy,45370> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁴⁶ *Prezydenci Litwy, Polski i Ukrainy wzywają do sankcji na Rosję*, 2 grudnia 2021 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydenci-litwy-polski-i-ukrainy-wzywaja-do-sankcji-na-rosje,46110> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁴⁷ Równie uprawnione w opinii wielu rozmówców na Ukrainie było wówczas postrzeganie eskalacji jako próby wywołania kryzysu gospodarczego i ucieczki z Ukrainy kapitału oraz tworzenie paniki. Miałoby to osłabić rządy Zełenskiego i być może doprowadzić w dającej się przewidzieć przyszłości do jego upadku. Rosja mogłaby w ten sposób zrealizować „scenariusz gruziński”: sytuację, w której z jednej strony jest okupantem części terytorium danego państwa, a z drugiej ma w jego stolicy rząd unikający konfrontacji z Rosją.

lub niewiary w stan armii ukraińskiej, wśród ówczesnej elity władzy panowała zgoda, że ewentualna kontrola Rosji nad Ukrainą znacząco pogorszy stan bezpieczeństwa państwa polskiego i że wsparcie oporu Ukrainy i zachęcanie jej do nieustępowania Rosji są zgodne z interesem Polski. W takich okolicznościach doszło pod koniec stycznia do trzydniowej narady Duda-Zełenski w Wiśle.

Wisła, planowana od kilku miesięcy, miała początkowo być próbą „nowego otwarcia” w relacjach prezydentów po zakończeniu izolacji pandemicznej. Podstawowym celem było wysondowanie, w jakim stopniu pochodzący ze środkowej Ukrainy rosyjskojęzyczny przywódca, wywodzący się ze zasymilowanej żydowskiej rodziny, bardzo odległy od tradycji UPA, jest w stanie doprowadzić do przełomu w sprawach historycznych i na ile będzie w stanie być wiarygodnym partnerem. Propozycję złożyłem w Kijowie szefowi jego administracji Andrijowi Jermakowi w czasie święta niepodległości Ukrainy pod koniec sierpnia 2021 r., a następnie ponowiłem ambasadorowi Ukrainy i jej byłemu ministrowi spraw zagranicznych Andrijowi Deszczycy. Ze strony ukraińskiej padła z kolei propozycja wspólnej wędrowki górskiej obu prezydentów, na którą również Prezydent Duda wyraził zgodę. Datę pierwszego ze wspólnych przedsięwzięć – narady w Wiśle – planowaliśmy na początek 2022 r., ostatecznie po kilku wymuszonych zmianach kalendarza odbyła się ona 19–21 stycznia 2022 r., w momencie, gdy jej pierwotny temat został niemal całkowicie wyparty przez doniesienia o nadchodzącej wojnie.

Naradę w Wiśle celowo zaplanowaliśmy jako nieformalną serię rozmów i konsultacji bez sztywnego harmonogramu. Zawężono również liczbę uczestników. Z naszej strony Prezydentowi towarzyszyłem wspólnie z Marcinem Przydaczem⁴⁸, a ze strony ukraińskiej Wołodymyr Zełenski przywiózł ze sobą Andrija Jermaka i Andrija Sybiłę. Za sprawy organizacyjne odpowiadali wicedyrektor BPM

⁴⁸ Marcin Przydacz był od 2015 r. wicedyrektorem Biura Spraw Zagranicznych (późniejszego BPM) Kancelarii Prezydenta, a od 2019 r. wiceministrem spraw zagranicznych. Studiował m.in. w Kijowie, zna dobrze ukraiński i rosyjski oraz posiada wycucie spraw wschodnich. W pierwszym roku wojny był – obok Michała Dworczyka – jednym z najbliższych współpracowników ośrodka prezydenckiego w sprawach ukraińskich, a w styczniu 2023 r. został – również po mojej rekomendacji – moim następcą na stanowisku szefa BPM, które sprawował do wyboru do Sejmu w październiku 2023 r.

Marcin Łapczyński, ambasador Deszczyca oraz szef protokołu w MSZ Marek Szczepanowski. Przed wyjazdem naszej delegacji planowane rozmowy zostały omówione z rządem, którego przedstawiciel – wiceminister Przydacz – był zresztą na miejscu. Po konferencji zgodnie z planem pojawiło się wyłącznie lakoniczne oświadczenie Prezydenta RP⁴⁹, a media otrzymały informacje wyłącznie o rozpoczęciu i zakończeniu narady.

Narada w Wiśle, wokół której narosło wiele mitów⁵⁰, była – w mojej ocenie – początkiem budowy głębokiego zaufania z Wołodymyrem Zełenskim i jego ludźmi. Zapadły też na niej kluczowe ustalenia dotyczące podstaw przyszłej, wojennej, współpracy Polski i Ukrainy. To w Wiśle Andrzej Duda zadeklarował, że w wypadku wybuchu wojny zamierza doprowadzić do otwarcia przez Polskę granicy dla uchodźców i działać na rzecz powstania hubu dla dostaw broni dla Ukrainy. Jednocześnie zażądał odblokowania przez Koleje Ukrainiejskie tranzytu z Chin i Azji Środkowej, wprowadzonego w połowie stycznia⁵¹. Ukraina zobowiązała się do informowania Polski na bieżąco o postępach rozmów ostatniej szansy z Rosjanami. W sprawach historycznych Prezydent przekazał stronie ukraińskiej, że polska opinia publiczna i on sam będą bardzo ostro reagować na przejawy kultu osób odpowiedzialnych za rzeź wołyńską Romana Szuchewycza, Kłyma Sawura i innych sprawców masakry, którą uważamy za ludobójstwo. Wyraźnie – jak rozumiem – zasugerował przy tym całkowite

⁴⁹ Andrzej Duda: *Ukraina może liczyć na wsparcie Polski*, 21 stycznia 2022 r., <https://t.przyzydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/bezpieczenstwo-w-regionie-tematem-rozmow-duda-zelenski,47654> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁵⁰ Część autorów powołując się zapewne na relacje personelu pomocniczego, zwraca nadmierną – w mojej opinii – uwagę na formę spotkania oraz sugeruje, że była to zaplanowana próba zbudowania mitu o przyjaźni Dudy i Zełenskiego. Nie zgadzam się z tą ostatnią opinią – osobiste relacje prezydentów Polski i Ukrainy, którym dali potem wielokrotnie wyraz w czasie trwającej wojny, nie były możliwe ani do zaplanowania, ani wyreżyserowania. Zob.: Z. Parafianowicz, *Polska na wojnie*, Czerwone i Czarne, Warszawa 2023.

⁵¹ Blokada przewozów do Polski rozpoczęła się w połowie stycznia i prawdopodobnie miała na celu doprowadzenie do przydzielenia ukraińskim przewoźnikom drogowym czterokrotnie większej liczby licencji przewozowych – żądanie, które Polska odrzucała. Zob.: *Ukraina blokuje transport kolejowy do Polski. Polskie Koleje „zaniepokojone i niezadowolone”*, Business Insider Polska, 18 stycznia 2021 r., <https://businessinsider.com.pl/biznes/ukraina-blokuje-transport-kolejowy-do-polski-polskie-koleje-zaniepokojone-i/9v23zs6> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

odstąpienie od tego kultu, w zamian za co Polska powstrzyma się od maksymalistycznych żądań potępienia całego ukraińskiego ruchu nacjonalistycznego z okresu międzywojennego i II wojny światowej. Sam proponowałem tymczasowy układ, w którym sprawcy ludobójstwa na Wołyniu są wyłączeni z ukraińskiego panteonu, a Polska nie będzie zabierać głosu w sprawie pozostałej działalności UPA, choć jednocześnie nie przyłączy się do żadnego jej upamiętniania.

Dorozumiana zgoda w sprawie wstrzymania kultu sprawców rzezi wołyńskiej była później przez cały okres zasadniczo dotrzymywana. Do końca omawianego okresu nie zaobserwowałem żadnych wypowiedzi przedstawicieli centralnych władz Ukrainy, w których nawiązywano by do Szuchewycza i innych sprawców rzezi wołyńskiej. Pojedyncze wpisy ukraińskich wojskowych bywały usuwane (również bez naszej interwencji), nie nadawano też nowych nazw ulicom i miejscom publicznym⁵². Był to jednak – podkreślam – rodzaj „taktycznego zawieszenia broni”, a nie trwałego porozumienia polsko-ukraińskiego, które wciąż wydawało się odległe.

Ważnym tematem okazała się też zbliżająca się podróż Andrzeja Dudy do Chin na otwarcie Zimowych Igrzysk Olimpijskich. Duda był jedynym przywódcą Unii Europejskiej, który zdecydował się na wyjazd do Pekinu, tłumacząc to swoimi zobowiązaniami wobec Xi Jinpinga, ale również próbą zachęcenia Chin do aktywnego przeciwdziałania rosyjskiej agresji. Zełenski poparł te starania. Według naszego zrozumienia Ukraina była zainteresowana ewentualnym pośrednictwem Xi w doprowadzeniu do rozmów ostatniej szansy między Zełenskim i Putinem.

⁵² Zwracam przy tym uwagę, że w kierownictwie państwa ukraińskiego dominują osoby ze środkowej Ukrainy, a także politycy pochodzenia żydowskiego i polsko-żydowskiego, w których rodzinach nie było tradycji UPA lub które wręcz do tradycji tej odnosiły się nieprzyjaźnie, a do historii nie przywiązywały pożądanej wagi. Stąd często brak u nich należytego wycucia sprawy Wołynia i ciężaru, jaki ma ona w stosunkach Polski i Ukrainy. Jednym z nielicznych polityków pochodzących z Zachodniej Ukrainy i wywodzących się ze środowisk ukraińskich jest Andrij Sybiha. Jeden z wpływowych polityków ukraińskich, pochodzący ze wsi pod Winnicą, przyznał mi się, że o historii UPA dowiedział się dopiero w czasie służby w Armii Sowieckiej, gdy był wyśmiewany za swój ukraiński akcent i nazywany „banderowcem”.

Odbywało się też wiele rozmów nieformalnych w podgrupach. Była to dla mnie i dla Marcina Przydacza okazja do bliższego poznania się z uważanym wówczas za najbardziej wpływowego polityka Ukrainy Andrijem Jermakiem, z którym w czasie wojny miało nam przyjść współpracować. Wspólnie z Jermakiem otrzymaliśmy od prezydentów polecenie osiągnięcia porozumienia w sprawie kolei⁵³.

W trakcie konferencji na wszelkich poziomach zadeklarowaliśmy stronie ukraińskiej, że Polska nie przyłączy się do inicjatyw wymuszających na Ukrainie ustępstwa wobec Rosji. Prezydent bardzo jasno powiedział, że nie podpiszemy żadnego dokumentu dotyczącego Ukrainy bez jej wiedzy i zgody⁵⁴. Wkrótce próbą dla tej deklaracji był 8 lutego Szczyt Trójkąta Weimarskiego w Berlinie⁵⁵, podczas którego Prezydent Andrzej Duda odmówił podpisania deklaracji zawierającej wezwanie – również pod adresem Ukrainy – do „bezwarunkowego wypełnienia porozumień mińskich”, określając je jako „pułapkę Putina” – instrument dalszego szantażu pod adresem Ukrainy. Przed podpisaniem deklaracji po „wyglądzeniu” kontrowersyjnego fragmentu⁵⁶ została ona wysłana Andrijowi Jermakowi do akceptacji. Polska zyskiwała w ten sposób wiarygodność, a jednocześnie uniemożliwiała zostanie wmanewrowaną w autorstwo kontrowersyjnego dokumentu.

⁵³ Kompromis, który rychło przestał mieć realne znaczenie z powodu wojny, udało się wypracować przy naszym udziale ministrom infrastruktury pod koniec stycznia. Ukraina zobowiązywała się do zmuszenia Kolei Ukraińskich do zdjęcia blokady, a Polska do nieznacznego zwiększenia licencji dla ukraińskich drogowców w zamian za zgodę na modernizację przejść granicznych i dostęp polskich drogowców do transportu między Polską i Ukrainą. Wartością dodaną tych rozmów było nawiązanie relacji z Ołeksandrem Kubrakowem, wówczas dość wpływowym ministrem infrastruktury Ukrainy. Zob.: *Polska i Ukraina: Będzie porozumienie w sprawie transportu i tranzytu kolejowego*, Rynek Infrastruktury, 31 stycznia 2022 r., <https://www.rynekinfrastruktury.pl/wiadomosci/drogi-i-autostrady/polska-i-ukraina-bedzie-porozumienie-w-sprawie-transportu-i-tranzytu-kolejowego-80132.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁵⁴ Duda konsekwentnie stosował zasadę „nic o nas bez nas” i używał jej również w rozmowach z Ukraińcami w formie „nic o was bez was”. Był w tym konsekwentny.

⁵⁵ *Szczyt Trójkąta Weimarskiego w Berlinie*, 8 lutego 2022 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/szczyt-trojkat-weimarskiego-w-berlinie,48514> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁵⁶ *Berlin. Wspólna deklaracja przywódców Trójkąta Weimarskiego*, 8 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/deklaracja-berlinska-trojkat-weimarskiego,48557> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Należy jednak przede wszystkim zwrócić uwagę na kontekst międzynarodowy narady w Wiśle. Od połowy listopada administracja Joe Bidena przyjęła strategię uprzedzania o zbliżającej się rosyjskiej inwazji na Ukrainę⁵⁷ i informowała kluczowe amerykańskie media o kolejnych możliwych datach. Rozumieliśmy to jako próbę oddalania rosyjskiej inwazji. Jedną z takich dat została wyznaczona na 22 stycznia. Mimo tego prezydent Zełenski nie zrezygnował z przyjazdu do Wisły. Ponieważ celowo nie udostępniono żadnych komunikatów z konferencji i cały harmonogram pobytu Zełenskiego w zamkniętym ośrodku prezydenckim został objęty tajemnicą, sprawiło to – pożądaną – wrażenie, że Polska i Ukraina mają wspólny plan przeciwdziałania agresji, którym Polska nie dzieli się z sojusznikami z NATO.

W trakcie powrotu z Wisły otrzymałem informację od współpracowników z BPM, że o rozmowę telefoniczną prosi prezydent Joe Biden. Jak później zostało doprecyzowane, rozmowa miała się odbywać w formacie „dziewiątki”, potem zwanym roboczo „10+1”, a oprócz prezydentów USA i Polski mieli w nim uczestniczyć prezydent Francji, kanclerz Niemiec, premierzy Wielkiej Brytanii i Włoch, a także przewodniczący Rady i Komisji Europejskiej oraz Sekretarz Generalny NATO. Rozmowa przez bezpieczne łącze, która odbyła się w poniedziałek, 24 stycznia⁵⁸, oznaczała narodziny formatu, który potem stopniowo rozszerzano (m.in. o prezydenta Rumunii i premiera Japonii). Uczestnictwo w tym formacie i możliwość formowania komunikatów w zamkniętym gronie bezpośrednio do Bidena i innych najważniejszych przywódców Zachodu stały się jednym z głównych narzędzi polskiej polityki wobec wojny na Ukrainie.

⁵⁷ *U.S. Warns Europe That Russia May Be Planning Ukraine Invasion*, Bloomberg, 12 listopada 2021 r., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-11/u-s-warns-europe-that-russian-troops-may-plan-ukraine-invasion?embedded-checkout=true> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁵⁸ *Andrzej Duda po wideokonferencji ws. Ukrainy: zwołam Radę Bezpieczeństwa Narodowego*, 24 stycznia 2022 r., <https://tvn24.pl/polska/andrzej-duda-po-wideokonferencji-ws-ukrainy-zwolam-rade-bezpieczenstwa-narodowego-st5571952> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Inicjatywy Andrzeja Dudy w Formacie 10+1

Format 10+1 jest inicjatywą amerykańską, uwzględniającą ówczesny stan fizyczny prezydenta USA, który mało podróżował, i fakt, że uczestnicy znajdowali się na trzech, a niekiedy czterech różnych kontynentach. Były to około 2-godzinne rozmowy, w czasie których liderzy państw i rządów przedstawiali swój punkt widzenia i zgłaszali propozycje na rzecz wsparcia Ukrainy. Prowadzono je przez bezpieczne łącza i miały one regułę Chatham House⁵⁹.

Do wybuchu wojny odbyły się trzy takie rozmowy – 24 stycznia, 11 lutego i 18 lutego⁶⁰. Format zachowano już po rosyjskiej agresji – 11 przywódców po raz kolejny rozmawiało 28 lutego⁶¹, a później sukcesywnie do co najmniej września 2022 r. Prezydenci Polski i USA odbyli w tym czasie również co najmniej dwie rozmowy telefoniczne – 4 marca⁶² i 8 czerwca⁶³. Uczestniczyłem wspólnie z Pawłem Sолоchem, Szefem BBN praktycznie we wszystkich tych rozmowach.

Z punktu widzenia wkładu Andrzeja Dudy kluczowa wydaje mi się rozmowa z 11 lutego. Duda opowiedział się za dotkliwymi sankcjami przeciwko Rosji, w tym uderzeniem w rosyjską walutę. Przekonywał, że w przypadku ataku należy doprowadzić do upadku rubla („*turn ruble into rubble*”) i spowodować poważny dylemat strategiczny dla Rosji, zapowiadając, że wraz z agresją Ukrainie dostarczane będą coraz bardziej śmiertelne rodzaje broni. Wyraźnie stwierdził jednak również, że Polska w przeciwieństwie do krajów innych rozmówców nie dysponuje mechanizmami skutecznych sankcji gospodarczych przeciwko Rosji, dlatego też zamierza wziąć na siebie

⁵⁹ Ta reguła pozwala dzielić się publicznie własnymi spostrzeżeniami i informować o składzie spotkania, lecz nakazuje daleko idącą wstrzeźliwość w relacjonowaniu słów innych.

⁶⁰ *Konsultacje ze światowymi przywódcami ws. Ukrainy*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 28 lutego 2022 r., <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/9302,Konsultacje-ze-swiatowymi-przywocami-ws-Ukrainy.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁶¹ *ibidem*.

⁶² *Rozmowa Prezydenta RP z Prezydentem USA*, 4 marca 2022 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/rozmowa-prezydenta-rp-z-prezydentem-usa,49987> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁶³ *Prezydent Duda rozmawiał z prezydentem Bidenem*, WP, 8 czerwca 2022 r., <https://wiadomosci.wp.pl/prezydent-duda-rozmawia-z-prezydentem-bidenem-6777664045599296a> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

wypracowywanie idei sankcji tożsamościowych i symbolicznych, niekiedy równie bolesnych. Jedną z nich było natychmiastowe zawieszenie udziału Rosji w międzynarodowej wymianie kulturalnej, ruchu wizowym oraz wykluczenie Rosji z udziału w międzynarodowym sporcie. Ta ostatnia propozycja oznaczałaby radykalną zmianę w dotychczasowej praktyce Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego i większości związków sportowych, które podkreślają swoją niezależność i oderwanie od polityki. Duda argumentował jednak, że sport stanowi w Rosji jeden z filarów nacjonalistycznej propagandy i jest ściśle powiązany z obronnością oraz armią. W razie oporu zamierzaliśmy posługiwać się przykładem Rodezji i RPA, wykluczonych z ruchu olimpijskiego za segregację rasową w sporcie. Jak się wydawało, potrzebny był argument, że sport jest jednym z narzędzi rosyjskiego ekspansjonizmu, a nie dziedziną pozarządową jak w większości krajów. Kilkanaście dni później – już po wybuchu wojny – ideę sankcji sportowych niespodziewanie poparła inna uczestniczka tamtejszej rozmowy, przewodnicząca Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen, powtarzając na nadzwyczajnym szczycie B9 w Warszawie (25 lutego) argumenty, których użył polski Prezydent.

W późniejszych rozmowach wypowiedzi Andrzeja Dudy najczęściej dotyczyły wezwań do dalszych dostaw broni, czasem zawierały aluzje do nienależytego zaangażowania części rozmówców. Stałym zdaniem Prezydenta było „Rzeszów łaknie broni”. W kwietniu – już po pierwszej wizycie w Kijowie – Prezydent Duda, świadom, że przejeżdżający przez Polskę kolejni rozmówcy są w stanie głębokiego szoku po pobycie w Kijowie i nowo odkrytych miejscach rosyjskich zbrodni (Bucza, Irpień, Borodzianka), zaapelował do innych przywódców o wizyty na Ukrainie i zadeklarował, że Polska udzieli pełnego wsparcia logistycznego każdemu z takich wyjazdów (ostatecznie skorzystali z niego m.in. Emmanuel Macron, Olaf Scholz i Mario Draghi)⁶⁴.

⁶⁴ Scholz, Macron i Draghi w Ukrainie. Wymowne zdjęcie obiega sieć, 16 czerwca 2022 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/olaf-scholz-emmanuel-macron-i-mario-draghi-w-ukrainie-wymowne-zdjecie-obiega-siec/22fdtxx> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Należy zwrócić przy tym uwagę, że powszechnie zauważona reakcja polskiego społeczeństwa na wojnę i masowa pomoc uchodźcom, a także powszechne przekonanie, że Andrzej Duda jest przywódcą mającym najbliższe relacje z Zełenskim, już po agresji bardzo mocno podnosiły znaczenie polskiego Prezydenta w ramach formatu. O ile w połączeniach „przedwojennych” Polska występowała niejako w roli petenta, o tyle po inwazji Duda był jednym z najbardziej szanowanych liderów Zachodu, a jego dość często formułowana krytyka pod adresem innych państw przyjmowana była przez tamtejsze media bardzo poważnie i miała dość dużą „siłę rażenia”. Dziesiątki liderów przejeżdżały później przez Polskę w drodze do Kijowa i większość z nich odwiedzała polskiego Prezydenta lub przynajmniej odbywała z nim rozmowy telefoniczne. Jeszcze bardziej zwiększało to polską siłę oddziaływania.

Preludium wojny. Działania Prezydenta RP w lutym 2022 r.

Wobec nadciągającej wojny Andrzej Duda wybrał trzy główne kierunki działania: przekonanie USA do naszego stanowiska, by w wypadku wojny zgodziły się na stałe dostawy przez polski hub, doprowadzenie do zakończenia sporu z Komisją Europejską i wyciszenie „frontu zachodniego” oraz próbę przekonania Xi Jinpinga do zaangażowania na rzecz dialogu ostatniej szansy między Putinem i Zełenskim.

Ponieważ opisałem już swoją wizytę w imieniu Prezydenta RP w Waszyngtonie w połowie lutego, gdy realizowałem pierwszą z polityk, skupię się na dwóch pozostałych kierunkach. Propozycję rozwiązania sporu z Komisją Europejską przywiózł w styczniu ówczesny komisarz ds. rolnictwa Janusz Wojciechowski⁶⁵. Ursula von der Leyen potrzebowała gestu, który umożliwiłby jej przeforsowanie „zawieszenia broni” z polskim rządem i odblokowania środków z Krajowego Planu Odbudowy. W czasie rozmowy otrzymaliśmy

⁶⁵ *Prezydent spotkał się z unijnym komisarzem ds. rolnictwa*, Farmer.pl, 24 stycznia 2022 r., <https://www.farmer.pl/fakty/polska/prezydent-spotkal-sie-z-unijnym-komisarzem-ds-rolnictwa,115247.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

sygnały, że pomysł, nad którym pracowano już wcześniej w KPRP i projekt zmiany Ustawy o Sądzie Najwyższym, jest w ocenie otoczenia przewodniczącej takim gestem. Prezydent proponowałaby likwidację Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, którą zastąpiłaby Izba Odpowiedzialności Zawodowej SN, wybierana przez prezydenta spośród wylosowanej grupy sędziów. 3 lutego, tuż przed wylotem do Chin, Prezydent Duda złożył projekt ustawy⁶⁶. Jeszcze w samolocie odebrał telefon od Ursuli von der Leyen, która poprosiła o spotkanie. Ustalono, że prosto z Pekinu Prezydent uda się do Brukseli. Andrzej Duda chciał jednocześnie na miejscu spotkać się z przewodniczącym Rady Charlesem Michele, a także z Sekretarzem Generalnym NATO Jensem Stoltenbergiem⁶⁷. W czasie przesiadki z Pekinu do Brukseli delegację uzupełniła odpowiedzialna za przygotowanie projektu ustawy Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta RP Małgorzata Paprocka, późniejsza szefowa Kancelarii. Pomimo pierwszych sygnałów, że samo złożenie projektu jest wystarczającym gestem pozwalającym przewodniczącej von der Leyen do wezwania do „resetu” z Polską i pomimo jasnego stanowiska Andrzeja Dudy, że jako prezydent nie ma kontroli nad procesem legislacyjnym, von der Leyen jedynie wyraziła zadowolenie ze skierowania projektu i zapowiedziała, że w ciągu najbliższych dni zostanie on poddany dogłębnej analizie. Za „resetem” opowiadał się też Charles Michel, a z rozmów kularowych wynikało, że sprawa po stronie Komisji i Rady jest całkowicie zrozumiała: wszelkie spory w ramach wspólnoty Zachodu powinny być zawieszone w obliczu nadciągającej wojny. Nie zmieniło to faktu, że odchodząc od obietnicy „tylko gestu” na rzecz pełnego monitoringu procesu legislacyjnego, Komisja naruszyła swoją pierwotną umowę i przeniosła sprawę na relacje z rządem. Pomimo późniejszych zapewnień, że sprawa jest w toku i że wkrótce zostanie zakończona, Polska była pozbawiona środków z KPO nawet w momencie napływu uchodźców i ponoszenia ciężkich wydatków

⁶⁶ *Prezydent składa projekt zmiany ustawy o Sądzie Najwyższym*, 3 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-sklada-projekt-zmiany-ustawy-o-sadzie-najwyzszym,48237> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁶⁷ *Dyplomacja bezpieczeństwa*, 17 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/dyplomacja-bezpieczenstwa-plen,48626> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

związanych z wojną. Uznawałem wówczas i nadal uznaję porażkę tego projektu (za którą ponoszę część odpowiedzialności) za dowód braku dobrej woli ze strony partnera⁶⁸. Utwierdza mnie w tym przekonaniu tryb, w którym ostatecznie po wyborach 2023 r. uruchomiono środki z KPO.

Wizyta w Chinach, która miała miejsce dokładnie między złożeniem projektu ustawy a spotkaniem z von der Leyen, była z samej natury misją ostatniej szansy i od początku Prezydent traktował ją jako mającą jedynie cień szansy powodzenia. Jej głównym celem nie było samo odwiedzenie Zimowych Igrzysk Olimpijskich, lecz bezpośrednia rozmowa z Xi Jinpingiem. Samo przełamanie nieformalnego bojkotu otwarcia igrzysk wbrew pozorom nie spotkało się z jakimkolwiek naciskiem ze strony innych państw, pomimo że depesza agencji Reuters, napisana wyraźnie pod tezę i powołująca się na nieznanych anonimowych urzędników, dosadnie i wbrew moim zaprzeczeniom sugerowała, że jest to odwet na Stanach Zjednoczonych za ich „chłodne” relacje z Polską⁶⁹. Duda leciał do Chin po rozmowie z Zełenskim z jasnym przekazem, że ewentualna wojna stanowi zagrożenie dla idei „Pasa i Szlaku” oraz z próbą wysondowania, czy możliwe jest pośrednictwo Chin w zapobieżeniu konfliktowi⁷⁰. Wartością dodaną było podkreślenie niezależnej polityki RP wobec Chin, których Polska nie postrzega w charakterze zagrożenia, a raczej jako twardego partnera⁷¹. Wizyta była też okazją do serii nieformalnych rozmów z liderami Azji Środkowej, w tym z nowym prezydentem Kazachstanu Kasymem-Żomartem Tokajewem, w sytuacji, w której poważnymi inwestycjami w jego kraju zainteresowany był Orlen.

⁶⁸ Kumoch: *Dla prezydenta największym rozczarowaniem 2022 roku była postawa KE ws. KPO*, Bankier.pl, 24 kwietnia 2022 r., <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Kumoch-Dla-prezydenta-najwiekszym-rozczarowaniem-2022-roku-byla-postawa-KE-ws-KPO-8462269.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁶⁹ *Poland's president to attend Beijing Olympics amidst U.S. boycott*, Reuters, 18 stycznia 2022 r., <https://www.reuters.com/lifestyle/sports/polands-president-attend-beijing-olympics-amidst-us-boycott-2022-01-18/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁷⁰ Z. Parafianowicz, *Dyplomacja olimpijska Andrzeja Dudy u Xi Jinpinga*, Gazeta Prawna, 1 lutego 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8346822,dudy-u-xi-jinpinga-dyplomacja-olimpijska-ukraina.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁷¹ Do obecności Dudy na otwarciu ZIO Pekin 2022 nawiązywał potem parokrotnie Xi Jinping. Ostatni raz w czasie wizyty polskiego prezydenta w Chinach w czerwcu 2024 r.

Na naszą prośbę gospodarze zadbali, by w żadnym punkcie wizyty nie doszło do przypadkowej interakcji z przebywającym na otwarciu Władimirem Putinem, a Prezydent Andrzej Duda dzielił łożę z prezydentem Serbii Aleksandrem Vučićiem.

W przededniu spotkania z Dudą Xi widział się z Putinem i wraz z nim wydał wspólne oświadczenie oceniające globalny stan stosunków międzynarodowych i zapowiadające daleko idącą współpracę obu państw. Dokument ma bardzo widoczne antyzachodnie ostrze, krytykuje m.in. zachodnią koncepcję demokracji, a także wszelkie działania mające na celu dozbrajanie państw Zachodu. Choć nie pada w nim słowo „Ukraina”, to znajdują się wyraźne odniesienia noszące ślady rosyjskiej narracji na temat nadciągającej wojny. Napisano w nim m.in., że „żadne państwo nie może i nie powinno zabezpieczać własnego bezpieczeństwa w oderwaniu od bezpieczeństwa całego świata i na rachunek innych państw”, a Chiny i Rosja sprzeciwiają się „działaniom sił zewnętrznych”, mających na celu naruszenie bezpieczeństwa i stabilności „we wspólnych regionach sąsiedzkich” (ros. *в общих сопредельных регионах*, chn. 两国共同周边地区⁷²), potępiają „kolorowe rewolucje” (Rosja po rewolucji 2014 r. kwestionuje legalność władz Ukrainy) i sprzeciwiają się rozszerzeniu NATO⁷³.

Rozmowa Duda-Xi odbyła się dwa dni po podpisaniu tego dokumentu, gdy było już oczywiste, że Chiny przyjęły rosyjską optykę przyczyn nadchodzącego konfliktu rosyjsko-ukraińskiego. Andrzej Duda skupił się więc na przedstawieniu optyki Europy Środkowo-Wschodniej, przez którą przebiegają lądowe szlaki komunikacyjne z Chin, oraz na wątku roli Chin jako supermocarstwa, współodpowiedzialnego

⁷² W obu językach użyte wyrażenie jest nienaturalne i niejasne. Po rosyjsku dosłownie oznacza „we wspólnych regionach przyległych”, a po chińsku „we wspólnych regionach otaczających”.

⁷³ Совместное заявление Российской Федерации и Китайской Народной Республики о международных отношениях, вступающих в новую эпоху, и глобальном устойчивом развитии [Wspólne oświadczenie Federacji Rosyjskiej i Chińskiej Republiki Ludowej o stosunkach międzynarodowych wkraczających w nową erę i o globalnym zrównoważonym rozwoju], kremlin.ru, 4 lutego 2022 r., <https://kremlin.ru/supplement/5770> (dostęp: 1 lipca 2025 r.); 中华人民共和国和俄罗斯联邦关于新时代国际关系和全球可持续发展的联合声明 [Wspólne oświadczenie Chińskiej Republiki Ludowej i Federacji Rosyjskiej o stosunkach międzynarodowych wkraczających w nową erę i o globalnym zrównoważonym rozwoju], china.usc.edu, 4 lutego 2022 r., (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

za zapewnienie światowego pokoju. Wykazywał też, że wojna Rosji przeciwko Ukrainie może przynieść straty w wymianie gospodarczej Chiny-Europa⁷⁴. Xi podkreślił, że Chiny nie są zainteresowane wybuchem konfliktu zbrojnego, jednak uchylił się od jasnej deklaracji w sprawie jakiegokolwiek zaangażowania na rzecz zapobieżenia wybuchowi wojny. Zgodnie z oceną Prezydenta i jego współpracowników, w tym moją, misja nie przyniosła od początku mało prawdopodobnego sukcesu. Sama wizyta jedynie przyczyniła się do rozwoju relacji Duda-Xi i szerzej politycznych stosunków polsko-chińskich. Nasze wstępne przypuszczenia w czasie powrotu i towarzyszącej mu narady były takie, że Putin złożył Xi jedynie deklaracje, iż do wybuchu wojny nie dojdzie w czasie Igrzysk⁷⁵. Ponieważ Xi Jinping i inni liderzy Chin używają bardzo starannego, ostrożnego i niekiedy enigmatycznego języka, nie można też wykluczyć, że Putin mógł z rozmowy z Xi wyciągnąć błędne wnioski, np. uznać, że Chiny gotowe są równocześnie z rosyjską agresją na Ukrainę rozpocząć analogiczną eskalację wokół Tajwanu. Była to opinia, z którą parokrotnie się zetknąłem, lecz podchodzę do niej bardzo krytycznie: brakowało bowiem jakichkolwiek oznak przygotowywania się Chin do wojny o odzyskanie kontroli nad wyspą.

Po wizycie w Chinach świadomość nieuchronności wojny była coraz większa. Prezydent uważał w tym czasie, że atak nastąpi najprawdopodobniej od południa, a jego celem będzie próba stworzenia tzw. „mostu krymskiego”, lądowego połączenia Krym-Rosja, celem maksimum zaś jest zajęcie Odessy, pozbawienie Ukrainy dostępu do morza i w ten sposób uczynienie jej państwowości ułomną, podważenie jej wartości. Choć w rozmowach podkreślał, że „w symbolice Rosji Ukraina to trzy miejsca: Kijów, Odessa i Krym”, to nigdy nie wierzył w możliwość zdobycia przez Rosję Kijowa. Również powodzenie operacji odeskiej traktował jako mało realne. Doceniał przy

⁷⁴ Andrzej Duda spotkał się z Xi Jinpingiem, 6 lutego 2022 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/andrzej-duda-spotkal-sie-z-xi-jinpingiem,48380> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁷⁵ W 2008 r. Rosja zaatakowała Gruzję w dniu rozpoczęcia Letnich Igrzysk Olimpijskich Pekin 2008, co odebrało im znaczną część uwagi światowej opinii publicznej. „Recydywa” mogłaby bardzo mocno naruszyć relacje obu prezydentów i w konsekwencji ich państw.

tym stan przygotowań i determinację armii ukraińskiej. Utwierdzały go w tym przekonaniu także kolejne rozmowy z Wołodymyrem Zełenskim. Był przekonany, że znaczna część przywódców Zachodu nie podziela jego przekonania i że w wypadku gdyby okazało się ono błędne, byłiby gotowi bardzo szybko wrócić do *business as usual*. To scenariusz, który postrzegał jako śmiertelne zagrożenie dla Polski. Po moim powrocie z Waszyngtonu i zdanej relacji miał też świadomość, że w Stanach Zjednoczonych panuje przekonanie o miażdżącej przewadze Rosji, która uniemożliwi skuteczną wojnę liniową armii ukraińskiej.

Podstawowe pytanie, które wówczas stawiano, dotyczyło stanu wiedzy i świadomości Putina. Stałem na konsekwentnym (i jak się okazało błędnym) stanowisku, że Putin zdaje sobie sprawę, iż rozpoczynając wojnę z Ukrainą, ryzykuje własnym dorobkiem jako człowieka, który podźwignął Rosję z upadku lat 90., a konsekwencją ewentualnego niepowodzenia militarnego może być upadek systemu władzy w Rosji i kolejna *smuta*. Mimo to jedynym scenariuszem, na jaki niezależnie od prywatnej wiary czy niewiary się przygotowywaliśmy, była wojna.

W tym kontekście ogłoszenie w dniu 21 lutego uznania samowznających „republik”, utworzonych na terenie części obwodu donieckiego i ługańskiego, nadal nie dostarczało odpowiedzi na podstawowe pytanie – jest to początek wojny czy wprost przeciwnie – odstąpienie od pełnoskalowej inwazji. Pytanie to było otwarte również dla moich ukraińskich rozmówców, z którymi się niezwłocznie skontaktowałem, a także wymykało się analizie politycznej⁷⁶. Samo uznanie „państw”, których bojówki kontrolowały wyłącznie część swojego terytorium, było jednak wyraźnym preludium do ich aneksji i do ich „zjednoczenia” siłą, to z kolei stanowiłoby załączek pełnoskalowej wojny z Ukrainą – tym razem Rosja w sposób dość perwersyjny argumentowałaby, że Ukraina „okupuje jej terytorium”.

Natychmiast po ogłoszeniu uznania „republik” Donbasu Prezydent podjął decyzję o zwołaniu w Warszawie na 25 lutego nadzwyczajnego

⁷⁶ S. Zareba, *Rosja uznaje „republiki ludowe” w Donbasie*, 22 lutego 2022 r., <https://www.pism.pl/publikacje/rosja-uznaje-republiki-ludowe-w-donbasie> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

szczytu prezydentów państw Dziewiątki Bukaresztańskiej oraz o przełożeniu planowanej od dłuższego czasu wizyty w Afryce. W zamian organizowałem ekspresowo wizytę w Kijowie, ponownie w formie Trójkąta Lubelskiego i z udziałem prezydenta Litwy, w trakcie gdy dyrektor BPM Piotr Gillert przy udziale swoich współpracowników – w szczególności Marcina Łapczyńskiego, Anny Pachli i Magdaleny Rokosz oraz szefa protokołu MSZ Marka Szczepanowskiego i jego podwładnych – podjął się zadania zorganizowania w ciągu 72 godzin przyjazdu liderów ośmiu państw, do których z własnej inicjatywy chcieli dołączyć przewodniczący Komisji i Rady, a także Sekretarz Generalny NATO.

Organizacja wielostronnego szczytu w ciągu 72 godzin była prawdopodobnie największą podobną operacją *ad hoc* w historii polskiej dyplomacji. Wizyta w Kijowie w sytuacji nadchodzącej i mogącej wybuchnąć w każdej chwili wojny była z kolei osobistą decyzją Andrzeja Dudy, do którego żaden ze współpracowników nie miał ani instytucjonalnego, ani moralnego prawa go namawiać. Prezydent państwa udający się na terytorium potencjalnej ofiary ataku ryzykuje znalezieniem się w sytuacji zagrażającej życiu, a ta może implikować zaistnienie *casus belli*. Celem Dudy i Nausedy było podtrzymanie woli oporu ze strony Ukraińców i zapewnienie, że Polska i Litwa uczynią wszystko, by Ukraina nie pozostała niedozbrojona. Wyjazd utrzymywano w ścisłej tajemnicy, a delegację – nie licząc oficerów SOP – zredukowano do dwóch osób po obu stronach⁷⁷. Do spotkania doszło w przededniu wojny w pensjonacie pod Hrubieszowem, skąd kolumna dwóch prezydentów wcześniej rano, 23 lutego, przekroczyła granice z Ukrainą⁷⁸.

⁷⁷ Wokół tego wyjazdu pojawiło się później wiele wersji i spora część jego szczegółów została – z mniejszą lub większą dokładnością – opisana przez dziennikarzy. Mogę potwierdzić, że prezydent Duda istotnie przekazał, iż gdyby w trakcie wizyty nastąpił rosyjski desant, nie pozwoli się wziąć do niewoli. Udawał się na Ukrainę z pełną świadomością, że wojna jest kwestią raczej godzin niż dni. Uznawał przy tym, że Polska nie może sobie pozwolić na słabość, gdyż działałoby to demoralizująco również na przyszłych obrońców Ukrainy.

⁷⁸ Zostaliśmy „rozpoznani” na jednej ze stacji benzynowych po minięciu Łucka. Przez całą drogę kolumnie towarzyszyli konsulowie z kolejnych okręgów konsularnych, świadomi że wkrótce czeka ich ewakuacja.

Rozmowy w Kijowie uświadomiły nam, że wojna jest kwestią godzin, a nie dni. Prezydent mówił potem wielokrotnie, że podczas pożegnania Wołodymyr Zełenski był w pełni świadomy, że jego życie znajdzie się w bezpośrednim zagrożeniu. W drodze powrotnej otrzymywaliśmy ponaglenia, by zdążyć przed północą. Wojna rozpoczęła się dwie godziny po powrocie Prezydenta do Pałacu. O godz. 5:30 dyrektor Marcin Łapczyński otrzymał z kancelarii Wołodymyra Zełenskiego prośbę o połączenie rozmowy prezydentów Polski i Ukrainy. Rozmowa na komunikatorze jest prawdopodobnie pierwszą informacją ze strony Ukrainy, że została ona napadnięta.

Wizyta w Kijowie była też ostatnią okazją do spotkania z zespołem Ambasady RP. W przeciwieństwie do wszystkich państw sojuszniczych Polska podjęła decyzję o pozostawieniu tam ambasadora z pełną świadomością, że oznacza to dla niego zagrożenie życia. Byłem inicjatorem tej decyzji, choć dotyczyła ona osoby, która zalicza się do kręgu moich wieloletnich przyjaciół, i dlatego mogła mnie obciążyć do końca życia. Opowiedział się za nią również minister Zbigniew Rau i – po rozmowie z ambasadorem – poparł Prezydent RP.

Wynikała ona ze stanowiska, że w sprawach mających wpływ na dziesięciolecie relacji polsko-ukraińskich państwo polskie nie może sobie pozwolić na jakikolwiek sygnał, że nie wierzy w skuteczną obronę Ukrainy i nie może wykazywać się słabością. Należy podkreślić przy tym, że ambasador Bartosz Cichocki od samego początku opowiadał się za taką opcją i 23 lutego przekazał Prezydentowi, że chce zostać na miejscu i „nie zamierza zdejmować polskiej flagi”. Gdy później dochodziły go sygnały o rzekomych próbach ewakuacji jego i garstki podwładnych, interweniował na rzecz przeciwdziałania takim próbom. Za swoją postawę, która była potem jednym z filarów wizerunku Polski w oczach Ukraińców, został później odznaczony przez prezydentów zarówno Ukrainy, jak i Polski.

Niestety o wiele mniej nagłośniona została analogiczna historia Elizy Dzwonkiewicz, Konsul Generalnej RP we Lwowie, i jej podwładnych, którzy również pozostali na służbie po ukraińskiej stronie granicy. Sam Cichocki wielokrotnie podnosił sprawę uhonorowania konsulów ze Lwowa.

Polska odpowiedź na rosyjską agresję na Ukrainę – *fait accompli* jako metoda w relacjach sojuszniczych

Od początku wojny główne decyzje zapadały w trakcie „gabinetów wojennych” w BBN między Andrzejem Dudą, Mateuszem Morawieckim i Jarosławem Kaczyńskim. Nie pamiętam żadnej chwili zawahania co do decyzji kierunkowej. Kaczyński, jako lider większości parlamentarnej i wicepremier odpowiedzialny za sprawy bezpieczeństwa, zadeklarował na jednej z narad, że „nie jest kwestią, czy Polska ma pomóc Ukrainie, tylko w jaki sposób to zrobić”. Ze względu na strukturę ówczesnego aparatu władzy stało się to natychmiast wyznacznikiem działań dla wszystkich instytucji, których przedstawiciele brali udział w naradach.

24 lutego nad ranem zebrał się pierwszy „gabinet wojenny”, podczas którego w ciągu kilkunastu minut służbom i resortom udało się zapanować nad chaosem informacyjnym. Wówczas odpowiadałem za rozmowy z kancelarią Zełenskiego i Ukraińcy ponowili prośbę dotyczącą hubu. Wieczorem w powtórzonej naradzie uczestniczył wracający do kraju minister spraw zagranicznych Ukrainy Dmytro Kułeba⁷⁹.

Jedna z pierwszych narad, 25 lutego, odbyła się w tym samym momencie, co realizowany właśnie i zaczynający się tuż po niej ekspresowy szczyt B9, który wydał deklarację solidarności z Ukrainą, przede wszystkim jednak sam zbiegł się w czasie z organizowanym *ad hoc* wirtualnym szczytem NATO. Wszyscy uczestnicy po obradach udali się wspólnym autobusem na bezpieczne połączenie z innymi partycypantami szczytu. W czasie narady tego samego dnia uzyskałem zielone światło, by w projekcie wystąpienia Prezydenta umieścić zdanie, że „Polska jest gotowa stać się hubem dla dostaw broni dla Ukrainy”⁸⁰. To zdanie zostało użyte przez Prezydenta w czasie szczy-

⁷⁹ Notatka z 24 lutego 2022 r., archiwum prywatne.

⁸⁰ Temat obiecanego Ukrainie hubu był według mojej wiedzy zaraz po inwazji (prawdopodobnie 25 lutego) przedmiotem kontaktów między ministrem obrony Ukrainy Ołeksijem Reznikowem i szefem KPRM Michałem Dworczykiem. Po piśmie Reznikowa z prośbą o realizację polskiej obietnicy Dworczyk konsultował w tej kwestii ambasadora przy NATO Tomasza Szatkowskiego. Szatkowski przekonał Dworczyka, że miejscem hubu powinien być Rzeszów. Po uzyskaniu zielonego światła od Mariusza Błaszczaka, Szatkowski

tu i dwa dni później upublicznione przez wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa Josepa Borrellę ku konsternacji polskich władz (w chaosie pierwszych godzin wojny i przy deficycie zaufania postrzegano to wręcz jako próbę storpedowania projektu poprzez jego upublicznienie). Prawdopodobnie kilka dni później⁸¹ Stany Zjednoczone zgłosiły się z pytaniem, jakie miejsce Polska proponuje na ewentualny hub i z inicjatywy Prezydenta wskazano lotnisko w Jasionce pod Rzeszowem. Jestem przekonany, że motywem przewodnim decyzji był fakt stacjonowania tam 82 Dywizji Powietrznodesantowej wojsk USA, co – zgodnie z logiką zimnej wojny – jest gwarancją bezpieczeństwa dla miasta i portu lotniczego. Przekonanie USA do hubu, nawet jeżeli zbiegło się z działaniami innych aktorów w samych Stanach Zjednoczonych i poza nimi, uważam za jeden z największych sukcesów polskiej polityki zagranicznej w ostatnich latach.

Zapewnienie operacyjności hubu i zachęcanie, w niektórych wypadkach graniczące z wymuszaniem, dostaw broni europejskich partnerów stało się więc naturalnie pierwszym kierunkiem działań Polski wobec toczącej się wojny. Pozostaje ono do dziś stałym elementem polskiej polityki wobec Ukrainy.

Drugim elementem było przyjęcie uchodźców. Zgodnie ze skonsultowaną z rządem zapowiedzią Prezydenta Dudy, Polska zawiesiła wobec Ukraińców obowiązek legitymowania się paszportem i wielokrotnie zwiększyła przepustowość przejść granicznych⁸². Problem powstał natomiast po stronie ukraińskiej, gdzie miejscowe służby nadal skrupulatnie realizowały przepisy dotyczące wyjazdu z kraju. Sytuacja groziła kryzysem humanitarnym, na granicy

uzgodnił z amerykańską ambasadą oraz kierownictwem Sojuszu kwestię ochrony baterii Patriot dla tej ewentualnej lokalizacji. Wybór Rzeszowa był niemal oczywistością dla prezydenta Dudy, jak również dla mnie. Prawdopodobnie mój zwierzchnik otrzymywał jednocześnie raporty od Szatkowskiego. Nie jest mi wiadome, aby na poważnie rozważano jakąkolwiek inną lokalizację (we wstępnych propozycjach Ukraińców pojawiał się według mojej wiedzy Mielec).

⁸¹ Nie jestem w stanie odtworzyć daty tego pytania, ale zakładam, że był to jeden z pierwszych dni wojny.

⁸² Olbrzymią rolę w przygotowaniu systemu przekraczania granicy oraz rejestracji już na terenie kraju odegrał wówczas – w mojej ocenie – ówczesny wiceszef MSWiA Bartosz Grodecki, wcześniej dyrektor Departamentu Konsularnego MSZ.

dochodziło do przepychanek, a część ewakuowanych obcokrajowców zarzucała ukraińskim służbom rasizm, co nierzetelne media rozszerzały także na polskie służby, niemające bezpośredniej styczności z incydentami.

Po konsultacjach Polska poprosiła Ukrainę o zawieszenie kontroli. Prezydent Duda zwrócił na to uwagę prezydentowi Zełenskiemu, a ja poprosiłem Andrija Jermaka o natychmiastowe wstrzymanie kontrolowania kobiet i dzieci, co Ukraina niezwłocznie spełniła. Zwiększyło to napływ uchodźców wojennych, ale działa się to już w momencie, gdy nastąpił masowy odzew społeczny i było jasne, że kryzys humanitarny po naszej stronie granicy nie następuje. Działanie, które – jak każde – podlega krytyce, miało na celu zapobieżenie katastrofie humanitarnej, niosącej w obliczu bombardowania terytorium Ukrainy zagrożenie dla zdrowia i życia czekających przed przejściami uchodźców. Decyzja o samym otwarciu granic miała wówczas poparcie całości klasy politycznej i nie budziła kontrowersji, które – o ile pojawiają się dziś – są w mojej ocenie historycyzmem. Kryzys uchodźczy został rozładowany dzięki działaniom rządu, samorządów, ale przede wszystkim dzięki olbrzymiemu odruchowi społecznemu, wymykającemu się analizie politycznej⁸³.

Jednocześnie napływ uchodźców tworzył zupełnie nowe, nieznanne dotychczas wyzwania dla państwa mającego dotychczas ograniczone doświadczenia z masową imigracją. Prezydent sprzeciwił się tworzeniu paralelnego szkolnictwa ukraińskiego dla dzieci uchodźców i zażądał ich pełnej integracji z polskim systemem szkolnym, ucinając na samym wstępie debatę na ten temat⁸⁴. Poparł też i podpisał

⁸³ Sławomir Dębski, który analizuje to zjawisko jako odruch pomocy ludziom „napadniętym przez Rosję”, porównał je w czasie jednej z dyskusji na Ukrainie do „wybuchu powstania narodowego”.

⁸⁴ Jestem przekonany, że takie rozwiązanie zapobiegło gettoizacji dzieci uchodźców, które – co było podkreślane wielokrotnie – nawet przy pozostaniu w Polsce nie nabędą uprawnień mniejszości narodowej. Wartością dodaną jest nauczanie dużej liczby ukraińskich dzieci języka polskiego (propagowanie rodzimego języka jest częścią dyplomacji kulturalnej większości państw europejskich) i zapewnienie należytej integracji tym, którzy – również po zakończeniu wojny – pozostaną w Polsce. W tym kontekście nieudany był mój projekt zmiany pisowni nazwisk ukraińskich z transliteracji anglojęzycznej (takiemu zapisowi, co gorsza, podlegają również nazwiska występujące popularnie w Polsce) na transkrypcję polską. Pomimo poparcia m.in. ze strony Rady Języka Polskiego PAN oraz Związ-

ustawę integrującą uchodźców wojennych, w przytłaczającej większości kobiety, z polskim rynkiem pracy, ubezpieczeń i świadczeń społecznych⁸⁵. Ustawę przyjęto w ekspresowym tempie 439 głosami „za”, przy 12 „przeciw” i 3 „wstrzymującymi się”. Poparły ją wszystkie ugrupowania tworzące ówczesny rząd, jak i kolejny, utworzony po wyborach w październiku 2023 r.⁸⁶. Zwracam na to uwagę, by pokazać generalny konsensus wokół sposobu potraktowania Ukraińców.

Trzeci element, który jest autorskim projektem Prezydenta Dudy, to wykorzystanie sytuacji wojennej i nagłego zwrotu proukraińskiego w większości społeczeństw Zachodu do przyspieszenia postulowanego przez wszystkie dotychczasowe polskie rządy zintegrowania Ukrainy ze strukturami euroatlantyckimi.

Na naradzie 26 lutego, w drugim dniu wojny, powstało oświadczenie Prezydenta RP, w którym Polska domagała się ekspresowej ścieżki członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej, w tym niezwłocznego nadania jej statusu państwa kandydującego⁸⁷. Traktowano to również jako wzmacnianie morale broniącej się Ukrainy poprzez wskazanie jej potencjalnej powojennej przyszłości. Oczywiście skonsultowano to z administracją prezydenta Zełenskiego. Interes obu krajów był w tej kwestii wspólny.

„Polska opowiada się za ekspresową ścieżką członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej. Status kandydata powinien być udzielony natychmiast, a rozmowy o członkostwie rozpoczęte niezwłocznie po tym” – napisano w deklaracji opublikowanej po polsku i angielsku⁸⁸. Dwa dni później, 28 lutego, wydano w tej sprawie oświadczenie

ku Ukraińców w Polsce, projekt nie znalazł uznania aparatu urzędniczego MSWiA. Zob.: *Dokumenty wydawane Ukraińcom i wpływ na kwestie tożsamościowe*, notatka z 11 marca 2022 r., archiwum prywatne.

⁸⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, 12 marca 2022 r., https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/2069_u.htm (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁸⁶ Głosowanie nr 131 na 50. posiedzeniu Sejmu, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, 9 marca 2022 r., <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&nrkaden-cji=9&nrglosowania=131> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁸⁷ Draft oświadczenia Prezydenta RP, ustalonego w czasie tej narady. Zob.: Notatka z 26 lutego 2022 r., archiwum prywatne.

⁸⁸ *Polska za ekspresową ścieżką członkostwa Ukrainy w UE*, 26 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-polska-za-ekspresowa-sciezka-czlonkostwa-ukrainy-w-ue,49506> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

ośmiorga prezydentów Europy Środkowo-Wschodniej, zasadniczo powtarzające postulat Prezydenta Dudy⁸⁹. Istotne są jednak kulisy powstania tego dokumentu, którego podpisania odmówili – powołując się na brak kompetencji – wyłącznie prezydent Węgier, a z powodu braku wzmianki o Mołdawii – prezydent Rumunii. Był to kolejny po zapowiedzi powstania hubu zbrojeniowego *fait accompli* dokonany przez Polskę bez konsultacji z najważniejszymi partnerami z Zachodu, gdyż uznaliśmy *a priori*, że takie konsultacje doprowadziłyby do storpedowania pomysłu. Koordynacją listu zajmowało się BPM, a pracowali nad nim doradcy ds. międzynarodowych poszczególnych prezydentów. O ile samo stworzenie dokumentu i regionalny konsensus wokół niego były dość szybkie, o tyle całkowitą porażką zakończyła się próba dokooptowania do autorów przywódców pozostałych 19 państw Unii. Próby nakłonienia poszczególnych liderów zostały podzielone pomiędzy ośmiorgo formalnych współautorów, z których każdy miał odbyć po 2–3 rozmowy. W przypadku Andrzeja Dudy dwóch na trzech rozmówców powołało się na brak kompetencji konstytucyjnych, a jeden, który zajął otwarcie nieprzyjazną postawę wobec dokumentu, twierdził, że nie ma szans, by jego parlament zgodził się na Ukrainę w UE i żądał wstrzymania listu. Podobne sygnały napłynęły od innych prezydentów. Część europejskich przywódców uzależniała podpis od dołączenia do Ukrainy innych państw (Mołdawia, Kosowo, Gruzja). W gronie doradców i osób odpowiadających za politykę zagraniczną twierdziliśmy, że może to spowodować utratę *momentum*, a kwestię rozszerzenia działań np. o Mołdawię uważaliśmy za prostą konsekwencję położenia geograficznego tego kraju. Prezydent Duda zaangażował się w następnych miesiącach na rzecz lobbowania wśród innych liderów zachodniej Europy, a bardzo zaangażowanego partnera znalazł w naszym regionie w osobie prezydent Słowacji Zuzany Čaputovej, która podejmowała podobne działania.

⁸⁹ Prezydenci ws. szybkiej ścieżki kandydowania Ukrainy do UE, 28 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/list-otwarty-prezydentow-w-sprawie-poparcia-szybkiej-sciezki-kandydowania-ukrainy-do-ue,49582> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

W dniu powstania listu ośmiorga prezydentów Ukraina złożyła również wniosek o członkostwo. Uczynił to w swojej zmienionej w bunkier siedzibie prezydent Zełenski wspólnie z premierem Denysiem Szmyhalem oraz przewodniczącym parlamentu Rusłanem Stefanczukiem. Synergia Europy Środkowo-Wschodniej i Ukrainy, przy jednoczesnym wybuchu sympatii dla Ukrainy wśród społeczeństw Zachodu, była – w moim przekonaniu – głównym czynnikiem, który zdecydował o przyznaniu statusu kandydata Ukrainie (a przy okazji, jak się spodziewaliśmy, Mołdawii) w czerwcu 2022 r. Żadne inne duże państwo Unii nie postawiłoby tej sprawy na stole rokowań i żadne nie miało takiej intencji. Dopiero proukraiński odruch ich społeczeństw skutecznie zachęcił je do przyłączenia się do „wschodnioeuropejskiej” inicjatywy. Pierwsze uczyniły to Włochy i Irlandia, ostatnie – Holandia i Dania. Stało się to m.in. przedmiotem objazdowej wizyty Prezydenta Dudy w Portugalii i we Włoszech, dokąd zresztą miał się początkowo udać jednym samolotem z prezydent Słowacji Zuzaną Čaputová⁹⁰, i praktycznie podczas każdej rozmowy z liderami Europy. Okazało się to też jedną z przyczyn, dla których Polska zachęcała Scholza i Macrona do wizyty w Kijowie – wiedząc, że ogłoszenie poparcia dla statusu kandydata jest tam niemal „biletem wstępu”. Kwestia ukraińska odegrała również ważną rolę w decyzji Prezydenta, by pomóc w rozwiązaniu sporu bułgarsko-macedońskiego i przekonać prezydenta Rumena Radewa do nieblokowania starań o rozpoczęcie rozmów członkowskich z Macedonią Północną (niektórzy przywódcy argumentowali, że przyznawanie statusu kandydata Ukrainie przy jednoczesnym wecie wobec Macedonii jest niesprawiedliwe i nie powinno mieć miejsca).

W czerwcu 2022 r. Ukraina została kandydatem do członkostwa w Unii Europejskiej i – powiedzmy sobie jasno – bez wojny byłaby to sprawa odkładana *ad calendas Graecas*. Polska wykorzystała w ten sposób szansę na przeforsowanie jednego z celów swojej polityki unijnej, używając jedyne w swoim rodzaju *window of opportunity*. Andrzej Duda i jego determinacja odegrały w tym procesie

⁹⁰ W dniu wyjazdu prezydent Słowacji zachorowała na COVID-19.

decydującą rolę. Bez żadnej przesady, gdyby nie Prezydent Duda, Ukraina nie byłaby dziś kandydatem do członkostwa.

Przy okazji należy jasno podkreślić, że wprowadzenie tematu Ukrainy w Unii nie oznaczało i nie oznacza zgody na jej bezwarunkowe członkostwo, zwłaszcza gdyby miało ono zostać osiągnięte z pogwałceniem interesów polskiej gospodarki, w szczególności polskiego rolnictwa. Przypominam, że akcesja każdego nowego państwa wymaga zmiany Traktatu i jej ratyfikacji przez wszystkie pozostałe państwa członkowskie.

Sprawa dostaw broni na Ukrainę i rola Polski w przetwarzaniu embarga

Pomimo że od samego początku w Polsce istniała pełna świadomość, że obrona Ukrainy nie jest możliwa w oparciu o dostawy polskiej broni (która byłaby niewystarczająca do obrony), lecz przy spowodowaniu dostaw ze strony USA i innych kluczowych sojuszników, Polska również wzięła udział w dostawach. Dysponowała bowiem pewną liczbą posowieckiej broni, która była w niektórych momentach wojny kluczowa dla armii ukraińskiej. Pomijając dostawy – odpłatne i nieodpłatne – haubic, dronów i sprzętu przeciwlotniczego (nie sposób nie docenić roli „Piorunów” w odparciu rosyjskiego desantu na Hostomel, którym Rosjanie próbowali doprowadzić do szybkiego upadku Kijowa), termo- i noktowizji czy ponad 100 sztuk haubic „Krab”, to szczególnie istotna wydaje mi się sprawa dwóch rodzajów sprzętu: czołgów⁹¹ i samolotów myśliwskich. Te ostatnie były bowiem ze sobą powiązane.

Od samego początku konfliktu wykształciła się grupa polityków i przedstawicieli resortów siłowych, którzy uważali, że Polska powinna brać aktywny udział w dostawach⁹². Przede wszystkim gen.

⁹¹ Wśród ukraińskich załóg czołgów bardzo chwalono zmodernizowane polskie PT-91 „Twardy”.

⁹² Przy dostawach sprzętu wojskowego kluczową rolę odgrywała Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych (RARS) i jej prezes Michał Kuczmierowski, działający w ścisłej współpracy z szefem KPRP Michałem Dworczykiem. RARS zajmowała się również zaopatrywaniem Ukrainy w żywność i paliwo, zwłaszcza w czasie majowo-czerwcowego

Rajmund Andrzejczak stał na stanowisku, że armię należy jak najszybciej zmodernizować pod kątem używanego sprzętu – i zdawał się dostrzegać w wojnie szansę na przeprowadzenie swoich planów, które w innym wypadku padłyby ofiarą niemocy decyzyjnej i na długo zostałyby rozłożone w czasie. Wśród części wojskowych panowało również przekonanie, że znaczna część posowieckiego sprzętu powinna być w najbliższych latach zastępowana przez sprzęt nowszej generacji i – w związku z tym – wycofywana z użycia.

Prezydent Duda, premier Morawiecki i wicepremier Kaczyński postrzegali przekazywanie sprzętu nie w kategoriach „podarunku” dla Ukrainy, tylko jako użycie go do walki z państwem zagrażającym niepodległości Polski. Całkowicie podzielałem tę optykę, podobnie jak podzielał ją szef KPRM Michał Dworczyk, który – przy pomocy swoich współpracowników – brał aktywny udział w dostawach znacznej części uzbrojenia i amunicji. Z mojej perspektywy, dostawy broni były częścią wymuszania dostaw z Zachodu. Uważałem, że należy coraz bardziej „podnosić poprzeczkę” i łamać kolejne nieformalne embarga na poszczególne rodzaje broni. Obaj z Dworczykiem uważaliśmy, że aby osiągnąć wartość dodaną – powszechne uznanie na Ukrainie, że jej obrona jest również pochodną polityki Polski – należy o dostawach informować i ukrywanie ich przed opinią publiczną nie ma uzasadnienia⁹³. Tym bardziej, że część państw europejskich robiła to od pierwszych dni dostaw, a narracja niektórych była dla Polski szkodliwa.

Do przesilenia doszło podczas debaty na temat dostaw samolotów MiG-29. Po raz pierwszy sprawa została przekazana Dworczykowi, Przydaczowi i mnie – w czasie naszego briefingu z delegacją ukraińską, udającą się na rozmowy z Rosjanami na Białoruś 1 marca – i prawdopodobnie równolegle gen. Andrzejczakowi, przez dowodzącego obroną Ukrainy gen. Walerija Załużnego. Podniósł ją minister obrony Ołeksij Reznikow, choć jestem przekonany, że już wcześniej (być może tego samego dnia lub dzień wcześniej) sygnalizował mi

kryzysu. Grupa Dworczyka i Kuczmierowskiego doprowadziła też do budowy miasteczek modułowych dla ponad 15 tys. osób.

⁹³ Notatka z 20 kwietnia 2022 r., archiwum prywatne.

ją ambasador Deszczyca. Jednocześnie dowódcy wojskowi otrzymali prośbę o przekazanie pewnej partii czołgów T-72. W obu przypadkach podstawową kwestią nie był brak woli władz państwowych, tylko brak zielonego światła ze strony innych sojuszników, w szczególności USA. Ta sprawa była przedmiotem wielu rozmów prezydentów Dudy i Zełenskigo, przy czym ten ostatni został poinformowany przez amerykańskich rozmówców, że zależy to od decyzji Polski.

Taki stan rzeczy stawiał polskiego Prezydenta w niczym niezawinioniej sytuacji „hamulcowego”. Zupełnie inaczej strona amerykańska formułowała to w rozmowach z nami, mówiąc o konieczności decyzji całego Sojuszu. Szczególną konsternację wywołała wypowiedź sekretarza stanu Antony’ego Blinkena, który na początku marca mówił o „suwerennej decyzji Polski” i o gotowości USA do zastąpienia przekazywanych MiG-ów samolotami F-16⁹⁴. Nie odpowiadało to stanowi rzeczywistych rozmów między Polską a USA oraz groziło uznaniem Polski za współodpowiedzialną ukraińskiej porażki w trwającej właśnie bitwie o Mariupol. Ponadto wielu z nas uważało, zupełnie szczerze, że samoloty typu MiG-29 – jak wyraźnie twierdziło dowództwo sił zbrojnych – muszą być relatywnie szybko wymienione.

W takich okolicznościach wspólnie z Michałem Dworczykiem przeforsowaliśmy pogląd, że należy odpowiedzieć publicznym oświadczeniem o gotowości oddania MiG-ów i postawić sojuszników przed faktem dokonanym. Było to przedmiotem „narady wojennej” 8 marca. Przynieśliśmy gotowy projekt oświadczenia, na który nałożono potem liczne poprawki, a jego ostateczny kształt zaakceptował Prezydent i wszystkie najważniejsze osoby w państwie⁹⁵. Polska ostatecznie zadeklarowała przekazanie floty MiG-ów do dyspozycji rządu USA i skierowanie ich do bazy NATO w Ramstein⁹⁶. Niezwłocznie po

⁹⁴ *US considers sending F-16s to Poland if Warsaw gives its MIG-29 to Ukraine*, Euractiv, 7 marca 2022 r., <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/us-considers-sending-f-16s-to-poland-if-warsaw-gives-its-mig-29-to-ukraine/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

⁹⁵ *Odręczny projekt oświadczenia o MiG-ach po zaakceptowaniu*, notatki z 8 marca 2022 r., archiwum prywatne.

⁹⁶ *Szef MSZ: władze RP są gotowe przenieść wszystkie swoje samoloty MiG-29 i przekazać je do dyspozycji USA*, PAP, 8 marca 2022 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1107266%2Csze%2Cf-msz-wladze-rp-sa-gotowe-przenie%c5%9b-wszystkie-swoje-samoloty-mig-29-i> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

osiągnięciu ostatecznego kształtu, dokument został przetłumaczony na język angielski i opublikowany na stronie internetowej MSZ przez ówczesnego rzecznika Łukasza Jasiń. Z całkowitym przekonaniem przeprowadziliśmy tę operację bez konsultowania z innym państwem – uważając, że w innym wypadku może ona zostać skutecznie storpedowana. Dzień później Departament Obrony USA odrzucił – co było od razu jedną z rozpatrywanych wersji wydarzeń – zaskakującą z jego punktu widzenia propozycję⁹⁷, ale zmieniło to dynamikę relacji w rozmowach o dostawach broni. Poza moją ożywioną dyskusją z ambasadorem USA (dochodziło do nich zresztą regularnie) nie zanotowałem żadnej innej reakcji Stanów Zjednoczonych pod adresem ośrodka prezydenckiego. Kilkadziesiąt godzin później Prezydent Duda przyjął w Belwederze wiceprezydent Kamalę Harris i w sposób bardzo uprzejmy i jednocześnie konstruktywny odmówił wspólnego oświadczenia, że „sprawa MiG-ów jest zakończona”. Argumentował to tym, że podobna deklaracja w czasie trwających w Turcji rozmów pokojowych między Rosją a Ukrainą osłabiałaby pozycję negocjacyjną Ukrainy. Co ciekawe, wiceprezydent przyjęła ten trudny do podważenia argument i uznała go za zasadny.

Sprawa MiG-ów stała się kolejnym *fait accompli* Prezydenta i rządu, ale paradoksalnie poprawiła komunikację ze stroną amerykańską. 26 marca 2022 r. odbyła się rozmowa w cztery oczy prezydentów Dudy i Bidena, a po niej rozpoczęły się dostawy polskich czołgów. Choć szczegóły rozmowy nie są mi znane, to zostałem poinformowany, że wówczas Polska otrzymała zielone światło na tę ciężką broń. Kilka dni później otrzymałem jasne stanowisko od Jake’a Sullivana: USA nie uważają sprawy MiG-ów za zasadną z wojskowego punktu widzenia. Sądzą, że może ona doprowadzić do rosyjskiego odwetu na Polsce, ale jednocześnie – gdyby on nastąpił – wypełnią wobec Polski zobowiązania sojusznicze. Kilka dni później, po uzyskaniu odpowiednich instrukcji od Prezydenta, przekazałem goszczącemu w Warszawie ministrowi spraw zagranicznych Dmytro Kułebie, że

⁹⁷ M. Szopa, *Amerykanie odpowiadają Polsce. Nie chcą pośredniczyć w przekazaniu MiGów-29*, Defence24, 9 marca 2022 r., <https://defence24.pl/geopolityka/amerykanie-odpowiadaja-polsce-nie-chca-posredniczyc-w-przekazaniu-migow-29> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Polska na razie MiG-ów nie przekaże, ale Ukraińcy mogą z nich dobierać części zapasowe. Dalszy los MiG-ów nie jest mi znany i sprawa przeszła całkowicie do sfery działań rządu⁹⁸. Z czasem na przekazywanie Ukrainie samolotów przestało obowiązywać embargo. Nie jestem w stanie ocenić, jaki wpływ na to miała debata z marca i kwietnia 2022 r., mogę natomiast przypuszczać, że ożywiła ona wewnętrzną debatę również wewnątrz administracji Bidena i do dziś jestem przekonany, że należało ją wszcząć.

Fait accompli użyto również przy złożeniu przez Ukrainę wniosku o członkostwo w NATO. Odpowiedzią było poparcie członkostwa przez państwa Europy Środkowo-Wschodniej. Jednocześnie otrzymałem informację z Kwatery Głównej NATO, że wnioskiem, o którym Polska wiedziała na wiele dni przed jego złożeniem, było zaskoczne przedstawicielstwo USA przy NATO. Według relacji dyplomatów, ambasador Szatkowski miał odpowiedzieć: „Trzeba z nami częściej rozmawiać”.

Po raz ostatni opisywany mechanizm *fait accompli* przy przełamaniu embarga zaobserwowałem – i w pewnej mierze współinspirowałem – we Lwowie 12 stycznia 2023 r., w czasie posiedzenia Trójkąta Lubelskiego, w kwestii przekazania Ukrainie czołgów Leopard. Celem tej operacji nie było wyzbycie się przez Polskę Leopardów, a jedynie przekazanie ich niewielkiej partii celem przełamania embarga i oporu rządu niemieckiego. Strona ukraińska wyraźnie przekazała, że jest zainteresowana nawet uszkodzonymi pojazdami, wymagającymi kosztownego remontu i bez niezbędnych bojowych wozów wsparcia.

Podstawowa obawa po polskiej stronie dotyczyła tego, że nawet przy zadeklarowaniu przekazywania pojazdów musimy się liczyć z dalszym oporem rządu Olafa Scholza. Kontrargumentem zwolenników przekazania ograniczonej partii maszyn, do których zaliczaliśmy się m.in. Michał Dworczyk i ja, był fakt, że Niemcy znajdują się pod naciskiem własnej opinii publicznej, a w przypadku ostentacyjnej i publicznej odmowy nastąpi duże uderzenie w ich wizerunek,

⁹⁸ Notatka bez daty, powstała zapewne na przełomie marca i kwietnia, archiwum prywatne.

przed czym się bronią. Mówiliśmy, że „Polska daje słowa, a nie czołgi”, a te ostatnie mają zapewnić Niemcy i inne państwa posiadające je w odpowiednich liczbach.

Ta sprawa ważyła się do ostatnich chwil, ale Prezydent Duda przyznał rację tej argumentacji i wziął na siebie ryzyko polityczne jednostronnej deklaracji, ogłaszając we Lwowie, że „zostanie przekazana kompania czołgów Leopard”, i dodając zdanie, dające się interpretować na parę sposobów, że stanie się tak „w ramach budowania koalicji”⁹⁹. Również prasa niemiecka zrozumiała to jako presję polityczną na Niemcy¹⁰⁰. 18 stycznia kanclerz Scholz ogłosił zamiar przekazania Leopardów, przedstawiając to – czego się spodziewaliśmy – nie jako efekt nacisków Polski, tylko swojego porozumienia z prezydentem Bidenem¹⁰¹. Dla samej sprawy nie ma to żadnego znaczenia, poza wewnętrzną kwestią wizerunkową Scholza. Podkreślam te kilka elementów, by uzasadnić, dlaczego z tak dużym krytycyzmem należy podchodzić do wypowiedzi polskich publicystów, a także polityków, którzy mówiąc i pisząc o polskich dostawach broni, posługują się danymi liczbowymi i przypisują Polsce wysokie miejsca, choć nie czołowe, w rankingu państw pomagających zbrojnie Ukrainie. Uważam, że jest to błąd metodologiczny, ponieważ Polska z jednej strony – jako jedyny sąsiad Ukrainy zaoferowała dla dostaw własne terytorium, a z drugiej – jednostronnymi działaniami przyspieszała znoszenie kolejnych ograniczeń dla dostaw broni.

Należy raczej zadać pytanie badawcze, „ile kosztuje” Rzeszów i ile dostaw spowodowały same działania Andrzeja Dudy. Jeżeli wziąć to pod uwagę, Polska jest inicjatorem i liderem dostaw broni, gdyż znaczna ich część trafia na Ukrainę przez nasze terytorium i z wykorzystaniem naszego hubu, którego samo istnienie jest zasługą Polski.

⁹⁹ Duda we Lwowie: Polska gotowa przekazać Ukrainie kompanię Leopardów, Rzeczpospolita, 11 stycznia 2023 r., <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art37759461-duda-we-lwowie-polska-gotowa-przekazac-ukrainie-kompanie-leopardow> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁰⁰ A. Widzyk, FAZ: Polska zwiększa presję na Berlin ws. leopardów, Deutsche Welle, 12 stycznia 2023 r., <https://www.dw.com/pl/faz-polska-zwi%C4%99ksza-presj%C4%99-na-berlin-ws-leopard%C3%B3w-dla-ukrainy/a-64360927> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁰¹ Scholz gives Biden condition for supplying tanks to Ukraine, Ukrainska Pravda, 18 stycznia 2023 r., <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/01/18/7385487/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Wydaje mi się, że niezależnie od tego, kto tworzy rząd i kto sprawuje prezydenturę, w tym kierunku powinien być formowany przekaz Rzeczypospolitej Polskiej. W 2022 r. Polska była inicjatorem i sprawcą dostaw większości broni – niezależnie od tego z czyich arsenałów ta broń pochodziła. System stworzony wówczas działa do dziś.

Polska i Prezydent Andrzej Duda wobec rozmów pokojowych Rosja-Ukraina

Negocjacje ukraińsko-rosyjskie, które rozpoczęły się zaraz po inwazji na terenie Białorusi, a skończyły fiaskiem w kwietniu w Stambule, były później przedmiotem licznych publikacji i spekulacji. Szczególnym echem odbił się artykuł Samuela Charapa i Siergieja Radczenki opublikowany w kwietniu 2024 r. w periodyku „Foreign Affairs”¹⁰². Autorzy postawili tezę, że w maju 2022 r. gotowy do podpisania był układ pokojowy, który ostatecznie – pod domniemanym brytyjskim naciskiem – odrzuciła Ukraina. To założenie dość często pojawiało się wówczas w wystąpieniach rosyjskich przywódców. Spotykałem się z nim również we własnych rozmowach już jako Ambasador RP w Chinach. Postawiłem tezę, że artykuł Charapa i Radczenki został napisany w oparciu o rosyjski *spin* i jeden z projektów traktatu powstały między marcem a kwietniem 2022 r. „Foreign Affairs” ilustrowało bowiem artykuł zdjęciem dokumentu, który nosi wyraźny ślad, że był w posiadaniu rosyjskich (a nie ukraińskich) negocjatorów¹⁰³.

¹⁰² S. Charap, S. Radchenko, *The Talks That Could Have Ended the War in Ukraine*, 16 kwietnia 2024 r., <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/talks-could-have-ended-war-ukraine> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁰³ W zaznaczonych na czerwono uwagach Rosja nazywana jest skrótem РФ (Federacja Rosyjska), a Ukraina – УС (strona ukraińska). Jest to częsty zabieg rosyjskich negocjatorów, którzy funkcjonują w paradygmacie, że Rosja nie prowadzi wojny „przeciwko Ukrainie” tylko przeciwko „Kijowowi”, „reżimowi Zelenińskiego” itd. Moje przypuszczenia potwierdzili amerykańscy rozmówcy – dziennikarze z jednej z redakcji, do których również dokonano przecieku. Ponieważ otrzymałem znajdującą się w ich posiadaniu wersję, zauważyłem na niej inne ślady rosyjskiego *spinu*. Jedna z uwag wskazywała, że jest to wersja, którą „przekazano Prezydentowi Federacji Rosyjskiej”.

Reakcją był mój wywiad dla dziennika „Polska The Times”, udzielony za zgodą Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Wystąpiłem w nim jako świadek i współuczestnik procesu negocjacyjnego, w którym reprezentowałem Prezydenta Andrzeja Dudę i któremu na bieżąco składałem relacje z przebiegu rozmów¹⁰⁴.

Polska od samego początku do końca negocjacji była w nie dość obszernie wtajemniczona i udzielała pomocy logistycznej Ukrainie oraz jej delegacjom. Należy pamiętać, że ze względu na zakaz lotów nad Ukrainą polskie przejścia graniczne były jedynymi, przez które można było wydostać się z Ukrainy i które miały bezpośrednie połączenia z portami lotniczymi. Stąd każdy przejazd przedstawiciela państwa ukraińskiego był poprzedzany notą dyplomatyczną, często zawierającą prośbę o udzielenie pomocy logistycznej. Pierwsza z takich prośb dotarła do nas 28 lutego i dotyczyła delegacji ministra obrony Ołeksija Reznikowa, który udawał się na rozmowy z Rosjanami na Białoruś¹⁰⁵. Wymagało to przelotu przez polskie terytorium. Kompetentne organy państwa udzieliły takiego wsparcia i przewiozły delegację najpierw z granicy na jedno z lotnisk wojskowych przy granicy, a następnie odwiozły z powrotem. Była to operacja szczególnego ryzyka, ponieważ wymagała lotu śmigłowca wojskowego na Białoruś, gdzie sprawę kurował nasz *chargé d'affaires* Marcin Wojciechowski. Wspólnie z Michałem Dworczykiem i Marcinem Przydaczem polecieliśmy śmigłowcem na miejsce i odbyliśmy około 45-minutową rozmowę z delegacją, której członkami byli m.in. Reznikow, wiceminister spraw zagranicznych Mykoła Toczycki i przedstawiciel administracji prezydenta Rüstem Umerov, późniejszy minister obrony. Przekazano nam informacje o realnej sytuacji na froncie. Padła też prośba o rozważenie przekazania Ukrainie MiG-ów, a w interesującym nas zakresie otrzymaliśmy relację na temat przebiegu rozmów. Delegacja rosyjska – zgodnie z nią – miała być nieprzygotowana, pozbawiona instrukcji i pełnomoc-

¹⁰⁴ M. Kędryna, *Jakub Kumoch ujawnia kulisy negocjacji. Rosja nie chciała pokoju, tylko kapitulacji Ukrainy*, portal i.pl, 13 maja 2024 r., <https://i.pl/jakub-kumoch-ujawnia-kulisy-negocjacji-rosja-nie-chciala-pokoju-tylko-kapitulacji-ukrainy/ar/c1p2-26324503> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁰⁵ Notatka z 27 lub 28 lutego 2022 r., archiwum prywatne.

nictw¹⁰⁶, za to formułująca pod adresem Ukrainy liczne oskarżenia, np. o obecność sił NATO. Otrzymaliśmy wyraźny sygnał, że Ukraina nie negocjuje warunków kapitulacji, a takie właśnie są oczekiwania delegacji rosyjskiej. Sądzę, że propozycja rozmów była w Moskwie zaplanowana jeszcze przed atakiem i zakładała znacznie lepszą pozycję negocjacyjną Rosjan. Tymczasem rozmowy odbywały się już po pierwszych, nieudanych szturmach ukraińskich miast i przy świadomości, że armia ukraińska stawia skuteczny opór, a Rosjanie ponoszą ciężkie straty.

Dwa dni później otrzymaliśmy prośbę o wsparcie kolejnej delegacji. Ponieważ na liście jej członków zobaczyłem nazwisko Romana Abramowicza, zaproponowałem, że będę jej towarzyszył od samego przekroczenia granicy, aż do opuszczenia terytorium Polski¹⁰⁷. Kolejne spostrzeżenie dotyczyło kierunku, z którego przyleciał Abramowicz i numeru jego lotu. Samolot należał do rządu Republiki Turcji i miał przywieźć, a następnie odwieźć Abramowicza do Ankary. Postawiłem zatem warunek, że będę mu towarzyszył aż do stolicy Turcji, a tam dostanę możliwość rozmowy ze swoim odpowiednikiem – doradcą prezydenta Erdoğan, İbrahimem Kalinem. Celem było wysondowanie, dlaczego Turcja wspiera negocjacje i jaki rezultat pragnie osiągnąć¹⁰⁸. Ukraińcy i Turcy zgodzili się na taki warunek. W pierwszej fazie przewiezienia Abramowicza na Ukrainę towarzyszył mi Marcin Przydacz, a w drodze powrotnej na lotnisko w Jasionce transport zapewnił mu Michał Dworczyk. Do Ankary polecałem sam – z Abramowiczem i jego świtą.

¹⁰⁶ Na to samo zjawisko wysyłania negocjatorów bez pełnomocnictw zwracał w 2024 r. uwagę minister spraw zagranicznych Ukrainy Dmytro Kułeba, przytaczając swoje rozmowy z 10 marca 2022 r. z szefem rosyjskiej dyplomacji Siergiejem Ławrowem. Kułeba zaproponował utworzenie 24-godzinnej korytarza humanitarnego między oblężonym Mariupolem a terytorium pod kontrolą rządu Ukrainy, na co Ławrow miał się zasłonić brakiem kompetencji. Kułeba zaproponował wówczas, że każdy z nich zadzwoni do swojego prezydenta i ministra obrony, co Ławrow znowu odrzucił. Zob.: *Lavrov likely didn't know about Russia's full-scale war plans — FM Dmytro Kuleba*, english.nv.ua, 9 listopada 2024 r., <https://english.nv.ua/nation/kuleba-recalls-2022-meeting-with-lavrov-on-war-and-diplomacy-50464940.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁰⁷ Notatka bez daty z początków marca 2022 r., archiwum prywatne.

¹⁰⁸ Dwie notatki bez daty z początków marca 2022 r., archiwum prywatne.

Moja misja w Turcji nie przyniosła jasnej odpowiedzi na pytanie, co Turcja chce osiągnąć. Jedyne wnioski, jakie byłem w stanie przedstawić, dotyczyły tego, że Abramowicz ma jako jeden z nielicznych dostęp i do Putina, i do Zełenskigo, oraz że prawdopodobnie – jako obywatel Rosji i państwa UE (posiada paszport Portugalii) – uczestniczy w negocjacjach również po to, by uwolnić się od zachodnich sankcji. Ukraińscy rozmówcy prosili natomiast o przekazanie Prezydentowi, że prawdziwe negocjacje przenoszą się do Turcji, a te toczone na Białorusi, o których było głośno w mediach, są już tylko rodzajem „zasłony dymnej”. Z tego m.in. powodu Prezydent Duda odbył 16 marca krótką, roboczą wizytę w Ankarze i spotkał się z Erdoğanem¹⁰⁹, a ja zostałem tam, by zbriefować ambasadorów państw UE oraz skonfrontować naszą wiedzę o negocjacjach z ambasadorami USA i Ukrainy¹¹⁰. Był to też element serii podróży do państw regionu przed nadzwyczajnym Szczytem NATO w Brukseli i przygotowywaną wizytą Joe Bidena w Polsce. Pięć dni później Prezydent Duda odwiedził Mołdawię, by porozmawiać o jej bezpieczeństwie w wypadku kolejnego rosyjskiego ataku na region Odessy¹¹¹, a dzień później udał się do Sofii i Bukaresztu¹¹².

Podczas tych spotkań, w szczególności w Turcji, Andrzej Duda starał się wysondować, na ile rozmowy pokojowe są realne, na ile jest to gra pozorów ze strony Rosji albo Ukrainy, a na ile scenariusz, którego się najbardziej obawialiśmy – wymuszenie „pokoju za wszelką cenę” na Ukraińcach. Sam Zełenski prosił zresztą, by Polska przeciwstawiała się takiemu scenariuszowi. Prezydent Duda był już też wówczas po rozmowie (10 marca) z ministrem Dmytro Kułębą, który wracając

¹⁰⁹ *Spotkanie Prezydenta Andrzeja Dudy z Prezydentem Recepem Tayyipem Erdoganem w Ankarze*, 16 marca 2022 r., <https://www.gov.pl/web/turcja/spotkanie-prezydenta-andrzeja-dudy-z-prezydentem-recepem-tayyipem-erdoganem-w-ankarze-16-marca-2022> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹¹⁰ Notabene ówczesnym ambasadorem Ukrainy w Turcji był Wasyl Bodnar, wcześniej wiceminister spraw zagranicznych, a od 2024 r. ambasador w Polsce.

¹¹¹ *Prezydent z wizytą w Mołdawii*, 21 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/moldawia,50756> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹¹² *Bulgaria, Rumunia. Konsultacje przed szczytem NATO*, 22 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/bulgaria-rumunia-prezydent-kontynuuje-konsultacje-przed-szczytem-nato,50796> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

po swoich spotkaniach w Antalyi z Siergiejem Ławrowem¹¹³, przed powrotem na Ukrainę zjawiał się w siedzibie BBN, by zdać relację polskim władzom¹¹⁴. Była to zresztą praktyka rozpoczęta już w dniu wybuchu wojny, gdy wieczorem 24 lutego Prezydent również przyjął wracającego na Ukrainę szefa jej dyplomacji¹¹⁵.

Kilka dni po wizycie w Turcji Polska otrzymała projekt traktatu. 8 kwietnia doszło też do telekonferencji między ukraińskimi negocjatorami a przedstawicielami BPM. Towarzyszył mi w niej Marcin Łapczyński, z którym później analizowaliśmy projekt¹¹⁶. Dokument był niezwykle cenny, ponieważ zawierał nie tylko ówczesny stan rozmów, lecz także uwagi obu stron. Rosja zaczynała negocjacje od żądania faktycznej kapitulacji. Ukraina miała uznać aneksję Krymu oraz niepodległość wschodnich obwodów Ukrainy oraz zgodzić się zarówno na redukcję armii, jak i na zakaz wstępowania do sojuszy wojskowych, w tym NATO. Miała się również zobowiązać do zmiany szeregu ustaw, w tym konstytucji, stać się państwem dwujęzycznym, wiecześnie neutralnym, a nawet przyjąć zobowiązania w sferze edukacji i własnej narracji historycznej (uwzględniające przywrócenie kultu Armii Czerwonej z czasów II wojny światowej). Ukraińscy negocjatorzy (Ołeksandr Czałyj, Mykoła Toczycki i Dawyd Arachamija) wykreślili większość tych punktów, stwierdzając, że nie dotyczą one relacji dwustronnych i dość umiejętnie wmanewrowali rosyjską delegację w przyznanie, że celem operacji przeciwko Ukrainie

¹¹³ Według Ławrowa to spotkanie było efektem rozmowy telefonicznej Putin-Erdoğan z 6 marca i inicjatywą Turcji. Zob.: Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова по итогам переговоров с Министром иностранных дел Турции М.Чавушоглу и Министром иностранных дел Украины Д.И.Кулебой, Анталья [Wystąpienie i odpowiedzi na pytania mediów ministra spraw zagranicznych Rosji S.W. Ławrowa na temat rezultatów rozmów z ministrem spraw zagranicznych Turcji M. Çavuşoğlu i ministrem spraw zagranicznych Ukrainy D.I. Kułebą, Antalya], mid.ru, 10 marca 2022 r., https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/1803752/ (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹¹⁴ Andrzej Duda przyjął Dmytro Kułebę, 10 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/andrzej-duda-przyjal-dmytro-kulebe-50338> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹¹⁵ Spotkanie Prezydenta z szefem MSZ Ukrainy, 24 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydenta-z-szefem-msz-ukrainy49391> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹¹⁶ Notatka z dnia 8 kwietnia 2022 r., archiwum prywatne.

jest zmiana granic. Rosjanie odrzucili bowiem poprawkę – fragment o memorandum budapeszteńskim z 1994 r., wskazując, że gwarantuje ono nienaruszalność granic, a te uległy zmianie. Ten dokument jest prawdopodobnie pierwszym oficjalnym przyznaniem się Rosji do próby podboju części terytorium Ukrainy i naruszenia zasady nienaruszalności granic.

Podpisując tak sformułowany „pokój” Ukraina – w ocenie Prezydenta Dudy – traciłaby istotne atrybuty państwowości i w sferze bezpieczeństwa zdawała się na dobrą wolę Rosji. Według mojej wiedzy, delegacja ukraińska nie stawiała żądań maksymalistycznych, a jedynie powrót do linii demarkacyjnej z 23 lutego. Podstawowym problemem negocjacji była jednak próba ograniczenia liczebności armii ukraińskiej. Ukraina wyobrażała sobie ewentualne ustępstwo w sprawie NATO jako zgodę na uzbrojenie się niemal bez limitów – to, co jej negocjatorzy nazywali „zbrojną neutralnością” na kształt zimnowojennej Szwecji. Rosja odrzucała taką koncepcję. W tym miejscu opinie obu stron były nie do pogodzenia.

Drugą kwestią sporną był zakres gwarancji bezpieczeństwa dla Ukrainy. Ukraina domagała się systemu gwarancji „podobnego do artykułu 5. NATO”, a Rosja obstawała przy wyłącznie deklaratywnych gwarancjach, w których uczestniczyłaby pewna grupa państw, w tym sama Rosja, przy czym każdy kraj miałby prawo weta. W kwietniu Ukraina poprosiła Polskę o dołączenie do grona gwarantów, a decyzją Prezydenta i rządu została wydana wstępna zgoda. Było to – zwracam uwagę – we wstępnej fazie tworzenia się tego systemu, którego realizacja oczywiście wymagałaby umowy międzynarodowej lub aktu jednostronnego. Ta decyzja zapadła w założeniu, że gwarantem będą również Stany Zjednoczone i inni kluczowi sojusznicy z NATO¹¹⁷. Obserwując rozwój negocjacji zwróciłem jednak uwagę,

¹¹⁷ Minister Kumoch dla „Dziennika Gazety Prawnej”, 28 marca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/wywiady-szefa-bpm/minister-kumoch-dla-dziennika-gazety-prawnej,51295> (dostęp: 1 lipca 2025 r.); Wywiad Szefa BPM dla „Gazety.pl”, 1 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/wywiady-szefa-bpm/wywiad-szefa-bpm-dla-gazetypl,53042> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

że Polska – jako potencjalny gwarant – regularnie z nich „wypada”. Weto zgłaszali Rosjanie.

Za przyczynę upadku rozmów stambulskich uważam nie naciski z zewnątrz, lecz świadomość, że podstawowe sprawy nie są do przewyciężenia, a system gwarancji nie powstanie. W trakcie rozmów doszło też do zmiany sytuacji na froncie – armia rosyjska została wyparta z północy Ukrainy, a 29 marca odkryto dokonaną przez nią masakrę w podkijowskiej Buczy. Był to jeden z przełomów w wojnie. Rosyjska zbrodnia odegrała później dużą rolę w modyfikacji doktryny obronnej NATO – dopuszczającej dotychczas czasową okupację i późniejsze wyzwalamie mniejszych państw flanki wschodniej – ale również obarczała negocjacje ze „zbrodniarzami” dużym ryzykiem politycznym. Dokument, nad którym pracowano w Stambule, przestał posiadać cechy filaru przyszłego porozumienia.

15 kwietnia, w czasie wizyty Prezydenta Dudy i liderów państw bałtyckich w Kijowie, została bardzo jasno sformułowana prośba, by Polska przeciwdziałała próbom wymuszenia pokoju za wszelką cenę. Ta prośba nie wymagała żadnej zmiany w polskiej polityce – niedopuszczenie do powtórki z 2014 r. było od początku wojny celem polskich działań.

Duda w Kijowie – budowa trwałego wizerunku Polski jako lidera Europy Środkowo-Wschodniej

Od samego początku wojny byłem przekonany, że należy właściwie zidentyfikować moment, w którym Prezydent Duda jako pierwszy przywódca któregośkolwiek z państw pojedzie do Kijowa i że powinien – wzorem Lecha Kaczyńskiego i jego podróży do Tbilisi w 2008 r. – udać się tam razem z przywódcami państw Europy Środkowo-Wschodniej. Podróż tego typu ma charakter wizerunkowy, buduje obraz Polski jako lidera regionu, a również wzmacnia morale obrońców Ukrainy i pokazuje Polskę jako państwo zdeterminowane do wspierania jej obrony. Przyczynia się też długoterminowo do

budowy relacji polsko-ukraińskich i utrwała polskie przywództwo w regionie.

Fakt, że Duda był ostatnim przywódcą, który widział się z Zełenskim i odważył się na wyjazd 23 lutego ze świadomością, że w jego trakcie może wybuchnąć wojna, bardzo mocno podnosił jego pozycję międzynarodową, a przez to i Polski. Byłem z tego powodu zwolennikiem wyjazdu do Kijowa, gdy tylko pozwoli na to sytuacja bezpieczeństwa. Zwracam przy tym uwagę, że – znów – taką decyzję może podjąć wyłącznie Prezydent i nikt nie ma prawa wywierać na niego w tej sprawie nacisków. Wyjazd głowy państwa na terytorium objęte wojną niesie za sobą olbrzymie ryzyko: w przypadku incydentu zbrojnego z udziałem prezydenta może wystąpić *casus belli* oraz poważny kryzys polityczny w kraju. Wszystko to poddawane było starannym analizom.

Niezwykle cennym doświadczeniem była w tej kwestii zorganizowana przez Michała Dworczyka wizyta premierów Polski, Czech i Słowenii oraz wicepremiera Kaczyńskiego 15 marca 2022 r., odebrana przez gospodarzy i światową opinię bardzo pozytywnie jako akt odwagi¹¹⁸. Przede wszystkim sukcesem Dworczyka i działających pod jego kierownictwem służb okazało się utrzymanie jej w ścisłej tajemnicy do momentu wyjazdu pociągu¹¹⁹. Przyczyniło się to do powstania swoistej metodologii wyjazdów do Kijowa.

Na decyzję o wyborze i formacie daty wyjazdu Prezydenta RP złożyły się dwie kwestie: umowa doradców prezydentów Polski, Litwy, Łotwy i Estonii, że żaden z liderów nie pojedzie do Kijowa bez poinformowania i zaproszenia pozostałych¹²⁰, oraz niespodziewana propozycja wspólnego wyjazdu ze strony prezydenta Niemiec

¹¹⁸ *Tajna wizyta premierów w Kijowie. Kaczyński: Potrzebna jest misja pokojowa NATO*, Wyborcza.pl, 15 marca 2022 r., <https://wyborcza.pl/7,75398,28226316,tajna-wizyta-premierow-w-kijowie-tvp-pokazuje-zdjecia.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹¹⁹ Jednocześnie rzecznik rządu Piotr Müller zgodnie z ustaleniami upublicznił informację o wspólnej podróży już po jej rozpoczęciu. Uznano, że Rosjanie mają mieć świadomość, że w wypadku ataku na pociąg nie zostanie to potraktowane jako „wypadek”. Przy wizytach Prezydenta tuż po przekroczeniu granicy informowano Sekretarza Generalnego ONZ z prośbą o przekazanie stałym członkom Rady Bezpieczeństwa bez ich wyszczególniania.

¹²⁰ Nieformalne porozumienie w tej sprawie zapadło 4 kwietnia na spotkaniu w Belwederze. Zob. *Konsultacje Szefa Biura Polityki Międzynarodowej*, 6 kwietnia 2022 r., <https://>

Franka-Waltera Steinmeiera, złożona przez ambasadora RFN (przez całkowity przypadek dokładnie dzień po porozumieniu polsko-bałtyckim). Ponieważ już od kilku dni wiadano, że prezydent Steinmeier poprosił o spotkanie w Warszawie bez podania jego tematyki, stawało się jasne, że celem była ta właśnie propozycja¹²¹. Z punktu widzenia Niemiec kijowski „sojusz” z Dudą miał bardzo realne podłoże – jak mi potem opowiadano. Niemcy od wielu dni starali się o rozmowę swojego prezydenta z Zełenskim, a ten nie udzielał odpowiedzi. Prawdopodobnie Ukraina była zainteresowana raczej przyjazdem kanclerza Olafa Scholza i uważała, że przeniesienie spraw ukraińskich na poziom posiadającego ograniczone uprawnienia prezydenta RFN jest dla niej niekorzystne. Wówczas fakt rozmów ukraińsko-niemieckich w tej sprawie był mi nieznany.

Dla zwolenników wyjazdu do Kijowa, do których należeliśmy m.in. Soloch i ja, propozycja z Niemiec jawiła się jako podarunek. Ryzyko polityczne samodzielnego wyjazdu było duże. O ile prawdopodobieństwo śmierci Prezydenta (i przy okazji zapewne mojej własnej) było – w mojej opinii – znikome, o tyle możliwość uwikłania go w sytuację budzącą obawy o jego bezpieczeństwo (np. konieczność ewakuacji w czasie alarmu bombowego, zbombardowanie infrastruktury, po której przemieszczałby się jego pociąg) była znacznie większa. Pozwoliłoby to stawiać Prezydentowi zarzuty o lekkomyślność w sprawach bezpieczeństwa i narażanie na niebezpieczeństwo personelu towarzyszącego. Uderzałoby to też w powagę i wizerunek państwa polskiego. Wyjazd razem ze Steinmeierem zmieniał sytuację. Czynił on jakiegokolwiek rosyjskie prowokacje niezwykle mało prawdopodobnymi. Duda wprowadzał zatem Steinmeiera do Kijowa, a Steinmeier stawał się dla Dudy rodzajem tarczy ochronnej. Wydaje mi się, że i polska, i niemiecka strona doskonale zdawały sobie sprawę z tego transakcyjnego układu. Pozostawała jednak do rozwiązania kwestia porozumienia polsko-bałtyckiego. Na samym początku

www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/konsultacje-szeffa-biura-polityki-miedzynarodowej,51834 (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹²¹ Początkowo w ośrodku prezydenckim uważaliśmy, że Steinmeier chce z pierwszej ręki dowiedzieć się o sprawie negocjacji rosyjsko-ukraińskich. Aktywność Dudy w tej sprawie była widoczna, ponieważ poruszył ten temat na szczycie NATO i był z wizytą w Turcji.

zadeklarowałem ambasadorowi, że Prezydent Duda nie pojedzie bez trzech bałtyckich sojuszników, że nie złamiemy zobowiązania i że proponowany wyjazd możliwy jest tylko w piątkę.

Scenariusz takiej podróży (przy jednoczesnym utrzymaniu jej w tajemnicy) miał wyglądać następująco: zapowiedziano, że 12 kwietnia Polskę odwiedzi prezydent Niemiec, wieczorem tego samego dnia odbędzie się nieformalny szczyt prezydentów państw bałtyckich i Polski, a jego miejscem – ze względu na swoją rolę w pomocy Ukrainie – będzie Rzeszów. W trakcie rozmów w Belwederze prezydent Steinmeier miał zostać *ad hoc* zaproszony jako gość szczytu i wykonać gest w postaci zmiany swoich planów i udania się do Rzeszowa na spotkanie z sojusznikami. Obrady kończyła kolacja, a po niej delegacje miały się rozjechać. W istocie wszystkich prezydentów oczekiwano na dworcu w Przemyślu, w którym podstawiono pociąg kolei ukraińskich do Kijowa¹²².

Moi ukraińscy rozmówcy początkowo wyłącznie odnotowali skład wizyty, ale w niedzielę, 10 kwietnia 2022 r., zacząłem odbierać sygnały, że obecność Steinmeiera budzi ich kontrowersje. Dzień później po południu ambasador Cichocki przekazał następującą informację: Ukraina oczekuje wyłącznie prezydentów Polski, Estonii, Litwy i Łotwy, nie zgadza się natomiast na obecność prezydenta Niemiec. Nieoficjalnie mówiono, że to reakcja na blokowanie przez Niemcy dostaw uzbrojenia. Ponieważ sprawę utrzymywano w tajemnicy, początkowo nie było wokół niej skandalu. Pierwszą decyzją Prezydenta Dudy było utrzymanie wizyt Steinmeiera i – osobno – szczytu B3+Polska oraz obserwowanie, jak rozwinie się sytuacja w ciągu dnia.

W pierwszych godzinach pracownicy administracji Steinmeiera niższego szczebla bardzo mocno sugerowali „gest solidarności” poprzez skasowanie wizyty, ale później ten język został mocno stonowany. 12 kwietnia prezydent Steinmeier, już świadom jak wygląda sytuacja, wylądował w Warszawie.

Naszym celem jako gospodarzy było nadanie sprawie pełnej dyskrecji, jednak niemal równo z zakończeniem konferencji prasowej prezydentów Polski i Niemiec kijowski korespondent tabloidu „Bild”

¹²² Trzy notatki z kwietnia 2022 r., archiwum prywatne.

upublicznił otrzymaną na miejscu wiadomość o „wyproszeniu” niemieckiego prezydenta. Mimo *Ausladungsaffäre*, która miała raczej wewnątrzniemieckie reperkusje, Duda i Steinmeier ponownie ustalili, że plan wizyty tym bardziej się nie zmienia. Zgodnie z planem wieczorem w Rzeszowie odbył się „szczyt” prezydentów B3 i Polski, ale wbrew wszelkim planom zdominowała go sprawa Steinmeiera i sposób wyjścia z sytuacji. Było jednak jasne, że wyjazd, dla którego „szczyt” stanowił tylko przykrywkę, musi się odbyć. Przed północą prezydenci czterech państw znaleźli się w pociągu do Kijowa.

Sama wizyta miała przede wszystkim dwa znaczenia symboliczne – z jednej strony była pierwszym przyjazdem głów państw do Kijowa czasu wojny, z drugiej zaś podkreślała rolę Polski jako lidera regionalnego, potrafiącego zmobilizować do wspólnego wyjazdu prezydentów kilku sąsiednich państw. Podobnie jak marcowa wizyta premierów wpisywała się przez to w format stworzony przez Lecha Kaczyńskiego w Tbilisi w 2008 r. Odnosiłem wrażenie, że tego typu rola jest przez regionalnych partnerów Polski wręcz oczekiwana, ponieważ było jasne, że nie ma drugiego państwa Europy Środkowo-Wschodniej, które byłoby w stanie podjąć się podobnej koordynacji działań. Wizyta też stała się okazją dla wszystkich czterech prezydentów, by zobaczyć miejsca rosyjskich zbrodni wojennych, i wzmacniała ich przekaz jako świadków i ludzi, którzy byli na miejscu (Prezydent Duda wielokrotnie wykorzystywał później ten fakt). Budowała też wizerunek Dudy i Polski na samej Ukrainie, na której polski Prezydent przez cały 2022 r. był najpopularniejszym politykiem świata, a jego notowania dochodziły do 92 proc. ocen pozytywnych¹²³. Znaczenie symboliczne wizyty podbudowały dwa zdjęcia, dziś już legendarne, wykonane przez prezydenckiego fotografa Jakuba Szymczuka – powitanie Zełenskigo i Dudy oraz wspólny uścisk dłoni czterech prezydentów¹²⁴, który zresztą rosyjska propaganda

¹²³ *Komu najbardziej ufają Ukraińcy? Prezydent Duda liderem wśród zagranicznych przywódców*, Polskie Radio, 21 czerwca 2022 r., <https://www.polskieradio.pl/399/7977/Artykul/2984727,кому-наиболее-уважают-украинцев-президент-дуда-лидером-среди-зарубежных-лидеров> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹²⁴ *Spotkanie Prezydentów Polski, Ukrainy i państw bałtyckich w Kijowie*, 15 kwietnia 2022 r., <https://www.prezydent.pl/multimedia/wideo/spotkanie-prezydentow-polski-ukrainy-i-panstw-baltyckich-w-kijowie,1041> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

próbowała – w mojej ocenie dość nieudolnie – skopiować z udziałem Putina i czterech „przywódców” separatystycznych tworów parapaństwowych, utworzonych przez Rosję na wschodzie i południu Ukrainy¹²⁵. W czasie wizyty ze strony ukraińskiej padła zrelacjonowana już prośba o pomoc w przeciwdziałaniu wymuszaniu na Ukrainie „pokoju za wszelką cenę”.

Jednym z efektów tej wizyty oraz naturalnym efektem pozycji Dudy jako najbliższego zagranicznego partnera Wołodymyra Zełenskigo i inicjatora znacznej części proukraińskich działań Zachodu była propozycja skierowana przez administrację prezydenta Ukrainy, by Prezydent Duda jako pierwszy zagraniczny przywódca wygłosił orędzie w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Ten temat pojawił się – według mojej pamięci – tuż po powrocie czterech prezydentów i był podnoszony przez stronę ukraińską regularnie. Tym razem wyjazd miał się odbyć „w pojedynkę” i musiał być przygotowany w możliwie krótkim czasie, tak aby uniknąć „przecieku” do mediów i zapewnić wizycie możliwie daleko idące bezpieczeństwo. W przygotowaniu wizyty dużą rolę odegrała strona rządowa, w szczególności szef KPRM Michał Dworczyk, który po stronie rządowej był już wówczas moim najbliższym współpracownikiem. Między 16 a 19 maja wspólnie braliśmy udział w wizycie przygotowawczej i rozmawialiśmy m.in. z Andrijem Jermakiem i – krótko – z samym Wołodymyrem Zełenskim. Wyjazd, w którym uczestniczyli również szef Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych Michał Kuczmierowski, prezes Fundacji Solidarności Międzynarodowej Rafał Dzieciołowski oraz były dyplomata w Kijowie Karol Zieliński, był też dla mnie pierwszą okazją do zobaczenia zaplecza linii frontu i odwiedzenia jednostek ochotniczych, wspieranych polskimi dostawami broni, amunicji i umundurowania. W trakcie rozmów przekazaliśmy stronie ukraińskiej prośbę o odsłonięcie lwów na Cmentarzu Łyczakowskim. Z prezydentem Zełenskim rozmawialiśmy też o proponowanej przeze mnie ustawie nadającej Polakom

¹²⁵ *Rosja anektuje część Ukrainy. Antyzachodnie przemówienie Putina*, Newsweek, 30 września 2022 r., <https://www.newsweek.pl/swiat/rosja-anektuje-zajete-terytoria-ukrainy-wsciekle-antyzachodnie-przemowienie-putina/b3mqhkl> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

na Ukrainie analogiczne prawa do posiadanych przez Ukraińców w Polsce oraz o upamiętnieniu postawy Rzeszowa – miasta, które – co zgodnie uznawaliśmy – jest jednym z symboli obrony Ukrainy¹²⁶.

Zanim jeszcze w sobotę, 22 maja, pociąg z Prezydentem Dudą przekroczył granicę Polski i Ukrainy, władze miejskie Lwowa poinformowały, że lwy na Cmentarzu Łyczakowskim zostają odsłonięte¹²⁷. Od 2016 r. pozostawały przykryte¹²⁸. Był to drobny, a jednocześnie symboliczny krok w tył strony ukraińskiej w debacie historycznej.

Wizyta Dudy, jak każda inna jednodniowa, przeszła do historii dzięki jego przemówieniu w Radzie Najwyższej, przerywanemu kilkanaście razy owacją na stojąco. Duda oddał hołd obrońcom Ukrainy, zapowiedział dalsze wsparcie dla walczącego sąsiada, podtrzymał swoje poparcie dla udziału Ukrainy w integracji europejskiej, zapowiedział dalsze starania o nadanie jej statusu kandydata, poparł włączenie Ukrainy do Inicjatywy Trójmorza, a także przypomniał o swojej niezachwianej wierze w zwycięstwo Ukrainy. Był bardzo krytyczny wobec idei wymuszania pokoju. „Chcę powiedzieć jasno: tylko Ukraina ma prawo decydować o swojej przyszłości, tylko Ukraina ma prawo sama o sobie decydować. Świat, wspólnota międzynarodowa, powinien domagać się od Rosji zaprzestania agresji, całkowitego wycofania się z terytorium Ukrainy, zaprzestania naruszania prawa międzynarodowego. Nie ma mowy o żadnym negocjowaniu i decydowaniu ponad głowami Ukrainy. Nic o was bez was,

¹²⁶ Ustawa w mojej ocenie miała mieć nie tylko symboliczne znaczenie, lecz także w przyszłości miała zwiększać znaczenie polskich przedsięwzięć w procesie odbudowy Ukrainy. Prezydent Zeleniński ku mojemu zaskoczeniu sprawę ustawy poruszył zaledwie kilka dni później w czasie swojego wystąpienia w Radzie Najwyższej. Zob.: Виступ Президента України Володимира Зеленського під час спільної з Президентом Польщі Анджеєм Дудою участі у пленарному засіданні Верховної Ради [*Przemówienie Prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zeleńskiego podczas wspólnego udziału z Prezydentem RP Andrzejem Dudą w posiedzeniu plenarnym Rady Najwyższej*], [president.gov.ua, 22 kwietnia 2022 r.](https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-pid-chas-sp-75261), <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-pid-chas-sp-75261> (dostęp: 11 lipca 2025 r.).

¹²⁷ На польському військовому меморіалі у Львові відкрили скульптури левів [*Rzeźby lwów odsłonięte przy polskim pomniku wojennym we Lwowie*], [zaxid.net, 20 maja 2022 r.](https://zaxid.net/na_polskomu_viyskovomu_memoriali_u_lvovi_vidkrili_statuyi-leviv_n1543132), https://zaxid.net/na_polskomu_viyskovomu_memoriali_u_lvovi_vidkrili_statuyi-leviv_n1543132 (dostęp: 11 lipca 2025 r.).

¹²⁸ W Polsce bardzo często pojawiały się przy tym zarzuty, że na tarczach lwów nie ma znajdującego się na tym pomniku napisu: „Zawsze wierni! Tobie Polsko!”, bez zwracania uwagi, że napisy zostały zwandalizowane i usunięte w latach 40. przez władze sowieckie.

absolutnie. To żelazna zasada, musi być przestrzegana” – mówił. Prezydent opowiedział się też za nowym traktatem, który zmodernizowałby zawartą w 1991 r. umowę między oboma krajami¹²⁹.

Podstawowe założenia tego przemówienia, zwłaszcza to dotyczące nowego traktatu, są efektem narady w Biurze Polityki Międzynarodowej. Uczestniczyli w niej m.in. Adam Eberhardt (OSW) i Łukasz Adamski (Centrum Mieroszewskiego). Celem było wykorzystanie dynamiki relacji polsko-ukraińskich i wymuszenie na kolejnych rządach obu krajów ustanowienia umową międzynarodową kalendarza spotkań¹³⁰. Traktat miał też obejmować zasady pochówku i upamiętnienia ofiar zbrodni dokonanych w XX w. przez obie strony, w tym ofiar największej z nich – rzezi wołyńskiej – oraz budowę wspólnego memoriału pamięci na granicy obu krajów¹³¹. Miał też zawierać elementy pomagające w udrożnieniu granicy polsko-ukraińskiej oraz częściowo stymulujące współpracę w dziedzinach gospodarczej i edukacyjnej. Strona ukraińska, którą sondowaliśmy, zapowiadała, że do ewentualnego draftu dopisze część dotyczącą współpracy wojskowej, która miała być wraz z całym dokumentem przedmiotem negocjacji.

Prezydent uznał ideę tego dokumentu za ważną dla wymienienia w wystąpieniu, a wstępna reakcja strony ukraińskiej była pozytywna – prezydent Zełenski wyraził wolę pracy nad takim dokumentem. Andrzej Duda odrzucił natomiast ostatecznie inną koncepcję pochodzącą od niezwiązanych z polityką zagraniczną doradców społecznych, by zamiast traktatu osią wystąpienia było ogłoszenie

¹²⁹ *Przemówienie prezydenta Andrzeja Dudy w Radzie Najwyższej Ukrainy*, PAP, 22 maja 2022 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1218432%2Cprzemowienie-prezydenta-andrzeja-dudy-w-radzie-najwyzszej-ukrainy-caly> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹³⁰ Taką zasadę wprowadza m.in. zawarty w 1963 r. Traktat Elizejski, uznawany za fundament relacji między Niemcami i Francją. Zob.: Élysée-Vertrag (22. Januar 1963) lub *Traité de l'Élysée* (22 janvier 1963), dokument w obu wersjach językowych dostępny na portalu france-allemande.fr.

¹³¹ Przekonywałem wówczas (i nadal jestem przywiązany do tej idei), że cmentarze ofiar zbrodni towarzyszących polsko-ukraińskiemu konfliktom XX w. powinny zasadniczo (i przy braku sprzeciwu potomków) być umiejscawiane po właściwej stronie granicy: Polaków po polskiej, a Ukraińców po ukraińskiej. Uniemożliwi to lub w znacznej mierze utrudni prowokację przeciwko miejscom pochówku. Jako miejsce ewentualnego memoriału, zwanego parkiem pamięci, rozpatrywałem okolice wsi Horodło i tereny bezpośrednio przylegające do niej po ukraińskiej stronie Bugu.

intencji wspólnej organizacji przez Polskę i Ukrainę Mistrzostw Europy w piłce nożnej w 2032 r. Rozumiejąc założenia samej koncepcji jako będącej rodzajem wotum zaufania – pełnego wyrażenia wiary w „niezniszczalność” sąsiedniego państwa, z którym można z 10-letnim wyprzedzeniem planować wielkie imprezy sportowe – stanowczo sprzeciwiłem się poruszaniu tego tematu w czasie historycznego wystąpienia. Kierowałem się przekonaniem, że byłaby to trywializacja polskiego wysiłku zbrojnego i humanitarnego na rzecz obrony Ukrainy¹³². Bardzo konstruktywną rolę w rozwiązaniu tej dyskusji odegrali wówczas wiceminister Marcin Przydacz oraz doradca prezydenta ds. gospodarczych Rafał Kos¹³³.

Prezydent był jeszcze w omawianym okresie dwa razy na Ukrainie: w sierpniu 2022 r. jako jedyny przywódca obcego państwa na żywo i z Kijowa uczestniczył w wirtualnym szczycie Platformy Krymskiej, tej samej, którą współzakładał rok wcześniej, a w styczniu 2023 r. odwiedził Lwów i podobnie jak w przededniu inwazji uczynił to w ramach współpracy Trójkąta Lubelskiego wspólnie z Gitanasem Nausėdą.

Ta ostatnia wizyta, która dla mnie miała być ostatnim projektem w czasie służby dla Prezydenta RP, ma swoją kilkumiesięczną historię przygotowań i starcia kilku koncepcji. Po pierwsze, należy zwrócić uwagę na jej miejsce. Prezydent Duda nigdy wcześniej we Lwowie nie był, ponieważ nie został tam nigdy zaproszony. Polityka

¹³² Innym tłem sporu o przemówienie była różnica zdań na temat tego, czy w wystąpieniu Prezydenta Dudy powinno znaleźć się odniesienie do rzezi wołyńskiej. Uważałem, że rola Polski w pomocy Ukrainie jest duża i że moment jest właściwy, by przypomnieć, że Polska nie zapomina o „bolesnej karcie” Wołynia. W tej sprawie nie znalazłem uznania innych członków delegacji.

¹³³ O braku przygotowania koncepcji Euro 2032 świadczy fakt, że gdy już bez udziału mediów podjąłem rozmowy sondujące stronę ukraińską, ta uznała, że starania są mało perspektywiczne i przedstawiła kontrpropozycję: wspólną organizację Mistrzostw Świata 2030 Anglia-Polska-Ukraina (prosząc jednocześnie o podjęcie przez nas rozmów z premierem Borisem Johnsonem i nie uwzględniając faktu, że pięć federacji piłkarskich Wielkiej Brytanii i Irlandii jednocześnie ubiegało się o organizację Euro 2028). Stąd moje przekonanie, że koncepcja Euro 2032 nie miała na celu rzeczywistej organizacji imprezy, a jedynie „wypełnienie dodatkową treścią” wystąpienia Andrzeja Dudy. Zob.: *Hosts appointed for UEFA EURO 2028 and 2032*, UEFA, 10 października 2023 r., <https://www.uefa.com/news-media/news/0286-192e549c1d40-e31d3ee8a335-1000-hosts-appointed-for-uefa-euro-2028-and-2032/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

władz tego miasta wobec polskich miejsc pamięci budziła bardzo często uzasadniony sprzeciw i protesty Polski, podobnie jak ich udział w upamiętnianiu postaci związanych z ukraińskim ruchem nacjonalistycznym, w tym sprawcy rzezi wołyńskiej Romana Szuchewycza.

Paradoks Lwowa i zachodniej Ukrainy polega na tym, że wszechobecny kult UPA nie tylko nie stoi w sprzeczności, ale niekiedy idzie w parze z sympatią dla Polski. Dla ekspertów zajmujących się Ukrainą wyjaśnienie tej dychotomii zawsze było stosunkowo trudne. Prawdopodobnie najlepszym wyjaśnieniem jest zjawisko „wybiełania pamięci”: UPA w optyce jej czcicieli z Zachodniej Ukrainy to przede wszystkim walka z Sowietami po 1944 r., a wyparcie zbrodni na Polakach tworzy u nich obraz organizacji, która walczyła przeciwko wspólnemu wrogowi Polaków i Ukraińców. Dochodzi do tego powszechne na Ukrainie przekonanie, że nie istnieje konflikt między Polakami i Ukraińcami, oraz niedocenywanie siły pamięci rodzinnej i narodowej, która – co trzeba przyznać – w krajach byłego ZSRR, poddanych sowietyzacji, została radykalnie osłabiona¹³⁴.

Drugą kwestią poza Wołyniem jest postawa władz Lwowa z merem Andrijem Sadowym, które przez lata blokowały opisane już odsłonięcie posągów lwów oraz wpływy radykalnego ugrupowania „Swoboda”. Choć ostrze „lwowskiego” nacjonalizmu skierowane jest przeciwko Rosji i – nierzadko – rosyjskojęzycznej części Ukrainy, to jego odpryski, takie jak ocena historii miasta, mają oczywisty antypolski charakter. Zakładać należy też, że władze ukraińskie przed wojną najwyraźniej obawiały się pobytu Dudy we Lwowie i związanego z tym ryzyka politycznego. Polski Prezydent stał natomiast na stanowisku, że bez zaproszenia do Lwowa nie pojedzie¹³⁵.

¹³⁴ Pojawianie się tego paradoksu jest powszechnie znane wśród osób zajmujących się Ukrainą: rozmówcy często nie rozumieją związku między UPA i Polską. W 2004 r. jako korespondent PAP w czasie Pomarańczowej Rewolucji spotkałem się z wypowiedzią bliskiego krewnego Stepana Bandery, osoby zafascynowanej Polską, próbującej powołać się na pochodzenie dziadka (sic!), odzyskać polskie obywatelstwo. Z kolei w czasie wojny 2022 r. polska ambasada otrzymała prośbę o znalezienia polskiej spółki, która w joint venture z ukraińską produkowałaby batony energetyczne dla armii ukraińskiej o nazwie „Bandera”.

¹³⁵ W czasie wizyty na Ukrainie w grudniu 2021 r. celowo jako miejsce noclegu wybrał Tarnopol, by nie tworzyć wrażenia, że prezydent jest „nieproszonym gościem” we Lwowie.

Spotkaniem trójstronnym zainteresowana była Litwa, a także Ukraina, która – jest to moje wrażenie – próbowała przywrócić dynamikę spotkań Duda-Zełenski po 15 listopada i upadku rakiety w Przewodowie, gdy śmierć poniosło dwóch polskich obywateli. Pierwsze reakcje strony ukraińskiej i odmowa uznania, że miał miejsce wypadek z udziałem resztek ukraińskiej rakiety przeciwlotniczej¹³⁶, wywołały spór między kancelariami obu prezydentów, tym bardziej że – korzystając z przesilenia – Ukraina poinformowała o mianowaniu wiceministrem spraw zagranicznych byłego ambasadora w Niemczech Andrija Melnyka, który wywołał w Polsce oburzenie swoim bagatelizowaniem zbrodni wołyńskiej oraz wypowiedziami zrównującymi przedwojenną Polskę z ZSRR i nazistowskimi Niemcami¹³⁷.

W połowie grudnia 2022 r. na spotkaniu doradców prezydentów Polski, Litwy i Ukrainy¹³⁸ strona ukraińska wciąż proponowała na miejsce spotkania Kijów, a Litwa optowała za Łuckiem¹³⁹. Polska była gotowa zgodzić się na Łuck, ale odrzucała Kijów, twierdząc, że ta

¹³⁶ Rakieta, która zabiła w Przewodowie dwóch Polaków, była – według rezultatów polskiego śledztwa – resztkami ukraińskiej rakiety ziemia-powietrze, wystrzelonymi w czasie zmasowanego rosyjskiego nalotu na Ukrainę. Pomimo że polskie władze wyraźnie podkreśliły, że traktują incydent jako wypadek, na Ukrainie uznano to za przejaw „słabości”. Zgodnie z narracją, którą mi parokrotnie powtórzono, Polska miała pod wpływem USA wycofać się z oskarżania o incydent Rosjan. Jednocześnie po obu stronach miały miejsce działania dezinformacyjne. Np. prezydent Zełenski był przez osobę ze swojego otoczenia informowany o rzekomym wywiadzie, w którym miałem podważyć jego stan psychiczny. Tę sprawę, którą kilku moich ukraińskich rozmówców postrzegało jako wewnątrzukraińską rozgrywkę i próbę uderzenia w odpowiadającego za „politykę polską” Andrija Sybihe, udało się wyjaśnić dopiero w grudniu 2022 r., była ona też przedmiotem ożywionej dyskusji z udziałem Ambasadora Cichockiego i moim z kierownictwem kancelarii prezydenta Zełenskiego.

¹³⁷ Wypowiedź Melnyka groziła pojawieniem się silnie antyukraińskiej narracji w polskich mediach. Wspólnie z ministrem spraw zagranicznych Ukrainy Dmytro Kułebą i za aprobatą ministra Raua wynegocjowałem oświadczenie, w którym MSZ Ukrainy dystansuje się od słów swojego ambasadora. Tym bardziej jego nominacja na wiceministra, której – według mojej wiedzy – sprzeciwiał się Kułeba, wyglądała z naszego punktu widzenia na „odwet” kancelarii Zełenskiego za słowa o ukraińskiej rakiecie. Zob.: *Ukraine distances itself from ambassador's comments about Poland*, Polskie Radio, 1 lipca 2022 r., <https://www.polskieradio.pl/395/9766/artykul/2991603,ukraine-distances-itself-from-ambassador%E2%80%99s-comments-about-poland-report> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹³⁸ *Andriy Yermak held consultations of diplomatic advisers in the format of the Lublin Triangle*, 16 grudnia 2022 r., <https://www.president.gov.ua/en/news/andriy-yermak-proviv-konsultaciyi-diplomatichnih-pradnikiv-u-79901> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹³⁹ Gdzie notabene znajdują się ruiny zamku z czasów, gdy Łuck przed negocjacjami ws. Unii Lubelskiej 1569 r. był ważną twierdzą Wielkiego Księstwa Litewskiego.

formuła wizyt została już wyczerpana. Cały czas jednak – wspólnie z ambasadorem Cichockim oraz towarzyszącym mi ekspertem BPM ds. wschodnich Arkadiuszem Kudelskim – wyraźnie podkreślaliśmy, że częścią spotkania we Lwowie powinna być wspólna wizyta prezydentów Polski i Ukrainy na Cmentarzu Łyczakowskim. Uważałem, że symboliczna wizyta pozwoli przełamać nieufność powstałą po Przewodowie, chciałem też, by „trójkąt” nawiązał do zbliżającej się 160. rocznicy powstania styczniowego i by Ukraina uznała dziedzictwo I Rzeczypospolitej jako część swojej historii. Zależało nam też na tym, aby w dokumencie znalazło się odwołanie do roli Polski w przyszłej odbudowie Ukrainy.

Decyzja o zaproszeniu Prezydenta Dudy do Lwowa została zakomunikowana prawdopodobnie w czasie spotkania Duda-Zełenski na lotnisku w Rzeszowie, gdy ukraiński prezydent wracał z podróży do Waszyngtonu i spotkania z Joe Bidenem. Również wtedy Ukraińcy po raz pierwszy sformułowali prośbę o pomoc w przełamaniu embarga na Leopardy. My z kolei powtórzyliśmy swoje prośby dotyczące deklaracji. Ku mojemu zdziwieniu fragmentowi o „przewodniej roli Polski” w dostarczaniu materiałów do odbudowy Ukrainy nie sprzeciwiła się Litwa. Duda przybył do Lwowa rano 11 lipca i spędził tam cały dzień. Jednocześnie z nim przyjechała litewska delegacja prezydenta Nausėdy¹⁴⁰. Wizyta miała jednak trzy kluczowe momenty. Pierwszym było przyjęcie deklaracji prezydentów państw Trójkąta Lubelskiego. Duda, Nausėda i Zełenski tuż przed rocznicą powstania styczniowego „potwierdzili wielowiekowe strategiczne więzi między Litwą, Polską i Ukrainą, które w przeszłości tworzyły jedno państwo, szaniec przeciw tyranii ze Wschodu”, Litwa i Polska zadeklarowały, że „będą wspierać Ukrainę tak długo, jak to będzie konieczne, w tym poprzez kontynuowanie silnego wsparcia wojskowego, obronnego, politycznego, dyplomatycznego, gospodarczego, logistycznego i humanitarnego” i że „wspierają Ukrainę w przystąpieniu do Sojuszu, gdy tylko pozwolą na to warunki, podejmując wysiłki na rzecz

¹⁴⁰ *Lwów. Spotkanie Prezydentów Polski, Litwy i Ukrainy*, 11 stycznia 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/lwow-spotkanie-prezydentow-polski-litwy-i-ukrainy,63097> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

budowania sojuszniczego konsensusu”. Ukraina i Litwa uznały „kluczową rolę Polski jako centrum dla wysyłania niezbędnej międzynarodowej pomocy dla odbudowy Ukrainy”, a sama Ukraina „pionierską rolę Polski i Litwy, których Prezydenci byli jednymi z pierwszych, którzy wystąpili z wnioskiem o przyznanie statusu kandydata dla Ukrainy”¹⁴¹. Dla nas szczególnie istotne było przyznanie się Ukrainy do dziedzictwa Pierwszej Rzeczypospolitej i zamarkowanie naszej roli jako hubu transportowego, co – jak planowałem – mogło obok ustawy o Polakach dać Polsce przewagę nad innymi państwami Zachodu przy procesie odbudowy Ukrainy.

Najważniejszą częścią dnia była jednak wypowiedź Andrzeja Dudy na konferencji prasowej. Odblokowała ona opisaną już sprawę przełamania embarga na Leopardy. Uważam, że swoją decyzją, by – odpowiadając na ustalone wcześniej pytanie z sali – ogłosić przełamanie embarga i wziąć na siebie ryzyko polityczne, Prezydent Duda bardzo wzmocnił potencjał obronny Ukrainy i – czego nie wykluczam – pozycję przeciwników embarg w licznych rządach państw NATO.

Dzień zamykała wizyta na Cmentarzu Łyczakowskim, już bez prezydenta Nausėdy. Ukraińcy wywiązali się ze swojej obietnicy, obaj przywódcy oddali hołd Orlętom Lwowskim, a także ich przeciwnikom z Ukraińskiej Armii Galicyjskiej oraz żołnierzom ukraińskim poległym w obronie swojego kraju w toczącej się wojnie¹⁴².

Niespodziewanym elementem dnia okazało się za to – w czasie spotkania z Polakami ze Lwowa – spontaniczne zebranie się tłumu mieszkańców i turystów, który zgotował owację polskiemu Prezydentowi. Nie było to ani planowane, ani wyreżyserowane, a wieść o tym, że w katedrze katolickiej w środku starego miasta przebywa Duda, rozeszła się bardzo szybko po ulicach. W moich oczach było to zwieńczenie zbudowanej przez rok legendy Andrzeja Dudy jako jednego z bohaterów obrony Ukrainy. Tak też zostało to odebrane przez

¹⁴¹ *Wspólna deklaracja Prezydentów Polski, Ukrainy i Litwy*, 11 stycznia 2023 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wspolna-deklaracja-prezydentow-polski-ukrainy-i-litwy,63106> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁴² *Prezydenci Polski i Ukrainy na Cmentarzu Orląt Lwowskich*, *Do Rzeczy*, 11 stycznia 2023 r., <https://dorzeczy.pl/swiat/391240/prezydenci-duda-i-zelenski-na-cmentarzu-orlat-lwowskich.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

polskie media niezależnie od sympatii politycznych. Andrzej Duda stwierdził na konferencji prasowej na lotnisku w Jasionce, że była to owacja „dla Polaków, a nie dla niego”¹⁴³.

Lwów był moim ostatnim projektem w służbie dla Prezydenta. Od paru miesięcy byłem kandydatem na ambasadora w Ukrainie i następcę Bartosza Cichockiego, z czego z przyczyn rodzinnych musiałem zrezygnować¹⁴⁴ i poprosiłem o powierzenie mi innej odpowiedzialnej placówki. Byłem też przekonany, że moja formuła współpracy z Ukrainą się wyczerpała – Polska wypełniła swoje zadanie i zmobilizowała pomoc wojskową dla Ukrainy, ale nie jest już w stanie odgrywać kluczowej roli w dostawach sprzętu, w sprawie traktatu nie miałem wystarczającego poparcia politycznego, byłem też zainteresowany wyłącznie pracą w dyplomacji bez przechodzenia na tym etapie do polityki, z czym nieuchronnie wiązało się pozostanie w Kancelarii do wyborów 2023 r. Na moją prośbę również zastąpił mnie Marcin Przydacz, który był moim bliskim współpracownikiem przez cały 2022 r. i towarzyszył mi nie tylko w czasie organizacji konferencji w Wiśle, lecz także w licznych wyjazdach na Ukrainę. W ciągu najbliższych kilkunastu godzin przekazałem mu całe dossier ukraińskie wraz z kontaktami do kluczowych osób. Z Prezydentem Dudą do ostatnich miesięcy jego prezydentury pozostawałem w stałym i bliskim kontakcie.

¹⁴³ *Andrzej Duda powitany we Lwowie jak „gwiazda rocka”. Czarzasty: Jestem dumny*, Wprost, 11 stycznia 2023 r., <https://www.wprost.pl/polityka/11043532/andrzej-duda-powitany-we-lwowie-jak-gwiazda-rocka-czarzasty-jestem-dumny.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.); *Prezydenci Duda i Zelenski złożyli wieńce na Cmentarzu Orłąt we Lwowie. Poruszające powitanie głowy państwa polskiego!*, wPolityce, 11 stycznia 2023 r., <https://wpolityce.pl/swiat/629722-poruszajace-powitanie-prezydenta-dudy-we-lwowie-wideo> (dostęp: 1 lipca 2025 r.); *Powitanie Andrzeja Dudy we Lwowie. Są nagrania*, Polsat News, 11 stycznia 2023 r., <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-01-11/powitanie-andrzeja-dudy-we-lwowie-jest-nagranie/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.); *Andrzej Duda odwiedził Lwów. Zgotowali mu niezwykle powitanie*, 11 stycznia 2023 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/andrzej-duda-odwiedzil-lwow-zgotowali-mu-niezwykłe-powitanie-wideo/k250pdx> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁴⁴ Ukraina ma charakter „non-family duty station”.

Traktat polsko-ukraiński. Przyczyny niepowodzenia projektu

Celem nowego traktatu polsko-ukraińskiego było wykorzystanie dobrej koniunktury w relacjach i na możliwie długi okres związanie Ukrainy z Polską. Choć koncepcja jest – jak już zwróciłem uwagę – najprawdopodobniej efektem burzy mózgów i pomysłem dyrektora ówczesnego Ośrodka Studiów Wschodnich Adama Eberhardta, to podstawowa idea pochodzi z rozmów w czasie narady w Wiśle. Prezydent Zełenski miał zwrócić uwagę, że jeżeli Polska i Ukraina skutecznie przeprowadzą reformę swoich sił zbrojnych, to w wypadku rosyjskiej agresji wspólnie będą mogli wystawić armie zdolne do obrony przed pełnoskalową inwazją. W ten sposób potencjał obu państw działałby odstraszająco. Nie była to zapowiedź sojuszu wojskowego, a raczej pogłębionej współpracy państwa NATO z państwem pozanatowskim. Prezydent Duda realistycznie zakładał, że jest to nie tyle propozycja, co raczej projekcja przyszłości i budowania fundamentu pod trwałą współpracę państw, które nie mają konfliktu interesów w dziedzinie bezpieczeństwa i muszą się liczyć ze stałym, wspólnym zagrożeniem. Aby tak się stało, te państwa powinny wypracować mechanizmy współpracy i wzajemnego zaufania.

W tym kontekście traktat miał spełnić dokładnie tę samą rolę co Traktat Elizejski: wypracować sytuację, w której elity władzy obu państw wzajemnie traktują się w sposób preferencyjny i wymuszają kalendarz spotkań na podstawowych szczeblach. Tworzyłoby to cały ekosystem powiązań podobny do tego, który istnieje między Niemcami i Francją. Traktat miał też sprzyjać rozwiązaniu kwestii historycznych i zapewnić wzajemne, preferencyjne traktowanie obywateli obu krajów. Uważaliśmy, że jest to szczególnie ważne w wypadku zakończenia wojny, rozpoczęcia procesu odbudowy Ukrainy i dającego się przewidzieć w odległej perspektywie ukraińskiego boomu gospodarczego. Gdyby Polacy jako jedyni mieli gwarantowane prawo do pracy, zakupu ziemi, nieruchomości, a ich inwestycje podlegały właściwej ochronie, Polska mogłaby uzyskać uprzywilejowany status i najpełniej korzystać z ukraińskiego wzrostu. Traktat miał też

przewidywać wprowadzenie opcjonalnej, wzajemnej nauki języków państwa-partnera jako języków obcych. Było niemal oczywiste, że zainteresowanie językiem polskim na Ukrainie znacząco przewyższa popyt w Polsce na znajomość ukraińskiego. Ten zapis miał więc być staraniem o rozbudowę potencjału naszego języka, który przy pełnym wykorzystaniu roli lidera regionu miał szansę stać się poważnym językiem regionalnym. A przynajmniej był to cel, do którego Polska jako duży europejski kraj powinna dążyć. Traktat w paru miejscach promował czasownik „sarmacki” jako wspólny dla Polski i Ukrainy, choć to słowo w tradycjach obu narodów ma odmienne znaczenie¹⁴⁵. Celem było stworzenie wspólnej nazwy i nadanie jej nowego znaczenia. W tej sprawie napotykałem na szczególny opór po obu stronach i lansowałem ją mimo tego oporu, uważając, że słowa bardzo łatwo nabierają nowych znaczeń, a odbudowa wspólnej tożsamości naszego regionu jest kluczowa dla jego upodmiotowienia.

Projekt, nad którym prace zakończyłem na początku lipca 2022 r., przewidywał, że strony będą „w sposób regularny i periodyczny dokonywać przeglądu współpracy obu Stron, a także konsultować ze sobą wszelkie istotne decyzje dotyczące ich polityki zagranicznej i bezpieczeństwa”, ich prezydenci co najmniej dwa razy w roku przeprowadzą konsultacje, a rządy wspólne posiedzenia. Przewidywał też raz na kwartał spotkania ministrów spraw zagranicznych i obrony oraz wzajemne konsultacje w przypadku powstania sytuacji zagrażającej bezpieczeństwu międzynarodowemu¹⁴⁶.

W sferze wzajemnej promocji języków strony miały uznać „szczególne znaczenie stałego i zdecydowanego rozszerzania nauki języka polskiego jako obcego na Ukrainie oraz języka ukraińskiego jako obcego w Polsce”. Państwowe uczelnie wyższe w obu krajach miały zostać zobowiązane w ciągu trzech lat do zapewnienia możliwości nauki państwowego języka drugiej ze stron dla wszystkich chętnych do

¹⁴⁵ W Polsce termin „sarmacja” jest dziś kojarzony z wyidealizowaną Rzeczpospolitą z XVI i XVII w., podczas gdy na Ukrainie oznacza po prostu region geograficzny zamieszkały przez plemię Sarmatów, pokrywający się w dużym stopniu z dzisiejszą Ukrainą.

¹⁴⁶ Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o braterstwie, przyjaznych stosunkach, współpracy i wzajemnej integracji (dokument w posiadaniu autora, stan na 14 lipca 2021 r.).

tego studentów, a systemy edukacji obu krajów zapewnić uczniom szkół średnich opcjonalną możliwość wyboru języka państwowego drugiej ze stron jako języka obcego w ramach egzaminów kończących edukację na poziomie średnim. Część kanonu polskiej i ukraińskiej literatury miała znaleźć się na podstawie odrębnej umowy w programach nauczania szkół publicznych drugiej strony.

W ciągu pięciu lat strony miały powołać mający siedziby w Rzeszowie i we Lwowie dwujęzyczny Uniwersytet Sarmacki, uczelnię prowadzącą „działalność dydaktyczną i naukową w zakresie nauk społecznych oraz wszelkich innych, które Strony uznają za stosowne i niezbędne dla kształtowania ich kadr kierowniczych”. Była to dodatkowa próba długoterminowego powiązania elit obu państw.

Projekt traktatu zawierał też omawiane już próby rozwiązania spraw historycznych. W ciągu trzech lat od zawarcia traktatu Polska i Ukraina zobowiązały się wybudować Mauzoleum Historii Polsko-Ukraińskiej „w ustalonym przez obie Strony i łatwo dostępnym dla zwiedzających miejscu na granicy polsko-ukraińskiej”. Mauzoleum miało obejmować część muzealną „dokumentującą ponad 1000-letnią historię współistnienia Narodów Polski i Ukrainy” oraz umiejscowiony po obu stronach granicy Park Pamięci, w którym mogłyby być – za zgodą rodzin – pochowane osoby, które poniosły śmierć w wyniku walk i czystek etnicznych, do jakich dochodziło między Polakami i Ukraińcami w dwudziestym wieku. W kluczowej sprawie strony miały „uznać prawo do godnego pochówku i upamiętnienia wszystkich ofiar wojen, konfliktów i zbrodni niezależnie od narodowości, które to ofiary do momentu zawarcia niniejszego Traktatu zostały pozbawione tego prawa” oraz zapewnić obywatelom obu stron „dostęp do grobów, cmentarzy i miejsc pochówku rodaków” po obu stronach granicy.

Według projektu oba kraje powinny uznać „definicję mniejszości narodowej ustanowioną przez system prawny każdej ze Stron”, co miało również zabezpieczyć Polskę przed ewentualnymi roszczeniami ze strony Ukraińców, którzy znaleźli w naszym kraju pracę

i schronienie, a których przodkowie nie mieszkali na terenie Polski¹⁴⁷ i którzy – należy to z całą mocą podkreślić – w przypadku uzyskania w indywidualnych przypadkach polskiego obywatelstwa nie powinni być traktowani jako mniejszość narodowa.

Podstawowym błędem przy przygotowaniu traktatu, za który ponoszę odpowiedzialność, była opieszałość przy jego tworzeniu. Patrząc na to z perspektywy trzech lat, traktat powinien powstać niezwłocznie po jego ogłoszeniu przez Prezydenta, a powstał ponad miesiąc później, po licznych naradach i próbach zaangażowania innych instytucji państwa.

Ten miesiąc prawdopodobnie okazał się decydujący. Realne prace nad dokumentem, którego projekt sporządziłem, zaczęły się we wrześniu, a po wszystkich konsultacjach wewnątrz kancelarii i po wprowadzonych licznych zmianach projekt przekazano MSZ na początku grudnia. Nie jestem w stanie odtworzyć dalszych losów dokumentu wewnątrz resortu, choć minister Rau był jego zdeklarowanym zwolennikiem. Poinformowano mnie natomiast, że w kwietniu 2023 r., na kilka dni przed informacją ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej, wzmiankę o traktacie wykreślono z wystąpienia¹⁴⁸. Było to już podyktowane zmianą sytuacji w stosunkach z Ukrainą, tzw. „konfliktem o zboże” oraz *last but not least* działało się to w kontekście toczącej się *de facto* kampanii wyborczej i pogarszających się nastrojów społecznych w odniesieniu do Ukrainy i Ukraińców. W ten sposób traktat, który z natury miał zapobiegać podobnym kryzysom, stał się ich pierwszą ofiarą.

¹⁴⁷ Aby dana grupa była uznana za mniejszość narodową, musi składać się z osób, których „przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat”. Zob.: Art. 2 ust 5. Ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Dz.U. 2005 nr 17 poz. 141.

¹⁴⁸ Informacja Ministra Spraw Zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2023 r., 13 kwietnia 2023 r., <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/informacja-ministra-spraw-zagranicznych-o-zadaniach-polskiej-polityki-zagranicznej-w-2023-r> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Zalew wizyt – ewolucja relacji Polska–USA w 2022 r.

Dołączenie Prezydenta Dudy do formatu 10+1 było dla nas korzystne: oznaczało, że USA uznały swoją postawę z 2021 r. i unikanie bezpośrednich rozmów z Europą Środkowo-Wschodnią za obarczoną poważnym błędem. Gdy wybuchła wojna, na najważniejszych szczeblach przedstawiciele władz USA zasadniczo byli dostępni i chętni do rozmów. Zarówno partnerzy Mariusza Błaszczaka (Lloyd Austin), Zbigniewa Raua (Antony Blinken), gen. Ramunda Andrzejczaka (gen. Mark Milley), jak i mój oraz Szefa BBN P. Solocho (Jake Sullivan) pozostawali z nami w stałym kontakcie, nie przypominam sobie też jakiegokolwiek problemu, by do nich dotrzeć. Polska i USA były wreszcie reprezentowane w obu krajach na poziomie ambasadorów. Marek Magierowski złożył listy uwierzytelniające 23 listopada 2021 r., a Mark Brzeziński – 19 stycznia 2022 r. Kancelaria Prezydenta A. Dudy oraz rząd M. Morawieckiego miały więc pełne instrumenty, by wrócić do relacji z USA sprzed „cichych dni” 2021 r. Wojna sprzyjała pełnej deideologizacji relacji, o co zresztą zabiegaliśmy wiele miesięcy wcześniej.

Jednocześnie brakowało kontaktu dwustronnego między prezydentami. Na propozycję rozmowy telefonicznej Prezydenta z wiceprezydent Kamalą Harris w jednym z pierwszych tygodni wojny, nie mając dostępu do Prezydenta i musząc podejmować decyzję, zareagowałem odmownie. Twierdziłem, że Andrzej Duda jako przywódca państwa zaangażowanego w pomoc Ukrainie i będącego na pierwszej linii pomocy, nie powinien być traktowany poniżej swojej funkcji. Propozycję wizyty Kamali Harris przyjęliśmy pod warunkiem, że zostanie wyznaczona data wizyty Prezydenta J. Bidena. Amerykanie dotrzymali słowa: Harris była w Polsce 9–11 marca, a Biden – 24–26 marca. Prezydent J. Biden wylądował w Rzeszowie, dzień później miał oficjalną wizytę państwową w Warszawie, a jeszcze dzień później realizował własny program. Strona amerykańska proponowała spotkanie na Stadionie Narodowym z prezydentem Warszawy Rafałem Trzaskowskim, wówczas jednym z liderów

opozycji, a ja zapowiedziałem, że w takiej sytuacji Prezydent Duda przy najbliższym pobycie w USA w ramach symetrii spotka się z Donaldem Trumpem. Ostatecznie osiągnęliśmy kompromis, że na Stadionie Narodowym będą prezydent Trzaskowski i premier Morawiecki¹⁴⁹, a za realizację tej wizyty odpowiadał wiceminister Marcin Przydacz.

Najważniejszym osiągnięciem wizyty Bidena było jasne stwierdzenie, że w przypadku naruszenia przez Rosję granic Polski, uruchomiony zostanie art. 5 Paktu Północnoatlantyckiego i że Polska może przekazać Ukrainie czołgi bez narażania na próbę jedności sojuszniczej. Gorszym elementem było wystąpienie Prezydenta J. Bidena pod Zamkiem Królewskim, nie padły w nim bowiem konkrety dotyczące dalszej pomocy dla Ukrainy natomiast pojawiło się mało zrozumiane wezwanie do wschodniej części Europy, by się „nie lękała”. Rok później, w przededniu wizyty w Kijowie, na rocznicę rozpoczęcia wojny Biden był znów w Polsce i ponownie połączył to z oficjalną wizytą. Oba pobyty odbyły się z inicjatywy amerykańskiej – nasza strona przez cały 2022 r. świadomie nie zabiegała o żadną wizytę przedstawiciela władz USA.

Do Polski przybyli też sekretarz obrony Lloyd Austin (18 lutego), delegacja Senatu USA (21 lutego), spiker Izby Reprezentantów Nancy Pelosi z grupą kongresmenów (2 maja), a także szef CIA William Burns i wysłannik prezydenta USA ds. klimatu John Kerry (z którym rozmowy również dotyczyły bezpieczeństwa i Ukrainy). Ta dynamika relacji nie zmieniła się również w 2023 r. W obliczu wojny deideologizacja stawała się faktem, a „ciche dni” z 2021 r. mało pamiętaną przeszłością.

Wartość dodana. Ewolucja relacji pozaukraińskich Prezydenta A. Dudy jako spuścizna 2022 r.

Wojna zintensyfikowała kontakty z przywódcami państw Europy Środkowo-Wschodniej, wstrzymała na kilka miesięcy olbrzymią większość planowanych uprzednio wizyt pozaeuropejskich, ale

¹⁴⁹ Notatka z 22 marca 2022 r. [błędnie opisana jako 22.05], archiwum prywatne.

jednocześnie zwiększyła liczbę goszczonych przez Prezydenta liderów państw i rządów, nierzadko dając mu możliwość nawiązania osobistych relacji z przywódcami państw wielu regionów i późniejszej pomocy w działaniach na rzecz polskich interesów, w tym biznesu. Według moich szacunków Prezydent w 2022 r. rozmawiał w różnych formatach z ponad setką przywódców państw i szefów rządów, a więc z liderami większości państw członkowskich ONZ. Wojna wpłynęła też na rozwój relacji z szeregiem państw i w ramach wielu organizacji, z których zasadne wydaje mi się wymienić kilka.

NATO

Andrzej Duda uczestniczył w omawianym okresie we wszystkich szczytach NATO – wirtualnych i stacjonarnych, nadzwyczajnych i regularnym. O ile jednak lutowy i marcowy szczyt były rodzajami „narady wojennej” sojuszników, to dużym sukcesem okazało się uzyskanie stwierdzenia – już na pierwszym szczycie, przy dużym udziale polskiego przedstawicielstwa – że Rosja *de facto* złamała partnerstwo z NATO.

Najważniejsze znaczenie miał jednak szczyt w Madrycie w czerwcu 2022 r. Dokonał on istotnej zmiany w doktrynie sojuszu. Do tego momentu zakładano, że w wypadku wojny NATO-Rosja część terytorium sojuszniczego znajdzie się pod tymczasową okupacją i zostanie odwojowane. Oznaczałoby to nie tylko wejście Rosjan na skrawki terytorium Polski, lecz także zajęcie znacznej części Estonii i Łotwy. Po odkryciu zbrodni w Buczy, Irpieniu i Borodziance ten element doktryny musiał zostać możliwie najszybciej zmodyfikowany.

W przygotowaniach do szczytu Polska zdecydowała się walczyć o zmianę paradygmatu obrony i odstraszania, tak aby promować zasadę odstraszania uprzedzającego (*deterrence by denial*) zamiast następczego (*deterrence by punishment*), w czym pomocna była retoryka prezydenta Bidena mówiącego o obronie „każdego cala”. Polska odegrała dużą rolę koncepcyjną, a polskie przedstawicielstwo skutecznie zbudowało koalicję i przeforsowało ten postulat. Za pomysłodawcę

oraz osobę wprowadzającą doktrynę „każdego cala” do dokumentu końcowego w wielomiesięcznych przygotowaniach szczytu uważany jest ówczesny szef polskiego Stałego Przedstawicielstwa – ambasador Tomasz Szatkowski.

Na samym szczycie zaś, po naradzie z udziałem Prezydenta, ministrów spraw zagranicznych i obrony, ambasadora T. Szatkowskiego, Szefa BBN P. Solocho i moim, podjęto decyzję o – skutecznym, jak się później okazało – złamaniu procedury ciszy, by w dokumencie znalazł się jednak zapis o szczególnej ochronie państw pomagających Ukrainie (chcieliśmy w ten sposób zwiększyć ochronę hubu rzeszowskiego).

Poza sprawą dostaw broni dla Ukrainy (w dokumencie jest mowa wyłącznie o dostawach broni nieśmiercionośnej) Prezydent A. Duda oraz ministrowie M. Błaszczak i Z. Rau uzyskali w Madrycie maksimum polskich i regionalnych postulatów. Po raz pierwszy w dokumencie NATO pojawiła się zasada „obrony każdego cala” terytorium Sojuszu, wzmocniona zapowiedzią „gotowych do walki jednostek na wschodnią flankę” Sojuszu (p. 9), Rosję określono jako „najistotniejsze i bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Sojuszników oraz dla pokoju i stabilności w obszarze euroatlantyckim”. Dokument też potwierdził, i to na samym początku, że Artykuł 5 NATO działa i zostanie użyty w razie ataku na jakiekolwiek państwo członkowskie¹⁵⁰. W wracającej do kraju delegacji panowała atmosfera tryumfu.

Wielka Brytania

Od samego początku konfliktu Wielka Brytania była jednym z państw o podobnym postrzeganiu genezy i natury wojny rosyjsko-ukraińskiej jak Polska. Wyrazem tego jest m.in. wspólne stanowisko ws. wojny na Ukrainie opublikowane w kwietniu 2022 r.¹⁵¹. Prezydent

¹⁵⁰ *Madrid Summit Declaration*, North Atlantic Treaty Organization, 29 czerwca 2022 r., https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁵¹ *Wspólne Oświadczenie Prezydenta Andrzeja Dudy i Premiera Borisa Johnsona*, 7 kwietnia 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/wspolne-oswiadczenie-prezydenta-andrzeja-dudy-i-premiera-borisa-johnsona,51859> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

odbywał dwukrotne konsultacje z premierem Borisem Johnsonem: w Warszawie w lutym¹⁵² i w Londynie w kwietniu¹⁵³, uczestniczyli oni też we wspólnych rozmowach z Bidenem (prezentując podobne stanowisko) i parokrotnie rozmawiali telefonicznie¹⁵⁴. Bardzo intensywne kontakty były również na poziomie współpracowników odpowiedzialnych za politykę zagraniczną i bezpieczeństwo, w których szczególną rolę z naszej strony odgrywał ówczesny szef BBN Paweł Soloch.

Prezydent Duda był jedynym rozmówcą spoza Wysp i *Commonwealth* zaproszonym na spotkanie bilateralne z nową premier Liz Truss w przededniu pogrzebu królowej Elżbiety¹⁵⁵. Był też jednym z pierwszych światowych przywódców zaproszonych do złożenia wizyty przez nowego króla Karola III¹⁵⁶. Podnosiło to wagę relacji polsko-brytyjskich, ale przede wszystkim umożliwiało koordynację stanowisk i dostęp do informacji o planach obu państw w odniesieniu do Ukrainy.

¹⁵² *Z Premierem Borisem Johnsonem o bezpieczeństwie*, 10 lutego 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/andrzej-duda-goscil-borisa-johnsona-48595> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁵³ *Spotkanie Prezydenta RP Andrzeja Dudy i Premiera Wielkiej Brytanii Borisa Johnsona na Downing Street*, 7 kwietnia 2022 r., <https://www.gov.pl/web/wielkabrytania/spotkanie-prezydenta-rp-andrzeja-dudy-i-premiera-wielkiej-brytanii-borisa-johnsona-na-downing-street> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁵⁴ *PM call with President Andrzej Duda of Poland: 28 February 2022*, gov.uk, 28 lutego 2022 r., <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-andrzej-duda-of-poland-28-february-2022> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁵⁵ Oprócz prezydenta RP nowa premier zaprosiła jedynie premierów Australii, Nowej Zelandii, Irlandii i Kanady. Zob.: *Spotkanie z Premier Wielkiej Brytanii Liz Truss*, 18 września 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-premier-wielkiej-brytanii-liz-truss,58731> (dostęp: 1 lipca 2025 r.); *PM meetings with foreign leaders: 17 and 18 September 2022*, gov.uk, 18 września 2022 r., <https://www.gov.uk/government/news/pm-meetings-with-foreign-leaders-17-and-18-september-2022> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁵⁶ *Spotkanie Prezydenta RP Andrzeja Dudy z Królem Karolem III*, 17 lutego 2023 r., <https://www.gov.pl/web/wielkabrytania/spotkanie-prezydenta-rp-andrzeja-dudy-z-krolem-karolem-iii> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Węgry

Polityka rządu Węgier w odniesieniu do Ukrainy była przez Prezydenta uważana za w znacznej mierze sprzeczną z interesami Rzeczypospolitej Polskiej. W przeciwieństwie do Polski, Węgry od pierwszych dni wojny zdawały się być głównym orędownikiem „pokoju za wszelką cenę”, wielokrotnie unikały przesadnej krytyki Rosji, za to nie szczędząc jej Ukrainie¹⁵⁷.

Zbudowane jeszcze przed inwazją osobiste relacje Prezydenta Dudy z prezydentem Jánosem Áderem pozwoliły na udział tego ostatniego w „wojennym” szczycie B9 w Warszawie i na podpis pod wspólną deklaracją 25 lutego. Áder nie podpisał listu ośmiorga prezydentów w sprawie Ukrainy w UE i powołał się na brak kompetencji, ale dzień po jego opublikowaniu poparcie dla dokumentu wyraził węgierski rząd¹⁵⁸. Później jednak Węgry zachowywały daleko idący krytycyzm wobec kolejnych pakietów sankcji, wstrzymywały rozszerzenie NATO i ratyfikację przyjęcia Finlandii i Szwecji i – przez pewien czas – odmawiały prawa do tranzytu broni dla Ukrainy przez swoje terytorium. W tym okresie praktycznie zamarła współpraca w ramach Grupy Wyszehradzkiej. Rolę bliskiego partnera Polski w miejsce Węgier zaczęła zajmować Słowacja, z której ówczesnym rządem i ówczesną prezydent poglądy na rosyjską agresję i sposoby jej przeciwdziałania były zbieżne.

Zakończenie kadencji prezydenta Ádera i wybór Katalin Novák miały w zamyśle władz rozpocząć okres *charm offensive* w odniesieniu do naszego kraju. Prezydent złożyła w Polsce pierwszą oficjalną wizytę, ale w jej trakcie, wbrew oczekiwaniom¹⁵⁹, poza odwołaniami do wspólnej historii i wspólnych „wartości chrześcijańskich” nie

¹⁵⁷ Sz. Panyi, A. Gielewska, K. Szczygieł, P. Drabik, *How Orban Angered His Closest Polish Allies*, Vsquare, 15 maja 2023 r., <https://vsquare.org/orban-kaczynski-novak-morawiecki-poland-hungary-russia-war-ukraine/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁵⁸ *Węgry popierają ważną inicjatywę dotyczącą Ukrainy*, Do Rzeczy, 1 marca 2022 r., <https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/269662/ukraina-w-ue-wegry-popieraja-inicjatywe-prezydentow.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁵⁹ *Szef BBN na temat wizyty w Polsce Prezydent Węgier*, 13 maja 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-bezpieczenstwa-narodowego/aktualnosci/szef-bbn-na-temat-wizyty-w-polsce-prezydent-wegier,53690> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

padły ze strony węgierskiej istotne konkrety dotyczące ewentualnego kompromisu w sprawie ukraińskiej. Nie byłem w stanie uzyskać też żadnych konkretów od swojego węgierskiego odpowiednika, który odwiedził mnie tuż przed wizytą, a próba doprowadzenia do naszej wspólnej podróży do Kijowa i polskiego pośrednictwa w „kompromisie ukraińsko-węgierskim” również zakończyła się fiaskiem (Ukraińcy oczekiwali konkretów). W tej sytuacji wizytę prezydent przyjęto z kurtuazją¹⁶⁰, ale również z pełnym przekonaniem, że Węgry nie zmodyfikują swojego stanowiska i nie zmienią swojej polityki.

W 2022 r. nie odbyły się też planowane Dni Przyjaźni Polsko-Węgierskiej z udziałem prezydentów¹⁶¹. W późniejszych miesiącach rekomendowałem unikanie spotkań dwustronnych z prezydent Novák, uważając, że są one wyłącznie „spotkaniami dla zdjęcia” i że uprawiając tego rodzaju ostracyzm, Polska zwiększa cenę węgierskiej polityki. Same relacje z Węgrami uważałem za istotne w odniesieniu do polityki wewnątrzunijnej, która w trakcie wojny schodziła jednak na dalszy plan. Rząd Węgier, a także ich ówczesna ambasador, kontynuowali natomiast ofensywę wdzięku pod adresem pojedynczych polityków obozu władzy oraz części związanych z nim środowisk medialnych.

Podobną politykę wobec prezydent Węgier rekomendował później mój następca Marcin Przydacz. Ostatecznie stronie węgierskiej udało się uzyskać wspólne zdjęcie z Prezydentem Dudą wyłącznie dzięki skutecznemu zlokalizowaniu go w czasie treningu na siłowni hotelowej¹⁶².

Marginalizacji znaczenia Grupy Wyszehradzkiej towarzyszyło pojawienie się nowej, tym razem nieformalnej, grupy współpracy

¹⁶⁰ Duda spotkał się z Novák. „Przyjaźń między Polską i Węgrami będzie kontynuowana”, Wprost, 17 maja 2022 r., <https://www.wprost.pl/polityka/10722160/duda-spotkal-sie-z-novak-przyjazn-miedzy-polska-i-wegrami-bedzie-kontynuowana.html> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁶¹ Bochnia. Dni Przyjaźni Polsko-Węgierskiej w późniejszym terminie?, Bochnianin, 19 marca 2022 r., <https://bochnianin.pl/54524/dni-przyjazni-polsko-wegierskiej-w-pozniejszym-terminie/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁶² „Solidarność również na siłowni». Duda ćwiczył z prezydent Węgier, Interia, 17 maja 2023 r., <https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-solidarnosc-rowniez-na-silowni-duda-cwiczy-l-z-prezydent-wegi,nId,6783398> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

regionalnej: sześciu państw Europy Środkowo-Wschodniej, których spoiwem była Polska. Z jednej strony istniejący już wcześniej format B3+Polska łączący Polskę, Litwę, Łotwę i Estonię, a z drugiej „pozostałości Grupy Wyszehradzkiej”, złośliwie nazywane przez czeskich i słowackich partnerów „V3”. Używaliśmy wobec tej grupy terminu „Odważna Szóstka” (*Brave Six*), ale na poziomie ośrodków prezydenckich były pewne wstępne rozważania sformalizowania tej współpracy. Pod koniec 2022 r., po konsultacjach z doradczynią prezydent Słowacji Janą Kobzovą wraz ze swoimi współpracownikami sondowałem możliwość zorganizowania szczytu przywódców tych państw w Wyszogrodzie w powiecie płońskim pod kątem istniejącej w tym 3-tysięcznym mieście infrastruktury. Gest w postaci powołania Grupy Wyszogrodzkiej (Polska, Czechy, Słowacja, Litwa, Łotwa, Estonia) jako współistniejącej obok Grupy Wyszehradzkiej był – na bardzo wstępnym etapie i na relatywnie niskim szczeblu – realnie rozpatrywaną opcją.

Watykan i Konstantynopol

Od samego początku konfliktu retoryka papieża Franciszka oraz establishmentu watykańskiego była odmienna od polskiej. Papież w zasadzie do końca życia unikał bezpośredniej krytyki Władimira Putina, nie odciął się od kontaktów z Rosyjską Cerkwią Prawosławną, mimo iż ta w sposób sprzeczny z doktryną chrześcijańską aprobowwała toczącą się wojnę i agresję Rosji. W wypowiedziach Ojca Świętego nie brakowało wręcz podprogowego oskarżania Ukrainy, że przyczyną trwającej wojny jest jej upór i niechęć do negocjowania. W kręgach rzymskokatolickiej hierarchii na Ukrainie otrzymałem też – niepotwierdzoną – informację, że papież nie nawiązuje kontaktu z pozostającym ciągle w Kijowie nuncjuszem apostolskim i nie ma dostępu do informacji z pierwszej ręki.

Zupełnie inną postawę wobec wojny przyjął prawosławny patriarcha Konstantynopola Bartłomiej, który od samego początku mówił o Rosji jako o sprawcy najazdu na Ukrainę. Należy przy tym

zauważyć, że od wydania w 2020 r. *tomosu*, ustanawiającego wierną Konstantynopolowi Prawosławną Cerkiew Ukrainy, Konstantynopol i rosyjskie prawosławie pozostają w stanie schizmy, a Rosyjska Cerkiew Prawosławną zerwała komunie z najwyższym w hierarchii patriarchatem. Ponieważ prawosławie jest drugim pod względem liczby wiernych wyznaniem w Polsce, a znaczna część ukraińskich uchodźców to jego wyznawcy, polityka wobec Konstantynopola w 2022 r. miała dość dużą wagę. Tym bardziej, że Prezydent Duda i patriarcha spotykali się już wcześniej – np. w czasie wizyty w Turcji wiosną 2021 r.

Z powyższych przyczyn patriarcha stał się istotnym partnerem Prezydenta. Idea jego wizyty w Polsce zrodziła się tuż przed roboczą wizytą w Turcji 16 marca, gdy konsul generalny w Stambule Witold Leśniak i *chargé d'affaires* w Ankarze Robert Trzeciak w polskiej ambasadzie zapytali wprost Andrzeja Dudę, czy mogą przekazać zaproszenie dla patriarchy. Poparłem tę ideę, bo uważałem, że taka wizyta może wzmocnić tych spośród hierarchów Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (PAKP), którzy w większym stopniu opowiadają się za wspieraniem Ukrainy. Prezydent zgodził się na wizytę, która odbyła się niespełna dwa tygodnie później¹⁶³. Patriarcha spotkał się z Prezydentem, hierarchami PAKC i Kościoła katolickiego, przede wszystkim jednak z ukraińskimi uchodźcami, czym – o wiele wyraźniej niż papież – zaakcentował potępienie dla agresji na Ukrainę. „Ta wojna jest niesprawiedliwa, niemająca uzasadnienia i nie-sprovokowana” – mówił¹⁶⁴.

Wywołanie tak jasnego głosu światowego prawosławia przeciwko agresji Rosji na Ukrainę uważam za duże osiągnięcie naszych dyplomatów z Turcji, moich – do niedawna – podwładnych. Prawie natychmiast chciałem ten sam efekt powtórzyć w odniesieniu do papieża Franciszka i zaproponowałem wizytę w Watykanie. O ile decyzja o przyjęciu polskiego Prezydenta okazała się szybka i Andrzej

¹⁶³ *Patriarcha Bartłomiej rozpoczyna wizytę w Polsce*, eKAI, 27 marca 2022 r., <https://www.ekai.pl/patriarcha-bartlomiej-rozpoczyna-wizyte-w-polsce/> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

¹⁶⁴ *Patriarcha Bartłomiej zakończył pobyt w Polsce. Jak przebiegała wizyta?*, OPOKA, 30 marca 2022 r., <https://opoka.org.pl/News/Polska/2022/patriarcha-bartlomiej-w-polsce-jak-przebiegala-wizyta> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Duda przybył do Watykanu 1 kwietnia¹⁶⁵, o tyle program wizyty był niezgodny z zamierzeniami. W zamierzeniach twórców tej idei rozmowa miała mieć bardzo szczery charakter, a Prezydent chciał wyrazić „troskę” o stanowisko papieża i negatywny wpływ, jaki może ono wywrzeć na wiernych w Polsce. Nie zdołałem nadać wizycie takiego kształtu i ostatecznie samo spotkanie z papieżem miało charakter kurtuazyjny, choć Prezydent bardzo jasno przedstawił nasz punkt widzenia na wojnę, a później – na spotkaniu z sekretarzem stanu Pietro Parolinem, uważanym przez nas za jednego z najbardziej zaawansowanych „symetrystów” w Watykanie – doszło między gościem i gospodarzem do dość ożywionej dyskusji.

Do końca omawianego okresu postawa Stolicy Apostolskiej nie uległa istotnym zmianom, papież nie odwiedził w czasie wojny ani Polski, ani Ukrainy i jego relacje z Andrzejem Dudą określić można mianem sporadycznych.

Izrael

W sierpniu 2021 r. premier Izraela Jair Lapid, w odpowiedzi na podpisanie przez Prezydenta RP zmiany Kodeksu Postępowania Administracyjnego (w Izraelu nazywanego uparcie „ustawą o mieniu żydowskim”), publicznie wezwał polskiego ambasadora Marka Magierowskiego do opuszczenia kraju. Izrael nie miał wówczas ambasadora w Polsce, a wybór nowego szefa placówki Ja’akowa Liwne odłożono na czas nieokreślony. Jednocześnie Izraelowi nie udało się w sprawie KPA zbudować szerokiej koalicji, a wskutek wydarzeń na granicy białoruskiej, a później nadchodzącej wojny temat przestał istnieć jako interesujący dla mediów. Na domiar wszystkiego czas pokazał też rację polskiego ustawodawcy: po ustaniu ścieżki administracyjnej „odzyskiwania” mienia nie są znane przypadki odwołania się do wciąż istniejącej ścieżki sądowej. W sprawie reakcji istniała zbieżność poglądów między ośrodkiem prezydenckim i szefem MSZ:

¹⁶⁵ *Wizyta prezydenta Andrzeja Dudy z małżonką u papieża Franciszka*, PAP, 1 kwietnia 2022 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1139035%2Cwizyta-prezydenta-andrzeja-dudy-z-malzonka-u-papieza-franciszka-wymienili> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Polska była gotowa na trwałe obniżenie stosunków z Izraelem do czasu, aż sam Izrael nie przedstawi wizji ich uregulowania na zasadzie równoprawności i wzajemnego szacunku. Było też powszechnie uznane, że premier Jair Lapid, który w przeszłości mówił o „polskich obozach”, nie jest partnerem do ewentualnego porozumienia z żadnym przedstawicielem polskich władz.

Jesienią 2021 r. zaczęliśmy otrzymywać pierwsze sygnały, że Izrael sonduje możliwość wyjścia z kryzysu. Uważałem wówczas, podobnie jak minister Rau, że nie należy się z tym spieszyć, a obniżenie relacji mocno zmniejszyło również częstotliwość wybuchających regularnie od 2018 r. sporów o historię. Sądziłem, że stan obniżonych stosunków z bliskowschodnim państwem nie jest dla Polski kosztowny, i ewentualną normalizację należy powiązać z całym szeregiem trwałych rozwiązań uniemożliwiających wybuchy przyszłych skandali. W czasie wojny na Ukrainie temat w ogóle przestał być dla nas istotny. W takich uwarunkowaniach w marcu 2022 r. otrzymałem informację o przylocie ambasadora *agré* Izraela Ja’akowa Liwne. Ten przylot wywołał mój sprzeciw (mimo że z Liwne poznaliśmy się już wcześniej przez wspólnych znajomych z Izraela), a decyzja o jego przyjęciu zapadła – według różnych źródeł – w MSZ lub kancelarii premiera.

Z perspektywy czasu muszę przyznać, że Liwne pomimo swoich późniejszych kontrowersyjnych wypowiedzi okazał się bardzo konstruktywnym i wiarygodnym partnerem w rozwiązywaniu kryzysu dyplomatycznego, który jego własny przyjazd mógł spowodować. Prezydent i szef MSZ stali na stanowisku, że po wyrzuceniu polskiego ambasadora powrót do *business as usual* nie jest możliwy, w związku z czym ambasador Liwne nie mógł złożyć listów uwierzytelniających głowie państwa. Byliśmy przy tym świadomi, że według protokołu jest pierwszym ambasadorem, który – zgodnie z kolejnością przyjazdu – powinien to uczynić, a zmianę ambasadorów planowały m.in. Ukraina i Niemcy. Blokowało to całą kolejkę szefów placówek. Wyborem był albo poważny konflikt dyplomatyczny, albo osiągnięcie kompromisu.

Polska strona zaproponowała wywiad premiera Lapida dla wybranego medium, w którym pochwaliby Polskę za jej politykę wobec Ukrainy, wskazał na wagę naszych relacji i przyznał, że jego działania

wobec ambasadora Magierowskiego były pochopte, a pewnych słów wypowiedzianych na temat Polski „dziś by już nie powtórzył”. Izrael oczekiwał z kolei w takiej sytuacji gestu ws. KPA, co zdecydowanie odrzuciliśmy, podkreślając, że sprawa jest zamknięta. W takiej sytuacji postanowiliśmy przenieść rozwiązanie na poziom prezydencki. W międzyczasie negocjowaliśmy również rozwiązanie z doradcą nowego prezydenta Izraela Icchaka Herzoga, który to prezydent – w przeciwieństwie do swojego poprzednika – ma polskie korzenie, a w jego dorobku brakuje kontrowersyjnych wypowiedzi¹⁶⁶. Ostatecznie w czasie narady z Liwnem i szefem Polskiego Instytutu Stosunków Międzynarodowych i doradcą ministra spraw zagranicznych Sławomirem Dębskim powstała idea, by prezydent Izraela poprosił publicznie Andrzeja Dudę o przywrócenie relacji na poziomie ambasadorskim. Porozumienie to odbierałem następująco: Polska miała to uznać za rodzaj niedoskonałych przeprosin, ale Izrael miał nie wspominać więcej o sprawie KPA.

Rozmowa telefoniczna odbyła się 4 lipca, prezydent Herzog istotnie poprosił o przywrócenie relacji, a Prezydent Duda zapowiedział przyjęcie listów uwierzytelniających od ambasadora Izraela¹⁶⁷. Obie strony lojalnie wydały jednakowo brzmiące wspólne oświadczenie. Fakt, że dopiero od 2025 r. Polska ma ambasadora w Tel-Awiwie, jest wyłącznie związany z polityką wewnętrzną i nie dotyczy relacji polsko-izraelskich, które zostały w lipcu 2022 r. przywrócone na poziomie ambasadorskim.

¹⁶⁶ W czasie jednej z telekonferencji prezydent Herzog niespodziewanie sam do nas dołączył i zapytał wprost, czy intencją Polski jest normalizacja. Odpowiedziałem twierdząco, jednocześnie podkreślając, że to do Izraela należy „odkręcenie” wywołanego w sierpniu 2021 r. kryzysu.

¹⁶⁷ *Rozmowa z Prezydentem Izraela*, prezydent.pl, 4 lipca 2022 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/rozmowa-z-prezydentem-izraela-plen,56418> (dostęp: 1 lipca 2025 r.).

Doświadczenia 2022 r. – konkluzje

Przedstawiony artykuł pokazuje bardzo intensywną pracę wykonaną przez Prezydenta RP oraz wspierający go ośrodek i nie uwzględnia innych ośrodków władzy wykonawczej, jak chociażby rządu i jego poszczególnych ministerstw. Nie uwzględnia też pracy parlamentu, samorządów oraz państwowych instytucji analitycznych. Jeżeli wszystkie je zsumować, wyłania się ogrom działań całego państwa na rzecz przeciwdziałania rosyjskiej agresji w najtrudniejszym dla Ukrainy (i dla Polski) momencie. Należy podkreślić: działań, które były – przynajmniej biernie, a nierzadko czynnie – popierane przez ówczesną opozycję parlamentarną. Sprzyjało temu wznowienie cyklicznego zwoływania przez Prezydenta posiedzeń Rady Bezpieczeństwa Narodowego, w czasie których praktycznie nie dochodziło do rozbieżności w sprawach dotyczących wojny, choć nadal nie brakowało ich w ocenie polityki krajowej.

Polska znalazła się w sytuacji poważnego zagrożenia jej bezpieczeństwa i poprzez skoordynowany zespół działań doprowadziła do przedstawienia realistycznej i możliwej do przyjęcia przez sojuszników koncepcji wsparcia wojskowego dla Ukrainy i umożliwienia jego realizacji. Zrobiła to, choć nie dysponowała wystarczającymi środkami, by sama skutecznie wesprzeć Ukrainę.

Jej celem nie była więc pomoc własna dla Ukrainy, lecz wygenerowanie pomocy państw dysponujących większymi możliwościami. Wkład własny był jednak kluczowy, gdyż obejmował udostępnienie własnego terytorium, bez czego dostawy broni i długoterminowa obrona niezależności Ukrainy prawdopodobnie nie byłyby możliwe. Polska odegrała też kluczową rolę w sformowaniu bloku państw podobnie myślących oraz istotną rolę w zwalczaniu nieformalnych embarg na dostawy kolejnych rodzajów broni dla Ukrainy, staraniach na rzecz dostaw kolejnych rodzajów broni, zwiększania jej liczby i poziomu zaawansowania, a także wspierania integracji euroatlantyckiej Ukrainy.

Andrzej Duda stał się liderem tych działań i ta rola była w 2022 r. powszechnie akceptowana. Okazał się też najbardziej szanowanym

i rozpoznawalnym polskim politykiem za granicą i na samej Ukrainie. Wielokrotnie byłem świadkiem spontanicznych przejawów aprobaty dla niego, czy to na Światowym Forum Ekonomicznym w Davos, w siedzibie Council on Foreign Relations czy też na samej Ukrainie. Wśród większości przywódców świata miał opinię osoby, która ma na Ukrainie i na Wschodzie bardzo dobre rozeznanie, bliski kontakt z Zełenskim i całkowicie „czystą kartę” w stosunkach (lub raczej ich braku) z agresorem.

Prezydent A. Duda kierował się realną oceną sytuacji, traktując agresję na Ukrainę jako poważne zagrożenie dla Polski. Nie zaobserwowałem w licznych rozmowach z nim ani elementów emocjonalnych, ani ponadnormatywnej, „romantycznej” sympatii do Ukrainy (choć do kraju tego odnosił się przyjaźnie). Według Prezydenta Ukraina toczyła walkę, która oddalała – przynajmniej na pewien dość długi okres – rosyjski atak na Polskę lub inne państwa regionu. Ponieważ Ukraina była gotowa walczyć i ponieść najwyższą cenę, Polska była skora stać się rzecznikiem okazania jej maksymalnie daleko idącej pomocy. Prawdą jest, że nie przyjęła czysto transakcyjnej postawy jak Węgry i zrobiła to świadomie: jej inwestycja w relacje z sąsiadem, dość ochoczo podminowywane przez Rosję, była o wiele bardziej długoterminowa. Prezydent A. Duda widział Ukrainę w perspektywie najbliższych dziesięcioleci jako państwo wciąż zagrożone przez Rosję i zmuszone szukać w regionie wiarygodnego sojusznika. Również Polska – twierdził – powinna mieć maksymalnie rozbudowaną współpracę z państwem, które spotyka się z podobnym zagrożeniem dla swojego bezpieczeństwa. Pojednanie historyczne uważał za istotny warunek przyszłej współpracy, stąd jego wstrzemięźliwość wobec budowania go na poniżaniu jednej ze stron¹⁶⁸ lub oczekiwaniu od niej wyrzeczenia się własnej historii. Jednocześnie sprawę najtrudniejszą – kwestię ludobójstwa na Wołyniu – stawiał zawsze

¹⁶⁸ Uważam, że w tym ostatnim dużą odstraszącą rolę mógł odegrać przykład Yaira Lapida – człowieka, który skutecznie zraził opinię publiczną w Polsce wobec Izraela i prawdopodobnie na długi czas zapobiegł rozmowom o przeniesieniu ambasady RP do Jerozolimy.

bardzo jednoznacznie¹⁶⁹. Nie wierzył też w wizję możliwej „ukrainizacji” Polski, w sytuacji gdy ludność Polski jest dziś o 40–50 proc. większa od ludności wolnej części Ukrainy, liczba użytkowników języka polskiego jako pierwszego jest prawdopodobnie o około 30–40 proc. większa niż ukraińskiego, a polskie PKB przewyższa ukraińskie 4,7 razy. Zajął jednak również konsekwentne stanowisko przeciwko tworzeniu w Polsce alternatywnego systemu edukacji dla dzieci uchodźców i na rzecz pełnego włączenia ich do polskiego systemu edukacyjnego. Prawdopodobnie uniemożliwił ich gettoizację i przyczynił się do stworzenia setek tysięcy dodatkowych użytkowników naszego języka. Jednocześnie Duda okazywał Ukraińcom szacunek i zrozumienie oraz łagodził potencjalne konflikty z Zełenskim.

Często spotykana rozbieżność w ocenach całościowej prezydentury Andrzeja Dudy i jego polityki „ukraińskiej”, której ocena zasadniczo wymykała się podziałom partyjnym i politycznym, pokazała, jak bardzo polityka wschodnia jest kluczem do budowy prestiżu, reputacji i na swój sposób legendy każdego Prezydenta RP, często przekładającej się na prestiż, reputację i legendę całego kraju. Można postawić tezę, że politykę zagraniczną Prezydenta RP ocenia się po polityce wschodniej. Stąd jednym z podstawowych wyzwań każdej prezydentury okazuje się jak najszybsze zbudowanie relacji z przywódcami państw na wschód od Polski, w szczególności z przywódcą Ukrainy, i konsekwentne ich realizowanie. Inaczej prezydent może wpaść w pułapkę „polityki dla zdjęcia”, której mój zespół nigdy Prezydentowi RP nie doradzał, a do której sam Andrzej Duda nigdy nie dążył.

Drugą, oczywistą rolą prezydenta jest budowa relacji z prezydentem USA, ale i tutaj Polska zwiększa radykalnie swój „ciężar”, jeżeli nie ustawia się w roli petenta, tylko wnosi swój własny wkład w postaci ułożonych relacji z partnerami ze Wschodu i jeżeli występuje jako – formalny bądź nieformalny – lider Europy Środkowo-Wschodniej. W tym ostatnim aspekcie na podstawie własnych doświadczeń zauważam, że wśród państw regionu, zwłaszcza w sytuacji zagrożenia,

¹⁶⁹ Miał przy tym bardzo poważny atut: sam jako prezydent nie bał się oddać hołdu ofiarom „Burego” czy odwiedzić miejsca pogromu kieleckiego. Nie istniał więc wobec niego „argument” *tu quoque*.

nie istnieje szczególny opór, by Polskę traktować jako takiego lidera. Dlatego jestem głęboko przekonany, że kluczem do działań prezydenta na rzecz zwiększania roli Polski w globalnej polityce jest skoncentrowanie się na relacjach z państwami na wschód od naszej granicy i uznanie swojej roli w polityce europejskiej za drugorzędną. Również Stany Zjednoczone same podejmują dialog z taką Polską, a nie z tą, której przywódcy zabiegają wyłącznie o wizytę w Białym Domu.

Andrzej Duda w 2022 r. wypełnił swoją rolę, ponieważ dysponował odpowiednimi cechami osobowymi, wiedzą na temat Wschodu, wyczuciem partnerów, potrafił im też okazać należyty szacunek i kierował się opisanym powyżej mechanizmem. Ponadto w krytycznym momencie okazał się osobą pracowitą i zdolną do modyfikacji swoich planów, szybkich decyzji i ryzyka. Trudno też przywódcy, który podjął decyzję o wyjeździe na Ukrainę ze świadomością, że może wybuchnąć tam lada moment wojna, odmówić osobistej odwagi – cechy, której należy oczekiwać od przywódcy czasu wojny. Stąd niezależnie od odmiennej oceny jego prezydentury przez zwolenników dwóch kluczowych obozów politycznych w Polsce jego działania wobec wojny na Ukrainie stanowią prawdopodobnie jego najbardziej powszechnie doceniany dorobek. Spotykałem się z tą opinią w rozmowach z politykami różnych opcji.

Prezydent dysponował też właściwym aparatem. Przez cały czas wojny był wspierany przez stworzone przez ministra Krzysztofa Szczerskiego Biuro Polityki Międzynarodowej, którego niemal całe kierownictwo miało bardzo rozległe doświadczenia wschodnie: dyrektor Piotr Gillert, wieloletni dziennikarz i dyplomata w Chinach i USA (zastąpił on na przełomie 2021 i 2022 r. Witolda Dzielskiego, który został ambasadorem w Kanadzie, ale do swojego odejścia również miał istotny wkład w budowę wschodniej agendy Prezydenta RP), Marcin Łapczyński, były dyrektor Instytutu Polskiego w Wilnie i Anna Pachla, była dyrektor Instytutu Polskiego w Sofii, doradca ds. międzynarodowych, ambasador Paweł Czerwiński oraz szereg ekspertów, którzy stanowili dla Prezydenta RP zaplecze organizacyjne i intelektualne. Miał też wsparcie Biura Bezpieczeństwa Narodowego z ówczesnym jego szefem Pawłem Solochem oraz zaangażowanie

i oddanie wielu członków swojej kancelarii i licznych współpracowników. Dokonali oni w 2022 r. największego wysiłku, zorganizowali kilkadziesiąt wizyt, w tym te obciążone największym ryzykiem, a także przyjęcie kilkudziesięciu przywódców i wzięli udział w setkach rozmów telefonicznych oraz tworzeniu dziesiątek dokumentów, analiz i koncepcji. Ten artykuł jest również podziękowaniem za ich wkład.

Copyright (c) 2025 Jakub Kumoch.

 0000-0003-1477-1108, jakub.kumoch@msz.gov.pl

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208632

POLSKA W NATO PODCZAS DWÓCH KADENCJI PREZYDENTA ANDRZEJA DUDY

**POLAND IN NATO DURING TWO TERMS
OF PRESIDENT ANDRZEJ DUDA**

Tomasz Szatkowski

Abstrakt: Artykuł analizuje rolę Polski w NATO podczas prezydentury Andrzeja Dudy (2015–2025). W tym okresie głębokich przemian strategicznych Sojuszu i licznych wyzwań geopolitycznych Polska aktywnie kształtowała agendę NATO, szczególnie w zakresie wzmacniania kolektywnej obrony i obecności militarnej na flance wschodniej, co było odpowiedzią na rosyjską agresję wobec Ukrainy i hybrydowe zagrożenia ze strony Rosji i Białorusi. Polska skutecznie aspirowała do roli dostawcy bezpieczeństwa w ramach Zachodu, jednak zmiana percepcji z „nowego sojusznika” na kluczowego gracza była utrudniona przez niedoreprezentowanie w strukturach NATO oraz utrwalone stereotypy wśród sojuszników. Kluczowym sukcesem było przyjęcie na Szczycie NATO w Warszawie (2016) decyzji o Wysuniętej Obecności bojowej, w tym dyslokacji amerykańskich jednostek w Polsce; znacząco wzmocniło to potencjał odstraszania. Prezydent Duda odegrał istotną rolę w promowaniu zwiększenia wydatków obronnych, czego kulminacją było zobowiązanie na Szczycie w Hadze (2025) do przeznaczania 5 proc. PKB na obronność, z naciskiem na modernizację sił zbrojnych. Artykuł omawia także reakcje Polski na kryzysy, takie jak pandemia COVID-19, gdy Polska wsparła Kwaterę Główną NATO misją medyczną, czy kryzys migracyjny na granicy z Białorusią (2021), który uwypuklił znaczenie solidarności sojuszniczej. Utworzenie hubu logistycznego w Jasionce na rzecz wsparcia Ukrainy podkreśliło strategiczną rolę Polski, choć brak stałego mechanizmu koordynacji wsparcia dla Ukrainy ograniczył nasz wpływ na decyzje Zachodu. Pomimo znaczących osiągnięć w zwiększaniu obecności NATO w Polsce pełna emancypacja polityczna i wizerunkowa pozostaje procesem wymagającym dalszych wysiłków.

Słowa kluczowe: NATO, Polska, Andrzej Duda, flankę wschodnią, kolektywna obrona, Wysunięta Obecność, odstraszanie, Rosja, wydatki obronne, Ukraina

Abstract: This article examines Poland's role within NATO during the presidency of Andrzej Duda (2015–2025). In a period marked by strategic transformation within the Alliance and pressing geopolitical challenges, Poland actively shaped NATO's agenda—particularly in the areas of strengthening collective defense and military presence on the eastern flank. These efforts were in direct response to Russian aggression against Ukraine and hybrid threats originating from Russia and Belarus. Poland aspired to transition from the status of a “new ally” to a major security

provider within the Western community. However, this shift in perception was hampered by underrepresentation in NATO's institutional structures and persistent stereotypes among member states. A key milestone was the decision adopted during the 2016 NATO Summit in Warsaw to deploy Enhanced Forward Presence (eFP) forces, including American troops stationed in Poland, thus significantly boosting deterrence capabilities. President Duda played a central role in promoting increased defense expenditures, culminating in a commitment made at the 2025 Hague Summit to allocate 5% of GDP to defense, with emphasis on military modernization. The article also discusses Poland's responses to major crises, such as the COVID-19 pandemic, during which it supported NATO Headquarters with a medical mission, and the 2021 migration crisis on the Belarusian border, which underscored the importance of allied solidarity. The establishment of a logistical hub in Jasionka to support Ukraine highlighted Poland's strategic role. However, the absence of a permanent coordination mechanism limited Poland's influence over Western decision-making on Ukraine. Despite notable advances in expanding NATO's presence in Poland, full political and reputational emancipation remains an ongoing challenge requiring further effort.

Keywords: NATO, Poland, Andrzej Duda, eastern flank, collective defense, Forward Presence, deterrence, Russia, defense spending, Ukraine

Dwie ostatnie kadencje prezydenckie przypadły na okres kluczowej transformacji w Sojuszu Północnoatlantyckim, a także na okres bezprecedensowych kryzysów, które dotknęły NATO w trakcie jego historii. Polska brała poważny udział w tych procesach, będąc najczęściej w stanie nadać im pożądaną ze swojej strony kierunek. W wielu najważniejszych aspektach, w tym zwłaszcza w kwestii podstawowej misji – kolektywnej obrony jego członków, dopiero w ostatnich latach NATO stało się wreszcie z polskiej perspektywy tym Sojuszem, do jakiego chcieliśmy wstępować w latach 90. Z drugiej strony jedynie częściowo udało się poprawić polską reprezentację w kluczowych z punktu widzenia bezpieczeństwa Polski strukturach NATO. Także z przyczyn kulturowych zmiana percepcji Polski z wiecznego „nowego sojusznika” do roli państwa, które jest kluczowym graczem,

w tym dostawcą bezpieczeństwa w ramach politycznego Zachodu, jest wciąż trwającym procesem.

Adaptacja Strategiczna

Gdy wstępowaliśmy do NATO w 1999 r., pełną dynamikę osiągnął już proces dostosowywania Sojuszu do postzimnowojennej wizji bezpieczeństwa. Opierała się ona o ideę „końca historii” według koncepcji Francisa Fukuyamy, która zakładała zwycięstwo liberalnej demokracji oraz gospodarki wolnorynkowej. Te dwa procesy miały umożliwić i jednocześnie wymuszać przepływy ludzi, idei i dóbr między państwami i prowadzić do osłabienia tradycyjnej roli państw narodowych, a także ich rywalizacji. W konsekwencji jako „stare” definowano te zagrożenia, które były związane z rywalizacją państwowych aktorów relacji międzynarodowych. Uznawano w szczególności, że w nowej epoce po zmianach na przełomie lat 80. i 90. i po upadku Związku Radzieckiego nie ma już miejsca na tego typu agresywne działania. Tej percepcji sprzyjało dążenie wielu członków Paktu do osiągnięcia zysków ekonomicznych z wymiany gospodarczej z Rosją. Jednym z nowych dogmatów polityki Sojuszu stało się więc dążenie do strategicznego partnerstwa z tym krajem. To partnerstwo miało tworzyć właściwe warunki polityczne do prowadzenia wspomnianej wymiany. Te szczególne relacje z Rosją były także ceną polityczną za rozszerzenie Sojuszu. Przyjęcie takiego sposobu myślenia pociągnęło za sobą osłabienie całego mechanizmu planowania operacyjnego i planowania sił, a także osłabienie struktur NATO i w efekcie, pośrednio, również sił wojskowych państw sojusznicznych. Z nowego paradygmatu wynikał priorytet działań ekspedycyjnych poza granicami NATO. Ewentualnym przeciwnikiem miały być ani specjalnie liczne, ani tym bardziej zaawansowane technicznie formacje aktorów niepaństwowych. Wyrazem nowej strategii Sojuszu była przede wszystkim Koncepcja Strategiczna przyjęta na Szczycie w Waszyngtonie w 1999 r. Opisywane wyżej trendy zostały istotnie wzmocnione po atakach terrorystycznych 11 września 2001 r. w Stanach

Zjednoczonych. Skala strat i ówczesnego zaskoczenia spowodowała zamknięcie realnej debaty i analizy środowiska bezpieczeństwa na wiele lat.

Skutki dla strategii wojskowej, sił i struktur wojskowych Sojuszu

Po 1991 r. NATO działało bez formalnej strategii wojskowej, będącej mechanizmem przekładania celów politycznych na konkretnie zaprojektowane kierunki działań wojskowych. Tym samym stało się sojuszem „ad hoc” – sfera polityki została zdogmatyzowana, podczas gdy strategia operacyjna wobec ewentualnych kryzysów o charakterze częściowo choć militarnym miała być każdorazowo opracowywana od podstaw przez władze wojskowe Sojuszu.

Największą doniosłość dla struktur i sił Sojuszu miał Szczyt NATO w Pradze w 2002 r. Podkreślono na nim dogmat priorytetu niewielkich, stosunkowo lekkich sił ekspedycyjnych. Od Szczytu w Pradze Sojusz skupił się na tworzeniu jedynej formacji uznawanej za godną uwagi, czyli kilkunastotysięcznych sił odpowiedzi NATO (*NATO Response Force*, NRF), składających się z niewielkich kontyngentów poszczególnych państw sojuszniczych. Miały one być zdolne do reakcji na zagrożenia mogące się pojawić zewsząd, a więc i nieprzygotowane w pełni wobec żadnego z zagrożeń, gdyż tych nie potrafiono nawet konkretnie zdefiniować. Aby być zdolnym do działań w tym 360-stopniowym horyzoncie, kładziono bardzo duży nacisk na zdolności wspierające, takie jak przerzut i logistyka strategiczna, kosztem samych bezpośrednich zdolności bojowych generujących siłę ognia na teatrze działań. Zakładano również, że te nowe zagrożenia będą miały charakter asymetryczny, a więc że przeciwnik nie będzie dysponował nowoczesnymi zdolnościami porównywalnymi do tych, jakimi miały dysponować siły NATO. Zakładano wręcz, że te niewielkie siły NATO będą zawsze operować w warunkach zdecydowanej przewagi, w tym zwłaszcza w powietrzu, wobec sił przeciwnika. Oznaczało to zmniejszenie nacisku na przygotowanie do walki z zagrożeniami o najbardziej wymagającym charakterze. Wszystkie te, jak się

niebawem okazało, pseudonowoczesne zmiany oznaczały w efekcie atrofie sił i struktur NATO oraz państw członkowskich Sojuszu. Konsekwencją dla Struktury Dowodzenia NATO było nie tylko jej zmniejszenie i redukcja zdolności planistycznych (z przyczyn politycznych zaniedbano uaktualniania tzw. planów ewentualnościowych)¹, lecz także „deterytorializacja” Struktury Dowodzenia, gdyż jasne definiowanie zagrożeń stało się wręcz tabu, a w konsekwencji atrofia związanych z tym kompetencji. Niestety nawet inwazja rosyjska na Gruzję w 2008 r. nie obudziła stanu świadomości polityków ani strategów Sojuszu. Na szczycie w Lizbonie w 2010 r. wręcz wzmocniono odniesienia do partnerstwa strategicznego z Rosją, choć równoważono je decyzjami o budowie systemu obrony antyrakietowej, a także zgodą na aktualizację planów ewentualnościowych. Dopiero zajęcie przez Rosję Krymu i rozpoczęcie hybrydowej agresji w Donbasie w 2014 r. stało się sygnałem do otrzeźwienia dla decydentów Sojuszu. Ten proces miał jednak zająć wiele lat. Początkowo na Szczycie w Walii 2014 r. zdecydowano się jedynie na pewne działania doraźne w ramach przyjętego na tym szczycie Planu Gotowości Sojuszu (*Readiness Action Plan*). Oznaczały one np. dostosowanie mechanizmów Sił Odpowiedzi do ewentualnej agresji (głównie hybrydowej) przeciwko państwom Sojuszu. Tak powstała np. tak zwana „szpica” Sił Odpowiedzi (*Very High Readiness Joint Task Force*). W Walii nie podjęto jednak decyzji o dyslokacji sił NATO na wschodniej flance. W trybie alarmowym zwiększono doraźną obecność niewielkich kontyngentów, tworzonych ad hoc, głównie dla celów demonstracyjnych. Przyjęły one formę kilkunastoosobowych Jednostek Integracyjnych Sił NATO (*NATO Force Integration Units*, NFIUs). Dyskusję nad kwestią dyslokacji w sposób ciągły większych sił sojuszniczych pozostawiono do ewentualnej agendy Szczytu w Warszawie 2016 r. W drugiej połowie 2015 r., w momencie rozpoczęcia kadencji Prezydenta

¹ Plany ewentualnościowe (ang. contingency plans) to wyprzedzające plany operacyjne, zakładające reakcję na hipotetyczne zdarzenie. Są nimi z reguły wszelkie operacyjne plany obronne, przygotowane uprzednio i stanowiące podstawę do bieżącego planowania operacyjnego w trakcie rzeczywistego konfliktu bądź innego kryzysu. Takie plany zawierają przewidywany zamysł operacyjny, a także architekturę kierowania/dowodzenia dla danego scenariusza.

Andrzeja Dudy, jej kształt i treść pozostawały jednak otwarte. Choć było jasne, że punktem ciężkości działania nowych władz Polski wybranych w 2015 r. na czele z Prezydentem RP będzie stworzenie odpowiedniego potencjału własnych sił zbrojnych, tak aby były one zdolne do zapewnienia minimalnego poziomu odstraszania, to było też oczywiste, że przynajmniej w tym przejściowym okresie konieczne jest zapewnienie sojuszniczej obecności, która miałaby więcej niż symboliczny charakter i byłaby trwała w swoim charakterze.

Proces wypracowania i promocji polskiego stanowiska na warszawski Szczyt NATO w 2016 r.

W tym miejscu warto zarysować, jak wygląda proces wypracowania polskiego stanowiska, który jest później prezentowany w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego. Porównując ten proces do mechanizmu reprezentowania Polski w ramach Unii Europejskiej, jest on niestety dużo mniej usystematyzowany. Stałe Przedstawicielstwo RP przy NATO podlega służbowo bezpośrednio Ministerstwu Spraw Zagranicznych. Obok dyplomatów z MSZ w jego skład wchodzi przedstawiciele Ministerstwa Obrony Narodowej oraz poszczególnych służb specjalnych. W tej samej lokalizacji, niejako obok Stałego Przedstawicielstwa RP przy NATO funkcjonuje Polskie Przedstawicielstwo Wojskowe wraz z Przedstawicielem Wojskowym, który podlega bezpośrednio Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Pracownicy obydwu delegacji reprezentują Polskę w odpowiednich ciałach roboczych po stronie wojskowej czy cywilnej Kwatery Głównej NATO. Stały Przedstawiciel RP jest mianowany jak każdy przedstawiciel naszego państwa przez Prezydenta na wniosek rządu. Nie ma on co prawda bezpośredniej zwierzchności nad przedstawicielstwem wojskowym, ale odpowiada za uspojnienie polskiego stanowiska i ostatecznie to on reprezentuje je w najważniejszym ciele decyzyjnym Sojuszu, czyli Radzie Północnoatlantyckiej. Dobra współpraca między kierującymi obydwoma przedstawicielstwami zależy więc w dużej mierze od zrozumienia swoich ról i dobrej woli oraz zaangażowania

w spójne, zgodne z interesem narodowym i skuteczne reprezentowania polskiego stanowiska. Polskie stanowisko jest ustalane w zależności od materii i odpowiedniej właściwości danego resortu, co oczywiście jest kwestią umowną, gdyż czasem pewne kwestie są np. zarówno kompetencją MSZ, jak i MON. Co do najistotniejszych spraw, a także agendy szczytu oraz jego przygotowania – w tym zwłaszcza w końcowym etapie – polskie przedstawicielstwo pozostaje również w kontakcie i we współpracy z Kancelarią Prezydenta RP i Biurem Bezpieczeństwa Narodowego. Ewidentnie brakuje jednak jasnego mechanizmu, który uporządkowałby ten proces, zarówno w łonie samego rządu, jak i szerzej, z uwzględnieniem samego Prezydenta, co czyni proces wypracowywania decyzji nieco chaotycznym i zależnym od inicjatywy wielu ośrodków, a także przede wszystkim samego Stałego Przedstawicielstwa. W tym ostatnim zakresie dużą wagę ma osobiste zaangażowanie kierownictwa placówki i jego umiejętności dyplomatyczne – zarówno na niwie Sojuszu, jak i wobec partnerów w kraju. Wracając do zmian w strategii NATO, w obliczu agresywnych działań Rosji – na początku nowej kadencji, jedynym, choć bardzo mgławicowym elementem polskiego stanowiska, była wypracowana w MSZ wczesnym latem 2015 r. koncepcja adaptacji strategicznej, która miała być przyjęta w Warszawie. Ta inicjatywa miała jednak jedynie charakter projektu politycznego o statusie *non-paperu*. Pomimo postulatu zakotwiczenia obecności wojskowej na terytorium Rzeczypospolitej brakowało w niej głębszego strategicznego uzasadnienia tych pomysłów. Reszta prac, ani programowych, ani też organizacyjnych, praktycznie nie ruszyła z miejsca.

W tych warunkach ważne znaczenie psychologiczne i symboliczne dla sygnalizowania konieczności wzmocnienia obecności jednostek NATO na wschodniej flance na pewno miała kurtuazyjna pierwsza rozmowa Prezydenta, jeszcze wówczas elekta, Andrzeja Dudy wraz z również jeszcze dość „świeżym” sekretarzem generalnym NATO Jensem Stoltenbergiem w lipcu 2015 r., podczas wizyty tego ostatniego w Warszawie. Podczas tej pierwszej rozmowy Prezydent oznajmił Sekretarzowi Generalnemu, że chciałby „więcej Polski w NATO i więcej NATO w Polsce”. Ważne znaczenie – już po zaprzysiężeniu – miała

pierwsza wizyta Prezydenta w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli, a także w Sojuszniczym Dowództwie Operacyjnym NATO w Mons w styczniu 2016 r. Od początku kadencji – pierwszej oficjalnej wizyty w Estonii – aż do samego Szczytu NATO w Warszawie sprawa wzmocnienia flanki wschodniej była jednym z najistotniejszych elementów zagranicznej aktywności Prezydenta. Należy tu wyróżnić aspekt regionalny – niezwykle ważne było usystematyzowanie formatu tzw. Bukaresztańskiej Dziewiątki, które dokonało się w wyniku spotkania w Bukareszcie w listopadzie 2015 r. Ten format szybko stał się ważnym punktem odniesienia polskiej polityki bezpieczeństwa. Obok aspektu regionalnego istotne były rozmowy z kluczowymi Sojusznikami w NATO. Dopiero jednak w końcówce listopada 2015 r. Sekretarz Generalny NATO oraz sojusznicy zgodzili się, aby bardzo ważne spotkanie ministrów obrony w lutym 2016 r. było poświęcone kwestiom odstraszenia i obrony, w tym sprawom ewentualnej Wysuniętej Obecności (*Forward Presence*). Prace koncepcyjne nad uzasadnieniem i przekonaniem sojuszników do ulokowania Wysuniętej Obecności także w Polsce ruszyły w Ministerstwie Obrony Narodowej w pierwszych tygodniach nowej kadencji Sejmu RP, pod moim przewodnictwem jako podsekretarza do spraw polityki obronnej. W tym miejscu dodam, że tę funkcję pełniłem od listopada 2015 r. do lipca 2019 r., kiedy to zostałem mianowany przez Prezydenta na stanowisko Stałego Przedstawiciela RP przy NATO, którą to rolę odgrywałem faktycznie do czerwca 2024 r., a formalnie do kwietnia 2025 r. Jako podsekretarz stanu zostałem dodatkowo formalnie upełnomocniony przez ministra obrony narodowej Antoniego Macierewicza do prowadzenia prac przygotowujących Szczyt w Warszawie. Kluczowa, pierwsza narada z udziałem m.in. Szefa Sztabu Generalnego WP gen. Mieczysława Gocula, Dowódcy Generalnego RSZ gen. broni Mirosława Różańskiego i Dowódcy Operacyjnego gen. broni Marka Tomaszewskiego i przedstawicieli należących do pionu polityki obronnej departamentów, w tym przede wszystkim Departamentu Polityki Bezpieczeństwa Międzynarodowego kierowanego przez dyrektora Marcina Kaźmierskiego, miała miejsce jeszcze w grudniu 2015 r. Wbrew propozycjom Sztabu Generalnego WP, aby próbować

zakotwiczyć w Polsce Szpicę NATO, przyjęto wtedy rekomendację, by zabiegać o utworzenie nowej formacji i ciągłą obecność jej kluczowych elementów w Polsce. Ewentualną przeszkodą dla ustanowienia tej obecności w Polsce było postrzeganie naszego kraju jako znacznie silniejszego od państw bałtyckich, które postrzegano z kolei jako prawie bezbronne i podatne na stworzenie ewentualnych faktów dokonanych przez agresora, także według wzorca operacji hybrydowej w Donbasie. W celu uzyskania strategicznego celu, jakim była stała, a przynajmniej ciągła obecność wojskowa NATO na flance wschodniej, należało więc uzasadnić potrzebę, a jednocześnie nie zrównywać sytuacji Polski z sytuacją naszych bałtyckich sąsiadów. Było to o tyle ważne, że w łonie Sojuszu istnieje nieformalna hierarchia oparta o siłę i wpływy. Relacje zależności nie pozostają bez istotnego wpływu na tę hierarchię. Znowu więc wbrew rekomendacjom wojskowym uznano, że argumenty polityczne związane z ochroną przesmyku suwalskiego będą w Sojuszu lepiej przyjęte, niż te związane bezpośrednio z bezpieczeństwem Polski. Tego typu podejście pozwalało jednak Polsce prezentować się nie tylko jako biorca bezpieczeństwa, lecz także państwo współodpowiedzialne za bezpieczeństwo najbardziej wrażliwej części flanki wschodniej, czyli państw bałtyckich. Z drugiej strony dyslokacja sił sojuszniczych zarówno w państwach bałtyckich, jak i na przesmyku suwalskim oznaczała, że stają się one zakładnikami bezpieczeństwa Polski niezależnie od kierunku ewentualnej agresji. Propozycje Sztabu Generalnego, związane z ustanowieniem łańcucha dowodzenia, w tym specjalnego dowództwa międzynarodowej dowódcy dywizji odpowiedzialnej za Wysuniętą Obecność zarówno w Polsce, jak i potencjalnie w innych państwach bałtyckich, zostały przyjęte jako wartościowy element do dalszej pracy. Stanowisko, zatwierdzone przez ministra obrony narodowej, zostało po raz pierwszy zaprezentowane przez podsekretarza ds. polityki obronnej w szerszym gronie na naradzie w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego, pod przewodnictwem Szefa BBN Pawła Solocho, z udziałem innych resortów, a także Szefa Sztabu Generalnego WP. Spotkanie miało miejsce w styczniu 2016 r.

Ministrowie Obrony NATO zgodnie z polskimi oczekiwaniami postanowili o rozpoczęciu prac nad Wysuniętą Obecnością na flance wschodniej podczas spotkania odbywającego się w Brukseli w dniach 10–11 lutego 2016 r. Polski Minister Obrony Narodowej zatwierdził sugestię, że zgodnie z logiką pracy Kwatery Głównej NATO należy położyć pierwszy nacisk na ukształtowanie stanowiska władz wojskowych. W związku z tym Szef Sztabu Generalnego dostał polecenie od Ministra Obrony Narodowej, aby przekazać władzom wojskowym Sojuszu *non-paper*, którego szkic powstał w pionie polityki obronnej na bazie wcześniejszych narad i prac koncepcyjnych. Ten *non-paper* zarysował uzasadnienie dla Wysuniętej Obecności o charakterze bojowym na wschodniej flance i ważnej roli Polski w tej koncepcji, włącznie z kwestią przesmyku suwalskiego, a także propozycjami odnośnie do łańcucha dowodzenia, które powstały w Sztabie Generalnym. Dzięki dobrej współpracy z Szefem Sztabu Generalnego WP dokument ten został przekazany dosyć wcześnie dowódcom strategicznym NATO i wpłynął na kształt propozycji wojskowej dla władz politycznych Sojuszu. Obydwaj Dowódcy Strategiczni (SACEUR² odpowiedzialny za dowodzenie operacyjne i SACT³ odpowiedzialny za planowanie długoterminowe i tzw. transformację) inkorporowali istotne treści polskiego *non-paperu* do swej opinii. Następne miesiące były czasem intensywnego lobbingu – prowadzonego głównie za oceanem (trzy wizyty podsekretarza stanu ds. polityki obronnej), ale także z każdym partnerem w NATO i w różnych gremiach Sojuszu. Pomimo wstępnej decyzji odnośnie do prac nad Wysuniętą Obecnością NATO, konieczne było ostateczne przekonanie do tej wizji wszystkich sojuszników, a także upewnienie się, że ta obecność będzie miała charakter bojowy i będzie miała wystarczający potencjał. Główna linia argumentacyjna była związana z przekonaniem sojuszników, że rzeczywiste ryzyko eskalacji, w kontekście hybrydowym, konwencjonalnym czy nawet nuklearnym, jest związane z niedostatkiem

² Supreme Allied Commander Europe, tj. Naczelnny Dowódca Sił Sojuszniczych w Europie.

³ Supreme Allied Commander Transformation, tj. Naczelnny Dowódca Sojuszniczy ds. Transformacji (odpowiada za modernizację struktur, doktryn i zdolności NATO, w tym szkolenia, innowacje i interoperacyjność sił zbrojnych państw członkowskich).

odstraszania, co niesie ze sobą ryzyko tzw. błędu kalkulacyjnego, tzn. uznania przez Rosję, że sojusznikom brakuje determinacji do obrony wschodniej flanki. Ustanowienie Wysuniętej Obecności w formie „ready to fight tonight” (najwyższej gotowości bojowej), a więc wskazującego na realną wolę udziału w odparciu ewentualnej agresji od pierwszego jej momentu, zdawało się być bardzo dobrym krokiem zmniejszającym ryzyko takiego błędu kalkulacyjnego po stronie ewentualnego agresora. Następnym wyzwaniem było upewnienie się, że Wysunięta Obecność będzie ustanowiona także w Polsce (co do takiej potrzeby w państwach bałtyckich istniał w zasadzie konsensus). Co prawda, nawet ustanowienie tej obecności w samych tylko państwach bałtyckich wzmacniało także i wiarygodność odstraszania wobec zagrożeń dotyczących Polski. Nasz kraj byłby jedyną pewną drogą zaopatrywania czy odsieczu dla takich formacji Wysuniętej Obecności, które stałyby się zakładnikami bezpieczeństwa Polski. Jednak nadal lepiej było unikać ryzyka ewentualnych błędów kalkulacyjnych i decyzyjnych po stronie Rosji. W tym kontekście ważne były trzy kwestie. Mimo zarysowującego się kompromisu, aby ustanowić Wysuniętą Obecność w państwach bałtyckich, konieczne było przekonanie sojuszników do naszego poglądu, że obecność sojusznicza w Polsce, w okolicy przesmyku suwalskiego (do tego celu przeznaczono kompleks w Bemowie Piskim) jest także istotnym elementem zabezpieczającym łączność z państwami bałtyckimi i dającym działaniom związanym z jego zabezpieczeniem od samego początku charakter wspólnej operacji. Tak jak o tym wspomniano wyżej, Polska zdawała się być chwilami ofiarą własnej (relatywnej) siły. Co więcej, przewidywanie strategiczne jest zazwyczaj skażone ekstrapolacją obecnych w danym momencie zjawisk. W latach 2014–2016 istotną uwagę poświęcano bowiem scenariuszowi, który byłby powtórzeniem rosyjskiej operacji w Donbasie, czyli wystąpieniem podprogowej operacji militarnej („zielone ludziki”) na obszarze występowania mniejszości rosyjskiej. W Polsce poza zupełnie marginalnymi środowiskami separatystycznymi takie podglebie nie występowało. Co więcej, Polska w powszechnej percepcji miała wystarczające siły, aby poradzić sobie w sposób zdecydowany z taką ograniczoną

operacją. Dla ówczesnego kierownictwa rządu, a także ośrodka prezydenckiego jasne wydawało się, że nie należy ewentualnych zagrożeń ograniczać tylko do tego rodzaju ryzyk. Późniejsze wydarzenia oczywiście potwierdziły ten pogląd. Z percepcją potrzeby wzmocnienia odstraszania wiązała się jednak także kwestia swego rodzaju rywalizacji potencjalnych gospodarzy takich kontyngentów NATO. O obecność sojuszniczą na swoim terenie zabiegała też bardzo aktywnie Rumunia i nieco mniej aktywnie Bułgaria. Trwały także rozmowy bilateralne i próba wykorzystania relacji dwustronnych do przekonania potencjalnych państw ramowych co do obecności sojuszniczej. Najbardziej pożądana ze wszystkich była amerykańska obecność z uwagi na jej siłę odstraszania. W tym kontekście ważne okazały się polsko-amerykańskie rozmowy, mające na celu utwierdzenie u Amerykanów perspektywy, że Polska wraz z jej potencjałem i położeniem jest najlepszym miejscem dla obecności amerykańskiej. Z tym wiąże się druga istotna kwestia związana z budową wizerunku, ale także z zachęcaniem do rozszerzania sojuszniczej obecności w Polsce. Były nią wysiłki związane z prezentowaniem Polski jako państwa kluczowego dla operacji sojuszniczych na wschodniej flance oraz hubu, w wymiarze głębi strategicznej, zdolności wojskowych czy logistyki – w tym przechowania sprzętu i zapasów, szkolenia i integracji wojsk. Polska aspirowała do zastąpienia geostrategicznej roli Niemiec Zachodnich z okresu zimnej wojny. W tym kontekście niezwykle ważną rolę sygnalizacji strategicznej na zewnątrz, ale także i wewnątrz Sojuszu spełniło ćwiczenie pod kryptonimem Anakonda 2016. Było to największe po 1989 r. ćwiczenie wojskowe na terenie Polski, w którym udział wzięło 31000 żołnierzy, a równolegle na Bałtyku prowadzono ćwiczenia morskie NATO pod kryptonimem Baltops. Anakonda była jednym z wielu działań, jakie prowadzono, aby pokazać wykonalność obrony wschodniej flanki, ale także rolę Polski w tym procesie. W wymiarze analitycznym w tym kontekście ważny był udział kadry resortu obrony w różnego rodzaju przedsięwzięciach analitycznych, np. grach wojennych prowadzonych przez różne ośrodki, a których opinie mogły wpływać na percepcję decydentów. W trakcie przygotowań do szczytu zarysował

się wysiłek niektórych państw europejskich, zwłaszcza Niemiec i Francji, aby prezentować nadchodzące wzmocnienie wschodniej flanki jako mające charakter głównie szkoleniowy i ćwiczebny. W tym wysiłku chodziło oczywiście o komunikację w stronę Rosji. Kolejnym elementem tego procesu była próba plasowania Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji i Niemiec jako swego rodzaju państw-patronów, a Polski na równi z państwami bałtyckimi jako jedynie biorców nie tylko bezpieczeństwa, lecz także „uczniów” w klasie prowadzonej przez „starszych” sojuszników. Ten wysiłek został „opakowany” w koncepcję o nazwie TACET (*Transatlantic Capability Enhancement and Training*) w rejonie bałtyckim oraz CJET (*Combined Joint Enhanced Training*) dla Rumunii i Bułgarii. Należało przeciwdziałać obydwu tym zagrożeniom. Redukcja charakteru obecności sojuszniczej do zadań szkoleniowych podważałaby jej wiarygodność w wymiarze odstraszenia. Z kolei ugruntowanie relacji patronackiej dla wszystkich państw wschodniej flanki, niezależnie od ich kompetencji i realnych zdolności, byłoby sprzeczne z potrzebą politycznej emancypacji i zaznaczania sprawczości. Trzecia wreszcie kluczowa kwestia to polski wkład w bezpieczeństwo innych sojuszników oraz misje i operacje poza granicami Sojuszu. Warto w tym kontekście wspomnieć, że 2015 r. był rekordowy, jeśli chodzi o redukcję polskiego zaangażowania wojskowego za granicą. Po wycofaniu się z Iraku oraz z misji ONZ redukcji uległa nasza misja w Afganistanie. Polska, podobnie jak Niemcy, nie wzięła udziału także w operacji w Libii w 2011 r. O ile nie chodziło jedynie o solidarność z Niemcami, które podjęły podobną decyzję, to krok ten mógł mieć racjonalne przesłanki, o czym świadczy późniejszy rozwój kryzysu w Libii, trwającego *de facto* aż po dziś dzień. Tak radykalne postawienie sprawy spowodowało jednak „wypadnięcie” naszego kraju z ówczesnych nieformalnych formatów decyzyjnych w Kwaterze Głównej. Wcześniejszy postulat racjonalizacji naszej obecności zagranicznej był być może słuszny, ale jednocześnie trzeba było zadbać, aby świadomość polskiej solidarności wobec sojuszników nie odeszła w zapomnienie, zwłaszcza gdy to my sami mieliśmy zabiegać o sojuszniczą pomoc. Aby pokazać tę solidarność, prowadzono

rozmowy zwłaszcza ze stroną francuską na temat ewentualnej odpowiedzi w zwalczaniu terroryzmu po ataku na klub Bataclan w Paryżu. Jedną z rozpatrywanych opcji było np. uruchomienie dyżuru Wyszehradzkiej Grupy Bojowej Unii Europejskiej, której trzonem były polskie oddziały i potencjalne wysłanie jej do wsparcia misji w Sahele bądź na Bliskim Wschodzie, czyli do walki z organizacjami terrorystycznymi jak np. tzw. Państwo Islamskie. Okazało się jednak, że struktury Unii Europejskiej ani państwa członkowskie nie są zainteresowane uruchomieniem takiej opcji. W związku z tym, że zarówno Francuzi, jak i Amerykanie wcześniej sygnalizowali potrzeby wsparcia w obszarze rozpoznania powietrznego w ramach walki z Państwem Islamskim, zdecydowano się na bezprecedensowy gest, jakim był pierwszy po II wojnie światowej udział polskiego kontyngentu lotniczego w misji zagranicznej, w postaci czterech maszyn F-16 prowadzących z Kuwejtów bojowe rozpoznanie sił Państwa Islamskiego oraz lokalnej sytuacji taktycznej. Ta decyzja była tak naprawdę realizacją obietnicy złożonej stronie amerykańskiej jeszcze przez poprzedni rząd, a nigdy niezrealizowanej z uwagi na kampanię wyborczą.

Te wszystkie działania tworzyły dobry grunt pod właściwe, z naszej perspektywy, decyzje Sojuszu. Niestety, prace na poziomie Komitetu Wojskowego NATO mimo dobrego przygotowania z polskiej strony zostały zablokowane późną wiosną. Istniały od początku dwie sporne kwestie – bojowy charakter Wysuniętej Obecności, a także jej dyslokacja w Polsce. Obie te kwestie udało się pozytywnie przełamać, gdy „obudził się” Waszyngton. Już pod koniec marca 2016 r. Amerykanie zdecydowali, że będą rotować w Europie poprzez Polskę brygadowy zespół pancerny wsparty dowództwem dywizji i innymi kluczowymi elementami zabezpieczającymi. Ta decyzja była ważnym symbolem, który uświetnił wizytę Prezydenta Andrzeja Dudy w tym czasie w Waszyngtonie i gdzie 1 kwietnia 2016 r. odbył spotkanie z prezydentem Barackiem Obamą przy okazji Szczytu Bezpieczeństwa Nuklearnego⁴. Także blokada w Komitecie Wojskowym

⁴ Szerzej na temat udziału prezydenta RP w Szczycie Bezpieczeństwa Nuklearnego zob.: *Polska w awangardzie działań dotyczących bezpieczeństwa nuklearnego*, 1 kwietnia

została przełamana na poziomie politycznym przez Amerykanów, którzy zdecydowali, że zamierzają dyslokować swoją grupę bojową właśnie do Polski. Ta decyzja w zasadzie przesądziła o losie całego pakietu, który był więcej niż satysfakcjonujący dla Polski. Bezpośrednio przed samym szczytem w Warszawie udało się jeszcze uzyskać zgodę sojuszników na objęcie dofinansowaniem ze wspólnego budżetu NATO ważnej inwestycji w Powidzu, czyli budowy magazynu sprzętu dla ciężkiej zmechanizowanej brygady armii Stanów Zjednoczonych. W ten sposób uzyskano kluczowe dla polskiego bezpieczeństwa decyzje o ustanowieniu w naszym kraju wysuniętej bojowej obecności Sojuszu, wzmocnionej licznym (w początkowym okresie średnio 4–5 tys.) bojowym kontyngentem kluczowego sojusznika zabezpieczonego wieloma zdolnościami wspierającymi.

Kontynuacja Procesu Adaptacji Strategii Sojuszu oraz obecności sojuszniczej w Polsce

W kolejnych latach wysiłek związany z adaptacją strategiczną Sojuszu miał w Polsce dwa wymiary. Pierwszy z nich był wymiarem zmian na poziomie polityki, strategii i doktryny Paktu Północnoatlantyckiego. Na poziomie strategii i doktryny wojskowej zmiany zaszły w latach 2018–2020, wprowadziły nową, pierwszą od prawie trzydziestu lat Strategię Wojskową Sojuszu oraz koncepcję operacyjną (czyli Koncepcję Odstraszania i Obrony Obszaru Transatlantyckiego – *The Concept for Deterrence and Defence in Transatlantic Area*, w skrócie DDA), która stworzyła wielodomenowy paradygmat odstraszania i obrony, a także koncepcję rozwoju sił (*NATO Warfighting Capstone Concept*), kładącą nacisk na odbudowę kultury intelektualnej Sojuszu. Te zmiany później miały być ukoronowane stworzeniem nowej rodziny planów operacyjnych Sojuszu, które będąc nowoczesnymi, wielodomenowymi planami, jednocześnie powróciły do terytorialnej konkretyzacji także w zakresie przydziału sił. Ta ewolucja

2016 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/trzeci-dzien-wizyty-prezydenta-w-waszyngtonie,2862> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

strategiczno-doktrynalna była na każdym z kolejnych szczytów wspierana przez Prezydenta RP, a pomiędzy tymi spotkaniami przez kierownictwo Ministerstwa Obrony Narodowej. Zmiany zostały ukończono nową Koncepcją Strategiczną Sojuszu przyjętą na Szczycie w Madrycie w lipcu 2022 r., opracowaną w wyniku trwającego w ciągu poprzednich dwóch lat procesu. Kluczowym osiągnięciem z perspektywy Polski było jasne wskazanie Rosji jako największego aktualnego zagrożenia dla Sojuszu, poprzedzone uznaniem (na Szczycie wirtualnym ad hoc 25 lutego 2022 r.), że Rosja złamała (a więc także w domyśle unieważniła) Akt Stanowiący NATO-Rosja, będący podstawą strategicznego partnerstwa, a także tworzący pewne ograniczenia w ramach wojskowych aspektów członkostwa Polski i innych członków Sojuszu (teoretycznie wszystkich, ale w praktyce tylko tych nowych, co tworzyło wręcz „NATO dwóch prędkości”). W tej samej Koncepcji Strategicznej wprowadzono prymat obrony kolektywnej. Bardzo istotne znacznie dla zasad planowania miało przyjęcie koncepcji *deterrence by denial*, czyli odstraszania przez stworzenie uprzednich warunków do odparcia agresji od pierwszego jej momentu. Do tej pory założenie obrony NATO było raczej reaktywne, co mogło mieć zgubne skutki polityczne i wojskowe poprzez tworzenie przez ewentualnego agresora faktów dokonanych. Inicjatorem tej zmiany była polska delegacja w NATO. Moim osobistym zdaniem ważniejsza była bowiem zmiana paradygmatu planowania operacyjnego niż skupianie się na walce o zwiększanie kontyngentów sojuszniczych stacjonujących na naszej ziemi. Ta zmiana pociągała przede wszystkim zmianę założeń planowania operacyjnego, a co za tym idzie – planowania rozwoju sił Sojuszu. W konsekwencji więc mogliśmy w większym stopniu utożsamić planowanie narodowe z NATO-wskim. Co więcej, stwarza ono podstawy do spójnego i systemowego wzmocnienia jednostkami sojuszników, zwłaszcza jeśli zachodzą braki w adekwatnych zdolnościach do obrony „każdego cala”. Innymi istotnymi elementami koncepcji strategicznej było dostrzeżenie wyzwania związanego ze wzrostem znaczenia Chin, a także koniecznością współpracy z państwami *like minded* z Zachodniego Pacyfiku⁵.

⁵ Chodzi o Australię, Japonię, Koreę Południową i Nową Zelandię.

Tymczasem konkretny wysiłek związany z adaptacją Sojuszu na terenie Polski łączył się z rozwojem własnych Sił Zbrojnych, a także z bilateralnym wzmocnieniem sojuszniczej obecności w Polsce. W pierwszym zakresie istotne znaczenie miał proces Strategicznego Przeglądu Obronnego w latach 2016–2017, którym miałem okazję kierować jako Pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej.

W następnych latach wysiłek władz państwa, w tym zwłaszcza Prezydenta RP i Ministra Obrony Narodowej, był nakierowany na konsolidację amerykańskiej obecności, która narastała stopniowo i początkowo w formule ad hoc. Amerykańscy dowódcy wojskowi i planiści stopniowo nauczyli się jednak doceniać centralne położenie Polski na flance wschodniej wraz z jej głębią strategiczną, a także poprawiającą się infrastrukturą. Coraz lepiej układała się także współpraca Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych z Wojskiem Polskim. W 2017 r. obok zainicjowanych rotacji ciężkiej brygady pancernej oraz batalionowej grupy bojowej w Orzyszu na terenie Polski zaczęły być dyslokowane następne oddziały armii Stanów Zjednoczonych: trzon brygady lotnictwa wojsk lądowych europejskiego teatru (*European Command*, EUCOM), jednostki wsparcia i zabezpieczenia, wysunięte dowództwo dywizji, jednostki rozpoznawcze i pododdziały wojsk specjalnych. Amerykańska obecność wojskowa nie tylko zyskała więc znaczący potencjał ilościowy, lecz także weszły w jej skład zdolności umożliwiające jej szybkie wzmocnienie i integrację z wojskami sojuszników, w tym przede wszystkim Wojskiem Polskim. Znaczącym deficytem była jedynie kwestia tymczasowości tego rozwiązania – w zasadzie poza amerykańskim wkładem w Grupę Bojową wysuniętej obecności oraz bazą w Redzikowie i niewielkim kontyngentem związanym z Aviation Detachment reszta amerykańskiej obecności mogła w szybkim czasie zniknąć z Polski, na mocy jednostronnej decyzji USA. Taki stan uniemożliwiał długoterminowe planowanie, np. w kontekście infrastruktury. W Ministerstwie Obrony Narodowej powstał w 2017 r. pomysł, aby wykorzystać przychylność prezydenta Donalda Trumpa dla Polski i amerykańskie uznanie dla polskiego wkładu finansowego i operacyjnego w ramach Sojuszu. Powstała więc profesjonalnie przygotowana koncepcja

przekonania władz amerykańskich dla umocnienia i rozszerzenia amerykańskiej obecności w Polsce. Została ona nazwana symbolicznie koncepcją „Fort Trump”, ale jej istotą nie było stworzenie jednej dużej bazy wojskowej. W związku z wyjątkowo dobrymi relacjami z prezydentem Donaldem Trumpem kluczową rolę w tych wysiłkach objął Prezydent Andrzej Duda, przekonując prezydenta Trumpa do tej wizji jeszcze we wrześniu 2018 r. W ciągu następnego roku nastąpiły negocjacje wspólnego porozumienia politycznego, zawartego pomiędzy oboma prezydentami w czerwcu 2019 r. Porozumienie to miało także okazję negocjować, z pełnomocnictwa kolejnego ministra obrony narodowej – Mariusza Błaszczaka. Jego postanowienia prowadziły do rozszerzenia amerykańskiej obecności o kolejne elementy zabezpieczenia rozpoznania oraz przyjęcia wojsk – dodatkowo, co niezwykle ważne, definiując amerykańską obecność jako „trwałą”, a więc wychodząc poza dotychczasowy status „ad hoc”. Polska z kolei zobowiązywała się ponieść część kosztów amerykańskiej obecności. Negocjowane w ten sposób porozumienie zostało sformalizowane we wzmacnionym porozumieniu o współpracy obronnej (*Enhanced Defense Cooperation Agreement*) w 2020 r. Zapadła wówczas decyzja, która ukoronowała rozwój amerykańskiej obecności wojskowej poprzez dyslokację w Poznaniu wysuniętego dowództwa amerykańskiego V Korpusu odpowiedzialnego za taktyczne dowodzenie amerykańskimi wojskami lądowymi na teatrze europejskim. W ten sposób Polska stała się hubem dla amerykańskiej obecności na całej wschodniej flance sojuszu.

Kryzysy

1. Kryzys „śmierci mózgowej”

Opisywany w tym artykule okres to jednak nie tylko transformacja systemowa Sojuszu, lecz także kryzysy, z jakim musiał się on zmierzyć. Pierwszym z nich był kryzys tożsamości Sojuszu oraz jego spistości. Miał on miejsce w trakcie ostatnich dwóch lat prezydentury Donalda Trumpa, którego retoryka była często odbierana jako

podważanie wiarygodności NATO. Tym niemniej żadne rzeczywiste amerykańskie decyzje podjęte w tym czasie nie osłabiły wiarygodności i sprawności Sojuszu. Co więcej, doszło do wzmocnienia amerykańskiej obecności w Europie, a jednym z głównych czynników była dobra współpraca polsko-amerykańska. Amerykańska administracja prowadziła również twarde rozmowy z Rosją w obszarze równowagi strategicznej, skutecznie wywierając presję w sprawie zmiany założeń Traktatu New START⁶. Poważniejszym kryzysem dla Sojuszu było jednak tak naprawdę wystąpienie francuskiego prezydenta Emmanuela Macrona na jesieni 2019 r., gdy oskarżył on Sojusz o „śmierć mózgową”. Miało ono miejsce niedługo po objęciu przez autora funkcji Stałego Przedstawiciela RP przy NATO. Wystąpienie prezydenta Macrona było jednym z impulsów do rozpoczęcia strategicznej adaptacji Sojuszu, która zakończyła się przyjęciem nowej koncepcji strategicznej, omówionej wcześniej w artykule.

2. Kryzys procesu decyzyjnego aktualizacji planów operacyjnych

Kolejnym istotnym kryzysem, który mógł podważać wiarygodność i spójność Sojuszu, była blokada przez Turcję zatwierdzenia zrewidowanych planów stopniowej odpowiedzi (*Graudated Response Plans*, czyli przejściowej, zmodyfikowanej wersji planów ewentualnościowych, które zostały zainicjowane na Szczycie w Walii w 2014 r., a zastąpione zostały przez nowe Plany Regionalne, opracowywane

⁶ New START to porozumienie rozbrojeniowe dotyczące strategicznych potencjałów nuklearnych, zawarte między Rosją a Stanami Zjednoczonymi (B. Obama) 5 lutego 2011 r., będące ewolucją wcześniejszego porozumienia START z 1991 r. oraz porozumienia moskiewskiego (Moscow Treaty) z 2002 r. New START doprowadził do dalszej redukcji oraz utrzymania parytetu obydwu głównych graczy nuklearnych. Porozumienie nie objęło potencjału taktycznego, w którym Rosja rozwinęła przewagę, jako narzędzia nacisku i zastraszania (doktryna „escalate to deescalate” – czyli ograniczonego użycia potencjału taktycznego w celu kompensacji porażki w wymiarze konwencjonalnym). Ten brak, a także utrzymywanie równoważnego parytetu z państwem gospodarczo dużo słabszym, był przyczyną krytyki New START przez część środowiska Partii Republikańskiej. W czasie swej pierwszej kadencji administracja D. Trumpa podjęła z ww. względów, a także w związku z intencją uwzględnienia Chin i rosnącego potencjału, daleko posunięte działania w renegocjacji warunków New START przed jego przedłużeniem (okres ważności Traktatu kończył się po 10 latach obowiązywania). Te wysiłki zostały zarzucone przez administrację J. Bidena, która zdecydowała się na przedłużenie obowiązywania Traktatu na kolejne 5 lat na poprzednich warunkach.

po 2022 r.), w tym m.in. planu obejmującego Polskę. Do tej blokady doszło w połowie 2019 r. bezpośrednio przed moim przybyciem do NATO. Z tego kryzysu Polsce udało się wyjść, nie zajmując antagonisticznej postawy wobec Turcji, starając się zrozumieć pewne tureckie postulaty, które nie były wprost związane z założeniami planu dotyczącego Polski. Grunt pod rozwiązanie tego problemu położyły rozmowy z wpływowym tureckim odpowiednikiem, ale to dzięki misji mediacyjnej Prezydenta Andrzeja Dudy podczas Szczytu NATO w Londynie w grudniu 2019 r. i jego rozmowom z szeregiem liderów – w tym przede wszystkim z prezydentem Turcji Recepem Erdoganiem – udało się ten kryzys stopniowo rozwiązać, a co więcej zbudować zaufanie z ważnym sojusznikiem, którym dla Polski jest Turcja. Szczególnym wyrazem stanu relacji stało się ustanowienie polskiego kontyngentu wojskowego w Turcji dzięki inicjatywie polskiego Stałego Przedstawicielstwa, zaangażowaniu ministra Błaszczaka, a także przychylności i zgodzie Prezydenta Dudy. Ten kapitał miał szczególną wagę podczas kryzysów, które nastąpiły w następnych latach.

3. Pandemia COVID-19

Kryzysem, który był próbą zdolności do ciągłości kierowania sojuszem w nadzwyczajnych warunkach, okazała się pandemia COVID. Sojusz wyszedł z niej obronną ręką, zachowywał ciągłość operacji na poziomie politycznym i wojskowym. Polskim władzom udało się w tym kontekście przeprowadzić bardzo skuteczną operację *soft power*, jaką były szczepienia większości delegacji narodowych, oraz personelu i pracowników Kwatery Głównej NATO przez specjalną misję medyczną przysланą przez władze Polski. Do tej sytuacji doszło po niewywiązaniu się do marca 2021 r. z udzielenia tej usługi medycznej przez kraj goszczący Kwaterę Główną, czyli Królestwo Belgii. Tłem sytuacji było dążenie ówczesnych władz tego kraju, aby objąć priorytetem przede wszystkim instytucje unijne. Polska delegacja po uzgodnieniu z premierem rządu RP zaproponowała objęcie Kwatery Głównej NATO szczepieniem przez polską misję medyczną. Taką operację udało się przeprowadzić dwukrotnie w 2021 r., dzięki czemu Kwatera Główna NATO mogła przejść do pracy z trybu zmianowego

na tryb ciągły. Ta operacja była modelowym przykładem budowy wizerunku – za niewielki koszt w stosunku do efektu. Najlepszym podkreśleniem skali sukcesu był fakt, że podziękowania dla Polski znalazły się w tekście komunikatu ze Szczytu NATO w Brukseli w 2021 r. Ta operacja powiodła się dzięki przychylności premiera Mateusza Morawieckiego oraz pomocy Szefa KPRM ministra Michała Dworczyka, Prezesa Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych Michała Kuczmierowskiego, a także profesjonalizmowi i ofiarności dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa płk. Konrada Korpowskiego oraz personelu zespołu medycznego kierowanego przez dr. n. med. Artura Zaczyńskiego.

4. Koniec misji afgańskiej

Podobne efekty i podobny skład miała operacja ewakuacji z Kabulu w 2021 r., gdy dzięki sprawnym działaniom udało się uratować setki osób. Polska delegacja w Kwaterze Głównej pełniła rolę hubu informacyjnego, uzyskując zgody i koordynacje z sojusznikami w sprawach także zupełnie taktycznych. Dzięki przychylności rządu Polska zaoferowała tymczasowe miejsce zakwaterowania dla pewnej liczby afgańskiego personelu NATO, co było powszechnie zauważonym gestem solidarności. Na przełomie ostatniej i obecnej dekady obserwowaliśmy również stopniową redukcję zaangażowania NATO w misje poza obszarem traktatowym, czego symbolicznym punktem kulminacyjnym był upadek Kabulu i konieczność wycofania się z Afganistanu w lecie 2021 r. Wymuszony, a nie zaplanowany i zorganizowany odwrót z Afganistanu wykazał, iż Sojusz tak naprawdę padł ofiarą własnej propagandy okresu wiary w „koniec historii” oraz okresu „wojny z terrorem”. Stawiono ambitne, motywowane ideologicznie cele, podporządkowane politycznie poprawnej narracji, które nigdy pewnie nie były realne ani też nigdy do nich nie przydzielono odpowiednich środków i sił. Ignorowano w tym samym czasie refleksję, czy rzeczywiście misja w Afganistanie przyczyniała się do redukcji zagrożeń wobec NATO, a nie tylko odciążenia Rosji w odniesieniu do zagrożenia terrorystycznego z kierunku południowego. Mało który „case”, tak jak misja afgańska, pokazuje szkodliwość syndromu

grupowego myślenia. Zawiodły mechanizmy refleksji politycznej i strategicznej, a także do pewnego stopnia oceny wywiadowczej. Proces „lessons learned” z porażki tej misji został jednak w wyniku obróbki politycznej pozbawiony wyrazistych konkluzji. Wielu sojuszników obawiało się w tym kontekście swojej politycznej odpowiedzialności za forsowanie błędnego trwania w Afganistanie. Często ci sami sojusznicy obawiali się także, że otwarte wskazanie błędów popełnionych w trakcie misji afgańskiej spowoduje całkowitą marginalizację misji poza obszarem traktatowym NATO. Dla Polski z kolei wydarzenie to było szansą na wskazanie konieczności jeszcze większej koncentracji Sojuszu na obronie kolektywnej.

5. Narastanie kryzysu na wschodnich granicach Sojuszu

Proces oceny afgańskich doświadczeń wkrótce skończył się jednak w cieniu narastającego kryzysu na flance wschodniej. Już w kwietniu 2021 r. miała miejsce pierwsza rosyjska koncentracja wojsk blisko granicy Ukrainy. Mogło się jednak wydawać, że ten kryzys został załagodzony pojednawczymi gestami ze strony Zachodu, w tym wycofaniem jednostek marynarki wojennej z Morza Czarnego i zaoferowaniem przez prezydenta USA Joe Bidena prezydentowi Rosji Władimirowi Putinowi spotkania w Genewie w czerwcu tamtego roku. Seria pojednawczych gestów zaczęła się jednak od amerykańskiej zgody na przedłużenie traktatu rozbrojeniowego New START, już od razu na początku kadencji nowego prezydenta Stanów Zjednoczonych. Po miękkiej reakcji na rosyjskie agresywne manewry wokół Ukrainy kolejnym gestem, który mógł zachęcić Rosję do dalszych agresywnych działań, było zawarcie kompromisu w sprawie sankcji na Nord Stream 2, gdzie strona amerykańska zdecydowała się zdjąć sankcje z podmiotów zaangażowanych w ten projekt za cenę symbolicznych i deklaracyjnych ustępstw ze strony Niemiec (współpraca w ramach certyfikacji gazociągu oraz obietnica reagowania na wykorzystywanie gazociągu do presji geopolitycznej przez Rosję). Jednocześnie do czerwcowego Szczytu NATO w Brukseli w 2021 r. strona amerykańska nie podjęła kontaktu ani konsultacji z państwami wschodniej flanki. Wizerunkowa, widowiskowa porażka strony

amerykańskiej podczas ewakuacji z Kabulu w sierpniu 2021 r. mogła przekonać stronę rosyjską, że jest to właściwy moment do rozwiązania „problemu Ukrainy”. Wstępem do sytuacji kryzysowej w Ukrainie była hybrydowa agresja na granicy z Białorusią w postaci kryzysu migracyjnego, sztucznie wywołanego przez władze Białorusi wraz z władzami Rosji i trwającego przez większość drugiej połowy 2021 r. W trakcie tego kryzysu Polska umiejętnie na forum Sojuszu prezentowała właściwą ocenę – iż kryzys ma charakter ataku hybrydowego, a także wraz z ćwiczeniami Zapad, które odbywały się na terenie Białorusi wczesną jesienią, jest elementem działań przygotowawczych do operacji o większej skali. Udało się uzyskać szereg działań wspierających twardą pozycję Polski, Litwy i Łotwy, które również były poddane tej presji. Do tych działań należało specjalne posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej z udziałem wiceministra Marcina Przydacza oraz jednego z wiceszefów Agencji Wywiadu płk. Dominika Dudy. Z uznaniem i respektem sojuszników spotkał się fakt, że Polska nie eskalowała swoich oczekiwań ze strony Sojuszu i zadeklarowała posiadanie wystarczających sił do poradzenia sobie z tymi wyzwaniami. W delikatnym politycznym kontekście, który strona rosyjska skutecznie podsycala poprzez inspirowanie konfliktu na niwie wewnątrzpolitycznej, ważne były jednak gesty ze strony niektórych sojuszników (takich jak Wielka Brytania czy Estonia), którzy zdecydowali się wysłać swoje kontyngenty inżynieryjne do wsparcia polskich sił. Kryzys na granicy dość szybko jednak okazał się operacją kształtującą teatr działań na potrzeby agresji wobec Ukrainy. Z tej perspektywy agresorzy, czyli Rosja i reżim Aleksandra Łukaszenki, zamierzali ewentualnie dokonać podziałów pośród sojuszników (ten cel spełził na niczym – udało się jedynie częściowo podzielić opinię publiczną w Polsce). Chodziło także o to, by zająć aparat i siły sąsiadów Ukrainy operacjami o charakterze niemilitarnym, takimi jak konieczne wsparcie działań polskiej Straży Granicznej. W narastającym kryzysie, a później wojnie w Ukrainie celami polskiej polityki realizowanymi przez delegację polską w NATO były przede wszystkim uzyskanie i zrozumienie oceny sytuacji. Kwatery Główna była bowiem miejscem, które sojusznicy wykorzystywali do

dystrybucji swojej oceny wywiadowczej. Najbardziej spektakularne przejawy tej sytuacji to briefing powracającego z Moskwy szefa CIA Williama J. Burnsa na początku listopada 2021 r. oraz słynny briefing Dyrektor Narodowego Wywiadu USA Avril Haines w połowie listopada, podczas którego przedstawiła ona szczegóły amerykańskiej wiedzy o zamiarach strony rosyjskiej. Polska delegacja pod przewodnictwem autora niniejszego tekstu starała się zapewnić szybki obieg tych informacji wraz z właściwą ich oceną. W wyniku przekazywanych przez nas raportów już w kilka dni po briefingu Haines premier Mateusz Morawiecki rozpoczął proces konsultacji wewnętrznych – zarówno pośród władz państwa, jak i z udziałem opozycji⁷, a także podmiotów zewnętrznych, zwłaszcza głównych liderów europejskich. W sytuacji cyrkulacji wielu błędnych opinii (m.in. sama strona ukraińska bardzo długo podważała realność groźby pełnoskalowej agresji) polskie przedstawicielstwo starało się przekazywać i formułować realne oceny ryzyka wybuchu nowej wojny, zarówno wewnątrz Kwatery, jak i w komunikacji z krajem, współpracując w tym zakresie z wieloma instytucjami, zwłaszcza wywiadowczymi. Jak zawsze Kwatera Główna była miejscem przedstawienia różnego rodzaju stanowisk politycznych i w tym sensie polska delegacja realizowała zawsze wytyczne Prezydenta i rządu o zapewnieniu udziału Polsce w różnego rodzaju formatach, które dyskutowały na temat sytuacji w Ukrainie. Między innymi dzięki tym działaniom w początkowych miesiącach kryzysu oraz wojny Polska pozostawała uczestnikiem rozmów na najwyższym szczeblu i w najwęższym składzie, tj. reprezentowana przez Prezydenta RP, który początkowo był jedynym niezachodnim przywódcą w najściślejszym gronie rozszerzonego tzw. „quint”. Drugim bardzo ważnym formatem były rozmowy Sekretarza Stanu USA, Sekretarza Generalnego NATO, Wysokiego Przedstawiciela UE do spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa razem z polskim ministrem spraw zagranicznych Zbigniewem Rauem, który pełnił wówczas funkcję Przewodniczącego OBWE.

⁷ Premier zwołał naradę w KPRM z udziałem m.in. przedstawicieli opozycji. Podczas spotkania miałem okazję referować oceny wywiadowcze prezentowane w Kwaterze Głównej wraz z oceną ich konsekwencji, w tym ryzyka rosyjskiej agresji.

Stałe Przedstawicielstwo RP, w myśl otrzymanych instrukcji, starało się również nie dopuścić do udzielenia przez Zachód różnego rodzaju nieuzasadnionych i rozbijających jedność Zachodu koncesji stronie rosyjskiej – przede wszystkim w odpowiedzi na tzw. propozycje traktatowe złożone w grudniu 2021 r.⁸. W dużej mierze dzięki bardzo dobrej koordynacji z państwami „like minded” sukcesem zakończyło się z tej perspektywy „ucieranie” sojuszniczego stanowiska przed spotkaniem Rady NATO-Rosja 12 stycznia 2022 r. Sojusznicy nie dali się podzielić i prezentowali wyważone i spójne stanowisko wobec strony rosyjskiej. W dalszej kolejności bardzo ważnym obszarem działań była próba podniesienia gotowości Sojuszu do odstraszenia ewentualnej agresji rosyjskiej przeciwko NATO, ale także ewentualnego zniechęcenia jej do agresji na Ukrainę. Polska delegacja zabiegała zarówno o nowe, „kryzysowe” dyslokacje wojsk, jak i o uruchomienie planów operacyjnych. Na przeszkodzie temu ostatniemu stanęły niektóre, pozostające w mniejszości państwa członkowskie Sojuszu. Te kraje zamiast widzieć w tym działania odstrasżające, bały się potencjalnej eskalacji. Na szczęście instrukcja Prezydenta i rządu o zwołaniu posiedzenia specjalnego, konsultacyjnego w trybie artykułu czwartego Traktatu Waszyngtońskiego oraz uruchomienia planów operacyjnych mogła zostać wykonana rankiem 24 lutego 2022 r. W ostatnim momencie zwyciężyła solidarność sojusznicza. Co ciekawe – Polska złożyła wówczas dwa wnioski o art. 4, w tym jeden przygotowany wcześniej z państwami bałtyckimi. W tych krytycznych nocnych godzinach podjąłem także decyzję, zgodną z duchem instrukcji, o dołączenie w geście solidarności do wniosku Rumunii i Słowacji. Kolejnym istotnym polem działań było wsparcie dla Ukrainy zarówno polityczne (tu chodziło przede wszystkim o potępienie agresji rosyjskiej i wsparcie ambicji ukraińskich związanych z integracją z Zachodem, w tym z NATO), jak i wojskowe. W tym ostatnim kontekście polskie przedstawicielstwo wiernie prezentowało narodowe stanowisko, które często było tworzone z udziałem samego

⁸ Zob.: M. Menkiszak, *Rosyjski szantaż wobec Zachodu*, 20 grudnia 2021 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-12-20/rosyjski-szantaż-wobec-zachodu> (dostęp: 28 czerwca 25 r.).

Stałego Przedstawicielstwa przy NATO. Przykład takiego działania to podjęcie decyzji ustanowienia hubu wsparcia dla Ukrainy w Jasionce oraz uzyskanie dla niego sojuszniczej ochrony.

6. Trzy skuteczne interwencje Prezydenta RP

Ochrona multimodalnego hubu z pomocą dla Ukrainy stanowiła początkowo rozwiązanie ad hoc, powstałe w wyniku bilateralnych uzgodnień prowadzonych w Kwaterze Głównej. Ambicją polskiej strony było usystematyzowanie tego zagadnienia, tak aby jasne było, że sojusznicy podejmujący szczególne ryzyko na rzecz wsparcia, tacy jak Polska, poprzez ustanowienie i prowadzenie hubu, a także poprzez przekazanie znacznej ilości sprzętu wojskowego, w tym z linii, powinni być objęci szczególną solidarnością sojuszniczą. Ta kwestia stała się przedmiotem pierwszego z dwóch najbardziej spektakularnych i zakończonych pozytywnie momentów kryzysowych z udziałem Polski podczas ostatnich szczytów NATO. Pierwsza sytuacja miała miejsce na Szczycie w Madrycie w lipcu 2022 r. Bezpośrednio przed tym wydarzeniem miałem okazję rozmawiać z Prezydentem i poinformować go o braku długoterminowych gwarancji dla obecności sojuszników w misji ochrony hubu pomocy dla Ukrainy. Gdy Polska, decyzją podjętą osobiście przez Prezydenta RP po konsultacji ze Stałym Przedstawicielem RP przy NATO, groziła zablokowaniem przyjęcia komunikatu ze Szczytu. Stało się to wbrew naciskom najważniejszych sojuszników, a sprawa zakończyła się przyjęciem kompromisu wychodzącemu naprzeciw polskim postulatom w treści komunikatu ze Szczytu. Zagrożenie dla Polski stało się namacalne w dniu tragicznego incydentu z Przewodowa, tj. 15 listopada 2022 r. Śmierć dwóch polskich obywateli za przyczyną, jak wówczas podejrzewano, rosyjskiego pocisku raketowego, zelektryzowała cały Sojusz. W tych krytycznych godzinach unaocznily się też niestety znane systemowe problemy z obiegiem informacji w polskim kryzysowym systemie decyzyjnym. Wydawało się początkowo oczywiste, że Polska przywoła art. 4 Traktatu Waszyngtońskiego, aby nadać właściwą oprawę konsultacjom w formacie Rady Północnoatlantyckiej, które musiały się odbyć w takiej sytuacji podczas zaplanowanego na

następny dzień jej posiedzenia. W kolejnych godzinach zaczęły napływać informacje (w tym także nieoficjalnie od strony ukraińskiej), że pocisk został tak naprawdę wystrzelony przez obronę powietrzną Ukrainy. Otrzymałem w nocy instrukcję od Ministra Spraw Zagranicznych, aby złożyć z samego rana wnioski o konsultacje z tytułu art. 4. W tym samym czasie trwały jednak mocne naciski kluczowych sojuszników, aby nie wykonywać tego kroku, dość doniosłego w wymiarze sygnalizacyjnym. Osobiście uważałem, że mimo bezpośredniego, choć niezawinionego sprawstwa ze strony Ukrainy sytuacja uzasadnia wysłanie tego sygnału. Nawet jeśli sam pocisk był ukraiński, jego wystrzelenie było spowodowane bardzo intensywnym ostrzałem rakietowym, prowadzonym przez Rosję tuż obok granic Polski. Poza tym ulegnięcie naciskom sojuszniczym w tej sytuacji wpłynęłoby negatywnie na percepcję podmiotowości Polski. Rano, przed posiedzeniem Rady odebrałem telefon od ówczesnego szefa BBN z informacją, że Prezydent prosi o nieskładanie tego wniosku. Następnie zadzwonił jeszcze do ówczesnego Ministra Spraw Zagranicznych, prof. Zbigniewa Raua, który podjął wobec tych informacji decyzję o wycofaniu instrukcji. Posiedzenie rozpoczęło się od bezprecedensowego briefingu ze strony SACEURA (Sojuszniczego Dowódcy Operacyjnego) – generała Christophera Cavoliego, który w bardzo transparentny sposób opisał działania Sojuszu w trakcie rosyjskiego ataku powietrzno-rakietowego oraz przyczyny, dla których pocisk nie został wykryty ani tym bardziej przechwycony przez sojuszniczą obronę powietrzną. Gen. Cavoli wskazał także jednoznaczne przesłanki, wskazujące na fakt, że wspomniany pocisk był ukraiński. W tej sytuacji przekazałem błyskawicznie do Warszawy informację, że prawdopodobnie ta sprawa stanie się wkrótce publiczna, gdyż na tym zależy stronie amerykańskiej oraz Sekretarzowi Generalnemu. Pomimo uporu oficjalnych czynników ukraińskich, aby nie przyznawać się do bezpośredniego (choć nieintencjonalnego i w oczywisty sposób zawinionego przez Rosję) sprawstwa tego tragicznego wypadku, oficjalne władze Polski nie mogły być ubiegnięte w poinformowaniu o tych ustaleniach. Niestety, ta sprawa po dziś dzień nie spotkała się ze zrozumieniem ze strony Kijowa ani tym bardziej

z rozwiązaniem w duchu dobrosąsiedzkim (oczywiste przeprosiny i choć symboliczne zadośćuczynienie), za to wiązała się z niezrozumiałym żądaniem ukrywania oczywistej dla wszystkich informacji. Było to jedno z tych wydarzeń, które prowadziło do podważenia wyjątkowej więzi, jaka zawiązała się między Polską a Ukrainą w tych kluczowych miesiącach 2022 r. – w szczególności dzięki solidarnej polskiej reakcji na rosyjską agresję.

Trzeba jednak przyznać, że wyważone stanowisko zaprezentowane przeze mnie na wspomnianej sesji Rady Północnoatlantyckiej, w myśl otrzymanych instrukcji, spotkało się z bardzo mocno wyrażanym uznaniem ze strony sojuszników, zwłaszcza tych z grona tzw. „starych” członków Sojuszu. Skala tego uznania wskazywała z jednej strony na ocenę ogólnej polityki prowadzonej wówczas przez Polskę jako bardzo asertywnej, z drugiej jednak strony wskazywała na długowieczność stereotypu polskiej nieprzewidywalności. Na trwałość tego stereotypu wskazywało także niezrozumienie wcześniejszej polskiej deklaracji w sprawie przekazania samolotów MiG 29 poprzez bazę w Rammstein w marcu 2022 r.

Niestety, Polsce nie udało się w trakcie trwania wojny utrzymać roli jednego z kluczowych aktorów Zachodu w zakresie kreacji strategii wobec wojny w Ukrainie i wobec samej Ukrainy. Mimo kapitału w postaci bardzo dobrego wizerunku państwa, jak i jego władz, na czele z Prezydentem RP, Polska nie zaproponowała stałego mechanizmu, który ugruntowałby rolę naszego kraju. Nie wyzyskano tymczasowej próżni braku formatu decyzyjnego koordynującego wsparcie dla Ukrainy przed powstaniem Grupy Rammstein. Wstępne konsultacje, prowadzone na samym początku wojny przez Stałe Przedstawicielstwo RP przy NATO, spotkały się z olbrzymim zainteresowaniem sojuszników i partnerów, lecz nie zostały „przejęte” we właściwym czasie przez rząd. Kolejne polskie postulaty ograniczały się w zasadzie do starania się o egzekwowanie potrzeb Ukrainy (np. sprawa koalicji Leopard 2). Sama Ukraina z kolei przedstawiała traktować Polskę jako samodzielny podmiot decyzyjny, a jedynie jako użyteczny element nacisku na realne podmioty decyzyjne we wnętrzu Zachodu. Kulminacją tego procesu była więc kolejna sytuacja

kryzysowa podczas Szczytu NATO w Wilnie w 2023 r. Doprowadziło do niej zgłoszone przez stronę amerykańską w ostatniej chwili oczekiwanie wsparcia przez NATO w komunikacie końcowym dopiero co stworzonego w gronie G7 mechanizmu tzw. gwarancji dla Ukrainy. Żaden sojusznik spoza G7, w tym nawet Polska grająca tak kluczową rolę w sprawach pomocy Ukrainie, nie zostały w tej sprawie wcześniej skonsultowane pomimo wielokrotnie sygnalizowanych oczekiwań. Przyjęcie proponowanego rozwiązania spowodowałoby, że Polska zostałaby pozbawiona podmiotowości w realizacji działań pomocowych na rzecz Ukrainy. Na przykład utworzony naszą własną suwerenną decyzją hub logistyczny stałby się wynegocjowanym bez polskiego udziału polskim zobowiązaniem, a nie polskim instrumentem. Dlatego też decyzją Prezydenta RP podjętą na mój wniosek i po konsultacjach w wąskim gronie, polska delegacja po raz kolejny zablokowała przyjęcie komunikatu ze Szczytu. Pomimo iż polskie twarde stanowisko przyjęto z zaskoczeniem, udało się zapobiec przyjęciu blokowanego rozwiązania. Co więcej, wielu sojuszników oraz kierownictwo Sojuszu uznało po czasie, że Polska zapobiegła w ten sposób ugruntowaniu precedensu podrzędnej, wykonawczej roli NATO wobec G7.

W Polskim interesie, zwłaszcza wraz ze stopniowym zanikiem nieformalnych wpływów na proces decyzyjny dotyczący Ukrainy, było upodmiotowienie Sojuszu w tym procesie. Jednym z ostatnich sukcesów Polski na tym polu okazało się przekonanie do swojej wizji Sekretarza Generalnego, którego wizja roli Sojuszu jako organizatora wsparcia dla Ukrainy, przekazana sojusznikom w styczniu 2024 r., bazowała na koncepcji wypracowanej w polskim przedstawicielstwie. Niestety, na końcowym odcinku przygotowań do Szczytu w Waszyngtonie zabrakło energii i rozeznania, aby tę wizję skutecznie przeforsować – zwłaszcza wobec wahania strony amerykańskiej. Efektem było nierozwiązujące niczego, połowiczne rozwiązanie przyjęte na Szczycie w Waszyngtonie.

Nakłady na obronność w państwach sojuszniczych

Zapewnienie wiarygodnego poziomu odstraszania i obrony wymaga ponoszenia odpowiednich nakładów na obronność przez poszczególne państwa sojusznicze. W trakcie zimnej wojny państwa NATO wydawały średnio 3 proc. PKB na obronność. Te środki pozwalały na stałe wzmacnianie ich sił zbrojnych i w ten sposób zwieszały siłę i wiarygodność całego NATO. Dywidenda pokoju z lat 90. XX w. i pierwszych lat XXI w. przyczyniła się do znaczącej redukcji budżetów przeznaczanych na obronność w poszczególnych państwach sojuszniczych. W szeregu państw (szczególnie w Zachodniej Europie) wydatki te spadły znacznie poniżej 2 proc. PKB. Tej sytuacji nie zmieniła agresja Rosji na Gruzję z 2008 r. Dopiero nielegalna aneksja ukraińskiego Krymu w 2014 r. oraz wsparcie Rosji dla rebelii w Donbasie wpłynęły na zmianę tego procesu w państwach NATO. Na Szczycie NATO w Walii w 2014 r. przyjęto zobowiązanie finansowe NATO (tzw. *Defence Investment Pledge*), które określiło poziom 2 proc. PKB na obronność oraz 20 proc. tej sumy na wydatki modernizacyjne (zakup nowego uzbrojenia) jako poziom docelowy, do którego powinny dążyć państwa sojusznicze. Wybuch pełnoskalowej wojny rosyjsko-ukraińskiej uświadomił jednak potrzebę dalszego zwiększania nakładów na obronność. Działania na rzecz przekonania sojuszników do przyjęcia nowego zobowiązania finansowego w ramach NATO stały się jednymi z głównych pól aktywności Prezydenta Andrzeja Dudy. W trakcie wizyty w Białym Domu 12 marca 2024 r. i spotkania z ówczesnym prezydentem USA Joe Bidenem Prezydent Andrzej Duda zaapelował o podjęcie wysiłków na rzecz podniesienia sojuszniczego poziomu wydatków na obronność do 3 proc. PKB⁹. Następnie powtórzył ten postulat 4 kwietnia 2024 r. w oficjalnym liście wysłanym do Sekretarza Generalnego NATO Jensa Stoltenberga

⁹ Więcej informacji na ten temat: *Wypowiedź Prezydenta po rozmowach w Białym Domu*, 12 marca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/waszyngton-bialy-dom-wypowiedz-prezydenta-rp-dla-mediow,82550> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

oraz przywódców wszystkich państw sojuszniczych¹⁰. Podniesienie wydatków obronnych przez państwa sojusznicze było także tematem rozmowy 17 kwietnia 2024 r. Prezydenta Dudy z ubiegającym się o ponowną reelekcję prezydentem USA Donaldem Trumpem¹¹. Już na ręce nowego Sekretarza Generalnego NATO Marka Ruttego w trakcie wizyty w Brukseli w dniu 6 marca 2025 r. Prezydent Duda złożył formalny wniosek, by na najbliższym Szczycie NATO w Hadze (planowanym na czerwiec 2025 r.) Sojusz podjął temat zwiększenia wydatków obronnych do poziomu 3 proc. PKB. Jeszcze bardziej zdecydowane działania w tej sprawie podjął prezydent USA Donald Trump po objęciu drugiej kadencji w styczniu 2025 r. Wskazał on na potrzebę zwiększenia wydatków obronnych przez państwa sojusznicze do poziomu 5 proc. PKB. Te oczekiwania zostały w pełni poparte przez Polskę. Ostatecznie na Szczycie NATO w Hadze (24–25 czerwca 2025 r.) przyjęto nowe zobowiązanie dotyczące wydatków obronnych. Zakłada ono podniesienie wydatków na obronność do poziomu 5 proc. PKB do 2035 r. z podziałem na: co najmniej 3,5 proc. PKB na właściwe wydatki obronne oraz do 1,5 proc. PKB na inne inwestycje wspierające szeroko rozumiane bezpieczeństwo, np. zwiększające odporność państw sojuszniczych. Jednocześnie Prezydent Andrzej Duda zabiegał, by w polskim systemie prawnym w sposób formalny zapisać zwiększone wydatki obronne. W tym celu złożył w polskim parlamencie projekt ustawy dotyczący wpisania do konstytucji zapisu, który zagwarantuje, że Polska będzie wydawać na obronność i bezpieczeństwo minimum 4 proc. swojego PKB¹². W momencie pisania artykułu prace parlamentarne w tej sprawie nie zostały zakończone.

¹⁰ Treść listu dostępna jest na oficjalnej stronie Prezydenta. Por.: *Andrzej Duda: Państwa Sojuszu powinny przeznaczać 3 proc. PKB na obronność*, 4 kwietnia 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-rp-panstwa-sojuszu-powinny-przeznaczac-3-proc-pkb-na-obronnosc,83492> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

¹¹ Por.: *Spotkanie Andrzeja Dudy z Donaldem Trumpem*, 17 kwietnia 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-andrzeja-dudy-z-donaldem-trumpem,84182> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

¹² Zob.: *Zapis o wydatkach na obronność na poziomie 4 proc. PKB powinien znaleźć się w konstytucji*, 7 kwietnia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-rp-zapis-o-wydatkach-na-obronnosc-na-poziomie-4-proc-pkb-powinien-znalezc-sie-w-konstytucji,98507> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

Walka o wizerunek i wpływy Polski w Kwaterze Głównej NATO

Wreszcie bardzo ważnym polem działań polskiej delegacji w NATO było prezentowanie sojusznikom skali polskiego wysiłku na rzecz Ukrainy. Ujawnienie przez rząd wielu związanych z tym informacji oraz fragmentaryzacja samego procesu decyzyjnego nie ułatwiała tego zadania. Ta kwestia była przy wielu okazjach elementem komunikacji Prezydenta RP. Tym niemniej, dzięki wysiłkom Stałego Przedstawicielstwa RP udało się znaleźć sposób, aby Stały Przedstawiciel mógł skutecznie informować sojuszników na niejawnych posiedzeniach Rady Północnoatlantyckiej. Podobnie dzięki stałym naciskom i współpracy z SHAPE, a także ze Sztabem Generalnym WP udało się znacznie poprawić przejrzystość prowadzonej przez Polskę aktywności operacyjnej oraz ćwiczeń wojskowych. Ten system po polskiej stronie nie był uprzednio „dostrojony” do transformacji działań Sojuszu z operacji prowadzonych poza Obszarem Traktatowym do tych związanych z obroną kolektywną, odstraszeniem i związaną z tym sygnalizacją strategiczną na zewnątrz i wewnątrz Sojuszu. Podejmowane w ten sposób wysiłki przyczyniały się jednak do jedynie powolnej zmiany polskiego wizerunku, a przez to i nieformalnego wpływu na decyzje sojusznicze. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w dwóch zjawiskach. Jednym z nich jest głębokie poczucie niepewności, braku bezpieczeństwa (niewątpliwie uzasadnione, ale też znacznie pogłębione przez historyczne doświadczenie), a także przez długi okres manifestowane, zaniżone poczucie własnej wartości po stronie polskiej. Z drugiej strony przyczyną są ukryte stereotypy, wciąż odgrywające znaczną rolę w percepcji wielu zachodnich partnerów.

Jednym z obszarów, w których unaoczniały się efekty tych postaw, było znaczne niedoreprezentowanie Polski w zakresie kadrowym w międzynarodowych strukturach w Kwaterze Głównej. W ostatnich latach udało się w tym obszarze uzyskać niewielki postęp – Polak Piotr Włodarski objął stanowisko dyrektorskie w jednym z czołowych wydziałów NATO, zajmującym się polityką obronną i planowaniem obronnym, Polacy po raz pierwszy w ogóle wygrali konkursy w tej

dywizji, jak i w innej zajmującej się inwestycjami obronnymi. Sukcesy były bardziej wyraźne w wojskowej części biurokracji Kwatery Głównej – polski generał broni Janusz Adamczak został jej szefem. Nie powiodły się polskie starania o wyższe stanowiska – asystujących (pomocniczych) sekretarzy generalnych lub głównego zastępcy sekretarza generalnego – z reguły z powodu braku zainteresowania lub popieranego politycznie i jednocześnie kompetentnego w Sojuszu kandydata. Jedyna poważna szansa na zmianę tego stanu rzeczy została utracona przez małostkowość niektórych polskich polityków. Ponad tą postawą był jednak zawsze Prezydent RP, który wspierał wszystkich polskich kandydatów mających szansę na uzyskanie stanowiska.

We wszystkich opisanych wyżej działaniach, zwłaszcza w okresie piastowania funkcji Stałego Przedstawiciela RP przy NATO, miałem okazję wielokrotnie konsultować się z Prezydentem, który zawsze był otwarty na wysłuchanie innej perspektywy, na podjęcie działań uspołniających polskie stanowisko oraz przekazywanie wskazówek i oczekiwań rozmówcy. Konsultowałem się również z wieloma współpracownikami Prezydenta, w tym najczęściej z szefami Biura Bezpieczeństwa Narodowego (przede wszystkim z Pawłem Solochem), Biura Polityki Międzynarodowej (wielokrotne rozmowy z ministrami Krzysztofem Szczerskim, Jakubem Kumochem, Marcinem Przydaczem i Mieszko Pawlakiem), a czasem także z szefami jego Gabinetu i szefowymi Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

W trakcie prezydentury Andrzeja Dudy odbyło się 11 spotkań Rady Północnoatlantyckiej na szczęblu Głów Państw i Szefów Rządów¹³. Pierwszym z tej listy był Szczyt NATO w Warszawie (8–9 lipca 2016 r.), a ostatnim Szczyt NATO w Hadze (24–25 czerwca 2025 r.). W ich trakcie zapadły ważne decyzje zmieniające zarówno sam Sojusz, jak i wpływające na miejsce Polski w NATO.

¹³ Na tę liczbę składa się zarówno udział Prezydenta RP w formalnych szczytach, jak i w spotkaniach o charakterze „Leaders’ Meetings” i „Special Meetings”. Pełne zestawienie kolejnych szczytów NATO można znaleźć na oficjalnej stronie internetowej NATO. Por.: *NATO summits*, North Atlantic Treaty Organization, 25 czerwca 2025 r., https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

Lata prezydentury Andrzeja Dudy przyniosły niewątpliwie wielkie sukcesy w zakresie pierwszego z początkowych postulatów Prezydenta („więcej NATO w Polsce”). Udało się uzyskać znacznie większą obecność Sojuszu – i to w wymiarze wojskowym. Co więcej, NATO w coraz większym stopniu uwzględniało polskie postulaty odnośnie do swojego charakteru, strategii i rozwiązań organizacyjnych. W dodatku NATO spełniło w satysfakcjonujący sposób swoje podstawowe zadanie – odstraszanie zagrożeń wobec sojuszników, choć nie zapobiegło wojnie w Ukrainie. W odniesieniu do drugiego postulatu („więcej Polski w NATO”), udało się podnieść w pewnym stopniu poziom polskiego zaangażowania w Sojuszu. Nadal jednak czekamy na zasadniczą zmianę postrzegania Polski, jako państwa, które jest raczej dostawcą niż biorcą bezpieczeństwa, mającym nie tylko podmiotowość, lecz także sprawczość. Tego typu zmiany potrzebują niestety więcej czasu niż dwie kadencje prezydenckie.

Piśmiennictwo

Andrzej Duda: Państwa Sojuszu powinny przeznaczać 3 proc. PKB na obronność, 4 kwietnia 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-rp-panstwa-sojuszu-powinny-przeznaczac-3-proc-pkb-na-obronnosc,83492> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

Menkiszak M., *Rosyjski szantaż wobec Zachodu*, 20 grudnia 2021 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-12-20/rosyjski-szantaż-wobec-zachodu>; (dostęp: 28 czerwca 2025 r.).

NATO summits, North Atlantic Treaty Organization, 25 czerwca 2025 r., https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

Polska w awangardzie działań dotyczących bezpieczeństwa nuklearnego, 1 kwietnia 2016 r., <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/trzeci-dzien-wizyty-prezydenta-w-waszyngtonie,2862> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

Spotkanie Andrzeja Dudy z Donaldem Trumpem, 17 kwietnia 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-andrzeja-dudy-z-donaldem-trumpem,84182> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

Wypowiedź Prezydenta po rozmowach w Białym Domu, 12 marca 2024 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/waszyngton-bialy-dom-wypowiedz-prezydenta-rp-dla-mediow,82550> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

Zapis o wydatkach na obronność na poziomie 4 proc. PKB powinien znaleźć się w konstytucji, 7 kwietnia 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-rp-zapis-o-wydatkach-na-obronnosc-na-poziomie-4-proc-pkb-powinien-znalezc-sie-w-konstytucji,98507> (dostęp: 2 lipca 2025 r.).

Copyright (c) 2025 Tomasz Szatkowski.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208633

ROZWÓJ POLSKO-AMERYKAŃSKIEJ WSPÓŁPRACY W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA

DEVELOPMENT OF POLISH-AMERICAN SECURITY COOPERATION

Wojciech Gerwel

Abstrakt: Artykuł analizuje rozwój polsko-amerykańskiej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa w okresie prezydentury Andrzeja Dudy (2015–2025) w kontekście narastających geopolitycznych napięć w Europie, wywołanych m.in. rosyjską agresją na Ukrainę. Autor podkreśla kluczową rolę Stanów Zjednoczonych jako głównego sojusznika Polski, wynikającą z ich militarnej potęgi, historycznej wiarygodności oraz strategicznego znaczenia dla odstraszenia zagrożeń na wschodniej flance NATO. Opracowanie omawia priorytety polityki zagranicznej Prezydenta Dudy. W centrum uwagi znalazły się: zacieśnianie relacji z USA poprzez intensywne kontakty na najwyższym szczeblu; zwiększenie obecności wojskowej USA w Polsce; modernizacja polskich sił zbrojnych w oparciu o amerykańskie technologie oraz rozwój współpracy energetycznej, w tym dostawy LNG i plany budowy elektrowni jądrowej. Szczególną uwagę poświęcono podpisaniu kluczowych deklaracji o partnerstwie strategicznym oraz Umowy o Pogłębionej Współpracy Obronnej (2020), które umocniły pozycję Polski jako regionalnego centrum amerykańskiej obecności. Artykuł wskazuje również na wyzwania przyszłości, takie jak konieczność utrzymania amerykańskiego zaangażowania w Europie, zwiększenia wydatków obronnych w NATO, synergii unijnej polityki bezpieczeństwa z sojuszem transatlantyckim oraz dalszego wspierania Ukrainy. Autor podkreśla, że chociaż sukcesy prezydentury Dudy w budowaniu więzi z USA stworzyły solidne podstawy dla dalszego wzmacniania strategicznego partnerstwa, to jednak jego trwałość zależy od konsekwentnych działań całej polskiej klasy politycznej. Opracowanie opiera się na analizie dokumentów strategicznych, danych dotyczących potencjału militarnego oraz obserwacji autora z rozmów z amerykańskimi partnerami w latach 2024–2025.

Słowa kluczowe: polsko-amerykańska współpraca, bezpieczeństwo narodowe, Prezydent Andrzej Duda, NATO, wschodnia flank, partnerstwo strategiczne, obecność wojskowa USA, współpraca energetyczna, modernizacja sił zbrojnych

Abstract: This study examines the trajectory of Polish–American security cooperation throughout the presidency of Andrzej Duda (2015–2025), a period shaped by escalating geopolitical instability in Europe, particularly the Russian invasion of Ukraine. Within this fraught international environment, the United States emerges as Poland’s foremost strategic ally—a position rooted in its unmatched military capabilities, longstanding

reliability, and indispensable role in defending NATO's eastern flank. The analysis focuses on the multifaceted approach taken by President Duda's administration to deepen bilateral ties. High-level diplomatic exchanges, the increased presence of U.S. forces on Polish soil, and the modernization of Poland's military forces with American technologies demonstrate a deliberate effort to enhance strategic interoperability. This partnership extended beyond defense, encompassing robust energy collaboration such as liquefied natural gas imports and nuclear power initiatives aimed at reinforcing Poland's energy security. The significance of formal agreements—including the Enhanced Defense Cooperation Agreement signed in 2020 and declarations of strategic partnership—is highlighted as a pivotal step in solidifying Poland's status as a key regional platform for U.S. military operations. These developments have not only strengthened bilateral relations but also repositioned Poland within broader transatlantic security structures. Looking forward, the article emphasizes enduring challenges facing both partners, including the necessity of maintaining U.S. engagement in European affairs, increasing NATO defense spending, fostering synergies between the European Union security frameworks and the transatlantic commitments, and ensuring continued support for Ukraine. While the Duda Administration laid a robust foundation for advancing Polish–American strategic cooperation, the study stresses that its longevity will hinge on sustained effort across Poland's political spectrum. Grounded in strategic documents, military capability data, and insights from consultations with American counterparts in 2024–2025, this research contributes to the scholarly discourse on the future of the transatlantic security and Poland's evolving role therein.

Keywords: Polish–American cooperation, national security, President Andrzej Duda, NATO, eastern flank, strategic partnership, U.S. military presence, energy cooperation, modernization of armed forces

Wstęp

Prezydent Andrzej Duda sprawował swój urząd w okresie narastających i ostatecznie największych geopolitycznych turbulencji w Europie od końca drugiej wojny światowej. Wraz z rosyjską agresją na suwerenne terytorium Ukrainy, wyrażanymi wprost przez Moskwę

neoimperialnymi zakusami wobec Europy Środkowo-Wschodniej i jej dążeniami do ukształtowania nowego porządku bezpieczeństwa w Europie, jeszcze większego znaczenia dla bezpieczeństwa Polski nabrał rozwój relacji sojuszniczych. Prezydent Andrzej Duda szczególnie wysiłek w tym względzie włożył w budowę jak najsilniejszych relacji ze Stanami Zjednoczonymi. Inwestując w rozwój tych relacji znaczny kapitał polityczny, umożliwił podniesienie ich do bezprecedensowego poziomu.

Nie byłem świadkiem większości z inicjatyw podejmowanych przez Prezydenta od 2015 r., gdyż współpracę z KPRP rozpocząłem dopiero pod koniec 2023 r. Jednak poprzez wiele dziesiątek rozmów, które odbyłem w latach 2024–2025 z amerykańskimi partnerami (zwłaszcza konserwatystami, w tym ze środowisk MAGA), miałem okazję obserwować ich nastawienie do Polski w czasie newralgicznym dla bezpieczeństwa RP. W olbrzymiej większości było ono wyjątkowo pozytywne, a rozmówcy najczęściej wskazywali na poszczególne elementy prowadzonej przez Polskę polityki jako na istotny powód, dla którego byli gotowi rozwijać bliskie z nią partnerstwo.

Niniejsze opracowanie nie stanowi systematycznego przeglądu rozwoju relacji polsko-amerykańskich na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat. Jego celem jest raczej analiza kierunków działań z okresu prezydentury Andrzeja Dudy, które pomogły wpłynąć na stan polsko-amerykańskiej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa.

Z drugiej strony w przestrzeni publicznej, również w Polsce, pojawia się coraz więcej pytań o trwałość amerykańskich gwarancji sojuszniczych. Utrzymywanie partnerów w pewnej dozie niepewności jest zadeklarowanym publicznie i celowo stosowanym przez prezydenta Donalda Trumpa instrumentem promocji amerykańskich interesów¹. Poniższa analiza nie stawia pytania o to, jak żelazne są amerykańskie gwarancje bezpieczeństwa dla Polski, a tym bardziej, jakie są perspektywy amerykańskiego wsparcia dla Ukrainy. Opracowanie to przedstawia natomiast szereg działań, które zostały podjęte

¹ Por.: D. Trump, T. Schwartz, *The Art of the Deal, czyli sztuka robienia interesów*, Fijorr Publishing, Warszawa 2017. Zob. też cytaty z książek J. Kushnera, H.R. McMastera itd.

podczas prezydentury Andrzeja Dudy dla zminimalizowania ryzyka sojuszniczego osamotnienia Polski w przypadku zaistnienia sytuacji egzystencjalnego zagrożenia. Polska ma jedynie ograniczone możliwości oddziaływania na strategiczne decyzje USA, ale bez wypracowanych w ostatniej dekadzie instrumentów i atutów te możliwości byłyby jeszcze bardziej ograniczone.

W pierwszej części opracowania przedstawiono najważniejsze uwarunkowania predestynujące USA do roli głównego sojusznika Polski. W części drugiej omówione zostały wybrane pola aktywności, które w ostatniej dekadzie służyły zakotwiczeniu interesów Stanów Zjednoczonych w Polsce. Dotyczą one trzech zasadniczych elementów: relacji politycznych na najwyższym szczeblu, współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony oraz współpracy w dziedzinie energetyki. W ostatniej części artykułu zarysowane zostaną wyzwania na przyszłość w relacjach polsko-amerykańskich.

Priorytet rozwoju relacji z USA

Prowadzenie polityki zagranicznej, zwłaszcza w dobie egzystencjalnych zagrożeń, zasadniczo różni się od działalności publicystycznej czy akademickiej. Podczas gdy publicyści mogą sobie pozwolić na stawianie wyrazistych tez i hołdowanie błyskotliwym, acz uproszczonym wizjom świata, ryzykując przy tym niewiele poza własną reputacją, odpowiedzialni za państwo decydenci ryzykowaliby zbyt wiele, wysnuwając wnioski z jednej tylko szkoły myślenia o polityce zagranicznej czy też nie grając na wielu sojusznicznych fortepianach. Polityka zagraniczna z natury rzeczy musi być wielowymiarowa i szukać szerokiego spektrum możliwych do osiągnięcia instrumentów oddziaływania. W czasie swojej kadencji Prezydent Andrzej Duda dążył do zacieśniania relacji z wieloma sojusznikami i partnerami, zarówno bilateralnie, jak i w ramach formatów wielostronnych: opowiadał się za wzmacnianiem Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE, zacieśnianiem relacji regionalnych w Europie Środkowo-Wschodniej (m.in. w ramach Bukaresztańskiej Dziewiątki,

Inicjatywy Trójomorza, Grupy Wyszehradzkiej, Trójkąta Lubelskiego, trilogu polsko-rumuńsko-tureckiego), kontynuowaniem współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego oraz wzmacnianiem współpracy dwustronnej z wieloma europejskimi i pozaeuropejskimi sojusznikami i partnerami (w tym nawet z Chinami)². Ważnym kierunkiem aktywności międzynarodowej była Europa Wschodnia, gdzie Prezydent szczególnie starał się wzmacniać prozachodni wektor w polityce państw regionu. Podkreślenia wymaga zaangażowanie Prezydenta Andrzeja Dudy we wsparcie Ukrainy, szczególnie w trakcie narastania kryzysu oraz w momencie pełnoskalowej agresji Rosji na to państwo w lutym 2022 r.

Największy jednak wysiłek w sprawach międzynarodowych Andrzej Duda od początku swojej prezydentury kładł w rozwój jak najsilniejszych **relacji sojuszniczych ze Stanami Zjednoczonymi**, w tym w ramach NATO. Jak wytłumaczyć ten wyjątkowy nacisk? Priorytet ten wynikał z co najmniej kilku uwarunkowań.

Po pierwsze, tylko Stany Zjednoczone są w NATO prawdziwym mocarstwem wojskowym, które w przewidywalnej przyszłości może być w stanie efektywnie wesprzeć bezpieczeństwo wschodniej flanki Sojuszu w przypadku inwazji ze wschodu, a zatem może skutecznie odstraszać taki najazd³. Wydatki wojskowe USA przekraczają wydatki wojskowe Rosji prawie siedmiokrotnie⁴, a nawet przy zachowaniu ostrożniejszych miar porównawczych przekraczają ponad dwukrotnie wydatki Rosji, które z kolei mogą być wyższe od całkowitych wydatków wojskowych Europy⁵. Jednocześnie budżet obronny USA jest

² Poza tym dobra współpraca Polski z innymi krajami – w tym w ramach NATO i UE – mogła tylko działać na korzyść wzmocnienia jej pozycji w relacjach z USA, zwłaszcza że w zamiśle prezydenta Andrzeja Dudy nigdy nie była ona ukierunkowana na osłabianie relacji transatlantycznych, a wręcz przeciwnie.

³ „A tam w NATO największe mocarstwo jest jedno. To są Stany Zjednoczone”, mówił Andrzej Duda w przemówieniu na Placu Zamkowym 3 maja 2025 r.

⁴ Zob. *SIPRI Military Expenditure Database*, Stockholm International Peace Research Institute, <https://www.sipri.org/databases/milex> (dostęp: 14 lipca 2025 r.).

⁵ Według parytetu siły nabywczej całkowite wydatki wojskowe Rosji osiągnęły 462 mld dolarów w 2024 r., przekraczając całkowite wydatki Europy w dolarach według kursów rynkowych. W przypadku państw europejskich NATO konwersja na PPP jest według IISS nieodpowiednia ze względu na przewagę amerykańskiego sprzętu obronnego w europejskich zamówieniach obronnych. Por.: *Global defence spending soars to new high*, The International Institute for Strategic Studies, 12 lutego 2025 r., <https://www.iiss.org/online-analy->

10-krotnie większy od niemieckiego, 12-krotnie – od Wielkiej Brytanii, 15-krotnie – od Francji, a nawet prawie dwukrotnie większy od łącznej wartości wydatków obronnych wszystkich pozostałych państw członkowskich NATO⁶. Co więcej, USA posiadają ogromną przewagę technologiczną i ilościową w wielu domenach kluczowych dla nowoczesnego pola walki, takich jak siły nuklearne, siły powietrzne, obrona przeciwrakietowa, dowodzenie i kontrola, logistyka czy zasoby wywiadowcze, obserwacyjne i rozpoznawcze, obejmujące także przestrzeń kosmiczną. USA posiadają 5225 głowic nuklearnych wobec 290 Francji i 225 Wielkiej Brytanii⁷; 13043 statki powietrzne wobec 4908 po stronie państw członkowskich UE (bez Polski, Cypru i Malty) i 631 Wielkiej Brytanii; 4640 czołgów wobec niewielkiej ich liczby u takich kluczowych sojuszników Polski jak Wielka Brytania (227), Francja (215), Niemcy (296), Włochy (197) czy Hiszpania (317)⁸. A warto pamiętać, że te różnice potencjałów między USA a partnerami europejskimi były na początku prezydentury Andrzeja Dudy jeszcze większe niż w ostatnim czasie.

Podczas moich spotkań w Waszyngtonie amerykańscy rozmówcy często z zażenowaniem przytaczali dane dotyczące różnic ww. potencjałów. Były szef jednego z resortów w pierwszej administracji Donalda Trumpa odnotował np., że w czasie sprawowania przez niego urzędu budżet na opiekę nad amerykańskimi weteranami przekraczał budżety obronne Niemiec, Wielkiej Brytanii i Francji razem

sis/military-balance/2025/02/global-defence-spending-soars-to-new-high/ (dostęp: 10 lipca 2025 r.); *Defence Spending and Procurement Trends*, The International Institute for Strategic Studies, 12 lutego 2025 r., <https://www.iiss.org/publications/the-military-balance/2025/defence-spending-and-procurement-trends/> (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

⁶ Wyliczenia na podstawie danych NATO; por. *Defence Expenditure of NATO Countries (2014–2024)*, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/6/pdf/240617-def-exp-2024-en.pdf (dostęp: 14 lipca 2025 r.). Por. *Global Power Index* za 2025 r., www.globalfirepower.com

⁷ Zob.: *Nuclear Weapons: Who Has What at a Glance*, Arms Control Association, styczeń 2025 r., <https://www.armscontrol.org/factsheets/nuclear-weapons-who-has-what-glance> (dostęp: 7 maja 2025 r.). Rosja posiada 5580 głowic nuklearnych. Wielka Brytania nie posiada triady nuklearnej.

⁸ Dla porównania Rosja posiada 4292 statki powietrzne i 5750 czołgi. Jeśli chodzi o czołgi, Szwecja posiada ich 1454, Grecja – 1388, Rumunia – 457, Finlandia – 200, Turcja – 2238, a Ukraina – 1114. Wszystkie wyliczenia na podstawie danych Global Power Index za 2025 r.

wziętych. Według obliczeń Międzynarodowego Instytutu Studiów Strategicznych w przypadku wystąpienia USA z NATO Sojusz musiałby wydatkować dodatkowy bilion dolarów, aby móc wyrównać ubytki w jego potencjale obronnym; nie wspominając już o tym, że ten proces trwałby latami, a trudno byłoby też liczyć na polityczną zgodę na tak wielkie dodatkowe obciążenia finansowe⁹. Prezydent Andrzej Duda wielokrotnie wskazywał na ww. olbrzymie różnice w potencjale wojskowym i dawał wyraz przekonaniu, że rozwój współpracy Polski z zagranicznymi partnerami nigdy nie powinien odbywać się kosztem osłabiania relacji sojuszniczych z Waszyngtonem¹⁰. Na przykład 11 listopada 2024 r. podkreślił, że: „Potrzebujemy dobrej i owocnej współpracy euroatlantyckiej. Mrzonką jest, jak wydaje się niektórym, że dzisiaj Europa jest w stanie zapewnić sobie sama bezpieczeństwo. W obecnym stanie, wobec odradzającego się rosyjskiego imperializmu, raczej nie będzie w stanie zapewnić sobie sama bezpieczeństwa bez Stanów Zjednoczonych, zwłaszcza przy obecnym, cały czas jeszcze niskim poziomie wydatków na obronność w stosunku do przywróconej na tory wojenne rosyjskiej gospodarki”.

Zamożna i ludna Europa bez wątplenia posiada możliwości do stworzenia na dłuższą metę potencjału zdolnego do odstraszenia Rosji. Wojna w Ukrainie sprawiła, że państwa europejskie zaczęły podejmować wysiłki w tym kierunku, a kształtująca się doktryna Trumpa – pozostawiająca Staremu Kontynentowi coraz większą odpowiedzialność za radzenie sobie z Moskwą – dodatkowo zachęca

⁹ *Defending Europe Without the United States: Costs and Consequences*, The International Institute for Strategic Studies, 15 maja 2025 r., <https://www.iiss.org/research-paper/2025/05/defending-europe-without-the-united-states-costs-and-consequences/> (dostęp: 10 lipca 2025 r.). Zob. też: „Efforts across Europe to regenerate capability [in armoured and mechanised fleets] will not be quick, however, with companies highlighting difficulties in the supply of electronics and armour steel and thus in speeding up delivery of systems to customers”. Por.: *Re-baselining the defence industry*, The Military Balance 2025, https://www.iiss.org/globalassets/media-library---content--migration/files/publications/military-balance/2025-military-balance/the-military-balance-2025_defence-spending-and-procurement-trends.pdf (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

¹⁰ J. Borowski, *Andrzej Duda: Europa nie zapewni sobie sama bezpieczeństwa*, *Defence24*, 11 listopada 2024 r., https://defence24.pl/polityka-obronna/andrzej-duda-europa-nie-zapewni-sobie-sama-bezpieczenstwa?utm_source=chatgpt.com (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

do ich przyspieszenia. Silna Europa, uwzględniająca polski punkt widzenia, zjednoczona w bezpieczeństwie wobec zagrożeń zewnętrznych, leżałaby niewątpliwie w interesie Polski. Prezydent Andrzej Duda zdawał się żywić nadzieję na pewne postępy w tym zakresie i wspierał je, ale zachowawczo podchodził do oceny rzeczywistych szans na rychłe osiągnięcie tego celu.

Po drugie, deprymująco na rozwój jak najbliższych relacji z kluczowymi sojusznikami europejskimi wpływała rozbieżność interesów z niektórymi z nich w fundamentalnych dla polskiego bezpieczeństwa sprawach¹¹. Te różnice szczególnie odczuwalne były przed wybuchem pełnoskalowej wojny rosyjsko-ukraińskiej w lutym 2022 r. W tym kontekście trudno jest w szczególności zapomnieć o silnie zakorzenionym dążeniu Francji do redefinicji spójności transatlantyckich więzi sojuszniczych oraz o głęboko zakorzenionej dwuznaczności Niemiec, jeśli chodzi o dążenie do budowania szczególnych relacji z Moskwą – nad głowami i wbrew najżywotniejszym nawet interesom bezpieczeństwa Polski i innych państw regionu. Lista niekorzystnych dla Polski przedsięwzięć w tym względzie jest długa i bynajmniej nie wynikała z donkiszoterii jej partnerów. Wystarczy wspomnieć kilka spośród nich, np.: zablokowanie przyznania Ukrainie Planu Działań na rzecz Członkostwa (MAP) w NATO w 2008 r., dostarczanie Rosji przez lata wysokich technologii i sprzętu wojskowego, hamowanie istotnych procesów wzmacniających wschodnią flankę NATO, po rosyjskiej inwazji na Ukrainę w 2014 r. wprowadzanie rachitycznych sankcji, wykluczenie Polski z Procesu Mińskiego,

¹¹ „(...) taką właśnie zdecydowaną politykę bezpieczeństwa Polski, opartą o więzi polsko-transatlantyckie, czyli polsko-amerykańskie (...). Wierzę w to, że to właśnie zapewni nam bezpieczeństwo na przyszłość i gwarantuje, że ta polityka zapewni bezpieczeństwo. Bo to jest dzisiaj jedyną gwarancją, jaką możemy mieć. Konsekwentne realizowanie takiej polityki i niesłuchanie żadnych antyamerykańskich prądów i trendów, które płyną, czy to ze wschodu, czy z zachodu. Ponieważ wszystkie dążą do tego samego, w istocie dążą do tego, żeby nas osłabić. Bo ci, którzy chcą nam odebrać jakąś część naszych więzi euroamerykańskich, jeżeli są na Zachodzie, to tak naprawdę chcą je wziąć dla siebie. Czy to są więzi, z których wynika bezpieczeństwo, czy to są więzi, z których wynikają pieniądze. Bo przynoszą efekty gospodarcze i finansowe” – mówił A. Duda. Por.: *Prezydent Andrzej Duda o kluczowej dla Polski relacji ze Stanami Zjednoczonymi, Wszystko Co Najważniejsze*, 21 lutego 2025 r., https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/przemowienie-prezydenta-andrzej-dudy-relacje-z-usa/?utm_source=chatgpt.com (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

forsowanie projektów Nord Stream I i II, istotne limitowanie dostaw sprzętu wojskowego dla Ukrainy w 2022 r., utrzymywanie Aktu Stanowiącego NATO-Rosja, itd.

Różnice w definiowaniu interesów narodowych uniemożliwiły również rozwój ambitnych – i ukierunkowanych na komplementarność transatlantycką – inicjatyw obronnych w ramach UE. Według przyjętych w 1999 r. założeń Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE miała do 2003 r. pozyskać zdolność rozmieszczania w ramach cywilnych i wojskowych operacji kryzysowych 60 000 żołnierzy w ciągu 60 dni (nic z tego nie wyszło, a miał to być postęp wobec Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa z 1993 r.). Z kolei Stała Współpraca Strukturalna (PESCO), która od 2017 r. miała za cel umożliwienie chętnym państwom UE wspólnego rozwijania zdolności obronnych, inwestowania w projekty oraz poprawy gotowości operacyjnej, skutkowałą jedynie niskim poziomem ambicji i wieloma rozdrobnionymi, mało znaczącymi projektami. Od 2007 r. nie udało się też wykorzystać w praktyce potencjału Grup Bojowych UE, tj. jednostek szybkiego reagowania wojskowego, liczących 1500 żołnierzy, gotowych do rozmieszczenia w ciągu 10 dni. Przykładów jest więcej, ale już te powinny wystarczyć, by zauważyć, iż polityczne deklaracje dotyczące pozyskiwania unijnych zdolności nie przekładały się przez długie lata na pozyskiwanie rzeczywistych zasobów. Prezydent Andrzej Duda nie mógł nie brać tego typu trudności pod rozwagę, szukając optymalnych ścieżek zapewnienia Polsce bezpieczeństwa w niespokojnych czasach.

Warto jednak mieć też na uwadze, że w ostatnim czasie – w kontekście agresji Rosji na Ukrainę – następuje ewolucja w podejściu UE i poszczególnych partnerów europejskich do Moskwy. UE udzieliła realnego wsparcia wojskowego, finansowego i politycznego walczącej Ukrainie. Uruchomiono misję szkoleniową EUMAM, nałożono stosunkowo silne sankcje na Rosję, a Ukraina otrzymała perspektywę członkostwa w UE. Trwa też obecnie poważny proces wzmacniania europejskiej bazy przemysłu obronnego. Ugruntowanie tego typu procesów może otworzyć bezprecedensowe szanse na rozwój stosunków Polski z europejskimi partnerami. Z kolei aktywna

i silniejsza Polska w Europie będzie oczekiwanym partnerem dla Stanów Zjednoczonych.

Po trzecie, z perspektywy Warszawy wiarygodność gwarancji sojuszniczych ze strony USA jawiła się jako silniejsza niż ze strony kluczowych sojuszników europejskich – i to nie tylko ze względu na nieporównanie większy potencjał wojskowy tego kraju. Stany Zjednoczone odegrały kardynalną rolę w odzyskaniu przez Polskę niepodległości po pierwszej wojnie światowej, pokonaniu naziśtowskich Niemiec, upadku komunizmu, a następnie ostatecznym uznaniu polsko-niemieckiej granicy¹². To dzięki współpracy z decydentami w Waszyngtonie Polska mogła przystąpić do NATO, co *de facto* było warunkiem jej późniejszego przystąpienia do Unii Europejskiej. W końcu to Amerykanie – choć z polskiej perspektywy często zbyt mozolnie – przełamywali kolejne bariery we wzmacnianiu wschodniej flanki NATO. Nawet podczas pierwszej prezydentury Donalda Trumpa, kiedy zaostrzył się język transatlantyckiej współpracy, USA znacząco wzmocniły bezpieczeństwo Polski (m.in. nakładając sankcje na budowę gazociągu Nord Stream II i wzmacniając swoją obecność wojskową nad Wisłą). Amerykanie udzielali też najważniejszego wsparcia Ukrainie podczas prezydentury Joe Bidena.

Polacy od dawna byli i wciąż pozostają jednym z najbardziej proamerykańskich społeczeństw w Europie, co znalazło odzwierciedlenie w szeregu najnowszych badań opinii publicznej¹³. Na przykład w sondażu Pew Research Center (czerwiec 2024 r.) Polska uplasowała się na pierwszym miejscu wśród 34 państw świata, jeśli chodzi o największy odsetek ludności mającej pozytywną opinię na

¹² Andrzej Duda przytoczył szereg argumentów historycznych, m.in. podczas przemówienia podczas 78. Sesji ZO ONZ, gdzie stwierdził, iż europejscy politycy zbyt często zapominają, że bezpieczeństwo i dobrobyt swoich państw zawdzięczają „obecności i zaangażowaniu Stanów Zjednoczonych”. Por.: Duda: Europa zapomina, że swoje bezpieczeństwo i dobrobyt zawdzięcza USA, Do Rzeczy, 19 września 2023 r., https://dorzeczy.pl/opinie/483069/duda-na-sesji-onz-rola-usa-w-zapewnieniu-bezpieczenstwa.html?utm_source=chatgpt.com (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

¹³ Polacy od pokoleń odczuwają wyjątkową sympatię do Ameryki, a oba kraje łączą istotne więzi historyczne. Należą one do wąskiej grupy państw świata, które odegrały pionierską rolę w skali globalnej w tworzeniu tradycji przestrzeni obywatelskiej.

temat USA (86 proc.) oraz najmniejszy jej odsetek mający opinię negatywną (10 proc.).¹⁴ W sondażu Gallup (styczeń 2025 r.) Polska zajęła pierwsze miejsce wśród wszystkich państw NATO, jeśli chodzi o poziom społecznej aprobaty (72 proc.) dla sposobu sprawowania funkcji przywódczej przez Stany Zjednoczone¹⁵. Z kolei według sondażu ECFR (luty 2025 r.) obejmującego 14 europejskich państw Polacy ustępowali tylko Brytyjczykom, jeśli chodzi o odsetek populacji, która uznaje USA za sojusznika dzielającego wspólne interesy i wartości (a nie jedynie nieodzownego partnera, z którym trzeba strategicznie współpracować, rywala lub adwersarza)¹⁶. Według wyników badania Fundacji Bartschmanna (listopad 2024 r.), aż 65 proc. Polaków uważa USA za swojego najbardziej wartościowego sojusznika (wobec 55 proc. Hiszpanów, 54 proc. Niemców, 50 proc. Holendrów, 48 proc. Francuzów, 47 proc. Włochów, 43 proc. Belgów i 51 proc. respondentów z UE), a tylko 40 proc. Polaków odpowiada pozytywnie na pytanie: „W ciągu ostatniego półwiecza Europa i Stany Zjednoczone często ściśle współpracowały; czy uważasz, że nadszedł czas, aby UE poszła własną drogą?” (dla porównania: UE – 63 proc., IT i ES – 65 proc., BE i FR – 64 proc., DE – 63 proc., NL – 54 proc.).¹⁷ Sondaż Ipsos (kwiecień 2025 r.) obejmujący 29 państw świata wykazał natomiast, że pomimo 21-procentowego spadku od

¹⁴ *Views of the U.S.*, Pew Research Center, 11 czerwca 2024 r., <https://www.pewresearch.org/global/2024/06/11/views-of-the-u-s/> (dostęp: 10 lipca 2025 r.). Dla porównania: Ghana (85 proc. – 14 proc.), Kenia (85 proc. – 20 proc.), Korea Płd. (77 proc. – 19 proc.), Tajlandia (77 proc. – 21 proc.), Izrael (77 proc. – 22 proc.), czy IT (56 proc. – 42 proc.), UK (54 proc. – 45 proc.), HU (52 proc. – 47 proc.), DE (49 proc. – 48 proc.), ES (48 proc. – 43 proc.), NL (48 proc. – 48 proc.), EL (48 proc. – 50 proc.), SE (47 proc. – 44 proc.), FR (46 proc. – 48 proc.), TR (18 proc. – 80 proc.).

¹⁵ J. Ray, *U.S. Image Among NATO Allies Improved Under Biden*, Gallup, 13 stycznia 2025 r., <https://news.gallup.com/poll/654908/image-among-nato-allies-improved-biden.aspx> (dostęp: 10 lipca 2025 r.). Dla porównania: Albania – 64 proc., DE – 52 proc., UK – 44 proc., NL – 43 proc., FR – 38 proc., LT – 37 proc., CZ – 36 proc., IT – 35 proc., RO – 34 proc., HU – 33 proc., SE – 33 proc., DK – 30 proc., TR – 18 proc.

¹⁶ *Transatlantic twilight: European public opinion and the long shadow of Trump*, European Council on Foreign Relations, 12 lutego 2025 r., <https://ecfr.eu/publication/transatlantic-twilight-european-public-opinion-and-the-long-shadow-of-trump/> (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

¹⁷ I. Hoffmann, C.E. de Vries, *Old Habits Die Hard – Member States Report*, Bertelsmann Stiftung, 20 listopada 2024 r., <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/publikationen/publikation/did/old-habits-die-hard-member-states-report> (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

października 2024 r., większość Polaków (52 proc.) wciąż sądzi, iż USA będą miały pozytywny wpływ na sprawę świata, tj. najwięcej wśród dwunastu badanych społeczeństw europejskich¹⁸. W sondażach z wcześniejszego okresu prezydentury opinie Polaków na temat USA były jeszcze bardziej pozytywne – i to często znacznie – niż te wynikające z ww. najnowszych badań¹⁹.

Prezydent Andrzej Duda podzielał pozytywny stosunek Polaków do amerykańskiego sojusznika, doceniał jego historyczną wiarygodność i liczył na rozwój amerykańskiej obecności w Polsce. Jednak zawsze ostrożnie analizował intencje Waszyngtonu dotyczące zaangażowania w Polsce, na wschodniej flance NATO i w regionie, tym bardziej, że co najmniej kilka istotnych przesłanek z okresu jego prezydentury wskazywało na ważne różnice między interesami RP i USA. Na początku swojej prezydentury Joe Biden umożliwił np. odblokowanie budowy gazociągu Nord Stream II i z dystansem odnosił się do Inicjatywy Trójmorza.

Po czwarte, silne relacje z USA – podobnie jak silna pozycja RP w regionie – wzmacniają pozycję Polski w Europie, a tym samym zwiększają nasze przełożenie na kształtowanie architektury bezpieczeństwa na Starym Kontynencie.

¹⁸ Por. Wyniki badania: *Does the US have a positive influence around the world?*, Ipsos, kwiecień 2025 r., <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2025-04/does-the-us-have-a-positive-influence-around-the-world-ipsos-survey-2025.pdf> (dostęp: 10 lipca 2025 r.). Dla porównania: HU – 46 proc., TR – 40 proc., UK – 39 proc., IT – 39 proc., IE – 35 proc., ES – 33 proc., FR – 30 proc., DE – 30 proc., BE – 23 proc., SE – 22 proc., NL – 20 proc.

¹⁹ Po wejściu Polski do UE i po przesunięciu wektorów społecznej uwagi na sprawy europejskie, a także przy malejącym znaczeniu polskiej migracji do USA, Polacy stawali się stopniowo coraz mniej sentymentalni, jeśli chodzi o postrzeganie relacji z USA jako wyjątkowych. Spadł też poziom społecznego zaufania do USA w kontekście niejednoznacznie zdecydowanej reakcji Waszyngtonu na rosyjską agresję na Ukrainę. Jednak narastająca obawa społeczeństwa przed zagrożeniem ze wschodu na powrót zwróciła uwagę Polaków w stronę utrzymywania jak najbliższych relacji ze swoim najsilniejszym sojusznikiem. W związku z tym polscy decydenci nie tylko nie zmagają się z podobnymi ograniczeniami dotyczącymi współpracy z USA, z jakimi mierzy się klasa polityczna np. w Niemczech czy we Francji – gdzie społeczeństwa oczekują większej niezależności od Waszyngtonu i szukania większej równowagi w wielobiegunowym świecie – ale wręcz narażaliby się na ostrą krytykę opinii publicznej, gdyby nie promowali racjonalnej współpracy z najsilniejszym sojusznikiem, jakim są Stany Zjednoczone.

Po piąte, warto pamiętać o instytucjonalnych uwarunkowaniach polskiej polityki wewnętrznej, które również mogły odgrywać pewną rolę w kierunkowaniu polityki sojuszniczej Prezydenta Andrzeja Dudy. W Polsce to strona rządowa posiada większe kompetencje w prowadzeniu spraw europejskich, ale już nie do tego samego stopnia spraw amerykańskich; strukturalnie prezydent predysponowany jest zatem raczej do większej aktywności na tym drugim kierunku. Co ważniejsze, Prezydent Andrzej Duda wkroczył w rolę głowy państwa współodpowiedzialnej za kształtowanie polskiej polityki zagranicznej z określoną spuścizną: jako wieloletni współpracownik śp. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego, z którego polityką zagraniczną się utożsamiał i którego traktował jako mentora²⁰. Prezydent Andrzej Duda co najmniej parokrotnie odwoływał się np. do spostrzeżenia Prezydenta Kaczyńskiego, że to dopiero amerykańska obecność w Polsce będzie oznaczała i pokaże światu, iż region ten nie jest już w rosyjskiej strefie wpływów. Lech Kaczyński prowadził politykę w nurcie jak najsilniejszego zakorzenienia interesów USA w Polsce, a bardziej sceptycznie odnosił się do europejskich tradycji *detente*, *Ostpolitik* czy resetu z Rosją (realizując politykę promowania jak najbliższej współpracy z europejskimi sojusznikami, jednak przy jednoczesnym ograniczonym zaufaniu co do ich rzeczywistych, długoterminowych intencji wobec Moskwy). Nie ma powodów by sądzić, że

²⁰ Zob. wypowiedź Prezydenta z wystąpienia w czasie spotkania z mieszkańcami powiatu ropczycko-sędziszowskiego 20 lutego 2025 r.: „Chcę państwa zapewnić o jednym, ale chyba też państwo sami to widzieliście przez te prawie 10 lat. Mogę śmiało powiedzieć, że wyszedłem z dobrej szkoły, jeżeli chodzi o politykę, bo swoje najważniejsze lata, ponad dwa lata w świecie polityki spędziłem u boku prezydenta Lecha Kaczyńskiego. Mogąc na co dzień obserwować jego prezydencką służbę. Pamiętam do dzisiaj, co do mnie mówił. O polskiej historii, którą znał znakomicie. Jak znał detale poszczególnych wydarzeń i jak miał przemyślane wszystkie elementy. Umiał pokazywać powtarzalność zdarzeń w prądach historii. I w związku z tym kierując się tym, co on mi przekazał, od samego początku, kiedy Państwo powierzyliście mi tę niezwykłą misję, ten niezwykły zaszczyt, ale i wielką odpowiedzialność sprawowania funkcji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, prowadzę konsekwentną politykę budowania więzi euroatlantyckich i budowania więzi polsko-amerykańskich. Uważam ją za jeden z najważniejszych elementów. Po pierwsze, dla naszego powodzenia gospodarczego, ale po drugie, a może przede wszystkim, dla naszego bezpieczeństwa. Bo to ma znaczenie fundamentalnie”. Za: *Prezydent Andrzej Duda o kluczowym..., op. cit.*

objęciu przez Andrzeja Dudę prezydentury miałyby się wiązać z redefinicją tej jasno określonej tradycji.

Podsumowując, współpraca Polski i Stanów Zjednoczonych ma żywotne znaczenie dla bezpieczeństwa RP. Ten fakt jest stale podkreślany w najważniejszych dokumentach strategicznych Polski – w tym w kolejnych Strategiach Bezpieczeństwa Narodowego RP. W obecnie obowiązującej Strategii, zatwierdzonej przez Prezydenta RP 12 maja 2020 r., partnerstwo strategiczne ze Stanami Zjednoczonymi wskazane zostało jako jeden z czterech zewnętrznych filarów bezpieczeństwa obok członkostwa w NATO, członkostwa w UE oraz współpracy regionalnej. Strategia jednocześnie postulowała realizację działań na rzecz „rozwijania współpracy strategicznej ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w obszarach bezpieczeństwa i obronności (w tym w formie stałej obecności sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych Ameryki w Polsce), technologii, handlu i energetyki”²¹.

W przekazanych 4 lipca 2024 r. przez Prezydenta RP stronie rządowej Rekomendacjach do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP podobnie wskazano, iż „strategiczne partnerstwo ze Stanami Zjednoczonymi pozostaje istotnym zewnętrznym filarem bezpieczeństwa RP. Efektem współpracy obronnej z USA jest wzmocnienie obecności amerykańskich wojsk w Polsce. Polska staje się centrum obecności USA w regionie, co zwiększa wiarygodność całej sojuszniczej postawy odstraszania i obrony na flance wschodniej. Współpraca z USA ma również wymiar handlowy i energetyczny – oba są kluczowe dla zapewnienia dalszego rozwoju RP i utrzymania konkurencyjności polskiej gospodarki”. Jednocześnie Rekomendacje zalecały „kontynuować rozwój strategicznej współpracy z USA, mającej na celu utrwalenie amerykańskiego zaangażowania w bezpieczeństwo europejskie, w tym rozbudowę stałej obecności wojskowej USA w Polsce. Jednocześnie pogłębiać współpracę polsko-amerykańską w obszarach technologii, handlu i energetyki”²².

²¹ Treść aktualnej Strategii: Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

²² Rekomendacje zostały udostępnione na oficjalnej stronie BBN: Rekomendacje do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 4 lipca 2024 r., <https://>

Wzmacnianie więzi polsko-amerykańskich w praktyce

Zacieśnianie więzi sojuszniczych z USA stanowiło dla Prezydenta Andrzeja Dudy jasny priorytet i w ostatniej dekadzie strona polska przedsięwzięła w tym zakresie bardzo wiele inicjatyw. Wieloraki ich charakter był zgodny z założeniem, iż należy wykorzystywać wszelkie dostępne instrumenty promocji polskich interesów, a nie ograniczać się do wniosków płynących z wybranej tylko szkoły myślenia, np. realizmu, konstruktywizmu czy liberalnego instytucjonalizmu. Polska była dla Waszyngtonu modelowym sojusznikiem, efektywnie wspierała zwiększenie amerykańskiej obecności i możliwości wojskowych nad Wisłą, dążyła do zakotwiczenia u siebie interesów gospodarczych USA oraz wzmacniała więzi polityczne.

Relacje polityczne na najwyższym szczeblu

Prezydent RP angażował się w rozwój partnerstwa strategicznego Polski i Stanów Zjednoczonych niezależnie od tego, kto sprawował najwyższy urząd w Białym Domu – Barack Obama, Donald Trump, Joe Biden czy też ponownie prezydent Trump. Należy jednak podkreślić, że szczególnie owocnym okresem w rozwoju wzajemnych relacji był czas pierwszej kadencji prezydentury Donalda Trumpa w USA. W jej trakcie należy odnotować szereg spotkań prezydentów Dudy i Trumpa zarówno w Polsce, jak i w USA, co przyniosło wymierne efekty.

W trakcie wizyty prezydenta USA w Polsce w lipcu 2017 r. obaj prezydenci przeprowadzili zarówno rozmowy bilateralne, jak i wzięli udział w szczycie Inicjatywy Trójmorza, który w tym czasie odbywał się w Warszawie. W trakcie tej wizyty prezydent USA wygłosił publiczne wystąpienie przy placu Krasińskich w Warszawie. Ta przemowa została doskonale odebrana w polskim społeczeństwie²³.

www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/9927,Rekomendacje-do-Strategii-Bezpieczenstwa-Narodowego-Rzeczypospolitej-Polskiej.html (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

²³ Szersza informacja na temat wizyty prezydenta Donalda Trumpa w Warszawie: *Donald Trump: Nigdy nie byliśmy bliżsi Polski, niż w tej chwili*, 6 lipca 2017 r., <https://www.>

Szczególnie istotne było kolejne bilateralne spotkanie obu prezydentów – w Waszyngtonie we wrześniu 2018 r. W trakcie wizyty Prezydenta RP w stolicy USA doszło do podpisania wspólnej Deklaracji o partnerstwie strategicznym Polski i USA. Sam tytuł deklaracji wskazuje główne cele, które przyświecają współpracy polsko-amerykańskiej: **„Obrona wolności i budowanie dobrobytu poprzez polsko-amerykańskie partnerstwo strategiczne”**. Jest to bodaj pierwszy dokument, w którym oba państwa wspólnie deklarują fakt postrzegania wzajemnej współpracy przez pryzmat partnerstwa strategicznego (wcześniej takiego języka używała głównie strona polska). Dokument odnosił się do rozwoju współpracy w trzech dziedzinach: (1) bezpieczeństwa i obronności; (2) energetyki; (3) wymiany handlowej, inwestycji, badań i innowacji²⁴.

W trakcie kolejnej wizyty Prezydenta Andrzeja Dudy w USA w czerwcu 2019 r. doszło do podpisania kolejnej deklaracji **„Wspólna Deklaracja Prezydentów o Współpracy Obronnej w zakresie obecności sił zbrojnych USA na terytorium RP”**, która odnosiła się do planów zwiększenia obecności wojskowej USA na terenie Polski o ok. 1000 żołnierzy oraz utworzenia amerykańskiego Wysuniętego Dowództwa Dywizyjnego USA w Polsce (które później powstało jako stałe Wysunięte Stanowisko Dowodzenia V Korpusu w Poznaniu)²⁵. W trakcie tej wizyty, bezpośrednio po rozmowach w Białym Domu, strona amerykańska zorganizowała przelot samolotów F-35 nad Białym Domem (Polska w tym czasie rozpoczynała rozmowy o zakupie tych samolotów).

Również w trakcie Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku we wrześniu 2019 r. obaj prezydenci spotkali

prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydentow-polski-i-usa-647 (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

²⁴ Tłumaczenie polskie deklaracji dostępnej jest na stronie: *Wspólna deklaracja o polsko-amerykańskim partnerstwie strategicznym*, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydenci-polski-i-usa-podpisali-wspolna-deklaracje-o-partnerstwie-strategicznym,1108> (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

²⁵ Treść deklaracji dostępna jest na stronie: *Wspólna Deklaracja Prezydentów o Współpracy Obronnej w zakresie obecności sił zbrojnych USA na terytorium RP*, 12 czerwca 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wspolna-deklaracja-prezydentow-o-wspolpracy-obronnej-w-zakresie-obecnosci-sil-zbrojnych-usa-na-terytorium-rp-plen,1411> (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

się w Waszyngtonie, w którym podpisali kolejną deklarację poświęconą rozwojowi współpracy obronnej obu państw: **„Wspólna deklaracja Prezydentów PL i USA na temat pogłębiania współpracy obronnej”**²⁶.

Obaj prezydenci spotkali się również w Białym Domu w czerwcu 2020 r. W trakcie tego spotkania podpisali wspólne oświadczenie, w którym podkreślili, że „Polska i Stany Zjednoczone będą kontynuowały pogłębianie współpracy obronnej, między innymi poprzez dalszą implementację Wspólnych Deklaracji z 12 czerwca 2019 roku i 23 września 2019 roku, a także poprzez rozwój planów wzmocnienia więzi wojskowych”²⁷.

W trakcie prezydentury Joe Bidena należy odnotować fakt dwóch wizyt prezydenta Bidena w Polsce. Obie odbyły się w cieniu rosyjskiej pełnoskalowej inwazji na Ukrainę, która rozpoczęła się 24 lutego 2022 r. W trakcie pierwszej z wizyt (po miesiącu od wybuchu wojny) obaj prezydenci odbyli rozmowy bilateralne w Warszawie, a także spotkali się z amerykańskimi żołnierzami służącymi w Rzeszowie. W trakcie tej wizyty Joe Biden wygłosił również przemówienie na Zamku Królewskim w Warszawie, gdzie potwierdził ważność zobowiązań wynikających z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Powiedział wtedy bardzo wyraźnie, że jako Stany Zjednoczone „mamy święty obowiązek na mocy Artykułu 5 bronić każdego centymetra terytorium NATO z całą siłą naszej zbiorowej mocy”²⁸.

²⁶ Por. treść deklaracji: *Wspólna deklaracja Prezydentów PL i USA na temat pogłębiania współpracy obronnej*, 23 września 2019 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wspolna-deklaracja-na-temat-poglabiania-wspolpracy-obronnej,1512> (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

²⁷ Por. treść oświadczenia: *Wspólne oświadczenie Prezydentów Andrzeja Dudy i Donalda J. Trumpa*, 24 czerwca 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/oswiadczenie-pad-potus,4298> (dostęp: 10 lipca 2025 r.). Z prezydentem Barackiem Obamą polski prezydent spotkał się na marginesie spotkań w szerszych formatach: 28 września 2015 r. w Nowym Jorku, 31 marca 2016 r. w Białym Domu i 8 lipca 2016 r. w Warszawie.

²⁸ Zob.: *Joe Biden: „Siła wielu jest większa niż wola jednego dyktatora”. Pełny tekst wystąpienia na Zamku Królewskim*, 27 marca 2022 r., <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/joe-biden-pelny-tekst-wystapienia-na-zamku-krolewskim/7eemr6b> (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

Prezydent Biden odwiedził również Polskę w 2023 r. – w okolicach pierwszej rocznicy wybuchu wojny w Ukrainie. Obaj prezydenci przeprowadzili wtedy rozmowy bilateralne. Dodatkowo prezydent USA wspólnie z sekretarzem generalnym NATO wziął udział w szczycie Bukaresztańskiej Dziewiątki, który to szczyt zorganizował Prezydent Andrzej Duda w Warszawie. Prezydenci Andrzej Duda i Joe Biden spotkali się też z Polakami w Ogrodach Zamku Królewskiego w Warszawie, gdzie obaj wygłosili przemówienia.

Warta przywołania jest też wizyta Prezydenta Andrzeja Dudy w Waszyngtonie 12 marca 2024 r. Została ona przeprowadzona już po powstaniu nowego rządu w Polsce na czele z Premierem Donaldem Tuskiem. Warty odnotowania jest fakt wspólnego udziału Prezydenta RP i Prezesa Rady Ministrów w spotkaniu z prezydentem Bidenem. Był to sygnał jedności w sprawach bezpieczeństwa wszystkich najważniejszych sił politycznych w Polsce. Sama data wizyty również była szczególna – 25. rocznica przystąpienia Polski do NATO (wspólnie z Czechami i Węgrami). W trakcie tej wizyty Prezydent Duda publicznie zaapelował o podjęcie wspólnych zabiegów na rzecz podniesienia progu wydatków obronnych w państwach NATO do poziomu 3 proc. PKB.

Zestawienie powyższych wizyt to tylko wyciąg z szeregu aktywności Prezydenta RP na kierunku amerykańskim. Pokazuje on jednak, iż bliskie, partnerskie czy wręcz przyjacielskie relacje na najwyższym szczeblu przekładają się później na praktyczną współpracę na innych polach.

Współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony

Polska stała się wiarygodnym sojusznikiem dla USA dzięki praktycznym działaniom – poprzez wzmocnienie swojego własnego bezpieczeństwa²⁹. W latach 2015–2024 Polska zwiększyła w ujęciu realnym

²⁹ „Zachowujemy się – z jednej strony – tak, jak gdyby nikt miał nie przyjść nam z pomocą, bo uważamy, że sami jesteśmy przede wszystkim odpowiedzialni za swoje bezpieczeństwo. Ale jesteśmy pewni dzisiaj naszych sojuszników w Sojuszu Północnoatlantyckim (...). O tym, że każda piędź ziemi Sojuszu będzie broniona. Ale uważamy, że przede

roczne wydatki na obronność o 159 proc., z 2,1 do 4,2 proc. PKB, tj. w największym stopniu po Ukrainie wśród 40 państw świata, które na ten cel łożą największe środki, a pięciokrotnie szybciej niż procentowo łącznie wszystkie państwa NATO (+31 proc., do średnio 2,2 proc. PKB)³⁰. W polskim budżecie na 2025 r. przewidziano wydatki obronne na rekordowym poziomie 4,7 proc. PKB. Te działania pozwalają na skokowe zwiększenie liczebności i modernizację polskich sił zbrojnych, a co za tym idzie – odgrywanie roli coraz ważniejszego sojusznika USA w NATO i w regionie.

Polska nie tylko wzmacniała swój własny potencjał obronny, lecz także wywierała presję, aby jej ścieżką podążali pozostali sojusznicy w Europie. Prezydent Andrzej Duda od lat przestrzegał ich przed agresywną polityką Moskwy i nalegał, aby w związku z tym zwiększali inwestycje wojskowe. Jako pierwszy wystosował postulat zwiększenia przez członków NATO minimalnego progu wydatków na obronność do poziomu 3 proc. PKB (potem zaczął to promować prezydent Trump – podnosząc jednocześnie oczekiwanie do 5 proc. PKB na obronność). Tego typu polityka RP wpisywała się w wysiłki wszystkich kolejnych administracji w Białym Domu na rzecz przekonywania europejskich sojuszników do zwiększania ich wysiłku obronnego.

Przez całą swoją prezydenturę Andrzej Duda obstawał też bezustannie za zacieśnianiem więzi euroatlantyckich – wbrew poważnym głosom promującym alternatywne koncepcje, np. autonomii strategicznej Europy czy śmierci mózgowej NATO. Warto odnotować, że długoterminową wiarygodność tej polityki w Polsce gwarantuje pełne społeczne poparcie dla niej. Decydenci w wielu innych stolicach

wszystkim jesteśmy wiarygodnym sojusznikiem. I dlatego pokazujemy naszym sojusznikom, że sprawę bezpieczeństwa traktujemy odpowiedzialnie”. Cytat za: *Prezydent: Jesteśmy odpowiedzialni za swoje bezpieczeństwo*, 3 września 2024 r., https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-jestesmy-odpowiedzialni-za-swoje-bezpieczenstwo%2C90769?utm_source=chatgpt.com (dostęp: 10 lipca 2025 r.).

³⁰ *Trends in World Military Expenditure, 2024*, SIPRI Fact Sheet, kwiecień 2025 r., https://www.sipri.org/sites/default/files/2025-04/2504_fs_milex_2024.pdf#page=2 (dostęp: 10 lipca 2025 r.). Podczas gdy w przypadku Polski wydatki te wzrosły o 159 proc., w przypadku USA wzrosły o 19 proc., DE +89 proc., UK +23 proc., FR +21 proc., IT + 45 proc., ES +35 proc., NL +111 proc., SE +113 proc., DK +154 proc., TR + 110 proc., Korei Płd + 30 proc., Japonii +49 proc., Izraela +135 proc., Chin +59 proc., Rosji +100 proc.

europejskich mają więcej historyczno-społecznych ograniczeń w promowaniu strategicznych więzi ze Stanami Zjednoczonymi, co może podawać w wątpliwość ich długoterminowe ugruntowanie, a także stanowić pożywkę dla rosyjskich środków aktywnych³¹. W Polsce najistotniejszym źródłem antyamerykańskich resentymentów były ograniczenia w ruchu bezwizowym dla polskich obywateli, ale Prezydent Duda efektywnie przyczynił się do rozwiązania tego problemu w listopadzie 2019 r.³². Nad Wisłą zaczęły się też rozprzestrzeniać koncepcje wskazujące na możliwości europejskich sojuszników sprostanienia zagrożeniom ze wschodu, ale Prezydent nieustannie nawoływał w rozlicznych wystąpieniach do dokonywania realistycznych ocen, zwłaszcza jeśli chodzi o europejski potencjał w najbliższych latach, który będzie wymagał ciągłych amerykańskich uzupełnień i zaangażowania.

Polska okazała się też modelowym sojusznikiem w kontekście najeźdu Rosji na Ukrainę. Warszawa przez lata ostrzegała o zagrożeniu ze strony Moskwy, podjęła stosowne przygotowania w tym zakresie (np. osiągając zawczasu niezależność energetyczną, m.in. poprzez budowę gazoportu w Świnoujściu oraz budowę rurociągu Baltic Pipe), wykazała się regionalnym przywództwem, udzieliła Ukrainie bezzwłocznej pomocy (politycznej, wojskowej, logistycznej, humanitarnej), przełamywała kolejne bariery mentalne koalicjantów dotyczące dostarczanych technologii (jak nowoczesne samoloty i czołgi), prowadziła politykę przewidywalną i pragmatyczną (wyważona reakcja na incydent w Przewodowie czy elastyczna współpraca w dziedzinie sankcji), wypracowywała sposoby wzmacniania współpracy sojuszniczej oraz zaangażowała się w efektywną współpracę wojskową z USA i innymi partnerami. W tym wszystkim Prezydent Andrzej Duda brał jednoznaczny udział, a te działania budowały status Polski w oczach partnerów w Waszyngtonie. Polski przykład, jeśli chodzi o olbrzymią pomoc dla Ukrainy i wysoki poziom wydatków na obronność, wielokroć ratował reputację Europy podczas zażartych

³¹ Zob. np. sondaże dotyczące sympatii i zaufania Niemców do USA i Rosji.

³² Blisko współpracując z administracją Donalda Trumpa, a zwłaszcza z ambasadorem Mosbacher.

debat toczących się w Kongresie, stanowiąc przesłankę za utrzymaniem wysokiego amerykańskiego zaangażowania w regionie³³.

Najważniejszym praktycznym wymiarem partnerstwa strategicznego Polski i USA jest amerykańska obecność wojskowa na terytorium RP. Do szczytu NATO w Warszawie ta obecność była symboliczna. Na samym warszawskim szczycie Sojuszu w 2016 r. podjęta została decyzja o utworzeniu sojuszniczych grup batalionowych w ramach Wysuniętej Obecności Sojuszu na wschodniej flance NATO (*Enhanced Forward Presence*). W Polsce rolę państwa ramowego dla powstającej grupy batalionowej przyjęły Stany Zjednoczone.

Równolegle do działania sojuszniczego USA na zasadzie bilateralnej, począwszy od stycznia 2017 r., zaczęły utrzymywać w Polsce pancerne zgrupowanie bojowe w sile brygady (*Armored Brigade Combat Team*, ABCT). 30 stycznia 2017 r. Prezydent Duda osobiście brał udział w inauguracji amerykańskiej obecności brygady ABCT w Żaganiu. Pokazywał w ten sposób, jak ważna dla bezpieczeństwa Polski jest ciągła obecność sił USA na polskim terytorium.

Należy też podkreślić, iż bezpośrednio przed wybuchem wojny rosyjsko-ukraińskiej (24 lutego 2022 r.) Stany Zjednoczone zdecydowały o wzmocnieniu obecności w Polsce o kolejną brygadę, która w większości została rozlokowana w południowo-wschodniej Polsce przy granicy z Ukrainą, w tym wokół lotniska Rzeszów-Jasionka. Lotnisko to zaczęło pełnić rolę głównego hubu wsparcia wojskowego dla Ukrainy. W tym czasie obecność USA w Polsce wzrosła do ok. 10 tys. żołnierzy.

Ważnym polem współpracy polsko-amerykańskiej w dziedzinie obronnej był obszar obrony przeciwrakietowej. W trakcie prezydentury Andrzeja Dudy uruchomiona i zakończona została budowa w Polsce bazy Aegis Ashore w Redzikowie, stanowiąca element amerykańskiego programu *European Phased Adaptive Approach* (EPAA). Prezydent Duda uczestniczył zarówno w uroczystości rozpoczęcia budowy (13 maja 2016 r.), jak i w uroczystości inauguracji funkcjonowania bazy (13 listopada 2024 r.).

³³ Zob. głosowanie Mike’a Johnsona nad pakietem dla Ukrainy i Izraela.

W celu ułatwienia obecności amerykańskiej na terenie Polski oba państwa rozpoczęły negocjacje w sprawie nowej umowy dotyczącej statusu wojsk USA w Polsce. W efekcie tych rozmów wynegocjowano nową Polsko-Amerykańską Umowę o Pogłębionej Współpracy Obronnej (*Enhanced Defence Cooperation Agreement*), która została podpisana 15 sierpnia 2020 r. przez Ministra Obrony Narodowej Mariusza Błaszczaka i Sekretarza Stanu USA Mike’a Pompeo. Umowa zapewnia preferencyjne warunki dla stacjonującego w Polsce kontyngentu amerykańskiego. Polska przejęła znaczne koszty związane z utrzymaniem i logistyką tych sił. Obecnie USA stawiają tę umowę jako wzór w negocjacjach podobnych umów z innymi państwami. Symboliczny był sam moment podpisania umowy – ceremonia odbyła się w Pałacu Prezydenckim, w obecności Prezydenta Andrzeja Dudy, w setną rocznicę Bitwy Warszawskiej 1920.

Polsko-amerykańska współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony ma też wymiar modernizacyjny. Szereg programów rozwoju Sił Zbrojnych RP realizowany jest we współpracy z przemysłem amerykańskim. Potwierdzają to poważne zakupy modernizacyjne na rzecz Sił Zbrojnych RP (m.in.: samoloty F-16 i F-35 wraz z uzbrojeniem, zestawy obrony powietrznej i przeciwrakietowej Patriot, helikoptery Apache, czołgi Abrams). Prezydent Duda wielokrotnie podkreślał, że to dobre relacje ze stroną amerykańską umożliwiły przyspieszenie tych procesów modernizacyjnych³⁴.

Obecność sił amerykańskich w Polsce, nowa umowa o pogłębionej Współpracy Obronnej czy modernizacja Sił Zbrojnych RP w oparciu o sprzęt i uzbrojenie amerykańskie pokazują, że USA stają się w rzeczywistości ważnym gwarantem bezpieczeństwa Polski. Ta obecność działa odstraszańco, pokazuje wolę USA do obrony Polski

³⁴ W wywiadzie dla Telewizji Republika z 1 września 2024 r. prezydent Andrzej Duda stwierdził: „udało się nam rzeczywiście osiągnąć wielki sukces. Bo przypomnę, że wtedy, kiedy zawarliśmy kontrakt na F-35 dla Polski, kolejka po te samoloty była długa i była już ustawiona. My dzięki ogromnej przychylności ze strony ówczesnego Prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa i – generalnie – amerykańskiego wtedy świata polityki, republikanów zostaliśmy niejako potraktowani w sposób wyjątkowy. I już dzisiaj – śmiało można powiedzieć – mamy te samoloty”, https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wywiady/wielun-wywiad-prezydenta-rp-dla-tv-republika-calosc%2C90722?utm_source=chatgpt.com (dostęp: 14 lipca 2025 r.).

w przypadku realnego zagrożenia oraz przyczynia się do transformacji Sił Zbrojnych RP.

Współpraca energetyczna

Prezydent Andrzej Duda dążył do jak najgłębszego zakotwiczenia interesów gospodarczych USA w Polsce. W tym kontekście wspierał współpracę z USA w sektorze energetycznym (LNG, elektrownie jądrowe), zbrojeniowym i inwestycyjno-handlowym, szczególnie w sektorze wysokich technologii (np. współpraca naukowo-badawcza, półprzewodniki). Starał się też zakotwiczyć amerykańskie interesy w regionie poprzez rozwój Inicjatywy Trójmorza.

Podczas prezydentury Andrzeja Dudy Stany Zjednoczone stały się kluczowym partnerem Polski w sektorze energetycznym, największym obok Kataru dostawcą gazu skroplonego LNG do Polski.

Co ważne – Prezydent Andrzej Duda był zwolennikiem prowadzenia dużych inwestycji strategicznych, które wzmacniałyby bezpieczeństwo energetyczne Polski. Dlatego popierał kierunek działania realizowany przez stronę rządową na rzecz budowy pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce w oparciu o amerykańskie technologie. Wychodził z założenia, iż współpraca polsko-amerykańska na rzecz budowy pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce dodatkowo wzmocni partnerstwo strategiczne łączące oba kraje.

Wyzwania na przyszłość w relacjach polsko-amerykańskich

Choć w ostatniej dekadzie Waszyngton za strategiczny priorytet uznał sprostanie wyzwaniom na kierunku azjatyckim, to niekoniecznie musi to oznaczać zmniejszenia roli Polski w globalnym układzie sojuszy USA. Globalna pozycja tego kraju może w coraz większym stopniu polegać na jego szczególnych relacjach z silnymi, zdeteminowanymi i sprawdzonymi partnerami w poszczególnych regionach świata, a Polska ma szansę pełnić funkcję takiego kluczowego

partnera w jeszcze szerszym zakresie niż dotąd. Wymaga to jednak zaangażowania po polskiej stronie. Można wskazać szereg najważniejszych wymiarów, które będą wpływać na kształt przyszłych relacji Polski i USA, w znacznym stopniu będących też wątkiem przewodnim dotychczasowej polityki Prezydenta Andrzeja Dudy w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi:

1. W administracji Stanów Zjednoczonych trwa obecnie przegląd amerykańskiej obecności militarnej na świecie. Ten przegląd może zakończyć się decyzjami o pewnej redukcji obecności wojskowej USA w Europie i przesunięciu tych sił w rejon Azji i Pacyfiku. Polska w kontaktach z administracją amerykańską powinna zabiegać o jak najszerze utrzymanie obecności amerykańskiej armii w Polsce i na wschodniej flance NATO. W takiej dyskusji należy argumentować, iż to właśnie na wschodniej flance NATO występują realne zagrożenia dla bezpieczeństwa położonych tu państw, a obecność amerykańska ma w tym względzie szczególny wymiar odstraszania. Jest też efektywnym sposobem obrony amerykańskich interesów w Europie.
2. Trwa wojna rosyjsko-ukraińska. Polska od początku tej wojny wspiera Ukrainę w jej wysiłku obronnym. Polska powinna zabiegać, by również wsparcie strony amerykańskiej dla walczącej o swą wolność, suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy było kontynuowane.
3. NATO na ostatnim Szczycie w Hadze przyjęło nowe zobowiązanie finansowe, wskazujące na wolę podnoszenia nakładów na obronność do 5 proc. PKB do 2035 r. Dla administracji Donalda Trumpa wiarygodność w tym zakresie będzie papierkiem lakmusowym, testującym poważne podchodzenie państw europejskich do spraw bezpieczeństwa. Polska powinna wciąż być wzorem w tym zakresie.
4. Wzmacnianie bezpieczeństwa energetycznego Polski wymaga konsekwencji w realizacji budowy pierwszej elektrowni

- atomowej w Polsce w oparciu o technologie amerykańskie. Polska nie powinna doprowadzać do opóźnień w tym programie.
5. Trwa proces wzmacniania Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Unii Europejskiej. Polska powinna zabiegać, aby ten proces odbywał się w synergii z NATO oraz na bazie współpracy z USA. Od rozpoczęcia wojny rosyjsko-ukraińskiej znacznie wzrosło zaangażowanie Unii Europejskiej i europejskich partnerów na rzecz wzmocnienia zdolności obronnych. To rodzi szanse dla Polski, ale wymaga jeszcze bardziej aktywnej polityki europejskiej.
 6. Pozycja Polski w relacjach z Waszyngtonem zależy też od siły jej relacji z innymi partnerami – zwłaszcza w Europie i w regionie. Dlatego również w tym kontekście Polska powinna zabiegać o jak najsilniejszą pozycję w dotychczasowych formatach współpracy (zwłaszcza w UE, ale też regionalnie), a także budować nowe formaty (np. nordycki czy nawet modernizacyjny z partnerami z Globalnego Południa). Należy realnie oceniać potencjał relacji USA z najważniejszymi partnerami w Europie i dążyć do możliwie bliskiej współpracy z nimi.
 7. Nie licząc relacji na najwyższym szczeblu, Polska posiada wciąż niedorozwinięte instrumentarium oddziaływania w USA, co jest szczególnie niepokojące w kontekście zaistniałych zagrożeń dla jej bezpieczeństwa i relatywnie do wielu innych państw. Dotyczy to zarówno zasobów dyplomatycznych, głębi relacji eksperckich, jak i atrybutów współpracy polonijnej³⁵. Zarysowanie instytucjonalnych sposobów przeciwdziałania temu wymagałoby osobnego opracowania.
 8. Polski konserwatyzm – zwłaszcza na tle większości pozostałych państw europejskich – stanowi niewątpliwą atut w relacjach z urzędującą administracją w Białym Domu, który może pomóc

³⁵ Choć warto odnotować dobre decyzje w ostatnich latach np. o otwarciu biura PISM w Waszyngtonie czy o zakupie nowej siedziby Ambasady RP w Waszyngtonie. Zaangażowanie międzynarodowe administracji Donalda Trumpa kształtuje się w kontekście ostrych sporów o amerykański konserwatyzm, które toczą się obecnie na amerykańskiej prawicy (o politykę zagraniczną, liberalizm, nacjonalizm, itd.). Większy udział polskich ekspertów w tych debatach umożliwiłby amerykańskim partnerom wyrazistszy ogląd spraw ważnych z punktu widzenia Polski, zwłaszcza dot. Rosji.

nowemu Prezydentowi RP w obronie polskich interesów w tym newralgicznym dla polskiego bezpieczeństwa czasie. Jednocześnie nie należy zapominać o dłuższym horyzoncie współpracy i potrzebie budowy strategicznego partnerstwa z USA ponad podziałami politycznymi.

* * *

W latach 2015–2025 relacje Polski oraz Stanów Zjednoczonych kształtowane były nie tylko przez globalne procesy, wspólne interesy oraz historyczne więzi, lecz także silne osobiste oddziaływanie politycznych przywódców stojących na czele obu państw.

Prezydent Andrzej Duda bez wątpienia pozostawił głęboki ślad w polskiej polityce wobec USA. Były to relacje w stopniu największym z dotychczasowych prezydentur nasycone nie tylko bezpośrednimi kontaktami, lecz także ustanawianiem nowych pól współpracy korzystnych zarówno dla Warszawy, jak i Waszyngtonu.

Nie każdy ma świadomość, że jeszcze przed dekadą mówiąc o wzajemnych relacjach, odwoływaliśmy się przede wszystkim do łączącej nas sfery wartości oraz historycznej solidarności. Dziś patrzymy na nie przez pryzmat bardzo realnych obszarów współpracy – militarnej, zbrojeniowej, technologicznej, energetycznej, infrastrukturalnej, sojuszniczej. Zasługą Prezydenta Andrzeja Dudy była diagnoza co do konieczności priorytetowego traktowania amerykańskiego wektora w polityce zagranicznej oraz przemyślane i konsekwentne prowadzenie tych relacji na przestrzeni całej prezydentury – niezależnie od zmiennych okoliczności politycznych.

Dzięki temu następca Prezydenta Andrzeja Dudy przejmuje pałeczkę w momencie będącym dla Polski dogodnym punktem wyjścia do dalszego wzmacniania pozycji oraz więzi łączących nas ze Stanami Zjednoczonymi, stanowiących najlepszą gwarancję bezpieczeństwa. Tym niemniej, utrzymanie pozytywnego trendu w relacjach polsko-amerykańskich wymagać będzie wysiłku realizowanego przez całą klasę polityczną w Polsce, na straży czego powinna także stać każda kolejna głowa państwa.

Poglądy przedstawione w tym artykule należą wyłącznie do autora i w żadnym wypadku nie powinny być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezydenta RP czy Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Copyright (c) 2025 Wojciech Gerwel.

 0009-0005-1372-1725, wojciech.gerwel@gmail.com

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208634

PREZYDENT ANDRZEJ DUDA W TROSCE O BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE POLSKI

**PRESIDENT ANDRZEJ DUDA TAKES CARE
OF POLAND'S ENERGY SECURITY**

Piotr Naimski

Abstrakt: Prezydent Andrzej Duda odegrał kluczową rolę w umacnianiu bezpieczeństwa energetycznego Polski, traktując je jako fundament suwerenności państwa. Jego działania koncentrowały się na dywersyfikacji źródeł energii, uniezależnieniu od rosyjskich dostaw gazu oraz wspieraniu strategicznych inwestycji infrastrukturalnych. Kluczowym projektem była budowa gazociągu Baltic Pipe, łączącego Polskę ze złożami norweskimi, co umożliwiło zerwanie z monopolistycznymi dostawami z Rosji. Prezydent aktywnie wspierał dyplomatyczne negocjacje z Danią i Norwegią, przyczyniając się do rozwiązania sporu o granice morskie na Bałtyku, co było warunkiem realizacji inwestycji. Prezydent Duda zaangażował się także w rozwój polskiej energetyki jądrowej, popierając współpracę z USA i rozpoczęcie działań pod budowę elektrowni atomowej w Choczewie. Innym istotnym aspektem jego prezydentury było promowanie osi gazowej północ-południe w ramach Inicjatywy Trójmorza, łączącej terminal LNG w Świnoujściu z chorwackim terminalem na wyspie Krk. Wspierał również synchronizację systemów elektroenergetycznych krajów bałtyckich z systemem europejskim, wzmacniając regionalną współpracę energetyczną. Dialog polsko-amerykański, zapoczątkowany rozmowami z prezydentem Donaldem Trumpem, umożliwił kontrakty na dostawy LNG oraz współpracę w zakresie bezpieczeństwa elektroenergetycznego i technologii jądrowych. Prezydent krytycznie odnosił się do unijnej polityki dekarbonizacji, wskazując na zagrożenia dla polskiej gospodarki opartej na węglu. Jego dziesięcioletnia prezydentura, w synergii z rządami Prawa i Sprawiedliwości, przyniosła wymierne efekty, takie jak uruchomienie Baltic Pipe w 2022 r. i zakończenie kontraktu jamalskiego, co znacząco zwiększyło niezależność energetyczną Polski.

Słowa kluczowe: Andrzej Duda, bezpieczeństwo energetyczne, Baltic Pipe, elektrownia jądrowa, Trójmorze, polsko-amerykański dialog, LNG, dekarbonizacja, gazociąg, suwerenność energetyczna

Abstract: President Andrzej Duda has played a pivotal role in strengthening Poland's energy security, treating it as a cornerstone of national sovereignty. His initiatives focused on diversifying energy sources, eliminating dependency on Russian gas supplies, and supporting strategic infrastructure investments. A key achievement was the development of the Baltic Pipe gas pipeline, connecting Poland to Norwegian gas fields, which enabled Poland to break free from Russian monopolistic energy deliveries. President Duda actively participated in diplomatic negotiations

with Denmark and Norway, facilitating the resolution of maritime border disputes in the Baltic Sea—an essential condition for the pipeline's construction. He also advocated for the advancement of Poland's nuclear energy sector, endorsing cooperation with the United States and initiating the groundwork for a nuclear power plant in Choczewo. Another significant dimension of his presidency was the promotion of the North–South gas corridor under the Three Seas Initiative, linking the LNG terminal in Świnoujście with Croatia's Krk Island terminal. Duda supported the synchronization of the Baltic States' power grids with the continental European system, reinforcing regional energy cooperation. The Polish-American energy dialogue, launched through talks with President Donald Trump, led to LNG supply contracts and a deeper collaboration on nuclear technologies and electricity grid security. Furthermore, Duda expressed critical views on the EU's decarbonization policy, highlighting risks to Poland's coal-dependent economy. His decade-long presidency, aligned with the Law and Justice government, yielded tangible outcomes such as the commissioning of the Baltic Pipe in 2022 and the termination of the Yamal contract, significantly enhancing Poland's energy independence.

Keywords: Andrzej Duda, energy security, Baltic Pipe, nuclear power plant, Three Seas Initiative, Polish-American dialogue, LNG, decarbonization, gas pipeline, energy sovereignty

Andrzej Duda zaczął swoją służbę w Pałacu Prezydenckim w chwili objęcia funkcji Prezydenta RP przez śp. Lecha Kaczyńskiego. W Kancelarii Prezydenta był prawnikiem, zgodnie ze swoim zawodem. Był również świadkiem tego, co działo się w obszarze bezpieczeństwa energetycznego. Obserwował, jak na początku 2006 r. Prezydent, Prawo i Sprawiedliwość oraz rząd podejmowali razem zasadnicze decyzje dotyczące przebudowy strategii polskiego państwa w tym zakresie. To wtedy zdecydowała się sprawa budowy gazoportu w Świnoujściu i po raz kolejny – gazociągu łączącego Norwegię przez Danię z Polską. To wtedy też toczyły się dyskusje na temat konieczności utrzymania samowystarczalności Polski w dziedzinie dostaw energii. Odbывało się to z udziałem Andrzeja Dudy. To jest być może wytłumaczenie, a może wręcz powód, dla którego w swojej pierwszej

kampanii wyborczej w 2015 r. angażował się on w przygotowywanie programu Prawa i Sprawiedliwości w obszarze energetyki¹. Brał udział w wielu spotkaniach poświęconych temu zagadnieniu, a także odwiedził Śląsk, na którym została zorganizowana z jego udziałem konferencja na temat losu regionu oraz roli węgla w polskim systemie energetycznym².

Jesienią 2015 r. Prawo i Sprawiedliwość wygrało wybory parlamentarne. Program dotyczący energetyki, przygotowany w 2015 r. jako część kampanii prezydenckiej Andrzeja Dudy, stał się też programem rządu, co otwierało drogę do praktycznej realizacji założeń. Działania niezbędne dla polskiej suwerenności energetycznej i polskiego bezpieczeństwa na rzecz uniezależnienia Polski od monopolu rosyjskich dostaw gazu i od szantażu, któremu byliśmy poddawani w poprzednich dwudziestu pięciu latach, uznane zostały za priorytetowe.

Najistotniejszym przedsięwzięciem infrastrukturalnym dla rządu Zjednoczonej Prawicy stał się projekt budowy gazociągu Baltic Pipe – połączenia Polski ze Skandynawią, z Norwegii przez Danię. Cieszył się on od początku wsparciem ze strony Prezydenta. Na tym etapie wymagał przede wszystkim przygotowania dyplomatycznego. Poprzednie próby jego realizacji kończyły się niepowodzeniem (z różnych powodów, ale zawsze niezawinionych przez naszą formację³). To dlatego potencjalni partnerzy w Kopenhadze i Oslo podchodzili bardzo nieufnie do kolejnej przymiarki. Mieli w pamięci, że w 2001 r. utworzony w Polsce rząd postkomunistyczny uniemożliwił dopełnienie zawartych porozumień⁴. W 2016 r. wśród Duńczyków

¹ Zob. „Energia i Państwo” – wystąpienie programowe Piotra Naimskiego wygłoszone 3 lipca 2015 r. na konwencji programowej Prawa i Sprawiedliwości w Katowicach, archiwum Justyny Błazejowskiej.

² Debata w Katowicach z 19 lutego 2015 r. poświęcona sytuacji w górnictwie z udziałem Andrzeja Dudy, „Solidarności” i posłów PiS.

³ Zob. opis wysiłków na rzecz polskiej niezależności energetycznej: P. Naimski, *Energia i Niepodległość*, oprac. Justyna Błazejowska, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2015.

⁴ Piotr Naimski jako doradca ds. bezpieczeństwa energetycznego w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Jerzego Buzka doprowadził razem z Piotrem Grzegorzem Woźniakiem (wiceprezesem PGNiG) do podpisania 3 września 2001 r. kontraktów gazowych z Norwegią i Danią, które uniezależniały Polskę od monopolu rosyjskiego Gazpromu. Po wyborach parlamentarnych nowy premier Leszek Miller z Sojuszu Lewicy Demokratycznej odstąpił

i Norwegów znajdowało się kilku „weteranów” sektora energetycznego, pamiętających jak we wcześniejszym okresie Polacy nie potrafili dotrzymać podpisanej umowy. Przy okazji tego przedkładanego przez nas projektu postanowili rozwiązać kwestię spornej granicy wód terytorialnych pomiędzy Polską a Danią, a w zasadzie między Bornholmem i polskim wybrzeżem. Była wytyczona prowizorycznie, obydwie strony zgłaszały daleko idące, maksymalistyczne żądania. Stan pewnego zawieszenia trwał od siedemdziesięciu lat, czyli z okresu komunistycznego, okresu PRL, i został po 1989 r. przeniesiony do nowej epoki. Sprawa leżała w zasadzie na półce, ponieważ nikt nie chciał zaognienia stosunków w momencie, kiedy Polska zabiegała o członkostwo w Unii Europejskiej i w NATO. Otwieranie sporu uznano za niepotrzebne.

Sytuacja na Bałtyku jest skomplikowana, gdyż cały zachodni obszar morza to wody terytorialne (Szwecji, Danii, Niemiec i Polski) bądź strefy ekonomiczne, i nie ma obszarów wolnych. Uregulowanie tych kwestii okazało się konieczne w momencie, kiedy planowaliśmy już formalne działania zmierzające do uzyskania pozwoleń na budowę nowego gazociągu, przechodzącego przez poszczególne strefy. Rozpoczęły się rozmowy pomiędzy Ministerstwem Spraw Zagranicznych naszego rządu i odpowiednimi partnerami po stronie duńskiej. Wszyscy dążyli do kompromisowego rozwiązania, ale – trzeba przyznać – nie było to proste. W grę wchodziły realne interesy dotyczące gospodarki połowowej, jak również potencjalnych zasobów geologicznych na tym kawałku Bałtyku. Dla Duńczyków, którzy oczywiście mieli z tyłu głowy tę niezalutwioną, sporną i niemożliwą do rozwiązania przez dziesięciolecia kwestię, zdolność polskiego rządu do zawarcia kompromisu stanowiła sygnał, że Polska traktuje cały projekt poważnie⁵.

od realizacji zawartych umów i tym samym zaprzepaścił możliwość pozyskania alternatywnego źródła zakupów.

⁵ Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Danii w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu Bałtyckim została podpisana 19 listopada 2018 r. w Brukseli przez szefów dyplomacji Polski oraz Danii – Jacka Czaputowicza i Andersa Samuelsena. Zob.: *MSZ: Rzeczpospolita Polska oraz Królestwo Danii podpisały Umowę w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu Bałtyckim (komunikat)*, Polska Agencja Prasowa, 19 listopada 2018 r., <https://pap-mediroom.pl/polityka-i-spoleczenstwo/>

Propozycję budowy gazociągu podmorskiego formułowaliśmy w kategoriach strategicznych jako dążenie do uniezależnienia kraju od monopolistycznych dostaw rosyjskiego gazu oraz element strategii politycznej i bezpieczeństwa jako takiego, a nie tylko jako projekt ekonomiczny, choć oczywiście sama budowa musiała bronić się także pod tym względem i należało znaleźć użytkowników projektowanej trasy przesyłowej. Głównym partnerem było Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo, które w specjalnej procedurze rezerwowania przepustowości w nowym gazociągu zabezpieczyło sobie na tyle duży udział, że stanowił on formalnie podstawę do dalszych działań biznesowych.

Przekonanie Duńczyków i Norwegów do zaangażowania się po raz kolejny w porzucony poprzednio projekt wymagało zdecydowanej inicjatywy na szczeblu najwyższym. Podejmowała ją premier Beata Szydło, ale bardzo ważny, sprawczy był Prezydent Andrzej Duda. Miał oczywiście świadomość wagi całego planu. Podjęte zabiegi zaczęły się wcześniej, już wiosną 2016 r., od majowej wizyty pary prezydenckiej w Norwegii. To tam znajdował się surowiec i rząd norweski musiał stać się naszym partnerem. Norwedzy, kiedyśmy zgłosili się do nich z projektem połączenia ponownie, byli jeszcze bardziej zdziwieni niż Duńczycy, ale powiedzieli „dobrze”. Mówiąc w skrócie, zareagowali bardzo pragmatycznie. Stwierdzili: „Jeżeli porozumiecie się z Duńczykami, to my też przystąpimy do tego przedsięwzięcia”. Przeprowadzone rozmowy okazały się rzeczywiście ważne. Andrzej Duda spotkał się z królem Haraldem V i z premier Erną Solberg. W wizycie uczestniczyli przedstawiciele strony polskiej (na czele z pełnomocnikiem rządu ds. strategicznej infrastruktury energetycznej Piotrem Naimskim), którzy realizowali projekt praktycznie⁶. Na początku czerwca Prezydent udał się do Kopenhagi⁷. Baltic Pipe był

msz-rzeczpospolita-polska-oraz-krolestwo-danii-podpisaly-umowe-w-sprawie, (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.); Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 4 lipca 2019 r., poz. 1240.

⁶ Zob.: *Para Prezydencka z oficjalną wizytą w Norwegii*, 22 maja 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,78,para-prezydencka-udaje-sie-z-oficjalna-wizyta-do-norwegii.html> (dostęp: 22 maja 2016 r.).

⁷ Zob.: *Para Prezydencka z wizytą w Królestwie Danii*, 8 czerwca 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-z-wizyta-w-krolestwie-danii,2892> (dostęp: 15 kwietnia 2025 r.).

już wtedy najważniejszym punktem oficjalnych spotkań w duńskiej stolicy. Zaangażowanie ze strony Polski na najwyższym możliwym poziomie otwierało drogę do dalszych działań, dając gwarancję, że to coś poważnego, a nie medialne zawirowanie.

Prezydent chętnie włączał do planów swoich rozmów z partnerami zagranicznymi kwestie związane z kluczowymi inwestycjami energetycznymi. Dotyczyło to nie tylko budowy Baltic Pipe, lecz także gazociągu między Polską a Litwą, bardzo istotnego zarówno dla Litwinów, jak i dla nas. W tym czasie przy nabrzeżu w Kłajpedzie została uruchomiona pływająca jednostka do odbioru LNG. Zgodnie z opracowanym planem połączyliśmy system litewski z polskim i stworzyliśmy dodatkową drogę dostaw dla naszego kraju⁸. Wykorzystywaną nie systemowo, a w razie konieczności: możliwość przyjęcia gazu skroplonego na Litwie i przesłania go do Polski stanowi zabezpieczenie dla funkcjonowania gazoportu w Świnoujściu. Początkowe rozmowy Andrzeja Dudy z prezydent Dalią Grybauskaitė również przełożyły się w następnych krokach, także dyplomatycznych, na spotkania ministrów rządu polskiego z ministrami rządu litewskiego, a nawet na bliską współpracę w różnych dziedzinach na forum europejskim pomiędzy szefem resortu energii na Litwie Žygmantasem Vaičiūnasem a pełnomocnikiem polskiego rządu.

Drugim ważnym elementem kontaktów z politykami z krajów bałtyckich była kwestia przyłączenia Litwy, Łotwy i Estonii do energetycznego systemu europejskiego⁹. Wymagało to nie tylko współdzia-

⁸ Komercyjny przesył nowo wybudowanym gazociągiem łączącym Polskę z Litwą (tzw. GIPL) rozpoczął się 1 maja 2022 r. Uroczyste otwarcie tego interkonektora nastąpiło cztery dni później na terenie tłoczni Jauniunai na Litwie z udziałem Prezydenta Andrzeja Dudy i prezydenta Litwy Gitanasa Nausėdy. Zob.: *GAZ-SYSTEM: Nowy Interkonektor gazowy Polska-Litwa od 1 maja przesyła gaz do Polski*, Gaz-System, 5 maja 2022 r., <https://www.gaz-system.pl/pl/dla-mediow/komunikaty-prasowe/2022/maj/05-05-2022-gaz-system-nowy-interkonektor-gazowy-polska-litwa-od-1-maja-przesyla-gaz-do-polski.html> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).

⁹ 28 czerwca 2018 r. w Brukseli premier Mateusz Morawiecki, prezydent Litwy Dalia Grybauskaitė, premier Łotwy Māris Kučinskis, premier Estonii Jüri Ratas oraz przewodniczący Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker podpisali porozumienie polityczne dotyczące synchronizacji systemów przesyłowych państw bałtyckich z systemem Europy kontynentalnej. 14 września odbyło się spotkanie Grupy Wysokiego Szczebla do spraw planu działania w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (HLG BEMIP), w której Polskę reprezentował Piotr Naimski.

lania tych państw ze sobą, co czasem okazywało się skomplikowane, ale też z operatorami systemów energetycznych w Unii Europejskiej, ponieważ synchronizacja kolejnych krajów wymaga zgody tych operatorów. Rolę pośrednika dla Litwinów, Łotyszy i Estończyków pełniły Polskie Sieci Elektroenergetyczne, czyli polski państwowy operator. Prezydent Andrzej Duda wyrażał bardzo ważne polityczne wsparcie dla tego zamysłu w rozmowach z władzami krajów bałtyckich oraz na forum europejskim i w kontaktach ze stroną amerykańską. Amerykanie wyrażali daleko idące zainteresowanie powodzeniem projektu ze względów politycznych i bezpieczeństwa. To jasne i zrozumiałe, bo sytuacja była kuriozalna: trzy kraje członkowskie Sojuszu Północnoatlantyckiego miały systemy elektroenergetyczne połączone z Federacją Rosyjską zamiast z europejskimi członkami NATO¹⁰.

Nasza strategia energetyczna obejmowała także sprawę korytarza gazowego północ-południe, a więc również łącznika pomiędzy polskim i słowackim systemem przesyłowym. Zbudowaliśmy gazociąg łączący Polskę ze Słowacją¹¹, dający teoretycznie możliwość przesyłu surowca sprowadzonego przez Bałtyk aż na Węgry – poprzez system polski i słowacki. To oczywiście prowokowało do kreślenia daleko idących planów politycznych na najwyższym poziomie prezydenckim czy szefów rządów w ramach koncepcji Trójmorza. Była to jedna z ważnych kwestii podejmowanych przez Andrzeja Dudę podczas obydwu kadencji.

W porozumieniu z prezydent Chorwacji Kolindą Grabar-Kitarović Andrzej Duda zainicjował powstanie związku krajów w środkowej

¹⁰ Synchronizacja nastąpiła 9 lutego 2025 r. o godz. 13:05. Zob.: *Systemy elektroenergetyczne państw bałtyckich zsynchronizowane z systemem Europy kontynentalnej*, 9 lutego 2025 r., <https://www.gov.pl/web/klimat/systemy-elektroenergetyczne-panstw-baltyckich-zsynchronizowane-z-systemem-europy-kontynentalnej> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).

¹¹ Uroczystość zakończenia inwestycji odbyła się 26 sierpnia 2022 r. w Strachocinie. Zob.: *GAZ SYSTEM: Interkonektor gazowy Polska – Słowacja zbudowany*, Gaz-System, 26 sierpnia 2022 r.,

<https://www.gaz-system.pl/pl/dla-mediow/komunikaty-prasowe/2022/sierpień/26-08-2022-gaz-system-interkonektor-gazowy-polska-slowacja-zbudowany.html> (dostęp: 15 kwietnia 2025 r.).

Europie, pomiędzy Bałtykiem, Morzem Czarnym i Adriatykiem¹². Trójmorze nie należy do łatwych projektów, ponieważ poszczególne kraje mają często różne interesy, ambicje czy możliwości. Mimo to perspektywa współpracy w dziedzinie energii budziła zainteresowanie. Wszyscy mieli na myśli współdziałanie w zakresie bezpiecznych dostaw surowców energetycznych, przede wszystkim gazu ziemnego. Na mapę Trójmorza nakładano mapy sieci gazowych i pytano, kto i skąd może „coś” przesłać czy odebrać. Czy gaz przyjęty w Świnoujściu może dotrzeć na południe Europy, na Węgry czy do Chorwacji? I odwrotnie: czy przyjęty w terminalu chorwackim na wyspie Krk może dotrzeć na północ, aż do Polski? Gazoport chorwacki został zbudowany z pewnym opóźnieniem, ale w końcu uruchomiony – dzisiaj działa. Dyskutowane w ramach Trójmorza pomysły dotyczące energetyki nie doczekały się w zasadzie praktycznej realizacji. Stanowiły jednak ważny element w negocjacjach cenowych, kontraktowych dla tych odbiorców gazu, którzy nie posiadają dostępu do morza. Przede wszystkim skorzystali Węgrzy, a także Słowacy. Kiedy okazało się, że teoretycznie istnieje możliwość przesłania przez system polski i system słowacki na Węgry gazu dostarczonego do Świnoujścia, to negocjatorzy węgierscy mogli to wykorzystać jako argument w staraniach o lepszą cenę u swojego tradycyjnego dostawcy, czyli Rosji. Przyniosło to przynajmniej taki efekt, ponieważ ich partnerem w dalszym ciągu pozostaje rosyjski Gazprom. Polska za to zyskała na politycznym znaczeniu w regionie.

Andrzej Duda obawiał się skutków procesu „zazieleniania” energetyki na terenie Unii Europejskiej, a już na pewno konkretnych

¹² W trakcie wizyty wraz z małżonką w Chorwacji Andrzej Duda podkreślił: „W tej chwili przygotowujemy się do stworzenia rurociągów, które umożliwią sprowadzanie do Polski gazu z szelfu norweskiego, co będzie dla Polski oznaczało całkowitą już dywersyfikację dostaw gazu w stosunku do naszego rocznego zapotrzebowania”. Zaznaczył, że ambicją Polski nie jest tylko zaspokojenie własnych potrzeb: „My chcemy być także dostawcą bezpieczeństwa i w związku z tym chcemy także tworzyć zabezpieczenie dla naszych partnerów w Europie Środkowej. I stąd chcemy, aby do inicjatywy Trójmorza Polska ze swojej strony dokładała budowanie bezpieczeństwa energetycznego”. Por.: *Prezydent: Chcemy budować bezpieczeństwo energetyczne w ramach inicjatywy Trójmorza PL/ENG*, 14 czerwca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-chcemy-budowac-bezpieczenstwo-energetyczne-w-ramach-inicjatywy-trojmorza>, 2981 (dostęp: 14 czerwca 2017 r.).

skutków polityki klimatycznej, która najpierw zaczęła być wiązana, a następnie okazała się nierozzerwalnie połączona z polityką energetyczną. Prezydent widział, że dekarbonizacja, eliminująca emisję CO₂ początkowo głównie w energetyce, oznaczająca odejście od węgla jako źródła energii, jest dla Polski realnym zagrożeniem. Podnosił to na wielu spotkaniach, także w kontaktach roboczych. Rozważaliśmy, co zrobić, żeby unikać tego problemu albo go minimalizować. Odbływały się z Andrzejem Dudą rozmowy na temat możliwości wyjścia z systemu ETS, czyli handlu emisjami CO₂. W 2016 i na początku 2017 r. przygotowywaliśmy w rządzie projekt derogacji dla Polski od stosownej unijnej dyrektywy. Rozstrzygało się wówczas, czy będziemy praktycznie próbowali uzyskać wyłączenie z owego szkodliwego systemu na poziomie Unii Europejskiej, czy też nie. Projekt powstał, ale nie został wykorzystany. Polska znajdowała się już wtedy w sporze z Komisją Europejską w wielu dziedzinach i ostatecznie przeważało przekonanie, że nie należy otwierać kolejnego frontu walki. Dzisiaj można dyskutować, czy zapadła właściwa decyzja. Jak zwykle w tego rodzaju sytuacjach otwiera to pole do historii alternatywnych.

Ważną sprawą cieszącą się poparciem i zaangażowaniem ze strony Prezydenta stał się dialog energetyczny (taką miał formalną nazwę) pomiędzy Polską i Stanami Zjednoczonymi. Stanowił mutację tzw. dialogu strategicznego, trwającego przez jakiś czas we wcześniejszych latach, w którym istniał co prawda element dotyczący energetyki, ale tylko marginalny. W 2018 r. kontakt polsko-amerykański doczekał się formalnego porozumienia sygnowanego przez prezydentów Andrzeja Dudę i Donalda Trumpa¹³. Wynikało to również z prostych zasad protokołu dyplomatycznego, wedle którego partnerem dla prezydenta amerykańskiego i jednocześnie szefa rządu jest we wszystkich krajach zawsze głowa państwa. Donald Trump traktował Andrzeja Dudę jako swojego naturalnego partnera.

¹³ Nastąpiło to 18 września 2018 r. w Waszyngtonie. Deklaracja zapowiadała „polsko-amerykański dialog strategiczny w dziedzinie energii”. Zob.: *Wspólna deklaracja o polsko-amerykańskim partnerstwie strategicznym*, strona internetowa Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydenci-polski-i-usa-podpisali-wspolna-deklaracje-o-partnerstwie-strategicznym,1108> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).

Porozumienie realizowało się na podstawie kolejnych memorandumów podpisywanych przez ministrów obu rządów.

Odpowiednikiem sekretarza ds. energii w rządzie amerykańskim był minister energii w Polsce Krzysztof Tchórzewski, który podpisał deklarację o współpracy z sekretarzem Rickiem Perrym¹⁴. W momencie sformalizowania stałego dialogu energetycznego zapadła decyzja – z udziałem ministra Tchórzewskiego, ministra klimatu Michała Kurtyki i premiera Mateusza Morawieckiego – że po stronie polskiej przedstawicielem zostanie pełnomocnik rządu Piotr Naimski¹⁵. Umocowany w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, posiadał pozycję umożliwiającą koordynację tych elementów w polskim rządzie, które miały zaangażować się we współpracę. O ile w Stanach Zjednoczonych odpowiadał za to Department of Energy i czasem State Department, o tyle w Polsce kwestie związane ze strategią energetyczną były porozrucane w kilku resortach. Udało się zorganizować spotkania „dialogowe” zarówno w Polsce, jak i w Stanach Zjednoczonych¹⁶.

Dialog tworzyły trzy nurty. Po pierwsze, toczyły się rozmowy wstępne, a później rozmowy między firmami o kontraktach na zakupy płynnego gazu LNG dla uruchomionego w pierwszej połowie

¹⁴ „Deklaracja o Wzmocnionej Współpracy w Zakresie Bezpieczeństwa Energetycznego” została sygnowana 8 listopada 2018 r. w Warszawie. Zob.: *Wzmocnienie polsko-amerykańskiej współpracy w zakresie bezpieczeństwa energetycznego*, 8 listopada 2018 r., <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/wzmocnienie-polsko-amerykanskiej-wspolpracy-w-zakresie-bezpieczenstwa-energetycznego> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).

¹⁵ 14 listopada 2018 r. Piotr Naimski i Rick Perry podpisali „Porozumienie pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Rzeczpospolitą Polską w sprawie polsko-amerykańskiego dialogu strategicznego w dziedzinie energii”.

¹⁶ Dialog został zainaugurowany 11 marca 2019 r. w Houston. Zob.: *Wspólny komunikat na temat pierwszego posiedzenia dialogu strategicznego pomiędzy Rzeczpospolitą Polską i Stanami Zjednoczonymi Ameryki w dziedzinie energii*, 12 marca 2019 r., <https://www.gov.pl/web/premier/wspolny-komunikat-na-temat-pierwszego-posiedzenia-dialogu-strategicznego-pomiedzy-rzeczapospolita-polska-i-stanami-zjednoczonymi-ameryki-w-dziedzinie-energii> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.). Kolejne posiedzenia odbyły się: 31 sierpnia 2019 r. w Warszawie (zob. treść komunikatu, archiwum Justyny Błazejowskiej), 26 lutego 2020 r. w Waszyngtonie (zob. treść komunikatu, archiwum Justyny Błazejowskiej), 22 września 2021 r. w Warszawie (zob. *Polsko-amerykańskie rozmowy o energetyce jądrowej, OZE i transformacji energetycznej*, 24 września 2021 r., https://www.gov.pl/web/premier/polsko-amerykanskie-rozmowy-o-energetyce-jadrowej-oze-i-transformacji-energetycznej?fbclid=IwAR3Pi2rwEi7pGAmuFBDw_UpKKJNeGxBbTRv05qc_18Na-OZ34EkcbSZDPxzo0 (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

2016 r. gazoportu w Świnoujściu¹⁷ dla polskiej gospodarki. Zielone światło, jak mówili nasi partnerzy w Waszyngtonie, przyszło z Białego Domu. Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo negocjowało i zawierało kolejne umowy z amerykańskimi dostawcami, którzy sukcesywnie uruchamiali na wschodnim wybrzeżu terminale skraplające i poszukiwały rynków zbytu. W 2016, 2017 i 2018 r. stanowiło to dla nas istotny argument w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi. To z Polską podpisano pierwszy długoterminowy kontrakt na dostawę amerykańskiego LNG¹⁸. Nasz kraj okazywał się ważny jako odbiorca i na tyle ważny, że interesował się tym prezydent Donald Trump. Wszystko to odbywało się z obopólną korzyścią.

Po drugie, zaczęły się wspólne działania dotyczące bezpieczeństwa systemu elektroenergetycznego. Istotną rolę odegrała relacja nawiązana pomiędzy Polskimi Sieciami Elektroenergetycznymi, a operatorami i władzami amerykańskimi. To także miało pozytywne skutki dla jednych i drugich: my w Polsce korzystaliśmy z doświadczenia, a czasem z technologii amerykańskich, a Amerykanie uczyli się na naszym doświadczeniu, wynikającym z konieczności poradzenia sobie z bliskimi zagrożeniami ze Wschodu, ze strony Federacji Rosyjskiej¹⁹. Trzeci element współpracy, ale wcale nie najmniej ważny, obejmował energetykę nuklearną.

¹⁷ Pierwsza dostawa amerykańskiego gazu skroplonego została odebrana w gazoporcie w Świnoujściu 8 czerwca 2017 r. Odbyła się w ramach umowy spotowej PGNiG z Cheniere Energy. Zob.: *Historyczna dostawa gazu do Polski. PGNiG odebrało amerykańskie LNG*, PGNiG, 8 czerwca 2017 r., <https://pgnig.pl/aktualnosci/-news-list/id/historyczna-dostawa-gazu-do-polski-pgnig-odebralo-amerykanskie-lng/newsGroupId/10184?changeYear=2017&currentPage=5> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.). Por. także oświadczenie prasowe Heather Nauert, rzecznik prasowej Departamentu Stanu USA, archiwum Justyny Błażewskiej.

¹⁸ Podpisanie umowy między PGNiG a Venture Global LNG nastąpiło 17 października 2018 r. Zob.: *PGNiG i Venture Global LNG ogłosiły podpisanie kontraktów na zakup 2 milionów ton rocznie skroplonego gazu ziemnego (LNG)*, PGNiG, 17 października 2018 r., <https://pgnig.pl/aktualnosci/-news-list/id/pgnig-rosnie-zainteresowanie-uslug-bileto-1/newsGroupId/10184> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.); *Premier Mateusz Morawiecki: Suwerenność, solidarność i konkurencyjność to najważniejsze kwestie dotyczące sektora energetycznego w Polsce*, 17 października 2018 r., <https://www.gov.pl/web/premier/premier-mateusz-morawiecki-suwerennosc-solidarnosc-i-konkurencyjnosc-to-najwazniejsze-kwestie-dotyczace-sektora-energetycznego-w-polsce> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).

¹⁹ Np. na trzecim posiedzeniu w ramach strategicznego dialogu energetycznego 26 lutego 2020 r. w Waszyngtonie przewodniczący delegacji potwierdzili, że elementem dalszej współpracy będzie Polex 2020 – ćwiczenie cyberbezpieczeństwa systemu elektroenerge-

Sformułowane w rządzie zadania Andrzej Duda uznał za swoje. Związane z nimi kwestie podejmował w osobistych kontaktach z prezydentami amerykańskimi (spotykał się zarówno z Donaldem Trumpem, jak i Joe Bidenem) czy innymi szefami państw – np. choćby podczas obrad tworzącego się Trójmorza w Warszawie (w czym uczestniczył przebywający w Polsce prezydent Trump)²⁰ czy podczas licznych konferencji i spotkań. Przed wszystkimi tego rodzaju aktywnościami czy okazjami do wyrażenia swojej opinii i woli w kwestiach bezpieczeństwa energetycznego prosił o możliwość konsultacji. Naraady odbywały się bądź w szerszym gronie w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego, niekiedy z udziałem premiera, szefów resortów czy przedstawicieli służb specjalnych²¹, bądź w gabinecie prezydenta, indywidualnie, także z udziałem pełnomocnika rządu ds. strategicznej infrastruktury energetycznej. Andrzej Duda słuchał uważnie i później trafnie używał przekazanych mu argumentów i elementów analizy, czy to w trakcie spotkań z prezydentem Trumpem i prezydentem Bidenem, czy też z wiceprezydentem Mikiem Pencem, który również przyjechał do Warszawy z wizytą.

Tematy związane z energetyką były poruszane w kontaktach z Amerykanami z rosnącą częstotliwością, obok tych dotyczących bezpieczeństwa twardego, militarnego. Przedmiotem coraz ważniejszych rozważań stała się współpraca w zakresie energii jądrowej. Prezydent należał do zdecydowanych zwolenników i promotorów powstania w Polsce elektrowni atomowej. Sprawę podnosił właściwie na każdym spotkaniu na poziomie prezydenckim²². Strona

tycznego, pozwalające na wzmocnienie bezpieczeństwa systemu oraz reakcje naprawcze w przypadku ataku (zob. treść komunikatu, archiwum Justyny Błazejowskiej).

²⁰ Dwudniowy szczyt rozpoczął się 6 lipca 2017 r. Więcej o tym wydarzeniu: *Szczyt Inicjatywy Trójmorza NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE*, 7 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/inicjatywa-trojmorza-three-seas-initiative,637> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).

²¹ Np. 28 czerwca 2017 r. przed wizytą w Polsce prezydenta Donalda Trumpa. Zob.: *Spotkanie prezydenta z premier i ministrami – tematem wizyta Trumpa*, 28 czerwca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydenta-z-premier-i-ministrami---tematem-wizyta-trumpa,635> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

²² Wspólne oświadczenie prezydentów Andrzeja Dudy i Donalda Trumpa z 24 czerwca 2020 r. wyrażało szczególne zadowolenie z „rozpoczęcia nowego rozdziału w naszej współpracy energetycznej poprzez partnerstwo na rzecz rozwoju polskiego sektora cywilnej energii jądrowej”. Por.: *Wspólne oświadczenie Prezydentów Andrzeja Dudy i Donalda*

amerykańska wiedziała, że projekt budowy sektora cywilnej energetyki nuklearnej traktujemy bardzo poważnie. Prowadziło to do konkretnych, uruchomienia procesu toczącego się pod patronatem szefów państw²³.

Prezydent przejawiał daleko idące zainteresowanie postępami przy realizacji rządowej strategii dotyczącej atomu. Wielokrotnie prosił o informacje, brał udział w dyskusjach o wadach i zaletach rozpatrywanych rozwiązań. Początkowo rozważaliśmy trzy możliwości dotyczące kraju pochodzenia dostawcy technologii: Stany Zjednoczone, Francję i Koreę Południową. W toku dyskusji braliśmy pod uwagę fakt, że współpraca w dziedzinie cywilnej energetyki nuklearnej nie pozostaje obojętna dla stosunków sojuszniczych w płaszczyźnie twardego bezpieczeństwa. Prezydent akceptował i wspierał decyzję o wyborze rozwiązań ze Stanów Zjednoczonych.

Dziesięć lat sprawowania najwyższego urzędu w państwie przez Andrzeja Dudę to okres, kiedy kwestia zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego znajdowała się cały czas na biurku Prezydenta. Interesował się nią, a kiedy tylko pojawiała się możliwość albo niekiedy potrzeba, angażował się. Nigdy nie odmawiał swojego udziału i zawsze wyrażał gotowość do współpracy z rządem oraz bezpośrednio

J. Trumpa, 24 czerwca 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/oswiadczenie-pad-potus,4298> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

²³ 12 czerwca 2019 r. Piotr Naimski i amerykański sekretarz energii Rick Perry podpisali porozumienie (memorandum of understanding) dotyczące cywilnego wykorzystania energii jądrowej, wyrażające gotowość strony polskiej i amerykańskiej do współpracy przy polskim projekcie jądrowym. Zob.: *Zacieśnienie współpracy w dziedzinie cywilnej energii jądrowej pomiędzy Polską i Stanami Zjednoczonymi*, 13 czerwca 2019 r., <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/zaciesnienie-wspolpracy-w-dziedzinie-cywilnej-energii-jadrowej-pomiedzy-polska-i-stanami-zjednoczonymi> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.). 19 października 2020 r. amerykański sekretarz energii Dan Brouillette, a trzy dni później Piotr Naimski złożyli podpisy pod strategiczną umową o polsko-amerykańskiej współpracy w celu rozwoju polskiego programu energetyki jądrowej. Proces zatwierdzania dokumentu zakończył się 24 lutego 2021 r. Zob.: *Polska i USA podpisały międzyrządową umowę o rozwoju polskiego programu energetyki jądrowej*, 19 października 2020 r., <https://www.gov.pl/web/polski-atom/polska-i-usa-podpisuja-miedzyrządowa-umowe-o-rozwoju-polskiego-programu-energetyki-jadrowej> (dostęp: 15 kwietnia 2025 r.). Zob. także: Naimski: *Zakończył się proces zatwierdzania międzyrządowej umowy z USA ws. atomu*, Bankier.pl, 2 marca 2021 r., https://www.bankier.pl/wiadomosc/Naimski-Zakonczyl-sie-proces-zatwierdzania-miedzyrządowej-umowy-z-USA-ws-atomu-8066361.html?fbclid=IwAR3SoAIFZ-enTpzYqNGd6FXLkD0r08KF4fXogFzjvOuoHuVXBM_3m8YMC0M (dostęp: 15 kwietnia 2025 r.).

z osobami, które zajmowały się tym tematem. Dziesięć lat jego działalności i osiem lat rządów Prawa i Sprawiedliwości zakończyły się realnymi sukcesami. Przede wszystkim w październiku 2022 r., po siedmiu latach budowy, oddaliśmy do użytku gazociąg Baltic Pipe²⁴. Już w 2019 r. wypowiedzieliśmy kontrakt jamalski – trzy lata przed końcem terminu obowiązywania tego kontraktu²⁵ i fizycznym uruchomieniem połączenia ze Skandynawią. Razem z działającym gazoportem w Świnoujściu pozwoliło to państwu polskiemu uwolnić się od dostaw rosyjskich, przerwanych wiosną 2022 r.²⁶. To wielki

²⁴ Komercyjny przesył gazu gazociągiem Baltic Pipe ruszył 1 października 2022 r. – co do dnia zgodnie z harmonogramem. Piotr Naimski w ironiczny sposób odniósł się do ataków mających miejsce w poprzednich latach, sprowadzających się do negowania możliwości zakończenia inwestycji w przewidzianym terminie: „Wśród kwestionujących polską niezależność energetyczną miałem podobno przydomek, pomyślany jako prześmiewczy, «Naimski – zgodnie z harmonogramem»... Faktem jest, że wszystkie prace były prowadzone skutecznie i terminowo. Dzięki temu wyznaczona sześć lat temu data zakończenia budowy Baltic Pipe została dotrzymana co do dnia” (post Piotra Naimskiego w serwisie społecznościowym Facebook z 1 października 2022 r.).

²⁵ 15 listopada 2019 r. Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo, po uzyskaniu wymaganych zgód korporacyjnych, przekazało do PAO Gazprom i OOO Gazprom Export oświadczenie woli zakończenia z dniem 31 grudnia 2022 r. kontraktu kupna-sprzedaży gazu ziemnego do Rzeczypospolitej Polskiej zawartego 25 września 1996 r. – tzw. kontraktu jamalskiego. Na trzy lata przed jego zakończeniem – tj. do 31 grudnia 2019 r. – strony były zobowiązane do złożenia deklaracji dotyczącej współpracy po 2022 r. Prezes zarządu PGNiG Piotr Grzegorz Woźniak podkreślał: „W zgodzie z dążeniem Rzeczypospolitej Polskiej do uzyskania bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych oraz w wykonaniu obowiązującej Strategii Grupy Kapitałowej PGNiG, w ostatnich czterech latach PGNiG podjęło zasadnicze działania na rzecz dywersyfikacji kierunków pozyskania gazu ziemnego do Polski. Spółka zawarła długoterminowe kontrakty na dostawy LNG i prowadzi akwizycje złóż gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, co w połączeniu z działaniami operatora systemu przesyłowego w zakresie rozbudowy gazociągów, pozwala na zakończenie Kontraktu Jamalskiego w terminie zgodnym z jego postanowieniami”. Por.: *Oświadczenie woli zakończenia Kontraktu Jamalskiego z dniem 31 grudnia 2022 roku*, PGNiG, 15 listopada 2019 r.,

<https://pgnig.pl/aktualnosci/-/news-list/id/oswiadczenie-woli-zakonczenia-kontraktu-jamalskiego-z-dniem-31-grudnia-2022-roku/newsGroupId/10184> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

²⁶ 27 kwietnia 2022 r. Gazprom, łamiąc swoje zobowiązania, przerwał dostawy z obowiązującego jeszcze kontraktu. Dzięki już uruchomionym inwestycjom Gaz-Systemu, niemal pełnym magazynom gazu i nowym kontraktom zakupowym PGNiG odbiorcy tego surowca w Polsce byli jednak bezpieczni. 13 maja rząd premiera Mateusza Morawieckiego przyjął uchwałę w sprawie wypowiedzenia porozumienia między rządem polskim i rządem rosyjskim dotyczącego budowy gazociągu jamalskiego przez Polskę i dostaw rosyjskiego gazu do Polski. Piotr Naimski podkreślił w specjalnym oświadczeniu: „[...] używanie dostaw gazu jako narzędzia politycznych nacisków nie będzie więcej możliwe”. Jednocześnie podziękował wszystkim, „którzy przez ostatnie trzydzieści lat działali na

sukces, gdyż to niebezpieczne i kosztowne uzależnienie trwało przez dekady. Trwało od czasów PRL-u i przez wiele lat Polska nie była w stanie się z niego wyzwolić. Obecność Prezydenta podczas uroczystości otwarcia gazociągu Baltic Pipe, zorganizowanej 27 września 2022 r. w Filharmonii Szczecińskiej, a także decyzja o przyznaniu odznaczeń państwowych ludziom realizującym projekt były wyrazem docenienia ich wysiłków.

Tak się złożyło, że dziesięć lat prezydentury Andrzeja Dudy to też osiem lat rządów Prawa i Sprawiedliwości, po dwukrotnej wygranej w wyborach parlamentarnych. Współpraca Prezydenta z rządami Zjednoczonej Prawicy dla umacniania bezpieczeństwa energetycznego Polski może być przykładem trafnego i skutecznego wykorzystania uprawnień, które posiada konstytucyjnie najwyższy urząd w państwie. To dobry punkt odniesienia dla następców.

PS Autor dziękuje pani dr Justynie Błażejowskiej za udostępnienie prywatnego archiwum, uważną lekturę i dodanie przypisów.

rzecz odzyskania przez Polskę swobody w wyborze dostawców gazu, rozumiejąc, że bezpieczeństwo energetyczne to kwestia fundamentalna dla niepodległości naszego kraju”. Następnie dodał: „Mam nadzieję, że ci, którzy w okresie minionych trzydziestu lat starali się utrzymać zależność surowcową Polski od Rosji, nigdy więcej nie będą już mogli tego robić. Przez ostatnie trzydzieści lat ci pierwsi często mi pomagali, ci drudzy szkodzili Polsce” (oświadczenie Piotra Naimskiego z 23 maja 2022 r., archiwum Justyny Błażejowskiej).

Piśmiennictwo

GAZ-SYSTEM: Interkonektor gazowy Polska – Słowacja zbudowany, Gaz-System, 26 sierpnia 2022 r., <https://www.gaz-system.pl/pl/dla-mediow/komunikaty-prasowe/2022/sierpień/26-08-2022-gaz-system-interkonektor-gazowy-polska-slowacja-zbudowany.html> (dostęp: 15 kwietnia 2025 r.)

GAZ-SYSTEM: Nowy Interkonektor gazowy Polska-Litwa od 1 maja przesyła gaz do Polski, Gaz-System, 5 maja 2022 r., <https://www.gaz-system.pl/pl/dla-mediow/komunikaty-prasowe/2022/maj/05-05-2022-gaz-system-nowy-interkonektor-gazowy-polska-litwa-od-1-maja-przesyla-gaz-do-polski.html> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).

Historyczna dostawa gazu do Polski. PGNiG odebrało amerykańskie LNG, PGNiG, 8 czerwca 2017 r., <https://pgnig.pl/aktualnosci/-/news-list/id/historyczna-dostawa-gazu-do-polski-pgnig-odebralo-amerykanskie-lng/newsGroupId/10184?changeYear=2017&currentPage=5> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

MSZ: Rzeczpospolita Polska oraz Królestwo Danii podpisały Umowę w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu Bałtyckim (komunikat), Polska Agencja Prasowa, 19 listopada 2018 r., <https://pap-mediroom.pl/polityka-i-spoleczenstwo/msz-rzeczpospolita-polska-oraz-krolestwo-danii-podpisaly-umowe-w-sprawie> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).

Naimski P., *Energia i Niepodległość*, oprac. Justyna Błażejowska, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2015.

Naimski: Zakończył się proces zatwierdzania międzyrządowej umowy z USA ws. atomu, Bankier.pl, 2 marca 2021 r., https://www.bankier.pl/wiadomosc/Naimski-Zakonczyl-sie-proces-zatwierdzania-miedzyrządowej-umowy-z-USA-ws-atomu-8066361.html?fbclid=IwAR3SoAIFZ-enTpzYqNGd6FXLkD0r08KF4fXogFzjvOuoHuVXBM_3m8YMC0M (dostęp: 15 kwietnia 2025 r.)

Oświadczenie woli zakończenia Kontraktu Jamalskiego z dniem 31 grudnia 2022 roku, PGNiG, 15 listopada 2019 r., <https://pgnig.pl/aktualnosci/-/news-list/id/oswiadczenie-woli-zakonczenia-kontraktu-jamalskiego-z-dniem-31-grudnia-2022-roku/newsGroupId/10184> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

- Para Prezydencka z oficjalną wizytą w Norwegii*, 22 maja 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,78,para-prezydencka-udaje-sie-z-oficjalna-wizyta-do-norwegii.html> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).
- Para Prezydencka z wizytą w Królestwie Danii*, 8 czerwca 2016 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/para-prezydencka-z-wizyta-w-krolestwie-danii,2892> (dostęp: 15 kwietnia 2025 r.).
- PGNiG i Venture Global LNG ogłosiły podpisanie kontraktów na zakup 2 milionów ton rocznie skroplonego gazu ziemnego (LNG)*, PGNiG, 17 października 2018 r., <https://pgnig.pl/aktualnosci/-/news-list/id/pgnig-rośnie-zainteresowanie-usługa-bileto-1/newsGroupId/10184> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).
- Polska i USA podpisały międzyrządową umowę o rozwoju polskiego programu energetyki jądrowej*, 19 października 2020 r., <https://www.gov.pl/web/polski-atom/polska-i-usa-podpisuja-miedzyrzadowa-umowe-o-rozwoju-polskiego-programu-energetyki-jadrowej> (dostęp: 15 kwietnia 2025 r.).
- Polsko-amerykańskie rozmowy o energetyce jądrowej, OZE i transformacji energetycznej*, 24 września 2021 r., https://www.gov.pl/web/premier/polsko-amerykanskie-rozmowy-o-energetyce-jadrowej-oze-i-transformacji-energetycznej?fbclid=IwAR3Pi2rwEi7pGAmuFBDw_UpKKJNeGxBbTRv05qc18NaOZ34EkcbSZDPxzo (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).
- Premier Mateusz Morawiecki: Suwerenność, solidarność i konkurencyjność to najważniejsze kwestie dotyczące sektora energetycznego w Polsce*, 17 października 2018 r., <https://www.gov.pl/web/premier/premier-mateusz-morawiecki-suwerennosc-solidarnosc-i-konkurencyjnosc-to-najwazniejsze-kwestie-dotyczace-sektora-energetycznego-w-polsce> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).
- Prezydent: Chcemy budować bezpieczeństwo energetyczne w ramach inicjatywy Trójmorza*, 14 czerwca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-chcemy-budowac-bezpieczenstwo-energetyczne-w-ramach-inicjatywy-trojmorza,2981> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

- Spotkanie prezydenta z premier i ministrami – tematem wizyta Trumpa*, 28 czerwca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydenta-z-premier-i-ministrami---tematem-wizyta-trumpa,635> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).
- Systemy elektroenergetyczne państw bałtyckich zsynchronizowane z systemem Europy kontynentalnej*, 9 lutego 2025 r., <https://www.gov.pl/web/klimat/systemy-elektroenergetyczne-panstw-baltyckich-zsynchronizowane-z-systemem-europy-kontynentalnej> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).
- Szczyt Inicjatywy Trójomorza NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE*, 7 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/inicjatywa-trojmorza--three-seas-initiative,637> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).
- Wspólna deklaracja o polsko-amerykańskim partnerstwie strategicznym*, 18 września 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydenci-polski-i-usa-podpisali-wspolna-deklaracje-o-partnerstwie-strategicznym,1108> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).
- Wspólne oświadczenie Prezydentów Andrzeja Dudy i Donalda J. Trumpa*, 24 czerwca 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/oswiadczenie-pad-potus,4298> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- Wspólny komunikat na temat pierwszego posiedzenia dialogu strategicznego pomiędzy Rzeczpospolitą Polską i Stanami Zjednoczonymi Ameryki w dziedzinie energii*, 12 marca 2019 r., <https://www.gov.pl/web/premier/wspolny-komunikat-na-temat-pierwszego-posiedzenia-dialogu-strategicznego-pomiedzy-rzeczpospolita-polska-i-stanami-zjednoczonymi-ameryki-w-dziedzinie-energii> (dostęp: 14 kwietnia 2025 r.).
- Wzmocnienie polsko-amerykańskiej współpracy w zakresie bezpieczeństwa energetycznego*, 8 listopada 2018 r., <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/wzmocnienie-polsko-amerykanskiej-wspolpracy-w-zakresie-bezpieczenstwa-energetycznego> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

Zacieśnienie współpracy w dziedzinie cywilnej energii jądrowej pomiędzy Polską i Stanami Zjednoczonymi, 13 czerwca 2019 r., <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/zaciesnienie-wspolpracy-w-dziedzinie-cywilnej-energii-jadrowej-pomiedzy-polska-i-stanami-zjednoczonymi> (dostęp: 25 czerwca 2025 r.).

Źródła

Archiwum Justyny Błażejowskiej.

Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 4 lipca 2019 r., poz. 1240.

Copyright (c) 2025 Piotr Naimski.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208635

DOROBK PREZYDENTURY ANDRZEJA DUDY W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA GOSPODARCZEGO

**PRESIDENT ANDRZEJ DUDA LEGACY
FOR POLISH ECONOMIC SECURITY**

Marek Dietl

Abstrakt: Niniejszy tekst stanowi analizę wkładu Prezydenta Andrzeja Dudy w budowanie bezpieczeństwa gospodarczego Polski w latach 2015–2025 pomimo ograniczonych uprawnień konstytucyjnych głowy państwa na polu polityki ekonomicznej. Autor proponuje trójwymiarowe ujęcie bezpieczeństwa gospodarczego, uwzględniające rozwój gospodarczy, bezpieczeństwo energetyczne oraz usieciowienie gospodarki. W oparciu o dane OECD i Eurostatu tekst pokazuje, że Polska znacząco zredukowała dystans wobec najbogatszych państw świata, utrzymując pozycję lidera w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Wzrost gospodarczy umożliwił zwiększenie wydatków obronnych i rozbudowę potencjału odstraszania. W zakresie bezpieczeństwa energetycznego podkreślono rolę strategicznych inwestycji, takich jak terminal LNG w Świnoujściu oraz rurociąg Baltic Pipe, a także intensyfikację współpracy w ramach Inicjatywy Trójmorza. Szczególne miejsce zajmuje rozwój energetyki jądrowej, wspierany aktywnie przez Prezydenta, zarówno poprzez działania legislacyjne, jak i dyplomatyczne, czego efektem jest zaawansowanie prac nad elektrownią Lubiatowo-Kopalino. Usieciowienie gospodarki analizowane jest w kontekście wzrostu eksportu, wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz aktywności prezydenckiej w dyplomacji gospodarczej. Projekt Centralnego Portu Komunikacyjnego ukazany został jako kluczowy element infrastruktury podnoszący strategiczną pozycję Polski. Tekst wskazuje, że prezydentura Andrzeja Dudy przyczyniła się do istotnego wzmocnienia bezpieczeństwa gospodarczego państwa poprzez konsekwentne działania dyplomatyczne, energetyczne oraz promowanie innowacyjności i inwestycji.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo gospodarcze, Andrzej Duda, energetyka jądrowa, inwestycje zagraniczne, Centralny Port Komunikacyjny, rozwój gospodarczy, dyplomacja ekonomiczna, Inicjatywa Trójmorza, suwerenność energetyczna

Abstract: This article analyzes President Andrzej Duda's contributions to enhancing Poland's economic security during his presidency from 2015 to 2025, despite the limited constitutional authority of the presidential office in shaping economic policy. The author proposes a three-dimensional framework for assessing economic security, encompassing economic growth, energy security, and the networked integration of the national economy. Drawing on data from the OECD and Eurostat, the study demonstrates that Poland has significantly narrowed the developmental

gap with the world's wealthiest nations while maintaining its leading position in Central and Eastern Europe. The economic growth has enabled an increase in defense spending and the expansion of deterrence capabilities. In the field of energy security, the analysis emphasizes the strategic significance of investments such as the LNG terminal in Świnoujście and the Baltic Pipe gas pipeline, as well as the intensification of regional cooperation within the framework of the Three Seas Initiative. Particular attention is devoted to the development of nuclear energy, actively supported by the President through legislative and diplomatic efforts, resulting in the advancement of the Lubiatowo–Kopalino nuclear power plant project. The concept of economic network integration is examined through the lens of export growth, growth in foreign direct investment, and the President's active role in economic diplomacy. The Central Transportation Hub (CPK) is highlighted as a key infrastructure initiative enhancing Poland's strategic standing. The text argues that President Duda's term has significantly strengthened the country's economic security through sustained diplomatic engagement, energy policy leadership, and the promotion of innovation and investment.

Keywords: economic security, Andrzej Duda, nuclear energy, foreign investment, Central Transportation Hub, economic development, economic diplomacy, Three Seas Initiative, energy sovereignty

Ustrój Rzeczypospolitej nie przewiduje specjalnych prerogatyw Prezydenta w zakresie prowadzenia polityki gospodarczej. Między innymi z tego powodu dorobek głowy państwa w tym zakresie wymyka się standardowym sposobom ewaluacji. Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Prezydent jest najwyższym przedstawicielem państwa i gwarantem ciągłości władzy państwowej (art. 126 ust. 1). Stoi na straży bezpieczeństwa państwa. Proponuję, abyśmy spojrzeli na mijającą dekadę przez pryzmat roli, którą odegrał dr Andrzej Duda w budowaniu bezpieczeństwa gospodarczego Polski.

Nie ma jednej miary obrazującej poziom zabezpieczenia ekonomicznego danego państwa. Proponuję zatem, abyśmy patrzyli na nie w trzech wymiarach:

1. Rozwój gospodarczy – kraje bogate są *ceteris paribus* bezpieczniejsze niż biedne. Mają większe możliwości zabezpieczania swojej suwerenności.
2. Bezpieczeństwo energetyczne – jedną z kluczowych płaszczyzn rywalizacji między państwami oraz narzędziami wpływu jest energetyka. Państwa lepiej zabezpieczone energetycznie są mniej podatne na oddziaływania zewnętrzne.
3. Usieciowienie gospodarki – im dane państwo jest silniej połączone (dyplomatycznie, gospodarczo, politycznie, kulturowo itp.), tym bezpieczniejsze. Ewentualne zaburzenia w funkcjonowaniu usieciowanego kraju propagują się na inne kraje poprzez węzły sieciowe. Szczególnie jeśli kraj osiągnie pewną „masę krytyczną” w sieci, to „wypadnięcie” z sieci staje się problemem dla innych.

Rozwój gospodarczy

Prezydentura Andrzeja Dudy przypada na lata 2015–2025. Dane statystyczne są dostępne za lata 2015–2024 i na ich podstawie postaram się ocenić rozwój gospodarczy Polski w porównaniu do innych krajów świata.

Na wstępie warto uświadomić sobie, jakie miejsce zajmuje polska gospodarka w świecie. W 2015 r. Produkt Krajowy Brutto (PKB) Polski stanowił ok. 1 proc. wszystkich krajów zrzeszonych w Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz ponad 3,5 proc. w Unii Europejskiej. W rankingach gospodarczych nasz kraj zbliża się do pierwszej dwudziestki największych gospodarek świata oraz zajmuje szóste miejsce w Unii Europejskiej. Jesteśmy natomiast niekwestionowanym liderem w Europie Środkowej i Wschodniej. Statystyki OECD wyróżniają kategorię krajów: *Central and Eastern Europe + Baltics* (CEE+B). W tym regionie jesteśmy hegemonem: nasz PKB odpowiada za 36 proc. sumy produktów krajowych brutto¹.

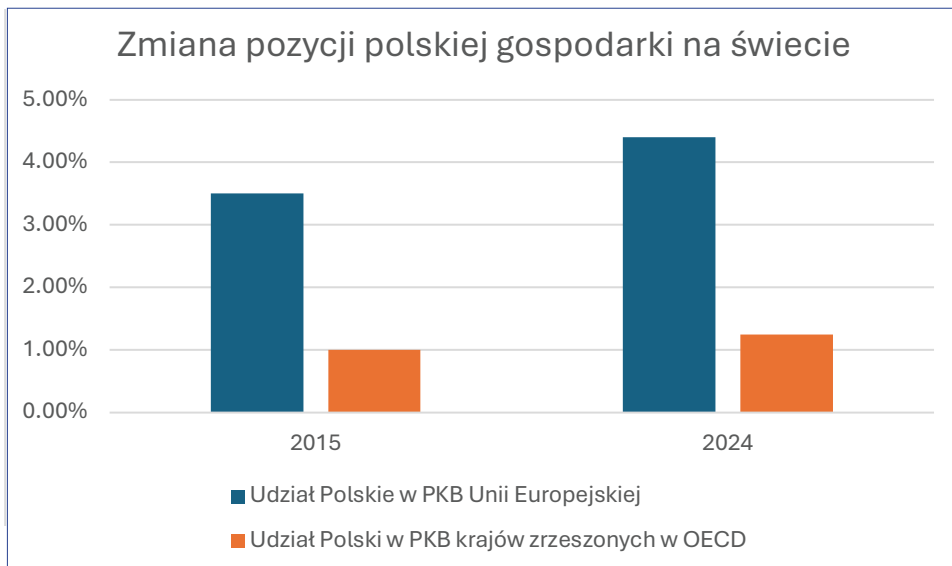
¹ Wszystkie podane wartości są przeliczone po bieżącym kursie dolara amerykańskiego (USD). Jeśli patrzymy na gospodarkę z punktu widzenia bezpieczeństwa tylko takie ujęcie jest właściwe. Próbując ominąć wszelkie spory metodyczne możemy się posłużyć

Oceniając dekadę prezydentury Andrzeja Dudy, należy porównać lata 2016–2025 do lat 2005–2015. Nie mamy jeszcze pełnych danych za rok 2024 i 2025, ale korzystając z szacunków (2024) i prognoz (2025), można przyjąć, że średnioroczny wzrost gospodarczy według bieżącego kursu dolara amerykańskiego był w latach 2005–2015 wyższy niż wśród członków OECD o około 2,2 p.p. rocznie. Bezspornie Polska gospodarka doganiała najbogatsze kraje świata. To tempo doganiania wzrosło w kolejnej dekadzie do ponad 2,8 p.p. rocznie. Targana kryzysami finansowymi Unia Europejska (globalny kryzys 2008/2009, kryzys strefy euro 2010/2011) nie jest najbardziej wymagającym punktem odniesienia – gospodarki krajów Wspólnoty rozwijały się w umiarkowanym tempie. W latach 2005–2015 średnioroczny wzrost gospodarczy rósł średnio 1,34 proc. rocznie. Na tym tle Polska wypadła bardzo dobrze – średnio tempo wzrostu było wyższe o ponad 3 p.p. rocznie. Kolejna dekada to również czas doganiania Unii Europejskiej w tempie trochę niższym niż 3 p.p. rocznie. W obu dekadach tempo rozwoju gospodarczego Polski i krajów CEE+B było podobne. Nieznacznie szybciej (niż kraje regionu) Polska gospodarka rosła w latach 2005–2015, a trochę wolniej w kolejnej dekadzie. Wynika to m.in. z bardzo szybkiego rozwoju gospodarki rumuńskiej w ostatnich latach oraz umacnianiu się walut regionu w stosunku do dolara.

Powyższa analiza pokazuje, że Polska gospodarka przez ostatnią dekadę utrzymała pozycję lidera w Europie Środkowej i Wschodniej i znacząco przybliżyła się poziomem rozwoju do najbogatszych gospodarek świata, co ilustruje poniższy wykres.

taką oto intuicją: gospodarka służy zapewnieniu zasobów do odstraszenia wrogów. Za te zasoby ostatecznie płacimy w USD.

Rys. 1. Udział Polski w PKB Unii Europejskiej oraz krajów zrzeszonych w Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD oraz Eurostat.

Polska zachowała pozycję gospodarczą w Europie Środkowo-Wschodniej. Udział w PKB Polski w Unii Europejskiej wzrósł z 3,5 do prawie 4,5 proc. Na tle najbogatszych krajów świata pozycja Polski uległa poprawie: wzrost udziału w PKB z ok. 1 do 1,25 proc.

Sama pozycja w rankingu największych gospodarek nie przekłada się na poprawę perspektyw do utrzymania suwerenności. Konieczne jest ponoszenie odpowiednich nakładów na obronność. Właściwą miarą do porównań w czasie jest udział procentowy w wydatkach na zbrojenia w Unii Europejskiej. Na podstawie danych opisujących wydatki obronne 27 obecnych członków UE porównałem udział Polski w całkowitych wydatkach na obronność w poszczególnych latach (dane: Eurostat). W 2005 r. udział Polski był na poziomie 3 proc., a dziesięć lat później wzrósł do 4,7 proc., by w 2023 r. (najnowsze dostępne dane porównawcze) osiągnąć 6,8 proc. Prawdopodobnie dziś wynosi ok. 7 proc.

Sceptyk mógłby stwierdzić, że ten rosnący udział wynika ze wzrostu gospodarczego i zwiększania się wydatków publicznych w Polsce. Pogłębiona analiza tego jednak nie potwierdza. Udział wydatków obronnych w stosunku do udziału wydatków całego sektora publicznego wskazuje wyższą dynamikę wzrostu. W 2005 r. proporcjonalnie wydatki były wyższe o 25 proc., a w 2023 r. już o 62 proc. Wydatki na zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego na tle innych krajów UE rosły szybciej niż polska gospodarka i sektor finansów publicznych.

Cieniem na tych wskaźnikach kładzie się struktura wydatków obronnych

Udział Polski w wydatkach na badania i rozwój w obszarze obronności wynosił w 2005 r. 1,8 proc. całkowitych wydatków w UE. Od tego czasu spadał, by w 2015 r. osiągnąć 1,6 proc., a w 2023 r. – 1 proc. Jest to o tyle zaskakujące, że w ujęciu nominalnym wydatki na prace badawcze i rozwojowe wzrosły w Polsce prawie trzykrotnie, a w relacji do PKB z 1 do 1,5 proc., co stawia Polskę w gronie krajów o największej dynamice wzrostu wydatków na innowacyjność.

Zapewnienie bezpieczeństwa „tu i teraz” jest realizowane konsekwentnie. Zbyt mała uwaga była i jest przykładana do rozwoju technologicznego i zdolności innowacyjnych. Tylko systematyczne i wysokie wydatki na innowacyjność mogą przyczynić się do budowy unikalnych zdolności obronnych. Kluczowym zadaniem w kolejnych latach będzie przełożenie dynamicznego wzrostu wydatków cywilnych B+R na te związane z obronnością. Kluczem okaże się wspieranie innowacji o podwójnym zastosowaniu.

Podsumowując, dekada prezydencka Andrzeja Dudy to okres wzrostu gospodarczego, pozwalającego zmniejszyć dystans do najbardziej rozwiniętych krajów świata. Na relatywną poprawę miał wpływ szereg czynników. Wyizolowanie wpływu Prezydenta RP jest niemożliwe. Nie unieważnia to jednak ogólnego wniosku. Owoce tego rozwoju zostały spożytkowane m.in. na poprawę bezpieczeństwa

Polski, co widać w wydatkach na cele obronne, o co Prezydent Andrzej Duda regularnie zabiegał.

Bezpieczeństwo energetyczne

Bezpieczeństwo państwowe jest nieodłącznie związane z bezpieczeństwem energetycznym. Prezydent Andrzej Duda w swoich licznych wystąpieniach wielokrotnie odnosił się do kwestii bezpieczeństwa gospodarczego i energetycznego Polski, szczególnie w kontekście wyzwań geopolitycznych. Można wyróżnić trzy wymiary polityki w tym zakresie:

1. Dywersyfikacja źródeł surowców energetycznych i zmniejszanie zależności od Federacji Rosyjskiej.
2. Współpraca w regionie Europy Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej, m.in. w ramach Inicjatywy Trójmorza, zmierzająca do zwiększenia możliwości technicznych i ekonomicznych systemów energetycznych.
3. Racjonalna ochrona klimatu i sprawiedliwa transformacja ekonomiczna.

Wszystkie trzy elementy okazały się kluczowe dla bezpieczeństwa energetycznego Polski. Ich znaczenie zostało docenione dopiero w ostatnich latach. Pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę pokazała, że:

- Rosja nie jest wiarygodnym partnerem gospodarczym, a szczególnie dostawcą krytycznych surowców;
- największą wspólnotę interesów Polska ma z krajami na wschodzie Unii Europejskiej i NATO (od północy do południa);
- zapobieganie zmianom klimatycznym nie może podminowywać bezpieczeństwa energetycznego.

W czasie prezydentury dr. Andrzeja Dudy uruchomiono dwie kluczowe inwestycje w zakresie dywersyfikacji źródeł surowców energetycznych: Terminal LNG im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu (2015) oraz system gazociągów łączących Norwegię, Danię i Polskę – Baltic Pipe (2022). Bez tej infrastruktury rezygnacja

ze współpracy z Federacją Rosyjską oznaczałaby zahamowanie rozwoju gospodarczego Polski.

Znaczenie współpracy energetycznej na linii Północ-Południe było oczywiste dla Prezydenta Andrzeja Dudy od początku prezydentury. W swoich wystąpieniach wielokrotnie podkreślał rolę Inicjatywy Trójomorza w budowaniu bezpieczeństwa energetycznego. W 2017 r. podczas wizyty w Chorwacji, stwierdził, że „chcemy budować bezpieczeństwo energetyczne w ramach inicjatywy Trójomorza”. Po pięciu latach stało się jasne, że wskazał właściwy kierunek strategiczny. Deklaracje polityczne przełożyły się na działania. Fundusz Trójomorza za jedno z kluczowych celów postawił sobie wspieranie interkonektorów i dalszą integrację energetyczną regionu.

Racjonalna transformacja energetyczna była również w centrum uwagi. Przemawiając podczas konferencji COP2027, Prezydent Andrzej Duda podsumował swoje priorytety i działania. W 2022 r. podkreślił, że Polska osiągnęła cele redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2020 r., a także aktywnie rozwija system odnawialnych źródeł energii oraz program niskoemisyjnej cywilnej energetyki jądrowej. Zaznaczył jednak, że spełnienie celów klimatycznych nie może być przeszkodą w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego.

Wystąpienia na forach międzynarodowych były spójne z deklaracjami i działaniami w kraju. Dobrym przykładem jest dość obszerne wystąpienie w październiku 2022 r. podczas konferencji „Bezpieczeństwo Energetyczne Polski” w Toruniu, kiedy to Prezydent pochwalił projekt geotermalny, nazywając go „znakomitą odpowiedzią na wyzwania naszych niespokojnych czasów” i podkreślając, że inwestycje w bezpieczeństwo energetyczne umacniają suwerenność Polski.

Prezydent Andrzej Duda angażował się również w rozwój energetyki jądrowej, od której będzie zależało nasze bezpieczeństwo energetyczne w przyszłości. Wszelkie działania (legislacyjne, aktywność międzynarodowa oraz publiczna) miały na celu przyspieszenie realizacji Programu Polskiej Energetyki Jądrowej (PPEJ).

PPEJ, zaktualizowany w 2020 r., zakłada budowę dwóch elektrowni jądrowych o łącznej mocy 6–9 GW, z pierwszą elektrownią w lokalizacji Lubiatowo-Kopalino na Pomorzu, realizowaną przez Polskie

Elektrownie Jądrowe (PEJ) we współpracy z amerykańskimi firmami Westinghouse i Bechtel. Energetyka jądrowa jest postrzegana jako klucz do dekarbonizacji, bezpieczeństwa energetycznego i stabilności dostaw energii. Podczas wizyty w Białym Domu w czerwcu 2020 r. Prezydent Duda wspólnie z prezydentem USA Donaldem Trumpem zapowiedział podpisanie umowy międzyrządowej dotyczącej rozwoju energetyki jądrowej w Polsce, co było kluczowym krokiem w negocjacjach z firmami Westinghouse i Bechtel.

W grudniu 2023 r. Prezydent Duda uczestniczył w konferencji klimatycznej COP28, podczas której Polska podpisała deklarację o potrojeniu globalnej mocy jądrowej do 2050 r., wspieraną przez ponad 20 państw, w tym USA, Francję i ZEA. Prezydent podkreślał, że „atom jest przyszłością czystej, bezpiecznej i stabilnej energii” oraz koniecznością dla realizacji celów klimatycznych. Zapowiedział również, że priorytetem polskiej prezydencji w UE w 2025 r. będzie sprawiedliwa transformacja energetyczna z naciskiem na energię jądrową. Chwalił również polskie firmy, takie jak Orlen Synthos Green Energy, za rozwój technologii małych reaktorów modułowych (SMR).

W styczniu 2024 r. podczas Światowego Forum Ekonomicznego w Davos Prezydent Andrzej Duda zaapelował do premiera Donalda Tuska o przyspieszenie budowy elektrowni na Pomorzu, wskazując, że przygotowania są na końcowym etapie i zmiana lokalizacji opóźniłaby projekt o lata. Podkreślił znaczenie inwestycji dla suwerenności energetycznej i realizacji unijnej polityki klimatycznej.

W lutym 2024 r. Prezydent Duda zwołał Radę Gabinetową, podczas której omawiano strategiczne inwestycje, w tym elektrownię jądrową. Podkreślił, że budowa elektrowni jest „fundamentalna” dla Polski, podobnie jak Centralny Port Komunikacyjny (CPK), i zapowiedział, że będzie monitorował postępy, gotów zwołać kolejne posiedzenie w tej sprawie.

W marcu 2024 r. dr Andrzej Duda odwiedził elektrownię jądrową Vogtle w Georgii, a tam zapoznał się z technologią AP1000, która ma być zastosowana w Polsce. Podkreślił bezpieczeństwo technologii, jej znaczenie dla redukcji emisji CO₂ oraz potencjał tworzenia miejsc pracy.

Podczas spotkań w Koninie i Turku w maju 2024 r. Prezydent Duda apelował o budowę elektrowni jądrowej w regionie konińskim, argumentując, że jest to konieczne dla transformacji energetycznej i zastąpienia elektrowni węglowych. Podkreślał, że energia jądrowa jest bezpieczna dla środowiska i kluczowa dla przyszłości.

We wrześniu 2024 r. Prezydent Duda omawiał z sekretarzem stanu USA Antonym Blinkenem współpracę w zakresie cywilnej energetyki jądrowej, szczególnie w kontekście projektu na Pomorzu.

W marcu 2025 r. Prezydent Duda podpisał ustawę przewidującą dokapitalizowanie Polskich Elektrowni Jądrowych kwotą 60,2 mld zł, co miało umożliwić finansowanie budowy pierwszej elektrowni jądrowej na Pomorzu, planowanej na 2033 r. Ustawa wymagała zgody Komisji Europejskiej na pomoc publiczną, a środki miały pochodzić z podwyższenia kapitału zakładowego PEJ, w tym poprzez wkłady pieniężne i niepieniężne (np. skarbowe papiery wartościowe).

Prezydent Andrzej Duda konsekwentnie wspierał bezpieczeństwo energetyczne Polski. Jego wkład w dywersyfikację źródeł energii oraz wsparcie dla rozwoju energetyki jądrowej zostaną zapamiętane jako kamienie milowe na drodze do pełnej suwerenności energetycznej.

Wzmacnianie powiązań gospodarczych ze światem

Usieciowienie polskiej gospodarki można rozpatrywać w dwóch wymiarach – wymiany handlowej i inwestycji. W ostatniej dekadzie polski eksport wzrósł ok. 2,5 razy (nominalnie w dolarach), a nasz import o 125 proc. Z tych danych wynikają dwa wnioski. Po pierwsze, zwiększyła się międzynarodowa konkurencyjność Polski. W światowym handlu dodajemy więcej wartości – szybciej rośnie nam eksport niż import.

Powyższe liczby warto zestawić z dynamiką światowej wymiany handlowej. Prawdopodobnie światowy handel zwiększył się o ok. 50 proc. w ostatniej dekadzie. Oznacza to, że **eksport Polski urósł o 52 proc., a import o 43 proc. więcej niż światowy handel**. Rola Polski w globalnych łańcuchach dostaw się zwiększyła, a co za tym

idzie – wzrosło znaczenie naszego kraju. Zawirowania, a szczególnie „wypadnięcie” Polski ze światowego systemu handlu, niosą większe międzynarodowe konsekwencje dziś niż w 2015 r.

Rola Prezydenta RP w budowaniu sieci powiązań handlowych polega m.in. na aktywnej dyplomacji gospodarczej. Andrzej Duda systematycznie zapraszał do współudziału w delegacjach zagranicznych przedstawicieli polskiego biznesu: od start-upów do największych przedsiębiorstw i instytucji finansowych. Niemożliwa jest dziś pełna „inwentaryzacja”, ale na pewno więcej niż sto podmiotów biznesowych skorzystało z możliwości uczestniczenia w oficjalnych delegacjach zagranicznych Prezydenta RP. Kolejne dziesiątki czy nawet setki uczestniczyły w konferencjach, takich jak Davos czy Szczyty Biznesowe Trójmorza.

Dobór przedsiębiorstw był usystematyzowany. Przykładowo firmy na wczesnym etapie rozwoju to byli nominowani do Nagrody Gospodarczej Prezydenta RP w dwóch nowych kategoriach B+R i Startup_PL albo uczestnicy cyklu wydarzeń „Start-upy w Pałacu”. Bardziej dojrzałe firmy dobierano we współpracy z Polską Agencją Inwestycji i Handlu. Nominacja do Nagrody Gospodarczej też była przesłanką do zaproszenia. Należy zwrócić uwagę, że Prezydent Andrzej Duda chętnie spotykał się z przedsiębiorcami. Odbił np. ponad 50 dłuższych wizyt w przedsiębiorstwach z całej Polski.

Usieciowienie poprzez inwestycje najlepiej rozwijać poprzez przyciąganie Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych (BIZ) do Polski. Im więcej fizycznych aktywów zagranicznych ulokowanych jest w Polsce, tym większe prawdopodobieństwo, że inne kraje pomogą w ich obronie. Wartość tych inwestycji w latach 2016–2023 wyniosła średnio rocznie ponad 95 mld dolarów. Było to ponad dwa razy więcej niż w latach 2005–2015, kiedy ta wartość wyniosła ok. 46 mld dolarów rocznie. Ten dwukrotny wzrost BIZ nastąpił pomimo epidemii COVID-19 oraz inwazji Rosji na Ukrainę.

Rola Prezydenta RP w przyciąganiu inwestycji zagranicznych jest „miękka”. Polega głównie na kreowaniu dobrego postrzegania Polski na arenie międzynarodowej oraz atmosfery przyjaznej inwestorom. Otwartość Prezydenta, ministrów i doradców na spotkania

z międzynarodowym biznesem dołożyły ważną cegiełkę do sukcesów ostatnich lat.

Jak ważne jest dla Prezydenta Dudy włączenie Polski w sieć powiązań gospodarczych, dobrze ilustruje zaangażowanie głowy państwa w projekt Centralnego Portu Komunikacyjnego (CPK), czyli węzła przesiadkowego między Warszawą a Łodzią, który miał integrować transport lotniczy, kolejowy i drogowy, z docelową przepustowością do 65 mln pasażerów rocznie do 2060 r. Projekt, zapoczątkowany za rządów Prawa i Sprawiedliwości, był postrzegany jako kluczowy dla rozwoju infrastruktury Polski, szczególnie w kontekście integracji z siecią TEN-T i potencjalnego wsparcia dla wydarzeń międzynarodowych. Aktywność Prezydenta była różna w latach 2018–2023 oraz 2024–2025.

W 2018 r. Andrzej Duda uroczyście podpisał ustawę o CPK i uczynił wsparcie dla tego przedsięwzięcia jednym z priorytetów prezydentury. W latach 2018–2023 Prezydent Duda wielokrotnie podkreślał znaczenie CPK dla gospodarki i bezpieczeństwa narodowego, porównywał go do historycznych inwestycji, takich jak budowa portu w Gdyni. Raporty, takie jak prognozy IATA z 2022 r. przewidujące wzrost liczby pasażerów do 65 mln do 2060 r., były wsparciem dla jego narracji o potencjale gospodarczym CPK.

W 2023 r. podczas konferencji Prezydent zapowiedział, że CPK będzie gotowy na Igrzyska Olimpijskie w 2036 r., co miało na celu podkreślenie jego strategicznego znaczenia. Podczas kampanii prezydenckiej w 2020 r. CPK było określane „planem Dudy”, co pokazuje, jak ważny był to projekt dla Prezydenta. Nie jest więc zaskakujące, że we wrześniu 2023 r. Prezydent Duda wziął udział w konferencji podsumowującej prace nad CPK. Podczas wydarzenia zaprezentowano postępy prac, w tym gotowości koncepcyjnego projektu terminala i dworca kolejowego. Dr Andrzej Duda podkreślał, że CPK może służyć jako infrastruktura dual-use, wspierając operacje NATO, co było zgodne z jego wcześniejszymi wypowiedziami o strategicznym znaczeniu projektu dla bezpieczeństwa narodowego.

Ostatnie dwa lata to czas obrony projektu CPK w jego oryginalnym kształcie i ambitnym harmonogramie. Prezydent Andrzej Duda

aktywnie wspierał przedsięwzięcie, krytykował opóźnienia rządu i podkreślał znaczenie projektu dla gospodarki i bezpieczeństwa Polski. Prezydent powołał Radę ds. Strategicznych Projektów Rozwojowych w lipcu 2024 r. Monitorowała ona m.in. postępy prac i służyła wsparciem merytorycznym Prezydentowi. To właśnie dzięki niemu opinia publiczna została uświadomiona, że CPK jest „fundamentalnie ważna dla naszego bezpieczeństwa” ze względu na jego rolę w obsłudze dużych samolotów transportowych i potencjalnych operacjach militarnych, np. w przypadku zagrożenia, gdy sojusznicy NATO mogliby dostarczać sprzęt i personel.

W lipcu 2024 r. Prezydent Duda w wypowiedzi dla mediów wyraził „wiele wątpliwości” wobec polityki realizowanej przez nowo wybrane władze i odniósł się do zmian w projekcie, takich jak zmniejszenie planowanej przepustowości lotniska z 40 do 34 mln pasażerów rocznie oraz modyfikacji koncepcji kolejowej zamiast pierwotnego modelu: „hub i dziesięć szprych”.

Wrześniowe wypowiedzi na Krynica Forum 2024 były jeszcze bardziej krytyczne. Prezydent Duda podkreślił, że takie inwestycje strategiczne jak CPK powinny być wyłączone z walki politycznej. Wskazał też na raport firmy Kearney, który przewiduje, że CPK do 2040 r. może stworzyć 290 tys. miejsc pracy i zwiększyć produkcję w Polsce o 90 mld zł rocznie. Dodał również, że rząd opóźnia finansowanie, np. w 2023 r. CPK otrzymała tylko 3,7 mld zł z planowanych 7 mld, a dalsze dokapitalizowanie w latach 2024–2030 jest niepewne.

Podsumowując, Prezydent Andrzej Duda był i jest aktywnym orędownikiem mocnego osadzenia polskiej gospodarki w sieciach powiązań gospodarczych. Wskazuje na to ogromna aktywność w promowaniu polskich przedsiębiorstw w świecie, zachęcaniu do inwestowania w Polsce oraz wspieraniu przedsięwzięć infrastrukturalnych.

* * *

Z powyższego krótkiego i wybiórczego przeglądu można wywnioskować, że prezydentura dr. Andrzeja Dudy wydatnie przyczyniła się do zwiększenia bezpieczeństwa gospodarczego Polski. Dynamiczny

rozwój gospodarczy pomimo niespotykanych zawirowań (pandemia, wojna) pozwolił na sfinansowanie zasadniczego zwiększenia możliwości obronnych Polski. Dywersyfikacja źródeł surowców energetycznych oraz współpraca w ramach Inicjatywy Trójmorza zwiększyły bezpieczeństwo energetyczne. Wspierana przez Prezydenta ekspansja międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przełożyła się na mocniejsze wprzęgnięcie Polski w globalny biznes. Przychylność dla inwestorów zagranicznych umożliwiła za to podwojenie wartości inwestycji netto. Wspieranie strategicznych inwestycji gospodarczych pozwala oczekiwać, że ich realizacja będzie równolegle przyczyniała się do wzmacniania bezpieczeństwa narodowego RP.

Copyright (c) 2025 Marek Dietl.

 0000-0001-7758-2414

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208636

WNIOSKI Z DZIESIĘCIOLECIA (2015–2025) DZIAŁALNOŚCI NARODOWEJ RADY ROZWOJU W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA, OBRONNOŚCI I POLITYKI ZAGRANICZNEJ

**CONCLUSIONS FROM A DECADE (2015–2025)
OF THE NATIONAL DEVELOPMENT COUNCIL'S
ACTIVITIES IN THE AREA OF SECURITY, DEFENCE
AND FOREIGN POLICY**

Przemysław Żurawski vel Grajewski

Abstrakt: Narodowa Rada Rozwoju (NRR) powołana na mocy decyzji Prezydenta RP, a w jej ramach Sekcja Bezpieczeństwo, Obronność, Polityka Zagraniczna i jej ewolucyjne odmiany, działała jako społeczne ciało doradcze w trakcie obu kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy – tzn. w latach 2015–2025. Jej prace polegały na zwykle comiesięcznych obradach, których owocem były pisemne rekomendacje przedstawiane pod rozprawę głowie państwa za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP. Z uwagi na naturę materii, będącej przedmiotem prac Sekcji, wytwarzane przez nią materiały nie były publikowane. W drugiej kadencji po każdym spotkaniu nagrywano jednak jego krótkie omówienie przez przewodniczącego Sekcji, co z czasem przybrało to formę oświadczeń dla mediów. Skład Sekcji był zmienny, a w trakcie prac korzystała ona regularnie z wiedzy ekspertów zewnętrznych. W trakcie prac Rada stykała się sporadycznie z problemem lobbingu obcych państw, a skutecznie przewyższającym wyzwaniem była także tendencja do zbyt akademickiego modelu dyskusji.

Słowa kluczowe: Polska, bezpieczeństwo, Prezydent RP, Narodowa Rada Rozwoju, Kancelaria Prezydenta RP

Abstract: The National Development Council (NDC) established by the decision of the President of the Republic of Poland, and the Section of Security, Defense and Foreign Policy functioning as part of it, as well as its evolutionary varieties, operated as a social advisory body during both terms of Andrzej Duda – i.e. in the years 2015–2025. Its work usually consisted of monthly meetings. Each meeting produced written recommendations presented to the Head of the State through the Chancellery of the President of the Republic of Poland. Due to the nature of the subject of the Section's work, the materials it developed were not published. In the second term, however, after each meeting, short presentations were recorded by the Section chair. Over time, it has assumed the form of media statements. The composition of the Section varied. The Council regularly drew on the knowledge of external experts. During its work, the Council occasionally encountered the problem of lobbying by foreign countries, and the challenge that was effectively overcome was also the tendency towards an overly academic model of discussion.

Keywords: Poland, security, President of Poland, The National Development Council, Chancellery of the President of the Republic of Poland

Wstęp

Blisko 10 lat temu – wkrótce po objęciu urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej przez Andrzeja Dudę – Prezydent powołał do życia społeczne ciało doradcze – Narodową Radę Rozwoju, a w jej łonie Sekcję Bezpieczeństwo i Obronność (BiO). Po objęciu w 2016 r. przez Andrzeja Przyłębskiego (dotychczasowego koordynatora Sekcji Polityka Zagraniczna) funkcji ambasadora RP w Niemczech, Sekcja BiO została połączona z Sekcją Polityki Zagranicznej w Sekcję Bezpieczeństwo, Obronność, Polityka Zagraniczna (BOPZ). W trakcie drugiej kadencji zmieniło się nieco nazewnictwo i Narodową Radę Rozwoju, zamiast na sekcje, podzielono na odpowiadające im rady tematyczne. Przez kolejne pięć lat działała ona w tej formie. Dawna Sekcja BOPZ funkcjonowała zatem w tym okresie jako Rada do spraw Bezpieczeństwa i Obronności (RBiO).

Niniejszy artykuł jest refleksją nad działalnością wszystkich wyżej wymienionych form (Sekcji BiO, Sekcji BOPZ i RBiO), pisaną z pozycji koordynatora rzeczzonej Sekcji/Rady, którą to funkcję miałem zaszczyt pełnić przez ubiegłą dekadę. Głównym celem napisania niniejszego tekstu jest zaś wyciągnięcie wniosków z doświadczeń działania Rady w nadziei, że pomogą one następcom obecnego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przy konstruowaniu podobnych ciał doradczych, gdyby ich wolą było powoływanie takowych.

Prace Narodowej Rady Rozwoju, w tym Sekcji BiO, rozpoczęły się jesienią 2015 r. w atmosferze podwójnego zwycięstwa wyborczego Prawa i Sprawiedliwości – najpierw w wyborach prezydenckich (10 i 24 maja 2015 r.¹), a potem – już po zainaugurowaniu spotkań Rady – także w parlamentarnych (25 października 2015 r.). Zapewniło to radzie komfort prac w sytuacji politycznej pozwalającej oczekiwać, że przygotowywane przez nią rekomendacje – o ile znajdą uznanie Prezydenta i zostaną przekształcone w jego własne inicjatywy w kontaktach z rządem czy też w zakresie prac parlamentarnych – będą mogły liczyć na przychylność większości sejmowej. Ten stan,

¹ Szerzej patrz: R. Matyja, B. Sajduk, *Wybory 2014–2015 a przemiany elit politycznych Trzeciej Rzeczypospolitej*, Kraków-Rzeszów 2016, s. 127–181.

mimo rozmaitych rozbieżności między obozem rządowym a Prezydentem (notabene nie dotyczących kwestii będących przedmiotem prac RBiO² i niewpływających na ich bieg) z modyfikacją wynikającą z utraty przez PiS większości w Senacie po wyborach z 13 października 2019 r.³, zasadniczo utrzymał się do 13 grudnia 2023 r., po czym uległ załamaniu. Prowadząc rozważania na temat prac Rady, tematów, które brała pod uwagę i celów, jakie sobie stawiała, trzeba więc uwzględniać tę zasadniczą różnicę uwarunkowań, w jakich przyszło jej działać przed i po tej dacie.

Rada w ciągu minionych 10 lat miała rozmaite składy osobowe. Część jej członków nigdy nie podjęła pracy i zrezygnowała natychmiast po nominacji, inni wykruszali się w trakcie działalności czy to z uwagi na obejmowane funkcje publiczne, stan zdrowia, czy wreszcie ze względu na utratę zainteresowania tego typu aktywnością. Byli również tacy, którzy regularnie brali udział we wszystkich lub niemal wszystkich spotkaniach i tacy, którzy wybierali spotkania tematyczne – interesujące dla nich z uwagi na ich specjalizację zawodową. Byli wreszcie i tacy, którzy (o ile można tak sądzić) zaangażowali się w prace Rady z zamiarem przeforsowania jakiegoś

² Ochłodzenie relacji między Prezydentem a obozem Zjednoczonej Prawicy nastąpiło po serii wet prezydenckich dotyczących ustawy o KRS i Sądzie Najwyższym. Por.: *Prezydent: Zdecydowałem o zawetowaniu ustawy o Sądzie Najwyższym i KRS*, 24 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-zdecydowalem-o-zawetowaniu-ustawy-o-sadzie-najwyzszym-i-krs,669> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.); *Apel do Prezydenta RP o zawetowanie ustawy o Sądzie Najwyższym*, Ministerstwo Sprawiedliwości, 9 lutego 2023 r., <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/apel-do-prezydenta-rp-o-zawetowanie-ustawy-o-sadzie-najwyzszym> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.); *Minister Sprawiedliwości chwali weto w sprawie ustawy o Sądzie Najwyższym*, Prawo.pl, 11 lutego 2023 r., <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/minister-sprawiedliwosci-chwali-weto-w-sprawie-ustawy-o-sadzie,519780.html> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.); *Weto Prezydenta do tzw. ustawy degradacyjnej*, 30 marca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/weto-prezydenta-do-tzw-ustawy-degradacyjnej,919> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.); *Prezydent zawetował ustawę degradacyjną! „Chciałbym, by te sprawy były załatwione, ale nie w ten sposób”*, „wPolityce”, 30 marca 2018, <https://wpolityce.pl/polityka/388221-prezydent-zawetowal-ustawe-degradacyjna-chcialbym-by-te-sprawy-byly-zalatwione-ale-nie-w-ten-sposob> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

³ *PiS traci Senat i komfort rządzenia*, „Rzeczpospolita”, 15 października 2019 r., <https://www.rp.pl/polityka/art1079281-pis-traci-senat-i-komfort-rzadzenia> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.). Por.: *Opozycja odbija Senat. Kandydaci wspierający PiS zdobyli łącznie 49 mandatów, a kandydaci komitetów opozycyjnych 51*, „wPolityce”, 14 października 2019 r., <https://wpolityce.pl/polityka/468280-niespodzianka-na-finishu-opozycja-odbija-senat> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

swojego pomysłu, po czym dokonawszy tego lub uznawszy, że nie ma na to nadziei, rezygnowali. Ów personalny wymiar dziejów RBiO nie będzie przedmiotem niniejszych rozważań, w każdym razie nie w odniesieniu do konkretnych osób, a ogólnie przyjętą w niniejszym tekście zasadą jest ta wypływająca ze znanej łacińskiej sentencji: *nomina sunt odiosa*⁴.

Charakter Rady i jej prac

W trakcie całego okresu prac Rady występowała ona w charakterze ciała doradczego, złożonego z osób nominowanych do niej na mocy decyzji Prezydenta i pracujących w niej społecznie, tzn. bez pobierania jakiegokolwiek wynagrodzenia⁵. Skromne honoraria wypłacano natomiast niekiedy ekspertom zewnętrznym. Nie byli oni członkami NRR ani pracownikami instytucji państwowych, a zapraszano ich na wniosek Rady. W ramach działalności Sekcji BiO (BOPZ) były to bardzo nieliczne wypadki – w ciągu pięciu lat prac dotyczyły pięciu osób. Rada BiO, działająca od 2019 r., nie korzystała już z tej formy wsparcia eksperckiego.

Członkowie Sekcji BiO (BOPZ) i RBiO rekrutowali się z najrozmaitszych środowisk zawodowych. Byli wśród nich oficerowie Wojska Polskiego i Policji w stanie spoczynku, emerytowani dyplomaci, badacze akademicki, osoby mające za sobą doświadczenie piastowania wysokich urzędów w administracji państwowej, a także takie, które były zawodowo związane z branżą zbrojeniową. Ten zespół – zmieniający się w czasie – składał się z ludzi w różnym wieku i z różnym doświadczeniem. Część członków była w trakcie kariery zawodowej, inni zaś już po jej zakończeniu. Dawało to w efekcie wartościową

⁴ *Nomina sunt odiosa* (łac.) – „nazwiska są nienawistne”. Stosowane w znaczeniu: „Nie należy wymieniać nazwisk” (w pewnych okolicznościach). *Nomina sunt odiosa*, Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/nomina-sunt-odiosa;3948139> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

⁵ Jedynym kosztem generowanym przez członków Rady był zwrot kosztów biletów kolejowych za przejazdy tych, którzy przyjeżdżali spoza Warszawy, oraz koszt poczęstunków towarzyszących obradom.

mieszankę zapału i doświadczenia, choć niekiedy generowało pewne problemy (będą one omówione w osobnym akapicie).

Częstymi gośćmi na posiedzeniach Rady byli zapraszani eksperci z MON, MSZ, Ośrodka Studiów Wschodnich, Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Akademii Sztuki Wojennej, Instytutu Zachodniego oraz licznych innych instytucji badawczych i akademickich. W pierwszym okresie działania Sekcji BiO zdarzały się także posiedzenia z udziałem ekspertów, którzy sami szukali kontaktu z Radą (np. eksperci w dziedzinie lotnictwa). Ich celem było przedstawienie własnych projektów, które chcieli za pośrednictwem NRR przedłożyć Prezydentowi.

Kilka spotkań dotyczyło współpracy z organizacjami proobronnymi. Te posiedzenia należały do najobficiej obsadzonych z uwagi na dużą liczbę reprezentantów wielu organizacji tego typu w Polsce. Do rzadkości należały spotkania z przedstawicielami obcych państw, ale i takie się zdarzały, gdy celem Rady było poznanie doświadczeń w danej dziedzinie obronności, uzyskanych przez państwo mające zbliżone do Polski położenie geopolityczne i zbieżne z Rzeczpospolitą interesy oraz wyzwania. W tym kontekście szczególnie interesujące było spotkanie z attaché wojskowym Estonii z maja 2016 r. Ten rodzaj spotkań – niestety – nie powtarzał się często i w przyszłości powinno się to zmienić. Zapraszanie przedstawicieli państw sojuszniczych – szczególnie ze wschodniej flanki NATO – oprócz wartości merytorycznych ma bowiem także oczywisty walor polityczny. Służy bowiem wzmacnianiu wzajemnych więzi z tymi państwami, jest formą demonstrowania przez Polskę wobec ich przedstawicieli – reprezentujących bez wyjątku państwa o potencjale wielokrotnie mniejszym od potencjału Rzeczypospolitej – że ich opinie są dla nas cenne i brane pod uwagę. Dążąc do konsolidacji państw frontowych zagrożonych przez Rosję, Polska – z uwagi na swój największy wśród nich potencjał, polityczną potrzebę minimalizacji wrażenia własnej dominacji i jednoczesnego podkreślania dorobku, także eksperckiego – ma swych sojuszników i ich szacunek. NRR może z powodzeniem pełnić tę funkcję w wymiarze „dyplomacji konsultacyjno-eksperskiej”.

Sekcja BiO (od 2017 r. BOPZ), a potem RBiO należały do najmniej licznych w łonie Narodowej Rady Rozwoju. Liczba ich członków wahała się od 4 w 2015 r.⁶ (plus formalnie 6 członków Sekcji ds. Polityki Zagranicznej, którzy dołączyli w 2016 r.) do 16 w 2020 r.⁷ W praktyce liczba obecnych na poszczególnych spotkaniach zwykle zamykała się w przedziale od 5 do 10 osób. Spotkaniom towarzyszyli zawsze oddelegowani do kierowania administracyjnym wymiarem prac Rady pracownicy Kancelarii Prezydenta RP i zwykle jeden z ministrów prezydenckich, a także pracownicy BBN. Spotkania danej Sekcji (formatu NRR) były otwarte dla członków wszystkich pozostałych Sekcji (formatów) NRR, więc zdarzali się goście z innych podzespołów. W niektórych okresach prac Rady byli to w praktyce stali goście, obecni na niemal każdym posiedzeniu Sekcji BOPZ (w drugiej kadencji Prezydenta ten zwyczaj wygasł i w praktyce RBiO obradowała już wyłącznie we własnym gronie. Nie był to jednak skutek nakazu czy zakazu, a jedynie stan faktyczny). Kilkukrotnie dochodziło także do zorganizowania wspólnych posiedzeń połączonych Sekcji (formatów Rady) w sytuacjach, gdy merytoryczna materia obrad tego wymagała – np. wspólne posiedzenie Sekcji BOPZ i Sekcji Ochrony Zdrowia, gdy omawiano medyczny wymiar przygotowań obronnych, czy wspólne posiedzenie RBiO oraz Rady ds. Strategicznych Projektów Rozwojowych, gdy dyskutowano o polskiej polityce zbrojeniowej. Formułę obrad połączonych (ale nie więcej niż dwóch Sekcji – przy większej liczbie osób dyskusja jest oczywiście utrudniona) uważam za intelektualnie niezwykle płodną⁸.

⁶ Prezydent powołał Narodową Radę Rozwoju, 16 października 2015 r., <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/7087,Prezydent-powolal-Narodowa-Rade-Rozwoju.html> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

⁷ Rada do spraw Bezpieczeństwa i Obronności, czerwiec 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/narodowa-radarozwoju/rada-do-spraw-bezpieczenstwa-i-obronnosci> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.). Biogramy członków Sekcji Bezpieczeństwo, Obronność Polityka Zagraniczna NRR: I. Bogucka, A. Dudzik, I. Igielska, O. Pieńkowska-Kruk, M. Sidor, D. Wijata (red.), *Narodowa Rada Rozwoju. Wybrane prace z lat 2015–2020*, Warszawa 2020, s. 324–329.

⁸ To w trakcie takiego właśnie posiedzenia narodził się pomysł stworzenia środkowo-europejskiego (przede wszystkim polsko-ukraińskiego) banku krwi na wypadek wojny lub masowych katastrof. Jego podstawą była ściśle medyczna informacja o niemalże tożsamym procencie występowania danych grup krwi w społeczeństwach polskim i ukraińskim, co czyniłoby taki krok merytorycznie zasadnym w odróżnieniu np. od ogólnounijne-

Członkowie Narodowej Rady Rozwoju z racji wchodzenia w jej skład nie przechodzili obowiązujących procedur uzyskiwania dostępu do informacji niejawnych i – o ile nie pełnili innych funkcji, w ramach których uzyskali tego typu uprawnienia – z tytułu zasiadania w Radzie ich nie otrzymywali. Wszelkie prace Sekcji BiO (BOPZ) i RBiO były więc prowadzone w oparciu o materiały i informacje jawne, powszechnie dostępne. Społeczny charakter omawianego ciała i jego skład, a także strategiczny, nie szczegółowy zakres wypracowywanych rekomendacji wskazują, że ten stan – pomimo obszaru merytorycznego działalności RBiO (bezpieczeństwo i obronność) – powinien zostać utrzymany. Dla skuteczności prac Rady wyposażenie jej członków w uprawnienia dotyczące dostępu do materiałów niejawnych nie jest bowiem konieczne.

Modus operandi

Na początku każdego roku każda Sekcja NRR (Rada) przygotowywała program spotkań, zawierający listę tematów, które planowano poruszyć. W wypadku Sekcji BiO (BOPZ) i RBiO lista miała luźny i niezobowiązujący charakter, gdyż już na etapie jej sporządzania zakładano konieczność elastycznego reagowania na bieg wydarzeń. W ostatnim roku działalności tematy kolejnych spotkań ustalano na bieżąco, z miesięcznym lub dwumiesięcznym wyprzedzeniem. Wynikało to z sytuacji wojennej w Ukrainie oraz ze zmiany uwarunkowań funkcjonowania Prezydenta po 13 grudnia 2023 r.

Spotkania Sekcji BiO w początkowym okresie jej prac (do lata 2016 r.) odbywały się raz na dwa tygodnie i w tamtym czasie była to najintensywniej pracująca Sekcja NRR. Później przyjęto rytm spotkań raz w miesiącu i z wyjątkiem sierpnia ta zasada została utrzymana do końca prac Rady. Wynikało to z kilku przyczyn. Początkowemu, naturalnemu zapałowi uczestników tego gremium towarzyszyło poczucie narastającego zagrożenia wojennego, co miało

go banku krwi, którego sens podważałaby nie tylko odległość (czas transportu), lecz także odmienność struktury procentowej występowania danych grup krwi w społeczeństwach – dla przykładu w polskim i portugalskim.

swe źródło w rosyjskiej agresji na Ukrainę z 2014 r., nielegalnej aneksji Krymu i wojnie w Donbasie. Ta ostatnia przeszła w fazę przewlekłą, ale można było zasadnie obawiać się intensyfikacji działań bojowych w porach roku sprzyjających w klimatycznych warunkach Ukrainy przemieszczaniu się dużej masy wojsk i ciężkiego sprzętu, a zatem zimą, gdy grunt jest zmarznięty, i latem, gdy jest suchy. Zima 2015 r. i lato 2016 r. zostały uznane zatem w październiku 2015 r. za pierwsze możliwe terminy wystąpienia (w razie zaostrzenia się wojny w Ukrainie) sytuacji podwyższonego ryzyka w zakresie bezpieczeństwa państwa. W tych warunkach Sekcja BiO stwierdziła, że musi pracować intensywnie.

Owocem każdego posiedzenia Sekcji BiO (BOPZ), a potem RBiO była notatka o objętości od trzech do pięciu stron (rzadziej większe opracowania lub dołączone do notatki aneksy), zawierająca opis problemu (sytuacji) i rekomendacje działań dla Prezydenta. Notatki zwykle były sporządzane osobiście przez autora niniejszego artykułu, jako koordynatora Sekcji, a w trakcie prac RBiO często także przez poszczególnych członków Rady, którzy jako eksperci w danej dziedzinie inicjowali jej obrady na zaproponowany przez siebie temat. Podstawą dla niektórych notatek były także materiały przesyłane przez ekspertów zewnętrznych. Istotę tej dokumentacji stanowiły zwięzłość i wyrazistość zaleceń. Obowiązywał prymat operatywności urzędniczej w zakresie obiegu dokumentów i jasność co do rekomendowanych decyzji nad akademickim „dzieleniem włosa na czworo”. Notatki sporządzano ze świadomością, że ich nadmierna objętość, wobec wielości obowiązków głowy państwa, może uniemożliwić korzystanie z nich. Przy świadomości złożoności wielu z omawianych zagadnień, rekomendowane decyzje i działania prezentowano więc w sposób dobitny i jednoznaczny. Nawet jeśli ich wdrożenie pociągałoby za sobą także skutki negatywne, które trzeba było wskazać decydentowi, ale po dokonaniu kalkulacji kosztów i zysków, oraz przedstawieniu ich bilansu, należało rekomendować w klarowny sposób ze świadomością, że skuteczna polityka bezkosztowa o wymiarze strategicznym – a nie symbolicznym – nie istnieje.

Ten sposób pracy Rady daje dużą swobodę koordynatorowi w zakresie formułowania ostatecznych wniosków z obrad. Natura materii, będącej przedmiotem prac Sekcji BiO (BOPZ) i RBiO, powodowała zaś, że presja czasu rzadko pozwalała na długie procedowanie danego tekstu poprzez jego przesyłanie po wstępnym zredagowaniu do wiadomości wszystkim członkom zespołu dla wniesienia uwag i poprawek. Polityka bezpieczeństwa, obronna i zagraniczna jest z natury dynamiczna i wymaga szybkiego reagowania. Rytm spotkań raz na miesiąc i tak powodował niekiedy spore opóźnienie w czasie między wystąpieniem danego wyzwania a rekomendacjami odpowiedzi na nie. Naturalnie nie wszystkie tematy podejmowane przez Radę, a w istocie ich mniejszość, miały charakter reakcji na bieżące wydarzenia. Niemniej jednak zbiorowe redagowanie tekstu notatki w większości wypadków wydłużałoby nadmiernie czas jej powstawania. Procedurę konsultowania jej treści ze wszystkimi członkami zespołu stosowano zatem jedynie wyjątkowo. Jako koordynator Sekcji/Rady w sytuacji wystąpienia spraw nagłych redagowałem jednoosobowo notatki z rekomendacjami nie od całego zespołu, ale osobiście od siebie i jako takie przesyłałem je do KPRP.

Każda notatka opatrzona była sygnaturą z kolejnym numerem notatki, datą i tytułem, zawierała opis problemu lub sytuacji oraz wniosek i rekomendacje działania. W czasie prac Sekcji BiO (BOPZ) w trakcie pierwszej kadencji Prezydenta powstało w sumie 55 notatek obu typów (zespołowych i indywidualnych). W okresie drugiej kadencji Prezydenta (do chwili pisania niniejszego tekstu – tzn. do początków kwietnia 2025 r.) w ramach prac RBiO sporządziłem 27 tego typu notatek, a podobna liczba notek została stworzona przez innych autorów – członków Rady. Oprócz nich, poza systemem sygnatur, powstało jeszcze kilkadziesiąt tekstów będących czy to memorandumami na określony temat, czy też propozycjami tez do wystąpień Prezydenta, czy wreszcie sugestiami dotyczącymi rekomendowanych ustaw, możliwych do zainicjowania przez niego.

Funkcje Rady

Narodowa Rada Rozwoju pełni przede wszystkim funkcję ciała doradczego, którego zadaniem jest rekomendowanie Prezydentowi rozmaitego rodzaju działań w zakresie tematycznym objętym pracami poszczególnych Sekcji (formatów Rady) oraz pozostających w zakresie uprawnień i kompetencji głowy państwa w systemie konstytucyjnym RP. **Oprócz tej naczelnej roli ma jednak także funkcję opiniotwórczą** – oddziałuje poprzez wypowiedzi swych członków na stan świadomości współobywateli w dziedzinach tematycznych będących przedmiotem jej prac. **Członkowie NRR mają przy tym pełną swobodę wypowiedzi**. Nie pełnią funkcji urzędniczych w administracji państwowej, nie mają statusu oficjalnych, etatowych doradców Prezydenta. Pełnią swe funkcje społecznie, dlatego mogą wyrażać się swobodnie i nie ponoszą odpowiedzialności politycznej za swe publicznie głoszone opinie, inaczej niż jako osoby prywatne. Nie odzwierciedlają one bowiem w żaden sposób opinii Prezydenta ani KPRP, o ile nie zostaną przez nie przyjęte i ogłoszone jako własne. Jest bowiem rzeczą oczywistą, że Prezydent ma pełną swobodę przyjęcia, odrzucenia lub zignorowania zdania Rady i nigdy do wyrażonych przez nią rekomendacji nie ustosunkowuje się oficjalnie.

NRR (ta i każda ewentualna następna) **ma także funkcję konsolidującą środowisko eksperckie i mentalnie wiążącą je z urzędującym Prezydentem**, który ją powołuje. Osoby konsultowane, pytane o zdanie na potrzeby decyzji głowy państwa zwykle czują się tym faktem doceniane i uhonorowane. Ostrość konfliktu politycznego w Polsce w trakcie obu kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy silnie przytłumiła ten efekt (liczne środowiska „opozycji totalnej” – także eksperckie – traktują wszelką współpracę z kimkolwiek z obozu konserwatywno-prawicowego jak „kolaborację”), ale go zupełnie nie wyeliminowała. Ta właśnie funkcja Rady stawia przed koordynatorami poszczególnych Sekcji (po 2019 r. – formatów) zadanie takiego moderowania dyskusji, by tej cechy funkcjonowania NRR nie utracić. Nie zawsze jest to jednak łatwe.

Sekcji BOPZ zdarzyło się także pełnić funkcję inspirującą dla działań rządowych. Podjęcie przez nią w styczniu 2017 r. prac nad rekomendacjami dla Prezydenta w zakresie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej polepszenia opieki nad poszkodowanymi weteranami Wojska Polskiego wyprzedziło bowiem nieco analogiczną akcję MON. Nie można zatem wykluczyć, że na zasadzie „zdrowej konkurencji” na nią wpłynęło. Ta funkcja NRR wymaga jednak taktu i rozumienia swego miejsca w strukturze państwa, czyli wycofania się, gdy sprawy idą w dobrym kierunku i nieprzeszkadzania swym narzucaniem się organom administracji państwowej w wykonywaniu ich funkcji.

Tematyka prac

Jednym z pierwszych tematów, którymi zajęła się Sekcja BiO NRR, był stan obronności państwa. Ten stan, odziedziczony po dwóch kadencjach rządów koalicji PO-PSL, charakteryzujących się cięciem wydatków wojskowych w latach 2008–2009⁹ i 2013 r.¹⁰, niewykonywaniem ustawy budżetowej w zakresie wydatków MON w pozostałych latach jej rządów¹¹ oraz zawieszeniem poboru począwszy od lat 2008–2010

⁹ *Szef BBN o budżecie MON*, http://www.bbn.gov.pl/portal/pl/2/1532/Szef_BBN_o_budziecie_MON.html (dostęp: 24 czerwca 2025 r.). Por.: Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2008 roku, Najwyższa Izba Kontroli, nr ewid. 140/2009/KBF, nr ewid. 141/2009/KBF, Warszawa, czerwiec 2009 r., s. 71; Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2009 roku, Najwyższa Izba Kontroli, nr ewid. 141/2010/KBF, nr ewid. 142/2010/KBF, Warszawa, czerwiec 2010 r., s. 98; Informacja. Stan profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa, styczeń 2010 r., s. 7.

¹⁰ *Rząd przyjął nowelizację budżetu. Największe cięcia w MON*, *Dziennik.pl*, 20 sierpnia 2013 r., <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/435886,nowelizacja-budzetu-komur-zad-zabral-najwiecej.html> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.). Por.: *Budżet 2013. General Koziej: cięcia w armii są bardzo poważne*, *Money.pl*, 28 sierpnia 2013 r., <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artikul/budzet;2013;general;koziej;ciecia;w;armii;sa;bardzo;powazne;79,0,1371727.html> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

¹¹ M. Dura, *W ciągu 5 lat MON stracił ponad 8 miliardów złotych*, *Defence24*, 16 lipca 2013 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/w-ciagu-5-lat-mon-stracil-ponad-8-miliardow-zlotych> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.). Por.: T. Dmitruk, *Wydatki obronne Polski w latach 2000–2019*, „Nowa Technika Wojskowa” 2019, nr 1, s. 6–13.

(decyzję podjęto już po rosyjskiej agresji na Gruzję¹²), był przez Sekcję BiO oceniony jako dramatyczny, a więc wymagający szybkiej naprawy. Dramatyzm pogłębiła porażka programu rekrutacji do Narodowych Sił Rezerwowych¹³. W efekcie polityka rządowa prowadzona w latach 2008–2015 skutkowałą załamaniem się systemu odtwarzania rezerw osobowych Wojska Polskiego i dramatycznym spadkiem stanu ukompletowania wielu jednostek armii czynnej¹⁴. Było to powiązane z licznymi decyzjami o rozwiązaniu rozmaitych jednostek wojskowych, likwidacji ich garnizonów i sprzedaży infrastruktury wojskowej¹⁵. Ponadto w latach 2008–2015 nie wdrożono do służby na wyposażenie Wojska Polskiego jakiegokolwiek liczącego się nowego systemu uzbrojenia¹⁶. Stało się to impulsem do sporządzenia bilansu otwarcia, co było jednym z pierwszych merytorycznych zadań wykonanych przez Sekcję BiO NRR w 2015 r.

¹² *Program profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na lata 2008–2010*, <http://www.poprzedniastrona.premier.gov.pl/s.php?doc=1522> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

¹³ E. Januła, J. Wolny-Majewska, *Fikcja Narodowych Sił Rezerwy*, „Przegląd” 2011, nr 14, <https://www.tygodnikprzeglad.pl/fikcja-narodowych-sil-rezerwy/> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

¹⁴ Zob.: Stan profesjonalizacji Sił Zbrojnych na przykładzie wybranych jednostek wojskowych. Informacja o wynikach kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, KOB-4101-05-00/2010, Reg. no. 173/2011/P10/086/KON, Warszawa 2010, s. 20–21. Patrz też: P. Żurawski vel Grajewski, *Militarny wymiar Strategii bezpieczeństwa narodowego Polski z 2007 roku i program profesjonalizacji sił zbrojnych z 2008 roku a NATO*, w: R. Czulda, R. Łoś, J. Reginia-Zacharski (red.), *NATO wobec wyzwań współczesnego świata 2013*, Warszawa–Łódź 2013, s. 111–127.

¹⁵ Podstawa prawna likwidacji garnizonów: Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 listopada 2009 r. w sprawie utworzenia, przekształcenia i zniesienia garnizonów oraz określenia zadań, siedzib i terytorialnego zasięgu właściwości ich dowódców, Dz.U.2013.1118 t.j. z dnia 23 września 2013 r. Por. o skutkach: *Odtwarzamy zlikwidowane jednostki wojskowe – nasza armia rośnie w siłę*, 5 sierpnia 2023 r., <https://www.gov.pl/web/premier/pmm-wejherowo> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.). Obraz sytuacji w prasie wówczas przychylny rządowi: J. Ćwieluch, *Wojsko tnie po garnizonach*, „Polityka”, 19 lutego 2010 r., <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1503173,1,wojsko-tnie-po-garnizonach.read> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.). Podejmowane później próby obrony tej decyzji były raczej apelem o zrozumienie jej kontekstu, a nie zaprzeczaniem samemu faktowi redukcji wojska. Por.: J. Ciślak, *Rozbudowa czy likwidacja? Mity i fakty o Wojsku Polskim [Raport]*, Defence24, 18 listopada 2023 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/rozbudowa-czy-likwidacja-fakty-i-mity-o-wojsku-polskim-opinia> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

¹⁶ Szczegółowy opis realizacji planów modernizacji Wojska Polskiego według stanu na wrzesień 2015 r.: *Stan realizacji Planu Modernizacji Technicznej*, Dziennik Zbrojny, 27 września 2015 r., <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,4,9380,armie-swiata,wojsko-polskie,stan-realizacji-planu-modernizacji-technicznej-systematyczna-aktualizacja> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Pozostałe tematy obejmowały zagadnienia dotyczące: oceny zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa i sposobów przeciwdziałania im, kwestii zbrojeń, problematyki relacji z poszczególnymi państwami i organizacjami (NATO, UE), formatów współpracy międzynarodowej (np. Inicjatywy Trójmorza), możliwych inicjatyw ustawodawczych, przygotowań obronnych państwa, infrastruktury transportowo-komunikacyjnej i cyfryzacyjnej, mającej znaczenie dla logistyki wojskowej, technologii podwójnego zastosowania (cywilno-wojskowych), wykorzystania zasobów ludzkich, współpracy z proobronnymi organizacjami społecznymi i związanych z tym regulacji prawnych, wychowania proobronnego i patriotycznego, a także kwestii celebracyjno-rocznicowych, związanych z reprezentacyjną funkcją Prezydenta jako głowy państwa.

W trakcie pierwszej kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy organizowano także **plenarne posiedzenia Narodowej Rady Rozwoju**, w których brały udział wszystkie połączone Sekcje NRR, a więc i Sekcja BiO (BOPZ). Za merytoryczną stronę spotkania odpowiadała dana Sekcja tematyczna NRR – stosownie do przedmiotu posiedzenia. Sekcja BiO nie organizowała żadnego z tego typu spotkań, co wynikało z przyjętej na początku prac decyzji o minimalizacji skali upubliczniania konkluzji i rekomendacji wynikających z jej posiedzeń, a to z uwagi na naturę polityki bezpieczeństwa, obronnej i zagranicznej, wymagającej dyskrecji. Z tego samego powodu owoce prac Sekcji (a potem RBiO) – czyli sporządzane po każdym spotkaniu pisemne rekomendacje dla Prezydenta – przekazywane były do KPRP, ale nie publikowano ich, co różniło pracę tego podzespołu NRR od prac pozostałych Sekcji (Rad), dla których informowanie opinii publicznej o owocach ich działalności było jedną z ważniejszych funkcji w wymiarze wizerunkowym działalności Narodowej Rady Rozwoju. Sekcja BiO (BOPZ) i RBiO z premedytacją, na mocy decyzji własnej, nie uczestniczyły lub marginalnie uczestniczyły w tego rodzaju aktywności. Ta sytuacja zmieniła się nieco dopiero w czasie drugiej kadencji Prezydenta Dudy, a zatem w okresie działania RBiO, gdy aktywność medialna Rady BiO, choć nadal niewielka, nabrała regularności. Po każdym jej posiedzeniu nagrywane były bowiem krótkie informacje

dla mediów – niekiedy z udziałem jedynie ekipy filmującej z KPRP – a z biegiem czasu także w szerszym gronie dziennikarzy i kamer rozmaitych stacji telewizyjnych¹⁷. Ograniczenie możliwości realnego oddziaływania Prezydenta na tok prac rządowych i sejmowych po 13 grudnia 2023 r. uczyniły ten wymiar działań RBiO – polegający na informowaniu opinii publicznej o ważkich sprawach, dotyczących bezpieczeństwa Rzeczypospolitej – relatywnie bardziej istotnym obszarem działań tego ciała. Narastający dramatyzm wyzwań w dziedzinie bezpieczeństwa, związany z wojną w Ukrainie, już od 2022 r. powodował, że aktywność medialna RBiO nabierała dodatkowego znaczenia. Stwierdzenie to należy oczywiście rozumieć w kontekście i w proporcji do działań Narodowej Rady Rozwoju, a w jej ramach RBiO – tzn. mieć świadomość nikłego oddziaływania medialnego NRR jako całości, jak i jej poszczególnych formatów, na polską opinię publiczną. Mimo świadomości tych ograniczeń – zarówno wcześniejszą decyzję RBiO o przyjęciu reguły dyskrecji co do jej prac, jak i późniejszą, wciąż ograniczoną, ale jednak w końcówce działalności zwiększoną aktywność medialną tego ciała – oceniam jako postępowanie słuszne i rekomenduję przyjęcie podobnych zasad ewentualnej następczyni tego gremium.

¹⁷ Przykłady tego typu nagrań: *Przemysław Żurawski vel Grajewski o relacjach polsko-ukraińskich*, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 18 października 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=Rk7iCLHjLMM>; *Przemysław Żurawski vel Grajewski o zmianach w traktatach unijnych*, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 17 listopada 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=b3bRLOS1AR0>; *Briefing po Radzie ds. Bezpieczeństwa i Obronności*, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 12 listopada 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=BLU-KJYDK8o&t=8s>; *Rada ds. Bezpieczeństwa o polityce bezpieczeństwa państw bałtyckich i skandynawskich*, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 22 stycznia 2025 r., <https://www.youtube.com/watch?v=g9OW2p6d2qg&t=1103s>; *Prezydenci eksperci o polskim przemyśle zbrojeniowym*, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 20 marca 2025 r., https://www.youtube.com/watch?v=ILjHshU_wCM&t=329s (dostęp do nagrań: 24 czerwca 2025 r.).

Zidentyfikowane problemy i trudności w działaniu Sekcji BiO (BOPZ) i RBiO

„Akademickość” debat i rekomendacji w łonie NRR

Dyskusje w trakcie posiedzeń Sekcji BiO (BOPZ) i RBiO, a zapewne także w innych formatach NRR, miały naturalną tendencję do preradzania się w formułę „seminariów akademickich”, ciekawych poznawczo, ale grożących utratą zdolności Rady do wypełniania swej podstawowej funkcji – wypracowywania rekomendacji dla Prezydenta – praktycznych wskazań co do zalecanych działań w zakresie konstytucyjnych kompetencji głowy państwa.

Polska dysponuje dużą liczbą badaczy akademickich z zakresu problematyki bezpieczeństwa i stosunków międzynarodowych, ale tylko niewielka część z nich posiada dodatkowo praktyczne doświadczenie administracyjne i wiedzę na temat natury funkcjonowania aparatu państwowego, obiegu dokumentów urzędowych oraz procedowania w oparciu o nie. Dla badaczy akademickich, z uwagi na naturę ich pracy, granica między czynem a słowem jest silnie zatarta – wszak „czynem” w nauce jest napisanie tekstu (monografii, artykułu itp.) – temu służą badania. Na dodatek czas przeprowadzenia badań zwykle nie ma znaczenia kluczowego, a w każdym razie nie ma prymatu nad ich dokładnością i rzetelnością otrzymanego wyniku badawczego. Objętość tekstu naukowego bywa ograniczana wymogami wydawniczymi, ale nigdy nie są one aż tak surowe, by żądano od autora zmieszczenia go na dwóch do pięciu stron. W praktyce administracyjnej i w polityce jest inaczej. Lepsze rozpoznanie sytuacji (dokładniejszy „wynik badań”), choć zawsze pożądane, musi jednak ustąpić przed koniecznością podjęcia decyzji na czas – tzn. w terminie – w którym wpłynie ona realnie na zapadające w grze politycznej rozstrzygnięcia. Czas jest tu jednym z czynników kluczowych. Zarówno ten określający moment decyzji, jak i ten pozostający do dyspozycji na zbadanie problemu, sformułowanie wynikających z tych badań wniosków oraz zaznajomienie się z nimi decydentów, dla których zwykle nie jest to jedyny problem (przedmiot decyzji) do rozstrzygnięcia w danym czasie. Przedstawianie decydentom

obszernych analiz, pokazujących całą złożoność problemów i „hamletyzujących” w zakresie proponowanych rozstrzygnięć, jest w sensie operacyjno-administracyjnym niecelowe. Fakt, że świat jest skomplikowany, to nie odkrycie, a decyzje polityczne trzeba podejmować zaś mimo tego faktu, przyjmując do wiadomości konieczność zapłacenia kosztów w kwestiach mniej ważnych w zamian za pozytywne rozstrzygnięcie tych najważniejszych. Notatka służbowa ma być materiałem do podjęcia decyzji. By spełnić swą rolę musi przede wszystkim zostać przeczytana przez tego, dla kogo ją napisano. Nie może zatem być zbyt długa – musi wszak „konkurować” o uwagę decydenta z innymi materiałami, które ich autorzy także przedstawiają jako „pilne” i „ważne”. Są oczywiście sytuacje nadzwyczajne, jak „Długi telegram” George’a Kennana¹⁸, ale te należą do wyjątków. Regułą są teksty zwięzłe, a ich kluczową cechą winna być klarowność rekomendacji co do pożądanых decyzji i siła argumentów na rzecz tego, że mają one być takie, a nie inne. Doświadczenie badawcze, choćby i profesorskie, nie przygotowuje do tego typu pracy. Przeciwnie, kształtuje nawyki sprzeczne z jej charakterem. Nie istnieje proste rozwiązanie tego problemu. Próby instruowania naukowców przez urzędników w zakresie sposobu sporządzania ekspertyz łatwo mogą bowiem skutkować irytacją tych pierwszych, uznających je za próby ich „pouczania”. Wręczenie członkom NRR na pierwszym spotkaniu po ich powołaniu pisemnych „zamówień” co do kształtu oczekiwanych od nich tekstów rekomendacji, wraz z objaśnieniem charakteru i funkcji notatek służbowych, usprawiedliwiających stawiane w odniesieniu do nich wymogi, byłoby jednak formą akceptowalną, choć nie można przeceniać jej skuteczności. Przypominanie tych reguł w taktowny sposób przez koordynatorów Sekcji (formatów) NRR powinno być jej niezbędnym i stałym uzupełnieniem. Systemowe wykorzystanie wiedzy badaczy akademickich na potrzeby administracji państwowej mogłoby stać się przedmiotem szerszego studium, niż niniejszy tekst. Studium powinno zaś m.in. zawierać rekomendacje zarówno w zakresie finansowania badań ze środków

¹⁸ Szerzej patrz: B. Bieliszcuk, J. Bieliszcuk, „Długi telegram” George’a Kennana, „Sprawy Międzynarodowe” 2020, t. 73, nr 2, s. 203–224.

państwowych, jak i ochrony procesu decyzyjnego administracji państwowej RP przed wpływem politycznym podmiotów obcych, finansujących badania akademickie polskich zespołów eksperckich.

Pozostałe problemy

W pierwszym okresie prac zdarzało się, że w dyskusji pojawiały się propozycje rekomendacji wskazujące, iż niektórzy jej uczestnicy wyobrażali sobie **NRR jako superrząd**, zdolny do podejmowania decyzji, wydawania poleceń i co najmniej monitorowania (rozumianego jako żądanie sprawozdań z określonych działań) pracy administracji rządowej. Ta iluzja na szczęście z czasem ustąpiła. Oczywiście rolą koordynatora było jej bezkonfliktowe wygaszenie. W pierwszym roku funkcjonowania NRR podjęto też **próbę sprowokowania konfliktu pomiędzy Sekcją BiO a kierownictwem MON**. Rozpuszczono plotkę, której źródła nie są mi znane, jakoby jako koordynator rzeczowej Sekcji NRR wystosował list otwarty do ówczesnego ministra obrony narodowej z krytyką jego polityki. List taki ani nawet zamiar jego napisania nigdy nie miał miejsca, nie zaistniała także żadna sprzeczność w zakresie oceny działań ówczesnego MON. Sprawa została względnie szybko i pozytywnie wyjaśniona, niemniej jednak ewentualni przyszli koordynatorzy prac NRR powinni być świadomi możliwości wystąpienia tego typu prowokacji.

Charakter i rzeczywiste znaczenie NRR nie jawiły się z początku jako jasne dla dyplomatów obcych państw. We wstępnym okresie jej funkcjonowania była ona, jak wolno sądzić, przeceniana i błędnie traktowana jako ciało, w którym mogą zapadać wiążące, ważne decyzje. Z tego zapewne powodu bezpośrednio po objęciu funkcji koordynatora Sekcji BiO byłem obiektem intensywnych zabiegów lobbystycznych ze strony ambasady jednego z państw członkowskich NATO. Oferowano mi stypendia dla studentów z niedwuznaczną sugestią oczekiwanego rewanżu w postaci wsparcia programu zakupu przez Polskę okrętów podwodnych. Model takiego okrętu do dziś zdobi moją bibliotekę, będąc pamiątką tej nieco żenującej, nieco zabawnej, ale przede wszystkim smutnej historii. Trudno bowiem oprzeć się wrażeniu, że te propozycje (nazwijmy je dyplomatycznie

lobbystycznymi) były pokłosem standardów działania, do których obcy dyplomaci przywykli w czasie rządów naszych poprzedników.

Rola koordynatora

Jako koordynator Sekcji BiO (BOPZ) i RBiO pełniłem przede wszystkim funkcję moderatora dyskusji w trakcie spotkań tych zespołów, a także sprawozdawcy sporządzającego konkluzje z nich wynikające. Proponowałem także tematy prac zespołu i przyjmowałem propozycje owych tematów, zgłaszane przez innych jego członków. W liczących się okresach pracy Rady łączyłem rolę koordynatora z pełnieniem kilku funkcji w innych strukturach państwa. Byłem członkiem Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych (2015–2018 i 2020–2023), doradcą marszałka Senatu RP (2017–2020) i stałym doradcą kontraktowym Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP (2020–2023), a także od kwietnia 2021 r. do chwili obecnej (kwiecień 2025 r.) członkiem Kolegium Prezydenta RP ds. Polityki Zagranicznej. Pozwalało mi to w nieformalny sposób być przekąźnikiem pomysłów rodzących się i omawianych we wszystkich tych instytucjach. Nie była to rola „strategiczna” ani dominująca, ale w kilku wypadkach odczuwalnie pożyteczna.

Wnioski

Działalność Sekcji Bezpieczeństwo i Obronność (od 2016 r. – Bezpieczeństwo, Obronność i Polityka Zagraniczna) Narodowej Rady Rozwoju w latach 2015–2019 i Rady ds. Bezpieczeństwa i Obronności w latach 2019–2025 miała na tle prac pozostałych formatów tematycznych NRR specyficzny charakter. Wynikał on z merytorycznej natury materii, którą się zajmowała, wymagającej dyskrecji i pracy często pod presją szybko toczących się wydarzeń. Z tego samego powodu zespół będący przedmiotem wyżej zaprezentowanych rozważań w mniejszym stopniu, niż pozostałe zespoły wchodzące w skład NRR koncentrował się na wypracowywaniu rekomendacji dotyczących podjęcia przez Prezydenta określonych inicjatyw ustawodawczych.

Polityka zagraniczna nie jest bowiem domeną ustawodawstwa, a polityka bezpieczeństwa i obronna – w bardzo ograniczonym zakresie.

Połączenie tematyki bezpieczeństwa i obrony z tematyką polityki zagranicznej było zabiegiem ze wszech miar zasadnym i ułatwiło pracę Rady. Ocena zagrożeń i wyzwań, a także możliwe działania, będące na nie odpowiedzią, ściśle wiążą się bowiem z sytuacją międzynarodową i ich osobne rozpatrywanie byłoby niecelowe.

Głównym zagrożeniem dla jakości prac Rady jest wspomniana wyżej tendencja do prowadzenia dyskusji akademickich i w zakresie proponowanych rekomendacji do działania – abstrahowanie od konstytucyjnych uprawnień Prezydenta. Przecenianie własnej roli i pozycji było „grzechem młodości” w pierwszym okresie funkcjonowania Rady i dotyczyło tylko jej nielicznych członków. Współpraca z wiodącymi zespołami ekspertów okazała się natomiast bezcennym fundamentem prac Rady w całym okresie jej działania.

Pewnym problemem emocjonalnym dla naszych ewentualnych następców może być poczucie „pisania ad acta”, wynikające z braku możliwości śledzenia dalszych losów sporządzanych notatek, memorandumów i temu podobnych tekstów. To odczucie psychologicznie zrozumiałe – szczególnie dla osób ze środowisk akademickich, nienawykłych do urzędniczej natury obiegu dokumentów w strukturach aparatu państwowego. Oczekiwanie, iż Prezydent lub którykolwiek z jego ministrów, a nawet niżsi urzędnicy KPRP będą prowadzić korespondencję z Radą, debatować nad jej rekomendacjami, byłoby ze strony osób odczuwających takich dowodów docenienia ich pracy dowodem niezrozumienia własnej roli w procesie decyzyjnym głowy państwa. Przestrzegam więc przed uleganiem tego typu nieuzasadnionym emocjom. Komunikacja jednokierunkowa od Rady do Prezydenta jest w jej pracach rzeczą naturalną i tak ją należy traktować. Informacje zwrotne należą do rzadkich wyjątków, zwykle o charakterze kurtuazyjnym.

Nie czuję się kompetentny do dokonania całościowej oceny skutków i znaczenia prac Sekcji BiO (BOPZ) i RBiO z punktu widzenia ich użyteczności dla Prezydenta. Sąd w tej sprawie pozostaje w Jego gestii, a także w gestii naszych współobywateli – wyborców, swymi

decyzjami elekcyjnymi dokonujących generalnej oceny poczynąń tak samej głowy państwa, jak i wszystkich instytucji, ciał i zespołów z Jego woli powołanych – w tym Narodowej Rady Rozwoju, wraz z jej poszczególnymi Sekcjami i formatami. Praca w tym ciele doradczym była zaszczytem. Dawała poczucie służby dla Rzeczypospolitej i wkładu w budowę pomyślności państwa, nawet jeśli skala wpływu na jej losy, wywierana przez nasz zespół, była trudna do sprecyzowania. Możemy z dumą i pokorą powiedzieć: *fecimus quod potuimus; faciant meliora potentes*¹⁹.

Piśmiennictwo

Apel do Prezydenta RP o zawetowanie ustawy o Sądzie Najwyższym, Ministerstwo Sprawiedliwości, 9 lutego 2023 r., <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/apel-do-prezydenta-rp-o-zawetowanie-ustawy-o-sadzie-najwyzszym> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Bieliszczuk B., Bielizszczuk J., „Długi telegram” George’a Kennana, „Sprawy Międzynarodowe” 2020, t. 73, nr 2.

Bogucka I., Dudzik A., Igielska I., Pieńkowska-Kruk O., Sidor M., Wijata D. (red.), *Narodowa Rada Rozwoju. Wybrane prace z lat 2015–2020*, Warszawa 2020.

Briefing po Radzie ds. Bezpieczeństwa i Obronności, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 12 listopada 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=BLU-KJYDK8o&t=8s> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Budżet 2013. General Koziej: cięcia w armii są bardzo poważne, Money.pl, 28 sierpnia 2013 r., <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artykul/budzet;2013;general;koziej;ciecia;w;armii;sa;bardzo;poważne;79,0;1371727.html> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

¹⁹ *Fecimus quod potuimus; faciant meliora potentes* (łac.) – Zrobiliśmy, co mogliśmy, kto potrafi, niech zrobi lepiej.

- Ciślak J., *Rozbudowa czy likwidacja? Mity i fakty o Wojsku Polskim [Raport]*, Defence24, 18 listopada 2023 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/rozbudowa-czy-likwidacja-fakty-i-mity-o-wojsku-polskim-opinia> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- Ćwieluch J., *Wojsko tnie po garnizonach*, „Polityka”, 19 lutego 2010 r., <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1503173,1,wojsko-tnie-po-garnizonach.read> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- Dmitruk T., *Wydatki obronne Polski w latach 2000–2019*, „Nowa Technika Wojskowa” 2019, nr 1.
- Dura M., *W ciągu 5 lat MON stracił ponad 8 miliardów złotych*, Defence24, 16 lipca 2013 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/w-ciagu-5-lat-mon-stracil-ponad-8-miliardow-zlotych> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- Januła E., Wolny-Majewska J., *Fikcja Narodowych Sił Rezerwy*, „Przegląd” 2011, nr 14, <https://www.tygodnikprzeglad.pl/fikcja-narodowych-sil-rezerwy/> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- Matyja R., Sajduk B., *Wybory 2014–2015 a przemiany elit politycznych Trzeciej Rzeczypospolitej*, Kraków-Rzeszów 2016.
- Minister Sprawiedliwości chwali weto w sprawie ustawy o Sądzie Najwyższym*, Prawo.pl, 11 lutego 2023 r., <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/minister-sprawiedliwosci-chwali-weto-w-sprawie-ustawy-o-sadzie,519780.html> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- Nomina sunt odiosa*, Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/nomina-sunt-odiosa;3948139> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- Odtwarzamy zlikwidowane jednostki wojskowe – nasza armia rośnie w siłę*, sierpnia 2023 r., <https://www.gov.pl/web/premier/pmm-wejherowo> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- Opozycja odbija Senat. Kandydaci wspierający PiS zdobyli łącznie 49 mandatów, a kandydaci komitetów opozycyjnych 51*, „wPolityce.pl”, 14 października 2019 r., <https://wpolityce.pl/polityka/468280-niespodzianka-na-finishu-opozycja-odbija-senat> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).
- PiS traci Senat i komfort rządu*, „Rzeczpospolita”, 15 października 2019 r., <https://www.rp.pl/polityka/art1079281-pis-traci-senat-i-komfort-rza-dzenia> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Prezydent zawetował ustawę degradacyjną! „Chciałbym, by te sprawy były załatwione, ale nie w ten sposób”, „wPolityce”, 30 marca 2018 r., <https://wpolityce.pl/polityka/388221-prezydent-zawetowal-ustawie-degradacyjna-chcialbym-by-te-sprawy-byly-zalatwione-ale-nie-w-ten-sposob> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Prezydent: Zdecydowałem o zawetowaniu ustawy o Sądzie Najwyższym i KRS, 24 lipca 2017 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-zdecydowalem-o-zawetowaniu-ustawy-o-sadzie-najwyzszym-i-krs,669> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Program profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na lata 2008–2010, <http://www.poprzedniastrona.premier.gov.pl/s.php?doc=1522> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Prezydenci eksperci o polskim przemyśle zbrojeniowym, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 20 marca 2025 r., https://www.youtube.com/watch?v=ILjHshU_wCM&t=329s (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Prezydent powołał Narodową Radę Rozwoju, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 16 października 2015 r., <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/7087,Prezydent-powolal-Narodowa-Rade-Rozwoju.html> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Przemysław Żurawski vel Grajewski o relacjach polsko-ukraińskich, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 18 października 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=Rk7iCLHjLMM> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Przemysław Żurawski vel Grajewski o zmianach w traktatach unijnych, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 17 listopada 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=b3bRLO-S1AR0> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Rada ds. Bezpieczeństwa o polityce bezpieczeństwa państw bałtyckich i skandynawskich, oficjalny kanał Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na portalu Youtube.com, 22 stycznia 2025 r., <https://www.youtube.com/watch?v=g9OW2p6d2qg&t=1103s> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Rada do spraw Bezpieczeństwa i Obronności, czerwiec 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/narodowa-rada-rozwoju/rada-do-spraw-bezpieczenstwa-i-obronnosci> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Rząd przyjął nowelizację budżetu. Największe cięcia w MON, Dziennik.pl, 20 sierpnia 2013 r., <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/435886,nowelizacja-budzetu-komu-rzad-zabral-najwiecej.html> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Stan realizacji Planu Modernizacji Technicznej, „Dziennik Zbrojny”, 27 września 2015 r., <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,4,9380,armie-swiata,wojsko-polskie,stan-realizacji-planu-modernizacji-technicznej-sysmatyczna-aktualizacja> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Szef BBN o budżecie MON, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, http://www.bbn.gov.pl/portal/pl/2/1532/Szef_BBN_o_budziecie_MON.html (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Weto Prezydenta do tzw. ustawy degradacyjnej, 30 marca 2018 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/weto-prezydenta-do-tzw-ustawy-degradacyjnej,919> (dostęp: 24 czerwca 2025 r.).

Żurawski vel Grajewski P., *Militarny wymiar Strategii bezpieczeństwa narodowego Polski z 2007 roku i program profesjonalizacji sił zbrojnych z 2008 roku a NATO*, w: R. Czulda, R. Łoś, J. Reginia-Zacharski (red.), *NATO wobec wyzwań współczesnego świata 2013*, Warszawa-Łódź 2013.

Źródła

Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2008 roku, Najwyższa Izba Kontroli, nr ewid. 140/2009/KBF, nr ewid. 141/2009/KBF, Warszawa, czerwiec 2009 r.

Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2009 roku, Najwyższa Izba Kontroli, nr ewid. 141/2010/KBF, nr ewid. 142/2010/KBF, Warszawa, czerwiec 2010 r.

Informacja. Stan profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa, styczeń 2010 r.

Stan profesjonalizacji Sił Zbrojnych na przykładzie wybranych jednostek wojskowych. Informacja o wynikach kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, KOB-4101-05-00/2010, Reg. no. 173/2011/P10/086/KON, Warszawa 2010.

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 listopada 2009 r.
w sprawie utworzenia, przekształcenia i zniesienia garnizonów oraz
określenia zadań, siedzib i terytorialnego zasięgu właściwości ich do-
wódców, Dz.U.2013.1118 t.j. z dnia 23 września 2013 r.

Copyright (c) 2025 Przemysław Żurawski vel Grajewski.

 <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-3427-3141>,

 przemyslaw.zurawski@wsmip.uni.lodz.pl

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-
Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208637

**KOHABITACJA – STREFA ZDEMILITARYZOWANA.
CZY ZBUDOWALIŚMY NOWĄ JAKOŚĆ
WE WSPÓŁDZIAŁANIU PREZYDENTA I RZĄDU
W SPRAWACH BEZPIECZEŃSTWA?**

**COHABITATION – DEMILITARIZED ZONE.
HAVE WE ESTABLISHED A NEW QUALITY
IN THE COOPERATION BETWEEN THE PRESIDENT
AND THE GOVERNMENT IN SECURITY MATTERS?**

Marcin Skowron

Abstrakt: Tekst analizuje wpływ kohabitacji Prezydenta Andrzeja Dudy i rządu na sprawy bezpieczeństwa państwa w latach 2023–2025. Brak pozytywnych doświadczeń dotyczących współdziałania odmiennych politycznie ośrodków władzy wykonawczej był wyzwaniem dla kształtującego się układu kohabitacyjnego po wyborach parlamentarnych w 2023 r. Mimo kampanijnych deklaracji Prezydenta i rządu o wyjęciu spraw bezpieczeństwa z politycznego sporu, poziom realnej współpracy pozostawał kwestią otwartą. Kluczowa dla sformułowania oceny kohabitacji była analiza obszarów, w których brak bieżącej współpracy przekładałby się negatywnie na zarządzanie bezpieczeństwem państwa. Są to: stanowienie prawa i przygotowywanie dokumentów strategicznych; utrzymywanie formatów konsultacji; przygotowywanie się do współdziałania w sytuacjach kryzysowych; nieupolitycznianie zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP; spójna polityka zagraniczna. Mimo licznych zastrzeżeń, przede wszystkim w kontekście trwającego konfliktu politycznego, jakość współpracy Prezydenta i rządu na polu bezpieczeństwa należy ocenić pozytywnie. Polityka bezpieczeństwa opierała się o kontynuację – utrzymano kanały komunikacji, współpraca nie zaburzała funkcjonowania struktur odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa. Tym samym możemy mówić o pewnym postępie we wzmacnianiu odporności państwa w krytycznych warunkach politycznego konfliktu. Kontynuacja tego procesu powinna obejmować usprawnienie przepływu informacji między ośrodkami władzy, wzmacnianie współpracy dotyczącej komunikacji strategicznej czy doprecyzowanie zasad i procedur kierowania obroną państwa.

Słowa kluczowe: kohabitacja, współpraca, bezpieczeństwo narodowe, konflikt polityczny, ustrój polityczny

Abstract: The text analyzes the impact of the cohabitation of President Andrzej Duda and the government on state security issues in 2023–2025. Lack of positive experience with the interaction of politically disparate centers of executive power was a challenge for the emerging cohabitation after the 2023 parliamentary elections. Despite campaign declarations by the President and the government to take security issues out of the political fray, the scope of real cooperation remained an open question. Key to formulating an assessment of the cohabitation was an analysis of areas where a lack of ongoing cooperation would translate negatively into state security management. These include: legislating and preparing

strategic documents; maintaining consultation formats; preparing for interaction in crisis situations; non-politicization of the supremacy of the Polish Armed Forces; and coherent foreign policy. Despite numerous reservations, primarily in the context of the ongoing political conflict, the quality of cooperation between the President and the government in the security field should be assessed positively. Security policy was based on continuity, channels of communication were maintained, cooperation did not disrupt the functioning of structures responsible for state security. Thus, we can speak of some progress in strengthening the resilience of the state in critical conditions of political conflict. Further continuation of this process should include improving the flow of information between the centers of power, strengthening cooperation on strategic communication or clarifying the rules and procedures for directing state defense.

Keywords: cohabitation, cooperation, national security, political conflict, political system

Polska nie miała doświadczeń z okresów kohabitacji, które mogłyby być pozytywnym punktem odniesienia w prowadzeniu polityki bezpieczeństwa. Przez trzy dekady demokracji kwestie obronne były zazwyczaj częścią szerszego sporu odmiennych politycznie ośrodków władzy – Prezydenta i rządu – o niewielu epizodach konstruktywnego współdziałania, a i niewielu przykładach zabiegania o taką współpracę.

Tymczasem w danych nam realiach ustrojowych funkcjonowanie w stanie kohabitacji – już z samej natury będącej zjawiskiem wysoce konfliktowym – jest permanentną i dotkliwą słabością systemu bezpieczeństwa narodowego.

Bez wypracowania formalnych ram oraz utrwalenia w kulturze politycznej mechanizmów kohabitacyjnych relacji Prezydenta i rządu – gdzie spór polityczny nie będzie wypierał polityki wykraczającej poza parlamentarne kadencje – będziemy się wciąż konfrontować z destrukcyjnymi dla bezpieczeństwa państwa ryzykami. Ryzykami obejmującymi nie tylko spowolnienie, lecz także paraliżowanie reform bezpieczeństwa, zaburzenie bieżącego zarządzania państwem,

spadek poczucia bezpieczeństwa obywateli oraz erozję morale struktur siłowych. Może to w końcu rodzić realne zagrożenie w sytuacji kryzysu, gdy reakcja państwa bezwzględnie wymaga już ścisłego współdziałania organów władzy wykonawczej.

Po utworzeniu nowego rządu w wyniku wyborów parlamentarnych w 2023 r. po raz kolejny stanęliśmy w obliczu prowadzenia spraw bezpieczeństwa w niesprzyjających warunkach kohabitacji.

Ten tekst jest próbą oceny półtora roku współpracy Prezydenta Andrzeja Dudy oraz rządu utworzonego przez Koalicję Obywatelską, PSL, Polskę 2050 i Nową Lewicę. Przede wszystkim jednak stanowi próbę nakreślenia akceptowalnego z punktu widzenia bezpieczeństwa narodowego modelu kohabitacji, będącego użytecznym na potrzeby zarówno badań układów władzy, jak i praktycznego budowania relacji między środowiskiem prezydenckim i rządowym. Trzeba przy tym zaznaczyć, że mimo próby zachowania obiektywizmu przedstawiono tu spojrzenie pracownika ośrodka prezydenckiego na kwestię kohabitacji i cenne byłoby przyszłe poszerzenie analizy o perspektywę strony rządowej.

* * *

Mimo fundamentalnego znaczenia temat kohabitacyjnego współdziałania egzekutywy w sprawach bezpieczeństwa nie doczekał się dotąd głębszych analiz. Oceny w tym obszarze były formułowane zazwyczaj w sposób publicystycznie uproszczony jako część refleksji na temat szerszego współdziałania Prezydenta oraz rządu. Notorycznie i szkodliwie sprowadzając przy tym uprawnienia Prezydenta do kompetencji negatywnych, blokujących stanowienie prawa i podejmowania decyzji.

Wobec pięciokrotnej dotychczas kohabitacji po 1989 r. (z czego dwukrotnie zaledwie kilkumiesięcznej) jaskrawym przykładem konfliktowego współdziałania była relacja między Prezydentem Lechem Kaczyńskim a rządem PO-PSL w latach 2007–2010. Ówczesne spory dotyczyły np. tempa profesjonalizacji armii i zawieszenia obowiązkowego poboru czy negocjacji z USA o rozmieszczeniu w Polsce elementów amerykańskiej tarczy antyrakietowej. Podobnie

jak w okresie kohabitacji Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego z rządem AWS-UW w latach 1997–2021 szczególną kwestią sporną pozostawał podział kompetencji w polityce zagranicznej dotyczącej spraw bezpieczeństwa.

Ta ranga doświadczeń, budująca społeczne wyobrażenia współpracy Prezydenta i rządu, w gruncie rzeczy nie daje precyzyjnej odpowiedzi na pytanie, w jakich kategoriach powinniśmy oceniać jakość kohabitacji w sprawach bezpieczeństwa. Jaki jej poziom traktować jako akceptowalny, a jaki wprost zagrażający bezpieczeństwu. A jeżeli myślimy o budowaniu bezpieczeństwa narodowego obejmującego wszystkie wymiary funkcjonowania państwa, oczywistym elementem analiz powinno być rozwijanie mechanizmów współdziałania władz niezależnych od kształtu demokratycznych rozstrzygnięć wyborczych. W erze myślenia o bezpieczeństwie w kategoriach budowania odporności państwa skuteczna kohabitacja jest jednym z jej wymiarów.

* * *

Niewątpliwie od współpracy w warunkach kohabitacji nie powinniśmy wymagać w pełni ujednoliconego podejścia do spraw bezpieczeństwa. Byłoby to poniekąd sprzeczne z pragmatyką demokratycznej konkurencji politycznej. Niezależnie od poziomu kultury na partyjnej scenie trudno oczekiwać wyjęcia jakiegokolwiek sfery z politycznej debaty, tym bardziej jeżeli przenika ona tak wiele obszarów funkcjonowania państwa w wymiarze wewnętrznym i międzynarodowym.

Nie powinniśmy także sprowadzać skuteczności kohabitacji do wymiaru personalnego – czyli stylu sprawowania władzy i zdolności liderów do dialogu i współpracy. Mimo że w każdym reżimie politycznym relacje tego rodzaju niejednokrotnie odgrywają decydującą rolę, podejście to jest kruchym fundamentem zarządzania funkcjonowaniem państwa, o dużej przypadkowości i niedającym rękojmi prowadzenia długofalowej i konsekwentnej polityki bezpieczeństwa.

Skutecznej realizacji kohabitacji sprzyjałby wyraźny rozdział kompetencji między ośrodkami władzy. W polskich realiach ustrojowych

jest to jednak warunkiem trudno osiągalnym z powodu napięć w ramach egzekutywy ujętych już na poziomie Konstytucji RP. Obecnie trudno oczekiwać tu jakichkolwiek zmian, gdyż musiałyby się wiązać z ograniczeniem uprawnień Prezydenta RP bądź Rady Ministrów. Innymi słowy, rzecz dotyczy podążenia w kierunku systemu parlamentarno-gabinetowego lub prezydenckiego. Mimo iż środowiska eksperckie wskazują od lat na potrzebę obrania którejś z dróg, na poziomie politycznym nie jesteśmy nawet w przedsionku dyskusji o ustrojowych zmianach na poziomie konstytucyjnym. A powinniśmy ją toczyć.

Pięć filarów współdziałania

Mimo powyższych zastrzeżeń pewien poziom wzajemnej zgody co do generalnych założeń polityki, osobista odpowiedzialność za interes państwa oraz podstawowe normatywne bezpieczniki dotyczące współpracy ośrodków władzy są oczywiście nieodzowne dla prowadzenia współpracy. Jej realna jakość zależy natomiast przede wszystkim od poziomu praktycznego współdziałania w krytycznych dla bezpieczeństwa państwa obszarach, w których brak współdziałania pociągałaby za sobą realne, a nie jedynie polityczno-wizerunkowe szkody. Ich zdiagnozowanie powinno być punktem wyjścia do zbudowania pożądanego z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa modelu kohabitacji.

Opierając się o doświadczenia obu kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy – które w największym stopniu skonfrontowane zostały ze współczesnymi wyzwaniem – można wskazać pięć głównych filarów takiej współpracy. Są to kolejno:

1. Współdziałanie w stanowieniu prawa oraz przygotowywaniu dokumentów strategicznych.
2. Utrzymywanie formatów konsultacji.
3. Przygotowywanie się do współdziałania w sytuacjach kryzysowych.
4. Nieupolitycznianie zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP.

5. Prowadzenie spójnej polityki zagranicznej.

Dla porządku warto zaznaczyć, że praktyczna współpraca w ramach tych pięciu filarów nie wyczerpuje katalogu oddziaływania przez Prezydenta na sprawy bezpieczeństwa. Odwołując się ponownie do praktyki sprawowania urzędu przez Andrzeja Dudę, można wskazać na wiele kompetencji, nieujętych wprost w szczegółowych normach prawnych, a wywodzących się chociażby z generalnej konstytucyjnej powinności stania na straży bezpieczeństwa państwa. To m.in. pełnienie roli patrona procesów modernizacyjnych, zarówno w obszarze Sił Zbrojnych RP i innych formacji mundurowych, jak i w wymiarze gospodarczym, wspieranie krajowego przemysłu zbrojeniowego¹, promowanie spraw bezpieczeństwa wśród obywateli czy wreszcie stabilizowanie emocji społecznych w obliczu sytuacji zagrożenia.

* * *

W tych właśnie obszarach mieścił się główny ciężar współpracy Prezydenta Andrzeja Dudy z poszczególnymi rządami w latach 2015–2025: dwukrotnie z rządem wywodzącym się z własnego środowiska politycznego, tworzonym przez premierów Beatę Szydło (2015–2018) oraz Mateusza Morawieckiego (2018–2023), i także dwukrotnie z rządem wywodzącym się z odmiennego obozu politycznego – tworzonym przez premierów Ewę Kopacz (ta współpraca w 2015 r. miała charakter krótkotrwały) oraz Donalda Tuska (od 2023 r.).

Współpraca z rządem Zjednoczonej Prawicy w latach 2015–2023 z punktu widzenia bezpieczeństwa bez wątpienia prowadzona była w środowisku politycznie przyjaznym. Efektem tego było płynne uruchomienie bezprecedensowych w europejskiej skali procesów – zwiększenie nakładów obronnych do ponad 4 proc. PKB, wzrost liczebności armii, największa od przeszło pół wieku modernizacja techniczna, przyjęcie znacznych sił sojuszniczych na terytorium RP, pomoc militarna dla Ukrainy i przede wszystkim zgodne podejście do

¹ Wskazać tu można na szereg wizyt w zakładach zbrojeniowych, nagradzanie polskich produktów przemysłu zbrojeniowego, formułowanie oczekiwań zarówno w ramach dokumentów strategicznych, jak i konsultacji ze stroną rządową oraz takie inicjatywy, jak przygotowanie trzech edycji katalogu z ofertą polskiego przemysłu zbrojeniowego.

trzech kryzysów bezpieczeństwa – pandemii koronawirusa, kryzysu na granicy polsko-białoruskiej i wojny Rosji przeciwko Ukrainie.

Nie było to współdziałanie zawsze w pełni zgodne. Spory dotyczyły m.in. polityki kadrowej, kierunków modernizacji armii (w tym dotyczącej Marynarki Wojennej), reform strukturalnych związanych z systemem kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP czy zarządzania bezpieczeństwem narodowym. Nierealizowanym przez dłuższy czas postulatem Prezydenta była także kwestia podniesienia wydatków na obronność, przedstawiona jeszcze przed Szczytem NATO w Warszawie w 2016 r. W szerszym planie pojawiały się też różnice zdań dotyczące rozwiązań w obronie cywilnej.

Mimo sporów, przybierających chwilami gwałtowny i publiczny charakter, nie można traktować tej współpracy w kategorii klasycznie rozumianej kohabitacji – a więc współpracy naznaczonej nie tylko różnicami programowymi i merytorycznymi, lecz także partyjną konkurencją polityczną i światopoglądową².

Do tak rozumianej kohabitacji doszło dopiero po wyborach parlamentarnych w 2023 r. Kampanii wyborczej poprzedzającej utworzenie nowego rządu oraz samemu procesowi zmiany władzy towarzyszyły wyjątkowo intensywne emocje polityczne, będące złą prognozą co do powyborczego charakteru relacji Prezydenta z rządem. Trzeba przy tym zaznaczyć, że w wymiarze retorycznym konkurujące partie deklarowały zachowanie ciągłości w sprawach bezpieczeństwa oraz wyjęcie ich poza nawias politycznych sporów, co od początku deklarował także Prezydent. Jednocześnie w wymiarze merytorycznym programy stronnictw nie stały się tematem szerokiej debaty publicznej, nie licząc być może podejścia do realizacji strategicznych projektów infrastrukturalnych³. Te projekty jednak – niesłusznie – postrzegano przede wszystkim w kontekście gospodarczym, a nie bezpieczeństwa.

² Niektóre problemy dotyczące współdziałania Prezydenta RP z rządami Zjednoczonej Prawicy zostały szerzej nakreślone w artykule ambasadora Pawła Solocho.

³ Należy do nich zaliczyć przede wszystkim projekty energetyczne związane z energią jądrową oraz obejmujące infrastrukturę morską i transportową, związaną z budową Centralnego Portu Komunikacyjnego.

Mimo napięć na scenie politycznej konstytuującej się na przełomie 2023 i 2024 r. współpracy Prezydenta oraz nowego rządu towarzyszyły okoliczności sprzyjające zbudowaniu kohabitacji, która opierałaby się o równowagę postrzegania obydwu ośrodków władzy wykonawczej.

* * *

Pierwszą z okoliczności była sytuacja bezpieczeństwa w Europie, związana z trwającą od lutego 2022 r. rosyjską agresją na Ukrainę. W Polsce i państwach bałtyckich agresja została dodatkowo poprzeczona hybrydowym atakiem na granice z wykorzystaniem sztucznie wytworzonej migracji. Wobec pełnoskalowego konfliktu przy granicy NATO i UE system bezpieczeństwa państwa po raz pierwszy zaczął być postrzegany nie w kontekście abstrakcyjnych scenariuszy zagrożeń, a realnego funkcjonowania w sytuacji kryzysu i wojny.

Oczywiste stały się w tej sytuacji oczekiwania społeczne dotyczące zarówno agend politycznych Prezydenta i rządu, jak i wzajemnej współpracy. Krytyczne tego znaczenie oddało badanie opinii publicznej sporządzone w połowie stycznia 2024 r., zgodnie z którym ponad 75 proc. obywateli oceniło, że trwający konflikt polityczny na szczytach władzy przekłada się negatywnie na bezpieczeństwo państwa⁴. Innymi słowy, aż trzy czwarte obywateli doświadczało spadku poczucia bezpieczeństwa wywołanego sporem politycznym. Był to alarmujący sygnał wskazujący, że po kilkudziesięciu miesiącach najcięższych kryzysów w III RP zamiast wysyłania sygnałów o stabilności układ polityczny potęgował poczucie zagrożenia. Innym wskaźnikiem oddającym postrzeganie sytuacji bezpieczeństwa przez obywateli było wysokie poparcie dla postulatów zwiększania przez państwo nakładów obronnych, ale też wprowadzania dodatkowych form przeszkolenia wojskowego obywateli⁵.

Drugą okolicznością sprzyjającą budowaniu równowagi w postrzeganiu obu ośrodków władzy było wzmocnienie pozycji politycznej

⁴ Sondaż United Surveys dla Wirtualnej Polski, 14 stycznia 2024 r.

⁵ Miało to potwierdzenie nie tylko w szeregu badań opinii publicznej, lecz także w ogólnym tonie publicznej, w tym medialnej debaty.

Prezydenta Andrzeja Dudy. Opierała się ona nie tylko o tradycyjnie silne w czasie kryzysu kompetencje głowy państwa oraz władzę symboliczną związaną z silnym mandatem prezydenckim. Zasobem Prezydenta stało się w gruncie rzeczy wyjątkowe wśród polskich polityków doświadczenie w sprawach bezpieczeństwa, zgromadzone przez 8 lat sprawowania urzędu, oraz zbudowana na forum międzynarodowym pozycja. Przede wszystkim w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi oraz sojusznickimi państwami tzw. wschodniej flanki. Prezydent do 2023 r. uczestniczył w dziewięciu szczytach NATO, w tym także w roli gospodarza; miał doświadczenie we współpracy z trzema amerykańskimi administracjami⁶, bezpośrednio uczestniczył w uruchomieniu zmian w systemie bezpieczeństwa państwa oraz współkoordynował krajową politykę wobec kryzysów bezpieczeństwa.

Sprzyjającą kohabitacji okolicznością było także objęcie w nowym rządzie resortów związanych z armią oraz sprawami wewnętrznymi przez polityków o koncyliacyjnym profilu. Resort obrony narodowej objął polityk centrowy, także stanowisko Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji ostatecznie zajął polityk umiarkowany, mający ponadto doświadczenie we współpracy z Prezydentem Andrzejem Dudą w czasie 4-miesięcznej kohabitacji z 2015 r. Kilkukrotnie dochodziło także do bezpośrednich konsultacji Prezydenta z Prezesem Rady Ministrów. Natomiast charakter konfrontacyjny miała momentami współpraca z kierownictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Polityka konsensusu Prezydenta stawiała wymagania przed kolejnymi Szefami Biura Bezpieczeństwa Narodowego. W tym kontekście zarówno Dariusz Łukowski, Jacek Siewiera, jak i Paweł Soloch – kierujący BBN podczas pierwszego okresu kohabitacji w 2015 r. – zapewniali warunki ze strony Biura do współpracy, komunikacji i uzgodnień ze stroną rządową, niezależnie od napięć na pozostałych polach współdziałania.

⁶ Te kwestie zostały bliżej opisane w artykułach niniejszego Kwartalnika autorstwa Wojciecha Gerwela, Tomasza Szatkowskiego oraz dr. hab. Przemysława Żurawskiego vel Grajewskiego.

Te okoliczności były dogodnym punktem wyjścia do próby zbudowania nowej jakości kohabitacji, na czym bez wątpienia zależało Prezydentowi Andrzejowi Dudzie. Kohabitacji o licznych polach dialogu, opartej o ciągłość wzmacniania bezpieczeństwa w wymiarze wewnętrznym i międzynarodowym oraz możliwie odseparowanej od politycznego sporu. Analiza praktycznej współpracy w pięciu zaproponowanych filarach kohabitacji powinna dać przybliżoną odpowiedź na pytanie, na ile udało się tę nową jakość zbudować.

I filar – współpraca w obszarze stanowienia prawa oraz przygotowywania dokumentów strategicznych

W każdych okolicznościach system bezpieczeństwa państwa musi podlegać stałej reformie, dostosowując się do nowych i przewidywanych zagrożeń, uwarunkowań sojuszniczych, procesów wewnętrznych związanych z kondycją ekonomiczną państwa, nastrojami społecznymi oraz prowadząc proces autokorekty dotychczas uruchamianych reform.

Wchodzące w grę zmiany, związane przede wszystkim ze stanowieniem prawa oraz formułowaniem założeń strategicznych w poświęconych bezpieczeństwu dokumentach – jak Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP, Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna RP czy Główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych RP i ich przygotowań do obrony państwa⁷ – każdorazowo wymagają konsultacji i współpracy Prezydenta oraz rządu.

Potrzeba reform i przeformułowania założeń strategicznych w ostatnich latach stała się dodatkowo oczywista. Polska po raz pierwszy od dekad zaczęła dysponować kompleksowym kapitałem wniosków z sytuacji kryzysowych. O ile wcześniej mogliśmy w głównej mierze opierać się o modele teoretyczne, w ostatnich latach odwołać się można było do realnych doświadczeń, w tym ćwiczeń angażujących najważniejsze osoby w państwie, jak i obserwacji wniosków płynących z wojny w Ukrainie.

⁷ Kwestia poruszona została szerzej w tekście Dariusza Łukowskiego oraz Lucjana Bełzy.

W tym też kontekście należy podkreślić, że kompetencje Prezydenta, odnoszące się do funkcjonowania państwa w czasie wojny, dają mu szczególnie mandat do formułowania oczekiwań w zakresie rozwiązań legislacyjnych czy doktrynalnych, które już w czasie pokoju muszą być projektowane pod kątem „oprzyrządowania” urzędu i tworzenia warunków do skutecznego realizowania zadań w czasie kryzysu.

Zgodnie z tym **pierwszą inicjatywą ustawodawczą przedstawioną w ramach współpracy z rządem było ponowne złożenie do Parlamentu projektu Ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa**, co miało miejsce 2 maja 2024 r.⁸. Projekt diagnozował luki w systemie bezpieczeństwa, dawał instytucjom państwa nowe narzędzia do reagowania na zagrożenia hybrydowe, podprogowe oraz agresję zbrojną. Nie naruszając kompetencji poszczególnych władz, tworzył jednocześnie mechanizmy ich lepszej współpracy.

Jeszcze przed złożeniem projektu Prezydent omawiał jego założenia z przedstawicielami Parlamentu oraz przedstawicielami rządu na posiedzeniu Rady Bezpieczeństwa Narodowego w marcu 2024 r. oraz w czasie konsultacji na poziomie roboczym. Mimo deklaracji Prezydenta złożonej podczas odprawy kierowniczej kadry MON i Sił Zbrojnych RP na początku 2025 r. o gotowości do zrezygnowania z autorstwa przepisów na rzecz ich pilnego wdrożenia, należy niestety ocenić, że inicjatywa ta padła ofiarą szerszych politycznych niechęci oraz napięć, w efekcie czego prace nad nią zostały wstrzymane na poziomie sejmowej podkomisji.

⁸ Po raz pierwszy projekt został złożony do Sejmu 16 sierpnia 2023 r. Prace nad nim nie były kontynuowane w związku z zakończeniem kadencji Parlamentu.

Pewnym kompromisem wypracowanym wspólnie przez BBN z Ministerstwem Obrony Narodowej było włączenie części proponowanych przez Prezydenta zapisów do rozporządzeń⁹, a także do przygotowanej przez rząd Ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu usprawnienia działań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji oraz Straży Granicznej na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa, podpisanej przez Prezydenta 19 lipca 2024 r.

Na tym etapie **trudno ocenić losy drugiego złożonego przez Prezydenta projektu ustawy dotyczącego zmiany Konstytucji RP i zapisania w niej minimalnych nakładów obronnych na poziomie 4 proc. PKB**¹⁰. Na razie przedstawiciele rządu wskazują na zagrożenie ograniczenia tym elastyczności kształtowania budżetu obronnego, co jest pewnym paradoksem, jako że projekt miał być właśnie zabezpieczeniem przed sezonowością podejścia do spraw bezpieczeństwa. Można przy tym zaznaczyć, że propozycja miała na celu także wysłanie określonego komunikatu do Federacji Rosyjskiej oraz sojuszników o długofalowej determinacji Polski do wzmacniania bezpieczeństwa, a także miała stanowić bodziec inwestycyjny dla krajowego przemysłu zbrojeniowego.

Wobec braku dialogu ze strony rządu nad prezydenckimi ustawami zaznaczenia wymaga fakt, że Prezydent RP podpisał wszystkie 7 ustaw z obszaru bezpieczeństwa przygotowane przez obecny Parlament¹¹. Tym samym, **mimo przychylności części przedstawicieli**

⁹ Chociażby dotyczących włączenia marszałków Sejmu i Senatu do systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym.

¹⁰ Projekt został złożony w dniu 7 marca 2025 r.

¹¹ Były to kolejno: Ustawa z dnia 7 marca 2024 r. o zmianie zakresu obowiązywania Traktatu o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie, podpisanego w Paryżu dnia 19 listopada 1990 r.; Ustawa z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w celu usprawnienia działań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji oraz Straży Granicznej na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa; Ustawa z dnia 1 października 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w celu wsparcia przedsiębiorców zatrudniających żołnierzy Obrony Terytorialnej lub żołnierzy Aktywnej Rezerwy; Ustawa z dnia 18 października 2024 r. o zmianie ustawy o działaniach antyterrorystycznych i ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu; Ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej; Ustawa z dnia 9 stycznia 2025 roku o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego, ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej oraz ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu; Ustawa z dnia 24 stycznia 2025 roku o zmianie ustawy – Prawo lotnicze oraz

rządu wobec prezydenckich inicjatyw bilansu współpracy w obszarze stanowienia prawa nie można ocenić obecnie jako satysfakcjonującego¹².

Te okoliczności miały pośredni wpływ na zawieszenie przygotowywania przez BBN kolejnych propozycji ustaw w obszarach wymagających uregulowania. Dotyczyły one współdziałania władz w sytuacji operacji sojuszniczej na terytorium RP, przedstawiania państwa na tory gospodarki wojennej czy też działań administracji publicznej w strefie bezpośrednich działań wojennych.

Odmienne wygląda sytuacja w przypadku współdziałania w pracach nad nową Strategią Bezpieczeństwa Narodowego RP, mającą zastąpić obecnie obowiązującą z 2020 r. Stworzenie najważniejszego w państwie dokumentu strategicznego ponownie wymagało współdziałania rządu przygotowującego projekt strategii, a także Prezydenta zatwierdzającego ją w drodze postanowienia. Był to też jeden z obszarów, w którym współpraca ośrodków władzy została w ostatnich latach dodatkowo w sposób pozytywny usankcjonowana. Idąc za wskazówkami Prezydenta, w Ustawie o obronie Ojczyzny z 2022 r. wprowadzono zapisy, zgodnie z którymi prace nad projektem strategii uruchamiane są przez Radę Ministrów na podstawie przekazanych przez Prezydenta RP rekomendacji. Był to zapis nie tylko formalizujący dotychczas praktycznie nieuregulowany w tym względzie proces prac nad strategią, lecz także dodatkowo zacieśniający współdziałanie ośrodków władzy wykonawczej.

Zgodnie z tym w marcu 2024 r. Minister Obrony Narodowej zwrócił się do Prezydenta z prośbą o przekazanie rekomendacji. Zostały one przygotowane w BBN i przekazane przez Prezydenta RP Prezesowi Rady Ministrów 4 lipca 2024 r. Mimo pewnego opóźnienia w pracach nad dokumentem należy pozytywnie ocenić współpracę ośrodka prezydenckiego i rządu. W ramach powołanego międzyresortowego zespołu ds. przygotowania projektu strategii uczestniczą przedstawiciele Prezydenta RP, których rolą jest weryfikowanie

niektórych innych ustaw; Ustawa z dnia 6 lutego 2025 r. o zmianie ustawy o znakach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej; Ustawa z dnia 4 kwietnia 2025 r. o zmianie ustawy o Agencji Mienia Wojskowego.

¹² Stan na 10 lipca 2025 r.

kierunków prac pod kątem przedstawionych rekomendacji. Dotychczas uwzględniony został już szereg propozycji zgłaszanych przez stronę prezydencką, dotyczących także samego kształtu Strategii¹³.

Pełen katalog przygotowywanych przez Prezydenta i rząd dokumentów strategicznych dotyka materii niejawnej i tym samym nie powinny być one publicznie omawiane. Dotyczy to m.in. Polityczno-Strategicznego Dyrektywy Obronnej RP, Wojennego Systemu Dowodzenia, Planów Użycia Sił Zbrojnych RP i kwestii sojusznich planów obronnych. Jednakże współpracę w ich obszarze ponownie należy określić jako konstruktywną i w większości przypadków płynną.

II filar – utrzymywanie formatów konsultacji

W sposób oczywisty koniecznym elementem kohabitacji powinno być utrzymywanie zinstytucjonalizowanych formatów merytorycznego dialogu i konsultacji, których celem byłaby wymiana informacji, uzgadnianie stanowisk czy wypracowywanie formalnych i politycznych decyzji w sprawach bezpieczeństwa państwa. Obecnie odbywa się to przede wszystkim w ramach posiedzeń Rady Bezpieczeństwa Narodowego, narad konsultacyjnych zwoływanych przez Prezydenta w sytuacjach kryzysowych, a także udziału przedstawicieli Prezydenta w ciałach kolegialnych, których gospodarzem jest strona rządowa. Ta ostatnia kategoria obejmuje dziś aż 8 formatów – Komitet Rady Ministrów ds. bezpieczeństwa narodowego, Kolegium ds. Służb Specjalnych, Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, Komitet do Spraw Cyberbezpieczeństwa, Komitet Offsetowy, Rządowy Zespół Ochrony Ludności, a także te spośród posiedzeń Stałego Komitetu Rady Ministrów oraz Rady Ministrów, na których rozpatrywane są sprawy dotyczące bezpieczeństwa i obronności państwa.

Pierwszą inicjatywą zaproponowaną przez Prezydenta w ramach współpracy z nowym rządem było zwołanie posiedzenia Rady Bezpieczeństwa Narodowego, które odbyło się zaledwie

¹³ Stan na 10 lipca 2025 r.

tydzień po zaprzysiężeniu rządu. Jego celem było zasygnalizowanie otwartości na współdziałanie z rządem, a także zapewnienie ciągłości realizowanej dotychczas polityki państwa w sprawach bezpieczeństwa. Przez Prezydenta z satysfakcją przyjęta została deklaracja o gotowości do regularnych spotkań w tej formule. Należy tu wspomnieć, że Prezydent Andrzej Duda utrzymał kształt Rady, zaproponowany jeszcze przez Prezydenta Bronisława Komorowskiego, polegający na udziale w posiedzeniach zarówno najwyższych przedstawicieli Parlamentu i Rady Ministrów, jak i zasiadających w Sejmie głównych sił politycznych. Tym samym Rada stała się forum nie jedynie dialogu z rządem, a dawała również możliwość podjęcia dyskusji przez parlamentarną opozycję¹⁴.

W okresie współpracy z obecnym rządem Prezydent zwołał 6 posiedzeń Rady¹⁵, podczas których dyskutowano na tematy współpracy sojuszniczej, bezpieczeństwa granicy państwowej z Białorusią, współpracy z USA, wojny w Ukrainie, strategicznych inwestycji z obszaru bezpieczeństwa państwa, a także prezydenckich propozycji dotyczących ustawowych zmian w systemie bezpieczeństwa państwa. Nie wchodząc w szczegóły posiedzeń, które odbywają się w trybie niejawnym, dyskusje w ramach RBN mieściły się w ramach merytorycznych, pozwalających skonfrontować stanowiska, a także nie były przyczynkiem do publicznego konfliktu, czego można było doświadczyć w okresie burzliwej koabitacji w latach 2007–2010.

Nowym formatem konsultacji Prezydenta i rządu, który w ostatnich latach zyskał szczególną rangę, były doraźnie zwoływane przez Prezydenta narady w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego z udziałem przedstawicieli rządu, Sił Zbrojnych RP oraz szefów służb specjalnych. Od momentu wybuchu pandemii, ataku hybrydowego na granicę Polski z Białorusią, wybuchu pełnoskalowej wojny Rosji przeciw Ukrainie, ale także przy okazji ewakuacji z Afganistanu czy ataku terrorystycznego na Izrael w BBN odbyło się

¹⁴ Kwestia współpracy rządu z parlamentem w sprawach bezpieczeństwa zasługuje na osobną analizę.

¹⁵ Posiedzenia odbywały się 20 grudnia 2023 r., 11 marca, 10 czerwca i 8 lipca 2024 r. oraz 24 lutego i 18 czerwca 2025 r. Bliższe ich omówienie znajduje się na stronie: www.bbn.gov.pl.

około stu tego rodzaju narad. W okresie obecnej kohabitacji zwoływane były one m.in. w sytuacji naruszenia przestrzeni powietrznej państwa przez obiekty Federacji Rosyjskiej. Mimo że zwoływanie narad miało charakter roboczy i nie w pełni zinstytucjonalizowany, stały się one stałym elementem współpracy Prezydenta oraz rządu, pozwalającym na skoordynowanie działań państwa na forum krajowym oraz międzynarodowym. Ponownie należy zwrócić uwagę na satysfakcjonującą otwartość strony rządowej co do udziału w tego rodzaju formule spotkań.

Mechanizmem najsilniej wspierającym bieżące współdziałanie Prezydenta i rządu w sprawach bezpieczeństwa, wprowadzonym do polskiego porządku prawnego w ostatnich kilkunastu latach, było zagwarantowanie udziału przedstawicieli Prezydenta w Komitecie Rady Ministrów ds. bezpieczeństwa narodowego. Taki zapis zawarto w Ustawie o obronie Ojczyzny z 2022 r. Komitet, którego spotkania odbywają się w trybie cotygodniowym pod przewodnictwem wicepremiera, ministra obrony narodowej, jest dziś głównym miejscem roboczej współpracy Prezydenta RP, reprezentowanego przez Szefa BBN, z rządem w sprawach bezpieczeństwa. W jego ramach, w trybie niejawnym, dochodzi zarówno do omawiania bieżących informacji, jak i przygotowywania decyzji dotyczących spraw bezpieczeństwa. Dotychczasową współpracę w tej formule należy ocenić wysoko, przede wszystkim z powodu realnego przekładania się jej na działania zarówno rządu, jak i Prezydenta. Podobnie sytuacja wygląda w kontekście udziału przedstawicieli Prezydenta w posiedzeniach Stałego Komitetu Rady Ministrów oraz posiedzeniach Rady Ministrów, na których rozpatrywane są sprawy dotyczące bezpieczeństwa i obronności państwa.

Niestety cieniem na wysoko ocenianą przez ośrodek prezydencki współpracę w ramach komitetów położyła się rządowa propozycja nowelizacji Ustawy o Radzie Ministrów z początku 2025 r., zakładająca nieobligatoryjny jak dotychczas, a wyłącznie odbywający się na zaproszenie udział przedstawicieli Prezydenta w posiedzeniach komitetów oraz obradach rządu. Ta propozycja została przedstawiona bez konsultacji ze stroną prezydencką oraz bez przedstawienia

stosownej argumentacji. Niewątpliwie, gdyby została zrealizowana, byłby to krok w niekorzystnym kierunku. Obecne rozwiązania zostały wprowadzone na kanwie wniosków z kryzysu granicznego i wojny w Ukrainie, a ich celem było zapewnienie lepszej współpracy, koordynacji i komunikacji. W czasie kohabitacji rezygnacja z tego instrumentu wprost obniżyłaby poziom dwustronnej koordynacji.

Negatywną ocenę zapisów jako szkodzących współdziałaniu władzy wykonawczej przedstawiła także Rada Legislacyjna przy Prezesie Rady Ministrów, wskazując, że „uzasadnienie Projektu nie ułatwia uchwycenia ratio legis proponowanych zmian. Należy przy tym dodać, że uczestnictwo przedstawiciela Prezydenta RP w pracach Rady Ministrów było w przeszłości uzasadniane przez odwołanie się do konstytucyjnej zasady współdziałania władz. Rada Legislacyjna nie twierdzi, że obligatoryjny udział przedstawiciela Prezydenta RP w pracach i posiedzeniach (komitetów) Rady Ministrów jest wymogiem wprost wynikającym z Konstytucji RP, niemniej uzasadnienie Projektu nie przedstawia argumentów, dla których w ustawie należy zrezygnować z tego sposobu ułatwienia instytucjonalnego współdziałania organów władzy wykonawczej w sprawach dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa”¹⁶.

III filar – bieżące przygotowywanie się do współdziałania w sytuacjach kryzysowych

W realiach, w których odpowiedzialność za kierowanie obroną państwa spoczywa zarówno na Prezydencie, jak i Radzie Ministrów – a tak jest w polskich uwarunkowaniach prawnych – trudno wyobrazić sobie sytuację, gdy zarządzanie państwem w wojennym reżimie spoczywa na osobach niemających dotychczas możliwości wspólnego przygotowania się do pełnienia tego rodzaju zadań.

Zarówno realizowane ćwiczenia sztabowe, jak i przebieg wojny w Ukrainie pokazał, że współdziałanie władz na szczeblu strategicznym

¹⁶ Opinia Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o Radzie Ministrów oraz niektórych innych ustaw z 1 października 2024 r.

i styku polityczno-wojskowym ma kluczowe znaczenie dla powodzenia operacji wojskowej, realizacji zadań obronnych w skali państwa oraz koordynacji polityki zagranicznej w czasie kryzysu i wojny. Prowadzenie tu „rozpoznania bojem” jawi się jako wyłącznie przepis na organizacyjny chaos.

Takie założenie było przesłanką dwukrotnego zorganizowania w czasie kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy ćwiczeń dużej skali z bezpośrednim udziałem najwyższych władz państwa. W ramach organizowanego przez MON ćwiczenia systemu obronnego pod kryptonimem KRAJ w maju 2019 r. oraz organizowanych przez BBN ćwiczeń TTX (*Table Top Exercise*) w styczniu 2023 r. Prezydent, marszałkowie Sejmu, Senatu (którzy m.in. będą mieli zadanie potencjalnego zastąpienia Prezydenta w kierowaniu obroną państwa), premier, ministrowie, najwyżsi dowódcy oraz szefowie służb specjalnych sprawdzali procedury reagowania w sytuacji zagrożenia. Oba ćwiczenia pozwoliły na sporządzenie katalogu rekomendacji dotyczących zmian w systemie bezpieczeństwa państwa, a przede wszystkim stworzyły możliwość praktycznego zapoznania się i przygotowania władz do pełnienia zadań w czasie kryzysu.

Dziś jedynymi osobami pełniącymi wysokie stanowiska w państwie, mającymi doświadczenie z tego rodzaju ćwiczeń, są Prezydent RP oraz pośrednio Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Mimo kilkukrotnego sygnalizowania ze strony BBN potrzeby przygotowania kolejnych ćwiczeń dotychczas obecny rząd nie podjął tego rodzaju inicjatywy.

W tym kontekście zwrócić należy uwagę na zapisy Ustawy o obronie Ojczyzny, wskazujące, że ćwiczenia systemu obronnego państwa (organizowane przez rząd na podstawie zatwierdzonego przez Prezydenta RP planu oraz kierowane przez Prezydenta RP) powinny odbywać się co najmniej raz na cztery lata¹⁷. Zgodnie z powyższym ćwiczenie takie powinno mieć miejsce najpóźniej w pierwszym kwartale 2026 r., uwzględniając przy tym wielomiesięczny okres przygotowań do ich realizacji. Jednocześnie wedle stanowiska BBN ćwiczenia wprowadzające w problematykę obronną powinny odbywać się

¹⁷ Ustawa o obronie Ojczyzny, art. 24, pkt 5.

każdorazowo już w pierwszych 6 miesiącach funkcjonowania każdej nowej administracji – zarówno prezydenckiej, jak i rządowej. Mimo szeregu innych przedsięwzięć związanych z przygotowaniem struktur państwa do funkcjonowania w czasie kryzysu brak prac związanych z przygotowaniem wspólnych ćwiczeń pozostaje jednym ze szkodliwych mankamentów obecnej koabitacji.

IV filar – nieupolitycznianie zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP

W żadnym innym obszarze kompetencje Prezydenta i rządu nie są tak silnie splecione jak w sprawach dotyczących armii i jednocześnie żaden inny obszar nie jest tak wrażliwy na jakość sprawowanej koabitacji. Mimo pełnienia w czasie pokoju zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej Prezydent RP dysponuje szczególnie silnymi kompetencjami, których podważanie miałoby paraliżujący wpływ na system bezpieczeństwa państwa nie tylko w czasie pokoju, lecz także w czasie wojny.

Dla zobrazowania rangi uprawnień Prezydenta, dotyczących szeroko rozumianego Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi, warto przytoczyć ich szerszy katalog. Zaznaczając przy tym, że ich realizacja każdorazowo zakłada współpracę Prezydenta z Radą Ministrów oraz Ministrem Obrony Narodowej. Są to m.in.:

- zarządzanie powszechnej lub częściowej mobilizacji i użycia Sił Zbrojnych RP do obrony państwa;
- postanawianie o wprowadzeniu albo zmianie określonego stanu gotowości obronnej państwa;
- postanawianie w razie konieczności obrony państwa o dniu, w którym rozpoczyna się czas wojny, oraz dniu, w którym kończy się czas wojny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- zatwierdzanie narodowych planów użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa oraz organizacji i zasad funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia Siłami Zbrojnymi;

- wskazywanie osoby przewidzianej do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych oraz mianowanie Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych na czas wojny;
- wydawanie Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej Rzeczypospolitej Polskiej, określającej zadania struktur państwa na czas wojny;
- zatwierdzanie planów krajowych ćwiczeń systemu obronnego oraz kierowanie ich przebiegiem;
- określanie głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych oraz ich przygotowań do obrony państwa, wskazujących priorytety w piętnastoletniej perspektywie planistycznej;
- mianowanie Szefa Sztabu Generalnego WP oraz dowódców rodzajów Sił Zbrojnych;
- mianowanie na pierwszy stopień oficerski oraz stopnie generałów i admirałów, a także Marszałka Polski;
- określanie kwoty bazowej przekładającej się na wysokość uposażenia żołnierzy;
- postanawianie o użyciu oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP, do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji oraz Straży Granicznej;
- postanawianie o użyciu jednostek wojskowych poza granicami państwa;
- wydawanie zgód na pobyt wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach wzmocnienia wojskowego Sił Zbrojnych.

Przez ostatnie półtora roku udało się uniknąć sporów kompetencyjnych dotyczących powyższych uprawnień Prezydenta. Nie dochodziło także do prób odmiennej interpretacji przepisów w kwestiach podziału odpowiedzialności.

Historycznie papierkiem lakmusowym jakości relacji Prezydenta oraz ministra obrony najczęściej stawały się kwestie personalne związane z obsadą stanowisk dowódczych oraz awansami generalskimi. W celu uniknięcia tego rodzaju kontrowersji w ramach współpracy z obecnym rządem Prezydent w 2023 r. postanowił o czasowym wstrzymaniu obsadzenia wakujących stanowisk Dowódcy

Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej do momentu rozstrzygnięcia wyborów parlamentarnych, wyłonienia się rządu oraz skonsultowania kandydatur z nowym Ministrem Obrony Narodowej. Mimo że wskazywanie na te stanowiska dowódcze jest kompetencją głowy państwa, odbywającą się bez formalnego wniosku ministra obrony¹⁸, Prezydent miał świadomość znaczenia bieżącej niekonfliktowej współpracy między ministrem obrony a dowódcami wojskowymi dla funkcjonowania armii.

Także w kolejnych miesiącach proces uzgadniania nominacji kadrowych, zarówno dotyczących mianowania na stanowiska dowódcze, jak i awanse generalskie przebiegał w atmosferze konsensusu i poprzedzony był każdorazowo roboczymi konsultacjami uwzględniającymi zarówno oczekiwania Prezydenta RP, jak i resortu obrony narodowej. Podobnie było z decyzjami dotyczącymi użycia Sił Zbrojnych RP zarówno poza granicami państwa, jak i w ramach zadań w strefie przygranicznej z Białorusią, Litwą oraz Niemcami czy udzielaniem zgód na pobyt sił sojuszniczych na terytorium RP. Również sprawy uregulowania licznych dokumentów strategicznych o charakterze niejawnym podjęto w ramach konsultacji między ośrodkiem prezydenckim i rządowym.

Symbolicznym potwierdzeniem dobrej współpracy Zwierzchnika Sił Zbrojnych RP z Ministrem Obrony Narodowej były kilkakrotne wspólne robocze i oficjalne wizyty w jednostkach wojskowych, co stanowiło pożądaną sygnal porozumienia władz państwa. Być może warto także zwrócić uwagę, że kwestie dotyczące zwierzchnictwa nie stały się przedmiotem publicznych sporów oraz krytycznych dywagacji prasowych, do czego niestety niejednokrotnie dochodziło we wcześniejszej historii wzajemnych relacji.

¹⁸ Odbywającą się w drodze postanowienia Prezydenta RP kontrasygnowanego przez Prezesa Rady Ministrów.

V filar – prowadzenie spójnej polityki zagranicznej

Współpraca Prezydenta z rządem w sprawach polityki zagranicznej wykracza poza same sprawy bezpieczeństwa i trudno poddać ją szerszej analizie bez ujęcia pełnego kontekstu polityki zagranicznej państwa. Warto jednak skupić się na kwestii będącej polem konfliktu już w dwóch poprzednich dużych okresach kohabitacji – Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego z rządem AWS-UW, gdy kształtowała się praktyka współpracy władzy wykonawczej wobec NATO, oraz Unii Europejskiej, a także Prezydenta Lecha Kaczyńskiego z rządem PO-PSL.

Mimo generalnej zgody co do euroatlantyckiego kierunku polityki bezpieczeństwa w okresie obu tych kohabitacji dochodziło do napięć wynikających z niedookreślonego podziału kompetencji dotyczących zakresu reprezentowania państwa w sprawach bezpieczeństwa. Konstytucyjny obowiązek współdziałania był możliwy w tej sytuacji do zrealizowania wyłącznie w drodze kompromisów, zakładających zdolność do porozumienia odrębnych ośrodków władzy.

Wydaje się, że dziś panuje zgoda co do ukształtowanej w ostatnich latach wykładni, zgodnie z którą Prezydent ma wiodącą rolę w reprezentowaniu polityki państwa na szczytach NATO oraz posiedzeniach zgromadzenia ogólnego ONZ, a rząd na forum Unii Europejskiej. Ten podział został utrzymany także mimo tego, że polityka bezpieczeństwa po agresji Rosji na Ukrainę przeniknęła agendę UE, co dodatkowo mogło zaburzyć czytelność odpowiedzialności Prezydenta i rządu.

Utrzymaniu współpracy w sprawach sojuszniczych sprzyjało zachowanie przez obecny rząd ciągłości sojuszniczej polityki, ukształtowanej w wielu wymiarach przez poprzednie rządy – także w kwestii wspierania Ukrainy oraz przyjętych ograniczeń zaangażowania Polski w ewentualne działania o charakterze stabilizacyjnym. Ta ciągłość znajdowała odbicie w przyjmowanych przez rząd rekomendacjach w zakresie polityki zagranicznej, kierowanych do Prezydenta RP. W swej treści nie odbiegały one zasadniczo od wypracowanych przez Prezydenta i rząd Zjednoczonej Prawicy.

Na karb politycznych emocji zrzucić należałoby niekoniecznie konstruktywną manierę pouczania ośrodka prezydenckiego przez niektórych przedstawicieli rządu o wiodącej odpowiedzialności Rady Ministrów za prowadzenie polityki zagranicznej. Bo o ile zgodnie z konstytucyjną normą odpowiedzialność za prowadzenie polityki zagranicznej spoczywa na stronie rządowej, to Prezydent jest najwyższym przedstawicielem państwa, z obowiązkiem także kontroli polityki pod kątem strzeżenia i realizowania interesów państwa zapisanych w Konstytucji RP.

Podobnie niekonstruktywny charakter miały reakcje strony rządowej na wysuwane przez Prezydenta na forum sojuszniczym propozycje zwiększenia nakładów obronnych, które ostatecznie zmaterializowały się na Szczycie NATO w Hadze w czerwcu 2025 r. w sposób w pełni zgodny z apelami Prezydenta. Ale także propozycje dotyczące zwiększenia udziału Polski w sojuszniczej polityce odstraszania nuklearnego, co również staje się dziś elementem oczekiwań państwa. Wobec tego rodzaju prób ograniczania aktywności Prezydenta na forum międzynarodowym poczucie niekonsekwencji tworzyło przypisywanie Prezydentowi przez rząd odpowiedzialności za relacje z USA, przede wszystkim w sytuacjach, w których konieczne było zajęcie stanowiska wobec asertywnych działań Waszyngtonu m.in. w relacjach z Europą.

Chociaż wymiar personalny współpracy Prezydenta z rządem w sprawach polityki międzynarodowej wykracza również poza kwestie bezpieczeństwa, można jedynie zwrócić uwagę, że w ramach przełamania impasu na polu wyznaczania ambasadorów RP Prezydent priorytetowo potraktował wskazanie stałego przedstawiciela RP przy NATO, mianując go w kwietniu 2025 r. Miało to miejsce mimo wzbudzającego głębokie wątpliwości procesu odwołania poprzedniego ambasadora Tomasza Szatkowskiego.

Summa summarum, o bilansie kohabitacji w polityce zagranicznej z perspektywy spraw bezpieczeństwa świadczyły nie spory polityczne czy personalne, a przede wszystkim utrzymanie jednolitej polityki na forum sojuszniczym oraz unikanie szerszych rozdzźwięków realnie rzutujących na międzynarodową pozycję naszego państwa.

Bilans zysków i strat. Rekomendacje

Przegląd współpracy Prezydenta oraz rządu w pięciu filarach daje podstawę do sformułowania oceny kohabitacji na przestrzeni ostatniego półtora roku. Warto przy tym pamiętać, że każda ocena złożonych procesów politycznych – a tym jest funkcjonowanie w stanie kohabitacji – musi się odnosić zawsze do kontekstu możliwości danego miejsca oraz czasu w historii. Dlatego też na tle trwającego sporu politycznego, możliwych pól konfrontacji oraz doświadczeń poprzednich kohabitacji obecny jej kształt można ocenić dosyć pozytywnie.

Właściwie w każdym z filarów mimo pojawiających się problemów mieliśmy do czynienia z istotnymi elementami praktycznie realizowanej współpracy. Prowadzono pracę nad nową Strategią Bezpieczeństwa Narodowego RP oraz pozostałymi dokumentami strategicznymi. Możemy mówić o bezkolizyjnym współdziałaniu w wyjątkowo newralgicznym obszarze zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP. Pozytywnie należy ocenić utrzymanie mechanizmów komunikacji – zarówno w ramach RBN, rządowych komitetów, jak i doraźnych spotkań w sytuacjach kryzysowych. Utrzymano wiele rozwiązań wprowadzonych w latach poprzednich, mających na celu zacieśnianie relacji między ośrodkami władzy. Polityka bezpieczeństwa w przeważającej części opierała się o kontynuację, tak w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym. W końcu dochodziło także do bezpośrednich uzgodnień w sprawach bezpieczeństwa między Prezydentem RP a Prezesem Rady Ministrów.

Dla obserwatora polskiej podzielonej sceny politycznej wniosk o odpowiedzialności instytucji i władz państwa w podejściu do współpracy może być budujący. Aczkolwiek trzeba podkreślić, że ta ocena nie dotyczy treści prowadzonej polityki bezpieczeństwa, a jedynie wymiaru właśnie kohabitacji.

Czy ta pozytywna ocena powinna satysfakcjonować? Niestety nie. W kontekście pożądanego modelu, do którego dążyć powinno państwo o takim poziomie zagrożeń jak Polska, o wciąż licznych deficytach systemu bezpieczeństwa, ale i wysoko postawionych ambicjach

co do roli na forum międzynarodowym, ocena kohabitacji powinna być już bardziej umiarkowana.

Złym sygnałem był wspomniany rządowy projekt nowelizacji ustawy o Radzie Ministrów z 2025 r., w którym zakładano ograniczenie udziału przedstawicieli Prezydenta RP w rządowych ciałach kolegialnych. Świadczyło to w najlepszym razie o niezrozumieniu wagi utrzymywania bieżących kanałów komunikacji. Negatywnie należy ocenić brak uwzględnienia prezydenckich projektów ustaw. A ponownie trzeba zaznaczyć, że to Prezydentowi – kierującemu *de facto* obroną państwa w czasie wojny, ale i ponoszącemu za to odpowiedzialność – przysługuje szczególny przywilej co do formułowania oczekiwań względem kształtu systemu bezpieczeństwa państwa.

Mieliśmy także do czynienia z niepokojącymi incydentami, takimi jak polityczna decyzja o wejściu funkcjonariuszy Policji oraz Służby Ochrony Państwa do Pałacu Prezydenckiego w styczniu 2023 r., co groziło wywołaniem głębokiego kryzysu zaufania do obu formacji nie tylko ze strony instytucji, lecz także części społeczeństwa.

Kohabitacja z lat 2023–2025 nie wykształciła także nowych mechanizmów współdziałania mimo szeregu pól wymagających głębszej profesjonalizacji i zacieśnienia współpracy. Jednym z takich pól jest **niekorzystna tendencja, tkwiąca w polskiej kulturze politycznej, ale i urzędniczej, do ograniczania przepływu informacji między poszczególnymi ośrodkami władzy**. Poziom nieufności, który jest obecny także w ramach jednolitych politycznie władz państwa, w sposób oczywisty eskaluje w warunkach kohabitacji i staje się także narzędziem miękkiej konfrontacji. Tu niestety trzeba wskazać, że ośrodek prezydencki doświadczał tego rodzaju ograniczeń, przede wszystkim na polach związanych z polityką zagraniczną.

Mimo tego Prezydent wstrzymywał się z nadmiernym eksploatowaniem ustawowego uprawnienia zwracania się do wszystkich organów władzy publicznej o informacje mające znaczenie dla bezpieczeństwa i obronności państwa¹⁹ na rzecz rozwijania i wzmacniania roboczych kanałów komunikacji. Niemniej rozważyć tu należałoby wprowadzenie dodatkowych systemowych rozwiązań, polegających

¹⁹ Ustawa o obronie Ojczyzny, art. 24, ust. 9.

np. na przekazywaniu kluczowych informacji istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa w drodze porozumień z poszczególnymi instytucjami oraz służbami. Pozwoliłoby to na pewne zniwelowanie biurokratycznych barier i ograniczenie uznaniowości co do charakteru udostępnianej wiedzy.

Innym obszarem wymagającym modernizacji jest koordynacja komunikacji strategicznej, przede wszystkim na forum międzynarodowym. Tutaj mamy do czynienia z głębokim i wieloletnim już problemem na poziomie całego państwa, a nie jedynie styku władzy wykonawczej. Dobrym tego przykładem była w gruncie rzeczy niewykorzystana w pełni kwestia polskiej pomocy militarnej dla Ukrainy (traktowana przez instytucje państwa jako temat tabu przede wszystkim z uwagi na znaczenie dla bezpieczeństwa państwa) czy nienadążająca za wydarzeniami komunikacja związana z kryzysem migracyjnym na granicy z Białorusią.

Można mieć przy tym poczucie, że temat komunikacji strategicznej został zagospodarowany i sprowadzony do zaledwie jednego jej wymiaru – dotyczącego walki z dezinformacją. Jest to potrzebne, lecz nie stanowi skutecznego narzędzia wspierania realizacji interesów państwa w wymiarze międzynarodowym²⁰.

Systemowa próba ujednolicenia strategicznej komunikacji między odrębnymi politycznie ośrodkami politycznymi jest o tyle problematyczna, że jakakolwiek komunikacja realizowana przez instytucje władzy, która ma charakter publiczny, naturalnie ciąży ku polityzacji i niepełnej transparentności. Jednak przyglądając się przykładowi bezprecedensowego jej wykorzystania przez władze ukraińskie dla zbudowania morale społeczeństwa oraz uzyskania międzynarodowego wsparcia w wojnie z Rosją, zaniechania w tym wymiarze nie mogą być akceptowalne.

W końcu kwestią wymagającą uregulowania pozostaje od wielu lat problem funkcjonowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, który precyzowałby konstytucyjne kompetencje

²⁰ Na przestrzeni ostatnich lat jedyną chyba inicjatywą w tym obszarze był szkic projektu MaBeNy (Maszyny Bezpieczeństwa Narracyjnego) zaproponowany przez prof. Andrzeja Zybortowicza.

Prezydenta i Rady Ministrów, przede wszystkim dotyczące zasad i procedur kierowania obroną państwa w czasie wojny. Chociaż ten problem dotyczy generalnej współpracy Prezydenta i rządu, w warunkach kohabitacji może się stać niebezpieczną podatnością z punktu widzenia potencjalnego przeciwnika.

Nie powinno napawać dumą, że ta kwestia została już zdiagnozowana przed kilkunastoma laty i pierwsze próby jej uregulowania przedstawiane były przez Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w przygotowywanym projekcie Ustawy o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym. Nie znalazło to rozwiązania także za kadencji Prezydenta Bronisława Komorowskiego mimo podobnych diagnoz ujętych m.in. w Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego RP w 2013 r.²¹. Założenia do stosownej ustawy przedstawiane były również przez BBN prezesowi Rady Ministrów w 2020 r., a także w części ujęte zostały w przedstawionym przez Prezydenta Andrzeja Dudę projekcie Ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa z 2023 r.

W końcu mimo postawionej we wstępie tezy, iż wystąpienie „momentu konstytucyjnego” jest na tyle niepewne, że oczekiwań względem skutecznej kohabitacji nie można sprowadzać do konieczności rozwiązań na poziomie ustawy zasadniczej, apel o refleksję nad tego rodzaju scenariuszem jest konieczny. A co najmniej konieczne jest gromadzenie wniosków i rekomendacji, które przełożyłyby się na precyzyjne oraz uzasadnione propozycje zapisów w momencie, w którym klasa polityczna zainicjowałaby proces zmiany Konstytucji RP.

* * *

Wiele przytoczonych w niniejszym tekście argumentów przemawia za tym, że praktyka współpracy Prezydenta Andrzeja Dudy oraz rządu w latach 2023–2025 była pewną nową jakością kohabitacji w polskiej polityce bezpieczeństwa. Mimo że odległą od modelu pożądanego przez środowiska eksperckie czy obywateli, słusznie

²¹ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, s. 201.

oczekujących pełnej skuteczności władz w przygotowaniu się do zagrożeń. Nie powinniśmy jednak myśleć, że każdy problem ma swoje rozwiązanie, i przyjąć, iż pewien margines dysfunkcjonalności zaszyty będzie w każdym układzie kohabitacyjnym.

Z perspektywy Prezydenta Andrzeja Dudy opisany powyżej poziom współpracy należałoby włączyć w poczet pozytywnego dorobku dekady sprawowania urzędu. Jako że niejednokrotnie wymagał od głowy państwa wzniesienia się ponad środowiskowy interes czy powstrzymywania się przed stosowaniem zasady wzajemności wobec prób wciągania w polityczny konflikt. Jednak czy właśnie nie takiej postawy oczekujemy od najwyższego przedstawiciela państwa, stojącego na straży ciągłości władzy oraz bezpieczeństwa?

Kontynuowanie trendu współdziałania ośrodków władzy, zapoczątkowanego w czasie prezydentury Andrzeja Dudy, daje nadzieję, że pozytywne wymiary kohabitacji z czasem staną się nie pożądanym, a już zastanym elementem naszej kultury politycznej oraz urzędniczej, wydatnie wzmacniając tym bezpieczeństwo państwa. Zabiegamy o nie dziś na tak wielu polach, że nieuwzględnienie wyzwań związanych z kohabitacją byłoby niedopuszczalnym zaniechaniem.

Copyright (c) 2025 Marcin Skowron.

✉ mskowron@bbn.gov.pl

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208638

**TRWAŁA MAPA
DLA NIESTABILNEGO BEZPIECZEŃSTWA**
(KU REKOMENDACJOM DLA KIEROWNICTWA
PAŃSTWA)

A PERMANENT MAP FOR UNSTABLE SECURITY
(TOWARDS RECOMMENDATIONS FOR STATE
LEADERSHIP)

Andrzej Zybertowicz

Abstrakt: Niniejszy tekst, zamykający specjalny, „prezydencki” tom kwartalnika „Bezpieczeństwo Narodowe”, analizuje wyzwania dla Polski w kontekście niestabilnej architektury bezpieczeństwa międzynarodowego, czerpiąc z doświadczeń prezydentury Andrzeja Dudy (2015–2025). W dobie gwałtownych zmian społecznych, napędzanych m.in. rozwojem sztucznej inteligencji (AI) i rosnącą złożonością relacji międzynarodowych, autor proponuje rekomendacje dla kierownictwa państwa, oparte na stałych elementach architektury bezpieczeństwa. Kluczowe obszary obejmują: suwerenność intelektualną – jako fundament niezależnego myślenia i oceny sytuacji; odporność – zdolność państwa i społeczeństwa do działania mimo kryzysów; dysponowanie siłą (*hard, soft, sharp power*); umiejętność prowadzenia *lawfare* – wykorzystania prawa w polityce międzynarodowej; zdolność do tworzenia sojuszy oraz dywersyfikację strategii. W tekście podkreślono, że w obliczu niestabilności – od konfliktów mocarstw po zmiany klimatyczne – Polska musi kreatywnie adaptować się do nowych zagrożeń, zachowując narodowe interesy. Autor ostrzega przed narracjami o „totalnej zmianie”, które mogą paraliżować decyzje, i oferuje szkic „trwałej mapy” architektury bezpieczeństwa, wskazując niezmiennie punkty odniesienia. W konkluzji wskazuje, że tylko na ich bazie państwo może skutecznie chronić swoją suwerenność i pozycję w dynamicznym świecie.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, suwerenność intelektualna, sojusze, niestabilność, siła (*hard, soft, sharp*), odporność, dywersyfikacja, *lawfare*, sztuczna inteligencja

Abstract: This text, concluding the special “presidential” volume of the quarterly “National Security”, analyzes the challenges facing Poland within the context of an unstable international security architecture, drawing on the experiences of Andrzej Duda’s presidency (2015–2025). In an era of rapid social changes, driven, among other factors, by the development of artificial intelligence (AI) and the growing complexity of international relations, the author proposes recommendations for state leadership based on the stable elements of the security architecture. Key areas include: Intellectual sovereignty – as the foundation of independent thinking and situation assessment; Resilience – the ability of the state and society to function despite crises; Wielding power (*hard, soft, and sharp power*); The ability to conduct *lawfare* – the use of law in international politics; The capacity to form alliances and diversify strategies. The text

emphasizes that, in the face of instability – ranging from great power conflicts to climate change – Poland must creatively adapt to new threats while safeguarding its national interests. The author warns against narratives of “total change,” which can paralyze decision-making, and offers a sketch of a “permanent map” of the security architecture, highlighting immutable reference points. In conclusion, he argues that only by relying on these foundations can the state effectively protect its sovereignty and position in a dynamic world.

Keywords: national security, intellectual sovereignty, alliances, instability, power (hard, soft, sharp), resilience, diversification, lawfare, artificial intelligence

Wstęp

Celem niniejszego tekstu nie jest podsumowanie opracowań zawartych w 47. tomie kwartalnika „Bezpieczeństwo Narodowe”. Ich zadaniem było zaoferowanie pogłębionego wglądu w działania Andrzeja Dudy oraz całego ośrodka prezydenckiego w latach 2015–2025 na polu bezpieczeństwa RP. Taki wgląd daje nie tylko możliwość uzyskania pogłębionej orientacji co do sposobu pracy Urzędu Prezydenta, lecz także może przyczynić się do lepszego przygotowania się każdej kolejnej głowy państwa i jej współpracowników do realizacji zadań na tym polu.

W niniejszym opracowaniu chodzi jednak o pójście o krok dalej – w stronę rekomendacji, jakie można sformułować, konfrontując 10 lat prezydentury Andrzeja Dudy w obliczu przekształcającej się architektury bezpieczeństwa.

Tu od razu pojawia się wątpliwość związana z ogromną dynamiką współczesności. Żyjemy w epoce zmian następujących tak szybko, że wydaje się, iż starożytna formuła *historia magistra vitae est* (historia nauczycielką życia) w większej niż kiedykolwiek mierze utraciła swoją zasadność. Nie sposób przecież skutecznie troszczyć się o bezpieczeństwo Rzeczypospolitej, bazując na przeszłych doświadczeniach,

nawet gdy zostały dobrze przemyślane i przyswojone, w sytuacji, gdy istotnie zmieniają się warunki działania. Od kogoś, kto nabył umiejętności bardzo sprawnego powożenia bryczką, nie możemy oczekiwać, że będzie kierowcą autobusu dobrze radzącym sobie zarówno w warunkach wielkiego miasta, jak i ruchu autostradowego.

A jednak – i w tekście niniejszym zamykającym „prezydencki” tom kwartalnika „Bezpieczeństwo Narodowe” powinno to wybrzmieć – mimo gwałtownych zmian w architekturze bezpieczeństwa międzynarodowego istnieją także pewne kluczowe, stałe elementy. Bez ich rozpoznania przywódcy państwowi nie będą w stanie efektywnie chronić interesów swoich krajów.

Nie można wykluczyć, że to właśnie w zaczynającej się kadencji kolejnego Prezydenta RP Polska będzie musiała zmierzyć się ze zmianami społecznymi skali bezprecedensowej. Tak co do tempa tych zmian, jak i ich głębokości. Powodów jest wiele, ale wystarczy wskazać ten, który obecnie jawi się jako najbardziej podstawowy. Oto sztuczna inteligencja (AI), która już jest potężnym „mnożnikiem siły”, wyrasta na narzędzie zdolne przekształcać dosłownie wszystkie wymiary życia społecznego¹. W dodatku część tych przekształceń (nie sposób dziś określić, jak duża) może rozgrywać się poza ludzką percepcją i/lub zrozumieniem natury tego, co się dzieje.

Ograniczona wiedza i niestabilny świat

Bazą każdej analizy, ewentualnej prognozy oraz rekomendacji działań skierowanych do podmiotu takiego typu jak kierownictwo państwa jest zawsze diagnoza sytuacji. W praktyce rządzenia nie zawsze jest ona systematyczna, pogłębiona, spójna czy w ogóle dostatecznie jasno wyartykułowana. Zawsze jednak taka diagnoza pojawia się gdzieś w tle tego myślenia, na bazie którego podejmowane są działania mające zapewnić bezpieczną przyszłość.

¹ Zob. książkę: A. Zybertowicz, K. Zybertowicz, „AI Eksploracja”. Andrzej Zybertowicz odpowiada Katarzynie Zybertowicz, Zona Zero, Warszawa 2025.

Współczesne relacje pomiędzy podmiotami państwowymi oraz niepaństwowymi cechuje tak wysoki stopień złożoności i nieprzewidywalności, że bezsporna precyzja rozpoznania okoliczności działania, czyli uzyskania dokładnej tzw. świadomości sytuacyjnej, nawet przy zastosowaniu najbardziej zaawansowanych narzędzi analitycznych obecnych nauk społecznych, nie jest możliwa. Nie są one w stanie w pełni uchwycić wszystkich zmiennych istotnych dla prawidłowej diagnozy. W konsekwencji trafność formułowanych analiz i prognoz niejednokrotnie pozostaje w dużym stopniu uzależniona od czynników przypadkowych. Aż prosi się przypomnieć tu znaną myśl Napoleona Bonaparte, który deklarował, iż spośród wielu cech, jakimi powinien się odznaczać jego generał, niezbędnym pozostaje „szczęście”. W metodologicznym kontekście tę obserwację można interpretować jako przyznanie, że w warunkach niepewności i ograniczonej przewidywalności, jakimi charakteryzuje się prowadzenie wojen (czy szerzej: wszelkich złożonych działań zbiorowych), uwzględnianie zjawisk losowych, niepoddających się racjonalnej kalkulacji, staje się nieusuwalną częścią rzeczywistości decyzyjnej.

Kluczowe decyzje zapadają często pod presją czasu, z ograniczonym dostępem do informacji i w warunkach konfliktu interesów między różnymi aktorami polityki – zarówno demokratycznej, jak i prowadzonej autorytarnie.

Dotychczasowy wywód jest zgodny z тезami występującymi zarówno w epistemologii nauk społecznych (np. koncepcji racjonalności ograniczonej Herberta Simona), jak i we współczesnej teorii systemów złożonych. Nie zapominajmy zatem o potrzebie krytycznego dystansu wobec absolutyzowania roszczeń poznawczych nauk społecznych oraz pokory metodologicznej wobec fenomenu ludzkiego działania w warunkach niepewności.

W takim właśnie kontekście proponujemy, aby ogólna, ramowa diagnoza wyzwań, z jakimi władze RP będą musiały zmagać się zarówno w najbliższej przyszłości (dwóch-pięciu lat), jak i za dziesięć lat, została ujęta przez pryzmat kategorii niestabilności – jako wiodącej, tj. organizującej naszą analizę. Przedstawmy zatem bliżej, o co tu chodzi:

O niestabilność relacji między mocarstwami – znana formuła „Nie ma zwycięzców w wojnie nuklearnej” pewnie nadal zachowuje swoją aktualność (przy założeniu minimum racjonalności kluczowych decydentów). Niestety, ta formuła nie musi jednak mieć dalej zastosowania w przypadku cyfrowego wyścigu zbrojeń, zwłaszcza na polu AI. Innymi słowy, podmioty w ten wyścig zaangażowane mogą ludzić się wizją, że zbudowanie tzw. Superinteligencji (w połączeniu z wiarą, iż da się ona kontrolować przez głębszych od siebie ludzi) umożliwi „pierwszemu na mecie” uzyskanie definitywnej przewagi nad wszystkimi innymi konkurentami.

O niestabilność percepcji zagrożeń – np. nasilanie się zarówno racjonalnych, jak i histerycznych obaw przez konfliktem nuklearnym, III wojną światową, wstrząsem klimatycznym oraz niebezpieczeństwami ze strony sztucznej inteligencji. Można mówić o rozchwianiu percepcji bezpieczeństwa, czyli o sytuacji, w której społeczne postrzeganie zagrożeń staje się tak spolaryzowane i fragmentaryczne, że społeczeństwa nie mają spójnego obrazu tego, co naprawdę zagraża ich bezpieczeństwu. Opinia publiczna często nie jest w stanie odróżnić obaw racjonalnych, opartych o zweryfikowane dane wywiadowcze, od bazujących na obsesjach quasi-teorii spiskowych, podsycanych przez dezinformację.

O niestabilność procedur i instytucji – w tym takich, które wydały się od dawna na dobre utrwalone. Narastający brak zaufania do instytucji oznacza tu m.in. wybite z kolej funkcjonowania dotychczasowych „strażników” ładu życia zbiorowego, w tym np. systemu edukacji publicznej (którego przekaz utracił atrakcyjność w porównaniu z mediami społecznościowymi) czy monopolu państw na stosowanie przemocy.

O niestabilność klimatyczną – która grozi wyłonieniem się efektów skokowych, mogących oznaczać potrzebę bardzo szybkiego przemieszczania poważnych zasobów państw na inne obszary, aniżeli było to wcześniej zaplanowane. Mogłoby to przynieść nie tylko nagłą relokację zasobów wojskowych i infrastrukturalnych – np. z powodu zatopienia baz wojskowych, portów, lotnisk – lecz także zmianę priorytetów bezpieczeństwa narodowego. Państwa mogą być bowiem

zmuszone do bardzo intensywnej ochrony granic przed migracjami klimatycznymi lub walki o zasoby (woda, żywność).

O niestabilność warunków gospodarowania – to dziś nie tylko efekt cykli koniunkturalnych, lecz także coraz częściej rezultat świadomych decyzji politycznych, napięć geopolitycznych i gwałtownych zmian technologicznych. Jednym z najbardziej widocznych przejawów tej niestabilności są wojny celne, które zakłócają przewidywalność handlu międzynarodowego.

O niestabilność technologiczną – technologie zmieniają się szybciej niż zdolność instytucji do ich regulowania. Standardy, procedury techniczne i operacyjne są nieustannie aktualizowane, co utrudnia prowadzenie polityk publicznych – np. wypracowywanie doktryny militarnej państwa czy aktualizację zadań z zakresu kontrwywiadowczej ochrony państwa (technologie, takie jak deepfake, szyfrowanie end-to-end, niebawem komunikacja kwantowa, utrudniają wykrywanie zagrożeń).

O niestabilność podstawowych relacji międzyludzkich – np. zastępowanie relacji rodzinnych, przyjacielskich, terapeutycznych i duszpasterskich przez intensywne więzi z konwersacyjnymi modelami AI. Już obecnie prowadzi to do zaniku kompetencji społecznych w niektórych środowiskach – brak ćwiczenia empatii, cierpliwości, rozwiązywania konfliktów w relacjach z ludźmi. Efektem jest fragmentacja więzi społecznych – każdy tworzy „własną relację” z AI, bez wspólnego kodu kulturowego, co musi obniżać spójność społeczną.

O znacznie większą niż kiedykolwiek wcześniej niestabilność nastrojów społecznych – źródłami tego są przeciążenie informacyjne (infodemia, dezinformacja), polaryzacja emocjonalna (np. wokół szczepień, obsesji spiskowych, wojny, AI), kryzysy zaufania (do instytucji, mediów, elit). Utrudnia to przewidzenie, czy mogące wyłonić się nowe, masowe ruchy społeczne będą raczej kreatywnie reformatorskie czy też niszczycielskie. A pamiętajmy, że taki obszar nastrojów społecznych jak morale wojsk jest częścią każdej architektury bezpieczeństwa.

O niestabilność dotychczasowych, tak to nazwijmy, **mainstreamów** – chodzi o procesy podważające pozycje głównych, tradycyjnie

dobrze „ufortyfikowanych” grup interesów kalibru międzynarodowego – np. niektórych państw i wielkich korporacji. Pamiętajmy, że „wypadanie” niektórych aktorów poza ramy mainstreamu zwykle powoduje np. daleko posuniętą dezorientację słabszych aktorów, pełniących klientelistyczne funkcje w cywilizacyjnym podziale sił i wpływów – np. mniejszych państw służących jako poligon do prowadzenia przez mocarstwa konfliktów typu *proxy*².

Nie może umknąć też naszej uwadze to, że **niestabilności na tak licznych polach wielowymiarowo splatają się ze sobą**. A niekiedy kumulują się w jednym czasie i miejscu. Można powiedzieć, że tradycyjne niestabilności geopolityczne (których wzrost obserwujemy szczególnie od rosyjskiej inwazji na Ukrainę w 2022 r.) są potęgowane przez niestabilności technologiczne. To efekt m.in. tego, że dzisiejsza cywilizacja, sprzężona przez technologie cyfrowe, cechuje się tym, że zaburzenia np. przynoszone przez tzw. dysruptywne (przełomowe) innowacje, które pojawiają się w jednym miejscu planety, błyskawicznie docierają na drugi koniec ludzkiego świata. Tak zróżnicowane niestabilności mogą skłaniać do przekonania, że skoro „wszystko się zmienia”, to tradycyjne podejścia do bezpieczeństwa są już nieaktualne. Warto jednak krytycznie przyjrzeć się tej narracji, by nie popaść w pułapkę poznawczą, która utrudnia skuteczne działanie.

„To zmienia wszystko”

Świadomość życia w czasach tak dynamicznych, wśród różnych reakcji przynosi też powtarzające się głosy w rodzaju: „*nic już nie będzie po staremu*”; „*wszystko się zmienia*”; „*musimy się nauczyć żyć*”

² Ilustracja: „Niemal z dnia na dzień skrajna prawica w UE przeszła od zagorzałej obrony suwerenności narodowej przed federalistycznym zagrożeniem do awangardy ponadnarodowego ruchu, który opowiada się za pewnym rodzajem cywilizacyjnego nacjonalizmu. I odwrotnie, wiele partii głównego nurtu — a raczej niedysyjszych globalistów — przekształciło się w nowych suwerenistów, broniących godności narodowej przed tym, co postrzegają jako ideologiczną ingerencję Waszyngtonu”, w: M. Leonard, I. Krastew, *Co raz chłodniej nad Atlantykiem. Rewolucja Donalda Trumpa dotarła już do Europy. Wciąż nie wiadomo, kto naprawdę na niej zyska*, 24 czerwca 2025 r., https://wiadomosci.onet.pl/politico/rewolucja-donald-trump-dotarla-do-europy-zmienia-sie-scena-polityczna/hc0czvm?srcc=undefined&utm_v=2 (dostęp: 29 czerwca 2025 r.).

na *całkowicie* nowych zasadach”. Można mówić o pladze tego typu metafor, by nie rzec frazesów. A głosy takiego typu szczególnie nasiliły się po 30 listopada 2022 r., kiedy to firma OpenAI udostępniła model konwersacyjnej sztucznej inteligencji o nazwie ChatGPT i wszyscy chyba dostrzegli, że kolejna rewolucja technologiczna jest już w toku. I jest znacznie bardziej błyskawiczna aniżeli wszystkie poprzednie.

Problem w tym, że tezy deklarujące „totalność zmian” – na wszystkich poziomach i obszarach życia społecznego – wcale nie sprzyjają namysłowi strategicznemu. Wprost przeciwnie, zwykle pełnią one funkcję metafor zamykających dyskurs. To zaś nie tylko nie pomaga prowadzić skutecznej polityki państwowej, wręcz ją utrudnia.

Nawet w wypowiedziach poważnych graczy politycznych i biznesowych oraz wspierających ich środowisk analitycznych takie emocjonalne reakcje na wyłanianie się nowych obszarów niestabilności powielane są raz po raz. Kłopot w tym, że już samo powtarzanie takich silnie emocjonalnie zabarwionych formułek może nie tylko prowadzić do dezorientacji, lecz także nawet do paraliżu poznawczego.

Przyczyny stosowania takiej retoryki są zrozumiałe. Wszak zmienność środowiska międzynarodowego jest faktem; przekształcane są dawne sojusze, poważne konflikty wyłaniają się w nieoczekiwanych miejscach, zmiany klimatyczne są zarówno problemem przyrodniczym, jak i motywem polityczno-narracyjnym; nowe technologie, zwłaszcza AI, są zarówno wielką obietnicą, jak i niewiadomą (czytaj: zagrożeniem). Można powiedzieć, że narracje o totalności zmiany odzwierciedlają tę niestabilność.

Choć taka retoryka polityczna odzwierciedla coś rzeczywistego, politycy i analitycy używają takich sformułowań, by podkreślić wagę rzeczywistych wydarzeń, by zmobilizować opinię publiczną lub uzasadnić nowe strategie – to jednak nierzadko celowo (lub nie) zarazem zasłania ważne warstwy rzeczywistości. Formuły typu „wszystko się zmienia” mogą służyć jako sygnał potrzeby adaptacji lub reform, ale nie dają wskazówek co do kierunków konkretnych działań, zwłaszcza takich, których wartość byłaby już sprawdzona. Słowem, tego typu percepcja przełomowych momentów prowadzi na manowce.

Media wzmacniają te motywy, by przyciągnąć uwagę odbiorców. Ważniejsza jest dla nich skuteczność skupiania samej uwagi od „prawdziwościowego” wymiaru swoich przekazów. Błędem jednak byłoby uleganie tego typu medialnej dramatyzacji.

Żadna odpowiedzialna polityka państwowa nie może pozwolić sobie na uleganie narracjom, które poznawczo i praktycznie są obywatelniające. Jaka jest zatem alternatywa? **Naszą propozycją jest, choćby przybliżone, zarysowanie faktycznych granic zmienności światowej architektury bezpieczeństwa.**

Dlaczego koniecznie należy to zrobić? Byśmy potrafili odróżnić dwa rodzaje „treści” map – te przejściowe i te trwałe. Aby, użyjmy takiej oto metafory, obraz architektury bezpieczeństwa, składającej się przecież w dużej mierze z instytucji, pozwalał odróżnić „mosty”, które mogą zostać zburzone, od „rzek” i „gór”, których z mapy nie da się wykreślić. Przybliżenie się do realizacji tego zadania to jeden z celów niniejszego tekstu, zamykającego „prezydencki” tom kwartalnika „Bezpieczeństwo Narodowe”.

Dlatego spróbujmy teraz odpowiedzieć na następujące pytanie: **jakie – w warunkach hiperdynamicznego świata – są kluczowe, stałe ogniwa architektury bezpieczeństwa?** Takie, o które zawsze trzeba będzie zabiegać.

Wychodzimy od założenia, że zmienność życia społecznego (systemów społecznych) nigdy nie jest „pełna”. Zmiany zawsze przebiegają w jakichś pewnych, dość stałych ramach. Można nazwać je warunkami brzegowymi. Często nie są one łatwo zauważalne ani łatwo dające się opisać w języku politycznych rekomendacji. Ale właśnie zadaniem analityków, ekspertów i doradców jest nanoszenie tego, co niewidoczne lub trudno widoczne na mapy przydatne dla decydentów. Spróbujmy zrekonstruować te ramy po kolei.

Za punkt wyjścia przyjmujemy **kulturową tożsamość podmiotu decyzyjnego, tj. kierownictwa państwa**, wiążącą się, mówiąc w uproszczeniu, z ponad tysiącletnią tradycją polskiej państwowości. Gdybyśmy odrzucili ten punkt wyjścia, szereg dalszych rozważań staje się bezprzedmiotowy.

Z tożsamości kulturowej wynika **potrzeba suwerenności intelektualnej**. Efektywność zabiegania o wszelkie pozostałe rodzaje suwerenności – np. terytorialną czy gospodarczą – uzależniona jest od jakości właśnie tej intelektualnej.

Suwerenność intelektualna

Suwerenność intelektualna oznacza zdolność do poprawnego rozeznania własnych interesów oraz trafnego zmapowania zasobów, którymi obecnie lub potencjalnie podmiot decyzyjny może dysponować. Innymi słowy, suwerenność intelektualna oznacza posiadanie odpowiednich, zespołowych kompetencji poznawczych. Zabieganie o suwerenność intelektualną zawsze – niezależnie od tego, jak zmieniałyby się inne okoliczności – pozostanie zadaniem kierownictwa państwa. Na czym realizacja tego zadania powinna polegać? Na zabieganiu o spełnienie warunków, którymi są:

- **autonomia poznawcza** (epistemiczna) – niezależność w definiowaniu problemów, wyborze źródeł informacji i formułowaniu wniosków;
- **niezależność normatywna** (aksjologiczna) – swoboda w doborze ram teoretycznych i wartości odniesienia; bez przymusu dopasowania się do określonej agendy politycznej lub ideologicznej;
- **prawo i umiejętności formułowania własnych, a nie narzucanych priorytetów strategicznych**;
- **zdolność do krytycznej oceny danych** bez presji zewnętrznej cenzury, bądź też autocenzury;
- **odporność proceduralna** – jasne reguły pracy zespołów eksperckich: transparentność metodologii analiz, pluralizm opinii, dokumentowanie ścieżek decyzyjnych;
- **mechanizmy „firewallu”** chroniące procesy badawcze przed lobbieniem, dezinformacją czy nadmiernym wpływem jednego źródła finansowania.

W kontekście bezpieczeństwa narodowego dzięki suwerenności intelektualnej powstają:

- odporniejsze decyzje strategiczne – samodzielne rozpoznanie zagrożeń, a nie kopiowanie zewnętrznych narracji czy „gotowych rozwiązań”;
- częściowa „immunizacja na dezinformację” – prowadzenie rzetelnych analiz wywiadowczych i wyciąganie wniosków w oparciu o własne procedury weryfikacji;
- wyższa wiarygodność międzynarodowa – partnerzy i sojusznicy cenią państwo, które dysponuje własnym dorobkiem analitycznym i nie jest postrzegane jako podmiot „przepisujący” obce rekomendacje.

W przypadku Polski główne zagrożenia dla suwerenności intelektualnej to: mentalność postkolonialna (jesteśmy gorsi od Zachodu); lobbing i finansowanie zewnętrzne (np. uzależnienie od grantów, doradców czy think-tanków sponsorowanych przez podmioty zewnętrzne); algorytmiczna deformacja debaty publicznej (uzależnienie od treści serwowanych przez media społecznościowe czy korporacyjne platformy, prowadzące do wyobcowania decydentów z niektórych perspektyw³). Nie można pominąć też wewnętrznej presji politycznej – doraźne interesy partyjne mogą forsować uproszczone narracje zamiast rzetelnych analiz.

Trudno uniknąć oceny, że od 1989 r., tj. uzyskania przez Polaków szansy samodzielnego budowania ładu demokratycznego i rynkowego, potrzebie budowania i utrzymywania suwerenności intelektualnej nie poświęcono należytej uwagi. Nie może zatem ulegać wątpliwości, że kolejne kierownictwa państwa winny poświęcać uwagę takim właśnie zadaniom jak:

- inwestowanie w instytuty analityczne przy urzędach i ministerstwach, działające, co ważne, na zasadach akademickiego peer-review;

³ Zob. w tym kontekście bardzo cenną książkę: S. Czubkowska, *Bóg Techy. Jak wielkie firmy technologiczne przejmują władzę nad Polską i światem*, Znak Litera Nova, Kraków 2025.

- standaryzacja procesów badawczych (kodeksy etyczne, otwarty dostęp do danych, wielość opinii eksperckich);
- ciągle kształcenie (tworzenie programów rozwoju *kompetencji decydentów* w zakresie krytycznej analizy informacji i podstaw metodologii badań społecznych).

Wszelkie inne rodzaje suwerenności – np. terytorialna, prawna, fiskalna, monetarna, obronna (militarna), gospodarcza, energetyczna, żywnościowa, technologiczna, cyfrowa – rzadko osiągną poziom optymalny bez rozbudowanych kompetencji poznawczych centrum decyzyjnego. **Bez suwerenności intelektualnej własne interesy będą źle identyfikowane, zasoby błędnie szacowane i alokowane, a doktryny i strategie nie będą dopasowane do wyzwań.** Bez suwerenności intelektualnej klasa polityczna danego kraju, z kierownictwem państwa włącznie, nawet nie zorientuje się, jak bardzo i przez kogo jest manipulowana.

Jak wskazano wyżej, z suwerennością intelektualną wiąże się posiadanie przez kierownictwo państwa do swej dyspozycji całej sieci instytucji wspierających wysoką jakość obiegu informacji w państwie. Bez tego nie sposób uzyskać przez społeczeństwo i państwo odpowiedniej świadomości sytuacyjnej – wypracowywanej w obszarze wolnym od presji politycznej, ideologicznej i algorytmicznie manipulowanej opinii publicznej. Powinno być jasne, że owe instytucje obejmują część systemu edukacji i nauki, rzetelne media, sieć think tanków oraz tajne służby.

Zabieganie o suwerenność intelektualną urzędu prezydenckiego oraz innych ogniw kierownictwa państwa jest i pozostanie koniecznym zadaniem każdego Prezydenta RP. Tylko na bazie suwerenności intelektualnej można skutecznie budować odporność społeczeństwa i państwa.

Tworzenie i wzmacnianie odporności

Różne katastrofy, to przyrodnicze (np. epidemie, huragany), to techniczne (np. pożar wieżowca), wypadki (np. lotnicze), poważne błędy ludzkie (np. legislacyjne), konflikty (w tym sięgające otwartej walki zbrojnej), zawsze będą towarzyszyć ludzkości. Stale – choć rzecz jasna w różnym natężeniu. Nie wszystkie da się przewidzieć. Nie na wszystkie można się przygotować. Przecież nikt – ani żaden człowiek, ani żaden organizm społeczny – nie może poświęcać wszystkich swoich zasobów na monitorowanie zagrożeń i ciągłe przygotowywanie się do nich. Trzeba także po prostu żyć. Z tego powodu w koncepcjach bezpieczeństwa coraz częściej zakłada się, iż o przyszłości należy myśleć pod kątem budowania odporności na nieuniknione uderzenia.

Pojęcie odporności (*resilience*) w naukach o bezpieczeństwie zaczęło zyskiwać na znaczeniu mniej więcej od lat 90. XX w., a standardem stało się w na początku XXI w. Szczególnie po atakach z 11 września 2001 r. zaczęto je aktywnie promować jako alternatywne podejście do tradycyjnych metod troski o bezpieczeństwo (*security*).

Tradycyjne podejście do bezpieczeństwa koncentrowało się na eliminowaniu lub minimalizowaniu zagrożeń poprzez budowanie barier, systemów obronnych, regulacji i kontroli. Okazało się to niewystarczające w obliczu złożonych i nieprzewidywalnych zagrożeń, takich jak terroryzm, cyberataki, zmiany klimatyczne czy pandemia. Pojęcie „odporność” umożliwia bardziej całościowe podejście, a jego popularność wynika z kilku kluczowych powodów. Są to:

- niewystarczalność zabezpieczeń; zabezpieczenie w sensie eliminacji zagrożeń jest często niemożliwe lub zbyt kosztowne;
- wysoka i rosnąca złożoność systemów społecznych, co powoduje, że przygotowanie się na wszystkie potencjalne rodzaje zagrożeń jest praktycznie niemożliwe;
- nieprzewidywalność zagrożeń; dawne podejście, oparte na identyfikacji i eliminacji konkretnych zagrożeń, nie jest w stanie poradzić sobie z tą nieprzewidywalnością.

Koncepcja odporności uwzględnia powyższe okoliczności i skupia się na zdolności systemu do funkcjonowania pomimo wystąpienia wstrząsów. **Odporność skupia się na budowaniu zdolności systemu do radzenia sobie z wstrząsami, a nie na eliminacji zagrożeń.** Obejmuje to zdolności do przewidywania, przygotowania, reagowania i odbudowy. Uznaje się, że to podejście jest bardziej praktyczne i realistyczne. Kładzie się też tu nacisk na podejście całościowe. Innymi słowy, to podejście uwzględnia aspekty społeczne, ekonomiczne, środowiskowe i kulturowe oraz, oczywiście, militarne – co pozwala na budowanie bardziej kompleksowych i efektywnych strategii.

Koncepcji budowania odporności jest wiele, a ponieważ cała nasza analiza ma charakter ramowy, tu zasygnalizujemy tylko trzy główne elementy:

1. Elastyczność instytucjonalna – zdolność państwa i jego organów do adaptacji w obliczu kryzysów przy zachowaniu podstawowych funkcji. Obejmuje to sprawne mechanizmy podejmowania decyzji, efektywną administrację publiczną oraz instytucje zdolne do szybkiego reagowania na zagrożenia bez utraty legitymacji demokratycznej.
2. Spójność społeczna – silne więzi między członkami społeczeństwa oparte na wspólnych wartościach, zaufaniu społecznym i solidarności. Społeczeństwo odporne charakteryzuje się niskim poziomem polaryzacji, rozwiniętym kapitałem społecznym oraz zdolnością do mobilizacji obywatelskiej w sytuacjach kryzysowych.
3. Zdolność uczenia się – umiejętność wyciągania wniosków z przeszłych doświadczeń i proaktywnego przygotowywania się na przyszłe wyzwania.

Odporność systemu społecznego to złożona cecha, wynikająca z interakcji wielu czynników. Nietrudno zauważyć, że na polu odporności stoi przed Polską bardzo wiele zadań. Należy do nich np. patrzenie pod kątem bezpieczeństwa RP na rolę lokalnych, oddolnych, samorządowych instytucji i przedsięwzięć służących zachowaniu zdrowia, bezpieczeństwa energetycznego (tzw. energetyka rozproszona)

na lokalną samoobronę, budowę schronów itp. Wówczas w czasie kryzysu taki oddolnie budowany równolegle z państwowym i przez państwo wspierany system „samorządu” samoobrony i samowystarczalności energetycznej oraz żywnościowej dałby prawdziwą odporność. Paradoks, że bez silnego państwa nie da się tego zrealizować. Upraszczając, powiemy, że odporność to zachowanie zdolności państwa do zadawania przeciwnikom ciosów już po zainkasowaniu ich samemu.

Pamiętając o wymogach suwerenności intelektualnej i odporności, zanim przejdziemy do wymogu siły, trzeba zwrócić uwagę na to, że przy ujęciu systemowym (jednym poprawnym) **inwestycje w rozwiązania wzmacniające odporność są nie mniej – a w pewnych kontekstach nawet bardziej – potrzebne niż zakupy najnowocześniejszego sprzętu**. Dlatego, podobnie jak planowane są zakupy sprzętu wojskowego, należy planować strukturalne inwestycje w odporność społeczną. Inwestycje tym poważniejsze, im bardziej problematyczna staje się np. spójność społeczna.

Dysponowanie siłą

Siła oznacza zdolność do narzucania przez państwo swojej woli podmiotom wewnętrznym i zewnętrznym. Siła musi obejmować *hard power* (zdolność do uderzeń kinetycznych i stosowania przymusu ekonomicznego), *soft power* (wywieranie wpływu przez promowanie atrakcyjnych idei na swój temat) oraz *sharp power*. Ponieważ to ostatnie pojęcie jest mniej znane, skupmy się na chwilę na nim.

Sharp power to specyficzna forma państwowej działalności polegającej na wywieraniu wpływu, która łączy elementy manipulacji informacją i subtelnego przymusu w celu podważenia więzi społecznych i instytucjonalnych w szeregach przeciwnika oraz osłabienia jego zdolności obrony przed zewnętrzną propagandą. Pojęcie to

w 2017 r. spopularyzowali Christopher Walker i Jessica Ludwig w artykule „The Meaning of Sharp Power”⁴.

Sharp power uzupełnia klasyczne kategorie twardej i miękkiej siły wskazując, że w erze cyfrowej demokratyczne państwa muszą bronić nie tylko granic i gospodarki, lecz także swojej przestrzeni informacyjnej.

W odróżnieniu do miękkiej siły (*soft power*), opartej o atrakcyjność kultury czy wartości, *sharp power* nie dąży do „zdobycia serc i umysłów”, lecz do zaszczepiania wątpliwości i chaosu informacyjnego. W ostatnich dekadach są to działania prowadzone głównie online: trollowanie, boty, dezinformacja w mediach społecznościowych, niektóre organizacje III sektora (NGO-sy), wreszcie ataki hybrydowe. W pewnym sensie działania typowe dla *sharp power* skonfliktowane strony prowadziły od zarania ludzkości, nigdy jednak przed epoką cyfrową takie działania nie były prowadzone tak profesjonalnie, tak precyzyjnie i na tak masową skalę, jak stało się to w erze mediów społecznościowych.

Nie powinno ulegać wątpliwości, że w ostatnich latach Polska była przedmiotem oddziaływań typu *sharp power* i to nie tylko prowadzonych przez podmioty państwowe. Nie jest natomiast jasne, w jakim stopniu odpowiednie instytucje Rzeczypospolitej adekwatnie rozpoznawały i neutralizowały te oddziaływania.

W relacjach między państwami demokratycznymi, zwłaszcza zaś sojusznikami, ani *hard*, ani *sharp power* nie powinna być stosowana. Ponieważ jednak z historii wiemy (to jedna z tych nauk, która zachowuje trwałą wartość), że sojusznicy potrafili zamieniać się w przeciwników, posiadanie przez suwerenne państwo szerokiego instrumentarium *sharp power* jest niezbędne – choćby w trybie odstraszenia.

⁴ Ch. Walker, J. Ludwig, *The Meaning of Sharp Power: How Authoritarian States Project Influence*, 16 listopada 2017 r., <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-11-16/meaning-sharp-power> (dostęp: 9 lipca 2025 r.).

Na problem siły w relacjach międzynarodowych warto spojrzeć także pod kątem domen, w jakich prowadzone są działania wojenne. Historycznie rzecz biorąc, sekwencja była taka: ląd – woda (morza i oceany) – powietrze – kosmos – cyberprzestrzeń. Nowe domeny wyłaniały się dzięki rozwojowi technologii – odpowiednio: żeglowania, latania, wysyłania satelitów na orbitę, przełamывania zabezpieczeń informatycznych.

Obecnie eksperci powszechnie uważają, że te pięć domen – uwzględnianych w doktrynach militarnych wielu państw – nie wyczerpuje możliwych obszarów prowadzenia wojen. Wśród „kandydatów” na nowe kolejne domeny (czyli kierunki, z których możemy zostać zaatakowani) najczęściej wymieniana jest domena kognitywna – czyli poznawcza, określana też mianem informacyjnej.

Wprawdzie w dziejach zawsze dążono do zaburzenia procesów poznawczych przeciwnika, czyli do utrudnienia mu uzyskania poprawnej świadomości sytuacyjnej (służy temu np. maskowanie), dopiero jednak w ostatnich dekadach wyłoniła się tu nowa jakość. Jest nią **możliwość bezpośredniego zaburzania procesów myślowych u przeciwnika** (a czasem i we własnych szeregach w celu wymuszenia większej dyscypliny). Ta możliwość powstała dzięki sprzężeniu się ze sobą trzech okoliczności: (1) rozwoju badań na mózgiem; (2) „podpięcia” do Internetu miliardów ludzi, głównie poprzez media społecznościowe; (3) rozwoju AI, która umożliwia coraz precyzyjniejsze wykorzystanie wiedzy o mózgu, nakierowane bezpośrednio na zidentyfikowaną cyfrowo, zindywidualizowaną jednostkę, do której dociera się np. poprzez jej smartfon.

Nietrudno dostrzec, że państwo i społeczeństwo o niskiej odporności może już niebawem zostać podbite bez wystrzelenia jednej rakiety – za pomocą działań prowadzonych właśnie w domenie kognitywnej.

Umiejętność gry międzynarodowej na poziomie *lawfare*

Podobnie wygląda sytuacja z *lawfare*, czyli z kompetencjami do wykorzystywania mechanizmów prawnych jako oręża w relacjach międzynarodowych – szczególnie w przypadku państw, których wizerunek regularnie jest atakowany na arenie międzynarodowej. Wiąże się to z wcześniej omówioną suwerennością intelektualną, ponieważ skuteczne użycie prawa wymaga zdolności do samodzielnej analizy i strategicznego myślenia, oraz z dysponowaniem siłą, gdyż *lawfare* należy postrzegać jako narzędzie uzupełniające *hard*, *soft* i *sharp power*.

Na poziomie strategicznym obejmuje to zarówno tzw. *smart litigation* przed trybunałami międzynarodowymi, jak i inicjowanie postępowań arbitrażowych, co pozwala nie tylko dochodzić roszczeń, lecz także kreować normy korzystne dla własnej polityki gospodarczej⁵.

Operacyjnie *lawfare* może przyjmować postać wniosków sankcyjnych, pozwów o naruszenie praw człowieka czy ataków prawnych na korporacyjne fuzje – wszystko w celu wywarcia presji na przeciwniku bądź na arenie międzynarodowej, bądź w sądach krajowych. Sprawne prowadzenie takiej gry wymaga nie tylko zespołów prawników międzynarodowych, lecz także dobrej koordynacji między resortami: MSZ, prokuraturą, negocjatorami handlowymi czy instytucjami finansowymi.

Dla Polski, aspirującej do roli podmiotu decydującego o kształcie porządku międzynarodowego opartego na prawie, inwestycja w *lawfare* oznaczałaby rozwój specjalizujących się w prawie międzynarodowym think tanków, szkolenie ekspertów oraz budowę spójnej strategii prawnej łączącej *public diplomacy* i działania legiślacyjne. W takiej wielowymiarowej grze prawo staje się zasobem

⁵ *Smart litigation*, zwane też *strategic litigation*, to celowe i złożone wykorzystywanie instrumentów procesowych w sądach krajowych i międzynarodowych w celu osiągnięcia określonych celów politycznych, społecznych lub gospodarczych. Przy tym nie chodzi tu tylko o ochronę indywidualnych interesów danego podmiotu (klienta), lecz o tworzenie precedensów i norm, które będą miały szeroki wpływ na prawo i praktykę, służący interesom RP.

strategicznym — narzędziem obrony suwerenności i wzmacniania pozycji negocjacyjnej.

Reakcja świata w obliczu agresji na Ukrainę pokazała, jak wiele podmiotów ładu międzynarodowego traktuje zasadę *law based order* (ład oparty na prawie) bardziej jako ideologię aniżeli jak zbiór obowiązujących zasad.

Trzeba wszelako pamiętać, że niezależnie od tego, jak bardzo sprawy międzynarodowe nie toczyłyby się pod wpływem państw-hegemonów (powrót do tzw. koncertu mocarstw), to pewne **zasady prawa międzynarodowego, w tym prawa wojennego i praw człowieka, będą jednak obowiązywały**. Nawet łamane na wielką skalę, nawet przekształcane czy sprowadzane do poziomu godnościowej retoryki, pozostaną istotnymi punktami odniesienia, dzięki którym jednak ogranicza się nieco nieprzewidywalność procesów społecznych.

Warto także podkreślić, że zdolność do prowadzenia skutecznej *lawfare*, także w sojuszu z innymi podmiotami obecnymi na arenie międzynarodowej, jest w dzisiejszym świecie również narzędziem odstraszenia w obliczu np. tendencji do fetyszyzacji prawa i aktywizmu sędziowskiego wykorzystywanych do podmywania tradycyjnych wartości cywilizacji łacińskiej.

Zdolność wchodzenia w sojusze

Nie ma na planecie Ziemia państwa, które potrafiłoby skutecznie zabiegać o pomyślność swoich obywateli bez wchodzenia w relacje sojusznicze z innymi krajami oraz podmiotami pozapaństwowymi. Nie ma takiego kraju, który swobodnie dysponowałby wszystkimi zasobami niezbędnymi dla swego rozwoju w warunkach dzisiejszej cywilizacji. Na przykład USA dla swojego rozwoju potrzebują stałego „importu” utalentowanych umysłów ze wszystkich bodaj części świata. Wiąże się z tym konieczność prowadzenia takiej polityki zagranicznej, która z jednej strony buduje wiarygodność państwa u aktualnych i potencjalnych sojuszników, z drugiej zaś potrafi „zarządzać

niepewnością” wobec aktualnych i potencjalnych konkurentów czy wrogów.

Architektura ładu międzynarodowego może ulec głębokim zmianom – jedne państwa mogą ulec likwidacji, a inne zostać poddane strategicznemu uzależnieniu (tj. zamienione w marionetki krajów potężniejszych), także przez wielkie korporacje technologiczne (Big Techy). Nie widzimy jednak na razie przesłanek do uznania tezy, że ład globalny nie będzie składał się z wielości podmiotów, które nadal będą w różnych proporcjach znajdowały się ze sobą w polu trzech relacji: współpracy, konkurencji i walki.

Państwa w dalszym ciągu będą kierować się swoimi podstawowymi interesami narodowymi; niekiedy mimo (czy obok) promowania ideologii kosmopolitycznych. A wśród tych interesów znajdują się bezpieczeństwo, suwerenność, stabilność ekonomiczna i wpływy geopolityczne. Konfiguracje mogą się zmieniać, te elementy architektury bezpieczeństwa pozostaną jednak w grze.

Potrzeba dywersyfikacji

Realizacja wymogu dywersyfikacji – kierunków polityki, źródeł energii, sojuszy, zasobów wiedzy czy kanałów komunikacji – nigdy nie będzie kwestią wyboru, lecz fundamentalnym warunkiem odporności państwa. Nawet w najbardziej stabilnej architekturze bezpieczeństwa, gdzie granice byłyby niepodważalne, a relacje międzynarodowe skonsolidowane, pozostanie ryzyko nieprzewidywalnych kryzysów: technologicznych, gospodarczych czy geopolitycznych. Dywersyfikacja zaś oznacza:

- **polityczną elastyczność** – budowanie łączników z różnymi centrami decyzyjnymi, tak aby nie zostać uzależnionym od jednego partnera czy modelu zarządzania;
- **energetyczną autonomię** – rozwój miksu paliwowego (ropa, gaz, OZE, atom), infrastruktury magazynowania oraz tworzenie bazy kadrowej ekspertów. Działania tego typu łagodzą wpływ wahań cen i zakłóceń dostaw energii;

- **sojusznicze bezpieczeństwo** – uczestnictwo w kilku wzajemnie uzupełniających się formatach (NATO, Unia Europejska, inicjatywy regionalne) – co pozwala w razie potrzeby przerzucać priorytety i reagować elastycznie. Warto, by Inicjatywa Trójmorza – jeden z ważnych projektów Prezydenta Andrzeja Dudy – była interpretowana także właśnie przez pryzmat sojuszniczej dywersyfikacji;
- **wiedzę i innowacje** – wsparcie rodzimych ośrodków badawczych oraz otwartą współpracę naukową z różnymi środowiskami akademickimi i przemysłowymi, by nie ograniczać się do jednego obiegu technologicznego ani jednej wizji rozwoju.

Bez tego typu wielotorowej strategii każde zakłócenie – czy to militarnie wywołany blackout energetyczny, czy globalny kryzys finansowy – zyskuje potencjał eskalacji.

Dywersyfikacja nie tylko rozprasza ryzyka, lecz także wzmacnia pozycję negocjacyjną: kraj, który może wybrać spośród kilku partnerów, ma przewagę zarówno w budowie warunków handlowych, jak i w kształtowaniu nowych form współpracy w obszarze bezpieczeństwa. Niezależnie od tego, jak bardzo przyszła architektura bezpieczeństwa różniłaby się od obecnej – czy ulegnie zmianie w wyniku gier geopolitycznych, czy przełomów technologicznych, czy też nowego prawa globalnego – zasada dywersyfikacji pozostanie jej niezmiennym fundamentem.

Mapa dla bezpieczeństwa narodowego

Można wprawdzie powiedzieć, iż dzisiejszy świat jest tak dynamiczny, że na polu bezpieczeństwa prawie każdy ma zaległości. Jeśli w odrobieniu ich chcemy dobrze wyznaczyć priorytety, to należy przyjąć, że w niestabilnym świecie skuteczna polityka bezpieczeństwa wymaga oparcia się na stałych, poprawnie rozpoznanych elementach. Te elementy tworzą swoistą „mapę drogową” dla przywódców

państwa, w tym Prezydenta RP. Nasza propozycja skupiła się na sześciu kluczowych. Są to:

- **Suwerenność intelektualna:** absolutna podstawa, umożliwiająca niezależne myślenie i ocenę sytuacji.
- **Odporność społeczeństwa i państwa:** zdolność do realizowania podstawowych zadań mimo wystąpienia wstrząsów i poniesienia strat. Bez tej odporności dysponowanie siłą nigdy nie będzie pełne.
- **Dysponowanie siłą:** narzędzia (*hard, soft, sharp power*) do ochrony interesów państwa i wpływania na jego otoczenie.
- **Lawfare:** prawne narzędzia i eksperckie kompetencje do obrony suwerenności i realizacji celów rozwojowych.
- **Sojusze:** to sieci wsparcia wzmacniające narodowe zdolności – nie tylko klasyczne układy militarne, lecz także coraz częściej złożone, wielowymiarowe struktury współpracy, które zwiększają odporność państw na zagrożenia, zarówno konwencjonalne, jak i hybrydowe, m.in. przez tworzenie ram interoperacyjności.
- **Dywersyfikacja:** strategia rozpraszania ryzyka i zwiększania elastyczności systemowej.

Tak oto proponujemy mapę przydatną do sprawnego poruszania się kierownictwa państwa w świecie geopolityki. Mapę, na której zaznaczone są kluczowe punkty – niezmiennie punkty oparcia. Zorientowanie się na te właśnie elementy, wzajemnie powiązane, winno pozwalać kierownictwu państwa – w tym urzędowi Prezydenta RP – skutecznie działać w dynamicznej architekturze bezpieczeństwa.

Na koniec zasadność tworzenia mapy stałych elementów zilustrujemy tak: rozważmy scenariusz, w którym nowa technologia zakłóca globalne rynki energetyczne, zagrażając bezpieczeństwu Polski. Dzięki suwerenności intelektualnej kierownictwo państwa polskiego może, dysponując własnymi źródłami informacji oraz ich weryfikacji, samodzielnie ocenić sytuację, dywersyfikując źródła energii, wzmacniając sojusze w ramach NATO i UE oraz stosując *lawfare* do zakwestionowania nieuczciwych praktyk handlowych. Dla Prezydenta Polski i urzędu prezydenckiego zrozumienie i stosowanie

tych zasad jest kluczowe. Bez suwerenności intelektualnej trudno w czasie rzeczywistym monitorować istniejące i wyłaniające się luki w systemie bezpieczeństwa państwa.

Poprzez pielęgnowanie suwerenności intelektualnej oraz odporności, skuteczne dysponowanie siłą, kiedy potrzeba angażowanie się w *lawfare*, budowanie sojuszy w oparciu o dywersyfikację strategii, sprostanie wyzwaniom współczesności i ochrona interesów Polaków staje się dla prezydentury zdaniem realistycznym.

Copyright (c) 2025 Andrzej Zybertowicz.

 <https://orcid.org/0000-0003-3867-4417>

 andrzej.zybertowicz@umk.pl

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

DOI:10.59800/bn/208639

KALENDARIUM

Zestawienie obejmuje główne wydarzenia z udziałem Prezydenta RP Andrzeja Dudy, w które merytorycznie bądź organizacyjnie zaangażowane było Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, a także ważniejsze wydarzenia z udziałem kolejnych szefów Biura pełniących obowiązki w latach 2015–2025.

Kalendarium to, w duchu niniejszego wydania Kwartalnika, ma umożliwić dokonanie przeglądu pól oddziaływania ośrodka prezydenckiego, zwrócić uwagę na momenty istotne bądź symboliczne dla spraw bezpieczeństwa państwa na przestrzeni prezydentury Andrzeja Dudy.

Siłą rzeczy nie jest to także pełne zestawienie aktywności Prezydenta RP oraz BBN. Pomija ono liczne spotkania, wizyty oraz decyzje, które z jednej strony nie mogą być publicznie ujawniane, z drugiej zaś wiążą się rutynowym wykonywaniem zadań przez głowę państwa oraz Szefów Biura. Przyjęto lapidarną konwencję, a więcej miejsca poświęcono okresom związanym z pandemią, kryzysem na granicy polsko-białoruskiej i wojną w Ukrainie. Szerszy kontekst oraz treść każdego z wydarzeń można odnaleźć na stronach internetowych Kancelarii Prezydenta RP oraz BBN. Pominięte zostały liczne aktywności medialne Szefów BBN.

Paweł Soloch 2015–2022

2015

- 6 sierpnia – przejęcie Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP przez Prezydenta Andrzeja Dudę.
- 7 sierpnia – Prezydent powołał Pawła Solocha na stanowisko Sekretarza Stanu, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego.
- 12 sierpnia – pierwsze spotkanie Prezydenta z żołnierzami przygotowującymi się do udziału w uroczystościach Święta Wojska Polskiego na lotnisku Warszawa-Babice.
- 12 sierpnia – Prezydent powołał Jarosława Brysiewicza na stanowisko Zastępcy Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego.
- 4 listopada – wizyta Prezydenta na spotkaniu przywódców państw Bukaresztańskiej Dziewiątki w Bukareszcie.
- 6–8 grudnia – wizyta Szefa BBN w Kwaterze Głównej NATO i SHAPE, gdzie spotkał się z Naczelnym Dowódcą Sił NATO w Europie oraz Przewodniczącym Komitetu Wojskowego NATO.
- 16 grudnia – wizyta Prezydenta w Kijowie. Spotkanie Szefa BBN z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy.

2016

- 18 stycznia – wizyta Prezydenta w Belgii, gdzie rozmawiał z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 22 lutego – w BBN powołany został Zespół ds. bezpieczeństwa cyberprzestrzeni RP.
- 25 lutego – w BBN uruchomione zostały prace nad Strategiczną Koncepcją Bezpieczeństwa Morskiego RP.
- 1 marca – wręczenie przez Prezydenta w Pałacu Prezydenckim pierwszych nominacji generalskich w Siłach Zbrojnych RP.
- 2 marca – narada w Belwederze szefów rad bezpieczeństwa i prezydenckich doradców ds. bezpieczeństwa z państw Europy Środkowo-Wschodniej.

- 9 marca – pierwsze posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego zwołane przez Prezydenta Andrzeja Dudę.
- 18 marca – wizyta Szefa BBN w Jordanii, gdzie spotkał się z przedstawicielami Sztabu Generalnego, wywiadu i kontrwywiadu wojskowego, Centrum Szkolenia Operacji Specjalnych, resortów spraw wewnętrznych i spraw zagranicznych, a także z kierownictwem służb cywilnych i doradcą króla Jordanii ds. bezpieczeństwa.
- 22 marca – spotkanie Prezydenta z koordynatorem służb specjalnych, szefami Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW), Agencji Wywiadu (AW) i Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (RCB) w związku z zamachami terrorystycznymi w Brukseli.
- 31 marca – rozmowa Prezydenta RP z Prezydentem USA na marginesie Szczytu Bezpieczeństwa Nuklearnego w Waszyngtonie.
- 7–8 kwietnia – wizyta Szefa BBN w Berlinie na zaproszenie Głównego Doradcy Kanclerza Niemiec ds. polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.
- 18–19 kwietnia – wizyta Szefa BBN w Finlandii, gdzie spotkał się z przedstawicielami Kancelarii Premiera, resortów spraw wewnętrznych, zagranicznych i obrony, Narodowej Agencji Zapasów Kryzysowych oraz doradcami Prezydenta.
- 14 kwietnia – spotkanie w Belwederze Prezydenta z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy.
- 25 kwietnia – udział Prezydenta w odbywającej się w Warszawie dorocznej odprawie kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych RP.
- 4 maja – Prezydent mianował generała Mieczysława Gocuła na drugą kadencję na stanowisku Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.
- 13 maja – udział Prezydenta w uroczystości rozpoczęcia budowy bazy amerykańskiego systemu obrony balistycznej w Redzikowie.

- 20 maja – Prezydent podpisał Ustawę o zasadach pobytu sojusznicznych wojsk na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹.
- 30 maja – spotkanie w Belwederze Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 7 czerwca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego poświęcone zbliżającemu się Szczytowi NATO w Warszawie.
- 13 czerwca – Prezydent w Chełmnie obserwował ćwiczenia Anakonda-16.
- 15 czerwca – Prezydent podpisał Ustawę o szczególnych rozwiązaniach dotyczących organizacji Szczytu NATO w Warszawie².
- 22 czerwca – Prezydent podpisał Ustawę o utworzeniu Akademii Sztuki Wojennej³.
- 22 czerwca – Prezydent podpisał Ustawę o działaniach antyterrorystycznych⁴.
- 30 czerwca – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO nt. stanu przygotowań do szczytu NATO.
- 5 lipca – rozmowa Prezydenta w Belwederze z Premierem i ministrami obrony, spraw zagranicznych oraz finansów nt. szczytu NATO i wydatków obronnych.
- 7 lipca – spotkanie w Belwederze Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 8–9 lipca – Prezydent był gospodarzem Szczytu NATO w Warszawie.
- 8 lipca – spotkanie w Warszawie Prezydentów Polski i Stanów Zjednoczonych.

¹ Ustawa z dnia 31 marca 2016 r. o zmianie ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 2016 poz. 738, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160000738> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

² Ustawa z dnia 16 marca 2016 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z organizacją Szczytu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie w 2016 r., Dz.U. 2016 poz. 379, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160000379> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

³ Ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o utworzeniu Akademii Sztuki Wojennej, Dz.U. 2016 poz. 906, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160000906> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁴ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdU20160000904> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 9 września – pierwszy udział Prezydenta w XXIV Międzynarodowym Salonie Przemysłu Obronnego w Kielcach.
- 28 września – narada Prezydenta z przedstawicielami polskich ośrodków analitycznych poświęcona realizacji postanowień Szczytu NATO w Warszawie.
- 30 września – spotkanie w BBN Prezydenta z dowódcą Armii USA w Europie.
- 6 października – rozmowy w Belwederze między BBN a izraelską Radą Bezpieczeństwa Narodowego.
- 10–11 października – wizyta Szefa BBN w Ukrainie, gdzie spotkał się z Prezydentem Ukrainy, Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy oraz z przedstawicielami resortów obrony i spraw wewnętrznych.
- 16–21 października – wizyta Szefa BBN w Dowództwie NATO ds. Transformacji w Norfolk, Zarządzie Szkolenia Połączonego Sztabu Sił Zbrojnych USA oraz na lotniskowcu US Navy.
- 28 października – Prezydent rozmawiał z kadrą Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, aby omówić planowane zmiany w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP.
- 2 listopada – Prezydent powołał Dariusza Gwizdałę na stanowisko Zastępcy Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego.
- 9 listopada – Prezydent rozmawiał z kadrą Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych o zmianach w systemie dowodzenia, modernizacji i szkoleniu Sił Zbrojnych RP.
- 16–18 listopada – spotkanie Szefa BBN w Bukareszcie z Doradcą Prezydenta Rumunii ds. bezpieczeństwa narodowego oraz kierownictwem resortów obrony i spraw zagranicznych.
- 21–24 listopada – wizyta Szefa BBN we Francji, na zaproszenie Sekretarza Generalnego ds. obrony i bezpieczeństwa narodowego. Spotkania z przedstawicielami Instytutu Wyższych Studiów Obrony Narodowej, resortów spraw zagranicznych i obrony oraz doradcami Prezydenta Francji.
- 28 listopada – wizyta prezydentów Polski i Niemiec w kwaterze głównej Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie.

- 9 grudnia – wizyta Prezydenta w Sztabie Generalnym Wojska Polskiego w celu omówienia zmian w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP.
- 13 grudnia – spotkanie w BBN Prezydenta z przedstawicielami branży obronnej, m.in. w temacie wsparcia dla produkcji obronnej i eksportu.
- 13 grudnia – wideokonferencja Prezydenta z dowództwem Wielonarodowej Brygady Litewsko-Polsko-Ukraińskiej.
- 21 grudnia – Prezydent podpisał ustawę o Wojskach Obrony Terytorialnej (WOT)⁵.
- 30 grudnia – Prezydent mianował generała brygady Sławomira Wojciechowskiego na stanowisko Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz generała brygady Wiesława Kukulę na stanowisko Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej.

2017

- 18–19 stycznia – wizyta Szefa BBN w Izraelu, gdzie rozmawiał z Przewodniczącym Gabinetu Rady Bezpieczeństwa Narodowego Izraela.
- 27 stycznia – wizyta Szefa BBN w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli, gdzie spotkał się z Zastępcą Sekretarza Generalnego NATO i Przewodniczącym Komitetu Wojskowego NATO.
- 30 stycznia – wizyta Prezydenta w Żaganiu na powitaniu amerykańskiej brygady pancernej ABCT, rozpoczynającej szkolenie w Polsce.
- 31 stycznia – Prezydent mianował generała broni Leszka Surawskiego na stanowisko Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.
- 7 lutego – Prezydent mianował generała dywizji Jarosława Mikę na stanowisko Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych.
- 7 lutego – spotkanie Prezydenta w Warszawie z doradcami ds. bezpieczeństwa z państw bałtyckich oraz Szwecji i Finlandii.

⁵ Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2016 poz. 2138, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160002138> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 9 lutego – Prezydent podpisał postanowienie ws. określenia głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych RP oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2017–2026⁶.
- 10 lutego – publikacja w Gdyni Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa Morskiego RP⁷.
- 26 lutego – 1 marca – wizyta Szefa BBN w Wielkiej Brytanii, gdzie spotkał się z Doradcą Premiera ds. bezpieczeństwa narodowego, przedstawicielami resortów obrony i spraw zagranicznych i Zastępcą Przewodniczącego Izby Lordów. Odwiedził także Sojusznicze Dowództwo Morskie w Northwood oraz Sojuszniczy Korpus Szybkiego Reagowania (ARRC) w Gloucester.
- 8–10 marca – wizyta Szefa BBN w Kwaterze Głównej Sojuszniczych Sił Europy (SHAPE, Mons) oraz Sojuszniczym Dowództwie Sił Połączonych NATO (JFC, Brunssum).
- 12 kwietnia – udział Prezydenta w odbywającej się w Warszawie dorocznej odprawie kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych RP.
- 13 kwietnia – wizyta Prezydenta w Orzyszu na powitaniu Batalionowej Grupy Bojowej NATO.
- 27 kwietnia – Prezydent podpisał postanowienie o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w ramach Wysuniętej Obecności NATO w Rumunii⁸.
- 23–27 kwietnia – wizyta Szefa BBN i Szefa Gabinetu Prezydenta w Waszyngtonie, gdzie spotkali się z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego. Szef BBN spotkał się też

⁶ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 lutego 2017 r. o zmianie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie określenia głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2017–2026, M.P. 2017 poz. 211, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20170000211> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁷ Strategiczna Koncepcja Bezpieczeństwa Morskiego RP, <https://www.bbn.gov.pl/pl/informacje-o-bbn/publikacje/8118,Strategiczna-Koncepcja-Bezpieczenstwa-Morskiego-RP.html> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁸ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 2017 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w składzie wielonarodowej brygady sił dostosowanej Wysuniętej Obecności Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Rumunii, M.P. 2017 poz. 419, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20170000419> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

z przedstawicielami Rady Bezpieczeństwa Narodowego oraz think tanków.

- 27 kwietnia – Prezydent podpisał postanowienie o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w ramach Wysuniętej Obecności NATO w Republice Łotewskiej, Republice Estońskiej oraz Republice Litewskiej⁹.
- 2 maja – Prezydent powołał generała dywizji Andrzeja Reudowicza na Kanclerza Orderu Krzyża Wojskowego.
- 5 maja – Prezydent wskazał generała broni Leszka Surawskiego jako osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych.
- 10–12 maja – wizyta Szefa BBN w Polskim Kontyngencie Wojskowym Orlik na Litwie, a także w litewskich resortach obrony narodowej i spraw zagranicznych.
- 25 maja – rozmowa Prezydenta w Brukseli z Sekretarzem Generalnym NATO nt. planów Polski ws. zwiększenia wydatków obronnych do 2,5 proc. PKB do 2030 r.
- 25 maja – wizyta Prezydenta w Brukseli, gdzie wziął udział w spotkaniu przywódców państw NATO nt. walki z terroryzmem oraz zwiększania wydatków na obronność.
- 8 czerwca – Prezydent zapoznał się z niejawnym raportem ze Strategicznego Przeglądu Obronnego, przygotowanym przez Ministerstwo Obrony Narodowej.
- 12 czerwca – rozmowa Prezydenta w Pałacu Prezydenckim ze służbami i formacjami ratowniczymi o ochronie ludności w sytuacjach kryzysowych.
- 13 czerwca – konsultacje w Pałacu Prezydenckim szefów rad bezpieczeństwa i doradców ds. bezpieczeństwa z państw Grupy Wyszehradzkiej.
- 29 czerwca – udział Szefa BBN w spotkaniu w Belwederze z niemiecką Federalną Akademią ds. Polityki Bezpieczeństwa (BAKS).

⁹ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 2017 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w składzie batalionowej grupy bojowej sił wzmocnionej Wysuniętej Obecności Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Republice Łotewskiej oraz Republice Estońskiej i Republice Litewskiej, M.P. 2017 poz. 418, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20170000418> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 6 lipca – spotkanie prezydentów Polski i USA na Zamku Królewskim w Warszawie na kanwie Szczytu Inicjatywy Trójomorza.
- 24 sierpnia – spotkanie w Belwederze Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 26 września – wizyta Prezydenta na poligonie w Drawsku Pomorskim na ćwiczeniu Dragon-17.
- 23 października – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰.
- 25 października – zorganizowane przez BBN w Belwederze spotkanie Platformy NATO-Ukraina ws. zagrożeń hybrydowych.
- 7 listopada – zorganizowane przez BBN w Belwederze polsko-izraelskie rozmowy o bezpieczeństwie i współpracy dwustronnej.
- 13–16 listopada – wizyta Szefa BBN we Włoszech, gdzie spotkał się z Doradcą Prezydenta ds. bezpieczeństwa, przedstawicielami resortu obrony oraz koordynatorem służb specjalnych. Ponadto odwiedził Dowództwo Połączonych Sił Sojuszników w Neapolu (JFC, Neapol).
- 26–29 listopada – wizyta Szefa BBN w Waszyngtonie, gdzie spotkał się z przedstawicielami Departamentu Stanu, Pentagonu, Kongresu oraz think tanków.
- 7–8 grudnia – wizyta Szefa BBN na Łotwie, gdzie wziął udział w rozmowach doradców ds. bezpieczeństwa państw bałtyckich i Polski. Ponadto spotkał się z szefem łotewskiego resortu obrony oraz odwiedził żołnierzy Polskiego Kontyngentu Wojskowego na Łotwie, wchodzącego w skład batalionowej grupy bojowej NATO.
- 19 grudnia – Prezydent w Wojskowym Instytucie Medycznym w Warszawie odwiedził rannego pilota myśliwca MiG-29, który rozbił się pod Mińskiem Mazowieckim.

¹⁰ Ustawa z dnia 29 września 2017 r. o zmianie ustawy o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy – Prawo zamówień publicznych, Dz.U. 2017 poz. 2018, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20170002018> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 21 grudnia – wizyta Prezydenta w Kuwejcie, gdzie spotkał się z żołnierzami Polskiego Kontyngentu Wojskowego uczestniczącymi w operacji *Inherent Resolve*.

2018

- 11 stycznia – Prezydent podpisał Ustawę powołującą Służbę Ochrony Państwa¹¹.
- 29 stycznia – pierwsze spotkanie Prezydenta z nowym Ministrem Obrony Narodowej Mariuszem Błaszczakiem oraz kierownictwem resortu obrony w BBN.
- 10 lutego – uruchomienie prac wspólnego zespołu MON i BBN ds. przygotowania propozycji zmian w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP.
- 5 marca – Prezydent podpisał Ustawę umożliwiającą sojusznikom korzystanie z broni polskich sił zbrojnych¹².
- 8 marca – wizyta Prezydenta w Sztabie Generalnym Wojska Polskiego w celu omówienia propozycji zmian w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP.
- 15 marca – udział Prezydenta w odbywającej się w Warszawie dorocznej odprawie kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych RP.
- 19–21 marca – wizyta Szefa BBN w Norwegii, gdzie spotkał się z przedstawicielami resortów obrony i spraw zagranicznych, Norweskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych oraz w Połączone Centrum Sztuki Wojennej (JWC, Stavanger).
- 11–13 kwietnia – wizyta Szefa BBN w Hiszpanii, gdzie spotkał się z przedstawicielami resortów spraw zagranicznych i obrony oraz Hiszpańskiego Instytutu Studiów Strategicznych. Złożył także wizytę w Centrum Połączonych Operacji Powietrznych

¹¹ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa, Dz.U. 2018 poz. 138, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180000138> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

¹² Ustawa z dnia 8 lutego 2018 r. o zmianie ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium, Dz.U. 2018 poz. 529, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180000529> (18 lipca 2025 r.).

(CAOC) oraz Centrum Satelitarnym Unii Europejskiej (EU SATCEN) w Torrejón.

- 18–20 kwietnia – wizyta Szefa BBN Niemczech, gdzie wziął udział w polsko-niemieckim okrągłym stole ds. polityki bezpieczeństwa oraz rozmawiał z przedstawicielami resortów obrony, spraw zagranicznych, Urzędu Kanclerskiego i Bundestagu.
- 23–24 maja – wizyta Szefa BBN w Danii, gdzie spotkał się z przedstawicielami resortów obrony i spraw zagranicznych, Doradcą Premiera ds. Bezpieczeństwa Narodowego oraz z Szefem Obrony.
- 28 maja – wystąpienie Prezydenta na posiedzeniu Zgromadzenia Parlamentarnego NATO w Warszawie.
- 30 maja – wizyta Prezydenta na poligonie w Nowej Dębie, gdzie po raz pierwszy spotkał się z żołnierzami Wojsk Obrony Terytorialnej.
- 4 czerwca – udział Prezydenta w zorganizowanym przez BBN w Belwederze polsko-szwedzkim spotkaniu ekspertów ds. bezpieczeństwa.
- 11 czerwca – udział Prezydenta w spotkaniu przywódców państw Bukaresztańskiej Dziewiątki w Warszawie.
- 28 czerwca – wizyta Prezydenta w bazie wojskowej w Ādaży na Łotwie.
- 29 czerwca – Prezydent mianował generała dywizji Rajmunda Andrzejczaka na stanowisko Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.
- 11–12 lipca – udział Prezydenta w Szczycie NATO w Brukseli.
- 2 sierpnia – Prezydent podpisał Ustawę o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa¹³.
- 9 sierpnia – Prezydent wskazał generała broni Rajmunda Andrzejczaka, Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego jako osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych.

¹³ Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa, Dz.U. 2018 poz. 1560, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180001560> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 14 sierpnia – Prezydent skierował do Sejmu projekt nowelizacji Ustawy o weteranach działań poza granicami państwa¹⁴.
- 6 września – Prezydent mianował generała dywizji Tomasza Piotrowskiego na Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych.
- 18 września – wizyta Prezydenta w Białym Domu, gdzie spotkał się z Prezydentem USA. Prezydenci podpisali deklarację „Obro- na wolności i budowanie dobrobytu poprzez polsko-amerykań- skie partnerstwo strategiczne”.
- 28 września – udział Prezydenta w spotkaniu Komitetu Wojsko- wego NATO w Warszawie.
- 4 października – wizyta Szefa BBN w Ukrainie, gdzie spotkał się z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy oraz szefami MON, MSZ i Narodowego Instytutu Stu- diów Strategicznych.
- 10–11 października – wizyta Szefa BBN w Rumunii, gdzie spo- tkał się z żołnierzami Polskiego Kontyngentu Wojskowego, Se- kretarzem Najwyższej Rady Obrony Państwa, Doradcą Prezy- denta ds. bezpieczeństwa, szefem resortu obrony i wiceszefem resortu spraw zagranicznych.
- 14–17 października – wizyta Szefa BBN w Tel Awiwie, gdzie spo- tkał się z szefem izraelskiej Rady Bezpieczeństwa Narodowego oraz przedstawicielami resortu spraw zagranicznych i Knesetu.
- 17 października – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o we- teranach działań poza granicami państwa¹⁵.
- 22 października – wizyta Prezydenta w Brukseli, gdzie spotkał się z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 23 października – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Mini- strem Spraw Zagranicznych Ukrainy.

¹⁴ Projekt Ustawy o zmianie ustawy o weteranach działań poza granicami państwa, https://www.prezydent.pl/storage/file/core_files/2021/8/5/86b389e1d181058ee1e08a53cd58e33d/20180814_projekt_ustawa_o_weteranach.pdf (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

¹⁵ Ustawa z dnia 13 września 2018 r. o zmianie ustawy o weteranach działań poza granicami państwa, Dz.U. 2018 poz. 2018, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002018> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 10 listopada – Prezydent podpisał Ustawę reformującą system kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP¹⁶, przywracającą Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego rolę najwyższego dowódcy.
- 6 grudnia – wizyta Prezydenta w Dowództwie Wielonarodowej Dywizji Północny-Wschód w Elblągu w związku z zakończeniem ćwiczenia Anakonda-18.
- 19 grudnia – wizyta Prezydenta w Polskim Kontyngencie Wojskowym w Rumunii.
- 21 grudnia – uroczysty apel w Sztabie Generalnym Wojska Polskiego z udziałem Prezydenta w związku z wejściem w życie nowego systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP.
- 29 grudnia – Prezydent podpisał postanowienie o wydaniu Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej Rzeczypospolitej Polskiej¹⁷.

2019

- 15–18 stycznia – wizyta Szefa BBN w Turcji i spotkania z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego, przedstawicielami resortów obrony i spraw zagranicznych oraz Centrum Ekspertki NATO ds. Obrony przed Terroryzmem.
- 23–25 stycznia – wizyta Szefa BBN w Wilnie, gdzie spotkał się z Doradcą Prezydenta Litwy ds. bezpieczeństwa oraz szefami resortów obrony, spraw zagranicznych i Szefem Sztabu Generalnego, a także odwiedził Departament STRATCOMU Sił Zbrojnych Litwy i Narodowe Centrum Cyberbezpieczeństwa.
- 24 stycznia – wizyta Prezydenta w Davos, gdzie spotkał się z Sekretarzem Generalnym NATO.

¹⁶ Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 2018 poz. 2182, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002182> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

¹⁷ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 grudnia 2018 r. o wydaniu Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej Rzeczypospolitej Polskiej, M.P. 2019 poz. 15, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000015> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 13 lutego – spotkanie Prezydenta oraz Wiceprezydenta USA z polskimi i amerykańskimi żołnierzami w 1 Bazie Lotnictwa Transportowego w Warszawie.
- 22 lutego – wizyta prezydentów Polski, Litwy i Ukrainy w Wielonarodowej Brygadzie Litewsko-Polsko-Ukraińskiej w Lublinie.
- 26–27 lutego – wizyta Szefa BBN w Waszyngtonie, gdzie spotkał się z przedstawicielami Departamentu Stanu oraz Rady Bezpieczeństwa Narodowego.
- 4 marca – NATO WEEK z okazji 20. rocznicy przystąpienia Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Prezydent na poligonie w Żaganiu spotkał się z żołnierzami 11 Lubuskiej Dywizji Kawalerii Pancernej oraz amerykańskiej Pancernej Brygadowej Grupy Bojowej.
- 5 marca – rozmowa w BBN Prezydenta i Ministra Obrony Narodowej z dowódcami wojskowymi nt. wypadku samolotu MiG-29 i programu HARPIA.
- 7 marca – NATO WEEK. Udział Prezydenta w dorocznej odprawie kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych RP, odbywającej się po raz pierwszy w Pałacu Prezydenckim w Warszawie.
- 7 marca – NATO WEEK. Spotkanie w Warszawie Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 11 marca – NATO WEEK. Wizyta Prezydenta w Dowództwie Wielonarodowego Korpusu Północny-Wschód w Szczecinie.
- 12 marca – NATO WEEK. Prezydenci Polski, Czech, Słowacji oraz Węgier wzięli udział w uroczystościach w Pradze z okazji jubileuszu rozszerzenia NATO.
- 22 marca – wizyta Szefa BBN w dowództwie Eurokorpusu w Strasburgu.
- 25–29 marca – wizyta Szefa BBN w Bejrucie w związku z przygotowaniem do udziału Polski w misji pokojowej Organizacji Narodów Zjednoczonych w Libanie (UNIFIL).
- 15 kwietnia – wizyta Prezydenta u żołnierzy służących w ramach sił UE EUFOR w Polskim Kontyngencie Wojskowym w Bośni

i Hercegowinie. W spotkaniu uczestniczyli także żołnierze Polskiego Kontyngentu Wojskowego KFOR z Kosowa.

- 29 kwietnia – wizyta Prezydenta w 17 Wielkopolskiej Brygadzie Zmechanizowanej w Wędrzynie i wręczenie odznaczeń uczestnikom walk w irackiej Karbali w 2004 r.
- 22 maja – wizyta Szefa BBN w Polskim Kontyngencie Wojskowym EU Sophia, stacjonującym w bazie Sigonella na Sycylii.
- 27–28 maja – udział Szefa BBN w Belwederze w spotkaniu polsko-niemieckiego okrągłego stołu.
- 29 maja – kierowane przez Prezydenta ćwiczenie Kraj-19 z udziałem najwyższych władz państwowych.
- 4 czerwca – spotkanie Prezydenta w Brukseli z Sekretarzem Generalnym NATO nt. polsko-amerykańskich negocjacji ws. zwiększenia obecności militarnej USA w Polsce.
- 12 czerwca – podpisanie w Waszyngtonie wspólnej deklaracji prezydentów Polski i Stanów Zjednoczonych dotyczącej obecności żołnierzy armii USA na terytorium RP.
- 25 czerwca – spotkanie Prezydenta na poligonie w Orzyszu z żołnierzami 21 Brygady Strzelców Podhalańskich. Wizyta była związana z zakończeniem ćwiczenia DRAGON-19 oraz objęciem po raz pierwszy przez Polskę dowodzenia nad Połączonymi Siłami Zadaniowymi Bardzo Wysokiej Gotowości (VJTF).
- 30 lipca – Prezydent podpisał postanowienie ws. określenia głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych RP i ich przygotowań do obrony państwa na lata 2021–2035¹⁸.
- 30 sierpnia – wizyta Szefa BBN w Waszyngtonie i spotkanie z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego.
- 30 sierpnia – wizyta Sekretarza Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy w Warszawie na zaproszenie Szefa BBN.
- 31 sierpnia – spotkanie w BBN prezydenckich doradców ds. bezpieczeństwa narodowego Polski, Stanów Zjednoczonych, Białorusi i Ukrainy.

¹⁸ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 2019 r. w sprawie określenia głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2021–2035, M.P. 2019 poz. 753, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000753> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 18 września – wizyta Szefa BBN w Sztokholmie i udział w spotkaniu polsko-szwedzkiego okrągłego stołu poświęconego tematyce bezpieczeństwa regionu. Ponadto spotkania z przedstawicielami szwedzkiej Agencji Zarządzania Kryzysowego, Kancelarii Premiera oraz resortów obrony, sprawiedliwości i spraw zagranicznych.
- 23 września – podpisanie w Nowym Jorku przez prezydentów Polski i USA wspólnej deklaracji nt. pogłębiania współpracy obronnej.
- 23 września – wizyta Szefa BBN w Nowym Jorku i rozmowa z nowym Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego.
- 27 września – udział Prezydenta w obchodach Święta Wojsk Obrony Terytorialnej i wręczenie sztandarów pierwszym trzem brygadam obrony terytorialnej.
- 29 września – spotkanie Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO na kanwie Szczytu ONZ w Nowym Jorku.
- 4 października – Prezydent podpisał postanowienie o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Republice Libańskiej w misji UNIFIL¹⁹. Tym samym Polska powróciła do udziału w misjach pokojowych ONZ.
- 24–25 października – wizyta Szefa BBN we Francji, gdzie spotkał się z przedstawicielami francuskich władz oraz uczestniczył w konferencji z udziałem państw Grupy Wyszehradzkiej.
- 5–7 listopada – wizyta w Polsce Doradcy Prezydenta Rumunii ds. bezpieczeństwa na zaproszenie Szefa BBN.
- 25–26 listopada – wizyta Szefa BBN w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli, gdzie rozmawiał z Zastępcą Sekretarza Generalnego, asystentami Sekretarza Generalnego oraz Przewodniczącym Komitetu Wojskowego.
- 29 listopada – narada Prezydenta w BBN z szefami resortów obrony i spraw zagranicznych, podczas której Prezydent zatwierdził polskie stanowisko na Szczycie NATO w Londynie.

¹⁹ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 października 2019 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Republice Libańskiej, M.P. 2019 poz. 951, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000951> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 3 grudnia – rozmowa telefoniczna prezydentów Polski i Turcji przed rozpoczynającym się Szczycem NATO w Londynie.
- 4 grudnia – udział Prezydenta w Szczycie NATO w Londynie.
- 10–11 grudnia – wizyta w Polsce Sekretarza Generalnego Rady Bezpieczeństwa Narodowego Turcji na zaproszenie Szefa BBN.
- 19 grudnia – wizyta Prezydenta w Polskim Kontyngencie Wojskowym EU Sophia na Sycylii.
- 20 grudnia – udział Prezydenta w odbywającej się w Warszawie uroczystości przekazania Wojskom Specjalnym pierwszych śmigłowców Black Hawk.

2020

- 7 stycznia – narada Prezydenta w BBN z Koordynatorem Służb Specjalnych oraz szefami ABW, AW, Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego w związku z sytuacją bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie.
- 7 stycznia – Prezydent mianował generała dywizji Wiesława Kukulę na drugą kadencję na stanowisku Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej.
- 8 stycznia – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem oraz przedstawicielami Rady Ministrów w celu oceny sytuacji bezpieczeństwa oraz omówienia scenariuszy ewentualnych działań wobec kryzysu na Bliskim Wschodzie.
- 23 stycznia – spotkanie Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO przy okazji Światowego Forum Ekonomicznego w Davos.
- 30 stycznia – wizyta Szefa BBN w Ukrainie, gdzie spotkał się m.in. z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony.
- 31 stycznia – udział Prezydenta w odbywającej się w Warszawie uroczystości podpisania umowy na zakup 32 wielozadaniowych samolotów piątej generacji F-35 dla Sił Powietrznych.
- 5 lutego – wizyta Prezydenta w zakładach lotniczych PZL-Świdnik. Wcześniej Prezydent złożył wizyty w Hucie Stalowa Wola oraz MESKO.

- 5 lutego – Prezydent mianował generała Jarosława Mikę na stanowisko Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych (druga kadencja).
- 26 lutego – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, Ministrem Zdrowia i Głównym Inspektorem Sanitarnym, aby omówić stan przygotowania procedur, infrastruktury i rezerw materiałowych w sytuacji wystąpienia na terenie Polski przypadków zarażenia koronawirusem.
- 28 lutego – wizyta Szefa BBN na Litwie, gdzie spotkał się z Doradcą Prezydenta ds. bezpieczeństwa, Szefem Sztabu, szefem resortu spraw zagranicznych, wiceszefem resortu obrony oraz przedstawicielami Seimasu; oraz na Łotwie, gdzie rozmawiał ze swoim łotewskim odpowiednikiem, szefem resortu obrony, a także spotkał się z żołnierzami Polskiego Kontyngentu Wojskowego w ramach eFP w Ādaži.
- 2 marca – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, Ministrem Zdrowia, Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Szefem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (KPRM) w celu omówienia stanu przygotowania państwa do walki z koronawirusem.
- 9 marca – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, Ministrem Zdrowia i Głównym Inspektorem Sanitarnym.
- 10 marca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego nt. działań państwa ws. epidemii koronawirusa.
- 11 marca – spotkanie Prezydenta w Drawsku Pomorskim z żołnierzami biorącymi udział w ćwiczeniu Defender-Europe 20.
- 11 marca – narada z udziałem Prezydenta w Zachodniopomorskim Urzędzie Wojewódzkim dotycząca działań w związku z walką z koronawirusem. Prezydent odwiedził punkt kontroli sanitarnej na granicy w podszczecińskim Kołbaskowie.
- 13 marca – rozmowa Prezydenta w Krakowie z Wojewodą Małopolskim oraz szefami służb ratowniczych, porządkowych i sanitarnych nt. przygotowania województwa do walki z koronawirusem.

- 16 marca – rozmowy telefoniczne Prezydenta nt. sytuacji związanej z pandemią koronawirusa z przywódcami Włoch, Niemiec, Estonii, Węgier i Litwy.
- 18 marca – Prezydent zwołał w Warszawie Radę Gabinetową poświęconą „tarczy antykryzysowej”.
- 19 marca – udział Prezydenta w posiedzeniu Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego w BBN.
- 23 marca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego nt. „tarczy antykryzysowej”.
- 1 kwietnia – Prezydent podpisał postanowienie o udziale Polskiego Kontyngentu Wojskowego w nowej operacji EUNAVFOR MED Irini w celu kontroli embarga ONZ na dostawy broni do Libii²⁰.
- 1 kwietnia – udział Prezydenta w telekonferencji Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego z kierowniczą kadrą Sił Zbrojnych RP, podczas której omówiono bieżącą sytuację bezpieczeństwa oraz zaangażowanie Wojska Polskiego w walkę z pandemią koronawirusa.
- 18 kwietnia – wideokonferencja Prezydenta z przedstawicielami przedsiębiorców nt. stanu zabezpieczenia medyczno-farmaceutycznego Polski.
- 22 kwietnia – wideokonferencja Prezydenta i Sekretarza Generalnego NATO nt. działań Sojuszu w czasie pandemii.
- 23 kwietnia – udział Prezydenta w wideokonferencji z szefami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Ministerstwa Środowiska oraz Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, poświęconej akcji gaśniczej w Biebrzańskim Parku Narodowym.
- 29 kwietnia – w BBN na spotkaniu Prezydenta z Premierem, ministrami spraw wewnętrznych i administracji oraz obrońcy narodowej, a także szefami KPRM i BBN, podjęto decyzję

²⁰ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 marca 2020 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji wojskowej Unii Europejskiej na Morzu Śródziemnym, M.P. 2020 poz. 331, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20200000331> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

o uruchomieniu procesu zatwierdzania i publikacji nowej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP.

- 4 maja – spotkanie Prezydenta we Wrocławiu ze strażakami Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczych Straży Pożarnych, biorącymi udział w akcji gaśniczej w Biebrzańskim Parku Narodowym.
- 12 maja – Prezydent zatwierdził nową Strategię Bezpieczeństwa Narodowego RP²¹.
- 25 maja – w Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego w Katowicach Prezydent zapoznał się z oceną sytuacji na Śląsku w związku z pandemią koronawirusa.
- 8 czerwca – wizyta Prezydenta na Centralnym Poligonie Sił Powietrznych w Ustce i obserwacja ćwiczenia Anakonda-20.
- 22 czerwca – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 24 czerwca – wizyta Prezydenta w Stanach Zjednoczonych i spotkanie z Prezydentem USA.
- 1 lipca – spotkanie Prezydenta w Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych Drawsko-Oleszno z polskimi i amerykańskimi żołnierzami, którzy brali udział w ćwiczeniu Defender-Europe 20 Plus.
- 10 lipca – publikacja przygotowanego przez BBN prezydenckiego projektu Ustawy gwarantującej stały procentowy udział wydatków na Marynarkę Wojenną w budżecie obronnym²².
- 31 lipca – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, ministrami obrony narodowej oraz spraw zagranicznych, a także szefami KPRM oraz Sztabu Generalnego Wojska Polskiego ws. polsko-amerykańskiej współpracy obronnej.
- 6 sierpnia – inauguracja II kadencji Prezydenta oraz objęcie zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP.
- 15 sierpnia – podpisanie w Warszawie w obecności Prezydenta przez Ministra Obrony Narodowej i Sekretarza Stanu USA

²¹ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.bbn.gov.pl/pl/informacje-o-bbn/publikacje/8808,Strategia-Bezpieczenstwa-Narodowego-Rzeczypospolitej-Polskiej.html> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

²² <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/bbn-przygotowalo-projekt-ustawy-morskiej,11718> (dostęp: 18 lipca 2025 r.)

umowy o wzmocnionej współpracy obronnej między Polską a USA.

- 10 września – wideokonferencja Szefa BBN z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy.
- 14 września – postanowienie Prezydenta ws. ustanowienia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Turcji w ramach Dostosowanych Środków Wzmocnienia NATO²³.
- 5 października – pierwsze obrady polsko-brytyjskiego okrągłego stołu nt. polityki bezpieczeństwa, organizowanego w formie wideokonferencji przez BBN oraz Ambasadę Wielkiej Brytanii w Polsce.
- 12 października – Prezydent powołał generała dywizji Andrzeja Reudowicza na stanowisko Zastępcy Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego.
- 12 października – podpisanie w Kijowie przez Prezydentów Polski i Ukrainy wspólnej deklaracji podkreślającej znaczenie polsko-ukraińskich stosunków dwustronnych.
- 23 października – robocza wizyta Prezydenta na Stadionie Narodowym w Warszawie, gdzie powstał szpital tymczasowy do walki z pandemią COVID-19.
- 9 listopada – Prezydent ratyfikował polsko-amerykańską umowę o wzmocnionej współpracy obronnej²⁴.
- 14 grudnia – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, Ministrem Zdrowia, Głównym Inspektorem Sanitarnym oraz Szefem KPRM ws. Narodowego Programu Szczepień.

²³ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 września 2020 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w ramach Dostosowanych Środków Wzmocnienia Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego dla Turcji, na terytorium Turcji, wschodnim akwenie Morza Śródziemnego oraz Morzu Czarnym, M.P. 2020 poz. 802, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20200000802> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

²⁴ Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o wzmocnionej współpracy obronnej, podpisana w Warszawie dnia 15 sierpnia 2020 r., Dz.U. 2020 poz. 2153, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20200002153> (dostęp: 15 lipca 2025 r.).

2021

- 27 stycznia – udział Prezydenta w spotkaniu w Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie podsumowującym ćwiczenia sztabowe ZIMA-20.
- 29 stycznia – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 29 stycznia – spotkanie Prezydenta w Warszawie z organizacjami zaangażowanymi w walkę z pandemią COVID-19.
- 2 lutego – spotkanie Prezydenta w BBN z Szefem KPRM i kierownictwem Agencji Rezerw Materiałowych nt. Ustawy o rezerwach strategicznych.
- 22 lutego – spotkanie Prezydenta w Warszawie z przedstawicielami sektora ochrony zdrowia zaangażowanymi w zwalczanie skutków pandemii COVID-19.
- 8 marca – spotkanie Prezydenta w Warszawie ze strażakami państwowych oraz ochotniczych straży pożarnych, zaangażowanymi w walkę z pandemią COVID-19.
- 17 marca – spotkanie Prezydenta w Warszawie z przedstawicielami Sił Zbrojnych RP zaangażowanymi w walkę z pandemią COVID-19.
- 21 kwietnia – narada Prezydenta w BBN z dowódcami Sił Zbrojnych RP i przedstawicielami instytucji MON, w tym wojskowych służb specjalnych.
- 21 kwietnia – wideokonferencja Szefa BBN z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy.
- 21 kwietnia – narada Prezydenta w BBN z najwyższymi dowódcami wojskowymi, w tym z Szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, ws. sytuacji w Ukrainie.
- 10 maja – wizyta Prezydenta w Bukareszcie na Szczycie państw Bukaresztańskiej Dziewiątki, z udziałem Prezydenta USA oraz Sekretarza Generalnego NATO.
- 11 maja – w rumuńskim Smârdan prezydenci Polski i Rumunii obserwowali ćwiczenia wojskowe Justice Sword 21.
- 17 maja – wizyta Prezydenta w Karpackim Oddziale Straży Granicznej w Nowym Sączu.

- 24 maja – rozmowy prezydentów Polski i Turcji w Ankarze o kwestiach bezpieczeństwa oraz współpracy w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego w kontekście szczytu NATO.
- 25 maja – spotkanie Prezydenta z żołnierzami Polskiego Kontyngentu Wojskowego, stacjonującego w Incirlik w Turcji w ramach sojuszniczej misji monitorowania bezpieczeństwa w basenie Morza Czarnego i Morza Śródziemnego.
- 31 maja-1 czerwca – udział Szefa BBN na Litwie w spotkaniu doradców ds. bezpieczeństwa i spraw zagranicznych z Polski, Litwy, Łotwy, Estonii oraz Ukrainy.
- 14 czerwca – udział Prezydenta w Szczycie przywódców państw NATO w Brukseli. Na kanwie szczytu Prezydent spotkał się z przywódcami USA i Francji.
- 18 czerwca – w Wólce Konopnej koło Siedlec Prezydent wziął udział w uroczystości zakończenia ćwiczenia Dragon-21 połączonego z certyfikacją 18 Dywizji Zmechanizowanej.
- 25 czerwca – Prezydent mianował generała Rajmunda Andrzejczaka na drugą kadencję na stanowisku Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.
- 2 lipca – udział Prezydenta w Warszawie w Świącie Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Prezydent nadał Dowództwu sztandar oraz otrzymał flagę państwową, która była wywieszana w miejscu stacjonowania żołnierzy ostatniej zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie.
- 11 lipca – wizyta Prezydentów Polski i Litwy w Dowództwie Komponentu Wojsk Specjalnych w Krakowie.
- 18 sierpnia – postanowienie Prezydenta ws. skierowania Polskiego Kontyngentu Wojskowego do Afganistanu w celu ewakuacji osób cywilnych z Kabulu²⁵.
- 20 sierpnia – wizyta Szefa BBN w Stambule i spotkanie doradcami ds. bezpieczeństwa Turcji i Rumunii.

²⁵ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 sierpnia 2021 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskiej Republice Afganistanu, M.P. 2021 poz. 753, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000753> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 22 sierpnia – narada Prezydenta w BBN z udziałem Premiera, kierownictwa Ministerstwa Obrony Narodowej, KPRM, Ministerstwa Spraw Zagranicznych (MSZ), BBN, Sił Zbrojnych RP oraz cywilnych i wojskowych służb specjalnych poświęcona sytuacji w Afganistanie.
- 23 sierpnia – wizyta Prezydenta w Kijowie. Przyjęcie wspólnego oświadczenia przez prezydentów Estonii, Łotwy, Litwy i Polski ws. Białorusi.
- 31 sierpnia – narada Prezydenta w Warszawie z Ministrem Obrony Narodowej, kadrą kierowniczą Wojska Polskiego oraz szefami służb nt. sytuacji na granicy polsko-białoruskiej, sytuacji w Afganistanie oraz manewrów Zapad-2021.
- 2 września – Prezydent wydał rozporządzenie o wprowadzeniu 30-dniowego stanu wyjątkowego na obszarze części województw podlaskiego i lubelskiego²⁶.
- 8 września – Prezydent mianował generała broni Tomasza Piotrowskiego na drugą kadencję na stanowisku Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych.
- 14–15 września – wizyta Szefa BBN w Uzbekistanie będąca konsekwencją rozmowy prezydentów Polski i Uzbekistanu z 25 sierpnia, związanej z ewakuacją polskich obywateli oraz współpracowników RP z Kabulu. Spotkania z kierownictwem Aparatu Rady Bezpieczeństwa, szefami resortów spraw zagranicznych i obrony oraz Dyrektorem Instytutu Badań Strategicznych i Międzyregionalnych.
- 17 września – odprawa Prezydenta w Krynkach z kierownictwem Straży Granicznej nt. bieżącej sytuacji na granicy z Białorusią.
- 28 września – spotkanie Prezydenta z Premierem, Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministrem Obrony Narodowej poświęcone kwestii przedłużenia stanu wyjątkowego w części województw podlaskiego i lubelskiego.

²⁶ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 września 2021 r. w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego, Dz.U. 2021 poz. 1612, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001612> (dostęp: 18 lipca 2021 r.).

- 29 września – Prezydent podpisał i skierował do Sejmu wniosek o przedłużenie stanu wyjątkowego przy granicy polsko-białoruskiej.
- 30 września – udział Szefa BBN w debacie w Sejmie poświęconej przedłużeniu przez Prezydenta stanu wyjątkowego wprowadzonego na obszarze części województw podlaskiego oraz lubelskiego.
- 1 października – Prezydent wydał rozporządzenie ws. przedłużenia stanu wyjątkowego wprowadzonego na obszarze części województw podlaskiego oraz lubelskiego²⁷.
- 1 października – rozmowa telefoniczna Szefów BBN i Biura Polityki Międzynarodowej z doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego.
- 7 października – wizyta Szefa BBN w Brukseli, gdzie reprezentował Polskę na posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej w formie doradców ds. bezpieczeństwa.
- 20 października – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem oraz ministrami ws. sytuacji bezpieczeństwa na granicy z Białorusią.
- 27 października – spotkanie Prezydenta w Pałacu Elizejskim z Prezydentem Francji.
- 2 listopada – Prezydent podpisał Ustawę o budowie zabezpieczenia granicy państwowej²⁸.
- 8 listopada – zwołana przez Prezydenta w BBN narada nt. sytuacji na granicy polsko-białoruskiej m.in. z udziałem Premiera, szefów MON oraz BBN.
- 9 listopada – zwołana przez Prezydenta w BBN narada nt. sytuacji na granicy polsko-białoruskiej z udziałem Prezydenta i Premiera, a także m.in. szefów MSWiA, MON, MSZ, BBN, kierownictwa KPRM, KPRP i służb.

²⁷ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 października 2021 r. w sprawie przedłużenia stanu wyjątkowego wprowadzonego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego, Dz.U. 2021 poz. 1788, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001788> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

²⁸ Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej, Dz.U. 2021 poz. 1992, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001992> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 9 listopada – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO nt. kryzysu na granicy z Białorusią.
- 11 listopada – spotkanie Prezydenta w Kuźnicy z funkcjonariuszami Straży Granicznej, Policji oraz żołnierzami chroniącymi granicę z Białorusią.
- 12 listopada – spotkanie Prezydenta w 16 Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej w Olsztynie z żołnierzami oraz funkcjonariuszami Straży Granicznej i Policji w związku z działaniami prowadzonymi na granicy polsko-białoruskiej.
- 16 listopada – narada Prezydenta w BBN z Premierem, szefami resortów, służb oraz Sił Zbrojnych RP ws. sytuacji na granicy polsko-białoruskiej.
- 18 listopada – wizyta Szefowej Wywiadu Narodowego USA w BBN związana z sytuacją na granicy polsko-białoruskiej oraz rosyjskim zagrożeniem wobec Ukrainy.
- 24 listopada – rozmowa telefoniczna Szefa BBN z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego nt. rosyjskiego zagrożenia.
- 25 listopada – narada Prezydenta w BBN z udziałem Premiera, a także m.in. szefów MSWiA, MON, MSZ i służb ws. sytuacji na granicy polsko-białoruskiej oraz rosyjsko-ukraińskiej.
- 25 listopada – spotkanie Prezydenta w Brukseli z Sekretarzem Generalnym NATO nt. ataku hybrydowego na polsko-białorską granicę oraz rosnącego napięcia na granicy rosyjsko-ukraińskiej.
- 30 listopada – konsultacje Prezydenta w BBN z wicepremierem oraz przedstawicielami spółek energetycznych w związku z planowaną wizytą w Katarze, dotyczące współpracy w sektorze gazowym.
- 1 grudnia – Prezydent wydał postanowienie ws. zgody na pobyt komponentu Sił Zbrojnych Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz komponentu Sił Zbrojnych Republiki Estońskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej²⁹.

²⁹ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 grudnia 2021 r. w sprawie wydania zgody na pobyt komponentu Sił Zbrojnych Zjednoczonego Królestwa Wiel-

- 8 grudnia – spotkanie Prezydenta w Kuźnicy z funkcjonariuszami Straży Granicznej, Policji, Straży Pożarnej, żołnierzami Wojska Polskiego oraz obecnymi na miejscu żołnierzami wojsk sojuszniczych.
- 8 grudnia – rozmowa telefoniczna Szefa BBN z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy.
- 9 grudnia – konsultacje telefoniczne Prezydentów Polski i USA z przywódcami Bukaresztańskiej Dziewiątki ws. obecnego kryzysu przy granicach NATO i UE oraz Ukrainy.
- 16 grudnia – wideokonferencja Szefa BBN oraz jego odpowiedników z państw Bukaresztańskiej Dziewiątki z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego nt. zagrożenia rosyjskiego.
- 27 grudnia – rozmowa telefoniczna Szefa BBN z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego nt. sytuacji wokół Ukrainy i stosunków NATO-Rosja.

2022

- 4 stycznia – wideokonferencja Szefa BBN z doradcami ds. bezpieczeństwa z Francji, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii oraz Włoch, związana z kryzysem bezpieczeństwa wokół Ukrainy.
- 18 stycznia – spotkanie Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu dotyczące sytuacji w regionie, współpracy sojuszniczej i bezpieczeństwa Ukrainy.
- 20–21 stycznia – na zaproszenie Prezydenta z wizytą w Polsce przebywał Prezydent Ukrainy. Głównym tematem rozmów była sytuacja bezpieczeństwa w regionie i groźba rosyjskiej agresji na Ukrainę.
- 24 stycznia – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu poświęcona sytuacji bezpieczeństwa w regionie, wsparciu Ukrainy oraz współpracy sojuszniczej.

kiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz komponentu Sił Zbrojnych Republiki Estońskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, M.P. 2021 poz. 1104, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210001104> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 24 stycznia – wideokonferencja Prezydenta z Prezydentem USA i europejskimi przywódcami nt. sytuacji wokół Ukrainy i na wschodniej flance NATO.
- 25 stycznia – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu dotycząca sytuacji wokół Ukrainy.
- 27 stycznia – udział Szefa BBN w Wilnie w spotkaniu doradców ds. polityki zagranicznej i bezpieczeństwa narodowego prezydentów krajów bałtyckich i Polski.
- 28 stycznia – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego w Warszawie poświęcone sytuacji bezpieczeństwa i groźbie rosyjskiej agresji na Ukrainę.
- 2 lutego – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, szefami MON, MSZ oraz MSWiA poświęcone wsparciu Ukrainy i współpracy sojuszniczej, w tym współpracy wojskowej z USA.
- 7 lutego – rozmowa Prezydenta w Brukseli z Sekretarzem Generalnym NATO w Kwaterze Głównej.
- 8 lutego – spotkanie w Berlinie Prezydenta, Kanclerza Niemiec i Prezydenta Francji w formule Trójkąta Weimarskiego. Podpisanie wspólnej deklaracji, w której – z inicjatywy Prezydenta – znalazł się wpis podkreślający rolę odstraszającą i obronną NATO wobec aktualnych zagrożeń.
- 10 lutego – spotkanie Prezydenta w Warszawie z Premierem Wielkiej Brytanii. Przywódcy rozmawiali nt. bezpieczeństwa, Ukrainy i współpracy polsko-brytyjskiej.
- 10 lutego – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Prezydentem Ukrainy.
- 10 lutego – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Prezydentem Turcji nt. sytuacji bezpieczeństwa w regionie w związku z koncentracją rosyjskich sił zbrojnych wokół Ukrainy i na Białorusi.
- 11 lutego – wideokonferencja Prezydenta z przywódcami USA, Kanady i państw europejskich oraz Sekretarzem Generalnym NATO dotycząca możliwej rosyjskiej agresji na Ukrainę i zwiększającej się obecności rosyjskich wojsk przy ukraińskiej granicy i na Białorusi.

- 13 lutego – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Premierem Kanady o sytuacji wokół granic Ukrainy.
- 15 lutego – Prezydent zwołał posiedzenie Rady Gabinetowej nt. stanowiska Polski wobec sytuacji w Ukrainie.
- 18 lutego – spotkanie Prezydenta w Warszawie z Sekretarzem Obrony USA. Głównym tematem był aktualny kryzys bezpieczeństwa oraz bilateralna i sojusznicza współpraca wojskowa.
- 18 lutego – wideokonferencja Prezydenta z przywódcami głównych państw NATO i UE nt. sytuacji wokół Ukrainy.
- 21 lutego – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Prezydentem Ukrainy.
- 21 lutego – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Prezydentem Litwy.
- 21 lutego – spotkanie Prezydenta w Warszawie z amerykańskimi senatorami. Tematem rozmowy była Ukraina i współpraca w ramach NATO.
- 22 lutego – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu i służb poświęcona Ukrainie.
- 22 lutego – przyjęcie przez rząd Ustawy o obronie Ojczyzny. Z inicjatywy Prezydenta w projekcie zawarto zapis dotyczący przyspieszenia wzrostu wydatków na obronność do 2,5 proc. PKB w 2024 r.
- 23 lutego – wizyta Prezydentów Polski i Litwy w Kijowie. Spotkanie z Prezydentem Ukrainy na znak solidarności.
- 23 lutego – przyjęcie Wspólnej Deklaracji prezydentów Polski, Litwy i Ukrainy ws. decyzji Federacji Rosyjskiej o uznaniu tzw. Ługańskiej Republiki Ludowej oraz tzw. Donieckiej Republiki Ludowej.
- 24 lutego – rozmowa telefoniczna prezydentów Polski i Ukrainy w związku z rosyjską pełnoskalową inwazją na Ukrainę.
- 24 lutego – narada Prezydenta w BBN z rządem, dowódcami Sił Zbrojnych RP oraz szefami służb specjalnych w związku z rosyjską inwazją na Ukrainę.
- 24 lutego – spotkanie Prezydenta w BBN z Ministrem Spraw Zagranicznych Ukrainy.

- 24 lutego – odprawa Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb specjalnych.
- 24 lutego – orędzie Prezydenta w związku z rozpoczęciem przez wojska rosyjskie zbrojnej agresji przeciwko Ukrainie.
- 25 lutego – rozmowa telefoniczna prezydentów Polski i Ukrainy w związku z rosyjską inwazją na Ukrainę.
- 25 lutego – narada Prezydenta w BBN z rządem, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb związana z rosyjską agresją na Ukrainę.
- 25 lutego – Prezydent zorganizował w Warszawie nadzwyczajny szczyt z udziałem państw B9 oraz przewodniczącej Komisji Europejskiej. Przywódcy wzięli udział także w wideokonferencji z przywódcami państw NATO.
- 26 lutego – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 28 lutego – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 28 lutego – udział Prezydenta w zorganizowanej przez Prezydenta USA wideokonferencji z udziałem przywódców Francji, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Włoch, Rumunii, Japonii, UE oraz Sekretarza Generalnego NATO.
- 1 marca – spotkanie Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO w 32 Bazie Lotnictwa Taktycznego w Łasku.
- 1 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 2 marca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego ws. Ukrainy.
- 2 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 2 marca – orędzie Prezydenta dotyczące pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę.

- 3 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 4 marca – robocza wizyta Prezydenta w 21 batalionie dowodzenia 21 Brygady Strzelców Podhalańskich w Rzeszowie, gdzie uruchomiony został hub pomocowy dla Ukrainy.
- 4 marca – wizyta Prezydenta na polsko-ukraińskim przejściu granicznym Korczowa–Krakowiec w gminie Radymno.
- 4 marca – rozmowa telefoniczna Prezydentów Polski i USA o sytuacji związanej z wydarzeniami w Ukrainie.
- 7 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 8 marca – narada Prezydenta w BBN z Przewodniczącym Komitetu ds. Bezpieczeństwa Narodowego oraz szefami MON, MSWiA i MSZ, a także dowódcami wojskowymi oraz przedstawicielami KPRP i KPRM. Dotyczyła działań państwa związanych z wojną w Ukrainie i kryzysem humanitarnym.
- 10 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 10 marca – Prezydent spotkał się w Warszawie z Premierem Kanady.
- 10 marca – Prezydent spotkał się w Warszawie z Wiceprezydent USA.
- 10 marca – spotkanie Prezydenta w BBN z Ministrem Spraw Zagranicznych Ukrainy.
- 11 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę. Omówiono m.in. wsparcie i scenariusze rozwoju wydarzeń w Ukrainie oraz działania państwa związane z kryzysem uchodźczym.
- 11 marca – udział Prezydenta w Warszawie w Zgromadzeniu Posłów i Senatorów zwołanym z okazji 23. rocznicy przystąpienia

Polski do NATO. W parlamencie wystąpili również, łącząc się zdalnie, Prezydent Ukrainy oraz Sekretarz Generalny NATO.

- 14 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 15 marca – Prezydent podpisał Ustawę upraszczającą formalności przy obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa³⁰.
- 17 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 18 marca – Prezydent w obecności przedstawicieli parlamentu, kierownictwa rządu i najwyższych dowódców wojskowych podpisał w Pałacu Prezydenckim Ustawę o obronie Ojczyzny³¹.
- 21 marca – Prezydent powołał gen. dyw. Dariusza Łukowskiego na stanowisko Zastępcy Szefa BBN.
- 23 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę. Rozmawiano również o propozycjach na nadzwyczajny szczyt NATO i szczyt UE.
- 24 marca – udział Prezydenta w nadzwyczajnym Szczycie NATO w Brukseli.
- 24 marca – orędzie Prezydenta w miesięcznicę rosyjskiej agresji na Ukrainę i w przeddzień wizyty Prezydenta USA w Polsce.
- 25 marca – spotkanie prezydentów Polski i USA w Rzeszowie. Spotkanie prezydentów z przedstawicielami organizacji pozarządowych zaangażowanych w pomoc uchodźcom z Ukrainy.
- 25 marca – spotkanie Prezydenta z żołnierzami z 18 Dywizji Zmechanizowanej na stanowisku dowodzenia przy lotnisku w Rzeszowie-Jasionce.

³⁰ Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o zmianie ustawy o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz ustawy o Agencji Mienia Wojskowego, Dz.U. 2022 poz. 613, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000613> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

³¹ Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, Dz.U. 2022 poz. 655, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000655> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 26 marca – rozmowy prezydentów Polski i USA w Pałacu Prezydenckim w Warszawie.
- 26 marca – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Prezydentem Ukrainy o bieżącej sytuacji w związku z rosyjską agresją oraz omówienie możliwości dalszego wsparcia dla Ukrainy.
- 26 marca – w obecności Prezydenta na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie Prezydent USA wygłosił przemówienie do Polaków.
- 28 marca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego. Spotkanie poświęcono kwestii rosyjskiej agresji na Ukrainę, rosnącej liczbie uchodźców, wizycie Prezydenta USA oraz nadzwyczajnemu szczytowi NATO.
- 28 marca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 31 marca – spotkanie Prezydenta w BBN z Ministrem Spraw Zagranicznych Ukrainy.
- 4 kwietnia – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 7 kwietnia – wizyta Prezydenta w Wielkiej Brytanii. Tematem rozmów z Premierem były agresja rosyjska na Ukrainę i współpraca wojskowa między Polską a Wielką Brytanią.
- 12 kwietnia – spotkanie przywódców Polski i państw bałtyckich w Rzeszowie na nadzwyczajnym szczycie poświęconym Ukrainie. Wzięli w nim udział prezydenci Polski, Litwy i Łotwy oraz Minister Spraw Zagranicznych Estonii.
- 13 kwietnia – wizyta Prezydenta wraz z prezydentami Estonii, Łotwy i Litwy w Ukrainie. Spotkanie z Prezydentem Ukrainy.
- 19 kwietnia – wideokonferencja Prezydenta z przywódcami państw NATO i UE nt. rosyjskiej agresji na Ukrainę.
- 20 kwietnia – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.

- 21 kwietnia – rozmowa telefoniczna Szefa BBN z Doradcą Prezydenta Litwy ds. bezpieczeństwa nt. sytuacji w rejonie Morza Bałtyckiego.
- 21 kwietnia – wizyta Prezydenta w sztabie akcji ratunkowej w związku z tragicznymi wydarzeniami, jakie miały miejsce w Kopalni Węgla Kamiennego „Pniówek”.
- 26 kwietnia – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb w związku z agresją Rosji na Ukrainę.
- 5 maja – w obecności prezydentów Polski i Litwy otwarto na Litwie interkonektor gazowy łączący systemy przesyłowe gazu ziemnego obu państw.
- 13 maja – wizyta Prezydenta w Tallinnie i spotkanie z Prezydentem Estoni. Na marginesie wizyty spotkanie z Dyrektorem Wywiadu Narodowego USA.
- 19 maja – Prezydent w okolicach miejscowości Nowogród obserwował współdziałanie wojsk z Polski, Stanów Zjednoczonych, Francji oraz Szwecji w ramach ćwiczenia DEFENDER–Europe 22.
- 19 maja – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu, dowódcami wojskowymi oraz szefami służb ws. rosyjskiej agresji na Ukrainę, polskiego wsparcia oraz współpracy sojuszniczej, w tym akcesji Szwecji i Finlandii do NATO.
- 22 maja – wizyta Prezydenta w Ukrainie i wystąpienie przed Radą Najwyższą Ukrainy.
- 10 czerwca – udział Prezydenta w Szczycie przywódców Bukaresztańskiej Dziewiątki w Rumunii. Na zakończenie przyjęto wspólną deklarację przywódców Bułgarii, Czech, Estonii, Węgier, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii i Słowacji.
- 13 czerwca – udział Prezydenta w odprawie kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych RP. Prezydent przedstawił m.in. rekomendacje dotyczące wzmocnienia bezpieczeństwa państwa w kontekście wojny w Ukrainie, współpracy sojuszniczej i Szczytu NATO w Madrycie.

- 21 czerwca – Prezydent odwiedził żołnierzy służących w Polskim Kontyngencie Wojskowym na Łotwie, który wchodzi w skład Batalionowej Grupy Bojowej NATO.
- 27 czerwca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu i dowódcami wojskowymi w związku z planowanym Szczytem NATO w Madrycie.
- 28–29 czerwca – udział Prezydenta w Szczycie NATO w Madrycie.
- 4 lipca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego w Belwederze. Prezydent poinformował o wynikach Szczytu NATO w Madrycie, wnioskach i rekomendacjach dla Polski.
- 7 lipca – wizyta prezydentów Polski i Litwy w Mobilnym Stanowisku Dowodzenia Wielonarodowej Dywizji Północny–Wschód na przesmyku suwalskim.
- 22 lipca – w Porcie Wojennym w Gdyni Prezydent podpisał Ustawy ws. ratyfikacji akcesji Szwecji³² i Finlandii³³ do NATO.
- 2–5 sierpnia – wizyta Szefa BBN w Waszyngtonie, gdzie spotkał się z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego, Podsekretarzami Stanu w Pentagonie i Departamencie Stanu, kierownictwem komisji Senatu USA ds. sił zbrojnych oraz spraw zagranicznych, a także przedstawicielami think tanków.
- 23 sierpnia – wizyta Prezydenta w Kijowie na zaproszenie Prezydenta Ukrainy.
- 29 sierpnia – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, Ministrem Obrony Narodowej, Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Szefem BBN oraz Szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i Dowódcą Operacyjnym poświęcone sytuacji w Ukrainie.

³² Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o ratyfikacji Protokołu do Traktatu Północnoatlantyckiego w sprawie akcesji Królestwa Szwecji, podpisanego w Brukseli dnia 5 lipca 2022 r., Dz.U. 2022 poz. 1544, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001544> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

³³ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o ratyfikacji Protokołu do Traktatu Północnoatlantyckiego w sprawie akcesji Republiki Finlandii, podpisanego w Brukseli dnia 5 lipca 2022 r., Dz.U. 2022 poz. 1543 <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001543> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 31 sierpnia – postanowienie Prezydenta o użyciu załóg statków powietrznych Sił Zbrojnych RP w misji wojskowego nadzoru przestrzeni powietrznej Republiki Słowackiej³⁴.
- 20–21 września – wizyta Szefa BBN w Helsinkach, gdzie spotkał się z Głównym Doradcą ds. bezpieczeństwa Prezydenta Finlandii oraz kierownictwem resortów obrony i spraw zagranicznych.
- 26 września – narada Prezydenta w BBN z Premierem oraz przedstawicielami rządu poświęcona bezpieczeństwu energetycznemu państwa.
- 2 października – wspólne oświadczenie prezydentów państw Europy Środkowo-Wschodniej będących członkami NATO – Polski, Czarnogóry, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Macedonii Północnej, Rumunii, Słowacji – ws. prób nielegalnej aneksji terytoriów Ukrainy przez Rosję.
- 3 października – spotkanie Prezydenta w BBN z Szefem Biura Prezydenta Ukrainy i jego Zastępcą.
- 10 października – rozmowa telefoniczna prezydentów Polski i Ukrainy po fali masowych rosyjskich ataków na ukraińskie cele cywilne.
- 10 października – Prezydent odwołał Pawła Solocho ze stanowiska Sekretarza Stanu, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego i powołał go na stanowisko Doradcy Społecznego Prezydenta.

³⁴ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 sierpnia 2022 r. o użyciu załóg statków powietrznych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w misji wojskowego nadzoru przestrzeni powietrznej Republiki Słowackiej, M.P. 2022 poz. 849, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20220000849> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

Jacek Siewiera 2022–2025

2022

- 10 października – Prezydent powołał Jacka Siewierę na stanowisko Sekretarza Stanu, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego.
- 10 października – rozmowa telefoniczna Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO.
- 12 października – udział Prezydenta w spotkaniu Prezydentów Grupy Wyszehradzkiej w Bratysławie poświęconym bezpieczeństwu w regionie państw V4 w wyniku agresji Rosji na Ukrainę oraz kryzysowi energetycznemu.
- 13 października – pierwsza rozmowa telefoniczna nowego Szefa BBN z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy.
- 14 października – na poligonie Centrum Szkolenia Artylerii i Uzbrojenia Prezydent odebrał meldunek nt. wdrażania w Siłach Zbrojnych RP systemu obrony powietrznej WISŁA/Patriot.
- 25 października – narada Prezydenta w BBN z Premierem, szefami MON i MSWiA, Szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i Dowódcą Operacyjnym nt. bieżącej sytuacji bezpieczeństwa oraz koordynacji dalszych działań dotyczących współpracy sojuszniczej i wsparcia Ukrainy.
- 27–29 października – wizyta Szefa BBN w Waszyngtonie, gdzie spotkał się z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego oraz przedstawicielami Pentagonu i Departamentu Stanu.
- 7 listopada – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z doradcą Prezydenta Litwy ds. bezpieczeństwa.
- 8 listopada – spotkanie byłych szefów BBN na zaproszenie nowego Szefa Biura.
- 14 listopada – wizyta Szefa BBN w Wilnie na spotkaniu doradców ds. bezpieczeństwa narodowego Polski i państw bałtyckich – Litwy, Łotwy i Estonii.

- 15 listopada – śmierć dwóch Polaków w wyniku upadku ukraińskiej rakiety obrony przeciwrakietowej w Przewodowie. Spotkanie Prezydenta i najwyższych władz państwa, wojska oraz służb w BBN. Przeprowadzono konsultacje z sojusznikami, w tym prezydentami USA i Ukrainy, oraz Sekretarzem Generalnym NATO.
- 16 listopada – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego związane z upadkiem rakiety w Przewodowie.
- 16 listopada – spotkanie Prezydenta w BBN z Szefem CIA.
- 17 listopada – wizyta Prezydenta w Przewodowie na miejscu upadku ukraińskiej rakiety.
- 22 listopada – robocze spotkanie Prezydenta w Nowej Łuce z funkcjonariuszami Straży Granicznej i Policji oraz żołnierzami służącymi przy granicy polsko-białoruskiej. Wizyta w Centrum Nadzoru granicy polsko-białoruskiej w Podlaskim Oddziale Straży Granicznej w Białymstoku.
- 16 listopada – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, ministrami oraz dowódcami wojskowymi poświęcone bieżącej sytuacji bezpieczeństwa.
- 6 grudnia – udział Prezydenta w pierwszym odbiorze nowo zakupionego sprzętu dla Wojska Polskiego – czołgów K2 i haubic K9 z Korei Płd. – w Bałtyckim Terminalu Kontenerowym w Gdyni.
- 9 grudnia – wizyta Szefa BBN w Jordanii poświęcona wspieraniu Ukrainy, zwiększaniu cywilnej i wojskowej współpracy dwustronnej oraz sytuacji bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie.
- 14 grudnia – Prezydent powołał Mirosława Wiklika na stanowisko Zastępcy Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego i mianował go na stopień generała brygady.

2023

- Styczeń – BBN zorganizowało i przeprowadziło pierwsze niejawne ćwiczenia TTX (*Table Top Exercise*) dotyczące reagowania w sytuacji zagrożenia państwa z udziałem Prezydenta, marszałków Sejmu i Senatu, rządu, wojska i służb.

- 9 stycznia – spotkanie Prezydenta w BBN z Premierem, ministrami oraz szefami służb w celu omówienia sytuacji bezpieczeństwa oraz polityki sojuszniczej związanej z wojną w Ukrainie.
- 11 stycznia – spotkanie przywódców Trójkąta Lubelskiego z udziałem prezydentów Polski, Ukrainy i Litwy we Lwowie.
- 16 stycznia – wizyta Szefa BBN w Londynie, gdzie spotkał się z przedstawicielami resortów obrony, spraw zagranicznych i MI6, a także z Doradcą Premiera ds. bezpieczeństwa i ds. zagranicznych oraz Szefem Sztabu Obrony.
- 3 lutego – wizyta Szefa BBN w Waszyngtonie, gdzie spotkał się z przedstawicielami Dyrekcji Wywiadu Narodowego, Rady Bezpieczeństwa Narodowego oraz Departamentu Stanu.
- 3 lutego – Prezydent mianował generała broni Wiesława Kukulę na stanowisko Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz generała brygady Macieja Klisza na stanowisko Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej³⁵.
- 6 lutego – odprawa Szefa BBN w Wojskowym Porcie Lotniczym z ratownikami i strażakami udającymi się do Turcji w celu wsparcia lokalnych służb po trzęsieniu ziemi na południu kraju.
- 8 lutego – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Ministrem Obrony Niemiec.
- 13 lutego – wizyta Prezydenta w Świętoszowie i spotkanie z ukraińskimi żołnierzami szkolącymi się na czołgach Leopard 2.
- 15 lutego – spotkanie Prezydenta z Sekretarzem Generalnym NATO w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli.
- 17 lutego – spotkanie w Monachium prezydentów Polski, Francji i Niemiec.
- 21 lutego – spotkanie w Warszawie prezydentów Polski i USA.
- 22 lutego – nadzwyczajny Szczyt Bukaresztańskiej Dziewiątki w Warszawie z udziałem prezydentów Polski, USA oraz Sekretarza Generalnego NATO.

³⁵ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 lutego 2023 r. nr 112.5.2023 o mianowaniu Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych, M.P. 2023 poz. 369, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20230000369> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 23 lutego – spotkanie Prezydenta w Warszawie z funkcjonariuszami polskiego kontyngentu Policji uczestniczącymi w misji humanitarnej w Ukrainie, związanej z rozminowywaniem terenów.
- 24 lutego – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego poświęcone bezpieczeństwu państwa w związku z rosyjską inwazją na Ukrainę, m.in. w kontekście konsultacji prezydentów Polski i USA oraz Szczytu Bukaresztańskiej Dziewiątki.
- 28 lutego – zorganizowana przez BBN w Belwederze konferencja poświęcona ratownictwu oraz ochronie ludności z udziałem ekspertów z Polski, Litwy, Łotwy i Estonii.
- 2 marca – zorganizowane przez BBN w Pałacu Prezydenckim konsultacje państw sojuszniczych o największym potencjale militarnym na wschodniej flance NATO – Polski, Rumunii i Turcji.
- 9 marca – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Doradcą ds. bezpieczeństwa narodowego Szwecji.
- 15 marca – spotkanie Prezydenta w BBN z Dyrektorem CIA.
- 21 marca – pierwsza otwarta Debata Strategiczna BBN poświęcona Głównym kierunkom rozwoju Sił Zbrojnych RP.
- 28 marca – wizyta Szefa BBN w Berlinie i spotkanie z Doradcą Kanclerza Niemiec ds. bezpieczeństwa oraz kierownictwem resortów obrony i spraw zagranicznych.
- 31 marca – podpisanie przez Prezydenta postanowienia ws. określenia głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych RP oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2025–2039³⁶ podczas wizyty w Ośrodku Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych w Orzyszu.
- 5 kwietnia – spotkanie w Warszawie prezydentów Polski i Ukrainy.
- 12–13 kwietnia – wizyta Szefa BBN we Francji z delegacją ekspertów z MON, MSZ, Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych i Ośrodka Studiów Wschodnich.

³⁶ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 marca 2023 r. w sprawie określenia głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2025–2039, M.P. 2023 poz. 379, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20230000379> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 18 kwietnia – wizyta Prezydenta na Mierzei Wiślanej, gdzie obserwował ćwiczenia wojskowe na infrastrukturze przeprawy.
- 19 kwietnia – uruchomienie w BBN „zespołu humanitarnego”. Efektem prac zespołu było m.in. zorganizowanie programu szkoleń dla ukraińskich ratowników medycznych w Polsce pod auspicjami Pierwszych Dam Polski i Ukrainy, a także realizacja kilkunastu transportów pomocowych na Ukrainę oraz na polskie tereny poszkodowane w wyniku powodzi.
- 20 kwietnia – Debata Strategiczna BBN „NATO po Szczycie w Wilnie”.
- 13 maja – wizyta Prezydenta na Centralnym Poligonie Sił Powietrznych w Ustce, gdzie obserwował działania wojsk w czasie ćwiczenia ANAKONDA-23.
- 18 maja – narada Prezydenta w BBN z szefami MON i MSZ, Ambasadorem Polski przy NATO, Szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i Dowódcą Operacyjnym Rodzajów Sił Zbrojnych. Tematami spotkania były przygotowania do szczytu NATO oraz obrona powietrzna Polski.
- 24 maja – udział Szefa BBN w spotkaniu doradców ds. bezpieczeństwa narodowego państw Bukaresztańskiej Dziewiątki w Warszawie.
- 26 maja – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Doradcą ds. strategicznych Prezydenta Francji.
- 29 maja – Prezydent podpisał Ustawę o zmianie nazw uczelni służb państwowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Policji, ustawy o Straży Granicznej, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej oraz niektórych innych ustaw³⁷.
- 6 czerwca – wizyta Prezydenta w Bratysławie, gdzie wziął udział w Szczycie Bukaresztańskiej Dziewiątki. Głównym celem

³⁷ Ustawa z dnia 14 kwietnia 2023 r. o zmianie nazw uczelni służb państwowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Policji, ustawy o Straży Granicznej, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2023 poz. 1088, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20230001088> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

spotkania było wypracowanie wspólnego stanowiska przed Szczytem NATO w Wilnie.

- 20 czerwca – konsultacje telefoniczne Szefa BBN z Doradcą Premiera Wielkiej Brytanii ds. bezpieczeństwa narodowego.
- 22 czerwca – Debata Strategiczna BBN „Wyzwania dla bezpieczeństwa energetycznego w kontekście agresji Rosji na Ukrainę”.
- 24 czerwca – narada w BBN z udziałem Prezydenta, przedstawicieli rządu oraz kadry kierowniczej Wojska Polskiego.
- 28 czerwca – wizyta Prezydenta w Kijowie, gdzie w ramach Trójkąta Lubelskiego doszło do spotkania prezydentów Polski, Ukrainy i Litwy.
- 29 czerwca – narada Prezydenta w BBN z przedstawicielami rządu w związku ze Szczytem NATO w Wilnie.
- 3 lipca – Prezydent podpisał postanowienie o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w sojuszniczej operacji wsparcia wojskowego Republiki Litewskiej w związku ze wsparciem zabezpieczenia Szczytu NATO w Wilnie³⁸.
- 6 lipca – wizyta Szefa BBN na przesmyku suwalskim, gdzie obserwował przygotowania wojsk specjalnych Polski i Litwy do przeciwdziałania zagrożeniom poniżej progu wojny.
- 10 lipca – udział Prezydenta w odprawie Kierowniczej Kadry MON i Sił Zbrojnych RP w Dowództwie Komponentu Wojsk Obrony Cyberprzestrzeni w Legionowie
- 11–12 lipca – udział Prezydenta w szczycie NATO w Wilnie.
- 13 lipca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego w celu przedstawienia najważniejszych ustaleń Szczytu NATO w Wilnie.
- 4 sierpnia – Prezydent podczas wizyty w Centrum Operacji Morskich oraz w 3 Flotylli Okrętów zapoznał się z sytuacją na Morzu Bałtyckim w związku z rosyjskimi ćwiczeniami Tarcza Oceanu 2023.

³⁸ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 lipca 2023 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w składzie Sił Sojuszniczych Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w operacji wsparcia wojskowego Republiki Litewskiej, M.P. 2023 poz. 634, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20230000634> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 16 sierpnia – złożenie w Sejmie prezydenckiego projektu Ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa³⁹.
- 8 września – po raz pierwszy na Międzynarodowym Salonie Przemysłu Obronnego w Kielcach przyznano nagrodę Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego za innowacyjność i wykorzystanie nowych technologii dla bezpieczeństwa.
- 7 września – Debata Strategiczna BBN poświęcona logistyce wojskowej na współczesnym oraz przyszłym polu walki.
- 4 października – konsultacje Szefa BBN w Warszawie z dyrektorem programu DIANA nad ustanowieniem w Polsce sojuszniczego akceleratora innowacji.
- 8 października – rozmowa telefoniczna Szefa BBN z Doradcą Premiera Izraela ds. bezpieczeństwa narodowego w związku z atakiem terrorystycznym na Izrael.
- 8 października – postanowienie Prezydenta o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego do ewakuacji obywateli Rzeczypospolitej Polskiej z Izraela⁴⁰.
- 10 października – narada Prezydenta w BBN z udziałem Premiera oraz przedstawicieli rządu. Dyskusja dotyczyła sytuacji w Izraelu oraz nagłej rezygnacji ze stanowisk Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych.
- 10 października – Prezydent mianował generała broni Wiesława Kukulę na stanowisko Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego oraz generała dywizji Macieja Klisza na stanowisko Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych.

³⁹ Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa. <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=405> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁴⁰ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 października 2023 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Państwie Izrael, M.P. 2023 poz. 1082, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20230001082> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 12 października – spotkanie Prezydenta na polsko-białoruskiej granicy z funkcjonariuszami Straży Granicznej, Policji i żołnierzami.
- 13 października – udział Prezydenta w otwarciu Centrum Nadzoru Straży Granicznej w Kętrzynie oraz uruchomienia bariery elektronicznej na granicy polsko-rosyjskiej.
- 27 października – Prezydent wskazał generała broni Wiesława Kukulę, Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego jako osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych.
- 11 listopada – wizyta Szefa BBN w Izraelu w celu omówienia z lokalnymi władzami ewakuacji osób z polskim obywatelstwem znajdujących się w Strefie Gazy.
- 10–13 grudnia – konsultacje Szefa BBN w Katarze i Zjednoczonych Emiratach Arabskich związane z kryzysem na Bliskim Wschodzie oraz kwestią uwolnienia polskiego zakładnika przetrzymywanego w Strefie Gazy przez Hamas.
- 15 grudnia – Debata Strategiczna BBN poświęcona problematyce liczebności Sił Zbrojnych RP.
- 18 grudnia – wizyta Prezydenta w bazie lotniczej w estońskim Ämari, gdzie spotkał się z żołnierzami Polskiego Kontyngentu Wojskowego ORLIK w ramach sojuszniczej operacji Baltic Air Policing.
- 20 grudnia – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego nt. bezpieczeństwa Polski w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę, prezydenckiego projektu Ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz przygotowań do szczytu NATO.
- 29 grudnia – spotkanie Prezydenta w BBN z Ministrem Obrony Narodowej, Szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Dowódcą Operacyjnym Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Stałym Przedstawicielem RP przy Radzie Północnoatlantyckiej w związku z naruszeniem przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej przez rosyjski pocisk manewrujący.

- 29 grudnia – rozmowa telefoniczna Szefa BBN z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego o naruszeniu przestrzeni powietrznej RP przez rosyjski pocisk manewrujący.

2024

- 16 stycznia – rozmowa telefoniczna Szefa BBN z Sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy.
- 1 lutego – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Wicepremierem i Ministrem Obrony Danii.
- 7 lutego – udział Szefa BBN w posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej w formacie głównych doradców ds. bezpieczeństwa narodowego państw NATO zorganizowanym w Kwaterze Głównej NATO.
- 13 lutego – zwołane przez Prezydenta spotkanie Rady Gabinetowej poświęcone kontynuacji programów modernizacji Sił Zbrojnych RP, nowym zakupom zbrojeniowym oraz zwiększaniu liczebności armii, a także budowie Centralnego Portu Komunikacyjnego.
- 19 lutego – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Doradcą Premiera Szwecji ds. bezpieczeństwa.
- 23 lutego – rozmowa telefoniczna Szefa BBN z Doradcą Prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego.
- 26 lutego – wizyta Prezydenta w Paryżu, gdzie wziął udział w spotkaniu głów państw i szefów rządów wspierających Ukrainę.
- 26–28 lutego – wizyta Szefa BBN w Londynie, gdzie spotkał się z Doradcą Premiera Wielkiej Brytanii ds. bezpieczeństwa, Doradcą ds. zagranicznych, wiceszefami resortów spraw zagranicznych i obrony, Szefem MI6, a także odwiedził sojusznicze dowództwo morskie MARCOM.
- 11 marca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego przed wizytą Prezydenta w USA. Prezydent zapowiedział, że proponuje, aby państwa NATO zdecydowały o wydatkowaniu na obronność co najmniej 3 proc. PKB.
- 11 marca – orędzie Prezydenta z okazji 25-lecia Polski w NATO.

- 12 marca – wizyta w USA i spotkanie Prezydenta oraz Premiera z Prezydentem USA w Białym Domu.
- 14 marca – spotkanie Prezydenta w Brukseli z Sekretarzem Generalnym NATO w Kwaterze Głównej NATO.
- 27 marca – wizyta Prezydenta w Krakowskim Parku Technologicznym, który wspólnie z Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie prowadzi polski oddział akceleratora innowacji obronnych NATO – Krakow DIANA Accelerator.
- 28 marca – Prezydent podpisał Ustawę o zmianie zakresu obowiązywania Traktatu o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie⁴¹.
- 4 kwietnia – w 75. rocznicę powstania Sojuszu Północnoatlantyckiego Prezydent wystosował list do przywódców państw Sojuszu i Sekretarza Generalnego NATO, w którym sformułował propozycję dalszego podnoszenia wydatków na obronność i ustanowienia progu minimum 3 proc. PKB w państwach Sojuszu.
- 15 kwietnia – Szef BBN oraz z Doradca ds. bezpieczeństwa narodowego Premiera Szwecji w Warszawie otworzyli rozmowy polsko-szwedzkiego okrągłego stołu nt. polityki bezpieczeństwa.
- 26 kwietnia – wizyta prezydentów Polski i Litwy na poligonie w rejonie olickim na Litwie na ćwiczeniu Brave Griffin.
- 30 kwietnia – Prezydent mianował generała broni Marka Sokółskiego na stanowisko Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz generała brygady Krzysztofa Stańczyka na stanowisko Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej.
- 2 maja – Prezydent skierował do Sejmu projekt Ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa⁴².

⁴¹ Ustawa z dnia 7 marca 2024 r. o zmianie zakresu obowiązywania Traktatu o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie, podpisanego w Paryżu dnia 19 listopada 1990 r., Dz. U. 2024 poz. 492, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000492> (dostęp: 18 lipca 2025 r.)

⁴² Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa złożony 2 maja 2024 r. <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=405> (dostęp 15 lipca 2025 r.).

- 9 maja – wizyta Szefa BBN w Ankarze na trójstronnych konsultacjach prezydenckich doradców ds. bezpieczeństwa narodowego z Polski, Turcji i Rumunii.
- 14 maja – wizyta Prezydenta w Katarze, gdzie spotkał się z żołnierzami z Polskiego Kontyngentu Wojskowego stacjonującymi w bazie Al Udeid.
- 22 maja – Prezydent wysłuchał w Sejmie informacji Ministra Obrony Narodowej ws. stanu bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej.
- 29 maja – wizyta Prezydenta w Pradze na nadzwyczajnym szczycie amunicyjnym zwołanym przez Premiera Czech.
- 10 czerwca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego w siedzibie Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku. Posiedzenie po raz pierwszy miało charakter wyjazdowy w związku z kryzysem na granicy państwowej z Białorusią i nasilaniem się prób siłowego sforsowania granicy przez grupy nielegalnych migrantów.
- 10 czerwca – wizyta Prezydenta w rejonie stacjonowania żołnierzy Wojskowego Zgrupowania Zadaniowego „Podlasie”.
- 11 czerwca – wizyta Prezydenta w Rydze, gdzie wziął udział w spotkaniu przywódców państw Bukaresztańskiej Dziewiątki. Tematem rozmów była sytuacja bezpieczeństwa w regionie, przygotowania do Szczytu NATO w Waszyngtonie oraz prezydencka inicjatywa zwiększenia wydatków na obronność w państwach Sojuszu do poziomu minimum 3 proc. PKB.
- 14 czerwca – wizyta Prezydenta w Centrum Operacji Morskich – Dowództwie Komponentu Morskiego w Gdyni w związku z trwającymi na Morzu Bałtyckim sojuszniczymi ćwiczeniami BALTOPS-24.
- 17 czerwca – wizyta Prezydenta w Szwajcarii, gdzie wziął udział w Szczycie ws. pokoju w Ukrainie.
- 18 czerwca – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Naczelnym Dowódcą Sojuszniczym ds. Transformacji NATO.
- 19 czerwca – Prezydent podpisał postanowienie o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego OLIMP do wsparcia francuskich

sił zbrojnych w zabezpieczeniu Letnich Igrzysk Olimpijskich w Paryżu⁴³.

- 3 lipca – wizyta Prezydenta w 34 Chojnickim Batalionie Radio-technicznym, gdzie zapoznał się z funkcjonowaniem narodowego systemu obrony powietrznej oraz Systemu Zintegrowanej Obrony Powietrznej i Przeciwrakietowej NATO.
- 4 lipca – udział Prezydenta, Ministra Obrony Narodowej oraz dowódców wojskowych w naradzie dotyczącej nadchodzącego Szczytu NATO w Waszyngtonie, zorganizowanej w Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych w Bydgoszczy.
- 4 lipca – przekazanie przez Prezydenta Prezesowi Rady Ministrów Rekomendacji do nowej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP.
- 8 lipca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego przed wylotem polskiej delegacji na Szczyt NATO w Waszyngtonie.
- 8 lipca – spotkanie Prezydenta w Belwederze z Prezydentem Ukrainy.
- 9–10 lipca – udział Prezydenta w Szczycie NATO w Waszyngtonie.
- 9 sierpnia – Prezydent odwiedził na lotnisku Warszawa–Babice żołnierzy ćwiczących do defilady z okazji Święta Wojska Polskiego.
- 14 sierpnia – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy w celu usprawnienia działań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji oraz Straży Granicznej na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa⁴⁴.
- 24 sierpnia – wizyta Prezydenta w Kijowie, gdzie wziął udział w uroczystościach z okazji 33. rocznicy niepodległości Ukrainy.

⁴³ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 czerwca 2024 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego dla wzmocnienia Sił Zbrojnych Republiki Francuskiej w zabezpieczeniu XXXIII Letnich Igrzysk Olimpijskich oraz XVII Letnich Igrzysk Paraolimpijskich, M.P. 2024 poz. 497, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20240000497> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁴⁴ Ustawa z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w celu usprawnienia działań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji oraz Straży Granicznej na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa Dz. U. 2024 poz. 1248, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001248> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 3 września – podczas Międzynarodowego Salonu Przemysłu Obronnego w Kielcach Szef BBN wraz z Ministrem Obrony Narodowej zaprezentował wydany przez BBN "Polish Defence and Security Equipment Catalogue".
- 5 września – prezydenci Polski i Litwy w Warszawie otworzyli Polsko-Litewskie Forum Biznesowe Sektora Obronnego.
- 15 września – spotkanie Prezydenta w Warszawie z Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej nt. sytuacji na terenach powodziowych.
- 20 września – wizyta Prezydenta w Łądku-Zdroju oraz Głucholazach – miejscowościach zniszczonych przez powódź.
- 14 października – Prezydent podpisał nowelizację Ustaw w związku z utworzeniem oddziałów o profilu mundurowym oraz ułatwieniem powrotu do służby w Policji i Straży Granicznej⁴⁵.
- 16 października – rozmowa telefoniczna Prezydenta z nowym Sekretarzem Generalnym NATO.
- 17 października – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy w celu wsparcia przedsiębiorców zatrudniających żołnierzy Obrony Terytorialnej lub żołnierzy Aktywnej Rezerwy⁴⁶.
- 23 października – na marginesie wizyty Prezydenta RP w Korei Płd. Szef BBN rozmawiał z Doradcą Prezydenta ds. bezpieczeństwa narodowego o polsko-koreańskiej współpracy zbrojeniowej.
- 13 listopada – udział Prezydenta w otwarciu amerykańskiej bazy Aegis Ashore w Redzikowie, będącej częścią systemu obrony przeciwrakietowej NATO.
- 13 listopada – rozmowa Prezydenta w Warszawie z Sekretarzem Generalnym NATO o zwiększeniu produkcji militarnej w Europie, konieczności przedłużenia rurociągów NATO do krajów

⁴⁵ Ustawa z dnia 1 października 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z utworzeniem oddziałów o profilu mundurowym oraz ułatwieniem powrotu do służby w Policji i Straży Granicznej, Dz. U. 2024 poz. 1562, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001562> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁴⁶ Ustawa z dnia 1 października 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w celu wsparcia przedsiębiorców zatrudniających żołnierzy Obrony Terytorialnej lub żołnierzy Aktywnej Rezerwy Dz.U. 2024 poz. 1585, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001585> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

wschodniej flanki i warunkach przekazania Ukrainie kolejnych polskich myśliwców.

- 15 listopada – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o działaniach antyterrorystycznych i Ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu⁴⁷.
- 18 listopada – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o ochronie przeciwpożarowej oraz Ustawy o ochotniczych strażach pożarnych⁴⁸.
- 27 listopada – wizyta Prezydenta w Armenii, gdzie wziął udział w patrolu w Paruyr Sevak, a także spotkał się z polskim personelem Misji Unii Europejskiej w Republice Armenii (EUMA).
- 4 grudnia – wizyta Prezydenta w województwie opolskim na terenach zniszczonych podczas powodzi. W Głuchołazach, Nysie i Bodzanowie Prezydent rozmawiał z przedstawicielami służb mundurowych, wojska i władz samorządowych.
- 9 grudnia – Prezydent podpisał Ustawę o finansowaniu działań zmierzających do zwiększenia zdolności produkcji amunicji w Polsce⁴⁹.
- 16 grudnia – spotkanie prezydentów Polski, Czech, Słowacji i Węgier w Wiśle, gdzie dyskutowali o bezpieczeństwie militarnym i o współpracy w ramach NATO, a także sytuacji w Ukrainie i o ewentualnych propozycjach pokojowych zakończenia wojny.
- 17 grudnia – Prezydent podpisał Ustawę o ochronie ludności i obronie cywilnej⁵⁰.

⁴⁷ Ustawa z dnia 18 października 2024 r. o zmianie ustawy o działaniach antyterrorystycznych i ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu Dz.U. 2024 poz. 1684, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001684> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁴⁸ Ustawa z dnia 11 października 2024 r. o zmianie ustawy o ochronie przeciwpożarowej oraz ustawy o ochotniczych strażach pożarnych Dz.U. 2024 poz. 1692, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001692> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁴⁹ Ustawa z dnia 27 listopada 2024 r. o finansowaniu działań zmierzających do zwiększenia zdolności produkcji amunicji Dz.U. 2024 poz. 1826, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001826> (dostęp 18 lipca 2025 r.).

⁵⁰ Ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej Dz.U. 2024 poz. 1907, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001907> (dostęp 17 lipca 2025 r.).

- 18 grudnia – udział Prezydenta w Brukseli w spotkaniu z Sekretarzem Generalnym NATO, przywódcami państw Sojuszu, Prezydentem Ukrainy oraz przedstawicielami UE, poświęconym koordynacji zwiększenia wsparcia militarnego i ekonomicznego dla Ukrainy.

2025

- 7 stycznia – czterodniowa wizyta Szefa BBN w państwach nordyckich oraz bałtyckich – Szwecji, Finlandii, Estonii, Łotwie oraz Litwie – związana z aktami sabotażu na infrastrukturę krytyczną na Morzu Bałtyckim.
- 15 stycznia – spotkanie Prezydenta w Warszawie z Prezydentem Ukrainy.

Dariusz Łukowski

2025

- 3 lutego – Prezydent odwołał Jacka Siewierę ze stanowiska Sekretarza Stanu, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego i wyznaczył dotychczasowego Zastępcę Szefa BBN generała broni Dariusza Łukowskiego na stanowisko Sekretarza Stanu, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego.
- 3 lutego – Prezydent powołał Mirosława Wiklifa na stanowisko Sekretarza Stanu, Zastępcy Szefa BBN oraz Mieszka Pawłaka na stanowisko Sekretarza Stanu, Zastępcy Szefa BBN ds. międzynarodowej polityki bezpieczeństwa.
- 5 lutego – udział Prezydenta w odprawie kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych RP, zorganizowanej w Dowództwie Wojsk Obrony Terytorialnej.
- 6 lutego – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego, Ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej oraz

Ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁵¹.

- 10 lutego – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Przewodniczącym Komitetu Wojskowego NATO.
- 14 lutego – spotkanie Prezydenta w Warszawie z Sekretarzem Obrony USA.
- 14 lutego – przekazanie MON propozycji nowych rozwiązań w Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej m.in. w celu zapewnienia spójności z procesami planistycznymi w ramach narodowych planów użycia Sił Zbrojnych RP do obrony państwa oraz Planie Reagowania Obronnego RP.
- 17 lutego – udział Szefa BBN w inauguracji działalności Centrum Analiz, Szkolenia i Edukacji NATO-Ukraina (JATEC) w Bydgoszczy.
- 22 lutego – wizyta Prezydenta w Waszyngtonie i spotkanie z Prezydentem USA.
- 24 lutego – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego w 3. rocznicę pełnoskalowej rosyjskiej agresji na Ukrainę.
- 25 lutego – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o Służbie Więziennej⁵².
- 6 marca – spotkanie Prezydenta w Brukseli z Sekretarzem Generalnym NATO. Na ręce Sekretarza Generalnego Prezydent złożył pismo ws. przedstawienia na Szczycie NATO w Hadze wniosku o podniesienie przez kraje Sojuszu wydatków na obronność do minimum 3 proc. PKB.
- 6 marca – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o znakach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej⁵³.

⁵¹ Ustawa z dnia 9 stycznia 2025 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego, ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej oraz ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, Dz.U. 2025 poz. 172, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250000172> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁵² Ustawa z dnia 24 stycznia 2025 r. o zmianie ustawy o Służbie Więziennej, Dz.U. 2025 poz. 240, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250000240> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

⁵³ Ustawa z dnia 6 lutego 2025 r. o zmianie ustawy o znakach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 2025 poz. 295, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250000295> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 7 marca – Prezydent złożył w Sejmie projekt Ustawy dotyczący wpisania do konstytucji zapisu, który zagwarantuje, że Polska będzie wydawać na obronność i bezpieczeństwo minimum 4 proc. swojego PKB⁵⁴.
- 12 marca – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Zastępcą Szefa Biura Prezydenta Ukrainy nt. efektów rozmów amerykańsko-ukraińskich w Arabii Saudyjskiej.
- 18 marca – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Zastępcą Sekretarza Rady Bezpieczeństwa i Obrony Ukrainy.
- 26 marca – spotkanie Prezydenta w Warszawie z Sekretarzem Generalnym NATO poświęcone kwestii wydatków obronnych Sojuszu.
- 3 kwietnia – rozmowa telefoniczna doradców ds. bezpieczeństwa narodowego prezydentów Polski i USA.
- 9 kwietnia – Prezydent odwiedził w Tallinnie CyberRange 14 – estoński doświadczalny cyberpoligon, w którym testowane są reakcje na zagrożenia cybernetyczne.
- 16 kwietnia – wizyta Prezydenta we Francji, podczas której doszło do spotkania z żołnierzami pełniącymi służbę w Eurokorpusie.
- 17 kwietnia – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z delegacją Izby Reprezentantów USA.
- 29 kwietnia – Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o Agencji Mienia Wojskowego⁵⁵.
- Kwiecień – podpisanie przez Prezydenta RP narodowych Planów Użycia Sił Zbrojnych RP do obrony państwa.
- 5 maja – udział Szefa BBN w rozpoczęciu budowy nowej fregaty wielozadaniowej dla Marynarki Wojennej w PGZ Stoczni Wojennej w Gdyni.

⁵⁴ Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, [https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/Projekty/10-RPW-8364-2025/\\$file/10-RPW-8364-2025.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/Projekty/10-RPW-8364-2025/$file/10-RPW-8364-2025.pdf) (dostęp: 15 lipca 2025 r.).

⁵⁵ Ustawa z dnia 4 kwietnia 2025 r. o zmianie ustawy o Agencji Mienia Wojskowego, Dz.U. 2025 poz. 603, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250000603> (dostęp: 18 lipca 2025 r.).

- 8 maja – rozmowa telefoniczna doradców ds. bezpieczeństwa narodowego Prezydentów Polski i Turcji.
- 8 maja – przekazanie Sztabowi Generalnemu WP propozycji nowych rozwiązań dot. zależności pomiędzy Wojennym Systemem Dowodzenia a Systemem Kierowania i Dowodzenia w kontekście celów narodowych Planów Użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa.
- 12 maja – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Szefem Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Turcji. Omówiono m.in. dotychczasową współpracę polsko-turecką w obszarze bezpieczeństwa.
- 13 maja – ekspercka debata dotycząca strategicznego planowania w państwie, w wymiarze rozwojowym oraz bezpieczeństwa, z udziałem przedstawicieli parlamentu, KPRP, KPRM, MON, MSZ, Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Rozwoju i Technologii, RCB, Sił Zbrojnych RP oraz uczelni cywilnych i wojskowych. Dyskusja toczyła się w związku z pracami nad nową Strategią Bezpieczeństwa Narodowego RP oraz Strategią rozwoju kraju do 2035 r.
- 19 maja – wizyta prezydentów Polski i Litwy w Ośrodku Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych Orzysz, gdzie obserwowali przebieg międzynarodowych ćwiczeń DZIELNY DZIK-25 z udziałem sił z Polski, Litwy, USA, Czech, Rumunii, Szwecji i Wielkiej Brytanii.
- 2 czerwca – spotkanie Prezydenta w Wilnie z przywódcami państw Bukaresztańskiej Dziewiątki i państw nordyckich w celu omówienia wzmocnienia bezpieczeństwa wschodniej flanki NATO, rosyjskiej agresji na Ukrainę oraz zbliżającego się Szczytu Sojuszu w Hadze.
- 12 czerwca – konsultacje w Belwederze doradców ds. bezpieczeństwa narodowego prezydentów Polski i Turcji.
- 17 czerwca – spotkanie Szefa BBN w Warszawie z Doradcą Prezydenta Litwy ds. bezpieczeństwa narodowego.
- 18 czerwca – posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego nt. polskich priorytetów przed nadchodzącym Szczytem NATO w Hadze oraz bezpieczeństwa systemu energetycznego.

- 24–25 czerwca – udział Prezydenta w szczycie NATO w Hadze, na którym podjęto decyzję o zwiększeniu wydatków na obronność we wszystkich państwach Sojuszu.
- 28 czerwca – Prezydent udał się z pożegnalną wizytą do Kijowa na zaproszenie Prezydenta Ukrainy.
- 1 lipca – udział Szefa BBN w uroczystości chrztu i wodowania pierwszego z serii okrętu rozpoznania radioelektronicznego dla polskiej Marynarki Wojennej.
- 4 lipca – wizyta Prezydenta na granicy polsko-białoruskiej, gdzie spotkał się z funkcjonariuszami Straży Granicznej i Policji oraz żołnierzami Sił Zbrojnych RP, pełniącymi służbę w ochronie i obronie polsko-białoruskiej granicy.
- 5 sierpnia – uroczyste pożegnanie Prezydenta Andrzeja Dudy z Siłami Zbrojnymi RP.

* * *

WYKAZ ILUSTRACJI

Wizyta Prezydenta RP u żołnierzy Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie w bazie Bagram pod Kabulem, 26 marca 2018 r. Fot. Jakub Szymczuk / KPRP	15
Prezydent Andrzej Duda oraz Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego Paweł Soloch podczas Szczytu przywódców państw Bukaresztańskiej Dziewiątki, 10 czerwca 2022 r. Fot. Jakub Szymczuk / KPRP	63
Wystąpienie Prezydenta RP podczas 77. Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, 20 września 2022 r. Fot. Jakub Szymczuk / KPRP	101
Spotkanie Prezydentów Andrzeja Dudy i Donalda Trumpa w Białym Domu, 13 czerwca 2019 r. Fot. Jakub Szymczuk / KPRP	125
Konsultacje Prezydenta RP z Ambasadorem RP przy ONZ Krzysztofem Szczerskim podczas wizyty w Nowym Jorku, 17 kwietnia 2024 r. Fot. Marek Borawski / KPRP	243
Prezydent Andrzej Duda przy odsłoniętych posągach lwów na Cmentarzu Orłąt Lwowskich, 11 stycznia 2023 r. Fot. Jakub Szymczuk / KPRP	275

Prezydent Andrzej Duda i Sekretarz Generalny NATO Jens Stoltenberg na nadzwyczajnym Szczycie Sojuszu Północnoatlantyckiego w Brukseli, 24 marca 2022 r. Fot. Jakub Szymczuk / KPRP	375
Wizyta Prezydenta RP w Ośrodku Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych w Orzyszu i spotkanie ze szkolącymi się żołnierzami z Polski i Stanów Zjednoczonych, 31 marca 2023 r. Fot. Grzegorz Jakubowski / KPRP	411
Uroczystość odznaczenia Piotra Naimskiego Orderem Orła Białego, 23 września 2022 r. Fot. Krzysztof Gumul / KPRP	439
Wizyta Prezydenta RP w Elektrowni Atomowej im. Alvina W. Vogtle w stanie Georgia, 13 marca 2024 r. Fot. Jakub Szymczuk / KPRP	459
Posiedzenie Rady ds. Bezpieczeństwa i Obronności, 18 października 2023 r. Fot. Marek Borawski / KPRP	475
Prezydent Andrzej Duda oraz Wicepremier, Minister Obrony Narodowej Władysław Kosiniak-Kamysz na Szczycie NATO w Hadze, 25 czerwca 2025 r. Fot. Marek Borawski / KPRP	501
Posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego poświęcone bezpieczeństwu energetycznemu oraz polskim priorytetem przed Szczytem NATO w Hadze, z udziałem Prezydenta-Elekta Karola Nawrockiego, 18 czerwca 2025 r. Fot. Marek Borawski / KPRP	555

NOTY BIOGRAFICZNE

Lucjan Bełza

Prawnik i ekonomista, obecnie doradca Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego. W BBN zajmuje się planowaniem strategicznym, w tym identyfikacją ograniczeń prawnych i organizacyjnych w systemie obronnym państwa; powiązaniem sytuacji planistycznych, scenariuszy oraz celów przyjętych w Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej RP z Planami Użycia Sił Zbrojnych oraz Planem Reagowania Obronnego RP w obszarze prawnym i kompetencyjnym. Wcześniej był doradcą ekonomicznym w Departamencie Obrony Narodowej NIK, gdzie pełnił również obowiązki zastępcy dyrektora tego Departamentu. Koordynował i prowadził kontrole m.in. z obszaru planowania operacyjnego, gotowości bojowej oraz programowania obronnego w Ministerstwie Obrony Narodowej, Sztabie Generalnym WP, Dowództwie Generalnym RSZ, Dowództwie Operacyjnym RSZ oraz Agencji Uzbrojenia. Był dyrektorem Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu m.st. Warszawy oraz Zastępcą Komendanta Głównego Straży Granicznej, gdzie m.in. odpowiadał za koordynację przygotowań wejścia Polski do strefy Schengen.

Marek Dietl

Doradca ekonomiczny Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej od 2016 r. Wcześniej doradzał m.in. trzem różnym prezesom Urzędu Regulacji Energetyki oraz był ekspertem Instytutu Sobieskiego i Business

Center Club. Jest adiunktem w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Odbił staże naukowe w University of Essex (2012–2013) oraz w University of Glasgow i London School of Economics w roku akademickim 2006–2007. Uzyskał tytuł doktora w Instytucie Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk. Ukończył szereg szkoleń i studiów biznesowych, w tym EY Executive Studies in Finance, Executive MBA w Université du Québec à Montréal oraz posiada Certyfikat Chartered Financial Analyst (CFA). Ma duże doświadczenie menedżerskie: był prezesem Giełdy Papierów Wartościowych (2017–2024) a także Center for Emerging Technologies in Europe (2013–2017) oraz szefem warszawskiego biura międzynarodowej firmy doradczej Simon-Kucher & Partners, z którą współpracował w latach 1999–2008. Obecnie jest Przewodniczącym Rady Nadzorczej ReClimb P.S.A oraz członkiem Rady Nadzorczej Trans.eu Group S.A.

Wojciech Gerwel

Doradca Prezydenta RP ds. polityki zagranicznej od grudnia 2023 r. Przewodniczący Kolegium Prezydenta RP ds. Polityki Międzynarodowej oraz członek Rady ds. Bezpieczeństwa i Obronności Narodowej Rady Rozwoju. Wcześniej był podsekretarzem stanu MSZ do spraw dyplomacji ekonomicznej, Narodów Zjednoczonych oraz polityki azjatyckiej i amerykańskiej, regularnie realizował również zadania z zakresu polityki bezpieczeństwa i polityki wschodniej. Jest zawodowym dyplomatą. W latach 2018–2022 ambasador RP w Wietnamie. Przed objęciem funkcji ambasadora był pierwszym radcą ds. analiz strategicznych w Departamencie Strategii Polityki Zagranicznej w MSZ oraz pełnił funkcję „fellowa” w Centrum Spraw Międzynarodowych im. Weatherheada na Uniwersytecie Harvarda. Wcześniej m.in. kierował referatem ds. rynków pozaeuropejskich w Departamencie Współpracy Ekonomicznej MSZ, a także piastował stanowisko ds. rynków pozaeuropejskich ze szczególnym uwzględnieniem Afryki i Bliskiego Wschodu. Od 2007 r. do 2014 r. pełnił funkcję radcy ekonomicznego w Ambasadzie RP w Hanoi. Przed rozpoczęciem pracy w polskiej dyplomacji pracował jako analityk w Center for European Policy Analysis w Waszyngtonie, a także współpracował z innymi

waszyngtońskimi think tankami, w tym z Center for Strategic and International Studies (projekt pod nadzorem Zbigniewa Brzezińskiego). Jego doświadczenie zawodowe obejmuje też konsulting dla zrzeszenia siedmiu plemion rdzennej ludności w Kanadzie (*Treaty 8 Tribal Association – Treaty and Aboriginal Rights Research*). Spędził 11 lat w Ameryce Północnej i 11 lat w Azji. Ukończył studia magisterskie w Szkole Służby Zagranicznej Uniwersytetu Georgetown (Centrum Niemcoznawstwa i Europeistyki) oraz studia licencjackie w dziedzinie ekonomii i politologii na Uniwersytecie Simon Fraser w Vancouver. Uczył się też w Instytucie Studiów Politycznych w Paryżu, w Lester B. Pearson United World College w Victorii w Kanadzie, a także w III LO im. Marynarki Wojennej w Gdyni.

Jakub Kumoch

Doktor nauk politycznych, magister stosunków międzynarodowych oraz studiów orientalistycznych (turkologia). Urodzony 16 listopada 1975 r. W latach 2021–2023 Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i szef Biura Polityki Międzynarodowej odpowiedzialny m.in. za politykę ukraińską oraz relacje transatlantyczne w pierwszych 12 miesiącach wojny. W latach 2016–2021 Ambasador RP w Szwajcarii i Liechtensteinie, a następnie w Turcji, od 2023 r. Ambasador RP w Chinach. Przed objęciem funkcji państwowych analityk procesów wyborczych w systemie Misji Obserwacji Wyborów UE, analityk PISM i OSW oraz dziennikarz zajmujący się tematyką międzynarodową (m.in. korespondent PAP w Moskwie). W latach 2015–2020 członek Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie RP.

Dariusz Łukowski

Gen. broni rezerwy, Sekretarz Stanu, Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Jest absolwentem Wojskowej Akademii Technicznej (1988 r.). Ukończył również m.in. kurs współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa europejskiego (Szkola NATO w Oberammergau, 1991 r.), studia podyplomowe w zakresie administracji (Uniwersytet Warszawski, 1995 r.), kurs logistyczny (Szkola Logistyki NATO w Akwizgranie, 2000 r.) oraz Wyższe Studium Polityki Obronnej (Uniwersytet Obrony Narodowej

USA, 2008 r.). W 2022 r. obronił doktorat na Politechnice Poznańskiej i uzyskał stopień doktora nauk inżynieryjno-technicznych w dyscyplinie inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka. Zawodową służbę wojskową rozpoczął w 1988 r. jako inżynier w Wojskowym Instytucie Techniki Uzbrojenia. Następnie był dowódcą plutonu w 61 Brygadzie Artylerii Przeciwlotniczej, a od 1989 r. służył jako specjalista oddziału remontów w Szefostwie Służby Uzbrojenia i Elektroniki. Od 1993 r. pełnił służbę w Zarządzie XV Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, a od 2000 r. w Generalnym Zarządzie Logistycznym P4, który opuścił w 2008 r. odchodząc ze stanowiska szefa zarządu planowania logistycznego. W latach 2005–2006 pełnił funkcję szefa logistyki Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe w Iraku w ramach V zmiany PKW Irak. W 2008 r. otrzymał awans na stopień generała brygady i objął dowództwo w 1 Brygadzie Logistycznej. W latach 2009–2010 brał udział w VI i VII zmianie Polskiego Kontyngentu Wojskowego ISAF w Afganistanie, jako zastępca szefa sztabu ISAF Joint Command (IJC). W 2011 r. rozpoczął służbę w Inspektoracie Wsparcia Sił Zbrojnych jako zastępca szefa Inspektoratu – szef logistyki. W latach 2014–2016 był szefem Zarządu Planowania Logistyki P4 SGWP, a w latach 2016–2019 szefem Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych. W lipcu 2019 r. został zastępcą szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Od listopada 2020 r. pełnił służbę w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego – najpierw jako doradca szefa BBN, następnie jako dyrektor Departamentu Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi, a od marca 2022 r. jako zastępca szefa BBN. Na początku 2025 r., po ponad 40 latach, zakończył zawodową służbę wojskową. 4 lutego 2025 r. Prezydent Andrzej Duda wyznaczył Dariusza Łukowskiego na stanowisko Sekretarza Stanu w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego – Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

Piotr Naimski

Doktor biochemii, nauczyciel akademicki, polityk. Komendant 1 WDH im. R. Traugutta. Urodzony w 1951 r. Działacz opozycji niepodległościowej w PRL, współzałożyciel Komitetu Obrony Robotników. Więziony w 1977 r. Szef UOP w rządzie Jana Olszewskiego w 1992 r. Prezes Klubu Atlantyckiego w latach 1992–1996. Pełnił funkcję doradcy

premiera ds. bezpieczeństwa energetycznego (1999–2001). W kolejnych latach (2005–2007) wiceminister gospodarki, pełnomocnik rządu odpowiedzialny za bezpieczeństwo dostaw surowców energetycznych. Działał jako doradca szefa BBN, członek Zespołu ds. Bezpieczeństwa Energetycznego w KPRP prezydenta Lecha Kaczyńskiego (2008–2010). Poseł (2011–2019). Sekretarz stanu w KPRM, pełnomocnik rządu ds. strategicznej infrastruktury energetycznej (2015–2022). Współtwórca strategii polskiego bezpieczeństwa energetycznego. Członek Rady Fundacji Archiwum Jana Olszewskiego. Kawaler OOB.

Arkady Rzegocki

Doktor hab., profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych, Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych. Prodziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ ds. kontaktów międzynarodowych i nauki (2012–2013). Ambasador RP w Londynie (2016–2021), Szef Służby Zagranicznej oraz Dyrektor Akademii Dyplomatycznej MSZ (2021–2023), Ambasador RP w Dublinie (2023–2024). Visiting scholar, Sidney Sussex College, Cambridge (2014). Kierownik projektu, a następnie jednostki międzywydziałowej Polski Ośrodek Naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie (2012–2016). Radny Miasta Krakowa VII Kadencji, Przewodniczący Komisji Innowacji i Funduszy Europejskich (2014–2016). Obecnie zajmuje się naukowo polską i brytyjską myślą polityczną, Europą Środkową, relacjami polsko-irlandzkimi, ideą racji stanu, soft power, współczesną dyplomacją. Autor m.in. „Wolność i sumienie. Fenomen liberalnego katolicyzmu w myśli lorda Actona” (Kraków 2004); „The Idea of «Raison d'état» in the Past and in the Contemporary European Integration” (Warszawa 2003); „Racja stanu a polska tradycja myślenia o polityce” (Kraków 2008); „Dyplomacja otwarta czyli jak skutecznie realizować rację stanu” (w druku).

Marcin Skowron

Absolwent studiów politologicznych na Uniwersytecie Warszawskim oraz public relations w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie.

Wieloletni pracownik Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Od 2008 r. pracował w Departamencie Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Departamencie Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi, Departamencie Komunikacji Społecznej. Obecnie Dyrektor Gabinetu Szefa BBN oraz rzecznik prasowy Biura.

Paweł Soloch

Szef BBN od 7 sierpnia 2015 do 10 października 2022 r. W czerwcu 2023 r. mianowany ambasadorem RP w Rumunii. W latach 2005–2007 podsekretarz stanu w MSWiA, Szef Obrony Cywilnej Kraju, a następnie (2007–2010) doradca Szefa BBN. W latach 2010–2015 pracował w Instytucie Sobieskiego, a w latach 1992–2005 w MON, MSZ, KPRM, MSWiA i w urzędzie miasta stołecznego Warszawy. Przed 1989 r. związany ze studenckim ruchem samorządowym, potem z ruchem wydawnictw drugiego obiegu. W 1989 r. działał w Krajowym Biurze Wyborczym Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. Magister historii Uniwersytetu Warszawskiego, studiów w instytucie IDHEAP w Lozannie, oraz w École nationale d’administration w Paryżu.

Tomasz Szatkowski

Doradca Prezydenta RP, oraz Stały Przedstawiciel RP przy NATO w latach 2019–2025. W latach 2015–2019 podsekretarz stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej odpowiedzialny za politykę obronną i sprawy międzynarodowe w resorcie, m.in. organizację i ustalenia Szczytu NATO w Warszawie w 2016 r., wzmocnienie obecności wojsk sojuszniczych w Polsce, w tym negocjacje ze Stanami Zjednoczonymi w tym zakresie, a także przygotowanie Strategicznego Przeglądu Obronnego 2016/2017. Distinguished Associate Fellow w Centrum Bezpieczeństwa, Dyplomacji i Strategii Wolnego Uniwersytetu Brukseli, od wielu lat aktywny w obszarze bezpieczeństwa i obronności w sektorze think tanków w Polsce i za granicą. Pracował także w przemyśle zbrojeniowym, nadzorując konsolidację Grupy Bumar; w obszarze nadzoru nad służbami specjalnymi, zajmując się reformą tego sektora jako doradca Ministra Koordynatora ds. Wywiadu i Służb Specjalnych. Sprawował także funkcję doradcy w Sejmie RP i w Parlamencie

Europejskim. Absolwent prawa (Uniwersytet Warszawski) i studiów wojennych (King's College London), studiował także obszar bezpieczeństwa, obronności i zarządzania na wielu zagranicznych i krajowych uczelniach wojskowych i cywilnych.

Krzysztof Szczerski

Profesor nauk politycznych w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Urodzony w 1973 r. w Krakowie. Wykładał na szeregu uczelni wyższych, odbywał staże badawcze m.in. w Kolegium Europejskim (Brugia) i Europejskim Instytucie Uniwersyteckim (Florencja). Wieloletni członek Rady Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych oraz Rady Instytutu Europy Środkowej. W latach 2013–2014 redaktor naczelny dwumiesięcznika „Arcana”. Członek Honorowy Klubu Jagiellońskiego i członek Rady Programowej Kongresu „Polska Wielki Projekt”. W ONZ pełnił m.in. funkcję Przewodniczącego Komisji Rozwoju Społecznego ONZ, Wiceprzewodniczącego Rady Gospodarczej i Społecznej ONZ, wchodził w skład Kapituły UN Nelson Mandela Prize. W Polsce pełnił wiele funkcji publicznych, m.in. jako podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, członek Rady Służby Cywilnej, poseł na Sejm (2011–2015) i członek Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy. W latach 2015–2021 był Sekretarzem Stanu w Kancelarii Prezydenta RP odpowiedzialnym za politykę zagraniczną, pełnił również obowiązki przewodniczącego Komitetu Konsultacyjnego Prezydentów Polski i Ukrainy. W latach 2017–2021 pełnił równoległe funkcję Szefa Gabinetu Prezydenta RP. W 2021 r. został powołany na funkcję Pełnomocnika Prezydenta RP ds. utworzenia Biura Polityki Międzynarodowej w Kancelarii Prezydenta RP, a następnie był twórcą i pierwszym Szefem tego Biura. Po objęciu funkcji SP RP przy ONZ w Nowym Jorku został członkiem Kolegium Prezydenta RP ds. Polityki Międzynarodowej. Obecnie Ambasador – Stały Przedstawiciel RP przy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku (od 2021 r.). Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Honorową Bene Merito, Medalem Ignacego Paderewskiego oraz odznaczeniami szeregu innych państw.

Publikuje prace naukowe w języku polskim, angielskim, węgierskim i włoskim.

Andrzej Zybertowicz

Socjolog, doradca strategiczny, profesor nauk społecznych, felietonista. Absolwent historii na UAM. W latach 1977–2020 wykładał na UMK. Odbił staże naukowe na uniwersytetach w Oksfordzie, Cambridge, Sydney i Ann Arbor. Wystąpił na setkach konferencji krajowych i międzynarodowych. W stanie wojennym współorganizował kolportaż prasy podziemnej w Toruniu. Lato 1982 r. spędził w areszcie śledczym podejrzany o nielegalną działalność wydawniczą. Autor licznych publikacji naukowych oraz publicystyki na temat transformacji ustrojowej, zakulisowych wymiarów życia społecznego, socjologii wiedzy i wpływu technologii cyfrowych (w tym sztucznej inteligencji) na procesy cywilizacyjne. Wśród jego książek znalazły się:

- „W uścisku tajnych służb: Upadek komunizmu i układ postnomenklaturowy” (Komorów 1993);
- „Przemoc i poznanie: studium z nie-klasycznej socjologii wiedzy” (Toruń 1995);
- „Privatizing the Police State: The case of Poland” wraz z Marią Łoś (London & New York 2000);
- „Utracona dynamika? O niedojrzałości polskiej demokracji” – współred. z Edmundem Mokrzyckim i Andrzejem Rychardem (Warszawa 2002);
- „Transformacja podszyta przemocą: O nieformalnych mechanizmach przemian instytucjonalnych” – współred. z Radosławem Sojakiem (Toruń 2008);
- „Pociąg do Polski, Polska do pociągu” (Warszawa 2011);
- „III RP: kulisy systemu” – wywiad-rzeka Joanny Lichockiej (Lublin 2013);
- „Samobójstwo Oświecenia? Jak neuronauka i nowe technologie pustoszą ludzki świat” – współautorzy: Maciej Gurtowski, Katarzyna Tamborska, Mateusz Trawiński i Jan Waszewski (Kraków 2015);

- „Państwo Platformy: Bilans zamknięcia” – współautorzy: R. Sojak i M. Gurtowski (Warszawa 2015);
- „Cyber kontra real: Cywilizacja w techno-pułapce” – wywiad-rzeka Jaremy (Warszawa 2022);
- „AI Eksploracja” – wywiad-rzeka Katarzyny Zybortowicz (Warszawa 2024).

W 2007 r. doradca premiera Jarosława Kaczyńskiego. W latach 2008–2010 doradca Prezydenta Lecha Kaczyńskiego. W latach 2015–2025 doradca Prezydenta Andrzeja Dudy oraz trzech szefów Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Często komentuje w mediach politykę i procesy cywilizacyjne. Stały felietonista tygodnika „Sieci”.

Przemysław Żurawski vel Grajewski

Doktor hab., profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Łódzkiego. W latach 1987–1995 pracownik naukowy Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego, od 1995 r. zatrudniony na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych. Pracownik Biura Ministra Obrony Narodowej ds. Polityki Obronnej (1992), Biura Pełnomocnika Rządu ds. Integracji Europejskiej i Pomocy Zagranicznej (1995–1996) i Instytutu Europejskiego w Łodzi (1996–2001). Pełnił funkcję eksperta frakcji EPL-ED w Parlamencie Europejskim (2005–2006) oraz analityka Centrum Europejskiego Natolin (2006–2012). Wykładowca białoruskiego Europejskiego Uniwersytetu Humanistycznego w Wilnie (2006–2009) i Krajowej Szkoły Administracji Publicznej (2008–2013). W latach 2015–2020 koordynator Sekcji Bezpieczeństwo, obronność Narodowej Rady Rozwoju (NRR) przy Prezydencie RP. Od 2021 r. przewodniczący Narodowej Rady Rozwoju ds. Bezpieczeństwa i Obronności. W latach 2015–2017 i 2020–2023 członek gabinetu politycznego ministra spraw zagranicznych RP. Pełnił funkcję doradcy marszałka Senatu RP i stałego doradcy Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP. W latach 2017–2020 wykładowca Akademii Dyplomatycznej MSZ. Od 8 kwietnia 2021 r. członek Kolegium Prezydenta RP ds. Polityki Zagranicznej.

*Dbajmy wszyscy o Polskę prawdziwie demokratyczną,
o Polskę uczciwą, o Polskę praworządną, o Polskę, która
będzie naszą dumą, do której będziemy chcieli wracać
gdziekolwiek będziemy. Gdzie będziemy czuli się bezpiecznie,
gdzie będziemy mogli wychowywać nasze dzieci i wnuki.
I którą będziemy mogli im ze spokojem przekazać.*

Prezydent RP Andrzej Duda, 3 maja 2025 r.